C:\Users\Plazma\Desktop\Knhy pdf\Nová složka (2)\Merle_Robert-Dedictvi_otcu_03-Me_dobre_mesto_Pariz.pdb

PDB Name: Merle -DO3-Me dobre mesto Pariz
Creator ID: REAd
PDB Type: TEXt
Version: 0
Unique ID Seed: 0
Creation Date: 25.9.2007
Modification Date: 25.9.2007
Last Backup Date: 1.1.1970
Modification Number: 0

ROBERT MERLE

MÉ DOBRÉ MĚSTO PAŘÍŽ

1. Doma na Mespechu

Jednou věcí jsem si věru jistý: je to s námi jako s mořem, i tišina je toliko zdání. Vespod vše se hýbe, hlomozí, kvaltuje. A tak člověk nedokáže být spokojen ani udržovat v pokoji duši. Posedlý jedním štěstím potřebuje jiné, po němž má bažení.

Po odjezdu z hradu pana z Montcalmu, jakkoliv jsem byl po tak dlouhé odloučenosti šťasten, že jsem shledal otce zdravého a statného, jakkoliv potěšen, že cválám s ním sarlatskou cestou ke svému milovanému Mespechu, jakkoli mi srdce bušilo při pomyšlení, že znovu uhlídám ten hrádek a všechny, kdo žijí v jeho zdech, přec jen moje radost nebyla nezkalená. A měl jsem co chvíli srdce nadmíru stísněné, že jsem zůstavil za sebou Angelinu z Montcalmu a nejisté štěstí, které jsme si slavnostně slíbili a jehož zástavu jsem nosil na malíčku levé ruky: prstýnek zdobený modrým kamenem, jejž mi darovala ve strážní vížce přiléhající k barbentanské východní věži.

Ach, přemýšlel jsem co "kacířský" hugenot a druhorozenec bez peněz, zdalipak nechci znásilňovat osud, ucházím-li se o její ruku, byť v budoucnu, ačli ovšem pod tlakem stálého kyselení pana Montcalma bude ochotna tak dlouho čekat na mne, který musím ještě projít všemi zkouškami a mám před sebou tolik let klopotné práce, prve než budu promován doktorem a zařídím se co lékař a budu mít dostatek chleba v moučnici, abych se s ní mohl oženit dle jejího stavu a troufám si říci, i dle svého.

Pro smilování boží, jak jsem ji miloval! A jak hrozivé a zoufanlivé pomyšlení, že bych ji ztratil! A přesto, jakkoliv velikou jsem měl důvěru v její dané slovo, neměl-liž jsem se obávat tyranství otce, stýskání matky a strachu samotné dívky, že zemře neprovdána v nekonečném očekávání, o němž si nemohla být jista, zda přinese ovoce v těchto zvichřených časech, kdy život člověka, najmě hugenota, nemá větší cenu než žití kuřete?

Nicméně i uprostřed této rdousivé starosti bylo mi slastné vybavovat si takto v paměti její pomalou, unylou a půvabnou chůzi, zářivý a něžný pohled jejích laních očí a podivuhodnou laskavost její duše. Ach ovšem, pravil jsem si, cokoli by se mohlo přihodit, ve své volbě jsem se nezmýlil: nenaleznu ve světě širém, i kdybych hledal sebevíce a sebedelší čas, ženu takového srdce a zároveň takové krásy.

Otec chtěl, abychom cestou do Périgordska přešli Cévenny po horské stezce, neboť si nepřál vydávat se všanc osudu po přístupné a příjemné objížďce přes Carcassonne a Toulouse. Po přepadení v Meaux, kde se vůdci obnovy či reformy Condé a Coligny málem zmocnili krále, v království se znovu zprudka rozdmýchala válka mezi hugenoty a katolíky, a poněvadž řečená města byla v rukou papeženců, bylo by pro nás smrtelným nebezpečenstvím jimi projíždět, i když jsme byli znamenitě vyzbrojeni. Ale jak! Otec, dva bratranci Siorakovi, já, můj bratr z levého boku Samson, náš sluha Miroul, náš Gaskoněc Cabusse a kameník Jonáš, to činilo dohromady toliko osm lidí - dostatek k tomu, abychom cestou odráželi nástrahy odranců, leč nikoliv k tomu, abychom čelili milicím královských úředníků.

V Sarlatu ovšem a na Sarlatsku jsme byli ve vážnosti samotných papeženců (krom těch nejzatvrzelejších), protože otec byl panovníku věrným hugenotem, který nikdy netasil meč proti svému králi, a také poněvadž za moru zásobil město potravinami a po moru je zbavil landrevieského řeznického barona a jeho zlosynů. Jenže v Carcassonnu a v Toulouse jsme byli zcela neznámí, a jelikož každý hugenot byl tehdy držen co vzbouřenec a za těchto okolností ihned jat a ihned souzen, znamenalo to podstupovat nebezpečí nemilosrdného zhubení.

Jakmile cesta v horách počala být příliš příkrou na klus, přiměli jsme zpěněné koně ke kroku a otec, připojiv se mi po bok a spatřiv, že jsem všecek zasněný a ponořený v "malenkonii" (jak to říkala moje nebohá Fontanetka ve své langedocké mluvě), požádal mě, abych mu vyprávěl o svém životě žáka medicíny v Montpellieru, leč živěji a šíře, než jsem to činil v dopisech, a aniž bych co přišňořoval nebo opomíjel.

"Ach, milý pane otče!" pověděl jsem, "chcete-li příběh pravdivý a upřímný, dovolte, abychom maličko předjeli náš houfec. Stydím se a nechtěl bych být slyšen bratranci Siorakovými, našimi lidmi a především milovaným bratrem Samsonem, bojím se, že bych svým vyprávěním příliš poranil jeho holubičí nevinnost."

Nato se otec z plna hrdla rozesmál a souhlasil, pobídl pak koně a předjel se mnou o kus napřed. O svém životě, o svých

trampotách, o svých láskách, o neslýchaném protivenství, o šťastných chvílích i nebezpečenstvích, v nichž jsem se octl v Montpellieru i v Nimes, jsem mu pověděl všechno krom jedné věci: pomlčel jsem o přežalostném konci nebohé Fontanetky, ne že bych jej chtěl otci zatajit (ani účast, kterou jsem na něm měl), leč nebyl jsem si jist, zda bych se při vyprávění nerozplakal, jakž jsem to byl učinil na Barbentanu u nohou své Angeliny.
"Pane synu," pravil ke mně otec, když jsem skončil, "jste pln života, udatný, náchylný k soucitnosti a stejně tak k hněvivosti. Hrajete příliš nerozvážně. Vždy chcete napravovat všechny zlořády, což je ušlechtilé, leč záludné. A jakkoliv jste při jednání uvážlivý, zdaleka nejste takovým před jednáním. Slyšte dobře toto: nedůvěřivost, obezřelost a trpělivost jsou prsy, jimiž se kojí odvážlivost. Chcete-li dlouho žíti v tomto krutém století, živte se jejich mlékem. Chovejte se šetrně ke štěstěně, ona bude šetřit vás. Nosse haec omnia, salus est adolescentis."
Zatímco takto mluvil, hleděl jsem na otce všecek dojatý, že zakončil svou promluvu ciceronským citátem, jak jsem to očekával, hrdina od Cérisoles a od Calais si zakládal na své elegantní latině takřka stejně co na své medicíně, která byla jeho prvním povoláním, jak si možná vzpomínáte. Shledával jsem ho takovým, jakým jsem ho znal vždy, byl krásné a ztepilé postavy, vzpřímený na koni jako svíce, tělo měl bez tuku, modrý zrak rozzářený a vlasy jen nepatrně prošedlé ve věku přesahujícím padesátku.
"Pane otče, pravdu díte, děkuji vám za moudré rady a budu se snažit, abych napravil svou neprozíravost." A pokračoval jsem s úsměvem: "Leč pane barone z Mespechu, byl byste baronem, kdybyste byl nedal všechno v sázku ve svém prvním souboji, který byl příčinou, že jste musel opustit medicínu a vyměnit ji za řemeslo válečné?"
"Petře ze Sioraku," zachmuřil se otec, "čest to kázala a čest má přednost před životem. Jenže můžete povědět totéž o všech nebezpečenstvích, do nichž jste se vrhal? Na prvém místě není-li do očí bijící samozřejmostí, že se vystavujete noži nějakého pobudy, pakliže se přilepíte na bohatou helmbrechtnici?"
"Se špatnou se potázal ten nebohý chlapík!"
"Měl jste z pekla štěstí. A neporušil-li jste všechny zákony, když jste se svými druhy vyhrabal ty dva mrtvé na svatodivišském hřbitově, prve než jste je rozpitval?"
"Velký Vésale to učinil rovněž."
"A dal tím v sázku život. A bylo to, pane, za příčinou pitvy, že jste obskákal uhrančivou čarodějku na hrobě velkého inkvizitora?"
"Musel jsem ji mocí mermo odvést z místa našeho konání."
"Odvést či svést?" pravil Jan ze Sioraku předstíraje, že špatně slyší. "Svést a obskákat! To je mi věru pěkné odvádění!"
Při tomto zažertování se rozesmál a já se smál také, věděl jsem přece, že na mém místě by neučinil jinak, protože nedokázal odolat fraucimoru, byť i ďábelskému.
"Na třetím místě, pane synu," pokračoval a opět se zachmuřil, "co vás to popadlo, že jste zastřelil toho nevěreckého kněze Cabassuse na hořící hranici?"
"Moje soucitnost. Mnoho trpěl."
"A vaše soucitnost vás hádám přiměla, že jste zachránil nimského biskupa Bernarda z Elbéne?"
"Zajisté."
"A zde jste učinil dobře: čest vám velela vyrvat čestného nepřítele mrzkému zmordování. Jenže pro vykopání hrobů, střelbu a smilnění není omluvy. Kde je v tom všem zákon? Kde je rozum? Kde opatrnost? Počínal jste si co blázen!"
K těmto slovům jsem ani nemukl, leč hřebínek jsem nesklonil, nebyla poníženost v mém ustrojení.
"Pane synu," navázal Jan ze Sioraku vážnějším tónem a otočil se ke mně, aby na mě hleděl z očí do očí, "rozhodl jsem se, že se nevrátíte do Montpellieru, dokud se neskončí naše válčení s papeženci."
"Běda, pane otče!" vykřikl jsem zkroušeněji a truchlivěji, než bych dokázal povědět, "co má medicína! Má medicína po všecek ten čas!"
"Budete na ní pracovat na Mespechu se mnou, budete pilně studovat své knihy a se mnou pitvat."
Nevěda, co na to odpovědět, odmlčel jsem se a jakkoliv jsem z hloubi srdce svého miloval mespechské kastelánství, nepřestával jsem být nadmíru zklamán a zarmoucen, že ostanu tak daleko a na tak dlouhé trvání od Montpellieru, a proč to také neříci - od Barbentanu.
"Milý Petře," Jan ze Sioraku uhádl všechno z mého přemýšlení a promlouval ke mně hlasem vlídnějším, "nermuťte se: velká láska se nepřítomností zpevňuje. Pakliže na ni zemře, znamená to, že zdaleka nebyla tak velká."
Což bylo snad pravdivé, leč nikterak utěšující.
"Vždyť já mám na mysli toliko vaši bezpečnost a z té příčiny vás chci vzdálit od montpellierských nesvárů, dokud si tam budou hugenoti a papeženci navzájem podřezávat hrdla, každý ten tábor ve jménu Krista. František je můj prvorozený," pokračoval po chvíli mlčení a nikoliv bez jistého smutku v zraku, obvykle tak živém a veselém, "ten zdědí Mespech. A František," pokračoval s povzdechem, " je takový, jaký je a jak ho znáte. Leč vy, milý pane druhorozenče, vy se skvějete tolikerým udatenstvím item schopnostmi, že jste nepochybně povolán dát jednoho dne jménu, které nosíte, převeliký lesk. Nicméně jste vznětlivý, neopatrný, prudký. A dá-li Bůh, chci vás zachovat na živě, poněvadž život máte toliko jediný a nerad bych, aby byl přeťat v rozkvětu mládí, což by mě naplnilo hořkostí a přineslo žal na stará kolena. Neboť, milý Petře, řeknu vám to, jak to cítím: cením si vás nad celé své baronství."
Ta slova mě navýsost dojala a já zmlkl, hrdlo se mi sevřelo a slzy mi stékaly po tváři, neboť otec mi byl nikdy tolik nepověděl, jakou měrou mě miluje, třebas byla jeho řeč blízká jeho přemýšlení, protože byl takovým, jakým jsem já a jakým mě učinil, člověkem prvního popudu a nic netajícím nikomu s výjimkou nepřátel.
Ach, čtenáři, jakkoliv jsem byl spokojen, že jsem na Mespechu (kam jsme dorazili, ženouce koně a zkracujíce zastávky, za necelých čtrnácte dní po opuštění Barbentanu), a jakkoli jsem byl šťasten, že tam dlím, jsa vládcem na tomto kastelánství, milovaným a hýčkaným všemi, pány i chasou, a milujícím všecky do posledního sluhy, a co více, nalézajícím znovu sladkou náruč své dobré chůvy Barberiny, na jejíž ňadra jsem se večer beze studu choulil, přec jen,

jakmile otec dostal dopisy ze severu (a zprávy za těchto nepokojů cestovaly rychle od hugenota k hugenotovi), vždy jsem ho požádal, zda si je mohu přečíst, a neprodleně jsem je hltal, přeje si dozajista vítězství naší strany - a pro lásku k lidství a ke království, i ukončení tohoto krvavého zápasu - než ze všech sil po něm touže i kvůli sobě, kvůli návratu do Montpellieru a kvůli Angelině.
A štěstěna válečná k nám věru nebyla nevděčná, ba právě naopak. S počtem sotva dvou tisíc lidí vydali se Condé a Coligny ve své neuvěřitelné smělosti uzavřít v Paříži - městě nesmírném a zcela oddaném papežencům - dvacet tisíc vojáků konetabla Montmorencyho.
Byl to div: moucha obléhala slona. Počínala si hůře: mořila ho hladem. Pleníc vesnice (vyjma Saint-Denis, Saint-Ouen a Aubervilliers, které měla obsazené), vyklízela stodoly, pálila mlýny, zastavovala vozy. Chléb z Gonesse se už do města nedostal. Trh v Saint-Cloudu byl prázdný, máslo a maso z Normandie už nepřicházelo.
Tři sta tisíc Pařížanů, sužovaných hladem a ještě více rozněcovaných nenávistí horlícími kazateli, snilo o nenadálém přepadu té hrstky nestoudných hugenotů, jejichž odvaha se vysmívala jejich velkoměstu. Leč konetabl váhal. Nechtěl ještě přistoupit k bitvě, nikoliv že by šetřil, jak ho z toho obviňovali, Condého a Colignyho, kteří byli přece jeho vlastními synovci (krásný symbol této bratrovražedné války!), leč jsa navýsost opatrný a trpící nedostatkem sebedůvěry, toužil vyčkat příchodu španělských posil, prve než zaútočí.
Avšak Pařížané mu tropili výtržnosti a přiměli ho k tomu, a tehdy konetabl ve svém hněvu, že si to takto násilím vynutili, a chtěje se pomstít, umístil co přední voj a dokonce i před Švýcary sbory jejich dobrovolníků, tlusté měšťany premované zlatem a skrývající svá břicha za skvělé zbraně. Coligny a jeho zbědovaní nuzáci, oblečení v bílém, se na ně vyřítili, udeřili na ně a rozprášili je. A naši tlustí kmotři při svém zběsilém úprku vrhli nepořádek do řad Švýcarů, což konetabl se svým omezeným duchem nedokázal předvídat.
Turecký vyslanec, který zaujal stanoviště na návrší vesničky Montmartru, aby lépe viděl boj, zůstal s očima zejícíma nad udatenstvím a srdnatostí našich bílých halen: "Kdyby Jeho Výsost sultán měl tyto bílé," pravil, "objel by svět a nic by před ním neobstálo."
Věru nic neobstálo před Condém, který se v čele svých jezdců hnal přímo na konetabla. Náraz byl prudký. Jeden z Condého druhů, Skot Robert Stuart, kdysi papeženci krutě mučený, vyhledal Montmorencyho a ranou z bambitky ho zbavil života.
Po zhubení hlavy královských vojů naše malá armáda, příliš malá, aby zvítězila, stáhla se neporažená do Montereau, kde se snažila doplnit své řady, zatímco Paříž, olizujíc si rány po tesácích hugenotských vlků, usilovně rozšiřovala řady svoje. Takto bylo nastoleno jakés takés příměří trvající celou zimu a každá z obou stran se posilovala na rozhodující útok.

2. Mužské touhy
A jak nekonečnou se mi zdála tato zima v mém cimbuřími zubatém hnízdě! Tím více, že v našem Périgordsku bylo všechno ojíněné a zasněžené, a ten chlad po vlídné vlahosti montpellierského nebe mi zmrazoval údy. Napsal jsem svému "otci" kancléři Saportovi, magistrovi Sanchovi, Fogacerovi. Psal jsem každý boží den Angelině. A psal jsem jednou měsíčně paní z Joyeuse a Tomassině.
Tyto dvě, třeba-li to povědět, chyběly mým smyslům tak jako Angelina mému srdci. Ach ovšem! Nikoliv že bych netoužil zůstat věren, ba i v myšlenkách, svému krásnému anděli, ale jak jsem mohl setrvávat tak dlouho v žlučovité zatrpklosti čistoty, když jsem měl takové choutky po líbezném ženském těle? Bylo by k tomu potřebí, aby živočišné pudy zrozené z našich panovačných orgánů (z nichž chce jeden každý mocí mermo splnit svoje poslání) se netlačily v takovém zástupu do mozkových kanálů. Leč jsou-li naše každodenní rozkoše přerušeny, zdrženlivost povolává tyto pudy v nemalém množství, a ejhle, jsme tyranizováni svými sny ve dne, nemáme-li co na práci, i v noci, jakmile máme spát. A když se takto přemýšlení stalo lásky toužením, neustával jsem si připomínat slasti, do nichž jsem se hroužil v jehlářství i v domě paní z Joyeuse, což mě po úvaze věru mrzelo, neboť bych byl rád snil toliko o těch, jež jsem si sliboval s Angelinou. Žel, périgordské přísloví mluví pravdu: holuba na střeše se nenajíš; a kytice lásek příštích nenahradí prostý krajíc chleba, který má tu přednost, že je zde, když nám kručí v břiše a sbíhají se sliny.
Pro tu chvíli pravdu povězeno neměl jsem nic - ani nebeskou ambrosii, ani pozemskou skývu - protože jsem byl zavřen na Mespechu jako v žalářní kobce, bylo zakázáno ukazovat nos v Sarlatu a dokonce i v našich vesnicích, tolik se obávalo pobratimstvo (to znamená otec a Sauveterre), aby ve zmatcích času někdo neukládal o náš život.
Shledal jsem, že strýc Sauveterre má vlasy bělejší než dříve a krk zhublý v malém hugenotském okruží, že za sebou vleče svou raněnou tlapu a náladu má k tomu nadmíru zatrpklou, za den nepronese více než tři slova (a z těch tří dvě z bible) a více než dosud se mračí a určí na slabostí Jana ze Sioraku kvůli Frantině, bývalé komorné mé zesnulé matky, jakkoliv sdostatek miloval levobočka, jehož otec měl s touto milostnicí - jmenoval se David a byl mu už rok.
Frantina ho kojila a byla znovu samodruhá, i byla pak nadmíru spokojená, když jí baron naznačil, že by tuze rád přivítal

děvčátko, neboť na Mespechu, říkal, s Jakoubkem a Anetem (mými bratry po mléku, synky mé kojné Barberiny) a s mým bratrem z levého boku Davidem je už malých chlapíků do aleluja, a že chce tentokráte hezkou dívčí tvářičku, aby rozveselila naše staré zdi. Ta slova způsobila, že Frantina se bez obav oddávala radostem těhotenství, jsouc si jista, že její plod bude v každém případě dobře přijat, neboť i když chce otec holčičku, viděl kdy někdo muže ohrnovat nos nad klukem?
Ach! Jak krásně se nám oné zimy sedělo o nedělích za stolem na Mespechu navzdory zimě a sněhu, když přicházel z Breuil Cabusse se svou Katkou, náš kameník Jonáš ze svého domu u jeskyně se Saracénkou a Coulondre Železná ruka z mlýnu na Beunách se svou Jakubkou - tři tuze svěží mladé ženy ve svátečních suknicích s čisťoučkým krajkovým čepcem na hlavě a každá z nich držela v náručí děťátko - a to nepočítám Frantinu, která byla přece jen v hloubi duše nejpyšnější, poněvadž její David byl synem barona. A tak se nakonec večeře (která bývala v onen den přebohatá) neobešla bez toho, že by jedna. nebo druhá z těch čtyř nerozšněrovala živůtek a nevytáhla z něho bílý prs, aby nakojila své batole, ovšem krom Katky, která se při tom otočila stranou, Cabusse byl žárlivý. Avšak u těch zbylých tří bylo věru čím si polaskat zrak a potěšit srdce, a otec na konci stolu přerušoval rukou vážné hovory Sauveterrovy, aby mohl mlčky lépe vychutnávat krásu tohoto kojení, jíž se nikdy nedovedl nabažit, tolik miloval život. Sauveterre pak držel víčka sklopená soudě, že žena je toliko vábnička a zhouba duše nebo nanejvýš radost příliš krátká a starost příliš dlouhá, nicméně se radoval, že na Mespechu se množí tolik malých hugenotů, kteří ponesou po nás na této zemi pochodeň pravého náboženství.
"Ach," pravila Barberina hledíc na Jakubku podávající prs svému pacholíku, který se nazýval Emanuel a na rozdíl od svého mlčenlivého otce Coulondra Železné ruky byl takový křikloun, jakého jsem nikdy v tomto domě neslyšel. "Ach! Můj čas minul! (Povzdechla si.) Od těch časů, co paní už není (tlumila při těchto slovech hlas, aby nerozesmutněla pana barona), co tu činím? A k jakému jsem tu užitku, když umím toliko dávat mléko co ubohá kráva ve stáji? Když tu alespoň byla paní, hned jak poznala, že je samodruhá, šla jsem se dát obtěžkat od svého manžela, takže paní baronka potřebovala kojnou toliko příležitostnou a na chvíli, dokud neslehnu a nedostanu mléko. Jenže co činím dnes? Srdce mi puká, když vidím ty mladé a statné děvečky dávat prs těm hezoučkým a miloučkým batolátkům a krmit je do sytosti svým dobrým mlékem, jak jsem to činívala druhdy se svým mlékem pro malé Sioraky. Ach, já chudera nešťastná! K čemu tady jsem? Neumím ani vařit a smažit jako Maligouová, ani vést dům jako Alazais."
"Barberino," pravil jsem, "což to nic není, žes odkojila Františka ze Sioraku, který bude baronem na Mespechu? Mne, který se stanu velkým lékařem ve městě? A sestřičku Kateřinu, která je sdostatek sličná, aby si jednoho dne vzala urozeného a mocného velmože?"
Na ta slova Kateřina zrůžověla, sklopila víčka nad azurově modrými zraky a chopíc se stydlivě svých dvou plavých copů, strčila oba konce do úst. Bylo jí třináct pryč, právě tolik co Gavašetce (holčici, kterou prý měla Maligouová s romským hejtmanem, s tím, co ji očaroval a patnáctkráte znásilnil u ní ve stodole), a dobře jsem si vzpomínal, jak Kateřina zuřila v němém hněvu ve svých třech letech, když jsem nosil na ramenou Gavašetku, která je dnes opravdovou ženskou a má sestra toliko dítětem, nemajíc jinou krásu než kouzelnou tvář co růžičku a lilii, modré oči, zlaté vlasy, ústa co třešně a rozkošný nosík. Ale stran tělesnosti - postavu měla ještě nevyspělou, nohy dlouhé, leč vytáhlé, hýždě ploché a cecíčky bych pod dlaň schoval.
Dobře jsem si této rozdílnosti všiml nazítří, když jsem se potloukal z jizby do jizby a takto okouněje vstoupil jsem do síně východní věže, kterou otec žertem nazýval "lázně", poněvadž tam stála před ohněm, při těchto příležitostech vysoce a jasně planoucím v krbu, veliká dubová káď, do níž Alazais, Maligouová a Barberina nalévaly vědra vroucí vody donesené z kuchyně.
"Ach, Petře!" zvolala Barberina, „jdi odtud, srdéčko! Je to hanba, když mládenec číhá na děvčata při koupeli!"
"Jakže, není snad Kateřina mou sestrou? A Gavašetka jistou měrou rovněž? A nevídal-liž jsem je nahé v dětství nastokráte?"
To řka s rukama na kyčlích jsem přistoupil ke kádi tuze spokojen, že uhlídám ty čerstvé květy v jejich přirozené kráse. Kateřina vzápětí znachověla a ponořila se až po krk do vody, leč ta čertice Gavašetka náhle vykřikla:
"Už jsem sdostatek čistá, Barberino!"
Po těchto slovech ta nestoudnice, jak byla nahá, vylezla ze džberu, šla se postavit před planoucí oheň a otáčela se sem tam, aby se osušila, při čemž pomžikávala a kradmě na mě hleděla černýma očima, obrovskýma a vlahýma, napůl zakrytýma smolnými vlasy. Nebylo mi věru třeba točit se kolem té krasotinky, abych ji laskal zrakem: točila se sdostatek sama, saracénská pleť se jí zlatila v jasném ohni, údy měla štíhlé a půvabné a k tomu prsy zvednuté a už zaoblené, a pod pasem útlejším, než jsem kdy spatřil, maso na stehnech rozkošně oplácané a zaokrouhlené, aniž by ta stehna byla příliš rozevřená mezi kostmi nebo rozkynutá v přílišné tloušťce.
"Ach, hanebnice!" křičela sestřička Kateřina a modré oči jí v okamžení vzplály rozhořčením. "Hanebnice! Nestoudnice! Poběhlice! Schováš se, ty holka romská! Nezná hanbo ohavná! Nevíš, že je to hřích, odporný, hlavní a smrtelný, předvádět jakémukoli muži to, co ukazuješ!"
"Ale, ale, ale! Perličko moje!" smála se Barberina, "hřích není v očích, leč v užívání. Hledět není chutnat. A chutnat není vzít. Nicméně jedno může vzejít z druhého, jak nám není tajno. Můj krásný kohoutku," otočila se ke mně, "už jsem ti to byla pověděla! Jdi pryč! Nevím, komu ani jak určil náš urozený pán tuhle hezkou broskvičku, a nesluší ti, prve než se to dovíš, abys jí mátl hlavu tím svým mlsným zrakem."
"Milá Barberino!" přistoupil jsem k ní a hubičkoval ji na tvář, na krk a nad prsy (pro své potěšení, i proto, abych ji uchlácholil), nevkládám do toho špatné úmysly, však víš!"
"Myslím si pravý opak, darebo!" zvolala Barberina napolo se smějíc, napolo zlobíc, "oheň ti srší z nozder jako hřebci na palouku a je věru škoda, že nemůžeš dát trochu toho plamene svému staršímu bratru Františkovi, který je studený co slaneček v soudku."

"Není zdaleka tak studený, sní o své Dianě z Fontenaku."
"Snění je maso přespříliš libové," odvětila Barberina, "nekončí-li dotýkáním. A jak se František ožení s dcerou mespechského smrtelného nepřítele?"
Ale toto mi připomnělo moji Angelinu a protivenství, které kladlo našim sladkým záměrům náboženství jejích rodičů (třebas mě měli dostatek rádi), i zarmoutil jsem se náhle a všecek zadumán jsem vyšel z lázní. Touže se pak neprodleně vyléčit ze své "malenkonie" zamířil jsem do síně, kde Gaskoněc Cabusse dával hodinu Františkovi, který mě mečem pozdravil, leč bez úsměvu a bez lesku v očích, protože ke mně choval věru malou lásku na rozdíl od mého napolo vlastního bratra Samsona, který hned jak mě uhlídal, vstal ze stoličky, pevně mě objal a více než desetkráte poceloval, jsa krásným andělem božím, tak spanilým a tak silným a tak nevinným. Posadil jsem se vedle něho a drže ho za ruku pozoroval jsem Františka, který po pravdě povězeno nebyl nijak škaredý, ani neduživého těla, ani neobratný, oháněl se tuze dobře mečem oběma rukama, jezdil na koni nejsprávněji na světě a nijak nebyl hloupý, avšak stažený do sebe, uzavřený a skoupý, tajnůstkářský, nekonečně mstivý, převelice pyšný na svůj stav a na své příští baronství, nafoukaný k naší chase, a dokud byla naživu moje nebohá Helička, nadmíru mnou opovrhující za to, že jsem ji miloval, protože sám dával přednost láskám vznešeným a nedostižným před náklonností blízkou a prostou.
A nedostupné zajisté byly, neboť baron lapka z Fontenaku, jehož půda sousedila s naší, vstávaje lehaje toužil, dychtil a bažil toliko po našem vyhlazení, zakrývaje svoji podlost pláštíkem náboženství, jsa papeženec. Je pravda, že jeho choť se mu nijak nepodobala, jsouc mírná a křesťanská, a že jeho dcera je prý, Bohu budiž děkováno, po matce. Jenže ty nebožačky neměly žádný vliv na toho zběsilého divočáka, který chtěl jedním rázem pomstít svého otce, jehož dalo pobratimstvo vyobcovat za zločin a současně se zmocnit našeho krásného panství, které po připojení k jeho pozemkům by ho učinilo nejmocnějším baronem v sarlatském kraji.

3. Podzemí chodba a mříže

Pravda, věřili jsme na Mespechu v usmíření, když Diana onemocněla morem, když žádný sarlatský lékař nebyl ochoten se přiblížit k hradu a Fontenac požádal dopisem otce, aby o ni pečoval: k čemuž otec přivolil za podmínky, že to bude na Mespechu v jizbě vstupního hrádku, kde ji uzavřel v osamocení a věnoval jí tak dobré léčení, že se uzdravila avšak po odchodu zanechala v srdci Františkově nezhojitelnou ránu.
Žel, ten fontenacký pes neměl ani psí věrnost: jakmile znovu vzplála vnitřní válka mezi poddanými stejného krále, dověděli jsme se, že navázal jednání s některými pány katolické šlechty sarlatského kraje a vybízel je ke spolčení k tomu konci, aby se neočekávaně vrhli na Mespech a vyvrátili to "kacířské hnízdo". Návrh byl všude přijat s chladnou tváří, tak vysoce bylo ceněno pobratimstvo a tak málo ten hanebník. Puymartin (který, jakkoliv papeženec, byl naším dobrým přítelem, neboť s námi bojoval proti landrevieskému řeznickému baronu) nás první zpravil o těchto Fontenakových pletichách a rejdech a vyzval nás, abychom se měli dobře na pozoru, neboť nepovedlo-li se tomu zlosynovi srotit se proti nám otevřeně, lze se obávat, že se pokusí o tajný podkop a léčku.
Toto varování, jež k nám dospělo skrze jízdního posla šestnáctého dne února měsíce, znásobilo naši bdělost. Vycházívali jsme z hradeb zřídkakdy. Teď jsme vycházeli ještě méně a vždy ve větším počtu a vojensky vyzbrojeni v helmicích a krunýřích a s bambitkami v sedlových kapsách našich koní, vysílajíce napřed bratry Siorakovy, ostražité lovce, kterým zhola nic neuniklo, oba měli jemný sluch a pronikavý zrak.
Při soumraku dobytek i lidé se stáhli do hradeb a všechno bylo uzamčeno na závoru; těžká brána vstupního hrádku byla zevnitř zpevněna silnou železnou přívorou, mříž za ní spuštěna a jestliže nepršelo, do držáků na zdech zasazeny pochodně z té příčiny, abychom je při prvním poplachu zapálili a rozeznali útočníka, jeho počet a jeho zteče.
Escorgolovi, který hlídal vstupní hrádek, přidalo pobratimstvo mého sluhu Miroula ("Miroul oči každé jiné, jedno modré, druhé hnědé," zpívala moje nebohá Hélička, kdykoliv se jí ulevilo při dlouhém umírání), aby ho Escorgol mohl při prvním nezvyklém zvuku vyslat za námi a zburcovat nás, Miroul běžel rychleji a obratněji než zajíc.
Otec navštívil se mnou a se Samsonem podzemní chodbu, kterou dal vyhloubit za našeho pobytu v Montpellieru, aby spojil hrad s mlýnem v Beunách, byl tento mlýn slabým místem v naší obraně, neboť náš kameník Jonáš ho sice opevnil, zhotovil malé otvory a prorazil tu a tam rohové střílny, avšak mlýn byl u cesty, ohradu měl dřevěnou a stavení nebylo nijak schopné odolávat obležení dvaceti odhodlaných odranců, Coulondre a Jakubka byli jeho jedinými obránci a oba dva zajisté nadmíru stateční, jenže .Coulondre měl toliko jednu a půl paže a Jakubka v náručí nemluvně. A byla v tomto mlýně po celý rok síla zrní, širé okolí si je tam dávalo mlít, síla ořechů (z nichž se tlačil olej) a síla vepřů, našich i Coulondrových, krmených krásnými čerstvými otrubami spadlými od sít, pokladů to v těchto časech nouze, věru schopných vzbudit choutky odranců! Však jsme nezapomněli, že Fontenac léta Páně 1557 (bylo mi šest let) využil toho, že otec a naši vojáci vojančili u Calais, a poštval, najal a vrhl proti Mespechu silnou hordu Romů, kteří ho málem dobyli a kterým strýc Sauveterre s krvavým potem vyplatil výkupné, aby se dobrovolně stáhli.
"Pane otče," otázal jsem se, "pakliže nám tato podzemní chodba umožní uhájit mlýn, nemůže v případě dobytí mlýna umožnit nepříteli, aby nás tudy napadl?"
"Petře," odvětil Jan ze Sioraku, "vězte nejprv, že podzemní chodba vyúsťuje uvnitř ohradní zdi a že tam ještě zůstává překonat vodní příkop obklopující naše zdi, což nelze učinit jinak než tím, že útočník se zmocní dvou padacích mostů: jednoho, který spojuje předmostí s ostrovem, a druhého, který spojuje ostrov s hradem. Za druhé, ústí podzemní chodby samo je uzavřeno mříží pevně uzamčenou, která se dá otevřít toliko zvenčí. A že posléze deset sáhů za touto první mříží spadne na naše přikázání druhá, která chytí útočníky jakoby do sítí a vydá je nám napospas."
"A vydá je nám napospas jak?" Můj krásný Samson rozevřel velké azurové oči a zašpásoval "jak" jako obvykle.
"Skrze tady tento poklop se dostaneme, skrčíme-li se, na střechu podzemní chodby v části uzavřené mezi dvěma mřížemi a tato střecha je zhotovena z prken nepřiléhajících těsně k sobě, skrze ně lze shora píchat píkami, oštěpy a

kopími, a má-li nepřítel krunýře, střílet na něj z hákovnic, jakmile je chycen do pasti."
"Není-li to žalostné," pravil Samson s povzdechem, "má-li se pobít tolik lidí?"
"Je to žalostné," odvětil Jan ze Sioraku, "ale dovedete si představit, kdyby vzali Mespech, co by učinili s námi? A se ženami z našeho domu?"
To pravil dal spustit obě mříže v ložiscích, aby se ujistil, že padají a se zvedají podle jeho vůle.

V noci z 24. na 25. dne února měsíce, sotva týden poté, co nám Puymartin poslal ono varování, o němž bylo praveno, vstoupil do mé jizby otec se zapálenou lucernou v ruce a pravil mi nadmíru klidným hlasem, abych vstal a oděl se válečnou zbrojí, jelikož se můžeme obávat přepadení, protože Escorgol uslyšel od našeho mlýna v Beunách jakési pobíhání a spatřil nad stromy zář, jako by tam hořel oheň. Bez meškání jsem otce uposlechl, vyzbrojil se a seběhl na nádvoří. Noc byla chladná a jasná a já tam nalezl všechny muže z hradu shromážděné v největším mlčení, všichni pak měli na hlavách helmice, na hrudi krunýře a v rukou píky nebo hákovnice.
Otec s lucernou v ruce měl za pasem dvě bambitky.
"Bratře," pravil k Sauveterrovi, "beru s sebou Petra, Samsona, bratrance Siorakovy a Miroula na obranu vnějšího hrazení kolem vodního příkopu. Vy budete mít Faujaneta, Františka a Pétromola k hájení našich hradeb. Nerozsvěcujte pochodně na zdech a ať nikdo ani nemuká. Chceme ty hanebníky přelstít. Není větší překvapení než být překvapen, domníváme-li se, že už-už držíme kořist."
Byl jsem velmi rád, že zůstanu s otcem, neboť jsem si byl věru jist, že po jeho boku uvidím dnes v noci nějaký boj a čestně obstojím, zvláště když poté, co jsme přešli oba padací mosty, otec vyslal Samsona a bratry Siorakovy co stráže na ochoz ohradní zdi a ponechal si u sebe toliko Miroula a mě, tato volba mi náramně zvedla hlavu. Se svítilnou v ruce, jakkoliv nebyla k užitku, svítil jasný měsíc, zamířil otec neprodleně k podzemní chodbě, leč tam, místo aby zvedl první mříž, jak jsem to očekával, spustil druhou.
"Jakže, otče," pravil jsem potichu, "nepoběžíme podzemní chodbou na pomoc Coulondrovi a Jakubce?"
"Učinil byste to na mém místě?"
"Arci!"
Usmál se a oči se mu v měsíční záři zaleskly pod hledím helmice.
"I počínal byste si hrubě pošetile. Víte-li, zda na druhém konci není už nepřítel?"
Na ta slova jsem se odmlčel, zobák mi sklapl a nadmíru jsem se rmoutil nad svou hloupostí. A ještě více jsem zíral, když otec zvedl mříž u východu.
"Petře," pravil a svítilna se mu kymácela v natažené ruce, "až budu uvnitř, spustíš tuto mříž, kudy tam vlezu, avšak nevytáhneš tu druhou - tu zvedneš toliko na mé přikázání."
"Jenže, pane otče, co budete činit v té pasti?" otázal jsem se všecek vyplašený.
"Schovám se ve výklenku na pravé straně, je dost velký na jednoho muže, zakryji lucernu a budu čekat."
"Na koho?"
"Na Jakubku."
"Pane otče, co mám dělat po ten čas?"
"Buď přichystán zvednout mříž u východu a Miroul zvednout a spustit tu druhou. Neukazuj se. Měsíc je vysoko."
Přiklekl jsem, aby mě nebylo vidět, k pravému rohu mříže a očima jsem pátral ve smolné černi, v níž zmizel otec, zalezlý ve výklenku co liška v doupěti. Jeho lucerna, ač byla zakrytá, propouštěla něco světla, avšak on dovedl být úžasně zticha a marně jsem naslouchal s ušima napjatýma, nezaslechl jsem ani jeho dech. Naopak jsem velice dobře slyšel prudký běh Jakubčiných dřeváků na holé zemi podzemní chodby.
"Kdo tam?" pravil otec, leč ani trošičku nevylezl ze své skrýše a neodkryl lucernu.
"Jakubka."
"Sama?"
"S dítětem."
Otec tehdy pronesl slova, která mě hrubě udivila, kdybych býval nepochopil podle toho, jak je vyslovil, že byla dohodnuta předem:
"Dítě je v pořádku, Jakubko?"
"V pořádku."
Což nepochybně znamenalo, že nikdo ji netiskne s mečem v bedrech, neboť otec odkryl lucernu a držel ji v natažené paži, aniž však ještě ukázal ostatek těla. Spatřil jsem tehdy Jakubku za druhou mříží, prudce oddychující z běhu podzemní chodbou, se zraky nadmíru vyděšenými a velice bledou. Byla vskutku sama.
"Miroule, mříž," děl otec.
Miroul ji vzápětí zvedl a jakmile Jakubka prošla, spustil ji za ní.
"Petře, mříž," pravil otec.
Zvedl jsem venkovní mříž a otec, chopil dobrou dívčinu za paži, vystoupil s ní z podzemní chodby.
Jakubka byla velká, statná a nebojácná dívka, před dvěma roky nožíkem, co nosila za pasem, zhubila jednoho ze čtyř lupičů, kteří ji jednou večer překvapili na louce a chtěli ji na svahu znásilnit. Šťastnou náhodou se tam naskytl Coulondre Železná ruka a o život zkrátil tři ostatní: z té příčiny se s ní oženil, jakkoliv byl dvakráte tak starý co ona. Byť byla ta silná dívka sebe rozhodnější, přec se třásla co psice před vlkem nikoliv kvůli sobě, nýbrž kvůli manželovi, kterého na jeho přikázání ponechala samotného ve mlýně.
"Kolik jich je?" otázal se tlumeným hlasem otec. "Nejméně dvanáct a nejvýše dvacet."
"Mají palné zbraně?"
"Arci, leč nestřílejí. A Coulondre vás uposlechl a taktéž nestřílí. Avšak nemůže chudák vydržet dlouho," pokračovala

třesoucím se hlasem, "ti odranci nakupili před vrata naše otýpky roští a zapálili je, a jakkoliv jsou vrata ze starého dubového dřeva, za nějaký čas chytnou."
"Chytnou," opáčil otec břitce. "A ti lotři nebudou proto močit do větší výšky. Miroule, jdi pro Alazaidu! En correr, chlapče, en correr!"
Miroul vystřelil co z luku šíp, jak ho byl otec k tomu provensálsky vyzval, a po ten krátký čas, než se vrátil s Alazaidou v patách, otec si zamračeně potahoval za nos palcem a ukazovákem, aniž jsem se odvážil muknout, vida ho u takovémto přemýšlení.
Přiběhla Alazais, která měla podle otce "sílu dvou mužů, nepočítajíc sílu mravní" (jsouc přísnou a neoblomnou hugenotkou), plochý trup bez prsů zakrytý krunýřem, s dvěma bambitkami za pasem a s tesákem po levém boku.
"Alazaido," pravil otec, "ty umíš běžet jako pták v povětří, i doběhni za Cabussem do Breuil a za Jonášem do lomu a pověz jim, ať se ozbrojí a mají na pozoru. Mohlo by se stát, že je rovněž přepadnou."
"Už běžím," odvětila.
"A pověz Escorgolovi, ať za mnou pošle Samsona a bratrance Siorakovy. Půjdeme na pomoc Coulondrovi."
"Ach, pane barone!" pravila Jakubka s nekonečnou úlevou, leč nemohla povědět více, slzy jí skrápěly tváře.
"Jakubko," pravil otec a poklepával jí oběma rukama na pevná ramena, "jdi říci panu podkonímu, kam odcházím, a ať se nepohne, pokud se nevrátím. Ty pak svěř pachole Barberině na hradě a vrať se sem spustit po našem odchodu mříž."
Učinila tak. A my teď běžíme podzemní chodbou co šílení, Samson, Miroul, bratři Siorakovi, já a otec, kterému bylo tenkráte třiapadesát let a přesto skákal s lucernou co zajíc. Pravda, podzemní chodba byla notně svažitá a skloněná, Mespech, jak to říká jeho jméno (po našem kopec), se tyčil na návrší a mlýn v Beunách v úvalu.
Coulondre byl hrubě potěšen, jak nás spatřil ve mlýně, třebas to jeho tvář, dlouhá a truchlivá co půst, nedávala najevo a třebas o tom slůvko nepromluvil. Síň, do níž ústila podzemní chodba, byla dostatek veliká a na levé straně měla ona vrata, která se útočníci pokoušeli podpálit, a skrze dubové dřevo bylo už slyšet praskání ohně. A na pravé straně byly jakési šraňky z tyček oddělující síň od prasečince, kde prasnice, selata a vepři všichni společně chrochtali, až uši zaléhaly, snad protože cítili nebezpečenství, do něhož je vrhaly plameny.
"Pane barone," pravil Coulondre stísněným hlasem, "půjdeme zachránit zvířata a pustíme je do podzemní chodby?"
"Ne," odvětil otec a hleděl na vrata, za nimiž bylo slyšet oheň. "Chybí nám k tomu čas a máme na práci něco lepšího. Přátelé, naskládejte sem pytle zrní, abychom se za nimi kryli, dveře podzemní chodby budeme mít v zádech a můžeme jimi utéci, bude-li to žádat potřeba. Nešetřte, postavte tu hradbu tlustou a do výše ramen, abychom se mohli za tímto štítem krýt před zraky útočníků item před jejich střelbou."
Učinili jsme, jak byl přikázal, a on přiložil ruku k dílu, pracuje taktéž a rychleji než kdokoli z nás s tváří oživenou a jakoby rozveselenou, že se tak namáhá a že bojuje.
Všechno to kvaltování bylo poněkud hlučné, ale vsadil bych se, že odranci nemohli nic slyšet, vepři vydávali po tu dobu povyk, až bubínky praskaly. Když jsme posléze,byli hotovi, postavili jsme se všichni za zeď zrní, která byla tlustá na půl sáhu, vysoká po mužskou hruď a tu a tam měla mezi pytli několik skulin, abychom viděli na útočníky. Foukajíce na doutnáky hákovnic a zkoušejíce roznětky bambitek, vyčkávali jsme nikoliv bez jakés horečky a jakéhos bušení srdce, nicméně klidní při pomyšlení, že za zády máme dveře do podzemní chodby.

"Přátelé," pravil otec, "až zvolám ‚Bůh s námi!', vystrčíte hlavu, křičte jako diví a střílejte."
"Věru že budu střílet," pravil Coulondre Železná ruka, "a dobře a tvrdě a abych zabil. Když si pomyslím, že ti lotři mi pálí má vrata mými vlastními otýpkami dříví!"
Pravil to truchlivým hlasem, ale truchlivý byl nebo zdál se být stále, jsa převelice mlčenlivý a otvíraje ústa jen proto, aby chmurně promlouval, jakkoliv nadmíru dobře řídil svoji bárku, protože měl naše vepře a naše pole v Beunách s námi na polovic a protože se už co šedivec oženil se statnou a sličnou mladicí, která mu byla k dobrému užitku.
"Což, Coulondře!" pravil otec, který ho měl velice rád, byl jeho hejtmanem v normandské legii. "Což! Nebreč pro svá vrata! Mám na Mespechu krásný suchý a dobře rozřezaný dub a Faujanet ti na mé přikázání přihotoví nová vrata, pevnější a lépe pobitá železem než tato!"
"Díky Bohu i vám, pane barone!" pravil Coulondre, který si stýskal toliko proto, aby vymámil tento slib.
A třebas se jeho šedé oči zdály ještě smutné, měl jsem dojem, že v nich vidím jisté uspokojení. Já pak byl rovněž spokojen, že jsem zde, i když se srdcem bušícím, po boku otcově a Samsonově jako v boji v Lendrevie proti řeznickému baronu, nemluvě ani o tom, že se záležitost dobře rozvíjela, neboť ti lotři věřili, že mlýn je prázdný a mlynář na večerní besedě na Mespechu, byla noc z neděle na pondělí a Coulondre na otcovo přikázání ani nemukl a nevystřelil, když ten rumrajch započal.
"Petře," pravil Jan ze Sioraku tichým hlasem, "vím, že jste udatný, než nebuďte takovým přespříliš. A až vystřelíte své dvě rány z bambitky, sehněte hlavu a nestyďte se krýt."
"Pane otče," odvětil jsem všecek dojat jeho velkou láskou, "uchovejte si prosím srdce klidné, naučil jsem se své lekci: trpělivost, obezřelost a nedůvěřivost jsou prsy, jimiž se kojí odvážlivost."
Nato se otec rozesmál, ale nečinil větší hluk než kapr, a já pak soudě, když jsem obdržel tak moudré rady, že nejlepší bude udílet je také, šťouchl jsem loktem do milovaného Samsona a pošeptal mu do ucha:
"Pane bratře, připomeňte si, prosím vás, že nesmíte být tak váhavý při střílení, jako jste byl už po dvakráte, v lendrevieském boji a proti lapkům v Corbiérách."
"Petře, budu toho věru dobře pamětliv," pravil Samson se svým roztomilým ráčkováním, a když to promlouval, mlýnská vrata naráz vzplála a ozářila jeho spanilou tvář i kudrny jeho měděných vlasů, tak půvabně se stáčejících kolem uší.
Položil jsem mu tehdy ruku kolem pevných ramen a políbil ho na líc, což spatřiv otec, zasmál se:
"Je to veliká síla," pravil ztišeným hlasem a s očima upřenýma na hořící vrata, "když se dva bratři milují. Jako

Sauveterre a já: nikdo nás nikdy nemohl přemoci a nejméně ze všech ta šelma Fontenac, jak uhlídáte! Přátelé, Bůh vás ochraňuj! Myslím, že to začíná!"

4. Fontenakovy úklady

Když pomyslíme, jak dlouho trvalo, než vyrostl ten krásný dub, není-li žalno, že hoří tak rychle co tato ubohá vrata, která nadto stála tolik námahy při svém zhotovování! Moje hugenotské srdce křičelo, když spatřovalo takovéto zkažení jak krásného a dobrého dřeva, tak práce, aniž počítám lup, který by ti lotři měli z našich vepřů, našeho obilí a našeho mlýna, kdyby se jim vše zdařilo. Vzplanul jsem tehdy hněvem proti těm zlotřilcům, opustilo mě všecko slitování, a pevně svíraje bambitky v dlaních neměl jsem jinou touhu než je zhubit.

Mezitím naše krásná vrata plála v tom palčivém ohni, až nakonec kování povolilo a několik úderů palicí a beranem dokonalo zbytek - už tu leží na zemi, jsou vytažena ven vidlemi a cesta je volná. A za volnou ji vskutku odranci pokládali a dům měli za prázdný, neboť vběhli najednou a jak se tak pěkně říká "jako do mlýna" s pochodněmi v rukou, jako kdyby chtěli všude založit požár, a naši vepři, vidouce ty plameny, pronikavě chrochtali, až nám v uších praskalo.

"Bůh s námi!" vykřikl otec mocným hlasem.

Načež jsme vyskočili zpoza pytlů, mávali zbraněmi a počali řvát, že bychom hluchého probudili, což lapky naráz ohromilo, zůstali s hubami dokořán zejícími a proměnili se v solné sloupy jako Lotova žena. Postříleli jsme je co holuby a krom jednoho, který se duchapřítomně vrhl na zem, jsme je zranili nebo zmordovali všechny.

Coulondre Železná ruka se vrhl vpřed tváře se, že chce toho zbylého odpravit, leč otec se proti tomu postavil, protože ho chtěl vyslechnout, i přikázal, aby mu spoutali ruce, a odvedl ho podzemní chodbou na Mespech.

Ten loupežník byl dosti lepý mládenec asi třicet let starý, černých vlasů a kůže jako Saracén, zraků planoucích, pyšné tvářnosti a jak se zdálo, huby dobře prořiznuté.

Ve velké síni mespechské ho hodili na zem, otec se nad ním postavil s nohama rozkročenýma a s rukama na kyčlích a pravil k němu po svém bodrém a veselém způsobu:

"Jak se jmenuješ, darebo!"

"Hejtman Bouillac, pane barone," pravil chlapík, aniž sklonil hřebínek, a černý zrak mu živě plál.

"Hejtman!" pravil Jan ze Sioraku. "Jsi mi ty pěkný hejtman!"

"K vašim službám, urozený pane barone."

"Málo mi posloužíš. Dám tě oběsit."

"Pane barone," pravil Bouillac, aniž o maličko změnil tvář, "nemohu si vykoupit život?"

"Jakže!" zvolal otec, "přijmout od nějakého odrance naloupené peníze!"

"Eh, všechny darované peníze jsou dobré. Krom toho tyhle jsou počestné, byly mi vyplaceny odměnou za mé dobré služby."

"Soudím," pravil strýc Sauveterre, klopýtaje po síni zamračeně, a všichni naši lidé se mu vyhnuli, tak se ho báli, když měl chmurnou náladu, "soudím, že pověsíme toho odrance bez dlouhého otálení."

"Budiž!" pravil otec. "Ale neměli jsme na naší straně ani mrtvého, ani raněného."

"Přesto soudím, že ho pověsíme."

"Budiž! Bouillaku, odkud máš ty peníze?"

"To vám ovšem povím, přijmete-li mou nabídku."

"To mi ovšem povíš, vezmu-li tě na skřipec," pravil Sauveterre a oči mu vztekle zaplály.

"Arci, pane," pravil Boulliac, aniž slevil ze své pýchy, "ale skřipec zabere čas a času nemáte nazbyt. Jenže co mne se tkne, jsa zaslíben oprátce, mám před sebou věčnost."

Při tomto žertu, který nebyl bez špetky vtipu, ani bez pachuti a postranního záměru, otec se zasmál, protože nalezl patřičné zalíbení v tom statečném odranci; a též hrubě zvědavý, co mu chce prozradit.

"Bouillaku, jděme tedy chutě k věci. Kolik nabízíš za svůj život?"

"Sto tolarů." Všichni zmlkli a hleděli po sobě, jak byli užaslí, že loupežník je tak mohovitý. Leč za cinkotu těch mincí a penízků Sauveterre změnil tvář a pronesl hlasem ostrým co nůž:

"Dvě stě."

"Fuj, urozený pane!" pravil Bouillac. "Smlouvat s odrancem!"

"Dobrý hugenot vždycky smlouvá!" zasmál se otec.

"Dvě stě!" pravil Sauveterre.

"Ach, pane, vy mě chcete odřít!"

"Chtěl bys raději na krk uzel, který znáš?"

"Dobrá, platí!" hluboce povzdechl Bouillac, "můj krk si to žádá!"

"Skončeme!" pravil otec v zápětí. "A pohleďme nyní na ten čas, jehož nemám nazbyt."

"Pane barone, v okamžení, kdy jsem měl zabít vaše vepře a spálit váš beunský mlýn, tlupa hejtmana Belvese se pustila do Breuil pobít vaše ovce."

"Zpropadeně!" zvolal otec, "to jsem si myslel! Kolik jich je?"

"Sedm i s Belvesem."

"Díky tobě, Bouillaku. Musím ten útok odrazit."

Otec vyšel rychlými kroky ze síně a připověděl Miroulovi, Faujanetovi, Petromolovi a oběma bratřím Siorakovým, aby hurtem osedlali koně a tryskem ujížděli zachránit Cabusse, který po pravdě řečeno nebyl sám, měl u sebe

herkulovského Jonáše a patrně i Alazaidu, pokud alespoň ta statná žena stačila doběhnout až k ovčárně: o čemž jsem nepochyboval, ta čertice byla převelice lstivá.
"Bouillaku," pokračoval otec, "kdo to všechno zaplatil a nastrojil?"
"Jeden lupič, který loupí, aniž vychází ze svého hradu a aniž si malíček smočí."
"Fontenac?"
Bouillac pokývl hlavou "ano", avšak slovo nepronesl, a tomuto mlčení otec dobře rozuměl, neboť také zmlkl a hleděl Bouillakovi do očí.
"Pane barone," pravil odranec, "jsem volný?
"Arci, až zaplatíš výkupné."
"Pojedu pro ně," pravil Bouillac, "pokud přikážete, aby mi vydali zpět koně, moje bambitky, končíř a dýku, bez těchto nástrojů bych nemohl vykonávat svoje umění."
"Nikoliv!" pravil Sauveterre, "pustíme tě bez nástrojů. Chceš-li je zpátky, bude tě to stát ještě padesát tolarů."
"Ach, pane," pravil Bouillac, "tentokráte mi cpete do huby hořkou pilulku."
"Padesát tolarů nebo nic," pravil otec.
"Nic?" Bouillac zvedl obočí.
"Nic, budeš-li ochoten svědčit proti Fontenakovi před notářem Ricouem."
Načež Bouillac notně dlouhý čas mlčel, prve než svolil. Avšak jeho svědectví mělo nevalnou cenu, neboť pobratimstvo se ho marně dovolávalo, když obžalovalo Fontenaka a podalo stížnost k bordeauxskému soudnímu dvoru, tak zaujatí byli tenkráte papeženští sudí proti hugenotům, že z naší žaloby nikdy nic nevzešlo.
Jenže předbíhám. Sotva hodinu po Bouillakově zajmutí se objevil na zpěněném valachu před mespechským vstupním hrádkem Michal Siorak (toho jsme nyní rozeznali od jeho dvojčete podle jizvy, kterou zachytil na levé tváři při lendrevieské seči) a volal na Escorgola, že v Breuil naši všechno pobili nebo zahnali na útěk. Otec se tehdy domluvil se strýcem Sauveterrem a pobratimstvo rozhodlo, že ranění budou pobiti, mrtví z obou tlup naházeni na vůz a náklad - noc byla ještě černá - vyklopen před fontenackým padacím mostem.
"Ať je pohřbí," pravil Sauveterre, "když jim zaplatil!" Leč prve než ten pohřební vůz odjel, otec si vybral jednoho hubeného mrtvého z Beun, aby ho se mnou rozpitval ještě za tepla, dokud neztuhne. Alazais odnesla mrtvolu sama na zádech na stůl do mechspeské knihovny, kde ho položila a svlékla bez nejmenšího studu a bez mrknutí oka, dbala tato statná panna o chlapa tolik co o blechu, poněvadž milovala toliko našeho Pána a toužila toliko po věčnosti.

5. Pitva a trochu lásky

Miroul rozžehl oheň v krbu, zapálil veliký počet svící a my, ještě zpoceni z boje a svléknuvše toliko helmice a krunýře, pustili jsme se do práce, otec držel nůž a neopovrhl prací prosektora, tuto činnost nebyl ochoten konat na montpellierském lékařském učení ani jediný řádný doktor, pokládaje se za příliš vznešeného pro tento úkol skrze nevím jakou nesmyslnou marnivost, která hlásá, že všechno, k čemu člověk přiloží ruku, nese jakýsi mrzký pach řemeslnického umu - a ten učení lidé mají za nedůstojný a podřadný. Žalostným důsledkem toho je, že prosektor - obvykle bradýř-ranhojič - toho ví nezřídka více než lékař, jelikož vlastní rukou - kterou oči nenahradí - tolikráte prohledával a odděloval orgány těla lidského.
A tak za světla svícnu, jejž Miroul držel nad hlavou, otec v tichu spícího sídla (Sauveterre sám zemdlený, rozlámaný a vlekoucí za sebou tlapu jako starý havran si šel lehnout) řezal v hrudi toho nebožáka, který ještě dnes ráno byl zdravý a čilý, a já otíral houbou krev, aby bylo lépe vidět.
"Ten chlapík měl mnoho krve," pravil jsem. "Teče silně."
"Říkáte správně: teče. A v tom je veliké tajemství života. Krev teče, zajisté. Ale proč? Ale jak? Jaká síla ji žene, že teče v opačném sklonu, to je zdola nahoru, když stojíme? Všimněte si, že v tom případě, kdyby krev tekla jako voda v Beunách nebo v Dordogne nebo v našich pozemských řekách, hlava by se nám musela odkrvit a nohy zaplnit krví, jakmile ráno vstaneme. Nic takového nenastane. A proto se krev hýbá a je uváděna v pohyb silou jí vlastní. Leč jakou?"
"Pane otče, je to známo?"
"Není to známo zcela, leč jsme možná na cestě, abychom to zvěděli. Miroule, přibliž sem blíže ten svícen. Vizte, Petře, uvnitř tohoto srdce, které jsem otevřel, zde ty malé branky: Sylvius v Paříži a Acquapendente v Padově je popsali tuze správně. Jsou to vskutku branky nebo zdymadla, která se střídavě otvírají a zavírají a pouštějí nebo omezují proud krve. Je tudíž srdce oním hledaným pohonem? Domníval se tak Servet hovoře o přitažlivosti, kterou srdce působí na krev."
"Servet, Michel Servet? Věhlasný lékař, jehož dal Kalvín v Ženevě upálit?"
"Upálil ho pro jeho kacířství, nikoliv pro jeho medicínu, avšak po pravdě řečeno Servet je vyložil obě vedle sebe ve své knize Christianismi restitutio, jenže všechny její výtisky byly pohříchu spáleny na hranici, na níž byl obrácen v popel její původce."
"Všechny, pane otče?" pravil jsem a srdce se mi sevřelo při vzpomínce na nevěřícího kněze Cabassuse, který byl před mýma očima upálen v Montpellieru společně se svým spiskem NEGO.
"Všechny krom jednoho. Krom jednoho, který šťastnou náhodou spadl z hranice maličko ožehnut plamenem, leč neporušený . Koupil jsem ho od jednoho židovského kramáříka v Ženevě, když jsem tam měl cestu. Mám ho stále."
A položil nůž na tělo, otec šel vyhledat traktát Michela Serveta v přihrádkách knihovny a s jistým vzrušením v tváři a leskem v očích jej otevřel na stránce označené záložkou. Nijak se nestydím povědět, že jsem tehdy zadržel dech, jsa posedlý od hlavy k prstům u nohou touhou po vědění, která byla tak bouřlivá, že se mi z ní rozbušilo srdce.
"Hle opus magnum," pravil otec. (A pozoroval jsem, že se mu rozčilením třesou ruce.) "Synu můj, ošklivím si teologii

tohoto traktátu, avšak cením si nad všechny své pomíjivé statky medicíny, jelikož po mém soudu skvěle osvětluje funkci našich nejušlechtilejších orgánů. Slyšte, Petře, slyšte co nejpozorněji, co vám budu číst, neboť toto je v lékařství nejvyšší špička a nepřekročitelný vrcholek lidského vědění našeho času:
VŠECHNA KREV PROTÉKÁ PLÍCEMI, PŘIJÍMÁ PŘI TOMTO PRŮTOKU DOBRODINÍ OČIŠTĚNÍ A PROSTA OBTÍŽNÝCH ŠŤÁV JE POVOLÁVÁNA ZPĚT PŘITAŽLIVOSTÍ SRDCE."
"Ach, otče," chvěl jsem se jako list v dubnu, "přečtěte, prosím vás, znovu to vznešené místo, jehož zář mi radostí plní srdce!"
A otec hlasem nadmíru rozrušeným přečetl znovu větu, kterou jsem si ihned přepsal na papír perem třesoucím se v konečcích prstů a kterou jsem si tehdy uzavřel do schránky paměti, abych ji nikdy nezapomněl. Je tam stále celá, neporušená, nedotčená, co nejkrásnější korouhev zabodnutá mírumilovným dobyvatelem na neznámých územích těla lidského.
"Ach, pane otče, kde se bere tak náhle ten skvoucí jas ozařující ducha, slyšíme-li tu větu? Čím to, že ji bez váhání máme za pravdivou?"
"Poněvadž se shoduje," pravil otec ne bez jisté radostnosti v hlase, "s přirozeným rozumem, který v nás vložil Bůh, abychom seznali samozřejmost. Není vám tajno, co tvrdil stran srdce onen Aristoteles, z něhož si papeženci učinili modlu a jehož každé slovo je bráno co posvátné: že totiž srdce je teplé a má příchylnost příliš se rozehřát, a plíce jsou měchy určené posílat mu studený vzduch, aby je ochladily! Třesky plesky!" vykřikl otec, zvedaje v napřažené ruce Christianismi restitutio Michela Serveta. "Třesky plesky! Nejhorší nesmysly do nebe volající! Šalebnosti a klamy! Učené oslovství! Neboť není-li zjevné, že v létě za parných dnů teplý vzduch vdechovaný plícemi by srdce žádným způsobem ochladit nemohl! Právě naopak, Michel Servet řečenou větou prokázal nevyvratitelnou samozřejmost. Neboť k čemu by sloužilo, táži se vás, k čemu by sloužilo vdechování vzduchu plícemi, kdyby tento vzduch neměl živit a čistit krev, a jak by krev opouštěla plíce, kdyby nebyla povolávána - zapište si prosím to slovo - kdyby nebyla povolávána srdcem?"
"Arci!" křičel jsem jako opojen tím, že jsem se napil z poháru tohoto krásného vědění, "to je pravda, to se cítí, to je úžasná pravda, v této větě se chví tajemství veškerého života! Neboť není života bez krve naším tělem protékající, v něm se vinoucí a rozvětvující. Pane otče, proč bylo třeba, aby tento veliký duch zahynul na hranici?"
"Ach, Petře," pravil Jan ze Sioraku s tváří zarmoucenou, "nemohu zcela nedat za pravdu Kalvínovi; Michel Servet ve své pošetilé odvážlivosti si troufl popřít další nevyvratitelnou samozřejmost: tajemství svaté Trojice."
Nechtěl jsem se o tom přít s otcem z obavy, abych ho ještě více nezarmoutil, leč v hloubi duše se mi nezdálo, že by tyto dvě samozřejmosti, lékařská a teologická, byly stejného řádu, ta první se opírala o pozorování přírody a ta druhá, myslím tím svatou Trojici, o autoritu posvátného textu, i byla tudíž sama posvátná, ale tak málo srozumitelná chápání lidskému, že ji bylo třeba zhltnout bez žvýkání a s klapkami na očích: následkem čehož jsem ji polykal co pilulku od apatykáře, aniž jsem co viděl a cítil a bez božského osvícení, které jsem nacházel u té první.
Otec si po pitvě umyl ruce v octě a pociťuje konečně něco únavy po této rušné noci, chtěl se před spaním posílit. S čímž jsem co nejvřeleji a nejmlsněji souhlasil, můj žaludek byl v letech mého mládí nenasytný. Miroul odnesl svícen před námi do velké síně, předložil nám několik pokrmů a usedl s námi, abychom je spořádali. Což jsme činili zprvu mlčky se slinami v ústech pracujíce sanicemi co býčci nadšení pastvou a tuze šťastni, že jsme zde živi a zdrávi, že darebáci, kteří nás chtěli zhubit, jsou zhubeni, a všechny naše statky vyjma jedněch vrat neporušeny.
Hromské dílo! Jak bylo dobré cítit kolem sebe ty nadobyčej mocné zdi Mespechu a jeho široký vodní příkop a jeho ohradní zeď. A do dáli se rozkládající, tak dobře obhospodařované panství, z něhož jsme čerpali živobytí. Neboť nebylo nic na tomto stole, co by nám neskytla naše půda: šunka pocházela z našich vepřů v Beunách, máslo od našich dojnic, pšeničný chléb z našeho obilí, dobré červené víno z naší vinice; ba i stůl byl z jednoho z našich dubů: v dětství jsem na ten strom hledíval a připadal mi vysoký a mohutný. A jednoho večera jsem viděl, jak sražený větrem leží na zemi, prve než ho rozřezali pilou.

Mezi zázraky přírody, kterých Bůh ve své dobrotivosti stvořil nesčíslně, třeba zajisté jmenovat jídlo, jež je ve svém celku pochoutkou pro patro a nejlepší ochranou vůbec proti nakažlivé chorobě: tuto pravdu mám od otce a ten ji měl od Ambrože Paré z jeho učeného pojednání o moru, v němž jsem se dočetl, že tělo dobře živené je totéž co sídlo dobře opevněné s vodními příkopy, hradbami a podsebitím. Neboť pokud žíly a tepny nejsou naplněny jídlem, umožňují příchod jedu ze vzduchu, který nacházeje prázdné místo zmocňuje se ušlechtilých částí těla a v prvé řadě srdce, plic a pohlavních ústrojí. A tak, říkal jsem si a cpal se, abych se opevnil ještě více, zkoumám-li důkladně svůj vnitřek, mohu takřka cítit chléb, víno a maso, jak běhají vnitřními kanály mého těla co rekovní vojáčkové připravení vytlačit ohavné vetřelce, kdyby je nemoc zanesla až k mým otvorům. A s nohama rozhozenýma a roztaženýma před sebou, pohodlně se vyvaluje v křesle, popíjeje a pojídaje do sytosti, s milovaným otcem po pravici, s Miroulem po levici a s oběma rozprávěje v plné důvěrnosti a přátelskosti, cítil jsem se spokojen s údy v teple, s žaludkem příjemně naplněným a s radostí u osrdí.
"Pane otče," pravil jsem posléze v jaré náladě, "mohu-li se vás optat, k čemu určujete Gavašetku?"
Načež otec vysoko zvedl obočí a modré oči se mu zajiskřily skrývanou veselostí.
"K tomu stavu, v němž ji spatřujete. Není-li u nás komornou?"
"Já vím."
A jelikož jsem se odmlčel, otec pokračoval tónem tuze nevinným, leč s obočím opět zvednutým.
"Copak? Shledáváte pro ni jiné použití?"
Načež jsem se rozhodl spálit za sebou mosty.
"Arci," pravil jsem.

"Arci?" otázal se otec. "A jaké to?"
"Toliko na to myslím," pokračoval jsem, ale zprudka jsem zabrzdil, příliš se ostýchaje pokračovat.
"Myslíte nač?"
"Myslím," pravil jsem, avšak nedokázal jsem jít dále.
"Ach, pane synu, co je přemýšlení beze slov? Je-li váš mozek obtěžkán myšlenkou, ven s ní!"
"Nu dobrá,"! pravil jsem s hrdlem maličko sevřeným, "napadlo mi, že Gavašetka, jak je urostlá, je způsobilá spíše rozestýlat lůžka než je ustýlat."
Čemuž se otec smál, až se za břicho popadal, a co se týče Miroula, ten si nedovolil ani se pousmát, leč modré oko mu zůstalo chladné, kdežto hnědé se rozveselilo.
"Ach, pane synu," strojil znovu řeč Jan ze Sioraku, "máte tedy zálusk na toho hádka a na její jablíčka? I dobře činíte! Neboť rozkošnější krasavičku, útlou co proutek a zaoblenou, jsem na Sarlatsku jaktěživ nespatřil! Běda! Mám-li s vámi mluvit po vojácku a nic nepřikrašlovat, byl bych si přál velice velmi, aby se vašemu staršímu bratru Františkovi zachtělo vstoupit do té ohrádky a vysloužit si tam první ostruhy. Váš starší bratr se však podivně vytahuje a naparuje, ohrnuje nos nad naší chasou a chce pro svůj zkušební úder slečnu toliko vznešenou, kterou, nejsa králem francouzským, mu nemohu poskytnout. A vizte ho, je ve svém věku mládeneček neposkvrněný a méně zkušený než neopeřené kuře ještě se skořápkou na zadku."
Mlčel jsem, vida, že jakkoliv se otec smál, byl nemálo smutný a zarmoucený z té příčiny, že jeho prvorozený syn tolik váhá, aby se stal mužem a daroval mu syna, byť z levého boku, protože sám byl tak přívětivý k vlastním levobočkům (jak to bylo ostatně v Périgordsku zvykem, zejména u urozenců), nakládaje s nimi ve všem jako s pravými syny a Sauveterre co s pravými synovci, neboť bylo-li ve strýcových očích hříchem být chlípným, bylo ctností být plodným. Z té příčiny byl Fontenac u nás v takovém opovržení, neboť neměl více úcty k vlastní krvi než ke krvi ostatních a vyháněl ven z hradeb děti, které zplodil mimo manželství.
"Pane otče," pravil jsem, vida, že mlčení nakonec trvalo déle, než jsem si přál, "zdali jste pověděl Františkovi, jak je to s Gavašetkou? Třeba se domnívá, že je vyhrazena pro vás? A pro vaše syny zapovězená?"
Načež mi otec pohlédl do očí a počal se smát.
"Vida, Petře, to je otázka, která je po mém soudu obratná a licoměrná a která očividně zabíjí dvě mouchy jednou ranou."
Přesto na mé dotázání neodpověděl, zvedl se zhurta a po vojácku a dal znamení Miroulovi, aby se chopil svícnu a posvítil nám.
"Pane synu," pravil tónem co nejúsečnějším, "pojďme na kutě!"
Šel jsem za ním s hřebínkem notně opadlým, nebylo nic rozhodnuto ani pro dnešek, ani pro zítřek stran mé hořké samoty. Nicméně jak jsme došli k jizbě, v níž baron z Mespechu spal s Frantinou, znenadání se otočil za mnou, jenž jsem ho následoval, pohlédl na mne se zajiskřením v oku a s úsměvem, pevně mě objal a vtisknuv mi na obě tváře vřelá políbení, šeptl mi do ucha:
"Vale, mi fili; et sicut pater tuus, ne sit ancillae formosae amor pudori "
"Ach, pane otče," zvolal jsem, leč nic jiného jsem nepověděl, hrdlo jsem měl sevřené dojetím.
Jak se za Janem ze Sioraku dveře zavřely, objal jsem milého Miroula, který se přes svou ospalost na mě usmál, neboť velmi dobře rozuměl tomu, co byl pravil pan baron, třebas neuměl latinsky. Chtěl mi dát svícen, leč já ho odmítl, touže si uchovat obě ruce volné, a luna skrze okna skvěle zářila. Když Miroul odešel, zamířil jsem k jizbě v západní věži, kde spali na jednom lůžku Barberina a na druhém Anet, Jakoubek a Gavašetka. Tu jsem, jak byla nahá, uchopil do náruče a aniž se probudila, odnesl ji co lupič do své jizby se srdcem v prsou prudce bušícím, poté jsem ji položil na své lůžko a bez meškání k ní přilehl. A zajisté spala spánkem tak hlubokým, dýchajíc a oddechujíc tak pokojně, že jsem byl u silném pokušení zkusit to, aby mě pokládala za sen. Leč uváživ to znovu, neučinil jsem to, nechtěje ji probudit bolestí, kterou bych jí musel mocí mermo učinit, aby byla mou. I ovládl jsem se, byť mě to stálo nemalé přemáhání, a jal jsem se vyčkávat svítání, až otevře oči sama od sebe. Držel jsem ji sevřenou v náručí, útlou, hebkou a vnadnou, s dětskou tváří osvětlenou paprskem luny, a bylo to dlouhé čekání v polospánku a polosnění, že si do dnešního dne vzpomínám na jeho nepohodlnou slast a ještě více pak na to, co následovalo, tak pronikavá je chuť na ovoce a tak krátce trvá, než je sníme.
A zajisté to byl těžký hřích, jakž to hlasitě bručela Alazais, přičemž Sauveterre se nad tím mračil a otec se v tajnosti radoval - o tom nemám pochyb. Ale co! Není-li lstivým pokrytectvím tvrdit, že něčeho želíme, avšak nepřestáváme s tím? A jak mohu žádat od svého stvořitele odpuštění, když denně tonu v takové blaženosti, že ráčil poskytnout muži ve své rajské zahradě tu něžnou a libou družku?
Žhavé lásky toužení, které jsem měl po své Angelině, trápení, jež mi působila její nepřítomnost, se tím nezmenšily, a Mespech zadržující mě daleko od ní byl pro mě stále jakýmsi vězením, leč vězením, které jsem shledával pro sebe stravitelnějším. Ne že bych miloval Gavašetku něžnou láskou, jakou jsem choval v dětství k Héličce. Avšak líbila se mi ta romská dcerka, pružná, divoká a vlnivá kočka se špičatými zoubky ustavičně připravenými kousnout, s drápky ještě pohotovějšími, s černýma mandlovýma očima, které potemněly ještě více, když se rozvzteklila, a pyšná k neuvěření, jak se naparovala, že je mou milou; hravá, šibalská, paličatější nad kozu, ráda lenošila (najmě na lůžku) a v domácnosti našeho domu se vyhýbala námaze, mnoho lelkovala, málo pracovala, čertila se a bouřila proti Alazaidě, čelíc tomu ženskému kolohnátu co syčící hádek a nikdy se nedávajíc zkrotit, jakkoliv od ní dostávala políčky. Vůči mužům (vyjma Sauveterra) byla nadmíru vyzývavá, při sebemenším pohledění odpověděla bleskově taky pohledem a celé tělo se jí vzápětí rozvlnilo, rozehrála ramena, prsy, útlý pas a oblé boky; vůči ženám vyjma Barberiny, kterou milovala, byla bodavá co vosa; vůči všem proklatě zlomyslná, jinak však srdce měla dočista dobré.

6. Nepokojné časy

Jak byla zima v Périgordsku drsná, tak bylo jaro léta Páně 1568 krásné s deštěm vlahým a lahodným, aby vyživil půdu, a s dostatkem slunce, aby se všechno naplnilo mízou a zrálo; květy se objevily v polovině března (i první pupence, hladké a lesklé). Jaro pohříchu neoživovalo toliko mízu, oživovalo také válku, kterou zima uspala v nekonečném blátě. Naše hugenotské vojsko nečítalo už pouhých dva tisíce chrabrých mužů, kteří nahánělitak veliký strach Paříži tím, že si ji troufli obléhat. Vzrostlo o deset tisíc rejtarů a lancknechtů, které poslal falcký kurfiřt, po obdržení značné posily z Rouergue, Quercy a Dauphiné, mělo sílu třiceti tisíc mužů, které Condé a Coligny neprodleně vrhli na Chartres, sýpku a hradby sídla království.

Po konetablově smrti svěřila Medicejská velení nad královskými voji svému nejmilejšímu synovi, svému miláčkovi, svému srdéčku vévodovi z Anjou - který byl stejného stáří co já. Nicméně pokladnice jako obvykle byla prázdná. A kdyby hugenoti vzali Chartres, co by se stalo s krásným obilím z Beauce? Medicejská byla dobrou matkou, leč toliko jednomu synovi. Nemilujíc krále, svého prvorozence, leč ceníc si, co měla od něho, to jest vlády v království, odmítala vydávat ji všanc a ještě méně slávu Anjouovu ve vrchcábu nejisté bitvy. Vyjednávala a Condé, který neměl ani pěťák v kapse, aby zaplatil německé rejtary, ochotně s ní podepsal v Longjumeau mír, který byl toliko klamným příměřím, o čemž nikdo nepochyboval. Inkoust na ujednání sotva oschl a už v celém království mnohde oživovalo pronásledování našich.

Mír v Longjumeau byl podepsán 23. dne března měsíce a my na Sarlatsku jsme se o něm dověděli již 8. dubna, tak rychle cestovaly zprávy za těchto nepokojných časů od hugenota k hugenotovi.

"Pane otče," pravil jsem, když jsem ho vzápětí poté vyhledal v knihovně, "račte dovolit nyní, kdy válka skončila, abychom se s bratrem vrátili do Montpellieru."

"A co tam budete činit," odvětil Jan ze Sioraku, "když přednášky končí o čase velikonočním?"

"Školní přednášky, leč nikoliv soukromé přednášky, které dávají za peníze kancléř Saporta a děkan Bazin! Krom toho přijedu-li včas, můj ‚otec' Saporta mi možná dovolí ucházet se o bakalářství v medicíně a já tedy budu moci navštěvovat nemocné a vydávat recepty na léčení jejich neduhů."

"Ach," povzdechl otec, "to je věru krásné, co však hrozby a nebezpečí v Montpellieru?"

"Pane otče, nejsou větší než zde, kde nevystrkujeme nos ven z obavy před ranou přes čumák, ta šelma zůstala neztrestána. K tomu ještě, mám-li věřit dopisu paní z Joyeuse, papeženci v Montpellieru už mě nechovají v takové nenávisti a zášti poté, co jsem zachránil nimského biskupa."

"Myslíte, že mluví pravdu?" povzdechl otec. "Zdá se mi, že ta vznešená dáma má veliké toužení vás opět spatřit."

Přel se takto dva dny a byl tuze zarmoucen, že mě a Samsona nechává odejít, činilo mu převeliké potěšení, že nás měl po celou zimu na Mespechu, leč co počít! Bylo věru třeba, abychom se ucházeli o své hodnosti a aby se Samson vrátil do apatyky magistra Sanche, protože mimo ni nemohl pracovat. Smířil se nakonec s naším odjezdem - a strýc Sauveterre byl neméně zarmoucen, jakkoliv to skrýval za své mračení rozhodl se otec, že nás s Cabussem a Pétromolem doprovodí.

Žel! Nebohý otec a nebožáci i my dva! Ponechal nás 28. dne dubna měsíce roku 1568 v Montpellieru, spatřil nás opět na Mespechu až v září léta Páně 1570, tedy o dva a půl roku později. To proto, že vojna mezi hugenoty a královskými se zanedlouho rozhořela znovu, Medicejská se pokusila v Noyers zradou zajmout a zhubit Condéa a Colignyho. A když se pak válka znovu všude rozběsnila, jak harcovat po velkých cestách bez nebezpečí, že bychom padli do rukou papeženců?

Když jsem se roku 1570 vrátil na Mespech, otec mi bez meškání dal přečíst poštu, kterou dostal za těch zvichřených dob od svých dvou přátel nadmíru drahých, jeden se nazýval Rouffignac a bojoval ve vojsku hugenotském a druhý nebyl nikdo jiný než vikomt z Argence, hejtman ve vojích královských, který jak známo zajal prince z Condé v bitvě u Jarnaku. Četl jsem tyto zprávy s nekonečným zaujetím, a jelikož nebyly zveřejněny a nemohou už být, jejich původci byli povoláni Hospodinem, hodlám zde z nich vytáhnout podstatné jádro pro poučení čtenáře.

Jakkoliv Rouffignac admirála Colignyho obdivoval, nezakrýval ve svých dopisech, že se admirál v těchto dánostech dopustil neuvěřitelného omylu. Když se Tavannes (který byl skutečným velitelem královských vojů vévody z Anjou) objevil na pravém břehu řeky Charante na chateauneufském mostě, Condé obsadil Bassac a Coligny Jarnac. A admirál, místo aby se neprodleně spojil s Condém, ztratil neslýchané množství času svoláváním svých běžců, a když konečně musel bojovat, protože ho Tavannes tisknul, byl nadmíru blízek podlehnutí přesile, i povolal na pomoc Condého.

"Nešťastný los chtěl tomu," napsal Rouffignac, "že tento princ vkládaje chodidlo do třmenů měl zlomenou nohu, protože La Rochefoucauldův kůň ho byl kopl kopytem - a tak zlomenou, že mu kost trčela ze škorně. Nicméně chtěl zaútočit; s tváří sešklebenou bolestí se s obrovskou námahou vyšvihl na koně.

‚Pánové', pravil urozencům kolem sebe (a La Rochefoucauldovi, který všecek v pláči práskal svého koně), ‚pánové, vizte, v jakém stavu princ Bourbonský vstupuje do boje za Krista a vlast!'

To pravil vrhl se s obvyklým zápalem na nepřítele desetkráte silnějšího."

Pokračování je známo: Condé podpořil Colignyho velice velmi, leč obklopen mocnými silami královských, osamocen opřel se o strom, když byl kůň pod ním zabit, odhodil zbytečné bambitky, vytasil meč a dýku a zuby nehty se bránil.

"Poznal jsem ho," napsal Argence, "a přiběhl jsem.

‚Pane,' pravil jsem odstrčil meče na něj namířené, ‚jsem Argence, jehož jste si tak mocně zavázal. Ať se Vaše Výsost ráčí vzdát mně. Nemůže už déle bojovat, kost z nohy jí trčí ze škorně.' A jelikož neodpovídal, opakoval jsem: ‚Pro smilování, urozený pane, vzdejte se. Osobně se vám zaručuji, že vám nebude ublíženo na životě.'

‚Ty osobně, Argenci!' pravil princ převelice trpkým tónem a odhodil konečně meč a dýku na zem.

Když to učinil, spatřil jsem, jak k nám cválají stráže vévody z Anjou na dálku poznatelné po svých červených pláštěnkách.
‚Hle,' pravil Condé a nemrkl víčkem (třebas nezměrně trpěl bolestí na noze), ‚hle, tam přijíždějí červení havrani, kteří mě rozklovají!'
‚Urozený pane,' pravil jsem, ‚jste vskutku v nesmírném nebezpečenství! Zakryjte si tvář, abyste nebyl poznán!'
Leč on k tomu nechtěl přivolit, zdála se mu tato maškaráda nehodna jeho velikosti.
‚Ach, Argenci,' pravil, ‚ty mě nezachráníš!'
A vskutku, sotva Montesquiou, hejtman Anjouových stráží, uslyšel zajatcovo jméno, křikl:
‚Smrt! Mordié! Smrt!'
Běžel jsem k němu, když slézal z koně, nabádal ho, že princ je mým zajatcem, že jsem mu byl zaručil život, ale Montesquiou kráčeje na dlouhých nohách nabil bambitku, aniž mi slůvkem odpověděl, přešel za prince a prostřelil mu hlavu, že mu oko vyhřezlo z důlku, neboť tudy vyšla kulka.
‚Ach, Montesquiou!' volal jsem, ‚bezbranného muže! Prince rodu královského! To je ohavnost!'
‚To je vskutku ohavnost!' pravil Montesquiou, a jak si prohlížel prince na zemi, náhle mu po osmahlé kůži vytryskly slzy, i dodal: ‚Není vám tajno, že nejsem tím, kdo ji přikázal.'
Věděl jsem vskutku (pokračoval Argence), že toto přikázání zhubit bez milosti všechny zajaté hugenotské hejtmany a přede všemi Condého a Colignyho, padnou-li do našich rukou, pocházelo od vévody z Anjou, který rovněž nařídil, aby mu přivezli tělo prince Condé nikoliv na koni, nýbrž pro větší hanbu a ponížení na oslici, i visely mu z každé strany hlava a nohy, až to bylo žalostné! Hanebnost, za niž vévodovi, třebas to byl králův bratr, nejeden královský hejtman potichu lál, princ Condé byl převelice udatný."
Otec si přes mé rameno přečetl znovu tento dopis, když jsem seděl u stolu v knihovně, i pravil jsem k němu: "Není-li to hnusný mord?"
"Arci! A navíc chyba! Neboť by bylo pro krále snazší dohodnout se s Condém než s Colignym. Nevím, kdo pravil, že Condé:

To princátko tak hezké je
a směje se a zpívá jen.

Přisám svatý Antonín, to ho vykresluje znamenitě! Princ byl chrabrý v boji, neúnavný v kratochvílích, panovačný, nedůtklivý, vzteklý a - je-li třeba nakonec povědět - lehkovážný. Měl hlavu spíše vznětlivou než politickou, i podepsal dvakráte s Medicejskou dohody pro naše lidi tuze nevýhodné. Ale přečtěte nahlas, co praví Rouffignac o Colignym."
"Admirál, mám-li se odvážit zde přiznat, není vždy vynikající ve vedení bitev, jak je dobře patrné u Jarnaku. Ale co muž spolehlivý a poctivý, neústupný a nepodléhající beznaději nikdy nesoudí, že jedna bitva může prohrát válku. Rovněž vyniká při ústupech. A také tentokráte po našem truchlivém dnu u Jarnaku vyprostil své vojsko, zachránil je a dokázal je odvést na bezpečné místo. A královna Navarrská se k němu připojila. Ach, příteli! Máme to neohroženou a nezlomnou hugenotku! Představila vojákům Condého, syna mrtvého hrdiny, i svého syna Jindřicha Navarrského, jemuž je právě šestnáct let."
"Ach," projevil jsem něco závisti, "není-li to smutné? Navarrskému je o dva roky méně než mně a už slouží ve vojsku!"
"Pane synu," pravil otec a výsměšně zvedl obočí, "co to slyším! Jste Bourbon? Jste princ královské krve? Zdědíte francouzský trůn, pakliže tři synové Medicejské zemřou bez dětí? Ponechte tedy Navarrskému, aby pracoval na svém povýšení, a sám pracujte na svém: tak velí moudrost."
Takto vypeskován a pokořen, leč spíše se smíchem než se zakaboněním, pokračoval jsem v Rouffignakově listu:
"Prohrál-li admirál bitvu u Jarnaku skrze svůj omyl, o němž jsem byl pověděl, prohrál bitvu u Montcontouru vinou svých německých rejtarů.
V okamžení, kdy zaujali opevněná postavení, která jim byl určil Coligny, ejhle, naši Němci odhodí zbraň k nohám a vyžadují žold! Nejsou peníze, není boj, křičí svou hatmatilkou. Ach, příteli, takový zmatek! A taková nesnáz! A jmenovitě tak neblahé zdržení - které bylo ovšem neblahé především jim. Neboť byli překvapeni mimo opevněná postavení, když vyjednávali, obklíčili je Švýcaři vévody z Anjou, napadli je a ze staré řemeslné nevraživosti do posledního zmordovali. A toto byl žold, jež na tomto světě obdrželi oni nebozí odranci!
My pak po Jarnaku prohráli bitvu u Montcontouru k větší slávě vévody z Anjou (který ostatně neučinil nic, protože Tavannes vykonal vše), což naplnilo radostí tu starou fenu Medicejskou, okouzlenou tím, že její oblíbený syn si vydobyl pověst vysoce převyšující pověst královu. Myslíte však, že tento neúspěch srazil Colignyho, byť po všem těle raněného, navíc s tváří prostřelenou kulí a se čtyřmi zuby vyraženými? Nikoliv! U Montcontouru počíná pro trosky našeho vojska dlouhý, neuvěřitelný pochod zemí křížem krážem a jeho ozvěna k vám bohdá už dolehla.
Slyšte dobře! Ze Saintes, kam jsme se stáhli, jsme došli do Aiguillonu, kde jsme dobyli a vydrancovali hrad. Z Aiguillonu - rozsévajíce po cestách své zchvácené koně - jsme zamířili na Montauban, kde se k nám připojila armáda sedmi vikomtů. Takto posílení a vzrostlí vyplenili jsme kraj kolem Toulouse, abychom potrestali to tučné pitomé město za zmordování Rapina. Odtud jsme táhli k městu Carcassonne, které jsme nehodlali dobýt, nemajíce chuť vylámat si zuby na jeho hradbách. Pak k Narbonne, které jsme rovněž nenapadli, toliko jsme vyrabovali okolí a naše trubky troubily Pa - pa! Pa - pa! Pa - pa!, což znamená papež, papež! Abychom se vysmáli papežencům! Poté jsme vyrazili přímo k jihu, překročili, věřte tomu, hranice Roussillonu, abychom napadli království španělské a ukázali tomu obílenému hrobu Filipu II., že všichni hugenoti u Montcontouru nezhynuli!
Tam jsme vzali něco dobré kořisti, vrátili se k Montpellieru (neklame-li mě paměť, byli tam vaši dva spanilí žáci), a rovněž jsme nezaútočili na toto hloupé město, spokojujíce se vypleněním okolních vesnic. Leč v Nimes jsme nějaký čas

setrvali, protože město bylo od michalské noci naše. Z Nimes jsme stoupali vzhůru údolím řeky Rhóny, dorazili jsme do Saint-Etienne a odtud do La Charité, toto město je také naše, jak víte, a z něhož jsme mohli čerpat vojáky, zbraně, děla i peníze.
Nu slyšte dobře! Pokaždé nebo téměř pokaždé, když jsme narazili na královské posádky při tomto klikatém putování, byli jsme poraženi, ale pokaždé jsme unikli, abychom se objevili jinde, pálíce a loupíce, podobni vlku, který místo aby se dal zahnat do úzkých, kousne a uprchne: a takto Coligny, aniž vyhrál jedinou bitvu, vyhrál válku nad svými unavenými nepřáteli!"
"Pane otče," otázal jsem se s ústy dokořán zejícími, " je-li vskutku pravda, že Coligny vyhrál válku skrze ústupy?"
"Rouffignac je Gaskoněc," smál se otec, "chvastoun a mluvka. Nicméně co říká, je pravda napolovic. Přečtěte si Argence. Poví vám druhou polovinu."
To řka podal mi list, který Argence, aniž ho podepsal (jsa od narození opatrný), vyplnil svým písmem tak sevřeným a drobným, jak bylo Rouffignakovo široké a neuspořádané.
"Příteli, jak podivný svět je dvůr a jak je třeba dávat si tam pozor na všechny, na bratra, matku, sestru i přítele! Po Montcontouru vavříny Anjouovy nedávají králi spát a nutí ho hryzat si nehty. Chce mocí mermo ujmout se velení ve vojsku, a místo aby se přímo vrhl na Colignyho při jeho ustupování, zabředá do obléhání Saint-Jean d'Angély. Guise, jehož sláva ve vojsku září už pramálo, také se tuze rozhořčuje nad slávou vévody z Anjou. A napsal Filipovi II., že králův bratr s Colignym potají vyjednává. Filip II. ve zdech svého Escorialu tomu věří a odmítá nám dávat zlato, které těží ze svých Amerik. Ani pěťák v roce 1570 na ukončení války! Guise si počíná ještě hůře: hází zamilovaným očkem na Margot, sestru královu : tento pazourek snadno zažehá přístupnou koudel. Margot, odjakživa rozpálená a s chutí nohy roztahující, neboť bratři ji přiučili tělesnému obcování ve věku nejútlejším, kvaltem rozepne Lotrinčanu poklopec a zažene si ho do lůžka. Král zvětří toto smilnění. Vzkáže si pro Margot při rozednění, a jen sestra vstoupí, Medicejská a král se na ni vrhnou co rozvzteklené jarmarečnice, zmlátí ji a zpolíčkují, stáhnou z ní šat, zboulují ji a roztrhají košili. Guise se to nazítří dovídá a obávaje se zmordování skrze králova mordýře, uteče a ožení se. A tak upadne v nemilost, jsa v podezření, že usiloval o trůn skrze postel, a zatvrzelí papeženci, kteří ho ponoukají, přicházejí o všecku důvěru. Medicejská má další důvody, aby se hněvala na vůdce katolické strany. Filip II., vdovec po její dceři Alžbětě, nechce Margot, kterou mu královna matka neprodleně nabízí, protože se nepochybně obává, že slečniny plameny by se špatně snášely s jeho ledem. A před vzteklým nosem naší Florenťanky uloupí jí starší z rakouských arcivévodkyň, kterou chystala pro svého syna Karla IX.; a jemu ponechá mladší! Dokonce ještě líp: nafoukaný vládce požaduje, aby svatební smlouva jeho bratrance krále Francouzského byla podepsána čtvrt hodiny po smlouvě jeho! Ach, příteli! Ta mladší dcera a ta čtvrthodina! Jak nám leží na srdci! A není-li nadmíru svůdné oplatit ty urážky jak domýšlivému Španělovi, tak Guisovi vyjednáváním s Colignym, který, stále poražený, stále se co fénix rodí z popele. A ejhle, máme tu ten usmlouvaný, uchvátaný a uplácaný mír saint-germainský, o němž soudím, že je sdostatek vyhovující vašim, pakliže bude oběma stranami dodržován."
"Pane otče," pravil jsem. "má Argence pravdu? Je tento mír sdostatek dobrý pro hugenoty?"
"Nikoli," pravil Jan Siorac stojící za mnou a opírající se pevnýma pažema o má ramena. "Nikoliv, Petře, svoboda svědomí je povolena, leč svoboda bohoslužby je omezena na hrady a na dvě města v každém kraji. A co je svoboda svědomí, není-li svoboda vyznání celá a úplná? Proto si od tohoto saint-germainského míru příliš neslibuji: nebude to trvat dlouho a válka s papeženci se rozhoří znovu."

7. Přípravy na triduanes

Byl to nicméně odklad, který trval dva roky. Ať mi čtenář promine, že proběhnu ty dva roky tryskem, tolik chvátám, abych dospěl k neslýchané pohromě a k nezměrnému nebezpečí, jež mě přiměly opustit rodné Périgordsko, abych si odejel do Paříže vyprosit milost od krále.
Můj milovaný Samson byl promován magistrem apatykářem v srpnu měsíci léta Páně 1571 a já nemohu vzpomenout na tuto promoci, aniž si vyvolám ve svém přemýšlení slavný trh na cibuli, který se odbýval v Montpellieru týž den a který jsem viděl šťastnou náhodou, když můj bratr přihotovoval za značných našich nákladů onen dryákový nápoj, jehož složení tvoří více než dvacet sedm rozličných prvků a substancí: ta výroba je tak tajná a v skrytu držená, že nikdo, ba ani lékař, nemá právo jí přihlížet, pohled na tato tajemství je vyhrazen toliko magistrům apatykářským, kteří mají do této hodnosti přijmout nového uchazeče.
Očekávaje, až můj sličný Samson sestaví tento proslulý medikament, jehož vlastnosti jsou neocenitelné při léčení četných našich neduhů, potloukal jsem se po křivolakých uličkách montpellierských ve slunci, v němž mouchy pukaly (jakkoliv ze střech od domu k domu bylo natáženo rákosí ke zmírnění jeho prudkosti), a narazil jsem na náměstí Canourgue na nejpřekvapivější podívanou, kterou jsem od těch časů na jiném místě nespatřil: na město zhotovené celé z cibule.
Tyto plody se na Sarlatsku prodávají naházené na hromadu, avšak zde se převelice dovedně splétají a ty pletence bývají svázány do otýpek a ty otýpky nakupeny na sebe a činí se z nich ohrady deset stop vysoké, mezi nimiž se ponechávají úzké cesty, takže celé náměstí se stává městem, v němž procházíte doprava i doleva mezi voňavými stěnami. A ulice i uličky složené z těchto stěn jsou tak četné, že byste se tam ztratili jako v labyrintu. Já z toho měl tuze velké potěšení, nikdy jsem totiž neviděl tak ohromné množství této zeleniny, jež je v languedockém kraji syrová či vařená denním pokrmem tou měrou, že Montpellierští jí kupují toho dne tolik, aby jim vydržela na celou zimu. Ale ještě více než počet mě překvapila nekonečná rozmanitost těchto plodů, byly zde všechny známé druhy a všech tvarů, složení a barev, některé žluté, jiné červené, jedny velké co pěst, další velikostí meruňky a jiné ještě menší - a ty byly bílé, jakoby cukrované.

Setrval jsem tam dobré dvě hodiny, tak mě to rozveselilo, a byl jsem tím pobaven jako malý Anne z Joyeuse dřevěnými vojáky, které jsem mu byl daroval. Zrak mě potěšilo i množství lidí, co se tam sešlo, byla v tomto cibulovém městě tlačenice nesmírná jak děvčat a hospodyň, které se sem seběhly k nákupu, tak i čumilů a zevlounů, kteří sem přišli okounět. A nemalá byla i radost tohoto davu, který se s klábosením a se smíchem procházel mezi těmito cibulovými zdmi, poněvadž vůně této zeleniny je zdravá a posilující, příznivá srdci, játrům i pohlavnímu ústrojí a nepochybně léčivá, a také protože ten veliký sběh lidu s potěšením shlížel na hromady toho nesmírného množství potravy vytrysklé z dobré země languedocké skrze nevýslovnou dobrotivost a slitovnost Stvořitele, aby všichni, ba i ti méně zámožní, měli zajištěno jídlo na tuto zimu. Neboť věnec této zeleniny stojí toliko dva soldy a skrojek chleba a jediný z těchto chutných plodů je už dostatečným pokrmem i pro ty nejnuznější chudáky.
V rohu těchto cibulových staveb a každý před svou vlastní stáli rolníci, kteří ty plody byli sázeli a sklízeli a kteří nepřetržitě zpívali provensálskou mluvou, aby přilákali zákazníky:

Krásná to cibule! Krásná to cibule!
aneb:
Kdo jí cibuli, jí medicínu!
aneb:
Kdo cibuli rád jí, dožije se stáří!
aneb:
Kdo jí cibuli a cibuličku
dobře obskáče svou cácorečku.

Ti prodavači tuze rozradostnění, že dnes si nahromadí zvonivé mince co odměnu za svou dřinu, měli také převelice bystrý zrak a v ruce dlouhé pruty, jimiž zprudka přetáhli přes prsty kradače, když v chůzi chtěli uzmout třebas i nejmenší plod. Leč tloukli ty zlodějíčky bez nejmenší krutosti, bez křiku a zlobení, v dobrém, veselém a žertovném rozmaru rolníků z širého kraje.
Tento trh na cibuli se koná dne 24. srpna měsíce, což je svátek svatého Bartoloměje, a tento svatý se tehdy pro nás hugenoty nikterak nelišil od všech ostatních papeženských svatých, jejichž slavení jsme zrušili co pověru, jenže o rok později, jak vypovím, se stal pro nás předmětem nekonečného zlořečení.
Můj rozmilý bratr Samson nesmírně miloval své povolání a byl převelice šťasten, že je po letech vytrvalé práce promován magistrem apatykářem. Při triumfu následujícím po zkouškách jel podle obyčeje na koni v průvodu skrze město. A jevil převelice krásnou tvář i postavu, když takto cválal městem, i slyšel jsem dobré lidi vykládat, jak je to veliká škoda, že je hugenot, neboť se tolik podobá svatému archanděli Michaelovi sestoupivšímu z okna chrámového. Jen si představte vzrušení mezi krasotinkami, které se sbíhaly v zástupech a hltaly ho očima. Ale jakkoliv montpellierské slečny jsou omnium consensu nejkrásnějšími ženami v království, můj nevinný bratr Samson ani neviděl ty pohledy, které mu rozpalovaly líce, protože měl lásky toužení toliko po své dámě Gertrudě z Luku - a jen se vrátil domů, snažně mě prosil, abych jí v dlouhém psaní popsal actus triumphalis, jehož byl hrdinou, nikoliv zajisté že by neuměl psát, nýbrž že jeho styl byl strohý a úsečný jako lékařský recepis. Čemuž jsem se zprvu bránil, nakonec však jsem mu vyhověl, jakkoliv jsem nechoval přílišnou něhu k té ptačí samičce, která, nespokojená s létáním v blankytu, chtěla se zde vyválet na hnojišti! Hromské dílo! Smilnit s hejtmanem pana z Joyeuse hned poté, co opustila náruč spanilého Samsona! Je-li toto věrnost? Je-li toto slušnost? Je-li toto počestnost? Ach! Nejraději bych zhubil tu dámu za její nevěrnost - kterou Bohu budiž děkováno můj milovaný Samson ve své nevinnosti nezpozoroval a kterou jsem mu zatajil, nechtěje ranit jeho ušlechtilé srdce.
Sám jsem byl promován na doktora 14. dne dubna měsíce léta Páně 1572. Po pravdě řečeno měl jsem starosti, div jsem si nehty nehryzal, prve než jsem složil triduanes, zkoušky takto nazývané z té příčiny, že trvají tři dny, během nichž jsem ráno a večer musel obhajovat své teze a disputovat latinsky netoliko se čtyřmi královskými profesory, nýbrž i s řádnými doktory, z nichž někteří v těchto případnostech chystali předem obmyslné léčky, toužíce se zaskvět na účet uchazeče o hodnost doktorskou.
Poněvadž jsem však pilně pracoval a spolykal všechny své knihy a pitval a nadto shlédl a léčil po dva roky značný počet nemocných v zastoupení svého "otce" Saporty, neustával jsem chovat jistou důvěru ve své vědění. Přesto jsem se dále trápil netoliko pro triduanes, ale také z té příčiny, že pro nedostatek peněz nebudu moci důstojně podle zvyklostí lékařského učení přichystat hostinu nejvyššího stupně, která si vyžadovala nesmírné náklady. Zajisté, mohl jsem o tom napsat otci, avšak příčilo se mi, abych ho stál tolik krásných zlaťáků; a poté co jsem tu věc dlouze převaloval v mozku, rozhodl jsem se s ní svěřit paní z Joyeuse, když jsme jeden i druhý oddechovali po jednom cvičení naší školy sténání za modrou záclonou její postele s nebesy.
"Jakže!" pravila ta vznešená dáma, "co pravíte? Peníze vám chybějí? Že to neřeknete! Můj bratránek nemá mít jistotu, že udrží úroveň lépe než kterýkoliv druhý? Aglaé z Mérolu vám za okamžení vyplatí sto zlatých."
"Ach, madame!" zvolal jsem, "jakou vděčností jsem vám zavázán za tu vzácnou laskavost! Jste stejně krásná co dobrá a tisíceré díky vám z plna srdce, z plna těla a navždy!"
A to řka pokryl jsem polibky ty hezounké prsty, hebké, mastmi natřené, vůněmi prosáklé a v mazlení zkušenější nad ruce kterékoliv ženy v tomto království.
"Ach, srdéčko moje!" pravila paní z Joyeuse, která, milujíc tolik radosti života, s nekonečnou hrůzou shledávala, jak se k ní blíží příznaky stáří, "neděkujte mi, není to nic než něco zlata a stojí mě to málo, vždyť můj otec je tak bohatý! Leč vy, Petře, mi skýtáte nekonečně více, než vám mohu skytnout já, jsouc tak stará a sešlá."
"Stará, madame! A sešlá!"

Po pravdě řečeno nebyla ani stará, ani sešlá, nýbrž tuze okouzlující ve své zralé a kypící kráse, jak jsem jí to uměl převelice dobře povědět a s tolikerou přesvědčivou silou, že nakonec, rozplývajíc se mi v náruči a rozohněná a vzdychající zašeptala mi do ucha tónem sladkého tyranství: "Srdéčko moje, čiňte mi, co chci!" Ach, jak jsem ji tehdy miloval pro její nekonečnou dobrotu i proto, že mi dávala nad sebou takovou vládu!
Když vesele cinkalo těch sto zlatých dopadajících z její skřínky do mého váčku, krásná Aglaé z Mérolu, která mi je odpočítávala v salónu, kde jsme byli sami, pravila ke mně, jsouc dívkou živou a nezkrotnou a tuze toužící mě škádlit:
"Copak to? Další dar? Vy nás stojíte hodně, podobá se mi! Asi tolik co pan Joyeuse! Pravda je, že nám lépe sloužíte!"
"Och, slečno!"
"Žádné och! Ten vznešený muž si velice škodí, že tu nikdy není, protože běhá za všemi venkovskými fraucimory celého svého kraje! A vy, ctihodný doktore medicíny, jste zde, kdykoliv se nám zachce, aniž se vyhýbáte námaze při svém dobrém léčení!"
"Slečno, já žasnu! Toto je panenské žertování?"
"Pane," pravila, "jak víte, jsem svobodná proti své příchylnosti, neboť si mohu vzít podle svého postavení toliko muže vlastnícího padesát tisíc liber renty, a takových v našich provinciích není více než, tři nebo čtyři. - a ti tři nebo čtyři se mi málo zamlouvají."
"Slečno," pokračoval jsem s ní v tom škádlení, "nepověděl jsem vám, že se s vámi ožením, jakmile budu mít padesát tisíc liber renty?"
"Vy je však nebudete mít nikdy!" smála se, neboť milovala takovouto řeč velice velmi. "A nadto, cožpak nevím, že jste všecek blázen do své Angeliny a tak stálého srdce, jako jste nestálé tělesnosti, protože rozséváte sémě po všech větrech!"
"Já?"
"Nezapírejte! Což připadnou tyto peníze jinam než nějaké služce?"
"Tato služka se nazývá doktorát medicíny."
"Cože? Sto zlatých na doktorskou promoci?"
"Sto třicet! Třicet mi ještě chybí! Vydání uchazeče o doktorský diplom je bezmezné!"
"Chybí-li vám jich třicet," pravila v okamžení, "vyplatím vám je z vlastní skřínky."
"Ach, slečno, vy jste nejkrásnější anděl na zemi, ale styděl bych se je přijmout."
"Jakže," zraky se jí náhle zastřely hněvem, "vy byste odmítl můj dar, poněvadž jsouc svobodná nemohu vstoupit do vaší školy sténání? Je-li pak třeba zacházet tak daleko, abych byla vaší přítelkyní?"
Musel jsem přijmout. Rozhněvala by se, tak je toto něžné pohlaví nekonečně přející, jakmile má srdce rozněžnělé, třebas toliko přátelstvím. Neboť nedošlo mezi námi k nejmenší důvěrnosti vyjma několika políbení na dolíčky a jediného maličkého, tuze krátkého na její krásné rty, leč s rukama za zády: ona to takto přikázala.
Odcházel jsem z paláce paní z Joyeuse těžší o peníze, lehčí o starosti a všecek pohnutý z vděčnosti k těmto dobrým ženám. Avšak svou plnou kapsu jsem musel neprodleně vyprazdňovat, ač mi to bylo zatěžko. Šel jsem odnést dluh svému "otci" Saportovi, to značí třicet zlatých co jeho odměnu, nebo on měl předsedat mým triduanes. Měl jsem přitom nemalou tužbu spatřit Tyfému, mladou a sličnou ženu tohoto šedivce, ale po krasavici nebylo ani stopy; Saporta byl pravý Turek, držel svou ženu pod zámkem v jizbě ze strachu, aby mu ji nikdo neuloupil, byť toliko očima, a neměl jsem za svých třicet zlatých zhola nic, ba ani potěšení ji spatřit, a sotva poděkování.
Děkan Bazin - jehož můj druh Merdanson nazýval "zmetkem", poněvadž byl malý, vyzáblý, neduživý a chorobný, jinak však zrakem a jazykem tuze jeduplný - přijal mě ještě hůře, měl v úmyslu předsedat mým triduanes a nemohl, neboť Saporta mu vypálil rybník, i cítil se ošizen o těch třicet zlaťáků, jsa hrabivějším a hamižnějším nade všechny dobrých matek syny v kraji languedockém. Dovedete si představit, s jakým pitvořením a skřípáním zubů vstrčil do kapsy moje dva zlaťáky a deset soldů, předpovídaje mi syčivým hlasem, že moje triduanes budou asi bouřlivé a svízelné.
Doktor Feynes, který byl ze čtyř královských profesorů jediným katolíkem, přijal za to můj obolus s obvyklou dobrotivostí. Bledý a zakřiknutý, čím dál více ustupoval dobrovolně do pozadí, pokládaje se za ustrašenou papeženskou myšku zabloudivší do hugenotské díry. Od něho jsem nemusel očekávat potíže, ale ani pomoc: zřídkakdy otevřel tlamu a v našich učených hádáních měl malou váhu.
Co se tkne doktora Salomona řečeného z Assasu, toho jsem si ponechal co nejlepšího naposled a on mi děkoval za dva zlaté deset soldů více, než kdybych mu býval složil k nohám všechny poklady krále Šalamouna, jehož jméno druhdy nosil, leč nyní už nenosil a dával se nazývat z Assasu podle pojmenování svého frontignanského statku. Znovu mě královsky pohostil pod příjemným loubím své zahrady lahodným nektarem, který měl ze své vinice, a koláčky přihotovenými jeho komornou Zarou, která byla tak krásná ve svém nyvém půvabu, že bych s chutí po pečivu zhltl i pekařku. Leč to nebylo možné, to by bylo proradné, doktor Assas ji tuze miloval a ke mně choval vřelé přátelství.
"Ach, Petře ze Sioraku, mějte se na pozoru, muž, jenž vám předpověděl rokování bouřlivá a svízelná, chystá vám nekonečné léčky. Kolik otázek, tolik pastí. Nemine vás to."
"Ale co mám činit? Jak to zmařit?"
"Já vám to povím," odvětil Assas, který byl kulatý a shovívavý od hlavy k patám. Řka to otevřel ústa a znenadání umlkl.
"Ctihodný doktore, prosím vás, povězte to!"
"Nevím, nevím," hleděl na mě zrakem barvy lískových oříšků, vlídným a prohnaným. "Mám to povědět?"
"Řekněte to, pro smilování."
"Petře, neprozradíte to?"
"Nikoliv."
"Petře, domnívám se, že klást uchazeči o doktorát hrubě záludné otázky na věci nesnadné, sporné a nejasné je lest

značně špinavá. Souhlasíte s tím?"
"Arci!"
"Petře, na lest odpovíme větší lstí."
"Zajisté!"
"Petře, dobře mě poslouchejte. Muž, o něhož běží, si tuze zakládá na řečtině, ale tu vůbec neumí. Cituje, jenže zmateně. Petře, do pozítřka se naučte nazpaměť různá místa z textů Hippokratových a Galénových, a jestliže vám někdo při triduanes položí otázku, aby vám zmrazil hubu, vytáhněte jakoby nic svoji řečtinu a tvařte se, že jste mu vytřel zrak."
"Jakže? I když řecký text nikterak nesouvisí s otázkou?"
"Arci! To je právě na tom nejlepší. Rabelais si se svými obtížnými protivníky při disputaci nepočínal jinak! A pakliže uměli řecky, spustil na ně hebrejsky!"
"Ach!" zvolal jsem, "znamenitá fraška a veselé pobavení!"
Pohlíželi jsme na sebe s doktorem z Assasu nad pohárky co dva spiklenci a smáli se, až jsme se za břicha popadali.
Téhož dne jsem šel ještě odevzdat svůj obolus doktorům Nadurděnému, Stračipírkovi a z Brádku, kteří nebyli královskými profesory, leč řádnými doktory konajícími na škole pár přednášek a ze zdvořilosti připuštěnými kancléřem Saportou k zasedání v mé porotě, bez čehož bych se rád obešel, stála mě jejich přítomnost šest zlatých třicet soldů, což zvýšilo odměny mých sudích na čtyřicet tři zlaté.
To však nestačilo. Den před triduanes jsem dal roznést do příbytků sedmi doktorů, kterým jsem byl den předtím tak tučně namastil kapsy, dary a dárky, jejichž množství i jakost byl určil za pradávných časů školní obyčej. Zde jejich výčet:
1. Marcipán nejméně čtyřlitrový, dobře uhnětený z mandlového těsta a plněný naloženým ovocem.
2. Dvě libry cukrovaných mandlí.
3. Dvě svíce z dobrého a voňavého vosku šířky jednoho palce.
4. Pár rukavic.
Tyto obětiny donesl do obydlí sedmi doktorů medicíny pedel Figairasse, jemuž jsem daroval dva zlaté dvacet soldů co odměnu za tyto pochůzky, a taktéž za uvádění a usazování obecenstva v promoční síni po čas mých triduanes, a taktéž za zvonění na školní zvon k mé větší slávě, až budu prohlášen doktorem, a konečně za to, že půjde přede mnou po ulicích s halapartnou v ruce při jízdě městem, která měla zakončit můj triumf.
Stále se podřizuje zvyku najal jsem čtyři hudebníky hrající na píšťalu, buben, trubku a violu a vodil jsem je za soumraku v předvečer svých triduanes, aby zahráli řečeným doktorům serenádu. Téměř všichni otevřeli okna, objevili se,ráčili hodit pár soldů hudebníkům (kterým jsem tučně zaplatil) a odpovědět na moje pozdravení, přičemž jejich choti zdvořile tleskaly rukama. Ovšem u Saporty se Tyféma zajisté z rozkázání svého pána neobjevila. A co se tkne obydlí doktora Bazina, to zůstalo taktéž uzavřené co srdce tohoto skrblíka, protože mi tím chtěl nepochybně dokázat, v jaké mě chová nenávisti. Rozloučil jsem se posléze s hudebníky, avšak zamluvil jsem si je na jízdu městem, která se měla konat za tři dny, neb přede mnou bude kráčet pedel a oni pak musí kráčet před pedelem hrajíce veselé písně, jak se sluší při triumfu.

8. Triduanes

Ach, čtenáři! Nemysli si, že těmito zastaveníčky jsem dospěl ke konci svých útrat, výdajů a vydání, byť se mi tuze svíralo hugenotské srdce, že tolik utrácím za tyto nákladné zbytečnosti. A není-li to nemalá běda a ostudný zlořád, že je potřebí na tu věc tolik peněz, když by tu mělo stačit vědění! Neboť slyšte dobře: Obyčej žádal, abych po tři dny svých zkoušek ráno i večer napájel bílým vínem a krmil koláči netoliko porotu, ale i účastníky, kteří se tísnili v promoční síni, aby mě poslouchali, a kteří tímto jídlem a pitím hleděli si zpříjemňovat dlouhé chvíle zasedání. Požádal jsem šenkýřku od Tří králů, aby mi pomáhala po celý čas triduanes, k čemuž ona přivolila převelice ráda, nikoli však zdarma, i pobíhala bez ustání mezi návštěvníky s lahvemi, poháry, ovocnými koláči a marcipány, v čemž jí pomáhali dvě tuze švarné číšnice, i viděl jsem nejednoho muže i mezi řádnými doktory, jak je při jejich pobíhání poplácávají, využívajíce toho, že mají obě ruce plné pokrmů.
Tyto výdaje byly značné, ale pohříchu nutné, aby se všichni, zkoušející i návštěvníci, uchovali v dobré a vlídné náladě, jinak by mě ti první více otáčeli na rožni a ti druzí by hřmotili a křičeli, místo aby zuřivě tleskali při každé odpovědi, majíce žaludek dobře naplněný a osrdí vínem rozehřáté.
"Zmetek" Bazin se mě vskutku pokusil vhodit se svázanými tlapami rovnou do pytle, ale na jeho první záludnou otázku jsem odpověděl pohotově a zvučně dlouhým řeckým citováním Hippokrata, které jsem podával s hrdou a vítěznou tváří, se vztyčeným hřebínkem a chlubným rozkládáním paží, i domnívajíce se přítomní, že jsem děkana správně usadil a zavřel mu jaksepatří zobák, jali se zběsile tleskat. Čemuž se doktor Assas, pokyvuje hlavou a utvrzuje muziku řití, usmíval jako v sedmém nebi a kancléř Saporta, který uměl příliš dobře řecky, než aby se dal ošálit mou potměšilou lstí, nicméně mlčel a dokonce pohlížel na děkana s výrazem hrubě opovržlivým, zatímco ten se zaražené, zahanbeně, zmateně a takřka zalknut vlastním jedem opět posadil.
Když řádní doktoři viděli děkana takto poníženého, dvakráte si rozmýšleli, mají-li mi nastražit léčky. Nicméně doktor Stračipírko, který na smrt nenáviděl doktora Nadurděného, jelikož posledně jmenovaný mu ukradl jednoho z pacientů, chtěl se mu skrze mou hlavu pomstít a zeptal se mne, zda podle mého mínění je ženská děloha jednoduchá či rozdvojená. Otázka mě rázem uvedla do rozpaků, neboť jsem dobře věděl, že doktor Nadurděný se v této věci drží proti všemu zdravému rozumu co autority Galéna a rozesmál celé město o svatém Lukáši roku 1567 prohlášením, že raději se mýlí s Galénem, než by měl pravdu s Vésalem; tuto připomínku se doktor Stračipírko ve své potměšilé zlomyslnosti snažil oživit. Nenávist Bazinova mi stačila, i nepřál jsem si pokládat na lopatky ani jednoho, ani druhého doktora, kteří

zasedali v mé porotě bok po boku, leč tuze málo se přátelili. Rozhodl jsem se tudíž v disputaci klást packy před sebe opatrně jako kočka a pravil jsem latinsky tiše a tónem nadmíru skromným:
"Ctihodný doktore Stračipírko, haec est vexata questio : Neboť na jedné straně veliký Galénus, který byl pitval dělohu králičí samice a shledal ji rozdvojenou, tvrdil, že děloha ženská je rozdvojená rovněž. A to je zajisté názor značné závažnosti, jakmile posuzujeme autoritu jeho původce, který je všeobecně uctíván co jeden z mistrů řecké medicíny. Ale na druhé straně náš současník Vésale, odvážlivý a zručný doktor medicíny, který studoval na naší škole, když byl rozpitval nikoliv králičí samici, nýbrž ženu, shledal, že dělohu má jednu."
To praviv, byl jsem zticha.
"A co soudíte vy osobně? Je jednoduchá či dvojitá?" otázal se doktor Stračipírko, snažící se dokončit svůj zákeřný úder.
"Ctihodný. doktore Stračipírko," pravil jsem a tvář se mi všecka leskla ponížeností, "v této síni je tolik osob mne učenějších, i byl bych neskonale rád, kdyby rozhodly za mne."
"Nicméně je třeba mít na mysli, že budete léčit i ženské choroby, a kdybyste měl pacientku, která by trpěla nemocí dělohy, musel byste se rozhodnout."
"V tomto případě, ctihodný doktore, bych se rozhodl ve prospěch jednoduché dělohy, protože jsem ji byl vždy nalezl takovou při pitvě, leč ani bych v nejmenším opovrhl věhlasným a uctívaným Galénem, který soudil podle stavu poznání své doby."
Následovalo mlčení, které by mě bývalo uvedlo do rozpaků nebýt doktora Assase, který zvedl obě paže a zvolal mocným hlasem:
"Nastojte, to je dobrá odpověď a skromnost věru podivuhodná u uchazeče tak mladistvého!"
Domníval jsem se, že jsem se sdostatek dobře vymanil z této léčky, leč ani zdaleka. Když se zkušební sbor usnášel, doktor Nadurděný se postavil proti tomu, aby mi byly přiznány nejvyšší pocty, poněvadž jsem se "ve své namyšlenosti odvážil napadnout ctihodnost božského Galéna". Jsa řádným doktorem, měl k mému velikému štěstí právo poradní, nikoliv hlasovací. Avšak k mému ohromnému překvapení doktor Bazin, který co královský profesor měl hlas rozhodující, hlasoval bez váhání pro řečené pocty, protože měl příliš ducha, a tak si na svou porážku nasadil masku dobrotivosti. Ostatně byl to člověk, který i ve smrtelném ohrožení by byl tuze pamětliv svého prospěchu, a když uhlídal paní z Joyeuse a její dvorní dámy, jak se při posledním zasedání mých triduanes usadily se svými blysknavými šperky do první řady, zrak, kterým mě sledoval, se z jedovatého jedním rázem změnil v laskavý.
Ach, čtenáři! Dovedeš si věru představit, jak mi srdce bláznivě bilo na poplach všemi bubny a troubilo na trubky, že by to mrtvé vypudilo z hrobů, když mě můj otec kancléř Saporta vyzval, abych vystoupil na stupeň, kde zasedal můj zkušební sbor, prohlásil mě doktorem medicíny s nejvyššími poctami a nechav mě pronést přísahu Hippokratovu, odevzdal mi postupně a s obvyklou slavnostností a vážností přináležející k těmto příležitostem odznaky mé hodnosti, to jest:
1. Čtverhranný doktorský birýt, který byl černý, leč nahoře měl hedvábný třapec barvy tmavočervené. Bez meškání jsem si ho nasadil.
2. Zlatý pás tři palce široký, který jsem si neprodleně uvázal kolem pasu.
3. Silný zlatý prsten s vyrytým monogramem, který jsem si navlékl na prsteník levé ruky, kde sousedil s Angelinným kroužkem na malíčku.
4. Hippokratovy Aforismy, sličně vázané v teletině.
Takto očepen, opásán, okroužkován a drže v pravici Hippokratovo magnum opus pronesl jsem děkovný proslov stejného znění v sedmi rozličných jazycích: ve francouzštině (přičemž jsem se co nejhlouběji uklonil paní z Joyeuse); v latině, pozdravuje řádné doktory; v řečtině, pozdravuje královské profesory a jmenovitě doktora Assase, který mi do tohoto jazyku přeložil mou řeč; v hebrejštině, pozdravuje magistra Sanche, jemuž jsem byl zavázán; v němčině, pozdravuje žáky z Basileje; v italštině, neboť jsem měl jisté znalosti tohoto obdivuhodného jazyka; a nakonec k nemalému údivu všech v montpellierské provensálštině, jež byla pokládána za řeč neotesanou a nikoliv učenou.
Nicméně jak přešlo první užasnutí, posluchačstvo mi tleskalo, div stěny nezbořilo, tak bylo spokojeno mou lidovostí a dojato láskou, kterou jsem chtěl projevit na vrcholu svého důstojenství k jejich dobrému městu a k mluvě jeho prostých obyvatel.
Poté kancléř Saporta povstal, pevně mě objal, otřel si tvrdý vous o mou tvář a posadil si mě po pravici, zatímco pedel Figairasse kvapně vyběhl z promoční síně a šel rozezvonit na mou počest školní zvon. Nijak neskrblil: bylo to zvonění za mé dva zlaté dvacet soldů. Takové hlomození, že po něm málem navždycky ohluchli všichni, kteří je poslouchali.
Když tento povyk konečně skončil, královští profesoři, řádní doktoři i všichni přítomní vyšli průvodem po montpellierských ulicích k hostinci U tří králů, kde jsem jim podle obyčeje přichystal pohoštění, které vysušilo můj měšec do dna. Bylo to moje poslední vydání a nejobludnější. Leč dozajista na to takto nehleděli ti, kteří cpouce se a pijíce, co hrdlo ráčilo, nacpali si toho dne břicha na mé útraty.
Paní z Joyeuse byla tak laskavá, že se vydala do hospody v kočáře, tam požádala šenkýřku o pokojík a do něho mě také skrze ni pozvala. Vytratil jsem se z davu hostů, zašel jsem tam a nalezl ji s Aglaé z Mérolu, obě dvě hedvábné, saténové, úchvatně nalíčené, s perlami ve vlasech a vonící všemi vůněmi Arábie.
"Ach, bratránku!" zvolala paní z Joyeuse, "sem mi dejte políbení! Vaše chování bylo dokonalé! Ne že bych něčemu rozuměla z té vaší latiny, ale měl jste tvář tak hezkou a pohyby tak půvabné, vpravdě kočičí! Leč ta kočka měla zatažené drápky - a ani v tónu, ani ve způsobech nebylo nic ze zahnojeného puntičkáře! Sem políbení, prosím vás, byl jste skvělý! Aglaé, řekněte mu to také! Přikazuji vám to!"
"Pane!" pravila Aglaé z Mérolu se zajiskřením v oku a s nepatrným úšklebkem, "byl jste ve všech směrech hoden obdivu!"

Poté jsem pozdravil paní z Joyeuse a dychtivě ji políbil na spanilou tvář.
"Pozdravte také Aglaé, já to chci!" pravila paní z Joyeuse, když jsem skončil tento hodokvas, který se mi věru více líbil než Saportův tvrdý vous.
"Madame, mohu si to troufnout?"
"Pane, cožpak nevím o tom, jak s ní laškujete, třebas je panenka? Není-li uzdy na vaše drzosti, netvore? Nuže, načepoval jste si toto vínečko, tak je vypijte!"
"Ach, slečno," pravil jsem Aglaé z Mérolu, "taková zrada! Vy jste prozradila moje slova!"
"Všechna, pane!" smála se Aglaé, když jsem hubičkoval opět ji, aniž jsem vkládal do těchto políbení příliš ohnivosti, nechtěl jsem popouzet paní z Joyeuse, maje stále na paměti její věk.
"Srdéčko," děla poté ta vznešená dáma, "přijďte mě navštívit zítra, jakmile skončíte svoji triumfální jízdu městem."
"Madame, vždyť budu pod jednou pěnou a zpocený!"
"My si vás upravíme," paní z Joyeuse přimhouřila oči, "v mé koupací kádi."
Čemuž se obě dvě zasmály, pohlížejíce na mne pohledem tak významným, že jsem nevěděl, co si myslet. Leč všiml jsem si, že není-li nám něco jasné, nejlepší je brát to v tu chvíli co žert.
"Ach, mé dámy!" zvolal jsem se smíchem. "Není-li to zvláštní? Já jsem lékař a vy mě budete ošetřovat!"
Opět jsem je pozdravil na libé tváře a na krásné ruce. Ach! Jak sladké a okouzlující je to rozkošné pohlaví! A jak by mi chybělo, kdyby je byl Hospodin nestvořil! A jak žhavým pohledem jsem sledoval ty urozené dámy, když odcházely se smíchem a klábosením za elegantního šustění krásných, zlatem vyšívaných sukní.
Tak veliký byl dav lidí v jídelní síni Tří králů a tak byl ten zástup zaměstnán hodováním na můj cech a mé útraty šenkýřka chodila od jednoho k druhému a bystrým okem přepisovala ty ostré zuby a vyschlá hrdla v týž počet tučných cifer na břidlicové tabulce, kterou budu muset nazítří smazat -, že jsem se mohl nepozorovaně vzdálit. A pohlížeje pak na svého milovaného Samsona - a na Miroula po jeho boku - spatřil jsem, rozmlouvaje s ním, ženu tuze krásně ustrojenou s černou maskou na tváři, tato maska jí zúplna zakrývala líce, a tu dámu jsem v okamžení poznal podle drobnosti, již vypovím; z dámy po pravdě řečeno měla toliko zevnějšek, jsouc přes své brokáty prostou ženou mluvící provensálštinou s cévenneským přízvukem, který voněl horami a kravami, dnes pak žijící co městská nevěstka, leč ve vší důvěrnosti a v nemalé úctě několika zámožných měšťanů, pěkného kanovníka od Panny Marie s Desaterem i hejtmana Cossolata, jsouc krom svých dalších zásluh (neboť byla nadmíru.zkušená v dovádění a ve vrtění) věrná svým přátelům a hodnější než anděl, jakkoliv její pohlaví bylo na rozdíl od andělů zcela nepochybné.
Prorážeje dav dostal jsem se k ní, i sklonil jsem se a pravil jí do ucha:
"Ach, má dobrá Tomassino, tady jsi! Nebýt tvé masky, políbil bych tě!"
"Jakže! Tys mě tedy poznal?"
"Arci!"
"A jak?"
"Po tvém poprsí. Není krásnějšího ani bujnějšího v celém kraji languedockém."
"Ach, ty šibale!" zasmála se, "jak dobře vládneš jazykem! A umíš to stejně dobře s děvčaty jako s velkými pány od medicíny!"
"Má dobrá Tomassino, ty ses musela nudit na mých triduanes!"
"Namoutě! Takový galimatyáš! To jste brebentili po francouzsku?"
"Nikoliv! To bylo latinsky."
"Pro pána! Podivné tlachání! Nerozuměla jsem ani zbla. Ale přec jen jsem dobře poznala, že jsi byl stejně výřečný co ti velcí páni v sukních a že v celém tom stádu nebyl jediný, který by ti zavřel hubu!"
Poté jsem ji opustil, abych si zašel pro pohár vína a bigorrskou.klobásu, a drže tuto nikoliv celou rukou jako neotesaný baron z Caudebeku, avšak mezi palcem a ukazovákem, jak mě to byla naučila Barberina, a ještě s plnou číší v levici vracel jsem se k Tomassině, když jsem uslyšel ode dveří jakési přebíhání a rámusení, a vtrhnuv tam spatřil jsem hejtmana Cossolata ve křížku s jakýmsi tuze snědým a tuze hubeným dlouhánem, dosti nuzně oblečeným ve spravovaném kabátci, leč po boku majícím meč a dýku; tohoto čahouna Cossolat držel za límec a chtěl ho uvrhnout do šatlavy, poněvadž nebyl ani doktor medicíny, ani žák, ani měšťan ve městě známý, avšak chtěl si, říkal hejtman, učinit tu hody na mé útraty a kdo ví, možná i odřezávat měšce.
"Pane," pravilo to dlouhé bidlo šišlavě a s tváří tuze uraženou, "nedotýkejte se mne! Jsem osoba z dobrého rodu. Jmenuji se Giacomi a jsem zkušeným učitelem šermu."
"Dobrá báchorka!" křičel Cossolat. "V Montpellieru učitel šermu a abych ho nepotkal, když jsou zbraně mým řemeslem! Mluv, poberto, kdo tě zde zná?"
"Já přece!" pravil jsem a přistoupil blíže, protože se mi sdostatek líbil vzhled toho chlapíka a k tomu i to jeho italské mazlivé mluvení, jež mi připomínalo milovaného Samsona. "Jakže, Petře! Vy tohoto mamlase znáte?"
"Nu ovšem," pravil jsem s tvářemi nafouklými touto veselou lží. "Jmenuje se Giacomi a já ho pozval."
"Prodlévám v tomto městě toliko tři dny," pravil Giacomi pohotově, "a z této příčiny, vzácný pane hejtmane, jste mě dosud nepotkal."
"Petře," pravil Cossolat a pustil ho, leč pohlížel na mě s trochou pochybnosti v černých zracích, "berete zaň odpovědnost?"
"Arci," zasmál jsem se, "tak jako za sebe."
Poté Cossolat, který byl o hlavu menší než Giacomi, však těla tuze statného, plecí rozložitých a údů šlachovitých i svalnatých, změřil si nevlídně chlapíka a pravil:
"Itale, dobře si pamatuj: nelíbí se mi, nosí-li nějaký kmán tvého vzezření v mém městě meč a dýku, když nemá v míšku za opaskem ani pěťák."

To řka, zhurta se otočil a odešel hrubě, příkře a popuzeně.
"Urozený pane lékaři," poklonil se mi Giacomi, "jakou vděčností a díky jsem vám povinován!"
"Bodejť," přerušil jsem ho, "nech na hlavě, nic to není, nelíbilo by se mi, kdyby tě v den mé promoce uvrhli do šatlavy za krádež klobásy."
"A tím spíše, urozený pane lékaři," pravil Giacomi, sleduje s tváří stejně žalostnou co žádostivou tu, kterou jsem držel v pravici, "že jsem ještě nic nejedl."
Na ta slova jsem vybuchl v smích.
"Nuže brachu," podával jsem mu číši a klobásu, "jez a pij, až na pár soldů stejně už nic nemám, protože jsem se dnes ze všeho vydal!" A vstrčiv ho do komnaty, kterou paní z Joyeuse a Aglaé právě opustily, vyzval jsem šenkýřku, aby ho obsloužila hojnou krmí, a pravil mu, že se má řádně nacpat a že si s ním přijdu pohovořit, jak moji hosté odejdou.
Sotva jsem však opět vstoupil do jídelní síně, přiběhla ke mně jedna z roztomilých služebných, která si dávala tolik hníst hýždě při mých triduanes, a s mrkáním a tajemnou tváří mi pravila, že jakási urozená slečna, leč maskovaná a zahalená závojem, mě čeká u vchodu do domu, žádajíc si mě osobně.
Šel jsem tam a nalezl před sebou ženu tuze velikou, tuze krásně upravenou, vyšňořenou a šperky posázenou, mající masku a přes masku černou krajku, kterou při setkání se mnou stáhla, odhalujíc slámově světlé vlasy, a já v okamžení poznal, že ty vlasy patří paní Gertrudě z Luku.
"Ach, madame, vy zde! Tak daleko od vaší Normandie! Jak bude Samson jat štěstím, až vás spatří!"
"A vy, pane bratře," pravila paní Gertruda, mluvíc svou normandskou francouzštinou, "nejste-li vy také šťasten?"
"I jsem, madame," pravil jsem poněkud popuzen jejím koketováním, a vzpomenul si náhle na její pletku s Cossolatem, mžiknutím oka jsem jí okázal chladnější zraky a dodal: "Kdybyste mu alespoň zde byla tolik věrná, co on vám."
"Ach, pane, vy o tom pochybujete!" vykřikla ta licoměrnice, jsouc soudím velice ráda, že její stud mohla zakrýt maska, pokud se vůbec styděla. "Leč pane bratře," pokračovala v řeči, "nejste-li pak udiven, že mě zde zříte?"
"Zajisté!"
"Konám cestu," položila mi na paži ruku ozdobenou na rukavici tuze tlustým prstenem, "konám druhou pouť do Říma, vytěžila jsem z té první nemálo duchovního prospěchu."
"Ech, madame," pravil jsem tónem svatouška, "toto je tuze povznášející, pokud jste cestou neutratila odpustky, jež jste získala ve městě papežově."
"Ach, zlý hugenote!" pravila předstírajíc nadurděnost, "vy se mi smějete! Jste-li do té míry nemilosrdný k slabostem nebohé papeženky?"
To řkouc a vrhajíc mi ruce kolem krku, pevně mě objala, její lepé tělo se ke mně přitisklo po celé délce a bylo tak něžné, tak libé a tak vlnivé, že mi vyschlo v krku a náhle mi chyběla slova, která by po pravdě řečeno nebyla vůbec nutná, kdybych byl měl pokračovat v cestě, po níž mě tato Kirké všemi silami táhla. A věru jak bych byl mohl být nemilosrdným k jejím slabostem, když jsem skrze ni tolik pociťoval ty svoje? Správná lekce! A správně mi připomínala, že nemám soudit bližního svého!
Nicméně nechtěl jsem jí už dále jít vstříc, maje na mysli svého milovaného Samsona, i vzal jsem paní Gertrudu za obě ramena, mocí mermo jsem ji od sebe odtáhl a pravil jí do ucha:
"Madame, tentokráte vám ještě budu k službám, ale přestaňte s Cossolatem: jinak se budu zlobit!"
Poté, převelice oddechujíc za svou maskou, oněměla co kapr, když mi byla sdostatek vyjevila svou čarovnou moc, aby mi postoupila půdu, ačli mi ji vůbec postoupila, neboť jsem pochopil, vida ji takto vzdychající, že tato normandská bohyně má věru notný apetit, aby pozřela ve své peci jak Samsona, tak Cossolata, tak i mne, a kdo ví koho ještě?
"Pane bratře," pravila zmírajícím hlasem, jako by ztrácela dech i hlavu, "je tam Tomassina, to vím, i můj Samson. Jděte, prosím vás, pro ně, mám před vraty najatý vůz, chci je dovézt do jehlářství, kde mi doufám dobrá Tomassina poskytne útulek, leč pro smilování! Pro smilování! Pospěšte si, nemohu už déle čekat! Zdá se mi, že shořím!"
Hospodine! Ženská moc! Jakou má nad námi vládu! A jak osedlává muže! A ten se přitom ve své pýše a nadutosti domnívá, že vládne všemu! Ta šibalka mě tolik překvapila, zmátla a obalamutila, že jsem běžel jako zblázněný, abych jí vyhověl. A zblázněný byl také Samson, který takřka omdlel, vida ji znenadání před sebou, když stáhla masku a upřela na něj své krásné oči.
Ten blesk stačil. Rázem byl s ní v kočáře, i přes tuhost svého hugenotského smýšlení s rukama a nohama svázanýma, Tomassina vedle něho v duchu naříkala, že jeho veliká láska je zasazena do půdy tak málo jisté, já pak na prahu litoval prostoty svého milovaného bratra, když bych byl sám měl takovou chuť být na jeho místě - třebaže dobře věda, co jsem věděl.
Vrátil se do velké síně Tří králů, chodil jsem od jednoho k druhému a ze všech stran jsem slyšel lichocení, jak znamenitě jsem uspořádal své triduanes; ty poklony jsem vyslechl s tváří spokojenou a zdvořilou, zatímco můj duch dlel jinde a jakoby v mlhách zahalený onou "malenkonií", která obvykle provází naše úspěchy a naše chvíle radosti. Po pravdě řečeno cítil jsem se také trochu zmožen po únavných disputacích, a poněvadž už dávno padla noc, nezabýval jsem se nikterak dlouho zdvořilostmi, když mě hosté po jednom opouštěli, vyjma u doktora Assase, kterého jsem zdržel do posledka, abych mu vyjádřil svoje díky. Ach, jak dobrý to byl člověk! A tak přímý! A tak bystrý! A tak dobrý!
"Petře!" strojil řeč a mocně mě objímal (pokud mohl, protože břich mu bránil příliš mě tisknout), "vizte, ve věku dvaceti jednoho roku jste doktorem medicíny. Získal jste krásné opeření a vylétnete nyní z hnízda! A budu vás zajisté želet, protože jste tak dychtivý vědění a tak dychtivý života! Ze všech žáků za posledních pět let vás jsem miloval nejvíce a vám bych byl milerád věnoval všechno," oči barvy lískových oříšků se mu lišácky zaleskly, "krom své komorné Zary a své frontignanské vinice, které vás přece tuze lákaly, ne-li jedna, alespoň druhá. Petře, slůvko o vaší medicíně. Odjížděje ponechte za sebou, prosím vás, to školní haraburdí, ty neužitečné disputace, to nabubřelé puntičkářství, tu latinu a samozřejmě (usmál se) tu řečtinu, kterou neumíte! Jsou to pošetilé tretky! Je to jalová krmě! Crede mihi experto

Roberto ! Tři čtvrtiny z toho, čemu vás zde naučili, nestojí ani za pšouk chcíplého koně! Pitvejte! Tam je pravda! Pod nožem! Pod očima! Pod prsty! A čtěte toliko ty mistry, kteří ovládali nůž! Michela Serveta! Velkého Vésala! Ambrože Paré! Odhoďte pro vždy do jámy zapomnění ty Nadurděné a Stračipírka item všechny ty osly v sukních, kteří, uctívajíce Aristotela, Hippokrata a Galéna co bohy, denně provolávají.: Vetera extollimus recentium incuriosi . Neboť, Petře můj; kdokoli se ohání autoritou starých, káže toliko neužitečný prach. My hugenoti, kteří popíráme autoritu papeže, zatuchlé tradice, lidové pověry, zlaté a svaté modly, buďme hugenoty i v medicíně! Odkrývejme nahou pravdu přírody pod hromadami staletých bludů! Mezek ozdobený doktorským birýtem ostává mezkem! Nechte ho, nechť hýká po svém starodávném ovsu! Ponechte Nadurděnému tu rozdvojenou dělohu! A Stračipírkovi ty ubohé vychytralosti! Nadurděný a Stračipírko! Stračipírko a Nadurděný! Petře, ať tito směšní a přitroublí puntičkáři vám setrvávají v paměti co alfa a omega nevědomosti. Ostatně jsou dlouzí a truchliví co dva postní dny po sobě. Petře, pravda je nahá a vědění veselé!"
Po těch slovech mě znovu objal nikoliv bez jistého dojetí, pokud jsem to dobře viděl. Doprovodil jsem toho znamenitého muže až k vratům, kde na něj čekal jeho vůz, a když se do něho vrhl tak čile, že bych to od jeho otylosti neočekával, hleděl jsem, jak ho jeho koník odváží rychlým klusem, a cítil jsem, že mám hřebínek tuze pokleslý a duši tuze smutnou, jako by s Assasem odešla do nenávratna moje mladá léta montpellierských studií. Žel, už je po nich veta! Snopy jsou vymláceny, zrno v pytli, na poli zeje toliko strniště po skončených žních. Je třeba svážet do stodoly, ale kdo by neplakal, vidí-li odcházet to krásné zelené obilí?

9. Ital Giacomi
Vrátil jsem se do jídelní síně, kde byly stoly pokryty zbytky mého hoštění. Když mě uzřela z nejzazší dálky šenkýřka, přiběhla za mnou a pověděla mi - a zuby se jí blýskaly -, že mi na zítřek připraví účet. Sotva jsem jí odpověděl, měl jsem náhle srdce tak těžké, i zavolal jsem Miroula, který seděl na stoličce a klábosil s jednou pokojskou. Podle toho, jakou stranou tváře se k ní otáčel, okazoval jí hned svoje oko hnědé, hned svoje oko modré, a dívčice pod jeho útoky tála co máslo na slunci, ale toto tání bylo jejím povoláním. Byla chudera jednou z příjemností, které se zde nabízely zákazníkům. Přikázal jsem Miroulovi, aby mi donesl meč, dýku a bambitky - které jsem ráno ponechal v hospodě, poněvadž bylo zakázáno na lékařské učení nosit zbraně - a mezitím jsem přemýšlel toliko o svém lůžku, když jsem si náhle vzpomněl na toho dlouhého čerchmanta Giacomiho v komnatce. A dobře tak, jak ještě uvidíme, že mi paměť neselhala.
Ital po svém hodování spal co pařez s lokty položenými na stole a s tváří na loktech, i měl ten výraz šťastné blaženosti, který spatřujeme u vyvolených na oknech papeženských chrámů. Poklepal jsem mu na rameno.
"Ach, urozený pane lékaři!" mžoural očima ve světle svíčky co sůva na slunci, "dobré léčení jste vykonal tím, že jste mi naplnil žaludek, zdálo se mi, že jsem v nebi!"
"Giacomi," otázal jsem se vážně, ale nijak pochmurně, "co vlastně jsi? Kradač? Uřezávač míšků? Nájemný mordýř?"
"Nic z toho, urozený pane lékaři!" Giacomi vztyčil hřebínek a mluvil s mazlivým italským přízvukem. "Byl jsem, jak už praveno, zkušeným učitelem šermu v Janově a tuze ctěný pro své umění. Ale zabiv v zákonném souboji urozence, který mě byl vyzval, musil jsem uprchnout z vlasti, abych spasil život. A uprchnout tak rychle, že jsem odejel bez prostředků."
Hleděl jsem naň: měl tuze zvláštní tvář, oválnou, dosti hubenou, hnědou či spíše snědou, a všechny její rysy se vesele táhly vzhůru: koutky víček, koutky rtů i ohrnutý nos. Krom toho mu smolné oči tuze vylézaly z důlků, ukazujíce množství bělma, a těkaly stále sem a tam co zvířátka, ale nebylo v nich nic falešného ani zlomyslného. Co se tkne postavy, byla suchá a svaly těsně stažené ke kostem, nohy i paže měl tuze dlouhé a v pohybech cosi tak čilého a rychlého, že připomínal ptáka. Když jsem ho takto viděl s tváří tolik upřímnou a otevřenou, usoudil jsem, že mluví pravdu. Navíc se mi jevil dostatek vzdělán a znalý četby a hovořil francouzsky bez drmolení.
"Není možné, aby sis dal z Janova poslat svoje peníze, Giacomi?"
"Pohříchu nikoliv! Po mém odjezdu ta helmbrechtnice, která se mnou sdílela život, utekla s mým váčkem, mými šperky i mým zařízením. Ach, urozený pane lékaři, byl jsem v Janově tak zámožný a zaopatřený, jako jsem dnes a tady odraný. Ale dosti na tom, nehodlám o tom přemýšlet více než třeba. Nessun maggior dolore che ricordarsi del tempo felice nella miseria ."
Byl jsem uchvácen, že cituje Danta, jehož jsem si cenil nade všechny básníky své doby. Avšak ať už mu propůjčovalo usměvavou tvář utváření jeho rysů, nebo že v sobě nosil nevyčerpatelný zdroj veselí, i když citoval truchlivá slova Dantova, měl radostný vzhled.
"Nu tedy ani pěťák nemáš!" pravil jsem.

"Ani vindru!"
"A kde budeš dnes spát?"
"Jako včera: u opěrného sloupu chrámu svatého Firmina a toliko jedním okem a s dýkou v ruce, jelikož toto město se hemží lotry, kteří by se nehanbili odpravit počestného člověka, aby ho oloupili o záplatovaný kabátec."
Nato jsem maličko přemýšlel.
"Giacomo," pravil jsem posléze, "chceš dnes v noci spát s mým sluhou Miroulem? Je to dobrý druh."
"Ach, urozený pane lékaři!" zvolal Giacomi zvedaje k nebi dlouhé paže připomínající mi Fogacera, o němž jsem slyšel, že je v Paříži, protože byl musel také uprchnout z rodného města, ale nikoliv ze stejných příčin.
"Chceš?"
"Ovšem!" zvolal Giacomi, nikoli však bez jistého zaváhání, jak jsem si neopomněl všimnout. "Lepší střecha nad hlavou než chladné nebe a lepší počestný sluha než lotr."
V tom okamžení Miroul zaklepal na dveře komnatky a vstoupil, byl ozbrojen a nesl mé zbraně.
Načež Giacomi se s úsměvem zvedl, vzal mu je, uklonil se mi co nejpůvabněji nikoli po způsobu sluhy, leč štolby, a vyžádal si ode mne svolení, aby si mohl trochu blíže prohlédnout můj meč. Přivoliv k tomu vytáhl jsem jej z pochvy a podal mu jej. Uchopiv jej tehdy do dlouhých rukou, které byly nervózní a jemné, a pokud jsem viděl, tuze čisté - důkaz, že Giacomi požádal šenkýřku o vodu na mytí, prve než se pustil do svého hodování -, přitáhl jej k ohrnutému nosu, jako by jej chtěl očichat, a vyboulenýma černýma očima přejížděl ocel po celé délce. Načež položil čepel na levý ukazovák na tři palce od rukojeti a rozhoupal meč tak, aby nespadl ani směrem k rukojeti, ani směrem k hrotu.
"Urozený pane lékaři, mohu nyní zkusit pružnost?"
Přivolil jsem, Giacomi zabodl špičku do dveří komnatky, paži měl skrčenou, náhle ji napjal a pokrčil se v kolenou, i ohnul se meč v dokonalém půlkruhu, špička nebyla dále než asi stopu od rukojeti. Poté Giacomi uvolnil paži a čepel se neprodleně znovu narovnala, aniž jevila nejmenší stopu po předešlém ohnutí. Ale na tom Giacomi ještě neměl dosti, vytáhl z kapsy nohavic klíček, jímž proklepával čepel malými údery palec po palci, přikláněje velké ucho, aby slyšel zvuk, jako by ladil struny u violy. To vše učinil pravil se slavnostním vzezřením, leč s mazlivým šišláním, které zbavovalo jeho vážnost veškeré těžkopádnosti:
"Urozený pane lékaři, všímám si nejprv, není-li čepel plochá jako obyčejný bitevní meč, vhodný k úderu ostřím, nikoliv hrotem. Je trojúhelníková, dobrého řezu pod rukojetí a zabroušená až k hrotu. Neviděl jsem na ní černé skvrny: v kovu tedy nejsou trhliny, které by způsobily jeho zlomení. Hrot je trošičku naprasklý, i mohl jsem si prohlédnout vnitřek ocele, která je bohudíky šedivá a nikoliv bílá. Krom toho když jsem meč ohnul, čepel se nezkřivila na hrotu, nýbrž po celé délce v pravidelném půloblouku, a jak jsem povolil paži, s chvěním se vrátila do původní přímé polohy: průkazné znamení, že byla zakalena podle pravidel, což potvrzuje skrze ťukání i můj klíč. Posléze meč je tuze dobře vyvážen od rukojeti ke špičce, což činí, že je lehký v ruce a že bude pohotový, pokud bude pohotový mozek. Soudím zkrátka, urozený pane lékaři, že tuto máte dobrou přítelkyni, která, nejsouc ženou, vás neoklame. La donna é mobile qual piuma al vento , ale tato přítelkyně je věrná a všecka se skvěje pevnou a neoblomnou ctností."
"Ach, Giacomi," smál jsem se, "nelze povědět, že i muž je mobile qual piuma al vento? Příliš tě ještě hněte ta tvoje ženština z Janova! Ab una non disce omnes."
To řka myslel jsem na Angelinu, která na mě čekala už pět let, aniž se v nejmenším zviklala v své rozhodnosti, nezdolná ve své převeliké lásce co skála ošlehávaná rodičovskými bouřemi. Ach, Angelino, přemýšlel jsem, jakmile se Samson vymaní z pasti své tělesnosti, půjdu ti s neslýchanou radostí vrhnout k nohám ozdoby své nejvyšší hodnosti, skrze niž se zařídím a doufám i sdostatek zaopatřím, abych si tě mohl vzít podle tvého postavení.
"Urozený pane lékaři, slyšíte mě?" pravil Giacomi. A vystoupiv ze svého snění uhlídal jsem, jak mi staví meč podle nohy špičkou dolů.
"Ach, myslel jsem si to! Mohl být o dobrý palec delší, je přesný poměr mezi délkou meče a postavou toho, kdo ho užívá: pravidlo, jež váš zbrojíř neznal, třebas byl dobrý řemeslník."
"Palec," pravil jsem, "kdo si činí starosti o rozdíl palce?"
"Ach, urozený pane lékaři! Palec za jistých okolností může činit rozdíl mezi životem a smrtí."
A jakkoliv mluvil o smrti, tvář měl veselou a usměvavou. Leč je možné, že tento pocit mi vnukal toliko jeho ohrnutý nos.
Mezitím co Giacomi, roztomile pošišlávaje tak jako bratr Samson, rozmlouval v libé francouzštině, po svém způsobu zcela vybrané a přesné a s pohyby tuze půvabnými, přičemž pod jeho disinvoltura bylo cítit zásoby sil, Miroul, který jakž takž rozuměl řeči severu, naslouchal italštině s hubou dokořán. Což zpozoroval Giacomi, obrátil se k němu a pravil mu s nemalou roztomilostí:
"Compagno, nosíš meč po pravém boku. Z čehož soudím, že jsi levák."
"Tak jest."
"Eccelente!" pravil Giacomi. Eccelentissimo! E tutto a tuo vantaggio ! A nadto máš každé oko jiné barvy, což je znamením veliké hbitosti a zručnosti."
"Meč držím vždy v levé ruce," pravil Miroul, nadšený tím, že byl pochválen, "a nůž vrhám pravou."
"A kde nosíš nůž, compagno?"
"V nohavici svých spodků."
"Jeden?"
"Jeden."
"Máš přece dvě nohavice, potřeboval bys tedy dva nože," pravil Giacomi s úsměvem a koutky rtů se mu tak vesele natáhly k velkým uším, že nakažen jeho vzhledem jal jsem se smát a Miroul taktéž.
Poté vešla šenkýřka, Miroulovi věnovala pochodeň a mně pár skoupých zdvořilůstek, jsouc soudím spokojená, že

může jít na kutě a při spaní zvětšovat v hlavě své číslice, jako se samodruhé ženě zvětšuje plod.
Hospoda Tří králů - nevím, zda ještě stojí v Montpellieru - tvoří protějšek věži téhož jména, jež se tyčí mezi branou Lattskou a věží Babotskou. Ta je kulatá a sdostatek široká a obrácená k jihozápadu a má výklenek vpravo i vlevo na ose takřka přímé, kterou na tomto konci tvoří obecní hrazení. Od Tří králů stačila necelá čtvrthodina chůze, abychom došli na Cévenneské náměstí, kde jsem bydlel u věhlasného apatykáře magistra Sanche. Ale v noci bylo nicméně třeba při této cestě jisté opatrnosti.
Miroul s obnaženým mečem v levé ruce nesl v druhé vysoko nad hlavou pochodeň od šenkýřky a kráčel tři kroky před námi, aby nám svítil. Leč Giacomi mi připomněl, že je-li můj sluha levák, bylo by lepší, kdybych ho měl po levici, aby mě kryl, i kázal jsem mu přemístit se tak, jak Ital byl pravil, on sám pak mi kráčel s mečem v ruce po pravici. Měsíc nesvítil a vůkol žádný hluk krom našich kroků, které jsme však tlumili, abychom drželi sluch v bdělosti, mezitím co jsme kráčeli podél levé strany chrámu Naší Paní s desaterem nebo spíše jeho pozůstatků poté, co naši ho tak pošetile zpustošili za nepokojů, když byli město vzali papežencům. Minuli jsme chrám a opustili ulici Jateční, která je přímá a dostatek široká, pustili jsme se úzkou a křivolakou ulicí Caussalerieskou, jež ústí na Cévenneské náměstí, kde je moje obydlí; sotva jsme vstoupili do řečené ulice, Giacomi mi potichu pravil:
"Urozený pane lékaři, někdo za námi běží. Cítím to na malém svalu, který mám v pravé dlani. Napadnou-li nás, bojujme všichni tři zády k sobě, čímž se budeme navzájem chránit. Urozený pane lékaři, můžete-li mi půjčit jednu bambitku?"
Dal jsem mu ji beze slova, on ji zastrčil za opasek a vytáhl levou rukou dýku, tato dýka byla také tuze dlouhá. Vytáhl jsem svou a zabalil paži, v níž jsem ji držel, do pláštěnky, srdce mi tuze bušilo, avšak zatímco okamžik předtím jsem byl zmožen únavou, znenadání jsem se cítil lehkým a pružným.
"Pane," zašeptal mi Miroul po levici, "zdá se mi, že slyším šumot tam u těch domů před námi."
"Arci," pravil jsem, "bude třeba se bít. Cítím to také." Příštích deset kroků jsme proběhli co kočky, nohama jsme se sotva dotýkali chodníku, zvedali jsme kolena a špičatili uši. Neboť jakkoliv pochodeň svým tančícím světlem svítila tuze dobře, neviděli jsme ještě živou duši.
"Zády k sobě, urozený pane lékaři!" zašeptal ještě Giacomi.
Roh ulice Caussalerieské a Senovážné (nazvané takto, protože tam skladovali seno, které potřebovalo město pro svých dvacet tisíc koní jezdeckých i tažných) není nijak přímý, nýbrž jak praveno zahnutý, a právě v tomto ohybu došlo k útoku.
"Bijte! Bijte!" zařval v tom okamžení mocný hlas prorážející noční ticho.
A náhle se na nás vyřítilo mračno odranců, vyskakujících se zbraněmi v rukou ze stinných děr co krysy a vyrážejících skřeky bez žádných obav před hlídkou, ti lotři se domnívali, že s námi skoncují rázem, prve než se. hlídka objeví.
Postavili jsme se zády k sobě nebo vlastně bokem, jelikož jsme byli tři, a beze slova a bez křiku o pomoc, dobře vědouce, že žádný měšťan či jiný obyvatel by se neodvážil ani dveře pootevřít, aby nám poskytl útočiště, pustili jsme se tuze zmužile do boje s těmi odranci v hadrech, kteří krom jiného smrděli, div jsme nevyzvraceli dnešní krmě. Giacomi hned na počátku složil dva z nich na dlažbu toliko tím, že dvakráte s neslýchanou hbitostí vymrštil paži a jeho dýka přitom odrážela rány na něj dorážející, avšak bouře se snesla na mě a já neviděl nic více než hroty mě ohrožující, nejsa tolik znepokojen meči, které jsem odrážel, jako dlouhou píkou mířící mi na hruď, aniž jsem mohl zasáhnout muže, který se s ní oháněl. Když pak jsem zranil dva nebo tři z těch lotrů, měl jsem čas vložit si dýku mezi zuby, vytáhnout bambitku a vypálit na píkovníka. Zbraň mu vypadla z rukou, i zastrčiv bambitku za opasek hbitě jsem píku sebral levicí a měl už lepší čáku na výsledek boje, udržuje po levé straně daleko od sebe ty, na něž jsem nemohl mečem. Nevěděl jsem, co činí v témž čase Miroul, ale jak první útok opadl, spatřil jsem dvě těla ležící před ním na chodníku - známka, že dobře pracoval.
Odranci na nás sice přestali útočit, avšak nestáhli se, dohadujíce se mezi sebou podivnou hatmatilkou, jíž jsem ani zbla nerozuměl. Pobití nebo zranění ležící všude kolem nás v nich zajisté vyvolávali chmury, nehledě k tomu, že už nebylo tak snadné vrhnout se na nás z té příčiny, že ta těla nám skýtala záštitu.
"Urozený pane lékaři," zašeptal mi Giacomi, "zahoďte to kopí, překáží vám, raději nabijte znovu bambitku. Bude vám k dobrému užitku, až ti hanebníci budou chtít znovu zaútočit."
Učinil jsem, jak radil, ale chtěl jsem přitom s těmi dareby navázat řeč, což nám sic nepřinese výhody, leč alespoň získáme čas.
"Mládenci," zvolal jsem montpellierskou provensálštinou, "není lépe se dohodnout? Co žádáte? Můj váček? Nebo krev srdce mého?"
"Vidouce vás, jak se svými brachy hodujete u Tří králů, zatoužili jsme toliko po tom prvním," křičel jeden silný a dosti statný odranec, který měl na jednom oku černou pásku, "leč nyní chceme i to druhé. Zhubili jste nám tuze mnoho brachů poctivého cechu lotrovského."
"Ach, dobří lidé, to nebylo ze špatnosti, leč v řádné obraně! A kolik vás ještě bude ležet na dlažbě ztuhlých co mrtvoly, prve než tam já rozhodím svoje vnitřnosti? Nebude lépe, daruji-li vám svoje tolary. a vy mi za to uvolníte cestu?"
"Nikoliv." křičel muž s páskou. "peníze budeme mít snadno navíc! Chci vás vidět všechny tři vykrvácené jako kuřata na rožni! Čest mi to přikazuje!"
"Giacomi," pravil jsem potichu, "slyšel jsi toho darebu? Je snad čest zlatý prsten v prasečím rypáku?"
"My ho naučíme, že nikoliv," pravil Ital s úsměškem. Avšak sotva to byl pronesl, odranci se s řevem "Zabte je, hrome, zabte je!" znovu vrhli do útoku, leč nikoliv tak pyšně jako poprvé ani tak srdnatě, nohy jim zakopávaly o zmordované ležící kolem nás a jejich zbraně narážely všude na hroty našich mečů. Avšak útočíce méně a v menším nepořádku nebyli nikterak uondaní a já po několika minutách řinčení zbraněmi pochopil, že na příkaz jednookého se snaží nás unavit. Tato taktika měla čáku na vítězství, pakliže se neobjeví hlídka. Jenže věděl jsem jako každý občan montpellierský, že hlídka není nikterak zvyklá kvapovat, pokud jí nepřijdou na pomoc Cossolatovi střelci, majíc daleko

větší strach z odranců než odranci z ní, její vojáci nejsou ani mladí, ani obratní, ani udatní.
"Giacomi," pravil jsem šeptem, "už nevidím toho muže ctí se ohánějícího. Vidíš ho?"
"Nikoliv, urozený pane lékaři," pravil Ital, který i v nejhorším ohrožení setrvával vlídně zdvořilým. "Velí, leč nepřibližuje se: čest mu to zakazuje."
" Já ho vidím," pravil Miroul.
"Na správnou vzdálenost od svého nože?"
"Arci."
"Dej mi pochodeň, aby sis uvolnil pravici," pravil jsem, vkládaje si dýku mezi zuby a napřahuje k němu levou ruku.
Tento pohyb mě málem přišel draho, předloktí mi zasáhl hrot kopí, který by je naskrz probodl nesetkat se s pláštěnkou, do níž jsem byl předloktí zabalil, a s pevnou měděnou sponou v tomto mantlíku, po níž sklouzl a rozlomil ji, jak jsem pak uzřel nazítří, ponechav mi na kůži toliko oděrku, již jsem v tom okamžení vůbec necítil.
Nepřestával jsem však třímat pochodeň a mávat jí tuze jsa. udiven, že Miroul se mohl tak dobře bít v tomto nepohodlném postoji, protože jsem se sám cítil obnažený a zranitelný bez dýky v levé ruce. Zřítelnice jsem upíral na hroty, které mi dorážely na hrud co smrtonosné vosy, i viděl jsem jediné, koutkem oka pohyb, kterým Miroul vytáhl nůž z nohavice a vrhl jej. Ale zaslechl jsem tuze dobře v pronikavém řinčení mečů tlumený výkřik, který vyrazil ten jednooký, když se mu čepel zabodla do hrudi.
Poté se odranci jali zběsile křičet:
"Jednooký to chytil do prsou!"
A naši útočníci zakolísali, čehož jsme neváhali využít a zasypali je údery svých dobrých čepelí větším dílem, než jim bylo milé. Někteří z těchto lotrů tehdy vzdali boj a zmizeli opět ve tmě, z níž se byli předtím vynořili; kdežto jiní se na nás jako vzteklouni vrhli znovu, s křikem nám slibujíce pomstu a smrt, a takový byl jejich divoký zápal, že jsme jich tentokráte dobrého půl tuctu zmordovali, prve než jim zápal vyhasl. V krátké přestávce poté mi sebral Miroul pochodeň z ruky a Giacomi mi šeptem pravil:
"Urozený pane lékaři, vaše obydlí je daleko?"
"Na čtyřicet kroků."
"A máte klíč?"
"Mám."
"Urozený pane lékaři, hoďte jim hrst zlatých a utíkejme! Zachraňme si život! Dýku do úst! Meč a bambitku do rukou!"
Ach, čtenáři, jak jsem ve svém hugenotském srdci želel té hrsti zlatek! A jak mě bolelo to zlato cinkající o dláždění, kam jsem je v letu zaséval bez naděje na sklizeň! A tehdy si odranci na ulici chutě podřepli k zemi, my pak se rozběhli k domovu skákajíce jako bláznivi a narazili jsme před sebou toliko na čtyři z těch lotrů, kteří nám chtěli zahradit cestu, Giacomi a já jsme odstřelili bambitkami dva z nich co holuby na jarmarku, druzí dva nám poté v okamžení uskočili z cesty.
Avšak většina z těch odranců, vidouc nás utíkat, znovu nabrala odvahu k našemu pronásledování, a jen jsme doběhli před dům magistra Sanche, byli nám v patách. Aby nám nevpadli do zad, museli jsme se zprudka otočit se zbraněmi vpřed napřaženými. Byl to poslední a nejzběsilejší nápor, i zůstal jsem v úžasu nad šílenou odvahou těch zoufalých odranců, kteří, majíce mé zlato, zuřivě se snažili dostat můj život i za cenu života svého ve jménu oné podivné a malicherné cti, jež u chudáků stejně jako u lidí vznešených na věky prodlužuje války. Giacomi a Miroul se cítili bezpečněji při hájení tohoto malého vchodu pro pěší, kde je nikdo nemohl propíchnout zezadu, i dostali chuť zhubit ty darebáky. Když jsem za nimi otevřel dveře do domu magistra Sanche, musel jsem je, nastojte, dvakráte zavolat, prve než byli ochotni uchýlit se do bezpečí, přičemž Miroul si neodpustil se strašlivým zaklením (on, dobrý hugenot!) vrhnout svou hořící pochodeň do tváří útočníků.
Když byly dveře znovu na závoru, přiběhl s lucernou v ruce tuze vyděšený Balsa, kyklopský pomocník magistra Sanche.
"Ach, ctihodný doktore medicíny, vždyť krvácíte!"
A vskutku jsem uzřel, spatřiv se v rohu zrcadla visícího na stěně, že mám v kůži ve vlasech na levé straně šrám dva palce dlouhý, ta ranka pak nebyla nikterak vážná ani hluboká, leč močila krev jako kráva na louce, i měl jsem tvář, krk i okruží na této straně celé zčervenalé.
"Ach, Miroule!" vykřikl jsem náhle, "doktorský birýt s tím krásným třapcem - nechal jsem ho ležet na dláždění! Ten loupežník mi ho shodil špičkou kopí!"
Málem jsem se vrátil do ulic ho hledat, tak jsem byl rozběsněn, že odranci mají ode mne tuto trofej a pohříchu hned ten den, kdy jsem ji s nejvyššími poctami dostal od kancléře Saporty. Ale museli mě obvázat a Miroula rovněž, protože měl zranění na rameni, toliko Giacomi byl netknutý, neboť jeho umění bylo vytříbené, jeho meč pohotový a jeho výpad dlouhý.
Ještě jsme ani nespali, když se přišel na nás vyptat jakýs střelec vyslaný Cossolatem, který se přec jen nakonec objevil na Cévenneském náměstí - hlídka se této noci dala spráskat v ulici Devalada - sebral odrance, které jsme poranili, a aniž je vstrčil do šatlavy, poslal je rovnou v škorních na šibenici. (Rovnou v škorních je toliko rčení, nikdo z těch nešťastníků neměl škorně ani jiné obutí.)
Vzkázal jsem po střelci Cossolatovi, aby byl té lásky a hledal všude můj čtverhranný birýt doktorský, který jsem potřeboval velice velmi ke své zítřejší triumfální jízdě. Leč nazítří jsem od něho nic neobdržel, i vyslal jsem do všech šesti částí města bubeníka, aby vyhlásil odměnu dvou zlatých (jediný peníz, který mi zůstal) tomu, kdo mi ho přinese.
To však nebylo k ničemu, jediné že se všichni obyvatelé města dověděli o našem boji v Caussalerieské ulici, který Cossolatovi střelci sic neviděli, ale všude o něm vyprávěli, zvětšujíce pokaždé počet útočníků, takže nakonec Giacomi, Miroul a já jsme získali slávu za zabití nebo zranění dobré stovky odranců.

10. Bratr volbou

Nicméně ztráta doktorského birýtu mi činila neskonalou starost, i napsal jsem o tom svému "otci" Saportovi, Miroul mu můj dopis donesl a kancléř na něj tuze rozumně odpověděl, že mám-li na hlavě obvaz, nemohu si nasadit birýt, a že mi z té příčiny povoluje, abych řídil svůj triumf bez odznaku své hodnosti.

Triumfální byla moje jízda netoliko podle jména, protože jsem byl pozdravován všude a všemi nikoli z té příčiny, že jsem byl promován doktorem (což v tomto městě už nikoho neuvádělo v údiv, každý rok jich tu vyrobili dvanáct jak filosofie, tak lékařství i práv), ale poněvadž jsem se svými druhy tak čile zacvičil mečem proti odrancům, kteří zde byli u dobrých lidí ve velikém děsu, neboť za noci páchali nekonečné výtržnosti, vyráželi domovní dveře, mordovali i přední občany a zámožné měšťěniny a znásilňovali dívky a ženy.

Černá srst mé klisny Acly se skvěla všemi mihotavými odlesky, Miroul ji ráno znovu dokonce vykartáčoval, jakkoliv ho ještě bolela rána v rameni, naštěstí to však byla toliko pravá ruka. S nevídanou trpělivostí jí byl včera propletl hřívu i ocas pramének po praménku červenými hedvábnými stužkami, červená byla taktéž pokrývka na sedle a sedlo bylo světlé z krásné lesklé vepřové kůže, tuze pěkně zhotovené a vypracované naším Petromolem na Mespechu. V čele průvodu pedel Figairasse, za ním hudebníci hrající veselé písničky, dále královští profesoři, řádní doktoři, licenciáti a bakaláři, kteří byli všichni v talárech a seděli někteří na koních, jiní na klidných mulách, poté jsem jel já na koni v řečeném vystrojení, a projížděli jsme nejkrásnějšími ulicemi montpellierskými za převelikého sběhu lidu, který mě oslavoval halasně, až uši brněly, jako bych včera skolil draka, před nímž měli hrůzu. Zajisté si umíte představit, že takto hýčkán lidem - ve stejném městě, kde jsem býval druhdy všemi nenáviděn, protože jsem ukrátil utrpení nevěreckého kněze Cabusse - naparoval jsem se donekonečna na krásné Acle, jakkoliv jsem to nijak nedával najevo, uchovávaje tvář klidnou, nehybnou a neproniknutelnou, toliko jsem příležitostně házel očkem v odpověď na pohledy krasavic, které na mě shlížely z výšin svých květinami zdobených oken s dychtivým vzezřením, tleskajíce rukama.

Po skončení triumfální jízdy jsem se štando pede vydal do paláce paní z Joyeuse, ale o tom, co se tam stalo, nechci povědět ani slůvko, ba ani písmenko, protože některé útlocitné dámy, které četly první část těchto pamětí, cítily se dotčeny ve svém velejemném svědomí skotačivými výjevy, o nichž jsem si v zápalu vzpomínání neodpustil vyprávět. A jakkoliv se domnívám, že tyto dámy mají více příčin k pohoršování nad tím, cokoli vidí kolem sebe v dennodenním životě, než nade vším, cokoli nejpikantnějšího by mohly číst v knihách, příliš mi záleží na jejich přátelství, než abych je sužoval ještě více.

Přemýšlím-li o tom, osud člověka se podobá zubům u pily. Promován doktorem po skončení svých triduanes, div jsem nazítří neklesl k zemi pod noži odranců. Uniknuv tomuto zmordování, ejhle, den nato jsem byl oslavován velkým davem co anděl a hrdina. A večer téhož dne trhám vavříny mezi plavými a libými vnadami nejurozenější dámy montpellierské, která navíc, jak uslyšela z mých úst o mých ztrátách, bez meškání je napravila. Ach! Život je toliko sen, sdostatek se o tom přesvědčuji, Tarpejská skála je tak nablízko Kapitolu a štěstěna nás po své libosti klopýtavě vodí od jednoho tohoto místa k druhému.

K mému štěstí přec jen chyběla přítomnost milovaného Samsona, který v jehlářství svíral v ohradě svých údů onu Kirké s libostí nohy roztahující, aniž ten slastmi požíraný chudák mohl uniknout mlsné lidožroutce po celých pět dní, které trávila v Montpellieru na cestě za svými nábožnými povinnostmi; a za těch pět dnů, čtenáři, jak jsem zvěděl od Tomassiny, opouštěli lůžko toliko za příčinou stolování a stolování toliko za příčinou lůžka.

A mně chybělo pohříchu větším dílem než štěstí toto štěstí jiné, od něhož jsem ve svém věrném srdci doufal zázraky, jak vypovím dále.

Opouštěl jsem palác paní z Joyeuse s váčkem opět naplněným a všecek dojat vděčností k té, která byla duší tohoto paláce, a klusal jsem domů na Acle; Giacomi a Miroul, taktéž na koních, mi jeli po boku s tasenými meči, poněvadž Cossolat mě varoval, abych v noci už nechodil pěšky po montpellierských ulicích, protože se obával, že lotrovská cháska by se mi mohla pomstít nějakým záškodnictvím.

Jen jsem se uchýlil do své jizby, ozvalo se zaklepání na dveře:

"Ach, Giacomi, pojď dále!" pravil jsem otvíraje dveře, "pojď dále! Optal ses Balsy, zda někdo nedonesl můj doktorský birýt?"

"Žel, urozený pane lékaři, nikdo nepřišel. Je mi to za vás tuze líto. Jak pro tu ztrátu, tak i pro to zlé znamení."

"Zlé znamení, Giacomi?"

"Nevidíte je, urozený pane lékaři?" pravil Giacomi s jednou rukou v bok a poklesávaje na pravém koleni, jako by měl pouze jednu škorní. "Je přece jasné: pakliže vám zmizel birýt přímo v den, kdy jste ho dostal, znamená to, že vám není

osudem určeno vykonávat své povolání."
"Ach, Giacomi," pravil jsem a jeho slova mi byla notně proti srsti, "co pravíš, je toliko mámení a pověra! Štěstěna nám nedává znamení, skrze něž by se dala hádat budoucnost. Miluji své povolání nemalou láskou a budu je vykonávat s birýtem i bez něho. Není zdaleka důležitý tento birýt, nýbrž hlava pod ním, a já tu hlavu co nejlépe připravil, abych mohl léčit, bude-li to vůle boží, lidské neduhy."
"Urozený pane lékaři," Giacomi mi věnoval jednu z těch italských poklon, které, byť hluboké, nemají v sobě žádnou poníženost, leč naopak jeví jistou hrdost a urozenost chování; "věštba, je-li tu nějaká, je dobrá nebo špatná, kdož ví? Che sará, sará ! A já pak jsem tuze zoufalý, že jsem vás urazil v okamžení, kdy se s vámi musím rozloučit."
"Rozloučit, Giacomi? A kam se hodláš vydat?" otázal jsem se, zíraje.
"Po pravdě řečeno, nevím," opáčil Giacomi s tváří usměvavou, jako by živit tu dlouhou kostru a skýtat jí obydlí bylo pro něj něco vedlejšího.
"Pročpak mě tedy opouštět," pravil jsem s jistou vřelostí. "Bez tebe, Giacomi, bez tvého úžasného mistrovství v zacházení s mečem a bez tvých obezřelých rad takřka ve spárech smrti bych s určitostí zahynul."
"Bez vás, urozený pane lékaři," pravil Giacomi, jeho smolné oči mu přitom maličko vylézaly z důlků a všechny jeho rysy se vesele zvedaly ke spánkům, "úpěl bych nyní v žaláři. Avšak," pokračoval s tuze elegantním pohybem dlouhé paže, a když pohyb zakončil, místo aby pokračoval, upadl v mlčení.
"Avšak, Giacomi?"
"Urozený pane lékaři, nerad bych ve vás vzbudil domnění, že nemám rád Miroula, kterého naopak pokládám za nejlepšího mládence všeho stvoření."
"Avšak, Giacomi?"
"Avšak nijak mi nepřísluší sdílet lože se sluhou. Urozený pane lékaři, nepokládejte mě, prosím, za drzého. V Itálii může být zkoušeným učitelem šermu toliko člověk znamenitý - a za takového jsem držen v rodném svém městě ode všech a ctěn co člověk šlechetný, ne-li šlechtický."
"Ach, maestro! Nevěděl jsem přesně, jaké je tvoje postavení, jakkoliv jsem slyšel, že italští mistři meče na francouzském dvoře, ať je to dvůr krále nebo vévody z Anjou, hrají si tuze rádi na urozence. U nás, jak dobře víš, učitelem šermu je toliko voják tělesně zručný, leč co do vědění chudý, co do chápání zaostalý a co do způsobů obhroublý. Cením si tě, maestro, nad nejlepšího z nich, a pakli se dotýká tvého srdce tato záležitost a nikoliv Miroul, milerád tě ponechám sdílet lůžko se mnou, neboť tu nemám jizbu, kam tě uložit."
"Ach, urozený pane lékaři, jak jsem vám vděčen za vaši milou, zdvořilou a nekonečnou dobrotivost, ale neračte se domnívat, že se chci honosit marnivou slávou a pošetilou nadutostí. Přeji si, abych nebyl chován v úctě já, nýbrž můj meč, který je pro mě netoliko povoláním, nýbrž i uměním, způsobem života a filozofií. (To řka položil dlouhou, nervózní a jemnou ruku na pochvu.) A kdybyste ráčil postoupit ještě dále ve své laskavosti, urozený pane lékaři, a říkal mi "vy", místo abyste mi tykal, dovršil byste moje uspokojení."
"Maestro!" pravil jsem se smíchem, "není-li třeba nic více k tomu, abych si vás uchoval, budu vám vykat od ranního kuropění do nešpor! Obejměme se, maestro! A pořádně!"
A přitáhnul ho k sobě, vzal jsem ho kolem krku a dával mu políbení na obě líce, přičemž on se musel něco sklonit, aby mi to usnadnil, vracel mi pak štědře moje polibky a dlouhýma rukama na konci nesmírně protáhlých paží mě plácal po ramenou a po zádech.
"Urozený pane lékaři," pravil ke mně, když jsme se konečně vymanili ze vzájemného objetí (a pozoroval jsem, že mu dojetím vhrkly slzy na pokraj řas, jež byly černé, dlouhé a husté a dodávaly jeho jiskřivému pohledu jakous italskou sametovost), "vy jste myslím reformovaného náboženství?"
"Jsem."
"Já jsem katolík," pravil s jakousi vážností na usměvavé tváři. "A třebas vím, kolika nekonečnými zlořády je zkažena moje církev, mohu říci, že ji nehodlám opustit, jsa v jejím lůně jakožto nejlepší ze špatných synů málo šťastný v nitru svém a tím nešťastnější navenek."
"Vizte, to je tuze znamenité," pravil jsem s úsměvem, pohlížeje mu do očí, "vlažný papeženec a hugenot málo horlivý: přizpůsobme se každý pravdě toho druhého."
"Nebo jeho omylům," pravil Giacomi a oplatil mi můj úsměv. "Ale co budu činit každý den po vašem boku, urozený pane lékaři?"
"Maestro, naučíte mě jemnostem svého umění. Šermuji dosti špatně, jak jste mohl pozorovat."
"Nikoli. Pokud jsem vás mohl vidět ve světle té pochodně, šavlujete po francouzsku, to znamená zprudka, vznětlivě a pudově, zastíráte své chyby únavným uskakováním těla a používáte celého trupu, kde by stačilo zápěstí."
"Ach, maestro! Vidíte, kterak živě jste mě vylíčil, vyhlížím s mečem v ruce neotesaný a nešikovný co kuchař s rožněm. Ale trpělivost! Budu vaším pilným žákem!"
"A já, urozený pane lékaři, vaším vazalem," pravil Giacomi a předvedl mi s rozmáchlým a půvabným pohybem jednu ze svých hlubokých poklon, načež dodal, cituje Danta ve svém jazyce, tak krásném a tak bohatém: "Tu duce, tu signore e tu maestro !"
"E tu maestro!" zvolal jsem. A se smíchem jsem dodal: "Ty mi však tykáš, Giacomi!"
"To je tykání básnické," děl Giacomi s jakýmsi studem, který ovšem ze zdvořilosti předstíral, neboť byl to člověk nejsebevědomější, jakéhož jsem kdy viděl.
"Giacomi," pravil jsem jakoby uchvácen vřelostí toho okamžiku a miluje už maestra více, než bych dokázal povědět, "mám mladšího bratra, jehož miluji velice velmi, a staršího, jehož miluji pramálo. Chtěl bys mi být bratrem nikoliv krví, nýbrž volbou?"
Načež se Giacomi maličko odmlčel, a jakkoliv se líbě usmíval, cítil jsem, že se v duchu diví mé francouzské vznětlivosti, i

zrudl jsem s hubou poněkud zamrzlou. Což vida maestro a uhaduje moji rozpačitost, chopil mi obě ruce do svých dlaní a pravil ke mně se zdvořilou vážností:
"Z plna srdce, urozený pane lékaři, pokud se mohu svou prospěšností pokládat za hodna této volby."
Ach, Giacomi! Mám na tuto rozmluvu jímavé vzpomínání, když nyní píši tyto řádky, tolik let už opadalo a uvadlo v prachu času. A jakkoliv by se mohlo podobat, že jsem tenkráte zhřešil vznětlivostí a příliš rychle se dal svést svou náklonností, dobře jsem učinil, přemýšlím-li o tom déle, shledav tě při první zkoušce tak skvěle připraveného, že jsem připoutal svou duši k tvé háky ocelovými.

11. Dopis od Angeliny

Můj druhý bratr po pěti dnech, jak už praveno, strávených v té rozpálené peci se mi vrátil pohublý a zasmušilý a zprvu spal nepřetržitě dvacet čtyři hodiny, načež propadl zoufanlivosti, že byl hřešil proti zákonu Páně, neboť smilnil mimo stav manželský, a v tu chvíli se hrozil svého hříchu, lomil rukama a rval si měděné vlasy, v tu chvíli nekonečně hovořil o své čarodějce s leskem v blankytně modrých očích, v nichž se zračily slasti, které ji každou hodinou pohlcovaly, aniž ji však nasycovaly. Neboť u některých žen je propast žhoucích rozkoší bezedná a kdokoliv se do ní ponoří, nikdy z ní nevystoupí.
"Urozený pane lékaři," pravil ke mně Giacomi se svým lišáckým úsměvem, "slyším-li slova vašeho krásného Samsona, vstupuje mi na mysl, že tato normandská ženština se věru podobá mé ženštině z Janova a že o nich obou by se dalo povědět, co dí božský Dante ve svém Pekle: Lasciate ogni speranza, voi ch'entrate ."
Když pak zbožná krasavice odjela do Říma, se ržáním bažíc po odpustcích, jež se tam prodávaly, co klisna po ovsu, vyprávěl jsem milovanému Samsonovi o bitce v ulici Caussalerieské.
"Ach, Petře můj!" pravil ke mně ve veliké hanbě a studu, "tys tedy podstupoval nebezpečenství smrti a já při tom nebyl, protože jsem se bahnil v prostopášnostech. Kdyby tě ti lotři bývali zhubili, jak bych si to byl mohl odpustit?"
"Ale já jsem živ, milý Samsone! A ty budeš se mnou, až pojedu na Barbentane navštívit svou Angelinu - se mnou, s Miroulem a s mým bratrem Giacomim."
"S vaším bratrem, pane bratře?" otázal se Samson a blankytné zraky se mu zachmuřily jakousi pochybovačností či bolestí, nevím přesně čím. A maličko na mě pohlédnuv, zamířil přesně k cíli co šíp ze samostřílu, upíraje na mě v nevinné čistotě průzračné zraky: "Milujete ho více než mě?"
"Zajisté nikoliv, Samsone," vykřikl jsem. Poté jsem vstal ze stoličky, objal ho a s tváří na jeho tváři pravil jsem mu hlasem dojetím rozechvělým: "Samsone, vy jste vrcholek a sněžný štít mé bratrské lásky a nikdy vás nikdo nemůže předčít!"
Načež si setřel hřbetem pravice slzičku, jež mu už stékala po jasné a spanilé tváři, a nejsa z těch žárlivých srdcí, která k nikomu nechovají důvěru, uvěřil mým slovům, aniž jim kdy přestal věřit, a od tohoto okamžení se ve své ušlechtilé prostotě cítil spokojen.
Nazítří jsem dostal dopis od Angeliny a ten mě ponořil v zoufalost. Pan z Montcalmu, který se zapletl do nekonečného procesu pro jakýsi mlýn v Gonesse, dostal nápad, že popožene své záležitosti, pojede-li naléhat na své soudce do Paříže a odveze-li tam rovněž ženu a dceru, od nichž nedokázal strpět žádné odloučení, byť by to bylo na jediný den.
"Ach, pane," psala mi Angelina, "jaká to nekalá pohroma! Budu v hlavním městě, až toto dostanete, a tuze nad tím zarmoucená, neboť jsem si slibovala tolik nezměrných radostí z toho, že vás uhlídám na Barbentanu po vašich triduanes! A nevím rovněž, kdy se vrátíme do spanilého kraje provensálského, takovéto procesy se vlekou co slimáci v salátě a s takovým slintáním, že se vše zašmodrchá a nikdy nerozmotá! Ach, pane, já zuřím! Slyšela jsem pana z Montcalmu, jak praví matce, že mě chce v Paříži provdat, i bude nadmíru překvapen, až se postavím s odhodlaností proti tomu a vzbouřím se, nemiluji nic a nikoho tolik co vás, pane, a vám jsem byla odevzdala svoji věrnost až do smrti, po které nicméně - kéž se v tom Pán neráčí mýlit - nikterak netoužím, majíc touhu toliko po neskonalém štěstí být jednoho dne všecka vaše."
Ach, čtenáři! Dostal jsi někdy od panny jímavější a upřímnější dopis? A umíš si představit mou truchlivost a současně pohnutí při čtení těch zbožňovaných řádků, skrze něž mi byla Angelina tak blízká srdcem a přece tak vzdálená, neboť jak se za ní dostat do Paříže, má-li tam pobývat dlouhou dobu? Jak se vypravit až do hlavního města a kde vzít peníze? A pod jakou rouškou a záminkou, které by mohly přesvědčit otce o nutnosti této cesty, jak nákladné, tak i nebezpečné?
Vrhnul se na lůžko, hned jsem se jal líbat ten dopis, jako bych činil s rukou, která ho byla psala, a hned zase ho skrápěl slzami, které mi bez ustání stékaly po tváři. Neboť jsem nedokázal potlačit svoje vzlykání, jakkoliv jsem se za to styděl, tak krutá byla pro mě tato rána, a tím krutější, že za necelý týden, toliko za čas, kdy bych tryskem dojel z Montpellieru na Barbentane, jsem ji hodlal svírat v náručí, vlahou a sladkou a s dlouhými vlasy - avšak nyní mi náhle byla vyrvána, uschována na nepřístupném místě a oddělena ode mne takřka celou délkou království, přes kterou nemoha projet, hledím před sebe na dlouhé a dlouhé měsíce, jež mě od ní oddělují, podoben člověku nemajícímu koráb a upírajícímu zraky na širý oceán. Ach, jaká poušť života se po této ráně přede mnou rozkládá! A jak mi všechno po této pohromě připadá marné, chmurné, kamenité, bez užitku a bez jakýchkoli příjemných vyhlídek až po ten titul ctihodného doktora medicíny, jímž jsem nyní ozdoben a který je toliko hubeným soustem v chřtánu mého utrpení!
Ach, bláhovosti, sny a dychtivá nenasytnosti milujícího! Schoval jsem Angelinin dopis na srdci a minutu poté, osušil si slzy, jsem jej vytáhl z kabátce a mocí mermo toužil přečíst si jej znovu. Pro smilování! Přečetl jsem ho více než stokráte a pokaždé, ukonejšen zprvu zvukem jejího hlasu (její dopis byl živý a nezkrotný jako její mluva), měl jsem pocit, že vidím nekonečně něžný pohled jejích laních oči na mne upřených. Ale běda! Jakou cenu jsem musel poté zaplatit za

tuto rozkoš, neboť čím více mi přivolávala Angelinu, tím více mě pak zraňovalo ostří její nepřítomnosti.
Tři dny jsem takřka nevyšel z jizby, uzavřel se do sebe, trpěl co mučedník na rožni, plakal a naříkal a sestupoval do společné síně, jen abych na půl huby pojedl hubenou krmi magistra Sanche. Paní z Joyeuse posléze vyslala na zvědy svého sluhu a já jí vzkázal, že jsem upoután na lože. Věříte tomu? Tato vznešená dáma, stejně zblázněná co já, byť do někoho jiného, šla ve své odvážlivosti tak daleko, že mě za soumraku přijela navštívit do mého obydlí, sice v nájemném kočáře, aby v ulici nebyl spatřen její vůz s erbem rodiny z Joyeuse, a krom toho tuze maskovaná a zahalená a v odění, jež pokládala za měšťanské (po mém soudu bylo měšťanské toliko nepatrně, a v mé jizbě poté za zamčenými dveřmi setrvala tři dlouhé hodiny, aby mě uklidnila (poněvadž jsem jí o Angelině jako obvykle řekl všechno), a utěšujíc mě, postupně teplem svého konejšení dovedla mě po neznatelném svahu až k tomu, že jsem utěšil i ji. Což jsem učinil vděčně, ochotně a také proto, že tyto tři dny nikterak neoslabily mou vrozenou zdatnost, jak jsem pozoroval s podivením, protože jsem se pokládal už za umrlého.
Takže nazítří jsem se cítil sdostatek čilým, abych poprvé šermoval s Giacomim, po pravdě řečeno krátce, ale dostatečně, abych se přesvědčil, že se s ním musím odnaučit všemu, čemu jsem se byl naučil od Cabusse, poněvadž aniž hýbal celým tělem, ba ani zdá se paží, jeho meč byl těsně v blízkostí mého, a počínal si tak dobře, že můj hrot se ho nedotkl nikdy, zatímco jeho, kdyby byl chtěl, by ve mně učinil knoflíkové dírky na všech částech těla.
Stále vidím Giacomiho při této první lekci (Miroul seděl na stoličce a neušel mu z toho ani drobet), byl tak dlouhý a půvabný při svém přesném a dokonalém držení těla, podobaje se pavouku skrze své údy a ptáku skrze svou čilost, černé oči maje vyboulené, tvář jakoby ztuhlou z uhlazené zdvořilosti, zatímco s obřadností odrážel mou těžkopádnou čepel a bodal do mne, zadržuje bodnutí v témž okamžení, kdy mi je zasazoval.
"Petře," pravil nakonec a ustoupil o dva kroky tak lehce, jako by tancoval, "teď se držte! Hodlám vás ve vší úctě odzbrojit!"
A to řka rozmáchle a vznešeně mě pozdravil svou zbraní. Nevěřil jsem svým uším, že to řekl tak klidně a jistě, a stěží jsem pak uvěřil, že mám prázdnou pravici, když můj meč byl z ní vyražen a odlétl na druhý konec světnice.
"Ach, bratře!" zvolal jsem, "v tom jsou nějaké čáry!"
"Čáry!" vykřikl Giacomi, jemuž toto slovo bylo asi tuze proti srsti, "nikoli, Petře, umění! Umění a vědění! Představivost vybroušená studiem a při práci mistrovství, za něž vděčím neustálé dřině!"
Nazítří jsem dostal dopis od otce, který mi přikazoval, jelikož jsem byl promován doktorem medicíny a Samson je už rok magistrem, abychom jeden i druhý dali sbohem studentskému životu v Montpellieru a vrátili se na Mespech, "kde, jakkoliv jsme nebyli marnotratní, zabije tučné tele pro své milované syny i pro mistra Giacomiho, jemuž vděčí za můj život, i pro šlechetného Miroula, kterého miluje více, než přísluší jeho stavu."
Přidal jsem si ještě deset dnů, abych se rozloučil s dobrou Tomassinou, s Cossolatem a s paní z Joyeuse, která plakala, až srdce usedalo, a tiskla mě na své poprsí, jako by se nikdy neměla uklidnit. Zapřísahala mě, abych přijel za ní, jakmile budu moci bez urážky pobratimstva, a ve své úžasné štědrostí mě opět obdařila penězi, abychom se, jak pravila, nově oblékli, bratr i já i Giacomi, který chodil tuze záplatovaný, i Miroul, a objevili se takto ve veškeré počestnosti a v příslušném oděvu v otcově baronství.

12. Lidé barona z Fontenaku

V království po ediktu saint-germainském vládl mezi papeženci a hugenoty jakýs takýs mír, podobný všem předešlým, nejistý a mrzutý, zůstávaly urážky činěné místy našim tak hojné, že jsme nebyli ochotni vydat králi opevněná místa, k jejichž vrácení nás edikt zavazoval. Nicméně se mi zdálo, že můžeme bez přílišného ohrožení vydat se cestou nejdelší a nejsnazší, to jest přes Carcassonne, Toulouse a Montauban, místo abychom přecházeli hory cévenneské a auvergneské, což by nám přineslo tolikeré zdržení a našim koním tolikerou námahu. A dobře jsme pochodili s tímto rozhodnutím, neboť jsme při svém putování nenarazili ani na léčky, ani na útočení odranců, ba ani na jiná dobrodružství krom těch neválečných v oněch hospodách, kde pokojské k udržení zákaznictva mají přikázání projevovat příchylnost k choutkám mužů. Jenže jsem nezneužíval těchto příjemností tak jako baron z Caudebeku, setrvávaje na hospodách toliko po čas nutný k odpočinku koním, a milovaný Samson si při tom hryzal nehty, jeho ctnost byla za nepřítomnosti paní Gertrudy z Luku neoblomná, moje však nikoliv, jak dobře známo, ani Miroulova, ani ovšem ctnost mého bratra Giacomiho, tuze nádherného v nachovém aksamitovém kabátci, který mu na moje přikázání přihotovil před naším odjezdem krejčí Martinez.
Z peněz darovaných paní z Joyeuse jsem mu byl zakoupil rovněž tuze krásného a dobrého koně, většího, než byli naši arabové, poněvadž nohy Giacomiho, kdybychom ho posadili na některého z nich, by bývaly visely takřka až k zemi. Takto můj Giacomi, sedě vysoko na statném koni, starší nás tří o pět až šest let a o hlavu nás převyšující, vyhlížel jak Mentor, střežící své Telemachy před vším nebezpečenstvím a každou zhoubou.
Do Sarlatu jsme dorazili po třech týdnech bez nejmenší překážky a pohromy a cítě se už poblíže přístavu a takřka už připoután k nábřeží - Mespech nebyl odtud déle než pět krátkých mil - požádal jsem hospodského u Tří beranů, aby nám zapůjčil komnatku, a tam jsme podle mého rozhodnutí svlékli brnění, sundali helmice a vzali na sebe kabátce, abychom se objevili před očima pobratimstva a naší chasy ve vší slávě a nádheře. Že to byla čiročirá marnivost, to pohříchu připouštím, a Giacomi mi pověděl sdostatek jasně, že nechce, abychom se odzbrojili, prve než budeme v

bezpečí v našich hradbách. Ale nechtěl jsem o tom ani slyšet, pokládaje ohrožení za tuze nepatrné, znal jsem périgordský kraj mezi Sarlatem a Mespechem tak výborně, že bych mohl jmenovat, komu patří toto pole, komu ono, komu ten pěkný dvorec a komu tato barabizna.
Rozhodl jsem se, že pojedeme beunskou cestou, která byla nejschůdnější pro naše zchvácené koně, leč nikoliv nejbezpečnější, neboť se klikatí úzkým úvalem podle řeky, a kolem toho úvalu vyrůstaly po pravém i po levém boku stráně tak strmé, že je kůň nedokázal zlézt. Zachmuřený Giacomi mě upozornil, že jsme tu sevřeni jako v kleštích a že by nám nezbylo nic jiného než se vrátit stejnou cestou, kdybychom byli napadeni silnější hordou, což by nás opět uvrhlo do převelikého nebezpečí, že by nám útočníci stříleli z hákovnic do zad. Na jeho radu jsme se zastavili, abychom nabili bambitky v sedlových vacích, a tasený meč jsme ponechali zavěšený na zápěstí, tato opatrnost mi připadala tuze přemrštěná, byli jsme co by pětkráte šestkráte kamenem dohodil od našeho mlýna Beunách, jehož střechu ž tesaných kvádrů jsem už rozeznával v listoví.
Avšak když jsme míjeli tuze strmou stezičku vedoucí do Taniés, spatřili jsme tam čtyři jezdce nehybné a nemluvné, kteří se dali do pohybu, jakmile jsme projeli, a klusem se k nám blížili zezadu.
"Ach, toto nemám rád!" pravil jsem, vzpomínaje na podobné okolnosti při našem boji v Corbiérách, "vezměme bambitky do rukou a optejme se těch darebů, co chtějí."
"Pane bratře," pravil Giacomi, "máte-li ve mne víru, vezměme jednu do ruky, a toliko jednu, a druhou zastrčme mezi sedlo a zadek, poněvadž celé umění je skrýt před útočníkem až do nejzazší minuty zbraň, jíž chceme použít."
Na mé přikázání jsme obrátili koně a postavili se čelem k těm lotrům, zastavivše se několik sáhů od nich. A oni pak rychle zabrzdili s hubami zejícími před našimi bambitkami a tuze v úzkých, neboť z pronásledovatelů se stali pronásledovanými, i stáli jsme tak nějaký čas hledíce na sebe navzájem, aniž jsme se k něčemu rozhodli. Neboť po pravdě řečeno, jakkoliv byli vyzbrojeni sečnými zbraněmi, neměli je v rukou, a jakkoliv měli vzezření sdostatek sprostné, nevypadali jako lapkové z velkých cest, neboť měli na sobě jakési livreje, jako kdyby náleželi nějakému urozenci.
"Čí jste lidé?" pravil jsem mocným hlasem a s tváří tuze zarputilou.
Načež oni hleděli jeden na druhého ve zcela zřejmých rozpacích a nikdo z nich nemukl. Což mě přimělo opakovat otázku, ale tentokráte jsem namířil bambitku na chlapíka stojícího proti mně, který byl Rom štíhlé a svižné postavy, s očima těkavýma a živýma a s tváří skropenou potem, jakmile spatřil ústí mé zbraně mířící mu na srdce.
"Urozený pane," pravil chraplavým hlasem, "jsme lidé pana barona z Fontenaku."
"Ach, a víte, kdo jsem já?"
Načež Rom odpověděl, nikoli však neprodleně a jako by měl jakous pochybnost o tom, co má říci, že jsem mu neznámý.
"Bratře," pravil Giacomi tichým hlasem, "ten muž v hrdlo lže."
"To se domnívám rovněž," pravil jsem stejným tónem. "Bratře, pustíme se do nich?"
"Nikoliv," odvětil Giacomi. "Nemají zbraně v rukou. Bylo by to zmordování."
"Pusťme se do nich přec jen," pravil Miroul. "Bude o čtyři lotry méně."
"Och, nikoliv! Och, nikoliv!" pravil Samson, upíraje na nás blankytný zrak. "Nejsou-li to křesťané co my?"
"Znám dobře ty křesťany," pravil Miroul mezi zuby, byla kdysi celá jeho rodina podřezána odranci.
;,Braši," zvolal jsem mocným hlasem, "co činíte na taniéské cestě?"
"Vraceli jsme se z vesnice," opáčil Rom. A určitě lhal opět.
"A co po nás chcete, že jedete za námi?"
"Nic než projet."
A tu mě opět tuze svrběl prst, abych ho bez meškání odpravil, ale vzpomenuv si, že Fontenac má na své straně sudí (tou měrou, že svědectví Bouillakovo ve věci našeho mlýna v Beunách ostalo mrtvou literou), nechtěl jsem dát záminku tomuto zlosynovi, aby obeslal Sioraka před senešálský soud za zmordování svých lidí, a rozhodl jsem se pro nejmírnější řešení.
"Nu dobrá, jeďte, nebudeme vás obtěžovat," pravil jsem. "A kéž Bůh, který nás vidí, rozhodne, měl-li jsem pravdu či nikoliv."
"Bohu díky a vám, vzácný pane." Rom, otvíraje ústa a rozpínaje hrud, s úžasnou dychtivostí nadechl vzduch, "já vám to oplatím, až bude příležitost."
Postavili jsme se tedy do řady na kraj cesty a oni nás minuli tuze rádi, že jsou ještě na živě, a hřbety je myslím tuze svrběly z našich bambitek, dokud nezabočili za ohyb cesty.
"Bratře," otázal se Giacomi, "kde je Mespech?"
"Za zatáčkou tuto před námi se objeví doleva stezka, která přechází můstek přes jednu strouhu z Beun a vede k našemu mlýnu, odkud pokračuje cesta dále k hradu."
"A nemůžeme se odtud dostat přímo k mlýnu?"
"Nikoliv, konec pole, které vidíte tamo dole u cesty, je zaplaven vodou Beuny, která se vylévá z břehů. Je to močál, zapadli bychom tam!"
"Soudím tedy," pravil Giacomi, "že místo abychom strkali nosy co špačkové do sítí, které nám straží, bylo by moudřejší vrátit se do Sarlatu."
Maličko jsem o tom zapřemýšlel.
"Mám jiné nazírání. Koně máme unavené. Ti zlosyni by neváhali nás dostihnout, a bylo by tudíž nutné bít se daleko od Mespechu, aniž bychom se dočkali pomoci, které se nám zde určitě dostane. Co o tom soudíš, Samsone?"
Samson na mě upřel modré oči a pravil: "Kdo však praví, že ti dobří lidé nás chtějí přepadnout?"
"Ach, Samsone," pravil jsem s úsměvem (byť mě sebevíce trápila tato neblahá chvíle), "ty nejsi z tohoto století: čteš příliš mnoho evangelia a ne dosti Machiavelliho!"

"Och, bratře," bolestně vzdychl Samson, "že příliš čtu evangelia! Je-li to důvod k takovéto mluvě?"
Hotovil jsem se na to odpovědět, když pravil Miroul:
"Pane, mohu rovněž pronést své mínění?"
"Prones, Miroule."
"Primo, jak jste pravil o svých triduanes, prve než vyjedeme dále, vystřelme do vzduchu z bambitky, abychom upozornili Coulondra Železnou ruku, a ten vypraví svou Jakubku podzemní chodbou k panu baronovi. Secundo, pošleme jednoho z nás - a náhodou bych to mohl být já - k nejbližšímu ohybu cesty za příčinou prozkoumání."
"Miroule, to jsou zlatá slova! Až na to, že přehodím tvou řeč zadkem dopředu a dám tvoje secundo na místo první. Jdi, Miroule, a zjisti počet i zbraně těch dobrých lidí."
Miroul odhodil do sedlové kapsy bambitku, kterou měl jako my všichni pod zadkem, mžiknutím oka seskočil, hodil Giacomimu otěž svého nákladního koně, mně odevzdal uzdu svého valacha a lehce a svižně, nohama sotva se země dotýkaje, doběhl k ohybu a tam, místo aby postupně vystrkoval čenich a rozhlížel se před sebe, vyšplhal se na příkrou a takřka kolmou skálu, kterou cesta dole obcházela, a pomalu se zvedal podle zdi vzhůru po srázné stěně.
"To je úžasná hbitost!" pravil Giacomi klidně a nevzrušeně, což mě notně udivovalo v našem nebezpečném postavení.
"Bratře, vycvičím s vaším svolením Miroula ve svém umění. Jakkoliv není urozenec, zaslouží si tuto přízeň."
"Taktéž se domnívám. A není-li běda, že slušný mládenec, upřímný co neohryzaný zlaťák, udatný, věrný, mající nadto dobré a bystré chápání a nemalou hbitost těla, nemůže usilovat o vyšší postavení než o stav sluhy, spatřil-li světlo světa pohříchu na venkově v nuzné chatrči?"
"Mohl by postoupit výše," pravil Giacomi, "kdyby byl v církvi a uměl číst a psát, nebo ještě lépe, kdyby hledal štěstí ve vojsku. Ale to by vás musel opustit a to on neučiní. Chová k vám příliš velikou lásku."
"A jak bych mohl já strpět, aby mě opustil," pravil jsem nikoliv bez jistého pohnutí. "Cením si ho též nesmírně, byť je to sluha."
Avšak zatímco jsem toto pravil, předstíraje před Giacomim klidný tón navzdory úzkosti, která ve mně sídlila v tu chvíli takřikajíc hluboko uvnitř, neuniklo mi, že před Miroulovým povýšením dávám přednost svému vlastnímu pohodlí.
A jelikož toto přemýšlení mě popuzovalo proti sobě samému, když se Miroul v tomtéž okamžení ke mně vrátil, pravil jsem k němu s notnou hrubostí:
"Dosti ses loudal. K čemu to lezení?"
"Pane," pravil Miroul, jehož hnědé oko zesmutnělo, kdežto modré ostalo chladné (znamení, že ho ta výčitka notně zabolela), "chtěl jsem mít shora důkladnější pohled na sedlové vaky u koňů a abych pravdu děl, zdálo se mi, že v nich nejsou pistole, bambitky ani hákovnice. Nicméně na konci toho hloučku, který nečítá více než sedm mužů, jsem uhlídal dva koně bez jezdců, což možná znamená, že dva z těch darebů jsou schováni v záloze na příkrém úbočí k Taniés, aby nás odstřelili co holuby."
"Vřelé díky, Miroule," pravil jsem tuze zahanben nad svou mrzutostí, "neprovedl bych to tak dobře. Viděl jsi toho zrádce Fontenaka?"
"Arci, v tmavě rudém kabátci a baretu, seděl rovný co prkno na velikém bělostném koni, který se nám snaží licoměrně namluvit, že duše jeho pána je téže barvy."
A jakkoliv jsem neshledával tento žertík příliš dobrým, smál jsem se mu zplna hrdla, abych nalil trochu balzámu na ránu, kterou jsem byl předtím uštědřil svému milému sluhovi.
"Miroule," pravil jsem, "uvaž nákladního koně na tuto sukovitou větev fíkovníku, který se pokouší růst na tom kamenitém návrší, vyskoč znovu do sedla, vystřel do vzduchu, jak jsi o tom hovořil, a znovu nabij."
Zatímco Miroul činil, jak jsem mu přikázal, Giacomi stáhl z ramenou pláštěnku, a přehodiv druhou bambitku pro větší pohodlí zpod zadku mezi dlouhá stehna, hodil si mantlík přes kolena.
"Samsone," pravil jsem, "nebuďte tak zasněný a zasmušilý. Vím, že jste udatný, probuďte se. A připomeňte si, že máte střílet okamžitě, je-li třeba. Tenhle Fontenac je pohromou Mespechu. Slyšel jste to stokráte."
"Připomenu si to," pravil Samson.
Předříkával jsem tehdy potichu otčenáš, který všichni tři opakovali, a učiniv znamení kříže na čele, na rtech a na srdci, pravil jsem bodrým a veselým hlasem, jak by to byl na mém místě učinil otec:
"Přátelé, den je náš. Vzhůru!"

13. Souboj s Baronem z Fontenaku

Vyrazili jsme, leč tuze tiše, obnažený meč nám visel na řemeni na ruce, jež svírala bambitku, koně šli krokem s ušima tuze napnutýma, my pak každý očima jezdili sem a tam a srdce nám bušila, jak si umíte představit, pod předstíranou lhostejností. Bůh ví, kolik času zabrala zatrachtilá zatáčka cesty obcházející skálu, na niž Miroul byl předtím vylezl! A jak se nám ten čas zdál být dlouhý! Ale znenadání jsme byli tam a jakoby překvapeni, že hledíme na své nepřátele, třebas jsme o nich věděli.
Nebylo jich sedm, jak byl pravil Miroul, leč osm, a osmý za koni bez jezdců byl marcuayský farář, kterému robotníci v kraji říkali Svěráček z příčiny jeho chlípnosti, jak jsem vyprávěl jinde.
"Ach, pane faráři," volal jsem, "copak tu činíte?"
On však nemohl odpovědět, naše koně jali se jankovitě řehtat, byl asi na protějším poli nevyřezaný hřebec, který znepokojoval naše klisny. Koně nebo klisny naproti odpovídali, i byl to krásný koncert a převeliký rumrajch koňských zadků, kopyt a hrudí, jejž bylo třeba zbrzdit a uklidnit, prve než se člověku vrátí řeč. Pravím řeč, neodvažuji se povědět rozum z té příčiny, že člověk je sumou zvíře méně moudré než jeho kůň a tisíckráte krutější.
Po ten čas, nemohouce otevřít huby v tom bláznivém řehtání, pohlíželi jsme všichni na sebe a já pak tuze zvědavě,

neboť tohoto Fontenaka, který byl zapřisáhlým nepřítelem naší rodiny (a jeho otec před ním) jsem v životě neviděl, protože se loupeživý baron nikdy neobjevil při úkladech, jež nám strojil, vyjma dneška, což mě převelice udivilo a nasadilo mi brouka do hlavy. A po pravdě řečeno, jakkoliv to byl nejprohnanější lapka všeho stvoření, neopomněl jsem ho obdivovat, když seděl prkenně a zpříma na bílém koni a snažil se ho zvládnout. Neboť bereme-li v úvahu toliko jeho tělesnou schránku, byl to urozenec tuze krásný a svou tělesností nadmíru veliký a navýsost statný, jakkoliv měl maličko sklon k tloušťce, pokud se mi jevilo. Tvář, pozoroval-li jsem ji zpříma, byla sličná rovněž, vzezření měl ušlechtilé a vznešené, vlasy a vousy kadeřavé, zrak nadmíru jiskrný. Nicméně tato tvář prozrazovala, když otočil hlavu, nepříjemnou item znepokojující podobnost s dravým ptákem, nos byl zahnutý co sokolí zoban. Šat tohoto Fontenaka odpovídal jeho zjevu, i byl skvostně oděn do tmavorudého kabátce a do spodků téže barvy, řezaných s černým vyvlačováním, a toto ustrojení nebylo jako u Giacomiho z aksamitu, nýbrž ze saténu.
Po boku baronově seděl na rozložitém koni jakýsi chlap, který jevil ramena tuze široká, hruď klenutou, postavu krátkou a zavalitou a nad tím hubu tak sprostou, krutou a krvelačnou, že se tvář jeho pána zdála ušlechtilou. Poznal jsem ho (neboť jsem ho zahlédl v Sarlatu, kde se ostatně ukazoval zřídka, jsa všude tuze špatně zapsán), říkalo se, že je Fontenakovým správcem a také trochu jeho levobočkem, ale nikoliv jako Samson uznaným, a dal se nazývat prapodivným jménem pán na Malvézii, jakkoliv na Sarlatsku není žádná půda toho jména; byl to prý muž převelice podlých činů a strkal své hrubé pracky do všech smrdutých činění, v nichž se baron, který je nicméně podněcoval, nechtěl namočit ani konečkem svých rukavic. Neboť tento Fontenac byl ďábelský pokrytec, přehorlivý papeženec, vytrvalý návštěvník mší, lísající se k biskupství a tam tuze oblíbený, protože nebyl nikterak skoupý co do svých chytráckých darů.
Když ten koňský dupot skončil, Fontenac, který si mě rovněž neopominul prohlédnout od škorní až po baret, pravil ke mně s tváří vážnou, nikoli však zamračenou:
"Pane, co tuto činíte s bambitkou v ruce a s taseným mečem na cestě, která přináleží mému kastelánství?"
Načež jsem se maličko odmlčel, všecek zíraje na nestoudnost tohoto loupeživce, tvrdícího, že beunská cesta je jeho.
"Bratře," zašeptal Giacomi, "ten hromský chlap chce vyvolat souboj, a farář je tu volky nevolky co svědek. Buďte tuze rozvážný ve svých odpovědích."
"Pane barone," pravil jsem ukláněje se mu, "nikdy jsem neslyšel, že tato cesta je vaše."
"Je moje," pravil Fontenac bez mrknutí oka, "na základě práva převelice starobylého, které mám v úmyslu obnovit."
"Pane barone," pravil jsem zdvořile, "bude k tomu třeba souhlasu senešálství sarlatského a výroku prezidiálního soudu. A zatím, než je budete mít, prokažte mi tu laskavost a dovolte mi, abych se směl vrátit domů."
"Pane," odvětil Fontenac, "nemohu přijmout žádání, které je učiněno se zbraní v ruce."
"Pane barone," pravil jsem, "tasili jsme meče toliko proto, že čtyři z vašich lidí se k nám blížili zezadu. Ale jakmile jsme zvěděli, že to jsou lidé vaši, nechali jsme je projet."
"Aniž jste však zastrčili meče zpátky do pochvy," pravil Fontenac tentokráte tuze zamračený. "A vy se mnou mluvíte, pane, s bambitkou v ruce. Urážíte mě."
Poté Giacomi šťouchl škorní do mé škorně a já pronesl hlasem nadmíru vlídným:
"Cítíte-li se uražen, pane barone, ihned s tím přestanu. Pan farář z Marcuays bude svědkem mé dobré vůle, já odložím zbraň a omluvím se vám."
A řka to zastrčil jsem zbraň do pochvy, vzápětí následován Samsonem, Giacomim i Miroulem, a do sedlových kapes tu bambitku, již jsem držel v ruce, tuze šťasten, že cítím druhou, kterak mě tlačí do levého stehna.
Nato pán na Malvézii s hnusnou hubou zrudlou vztekem a s očima dštícíma plameny zařval hromovým hlasem:
"Máme-li pak potřebí toho žvanění? Pryč s tím darebou!" Nato do mě Giacomi strčil a já ostal s tváří netečnou a jakoby neprostupnou předstíraje, že jsem ta slova neslyšel, abych na ně nemusel odpovídat.
"Ticho, Malvézie!" zvolal Fontenac.
"Pane barone," pravil jsem, "obracím se na vás beze zbraně se stejnou žádostí co předtím."
"Uvážím to," pravil Fontenac.
A když umlkl nevěda asi, jak hnát ještě dále toto dráždění, všiml jsem si, že Giacomi tuze podrobně sleduje koutkem oka křoví na příkrém úbočí od Taniés, jako by očekával, že tam objeví hlaveň hákovnice. Ach, vstoupilo mi na mysl jako bleskem, konečně ti rozumím. Fontenaku! Kulku pro Samsona! A meč pro mě. Zhubit v jednom dni dva mladší syny barona z Mespechu, jaká by to byla pro tebe sláva! A kdo by kdy zvěděl pravdu o této tajemné záležitosti mající toliko jednoho pochybného a ostatně zastrašeného svědka: faráře z Marcuays.
"Pane," začal znovu Fontenac, "slyšel jste slova pana na Malvézii?"
"Nikoliv, pane barone, neslyšel jsem je."
"Mám je zopakovat?"
"To je zbytečné. Neslyšel bych je opět."
Čemuž se baron usmál a pravil tím nejurážlivěji posměšným tónem:
"Čest málo nedůtklivá žádá si hluché uši."
Načež se Giacomiho škorně dotkla mé nohy a já odvětil: "Pane barone, račte laskavě ponechat Siorakům, aby se sami starali o svou čest."
"Cože, pane!" pravil baron s údivem dosti špatně předstíraným, "vy jste Siorac! Vězte! Chovám tuto rodinu v nemalém opovržení. Nakupila proti mému otci a proti mně mnohé urážky a bezpráví."
"Musíte tudíž žádat zadostiučinění na baronu z Mespechu a nikoliv na jeho mladším synu."
"Na mladším synu!" zvolal Fontenac nadutě. "Jste-li onen Petr ze Sioraku, který pošpinil svůj šlechtický erb tím, že odešel studovat medicínu do Montpellieru?"
"Pane barone, domníval jste se před šesti lety, že otec pošpinil svůj šlechtický erb, když ošetřoval a vyléčil z moru vaši

slečnu dceru?"
Nato Fontenac na mě vrhl zuřivý pohled a odmlčel se, já pak chtěje využít jeho rozpaků, pravil jsem hlasem chladným, nicméně však nadmíru zdvořilým:
"Pane barone, žádám vás opět ve vší úctě a zdvořilosti, abyste mi dovolil projít po cestě."
"Arci, holobrádku," zvolal Fontenac, "umíte tuze dobře vládnout jazykem! Ale budete-li umět rovněž tak dobře vládnout plochou meče nebo jeho hrotem?"
"Jakže, souboj? Se mnou? Pane barone, míříte tuze nízko, jsem pro vás zvěř příliš nepatrná! Pročpak nevyzvete k zákonnému souboji hrdinu od Cérisoles a od Calais?"
"Ten nepravý hrdina," pravil Fontenac skřípaje zuby, "je pravý sprosťák. Jeho otec byl lokaj."
Načež mě Giacomi prudce šťouchl do škorně, leč tentokráte už jsem nebyl ochoten sledovat jeho němou radu a pravil jsem hlasem nadmíru ostrým, usilovně vyráženje slova:
"Můj dědeček, pane, nebyl lokaj, nýbrž apatykář v Rouenu. Můj otec vstoupil dobrovolně do normandské legie a stal se v ní hejtmanem a podkoním. Vévoda z Enghienu ho na bitevním poli u Cérisoles jmenoval rytířem. A král Jindřich II. jej po dobytí Calais učinil baronem. Pane z Fontenaku, budete-li opakovat svá předchozí slova, tentokráte je uslyším."
"Opakuji je," pravil Fontenac s prudkým zajiskřením v oku a s hřebínkem vysoko vztyčeným.
"Pane barone, dáte mi za to zadostiučinění."
"Na tomto místě a v tuto chvíli!" zvolal Fontenac s tváří hrubě vítězoslavnou. "Líbí se vám ta loučka tam dole u cesty?"
Dobře jsem znal tuto loučku, poněvadž náležela sedláku jménem Faujanet, bratranci Faujaneta z naší čeledě, a poněvadž byla zasazena do našich pozemků a pobratimstvo ji nemohlo dostat, nechtěl ji ten chlapík prodat, neboť ač byla tak blízko Beun, nebyla zkažená vodou, leč naopak tuze zdravá a půdy znamenité.
"Arci!" pravil jsem, "ta se mi zamlouvá."
"Bratře," zašeptal mi Giacomi, "dejte pozor, aby vám nevypadla bambitka, kterou máte pod zadkem."
Myslel jsem na to a rozepnuv pláštěnku učinil jsem s ní, jak to byl učinil on, a sdostatek obratně jsem přemístil zbraň do sedlových kapes, aniž to bylo patrné.
"Bratře," pravil Giacomi potichu, "svlékněte si kabátec a požádejte barona, aby učinil totéž."
Což jsem vykonal, baron však zavrtěl hlavou a beze slova odmítl.
"Ach," pravil Giacomi, "myslel jsem si to, vida ho na koni tak prkenného. Ten zrádce má pod kabátcem drátěnou košili. Petře, musíš bodnout do tváře nebo do krku."
"Bratře," otázal se Samson tuze bledý, s očima lesklýma a zuby tak k sobě přitisknutými, že se ani s řečí nemazlil, "mám v tu ránu zastřelit toho bídáka proradného, který se oproti všem zákonným obyčejům chrání železem v souboji, když jeho protivník je v košili?"
"Střezte se toho, Samsone! Papeženci by to nazvali mordem!"
To praviv slezl jsem z koně, hodil otěže své Acly Samsonovi (aby nemohl střílet, maje ruce zaměstnány svým koněm i mým) a stál jsem s oběma rukama na zadní části sedla a s hlavou skloněnou.
"Co činíte?" křičel baron. "Co značí všechno toto zdržování? Jste zbabělec?"
"Modlím se k Hospodinu, pane, prve než se začnu bít."
Ale po pravdě, kéž mi to Bůh odpustí, v tomto okamžení jsem se nemodlil, chtěl jsem vyslechnout Giacomiho a jeho moudré rady. Giacomi tomu porozuměl, sepjal ruce a předstíraje, že se taktéž modlí, promlouval ke mně tichým hlasem:
"Bratře, tomu ohavníkovi je už čtyřicet let, je silný, leč sdostatek tučný, nadto těžší ještě skrze tu svou nekalou železnou košili. Vyčerpejte ho! Uskakujte! Uskakujte! Kroužete kolem něho co moucha kolem lva! Drážděte ho! Uskakujte! A střezte se jeho nepoctivých a proradných lstí, třebas vhodí-li vám svůj baret do tváře, aby vás oslepil. A pro lásku Boží, uskakujte! Nepouštějte se do přímého boje! Rozdrtil by vás! A znovu, uskakujte! Bude-li muset za vámi stále běhat, nohy mu změknou, paže zlenivějí a mozek se zmate. Krom toho vaše prodlužování dopřeje mespechským lidem čas, aby přiběhli na pomoc. Vy pak sám nedávejte nic v sázku, nepokoušejte se o nic, v čem by bylo nebezpečenství. Bodejte toliko najisto a do tváře."
"Giacomi," pravil jsem, "nyní opět moje rada: Nevěnuj pozornost toliko přihlížení našemu boji a všem jeho zákrutům. Hlídej zrakem zde to taniéské úbočí, ty křoviny a ty arkebuzíry, kteří jsou tam schováni, jak se sám domníváš. Svěřuji ti život Samsonův. Tobě také, Miroule."
"Pane!" vykřikl Fontenac. "Ta modlitba nemá konce! Máte-li duši tak černou, že je třeba tolik ji odkazovat Bohu?"
"Pane barone," pravil jsem mocným hlasem a vysoko tyčil svůj hřebínek, "nemodlím se za svoji duši, leč za vaši!"
Byl jsem sdostatek spokojen touto svou gaskoňskou řečí, zabalil jsem si pravou paži do pláštěnky a vytasil dýku, neboť meč jsem měl už v ruce, aniž jsem čekal na Fontenaka, obávaje se zrádné rány do zad, kdybych nebyl alespoň o jeden krok před ním, seskočil jsem poté ze svahu a úprkem jsem v mžiku dorazil do středu pole, kde jsem se hurtem obrátil a postavil do střehu, skloněn a se zbraněmi napřaženými. Fontenac byl nadmíru udiven mou čilostí, neboť jsem byl už na místě, když on s kvaltováním sestupoval z cesty na pole, což činil malými krůčky a nikoliv skoky jako já. Z čehož jsem očekával pro sebe šťastný konec.
Vrhal jsem poslední pohledy na náš beunský mlýn, odkud mi měly kynout posila a pomoc, ale nehýbala se tam živá duše a neblížil se odtamtud žádný hluk krom štěkání psů, i otočiv se tehdy rozhodl jsem se, že nebudu už v nic doufat z té strany a že za svou spásu učiním odpovědna toliko sebe sama.
Mezitím baron běžel ke mně s mečem napřaženým a těžce, leč rychlostí, která mě překvapila a zasmušila, neboť bych to býval neočekával vida ho, jak sestupoval z cesty. A když jsem uhlídal, jak se na mne vrhá ten obrovitý muž, který náhle odhodil masku uhlazenosti a řval a šklebil se co démon, vyráženje ohlušujícím hlasem špinavé a ohavné nadávky a zasazuje mi hrotem meče údery, které by prorazily zeď, srdce mi spadlo do útrob, a to tím více, že prvním úderem meče

mi málem vyrazil zbraň z ruky. Stěží mohu říci, že jsem uskakoval. Takměř jsem utíkal, přičemž baronova tlupa na cestě, vidouc mě už padlého a porubaného, vyrážela výkřiky nenávisti a pohrdání.
"Ach, sketo!" ječel baron, "ty prcháš! Pohlédni mi v tvář, ustrašenče! Přihotovím z tvých střev krajky!"
A zachytiv můj meč, opět do něho udeřil takovou silou, že by mi ho býval vyrazil z ruky, kdyby mi byl nezůstal oproti všem obvyklým pravidlům řemen připoután k ruce. Uskočil jsem znovu, jenže tentokráte stranou, a když se ten býk řítil přímo vpřed, měl jsem sdostatek štěstí, že jsem ho maličko bodl do nohy, přičemž jsem se vrhl na zem. Čímž jsem oproti Giacomovým radám dával v sázku život, neboť Fontenac ke mně přiběhl zpět, řval co sedmdesát ďáblů pekelných a byl by mě přibil k zemi nebýt toho, že jsem se několikráte skutálel po trávě, prve než jsem vyskočil mrštně co kočka a najednou se vzchopil. Baron na mě opět vyběhl, vyrážeje nadávky s hubou dokořán roztlemenou, než jak jsem pozoroval, táhl za sebou trochu levou pracku, tu, kterou jsem byl zasáhl. Uskočil jsem stranou, leč místo abych se vrhl na. zem, jak jsem to byl tak pošetile učinil předtím, jal jsem se kroužit kolem něho, hrot mého meče mu poletoval co vosa kolem hlavy, avšak ránu jsem mu nezasadil. První strach mě tehdy opustil a důvěra se mi upevnila, i vzpomněl jsem si na Giacomiho dobré rady a nevzdaloval meč od meče Fontenakova pamětliv toho, že musím jim kolem něho kroužit tak blízko, aby nemohl udeřit silou, kterak to byl po dvakráte učinil. Po pravdě řečeno pokusil se o to ještě jednou, leč bez výsledku, a zasazoval mi tedy špičkou meče ránu za ranou, já je však odrážel všechny, jeho šermování bylo spíše vzteklé než chytré.
Mezitím jsem neochaboval v pozornosti a sledoval jeho sebemenší pohyb, obávaje se každým okamžením ze strany toho proradného darebáka nějakého zlomyslného kousku. A když jsem uzřel, že rukou, v níž držel dýku, bere svůj temně rudý baret, uskočil jsem o několik kroků domnívaje se, že mi ho chce vrhnout do tváře, aby mě oslepil. Ale místo toho jím dvakráte zamával v ruce a ponechal ho pak ležet v trávě, což dozajista mělo být jakýmsi znamením, neboť v tom okamžení zazněly tři čtyři rány z bambitky, které mě málem stály život - jak s tím baron věru počítal -, neboť jsem z něho spustil zrak, abych se úzkostně podíval na své přátele na cestě, a jeho meč by mě byl skrz naskrz proklát nebýt pohybu, který mi v posledním zlomku vteřiny vnukly Prozřetelnost nebo instinkt a který měl ten šťastný následek, že čepel jeho meče mi proklouzla mezi levou rukou a tělem a roztrhla mi košili, aniž mi zajela do masa.
Uskočil jsem a počal kroužit kolem barona, drže ho na délku meče a pouštěje ho podle své libosti, jsa tuze blažen, že jsem očima zachytil na cestě své druhy a ti se stále vzpříma drželi na svých koních, takže vida je takto bez zranění a bez újmy, s hrudi nadmutou radostí jsem se s důvěrou pustil znovu do díla. Kéž mě však čtenář laskavě ponechá oddávat se pár okamžení na louce těmto pocitům s dýkou a mečem pozdviženými proti ohavnému baronovi a zůstavit mě tam takříkajíc nepohnutě co namalovaný obraz, kéž se přenese na cestu, aby se dověděl, jak jsem se to dověděl já později a jak se to on doví skrze mou zdvořilost ihned - , co se událo poté, když baron zamával baretem.
Jak jsem si to byl správně myslel, Samson měl tuze práce, aby udržel mou Aclu spolu se svým koněm, a jelikož chtěl sledovat očima můj souboj, nevěnoval tomu všechnu pozornost. Což cítíc moje klisnička, tuze znepokojená přítomností hřebce na protějším poli, neboť byla tuším hřebivá, jala sebou velice cukat, otáčela zadkem sem a tam; zvedala vysoko hlavu, nasávala vzduch chřípím a potměšile kopala zadní nohou Samsonova valacha, jako by mu vyčítala, že je vykleštěný. A jakkoliv se valach nevzpíral, neboť žil obvykle ve velikém strachu z mé klisny, počal sebou nicméně pod údery Acliných kopyt rovněž velice škubat, takže můj bratr ještě obtížněji držel na uzdě Aclu, která se nakonec, necítíc už nad sebou ruku svého pána ani svírání mých stehen, pustila do pekelného tance, trhajíc divoce otěžemi, jako by se chtěla vytrhnout, zvedajíc vysoko nohy a krk a řehtajíc, a když baron v ten čas dal smluvené znamení svým arkebuzírům, schovaným v křoví na svahu, jak Giacomi správně uhodl, ti oba dva vystřelili na Samsona, jenže moje nešťastná Acla v témž okamžení znovu ve své nezkrotnosti vyskočila, dostala jednu kulku do krku, druhou do hlavy a rázem se svalila. Avšak arkebuzíři se prozradili kouřem z pušek, i vytáhl Giacomi bez meškání bambitku, kterou skrýval mezi stehny, a střelil na jednoho, Miroul pak na druhého a šťastně je oba zasáhli; skutáleli se ti dva zlosyni po svahu návrší pod nohy koňů našich protivníků a způsobili rázem mezi zvířaty nemalý zmatek.
Samson pak, stále maličko zasněný a loudavý, nic z toho nezpozoroval, maje oči toliko pro mou zahynulou Aclu a přemýšlení toliko o mé zoufanlivosti nad její ztrátou. A tento osten se nakonec do něho zabodl, i popadl Samson bambitku skrytou pod zadkem a míře na pana z Malvézie, vykřikl na něj svým libě mazlivým hlasem:
"Jakže, pane? Vy jste zhubil naši Aclu?"
Načež pán na Malvézii, pozvednuv prázdné ruce - na nichž vskutku nebylo vidět krev minulých obětí -, vzkřikl hlasem nejzbožnějšího pokrytectví, tento tón se tuze málo hodil k jeho sprosté hubě:
"Nikoliv, pane, nejsem ozbrojen, jak račte vidět!"
A Samson, nevěda ještě nic o úkladu, z něhož ho moje nebohá Acla byla zachránila, a maje ve všechny muže (i ženy) dojemnou důvěru, o níž už bylo praveno, neodhodlal se vypálit na toho lotra, čímž pohříchu neučinil dobře, jak uvidíme. Nicméně i při své nerozhodnosti ho nepřestával držet na mušce, což alespoň umožnilo Giacomimu vytáhnout; bambitku, kterou měl v sedlovém, vaku, a říci Malvéziovi příkrým hlasem:
"Pane, jestliže některý z vašich mužů pohne malíčkem, bude po vás veta."
Ale po pravdě řečeno nikdo z nich na to ani nepomyslel, měli pod nohama koní mrtvoly svých druhů a neviděli, že by se můj souboj s jejich pánem obracel v jeho prospěch.
Neboť baron krvácel nyní z rány na lýtku velice velmi, tuze supěl a podobalo se, že nemůže popadnout dech ze všeho toho kvaltování, které měl při mém stíhání, a tak uchovávaje si dech, místo aby jim mrhal více než třeba, už na mě neřval nadávky a byl zticha, šklebě se, mračе a vymýšleje ve svém zatemnělém mozku nějakou lstivou zradu, aby mě přinutil ke klopýtnutí.
Cítil jsem tak dobře toto potměšilé úsilí v jeho šišince mozkové (o níž se praví, že je sídlem myšlení), že jsem ho bedlivě sledoval co kočka na číhané, soustřeďuje své svaly, udržuje své nervy v bdělosti a do ničeho nebezpečného se nevrhaje, a můj meč nepouštěl jeho zbraň ani o palec, ba ani o čárku, a také můj zrak neztrácel ze zřetele jeho levou ruku:

v čemž jsem dobře činil. Neboť jí znenadání máchl dozadu a já pochopil, že mi hodlá vhodit dýku do tváře, i skloniv se poklekl jsem jedním kolenem na zem tak pohotově, že mi ta dýka se zasvištěním přelétla přes hlavu. Fontenac byl vyveden z míry mou hbitostí a nemálo zkormoucený, že se zbytečně připravil o dýku (kterou také odrážel mé rány), i zdálo se, jako by náhle ztratil odvahu tou měrou, že uskočil o několik kroků a skloniv zbraň, pravil ke mně zdvořile:
"Pane, tento boj se zbytečně protahuje: přestaňme s ním, snažně vás prosím. Nikdy bychom s ním neskoncovali!"
"Pane barone," odvětil jsem a také sklonil meč, "nazval jste mého otce darebákem, děda lokajem a mě zbabělcem. Odvoláváte tato ohavná slova?"
"Odvolávám je," pravil Fontenac velevznešeným tónem. "Jsem tím povinen vaší odvaze stejně co své mírnosti. A stran práva průchodu po cestě, budu sdostatek velkorysý a postoupím vám je. Nu zastrčte zbraň do pochvy, buďte tak laskav."
Zůstal jsem zmaten nad touto hanebnou nestoudnosti, neboť jsem dobře věděl, že tento ústup je toliko podlou předehrou k nové zradě, a shledávaje v hloubi duše tu pletichu tak málo chutnou, že se mi z toho takřka zvedl žaludek, postavil jsem se pevně oběma nohama na zem a zajistil si opět vládu nad chvějícím se mečem:
"Pane," pravil jsem, chtěje co nejdříve skončit se špinavou komedií toho zlosyna, "vzdávám vám tisíceré díky, leč rozhodl jsem se jinak. Projdu vskutku, jenže po vašem těle."
To slyše Fontenac, bez jediného slova a aniž mi ponechal čas, abych se znovu připravil do střehu, domnívaje se, že mě překvapí, vrhl se na mě jako šílený s napřaženým mečem a vyráženje strašlivý řev. Já však očekával toto překvapení, zaujal jsem obranný postoj a pozvednuv meč, ohrožoval jsem mu tvář, kterou si Fontenac, nemoha se zastavit ve svém zuřivém rozběhu, nabodl na hrot mého meče, ten mu pronikl na dva palce do levého oka a učinil mu v mozku takovou pohromu a zkázu, že baron se svalil naráz a celým tělem co býk na porážce pod řezníkovou palicí.
Zůstal jsem s ústy zejícími nad tímto bodnutím, které jsem byl tak málo zamýšlel, váhal jsem, zda se jím mám honosit, a pochyboval jsem dokonce, když tak spočíval u mých nohou ve smrti věčné, zda tento nepřítel mé rodiny byl vůbec zahuben mou vlastní rukou; sotva jsem věřil svým očím, neboť vleže se mi zdál větší než vestoje, a tvář měl hnusnější a podlejší, než jsem kdy u něho viděl za našeho souboje, dokonce i když proti mně zvracel ty zběsilé kletby. Avšak když se nehýbal, běžel jsem k cestě, neboť z té dálky se mi zdálo, že je tam nějaká tahanice mezi jeho a mými lidmi.

14. Varování

Je třeba spravedlivě přiznat panu z Malvézie, že ze všech Fontenakových sloužících první moudře utekl, jak uhlídal, že baron klesl k zemi, a nikterak se nestaral, je-li mrtev či nikoliv. Což učinil se zázračnou rychlostí, vleče s sebou za uzdu koně faráře Svěráčka, zatímco jeho lidé sáhli po mečích a postavili se na odpor našim, nechtějíce jim ustoupit a pokládajíce se za silnější, neboť jich bylo pět proti třem, a zapomínajíce na naše bambitky, na které moji lidé kupodivu zapomněli rovněž a také tasili meče, křížíce je s těmi ohavníky.
Sotva jsem vyběhl z louky na cestu, zočil jsem svou nebohou Aclu mrtvou a byl jsem tak pobouřen a tak ohromen hořem a tak přibit k zemi, že mě jeden z těch lotrů div neproklál svým mečem, ten však Giacomi v poslední vteřině odvrátil hlavní své bambitky, kterou držel stále v levé ruce, aniž střílel.
"Tisíc láter!" zařval jsem opilý náhlým hněvem, "střílejte!"
"Jakže!" pravil Giacomi, "střílet proti lidem, kteří nám mohou čelit toliko mečem!"
"Střílej, Giacomi!" řval jsem. "Je třeba vydávat všanc krom Acly i další životy?"
A jelikož ani Giacomi, ani můj mladší bratr, ani Miroul k mému nezměrnému vzteku nečinili, jak jsem pravil, vytrhl jsem bambitku ze Samsonovy sedlové kapsy a bez okolků srazil jednoho z těch lotrů. Bylo to pro ně už příliš. Otočili koně a tryskem uháněli pryč.
"A Malvézie, co je s tím psem Malvéziem?" křičel jsem.
"Utekl," pravil Samson obraceje ke mně nevinnou tvář zářící štěstím, že mě vidí na živu.
"Pro smilování, vy jste ho nechali vyváznout!" ječel jsem. "Miroule, dej sem koně!" a vrhaje se do sedla, křičel jsem:
"Přátelé, za nimi! Musíme rozkotat za tepla celé to hnízdo proradných lotrů, chceme-li mít pokoj!"
Nepočkal jsem na ně. Vyrazil jsem. Avšak Miroulův valach, ztratil už předtím jednu podkovu, klusal co noha nohu mine po této kamenité cestě, která zraňovala jeho jemnou rohovitou pokožku, a byl jsem mrzutý, když mě předjel nejprv Samson, poté Giacomi a dokonce i Miroul, který jel bez sedla na nákladním koni, když ho zbavil zavazadel. Taktak že jsem je stačil sledovat já, který jsem byl jejich velitelem, ó, jaká hanba! A plakaje takřka zlostí, že jsem takto vykázán mezi nákladní spřežení svého malého vojska, spatřil jsem v dálce jednoho z Fontenakových lidí, který se oddělil od svého houfu a ujížděl přes velkou louku, neboť beunský úval se tu rozšiřoval; pobídl jsem koně k pronásledováni soudě, že na trávě se mu bude cválat pohodlněji, což se vskutku stalo a kůň při každém kroku nabíral sílu, takže jsem dorazil k tomu chlapíkovi, prve než dostihl okraj lesa, jímž byla tato louka lemována.
"Ach, urozený pane!" zvolal vida, že se na něj ženu s taseným mečem, "milost! Nezabíjejte měl Nepatřím k baronovým vojákům, jsem toliko jeho košíkář!"
"Ty bys mě býval zhubil, byť jsi pouhým košíkářem!"
"Násilím přinucen, urozený pane! Z baronova příkazu! Leč já proti vám zhola nic nemám, urozený pane, ani proti vašim lidem, jsem otec Gavašetky."
"Cože?" zvolal jsem zíraje a skláněje meč, "tys byl ten romský hejtman … "
"Ach, urozený pane, nebyl jsem hejtman, já se tak za těch okolností tvářil, protože jsem měl nemalý zálusk na tu krasavici a ona byla tak důvěřivá … "
Že mohl nazvat "krasavicí" Maligouovou, která byla v nynějším čase tak břichatá, prsatá a bokatá, mě znenadání tolik pobavilo, že jsem si opřel levou ruku o vršek sedla a smál se z plna hrdla a zaboha nemohl přestat. Což vida ten chudák

Rom, zázračně se uklidnil a chechtal se též dobře věda, že nyní ho nezabiji.
"Nicméně ta krasavice, o níž hovoříš," pravil jsem a stále ještě jsem slzel, "si stěžuje, žes ji tenkráte v noci u ní ve stodole patnáctkráte znásilnil."
"Patnáctkráte - to je o dvanáct více. Představivost má nad tou nešťastnicí nemalou vládu. Krom toho znásilnění tu bylo věru nepatrné."
Načež jsem znovu propukl v smích a nechal si útlocitné dámy, které mě čtou, ráčí připomenout, kolik živočišnosti, spoutané a sevřené předtím nadměrnou úzkostlivostí z boje, se ve mně jásavě uvolnilo.
"Nu dobrá, Rome!" pravil jsem nakonec, "znamenitě jsi mě pobavil! Dávám ti milost!"
"Mohu-li tedy odejít?" pravil Rom.
"Nikoliv! Jsi mým zajatcem. To je válečná štěstěna. Odhoď na zem dýku a meč. Pošlu pro ně. A jdi přede mnou k cestě." A když jsme dorazili k cestě, zjevili se tam Samson, Giacomi a Miroul, dostatek myslím zaražení, že se jim nepodařilo dostihnout Fontenakovy lidi, prve než se skryli na lapkově hradě, takže já, který jsem byl v závěsu našeho houfce, jediný jsem přiváděl zajatce, jehož svědectví, jak si zajisté představíte, mohlo mít v budoucnu převeliký užitek a značnou důležitost.
Miroul chtěl posbírat svůj náklad, i bylo třeba vrátit se na místo mého prvého střetnutí s baronem, a uhlídav tam Aclu ležet na zemi, byl jsem stižen strašlivými výčitkami, že jsem se byl smál Romově vyprávění o tom jeho podařeném kousku, když jsem měl spíše oplakávat smrt nebohé klisničky.
Po úvaze přikázal jsem Miroulovi, aby tu náklad ponechal a s ním i zajatce a aby cválal na Mespech podat zprávu pobratimstvu - které muselo být bezpochyby se všemi našimi lidmi zaměstnáno sklizením sena na jedné z našich velkých luk v Marcuays, že náš mlýn byl takto úplně prázdný a naše výstřely z bambitek nikdo neslyšel krom lidí a obyvatel Taniés, jejichž vyděšené hlavy bylo vidět nad zdí ohrazující jejich vesnici, aniž se však opovážili sestoupit na cestu, aby seznali, oč tam běží, dobře vědouce, že není k žádnému užitku pro sedláka, strká-li nos do hádek baronů.
Pravil jsem. také Miroulovi, ať přiveze vůz, abychom naň naložili tělo baronovo a jeho lidí, poněvadž se nijak neslušelo, aby ta těla zůstala v nadcházející noci vystavena poplenění ze strany lidí a potupení ze strany zvěře.
Když Miroul tryskem odejel, odeslal jsem Giacomiho a Samsona na louku, aby se ujistili, zda byl Fontenac vskutku řádně a dočista zabit, jak jsem o tom byl přesvědčen, a zůstal pak sám s Aclou, usedl jsem na kraj návrší, nemaje přílišnou chuť si ji prohlížet, a upadl jsem do velikého přemýšlení o všem, co jsme spolu byli prožívali ode dne, kdy týž Fontenac - jenž zemřel takřka ve stejné minutě co ona ji byl daroval otci jakožto dík za vyléčení své dcery Diany z moru a otec mi ji pak věnoval, i stal jsem se jejím pánem, ale nemohu říci, že jsem byl jejím pánem, tak jsem k ní lnul a ovládal ji toliko tím, že jsem byl poslušen její koňské přirozenosti.
Moje Acla prožívala se mnou všechna neslýchaná nebezpečí, která mě postihla za uplynulých sedm let: v boji landrevieském po sarlatském moru, v Corbiérách proti loupežníkům z těchto hor, v Nimes za michalské noci a v barbentanském lese, když jsem osvobodil od krvelačných odranců Montcalmy a svou Angelinu. Ach, na mou věru! Ne že by neměla co klisnička drobné rozmary, když ji to popadlo, byla jankovitá a vzpurná, až jsem z toho šílel, neuvěřitelně kousala a kopala jiné koně, nestrpěla, aby ji po cestě předběhli, chtěla mít vždy nad nimi vrch a být všude první, při cválání, u žlabu s ovsem, u pití, u kování, avšak ke svému pánovi byla něžná co milenka, jak ucítila, že se blížím, tiše si odfrkla, pokládala mi dlouhou a bystrou hlavu na rameno, strkala mi hubou do zad, aby si ode mne vyprosila něžnosti, jichž neměla nikdy dostatek; pohybovala se tak půvabně a lehounce, že bylo rozkoší přihlížet, jak kluše po louce, hříva jí vlála ve větru co dívčí vlasy a dotýkala se tak málo země, že se zdálo, jako by ji toliko hladila; ostatně nikdy mě nezklamala v hodině nebezpečí, jako by je byla ve svém instinktu cítila, a poslouchala mě tehdy na pohlazení škorně, chovala se udatně, že jsem zíral úžasem, neobávajíc se ani řevu, ani řinčení mečů, ani střelby z bambitek, a pokaždé tyčila své dobré uši jediné, aby vyslechla můj hlas, majíc ve mne důvěru co ve svého Boha. Běda, má nebohá Aclo, už nikdy neuvidím tvé nádherné oči, tak černé, tak jiskrné a tak něžné, kdybych býval všemohoucím, jak jsi tomu věřila, byl bych zachránil milovaného Samsona, aniž bys musila vytrpět tu bídnou smrt zastřelením, jež byla určena jemu.
Byl jsem všecek ponořen do této malenkonie, když uslyšev tlumené dusání podkov a drncavé rachocení vozu, spatřil jsem otce a tucet našich lidí, jak se vynořili na cestě od našeho mlýna, přejeli můstek a cvalem ke mně ujížděli. Skokem jsem se zvedl, otec slezl z koně a popadl mě do náručí.
"Bohu díky!" pravil hlasem tuze stísněným a tiskl mi hlavu k sobě toliko proto, aby přede mnou zakryl slzy, "jsi živ a zdráv! A Samson také, i Miroul, i Giacomi! Ten proradník se nepochybně doslechl o tvém návratu a vyslal zvěda do Sarlatu, aby mu ohlásil váš příchod a on mohl připravit tuto ohavnou léčku! Mé dva mladší syny) Jaký to vražedný úklad! Jakou to ránu by mi zasadil ten pes, kdyby se mu to bylo zdařilo!"
Vtom se objevil Samson - a jak otec teď zase jeho popadl uprostřed všech našich lidí, kteří nás obklopili, chtějíce nás rovněž obejmout, pohladit, zlíbat na rukách a na hrdlech, všichni tuze dojati, že nás vidí po tom velikém strachu, jejž byli zažili při pomyšleni, že nás málem ztratili, když sklízeli sena, a tuze šťastni, že nás nakonec shledávají živé a zdravé a že nám ani vlásek z hlavy nespadl. A to tu ještě byli toliko muži. Pomyslete si, jak to vypadalo, když jsme dojeli na hrad a vmísily se do toho ženy! Ponechám na vás, abyste si představili, co to bylo křiku, slz, laskání, žvatlání a vyptávání do nekonečna! Takže posléze nás otec vymanil z té veliké lásky naší čeledi a odvedl nás do knihovny, v níž prodléval Sauveterre, jsa už dva dny zchromlý bolestí ve zraněné noze a nálady tuze mrzuté, jak se mi jevilo.
Nicméně jeho přísný temný zrak (jehož blesků jsem se za mladých let tolik obával) zjihl, jak nás uzřel, a on nás zlíbal, leč řasy měl suché, jakkoliv ret se mu chvěl navzdory jeho hugenotské a neoblomné drsnosti. Chtěl všechno vědět, i vyprávěl jsem mu ten příběh, co nejpřesněji jsem uměl, a on jej vyslechl tuze dychtivě. Načež pravil s těžkým povzdechem a se smutnou tváří
"Když se kácí fíkovník, je třeba vymýtit i kořen. Jinak vyrazí výhonek a zanechá po sobě syna. Bylo nadmíru chytré

zhubit Fontenaka v zákonném souboji, jenže souboj nesouboj, bylo třeba odpravit i toho psa z Malvézie. Synovče, bil jste se dobře, avšak nic jste nepořídil. Naše příkoří neskončila, právě naopak."

Na Sauveterrovu radu a aby nebylo lze říci, že jsme svědectví vymámili strachem a mučením, neponechali jsme Roma na Mespechu, nýbrž poslali ho pod řádným doprovodem k panu Puymartinovi, který byl papeženec, nicméně však patřil k našim dobrým přátelům, protože byl porazil po otcově boku lendrevieské odrance nazítří po sarlatském moru. Puymartin souhlasil, že si ho ponechá v jeho stavu košikářském, Rom neměl pražádnou chuť vrátit se na Fontenac pod Malvéziovu tlapu poté, co vypověděl před notářem Ricouem, jaké věci byl viděl na beunské cestě.
Pan z La Porte, sarlatský královský sudí, pro něhož pobratimstvo poslalo ihned nazítří po souboji, přijel neprodleně na Mespech v doprovodu soudního písaře a lékaře, na otcovu prosbu dal ohledat tělo Fontenaka, který byl pod kabátcem vskutku ozbrojen drátěnou košilí, jak si to byl myslel Giacomi, a požádal lékaře o prozkoumání hluboké rány na levém oku, aby se dalo zjistit, byla-li učiněna kulí či mečem, vyvodil závěr, že jediné sečná zbraň mohla vyhloubit tento zející otvor v jeho tváři. Otec mu poté ukázal Fontenakovy lidi zabité v utkání item dvě hákovnice, kterých použili střelci na návrší a které měly na pažbě vyryté jméno sarlatského řemeslníka, jenž je byl přihotovil, a ten, když mu je pak La Porte předložil, si vzpomněl, že je o velikonocích prodal loupeživému baronovi.
Ale to ještě neuspokojilo pana z La Porte, který byl tuze obezřetný a prozíravý v těchto záležitostech, i chtěl vyslechnout jednoho po druhém a každého zvláště všechny účastníky a svědky té věci, to znamená: Samsona, Giacomiho, Miroula a mne. Sotva byl hotov, přijel Puymartin, který byl zvěděl, že je v našich zdech, s notářem Ricouem a třemi svými lidmi a odevzdal mu svědectví, které notář sepsal v provensálštině podle Romovy výpovědi. Leč pan z La Porte je nechtěl přijmout, pokud je notář nejprve nepřeložil do francouzštiny, měl o tom královo přikázání nařizující, že všechny listiny soudního řízení mají být sepsány v jazyce severu. Mezitím co notář pracoval na tomto, překladu, pan z La Porte mě požádal, abych uložil na papír zprávu o svém souboji s baronem z Fontenaku, tu, kterou jsem mu byl podal ústně. Vyčkal, dokud neskončím své dílo item notář, a teprve poté od nás odejel tuze zdvořilý, jak bylo jeho zvykem, ale s očima stále chladnýma, aniž o čemkoliv žádnou měrou pronesl soud a aniž se o čemkoli vyjádřil, zachovávaje do písmene úřední postup. Nicméně po způsobu, jak se náhle usmál při loučení s otcem, tento soudil, že si učinil správný úsudek.
Vskutku si ho učinil, ale nikoliv soudcové, jak nám to pan La Porte pověděl o týden později, učiniv nám návštěvu za soumraku bez žádného doprovodu (což se v nutném případě dalo vysvětlit, jeho venkovské sídlo bylo blízko Mespechu). Bylo přítomno toliko pobratimstvo, dále Samson a já. Pět svící zapálených ve svícnu na počest našeho hosta navzdory naší hugenotské šetrnosti osvětlovalo ze strany jeho upřímnou tvář périgordského urozence, čtverhrannou a ruměnou, spočívající na bílém okruží s vysokými naškrobenými záhyby.
"Pane barone," pravil, "nijak jsem nezapomněl na vaše udatné chování za moru v Sarlatu ani na to, že jste se nespokojil se zásobením města tou hovězí půlí, ale byl jste s Puymartinem jediný, kdo jste si troufl napadnout lendrevieského řezníka a bít se s jeho odranci. I nepřišel jsem k vám v hodnosti královského sudího našeho senešálství, nýbrž co soukromá osoba, abych vás zpravil, co se osnuje proti vaši rodině. Věci dospěly proti vašim mladším synům k obratu, který se mi nijak nelíbí!"
"Jakže!" zvolal otec, "třebaže tu proradnou léčku nastrojil loupeživý baron, hledají vši na mých synech!"
"Vši! Řekněte, že jim všivě spílají!" pravil pan z La Porte a zvedl ruce, "a to spílání tu je a ze strany, kterou uhadujete. Mespechu se neodpouští, že je hnízdem kacířů, a jakkoliv máme mír a váš Coligny je v tomto čase vítán na dvoře královském a pokud vím tuze povýšil v královské přízni, někteří sudí senešálského soudu jsou ze stranickosti příchylní upírat vašim synům pravdu."
"A oč se opírají," otázal se strýc Sauveterre se zachmuřenou tváří, "aby obhájili tuto nespravedlnost?"
"Nu přece o svědectví marcuayského faráře!"
"Svěráčka!" zvolal otec, "avšak v Sarlatu item v širém okolí tím chlípným opilcem kdekdo opovrhuje!"
"Je farář," pravil pan La Porte. "To stačí, aby jeho svědectví, byť mnohokráte změněné, mělo větší váhu než svědectví Romovo."
"Změněné?" otázal se otec.
"Mnohokráte. Když byl Svěráček v drápech Malvézie, napsal pod nátlakem toho zlosyna líčení událostí, které obviňovalo vaše syny. Když však byl senešál požádal, aby ho Malvézie propustil, vysvobodil jsem neprodleně Svěráčka z jeho drápů a usadil ho zpátky na marcuayské faře, kde za mé přítomnosti sepsal svědectví, které se sdostatek shodovalo s tím, co jsem slyšel zde."
"Všechno je tudíž v pořádku!" pravil Sauveterre. "Nikoliv. Neboť Svěráček, obávaje se Malvéziova zákroku proti sobě, nezdržel se na faře a neprodleně se uchýlil do Sarlatu pod křídla svého biskupa, tam pak obalamucen napsal třetí svědectví, pohříchu tuze podobné prvnímu."
"Nastojte," pravil otec, "takovýto svědek se mi zdá tuze nevážný skrze měnění svých výpovědí."
"Zdaleka nikoliv, neboť většina senešálských sudí, obávám se, je toho mínění, že poslední svědectví je správné, neboť bylo na biskupství vnuknuto skrze modlitbu a Ducha svatého."
"Modlitba a Duch svatý!" zvolal otec skřípaje zuby, "kdopak toto praví, ne-li pokrytci, kteří se přikrývají pláštěm náboženství, aby prospěli svým pozemským vádám!"
"Pane," pravil pan z La Porte, a nemohl bych říci, mluvil-li vážně či se skrytým posměchem, "jsem katolík a chovám v úctě svého biskupa."
"Pane," odvětil otec, "byť jsem hugenot; mám ho v úctě taktéž, leč nikoliv jeho pozemské chybování. Duch svatý fouká, kam biskup chce, a proč by jeho závan neotočil znovu tu církevní korouhvičku? Co tedy praví tento poslední závan?"

"V krátkosti to, že vaši synové se setkali s baronem na beunské cestě a tam ho ze zálohy a zrádně bez milosti zmordovali.
"To je v hrdlo lhaní!" zvolal jsem, "veliké a nestoudné!"
"Myslím si totéž," pravil pan z La Porte. "Já však jsem záležitost vyšetřil. Nesoudím ji. A abych dostal přikázání zatknout vás item vašeho bratra a dopravit vás před bordeauxský soudní tribunál, stačí, aby většina senešálských sudí si myslela něco jiného, než si myslím já."
"Bylo by to možné?" vykřikl otec.
"Bude to možné," pravil vážně pan z La Porte.
Po těchto slovech jsme umlkli, všichni čtyři tuze bledí, ze všech sil usilujíce o to, abychom před návštěvníkem nedali vybuchnout svému rozhořčenému hněvu.
"Pane," pravil posléze Jan ze Sioraku, "Bohu díky a vám, že jste přišel osobně nás varovat. Ale mohu vás požádat, abyste byl od té dobroty a pověděl nám ještě, jak byste se vy rozhodl, být na našem místě a uvržen jsa do tohoto postavení?"
"Soudím," pravil pan z La Porte, "že král vás pozval, pane barone, stejně co všechny významné šlechtice périgordské, ať katolické či reformované, abyste přijel do jeho hlavního města a bral účast na svatbách jeho sestry Margot s princem Jindřichem Navarrským, kteří se mají bráti v srpnu."
"Dostal jsem vskutku tyto listy od krále."
"Místo abyste tam jel sám," pan z La Porte vstal a mluvil hlasem tuze tichým, jako by si přál, aby byl slyšen jen napolo, "pošlete do Paříže své dva mladší syny, aby vás zastoupili a aby využili tohoto pobytu k vyprošení milosti královy v této záležitosti."
Dodal, mluvě stále stejně tiše, avšak jednou stranou úst a s tváří odvrácenou:
"Nechať odjedou zítra za jitřní zory. Byl bych v nemalém zoufalství, kdybych je tu o polednách nalezl."
"O polednách!" vykřikl otec a rovněž povstal. "Jakže! Tak rychle!"
"Pravil jsem o polednách?" otázal se pan z La Porte, "to mi asi vyklouzlo z úst. Ach!" pravil, jako by mu vstoupila na paměť podrobnost neveliké důležitosti, "ať jedou nikoliv přes Périgueux, kam bych je mohl pronásledovat, avšak přes Bordeaux, učiní tak nadmíru užitečnou zajížďku přes hrad Michela z Montaigne, kterého poprosí, aby jim sepsal supliku ke králi, což pan z Montaigne dozajista učiní, jsa mužem sdostatek poctivým, aby se mu protivila stranická nespravedlnost, a maje vás krom toho v dobré paměti, poněvadž jste patřili k nejvěrnějším přátelům zesnulého pana z La Boétie, jehož on neustále se zarmoucením vzpomíná."
"Ach, pane!" zvolal otec, "jak vám povědět …?"
"Nepovídejte nic," pravil pan z La Porte s úsměvem, "poněvadž jsem vám nic nepověděl, protože jsem přijel soukromně na návštěvu porozprávět si o senách, neboť mám trápení, že ho nebudu mít na letošní zimu sdostatek."
Což řka uklonil se Sauveterrovi, který stále zchromlý na poraněné noze nemohl se hýbat, poté krátce a pevně objal otce a odešel.

15. Vyhnanství

Když mě Miroul nazítří přišel zburcovat dávno před rozedněním, spal jsem nikoliv s pěstmi sevřenými, nýbrž s oběma rukama spočívajícíma na pěkných cecících Gavašetčiných, přičemž mé tělo se tulilo k jejímu, štíhlému a něžnému po celé jeho libé délce, a nos jsem bořil do jejích dlouhých černých vlasů, které byly stále tuze čisté, protože je denně myla a poté vzápětí sušila na slunci, aby jeho paprsky dodaly něco mědi jejich havranímu lesku. Nevím, která z mespechských žen jí byla poradila tento recepis, ale po pravdě řečeno ještě se jí to nepodařilo, černě jejich kadeří ostala stejně hluboká a temná co předtím. Co se mne týče, miloval jsem tuze takovouto temnotu a její modravý odlesk a nepřestával jsem se divit našim roztomilým krasavicím, když jim Pán byl daroval podobu, že mají příchylnost přihotovit si jinou ať tím, že se nalíčí, nebo tím, že si obarví vlasy. Tak či onak chtějí být nakonec jiné, než jsou ve své přirozenosti.
Nerad bych, abyste se mýlili. Já je za to nikterak nekářu. Co činím jiného v těchto pamětech, škrtám-li jedno slovo, poněvadž se mi jeví maličko suché, a vložím-li na jeho místo dvě, která shledávám šťavnatějšími a šťastnějšími! Copak činím jiného, pravím, než co prý činí naše Pařížanky, jež, pokládajíce se za příliš kostnaté na místě, které pojmenuji, dávají si vzadu falešné zadky, aby to místo vyplnily. Koketnost našich krasavic - této drahocenné a rozkošné poloviny lidstva - je toliko uměním přidaným přírodě. Sluší se mít je v úctě - oproti kněžím (a našim pastorům) - za to, jak nekonečnou péči věnuji u zrcadla tomu, aby se líbily. Jinak bychom nemilovali ženy podle jejich ženství, nýbrž podle zpozdilého vzoru, který jsme si vytvořili: což je pošetilost mnicha nebo kazatele.
V září kahanu, jejž donesl Miroul, jsem vstal a opláchl si tvář i tělo čistou vodou, a namočiv si okraj ručníku umyl jsem si zuby, neboť je mám od přirozenosti bezvadné a chci si je takovéto uchovat až do konce života svého. Po ten čas Miroul vyčkával se škorněmi v rukou, aby mi je podal, a hnědým okem si potají prohlížel Gavašetku, která, sedíc bez nejmenšího studu nahá na posteli, hladila si nejprv prsy, poklady, jichž si nesmírně cenila, neboť je měla pevné a kulaté, poté s přitaženými koleny a s lokty na těch kolenou přiložila si obě útlé ruce ke spánkům a protahovala si černé a vlhké oči mandlových tvarů, chtíc je mít ještě protáhlejšími, neboť jsem je tak měl rád. Činíc to počala lkát nad mým odjezdem.
"Ach, Petře můj! Sotva týden jsi tady a už opět utíkáš! A kdy se vrátíš? Není mi k ničemu, že jsem milá Petra Sioraka, jestliže ho vůbec nevidím! Jaká jsem chudera nebohá! Viděl-li kdo děvče tak hezké a tak málo s chlapcem obcující co já?"
"Přestaň, Gavašetko!" pravil jsem káravě, "měla bys nade mnou spíše naříkat, zhubil jsem sketu v zákonném souboji a musím trpět krutým vyhnanstvím, abych zachránil hrdlo před mečem popravčím."

"Ach, vzácný pane," pravil Miroul podávaje mi škorně a hnědé oko se mu rozveselilo, "naše vyhnanství nebude zdaleka tak kruté. Pan baron vás obdařil penězi. Paříž je nejkrásnější město království. A nadto tam nyní pobývá slečna Angelina."
"Jakže!" vykřikla Gavašetka, "slečna Angelina je v Paříži! Ach, Petře můj, po všem je veta! Ty už se nikdy nevrátíš!"
"Ticho, ty motovidlo!" pravil jsem a maličko se zamračil.
"Neproraz mi bubínky tím svým ječením, když jsem ještě všecek v snách a ospalý, maje zálusk toliko na svou postel a na tebe (což když uslyšela, udobřila se), a když musím ujet na zadku nevím kolik mil odtud uprostřed noci. Najisto se sem vrátím, trdlo hloupé, jakmile dostanu milost od krále! Jsou snad otcovy peníze nevyčerpatelné? A není-li Mespech mým rodným hnízdem?"
"Ach," odvětila Gavašetka, "kdyby to byla toliko slečna Angelina, která je panna a vy ji tudíž musíte mít v uctivosti. Avšak ty šibalky Pařížanky, tak zkušené v prostopášnostech a tak krásně vyšňořené, vyvádějí prý jak ďáblem posedlé každý boží den!"
"Kolik to Pařížanek znám v tom našem Périgordsku!" smál jsem se na celé kolo a přistoupiv k ní všecek válečně vyzbrojen, v brnění a s helmicí na hlavě, pravil jsem jí: "Nuže, Gavašetko! Pusu sem, moje milá! Pusu sem naposledy! A buď rozumná, uctivá, snaživá! Vstávej včas! Ať nelenošíš na lůžku! Ať se nevyhýbáš práci! A ať se nevzpouzíš Alazaidě a tím méně Barberině, která je tak hodná!"
"Ach, Petře můj," pravila, vrhajíc se mi svěžíma pažema kolem krku, "dej Bůh, abys mě byl obtěžkal za ten minulý týden, já bych mohla lenošit na lůžku a jíst, co hrdlo ráčí, a nedělat nic jiného, než lelkovat a toužit po tobě, protože chovám domácí práce ve velikém opovržení a mám toužení toliko po tvém mazlení a po pacholátku, které ti poviju. Ach," pravila tisknout se ke mně bez obavy, že si otlačí hezké cecíky o můj tvrdý kyrys, "jsem pyšná, že jsem tvojí milou, a ještě pyšnější bych byla, kdybych přivedla na svět malého Sioraka. Toto je moje práce, Petře můj, a žádnou jinou nechci!"
"Gavašetko, milá moje, políbení!" pravil jsem nikoliv bez jistého dojetí. "Ještě políbení! A buď rozumná, buď rozumná! Budeš-li, přinesu ti z Paříže nějakou krásnou ozdobnost!"
"Jakže!" zvolala, v krásných černých romských očích se jí zablesklo a sepjala ruce.
"Nevím ještě," pravil jsem odcházeje ke dveřím, "možná prsten, nebo krajkový kapesníček či hedvábnou stužku!"
"Prsten!" zvolala, "po prstýnku mám toužení! A ať je ze zlata a nikoliv ze stříbra, poněvadž zlato se bude převelice vyjímat na mé snědé kůži!"
"Bude tedy ze zlata," pravil jsem, lapen do jejích tenat, "pokud se za mé nepřítomnosti nebudeš hádat s Alazaidou a budeš konat její přikázání."
"Ach, Petře můj! Slibuji to!" křičela, když jsem otevíral dveře, "a kéž tě Pán opatruje!"
"Tak vidíte, pane můj," pravil ke mně Miroul, který mi nesl zbraně, kráčeje mi po boku po mespechských chodbách, "vy teď dlužíte prsten, třebas jste se domníval, že vystačíte se stužkou: ta holčina vás chytila za ruku a hle, kterak vás nyní drží!"
A jakkoliv to pravil žertem, věděl jsem dobře, kam míří ten drobný osten v jeho slovech; maličko mě to popíchlo a pravil jsem:
"Nech toho, Miroule, pánu sluší být štědrým: cožpak jsem tě zbrusu nově neoblékl před naším odjezdem z Montpellieru?"
"Bohu díky i vám, pane můj, a paní z Joyeuse … Ale co se jí týče, nebudeme ji mít v Paříži, aby nás obdarovávala penězi. Pane můj, na to bude třeba pamatovat."
"Ale jdi, Miroule, Samson na to bude pamatovat za dva!"
"Leč ten prsten, pane můj! A ze zlata! Ještě jsme nevyjeli a už jsme na mizině! A kvůli holce, která je Mespechu tak málo k užitku!"
"Mně však slouží dobře! A abych byl zplna upřímný, učarovala mi!"
"Ach, pane! Kdopak vám neučaruje? Jste tak jemného ustrojení, běží-li o fraucimor!"
"V čem jsem dobře víš po kom."
"Ten, o kom vím, by neslíbil zlatý prsten komorné, která zde nevykoná za dva soldy práce za celičký rok!"
"Ach, Miroule!" zvolal jsem, "dosti s tou písničkou! Rozhněváš mě, budeš-li pokračovat!"
Rozhněvaný pravda už jsem byl, leč na sebe a tolik, že jsem čím dál více pozoroval - svíralo mě už mé hugenotské svědomí -,jak zpozdile jsem si počínal, když jsem si s Gavašetkou zahrál na velkorysého a štědrého.
Ve velké síni mě očekával otec, seděl sám s krásným bílým chlebem, šunkou a miskou mléka. Tvář měl klidnou, ač při bližším pohledu tíhla k malenkonii. Když mi byl pokynul, abych usedl a pojedl, vstal a chodil sem a tam, kroky mu duněly po dlaždicích; jak jsem však byl uprostřed jídla, zvolal tuze podmračený hlasem burácivým:
"Týden! Čekal jsem vás a Samsona celý rok! A věru skoupá to Prozřetelnost, která mi vás vrátila toliko na týden! Kratičký týden, a už jste zase na cestách! Psanci! V nebezpečenství o hlavu zkrácení! Ach, neblahé Samsonovy průtahy, proč nezastřelil toho psa Malvézie! Kdyby ho byl zhubil, nebyli bychom v těchto nesnázích! Samotná paní z Fontenaku by proti nám nehnula prstem, jak z vděčnosti za to, že jsem vyléčil Dianu, tak i proto, že zná lépe než kterákoliv duše na světě zlotřilost svého nebožtíka manžela, který ji v jejím mládí unesl, zhanobil a násilím přinutil, aby si ho vzala. Avšak to Malvézie intrikuje, strojí pikle a ponouká! Chce panství pro sebe! A hraje si na mstitele a vykonavatele spravedlnosti, aby si získal práva, jež mu nedává jeho původ z levého boku. To by to dopadlo s Dianou a s její matkou, kdyby se mu to povedlo! Dvě ženy! Co by zmohly proti tomu netvorovi?"
Jan ze Sioraku se zastavil, připažil ruce ke kyčlím, znenadání pak změnil řeč, tón i tvář a pravil:
"Slyšel jsem, že říkáte maestrovi Giacomimu bratře. Vy jste se spolu pobratřili?"
"Toliko slovně," odvětil jsem, "a nikoliv notářským aktem, nemohouce jeden druhému věnovat statky, které nemáme."
Načež se otec maličko odmlčel, po svém způsobu se povzbuzeně a uštěpačně usmál a pravil:

"Vy, kteří jste se narodili v druhé polovině tohoto století, konáte vše rychleji. a překotněji než my, kteří jsme uzřeli světlo světa v první polovině. Stačily vám dva dny na pobratření, kdežto mně a Sauveterrovi to trvalo dva roky."
"Avšak miloval jste Sauveterra od prvního okamžení?"
"Ach, od prvního mžiknutí oka! Od prvního výstřelu! A od prvního boje! Jakmile jsem poznal, jaký je to člověk a z jaké to ušlechtilé oceli je ukut!"
Načež opět se usmívaje usedl naproti mně a pravil:
"Co se tkne maestra Giacomiho, cítím se klidnější, že vás doprovází jeho bystrá čepel, a krom toho se mi tuze líbí. Ať už je šlechtic či nikoliv, na tom nesejde. Urozenectví má v nitru. Ve velkých věcech i v nepatrných je to člověk vystupování nekonečně vybraného."
Byl jsem tuze potěšen těmito slovy a červenaje se nad tím uznáním (maje ještě na srdci nešťastný prsten, který mi byl Miroul tak předhazoval) pravil jsem:
"Myslíte, že bude pro nás klopotné dostat od krále milost?"
"Nevím. Coligny je prý u Karla IX. ve veliké přízni, já však mám toliko malou důvěru v králíka, který se dá ovládat sukní své matky, a ještě menší důvěru v tuto sukni. Petře, pohybujte se u dvora toliko obezřele krůček po krůčku a mějte patu připravenou k otočení! Medicejská je duší státu - ona, která duši nemá! A po pravdě řečeno ta domnělá přízeň našich u krále mi čpí! Paříž nás nenávidí! Guise strojí úklady! Papeženští kněží ječí, kdekoli nás uzří, slibujíce nám vyhlazení! Neposlal bych vás a Samsona nikdy do tohoto zkázonosného Babylónu, kdyby to nebylo naléhavě nutné."
"Pane otče," pravil jsem v pohnutí nad tímto tuze chmurným obrazem, "vrátíme se k vám téhož dne, kdy dostaneme milost."
Slyše to pohlédl mi zpříma do očí a náhle vzdychl.
"Ach, milý Petře, váš odjezd způsobí, že zestárnu. Jsem dnes už příliš usedlý, příliš vážný a příliš zralý. Vy se Samsonem jste v rozpuku mladých sil, krásné odnože z mého kmene, a vidím-li vás zde, to jako bych si uchovával mládí! Až tu nebudete, moje představivost mi vybaví těch pár let, které mi zbývají, a zahrne mě poučováním o stáří a o smrti. Týden! Jak málo jsem se napil z tohoto pramene! Sbohem! Držte se dobře! A poněvadž vám zabili vaši Aclu, vezměte si ve stáji mou krásnou Pompéiu! Daruji vám ji."
"Jakže, pane otče, vy mi darujete svoji klisnu!"
"Vezměte si ji! Neděkujte! Je vaše!"
A já bych býval raději, kdyby mi ji nedal, tak mě bolelo, že se kvůli mně takto ochuzuje, vida v tomto ochuzování druh nezájmu o vlastní osobu, tento nezájem se pokládá stejně co skrblictví za jeden z účinků stáří; jeho záchvaty se jeví až příliš u strýce Sauveterra, tak vyschlého a tak belhavého ve svém černém odění, že mi připomíná v mysli starého kulhavého havrana v hluboké brázdě. Ale otec sám, dosud tak svěží a statný, neustále v pohybu, milující se se svou Frantinou (nepočítáme-li jiné přelétavé fraucimory po dvorcích kastelánství), nejevil žádnou potíž ani na těle, ani na srdci, item nijaké umenšení svého duševního veselí.
Když jsme se rozloučili se všemi na stárnoucím Mespechu (jakkoliv díky Bohu děti tam nechyběly, otec se o to staral), skočil jsem poslední do sedla krásné Pompéii, která, tuze udivená, že na ní jedu já, a živá a nezkrotná, jak často bývají kobylky, chtěla neprodleně maličko ozkusit můj odpor a snažila se zvednout zadek, aby mě shodila. Ale dal jsem jí dobře na srozuměnou, že moje stehna, moje ruka a moje sezení jsou stejné jako u otce, avšak neztrestal jsem ji, nijak nechtěje začít to naše manželství ranami. Jakmile se uklidnila, byť se ještě všecka chvěla z toho malého souboje, pohladil jsem ji na krku, obdivuje se za ranní zory její světle ryšavé a jakoby zlatavé srsti a plavé hřívě. A pravil jsem, hladě ji a hovoře k ní něžným hlasem:
"Ach, krásná Pompéio, jsem tuze rád, že jevíš takovou horkokrevnost, neboť musíš urazit svými kopyty spoustu mil, prve než počneš ržát po ovsu na montaigneském hradě, a další ještě míle a míle až do Paříže."

16. Pan Montaigne I.

Nedaleko montaigneského hradu kázal jsem svému houfci zastavit u malé hospody, která nevypadala nijak škaredě, a poslal jsem Miroula napřed, aby požádal hradního pána, je-li ochoten nás přijmout, dostali jsme se do tohoto postavení tak náhle, že jsme neměli možnost zpravit ho zavčas o našem příchodu. Načež jsme slezli z koní, přivázali je do stínu, červencové slunko bylo ještě teplé, jakkoliv se den už skláněl k západu, i usedli jsme pohodlně do besídky kryté vinnou révou, a šenkýřka, která se mohla tuze málo honosit svou tělesností, nám přinesla víno tak mimořádně dobré, že bylo z naší strany věru neslušné ho ředit, což jsme přesto činili, majíce nesmírnou žízeň a nechtějíce, aby se nám točila hlava v okamžení, až nás bude pan Montaigne přijímat. Kručelo nám v břiše hladem, i požádali jsme o šunku, sýrové caletky, o hojnost másla a tuze krásný meloun. Všechno i s vínem (jehož jsme vypili tři holby) za pět soldů. Chtěl jsem dát té dobračce sedm soldů, leč Samson, který měl hospodaření s naším váčkem, se tomu vzepřel a já se příliš nehádal, pravil mi Giacomi, že by bylo nemoudré tolik vrýt naši cestu do paměti té dobré ženštině, která kolem nás hrabala co slepice na louce s ušima nastraženýma směrem k nám, neboť na této cestě bylo málo cestování a málo zpráv se jí dostalo pod nos.
Miroul se za hodinu vrátil a vyřídil nám, že tajemník pana Montaigna nás očekává na blízkém rozcestí. Vskočivše do sedla zamířili jsme k němu a tam ve stínu kaštanovníkového hájku jsem spatřil dlouhého chlapíka oděného v černém a sedícího na dosti špatně postrojeném tažném koni, který (mluvím o chlapíkovi) se sdostatek mračil, nicméně nás zdvořile pozdravil a pravil ke mně, protože mě pokládal dle mého vzezření a chování za velitele našeho malého houfce, je-li pravda, že jsem mladším synem mespechského barona a jak to mohu dokázat. Odpověděl jsem, že mám dopis pro jeho pána. Chtěl jej spatřit. Podal jsem mu ho. Uchopiv ho, zlomil pečeť bez prodlévání a bez přílišných cirátů, a jakkoliv mu nebyl určen, přečetl si ho. Načež zraky už přestaly být tolik chladné a on nás tuze zdvořile požádal,

abychom svlékli kyrysy a helmice a navlékli si kabátce, protože pan Montaigne nemá rád, objeví-li se někdo před ním v jeho pokojném ústraní vojensky vyzbrojen, jako jsme byli my.
Bylo asi šest hodin, když jsme dorazili na hrad. Tajemník nás ihned po příjezdu dovedl do věže, kde měl pan Montaigne knihovnu, kterou měl později popsat ve svých proslulých Esejích, jen litoval, že tam nepostavil galérii, kde by se mohl procházet, místo aby se točil v kruhu v kulaté věži, což činil, když jsme vstoupili. Pozdravil nás navýsost zdvořile, vyzval nás, abychom se posadili, a četl dopis, který mu tajemník podal otevřený, pokyvuje přitom hlavou, když pak skončil, přečetl jej znovu, což mi skýtalo sdostatek času po libosti ho pozorovat, i činil jsem to tuze zvědavě, poněvadž jeho duch aniž co dosud vyšlo z jeho pera - měl už věhlas po celém království.
Bylo mu tehdy třicet devět let a už před rokem se uchýlil podle svého rčení do lůna učených panen, čímž měl na mysli múzy, chtěje zaslíbit "tichá, po předcích zděděná zákoutí montaigneská své svobodě, svému poklidu a svému ústraní". Zdálo se mi podle jeho přijetí, že si hraje na člověka dvorského, nebo spíše že to předstírá, protože neměl dvořenínské vzezření ani chování, byť nosil široké okruží s naškrobenými záhyby a kolem krku řetěz řádu svatého Michala, který mu byl král před rokem propůjčil. Já pak jsem nacházel v jeho osobě učence a soudce, třebas se ta jeho osobnost neskvěla půvaby tělesnosti, neboť měl postavu krátkou a zavalitou, pleš takovou, že neměl na hlavě jediný vlásek, a vzhled člověka způsobilého zacházet spíše perem než mečem - jakkoli ho nosil po boku a velice rád, pokud jsem slyšel, mluvil o válkách a bitvách, čemuž se náš soused Brantóme smával, tak veliké a zakořeněné předsudky mají šlechtici meče proti šlechticům úřadu.
Když jsem si ho za naší rozmluvy prohlédl blíže, shledal jsem, že má čelo vysoké a jakoby vypouklé, lícní kosti vysedlé, tvář nikoliv tučnou, leč plnou, nos dlouhý, silný a orlí, oči veliké, černé, protáhlé a židovské, pohled v tu chvíli veselý a posměšný, v tu chvíli obezřelý, nedůvěřivý a jakoby neklidný. Masité rty mu na obou krajích přepadávaly a knír, zdůrazňující a sledující jejich poklesání, mu dodával zasmušilý vzhled, pokud se mu na tváři nerozhostil úsměv, který byl roztomilý, i zdálo se mi, že jeho tvářnost kolísala stejnou měrou mezi veselostí a melancholií.
Byl oděn s nemalou pečlivostí v černém aksamitovém kabátci a ve spodcích stejné barvy, rukávců řezaných s bílým vyvlačováním, a po boku měl meč, jak praveno, jakkoliv byl doma. Co se vousů týče (v nichž už prosvítala šeď), nebyl zarostlý celý jako Rondelet nebo Saporta, nýbrž měl je přistřižené nůžkami dosti blízko u obličeje, buďto že je takto pokládal za lépe se hodící k dvořanovi, nebo že je spíše trpěl než měl rád, dávaje jim přednost před nepohodlným holením. Neměl sic kůži tak snědou co otec, přec jen však périgordské slunce mu zbarvilo tváře, a jakkoliv byl postavy spíše menší, zdál se zdravým a čilým.
"Pane," složil dopis a zastrčil jej do kabátce, "znám vašeho pana otce podle toho, co mi o něm byl pověděl můj zesnulý přítel pan z La Boétie, který ho měl za muže nadmíru řádného. V tuto chvíli vás prosím, abyste mě následovali do mého velkého domu, kde jsem zvyklý trávit každý den dvě hodiny před jídlem."
"Ach, pane z Montaigne!" pravil jsem vstávaje, "máte tady tuze krásnou knihovnu, která o mnoho předčí knihovnu mespechskou, třebas už sdostatek znamenitou."
"Otec," odvětil Montaigne, "ji započal dávno přede mnou a jakmile já jsem dosáhl mužného věku, nedbal jsem námahy ani peněz a toto dědictví jsem zaokrouhlil."
A pronášeje slovo zaokrouhlil, ukázal s úsměvem na dřevěné desky nesoucí knihy, tyto desky sledovaly křivku zdí, jizba byla dokonale kulatá krom části otevřené ke schodišti, jež bylo kulaté rovněž, jakkoliv bylo uzavřeno ve čtverhranné věžičce přiléhající k věži velké. Dalo by se říci, že tato knihovna byla ve své okrouhlosti jako zámotek, do něhož se uzavírá bourec, aby kolem sebe utkal krásný ochranný obal.
Náš hostitel sestupuje po schodech se zastavil, aby nám ukázal svoji ložnici a vedle ní komnatku, která byla otvorem ve zdi spojená s kaplí ležící pod ní, takže slova nebo zpěv kněze sloužícího mší stoupaly k němu, aniž musel vylézt z lůžka.
"Ach," pravil jsem s úsměvem, "na Mespechu to máme zařízeno stejně! Otec a Sauveterre to takto upravili v samých počátcích, když zřizovali sídlo, byli tehdy hugenoty, aniž se ještě odvážili veřejně za ně prohlásit - zuřilo proti našim kruté pronásledování - i chtěli naoko obcovat mši, aniž ji obcovali skutečně."
"Och, já však ji obcuji!" pravil Montaigne, "já ji obcuji! A ve veškeré zbožnosti a pilnosti! Moje matka," pokračoval nikoliv bez jistého dojetí, "byla marranka a zřeknuvši se víry, které násilím a z přinucení věřili její předkové, poněvadž byli na ni obráceni ve Španělích skrze mučidla a hranice, přestoupila z nadmíru upřímného nadšení k náboženství reformovanému. Můj bratr také a nikoliv bez horlivosti, kterou pan La Boétie káral na svém smrtelném loži, na což si tuze dobře pamatuji. Já však, pane, miluji nade všechno mír a umírněnost, pročež jsem stejného náboženství co král."
To pravil s úsměvem tak jemně a skrytě výsměšným, že mně vstoupilo na mysl toto: kdyby se králova víra měla změnit, nebylo by mu nikterak zatěžko následovat ho v tom.
"To znamená," dodal po odmlčení, "že jsem katolík a uznávám mši."
"Pane Montaigne," pravil tehdy Samson, projevuje ve své nevinnosti větší odvahu, než bychom si troufli projevit já i Giacomi, "vy uznáváte mši, ale lze říci, že na ni chodíte, když se nehýbáte z lůžka?"
"Nicméně ji obcuji!" pravil Montaigne s úsměvem převelice zchytralým. "A obcovat mši - není-li to první povinností katolíka?"
To pravil sestoupil po schodech věže, přešel před námi rozlehlé a dobře dlážděné nádvoří a dovedl nás do hodovní síně svého sídla, i shledal jsem tuto síň tuze pěkně zařízenou nábytkem, čalouněním i koberci. Sotva však jsme zaujali místo, přišla se ho komorná otázat v provensálštině, zdali je mu libo popatřit na svou slečnu dceru a její guvernantku. Souhlasil, a jak děvče odešlo, pravil k nám:
"Buďte té lásky, pánové, a dovolte mi přerušit naši rozmluvu skrze tuto návštěvu, která je v mé domácnosti každodenním obřadem. Ztratil jsem tři nebo čtyři děti v kojeneckém věku a pociťoval nad tím lítost, ale nikoli veliké trápení, a Leonora mi jediná zbývá z tohoto potomstva, i miluji ji za ty, které jsem ztratil. Uhlídáte ji a já vás prosím,

abyste jí odpustili přílišnou dětinskost. Neboť jakkoliv je ve věku, kdy zákony těm nejžhavějším umožňují sňatek, povahou je opožděná, útlá a choulostivá a rozumem se sotva počíná vyprošťovat z dětství."
Jakmile skončil, vstoupila Leonora sledována babicí tuze potměšilou, zatrpklou a zakyslou, která na nás zírala, jako by se ta její panenka pohledem na nás vydávala všanc šalbě a zatracení. Leonora však šla nabídnout bleďoučké tvářičky otci k políbení a obracejíc se k nám s očima sklopenýma, učinila nám neobratné pukrle, jelikož byla tělesností tak velice hranatá, jak málo hranatá byla knihovna jejího otce, kosti měla toliko potažené masem a prsíčka sotva na mou dlaň. Nicméně její tvář, ač hubená, byla dostatek krásná a oči tuze zářivé.
Vychovatelka, jejíž rty bylo stěží vidět, tak je měla vtažené do úst - a jak se mi zdálo, část chrupu jí chyběla -, počala o Leonořiných činech a skutcích během dne rozhovor, který mi připadal hloupější a dětinštější, než mohla mít její panenka ve svých okamženích nejdětinštějších, a který urozený pan z Montaigne vyslechl nebo zdál se poslouchat s pokyvováním hlavy, jeho zrak byl po ten čas všecek zaujat Leonorou a po mém soudu tuze rozněžnělý.
"To je dobře," pravil nakonec. "Čtěte, prosím, Leonoro."
Vychovatelka podala Leonoře tuze tlustou knihu, ta si ji položila nikoliv bez námahy a bez obtíží na kolena, otevřela ji na označené stránce a počala ji číst hláskem nadmíru líbezným, klopýtavým a dosti váhavým, byla to kniha sepsaná francouzsky, což bylo soudím záměrem a současně nesnází té věci. Neklame-li mě paměť, byla na této stránce řeč toliko o rostlinách, stromech a keřích, a Leonora se při čtení setkala se slovem třasořitka, což je název pro konipase.
"Slečno," pravila vzápětí vychovatelka břitkých tónem, jako by tu chuderu plísnila, "nepronášejte toto slovo. Je tuze nestydaté a málo sluší ústům mladé dívky."
"Co tedy mám činit?" pravila Leonora prostoduše. "Je ve větě dvakráte."
"Přeskočte je při čtení."
"Jakže? Dvakráte?" otázala se Leonora, která měla možná více vtipu, než se jevilo.
"Dvakráte."
Vzápětí, vrátivši se k řádku, jejž už byla četla, Leonora ho přečetla znovu takto:
"V hájku, o němž už praveno, poletovala drobná hm a tato hm se blížila ku svému hnízdu."
Poté, aniž pan Montaigne muknul či mrknul, četba skončila, Leonora se dala od otce políbit na obě tváře a odešla, rozkošná a útlounká, za tou zatrpklou babicí.
"Slyšeli jste," pravil Montaigne, když odešly. "Vizte, jak se vychovávají naše děvčata. Slovo třasořitka se stává zločinem z té příčiny, že je v něm řitka. A místo aby to slovo říkala s nevinností, nyní, když jí bylo zakázáno, bude mu podkládat jiný význam."
"Pane z Montaigne, vždyť jste mohl zasáhnout," pravil jsem.
"Ach nikoliv!" vykřikl Montaigne a zvedl obě ruce. "Nijak nechci porušit pravidla ani se vměšovat do této vlády. Ženský řád má tajemný chod: je třeba jej ponechat ženám. Leč nemýlím-li se, styk s dvaceti lokaji by nevtiskl do Leonořiny obraznosti pochopení těchto zločinných slabik item jejich používání tak dobře jako tato dobrá stařena skrze svůj zákaz."
Čemuž jsem se zasmál a Giacomi také, nikoli však můj milovaný Samson, který myslím, kdyby měl dceru na vychovávání, byl by rovněž neoblomný jako ta nemoudrá stařena.
"Ach, vizte další návštěvu!" pravil Montaigne, jemuž v té chvíli skočila na kolena kočka nepříliš vzácná, ba spíše obyčejná - jenom její barva se mi zdála nevšední, neboť to zvíře bylo pruhované, avšak nadobyčej světlé a jakoby stříbrné, na břiše mělo chlupy bílé a hedvábné, tělo protáhlé jako kolčavka, půvabné a vláčné, kočičí tvář malou a trojúhelníkovou, oči zelené, a v jeho chování bylo cosi tak dovádivého a ženského, že bylo úžasné pozorovat je takto na Montaignových kolenou, jak přede při jeho hlazení a ve svém kočičím skotačení hned předstírá, že ho seká drápkem, hned zase, že ho kouše.
Zatímco škrábal kočku mezi oušky, pohlížel na mě Montaigne s lenivým úsměvem, který bych nedokázal lépe popsat než slovy, že spojil-li ho s pronikavým jiskřením velkých očí, předem vás činil společníkem i jednající stranou toho, co se hotovil pronést. A tak byl i nebyl krásný, měli jste za to, že si vás získal na svou stranu, dokonce prve než promluvil, a když vyjadřoval svůj pocit, jakkoliv byl mnohdy v rozporu s obecným míněním, zaujal vás svým vtipem, aniž vás urážel svou novostí. Krom toho žádný předmět nebyl pro něho příliš nepatrný nebo příliš nedůležitý, což skýtalo jeho řeči nenucenost, která vám ho činila bližším a důvěryhodnějším.
Předstíraje náhlý útok rukou proti kočce - a ta zase předstírala drápky protiútok - Montaigne pravil se svým lenivým úsměvem:
"Hraji si s kočkou, ale kdo ví, nehraje-li si ona se mnou? Kdo ví, nejsem-li pro ni přesně totéž, čím je ona pro mě? A zda se nebaví se mnou ještě více než já s ní? Rozptylujeme se navzájem svými opičinkami. Mám-li svou hodinu začínání či končení, ona má svou rovněž."
Poté přešel v hovoru na lov a pravil, že jeho sousedé jsou do něho všichni zblázněni, leč on, jakkoliv se oddává honitbě, vidí v ní podobně jako kdysi otec vyražení násilné a neslyší rád kvičení zajíce v zubech psů. Rovněž tak, dodal, nemůže přihlížet bez nelibostí podřezávání kuřete.
"Přesto je nutné jíst," pravil Samson.
"Zajisté!" pravil Montaigne tónem vlídného posměchu a pohlížeje na mého hezkého bratra se svou obvyklou laskavostí.
Mezitím jeho kočka - která se nazývala Carima -, nespokojená, že přerušil hru, seskočila mu z kolenou na zem a s hrdě vztyčeným ocasem odešla trucovat do rohu síně, kde ležel kobereček, jejž se jala v okamžení zuřivě drápat jakoby v odplatu za to, že jí bylo takto zhrdnuto. A přestože Montaigne, pokud jsem viděl, nijak nebyl rád, že mu poškozuje majetek, neodehnal ji, nemaje touhu, zdálo se mi, napravovat věci nebo lidi, a Carimu ne více než vychovatelku své dcery.

"Přejděme k vaší záležitosti," pravil a zrak se mu konečně odtrhl od kočky a upřel na mne.

17. Pan Montaigne II.

Pověděl jsem mu všechno, aniž jsem cokoli přizdobil či opomněl, i o svém souboji s Fontenakem, i o šetření pana z La Porte, i o zaujatosti senešálských sudích, i o svém útěku, i o svém záměru požádat o milost krále.

"Ach," zvolal vyslechnuv mě nadmíru pozorně, "vizte tu stranickou zaujatost! A kolik neustálého nesváru vnáší do státu, porušujíc všechnu rovnováhu! Tito sudí vás obviňují v zjevné a samozřejmé záležitosti na základě svědectví jediného svědka, jako by neznali právní zásadu: Testis unus, testis nullus a jako by tento svědek hanebně dvakráte nezměnil výpověď."

To pravil nedodal, jak bych byl očekával, že sepíše mou žádost ke králi, o což ho byl otec prosil ve svém listě. A jakkoliv jsem nepřestával být udiven jeho mlčením o tom, neztrácel jsem naději v jeho odpověď, uvažuje, že prve než mi ji poskytne, hodlá si to ještě promyslet, neboť věc nebyla proň bez jisté choulostivosti, neboť ho nutila hájit hugenoty proti zuřivcům vlastní strany.

Komorná nám přišla povědět, že jídlo je přichystáno k pánově potěše, i přešli jsme k tabuli, Montaigne omluvil svou paní, že se nedostaví, neboť je upoutána na lůžko v jizbě skrze bolení hlavy, které jí přichází jednou v měsíci a toliko na jeden den.

Tento kvas u pana Montaigne přinášel některé sdostatek udivující zvláštnosti, že si na něj dokáži vzpomenout ještě dnes. Chléb byl neslaný a pokrmy naopak hrubě slané. Víno přicházelo na stůl napolo zředěné vodou a lilo se nikoliv do pohárů jako na Mespechu, nýbrž do sklenic, Montaigne je chtěl omakávat pohledem, prve než je vypije. Nebyly lžíce ani vidlice, měli jsme toliko ruce, což bylo pánu domu tuze k újmě, neboť pojídal s takovým kvapováním, že jsem dvakráte viděl, jak se kousl do prstů. Stran masa a ryb, tyto pokrmy se podávaly naložené jako u nás zvěřina, takže zaváněly, což ve mně nebudilo valnou chuť, byl jsem přivyklý na Mespechu jíst je čerstvé. Jedlo se bez ubrusu, avšak při každém chodu nám služebná přinesla bílý ubrousek, do něhož si Montaigne utíral ruce i ústa a notně jej znečišťoval, neboť jedl tuze hltavě a omlouval se nám za tento zvyk.

Uprostřed hostiny malý sloužící, který přinášel velikou mísu, zakopl o vystouplou dlaždici a natáhl se jak dlouhý tak široký, mísa se rozbila na kousíčky a krmě, jimiž byla obtížena, se rozletěly kolem dokola. Způsobilo to nemalý rozruch, který přerušil zábavu, a malý sloužící se zvedl všecek zaražený a tuze bledý a neodvažoval se pohlédnout na pána, ten pak pravil nezaujatým hlasem a bez hnutí brvou:

"Jakoubku, požádej Margot, aby sebrala ty střepy, a dones nám další chod."

A když Jakoubek s nesmírnou úlevou odešel, pravil jsem panu z Montaigne, jak obdivuji za těchto příležitostí jeho filozofii, neboť jakkoliv na Mespechu už nikdo nedostává výprask, nezůstávají bez vyplísnění ti, kteří klopýtnou při konání svých povinností.

"Ach," pravil pan Montaigne, "lidé, kteří nám slouží, činí to laciněji než naši koně nebo psi a chováme se k nim hůře než k těmto. Sluší se ponechat trochu prostoru neopatrnosti sloužícího. Máme-li navíc přitom užitek, ponechme ho o maličko více počínat si volněji: to je díl patřící sběrači klásků."

Ta slova mi připomněla, co byl pověděl pan La Boétie přede mnou otci o žních na montaigneském panství: když z vozu spadl nějaký snop obilí, hradní pán zakazoval sebrat jej zpátky z té příčiny, aby spadlé klásky zvětšily zásobu sběračů. Stejným způsobem Montaigne nanejvýš úzkostlivě zachovával starobylý mrav ponechávat sklizená pole co pastvu pro dobytek nejchudších, kdežto na Mespechu je neprodleně obdělávali, zaorávajíce strniště do země, aby ji více pohnojili: způsob ten byl rozumnější a užitečnější, avšak pobuřoval lidi z našich vesnic tolik, že jsme na počátku měli s nimi mnohé svízele.

Ale abych se vrátil k našemu veselému a bohatému périgordskému hodokvasu, nevím, jak jsme dospěli k řeči o lásce a manželství, avšak pan Montaigne byl v té věci podivuhodně upřímný, neboť po pravdě řečeno nesmírně rád mluvil o sobě nikoliv způsobem malicherným, průměrným či sobeckým, leč jako by skrze své zvláštnosti kreslil celý úděl člověka.

"V mládí," pravil se svou navyklou nenuceností, "jsem se oddával bezuzdněji a nerozvážněji než jiní žádosti, jež mě držela ve svých poutech. A získal jsem v tom jistou slávu, spíše však opakováním a vytrvalostí než prudkostí: Six me vix memini sustinuisse vices ."

"Šest! Pane z Montaigne," pravil jsem s úsměvem, "nezdá se mi, že byste měl být tímto počtem nespokojen. Co se mne týče, byl bych šťasten."

"Já nejsem," odvětil Montaigne, "jelikož jsa hříšným v náhlosti, shledávám rozkoš lásky rychlou a překotnou. A cítím se právě tak co onen starověký muž, který by si byl přál mít chřtán dlouhý jako jeřáb, aby mohl vychutnávat déle pokrmy, jež jím procházejí."

Čemuž jsem se zplna hrdla zasmál a Giacomi také, nikoli však nebohý Samson, který byl v nitru tak sklíčen těmito rozpustilostmi, že měl sklopený zrak a tvářil se zadumaně, aby se zdálo, že je neposlouchá.

Montaigne se mě tehdy optal se svým lenivým úsměvem, jak jsem se choval k ženám, za nimiž jsem běhal, poté, co jsem je dostal.

"Dobře," pravil jsem, jsa zaskočen tou otázkou.

"A správně činíte," pravil Montaigne, "na rozdíl od většiny mužů, jelikož shledávám, že je třeba s ženami provádět obchod svědomitější a správnější než kterýkoli jiný. Co se mne týče, nechtěl jsem je ani vábit, ani klamat, i neprojevoval jsem jim nikdy větší náklonnost, než jsem cítil. Tolik jsem šetřil sliby, že jsem myslím více vykonal, než slíbil nebo byl dlužen. A posléze nikdy jsem se s nimi nerozkmotřil natolik, že bych jimi pohrdal nebo je nenáviděl, neboť takové důvěrnosti, jaké vám uštědřují, vás při rozchodu zavazují k jisté laskavosti. Pane Sioraku," pokračoval s

úsměvem, "slyšel jsem, že jste byl v Montpellieru chráněncem jedné velice vznešené dámy a že vás dokonce nazývala bratránkem, ačkoliv jste jím nebyl."
"Měl jsem tuto nesmírnou výsadu," pravil jsem a uctil ho úklonou hlavy.
"Bylo to vaše štěstí i vaše moudrost, pane ze Sioraku," pravil Montaigne. "Když jsem byl vašeho věku, míval jsem takový zálusk na počestné dámy, s nimiž jsem se setkával, že jsem se neoddával stykům s ženami prodejnými a veřejnými, chtěje vydráždit svou rozkoš skrze slávu. Byl jsem jistou měrou co kurtizána Flora, která se v Římě propůjčovala přinejmenším diktátorovi, konsulovi nebo cenzorovi: čerpal jsem vyražení z důstojnosti svých milenek."
"Po pravdě řečeno, pane z Montaigne, to neznamená, že opovrhuji láskami s ženami z lidu, neboť v nich shledávám pohodu a mnohdy i náklonnost, jíž se moje srdce dojímá."
"Vždyť já také," odvětil Montaigne, "a to tím spíše, že bych se nedokázal spokojit jako Španělé významnými pohledy, nakloněním hlavy, slůvkem nebo znamením. Kdo by se mohl najíst kouře z pečeně, jak praví naše périgordské přísloví? Potřebuji krmi méně libovou a maso vydatnější. Neboť vkládám-li do lásky něco rozechvění, nevkládám do ní žádné snění."
Ach, vstoupilo mi na mysl, to je všecek rozdíl mezi tímto slovutným mužem a mnou! Neboť já do ní vkládám rozechvění, že ztrácím chuť k jídlu, k pití a takřka k žití, a bez Angeliny se oddávám nekonečnému snění.
"Vy tedy, pane z Montaigne, nemáte přílišnou trpělivost s dvornou láskou?"
"Arci," odvětil s úsměvem, "když po ní nic nepřijde. V tomto obchodu je třeba uchovat si něco rozumu a jemnocitu. Máme si v něm libovat, nikoliv mu zcela propadat. Láska, pane ze Sioraku, by neměla vést k slzám ani k vzdechům. Je to ve své podstatě činnost povzbudivá, živá a radostná. Je škodlivá toliko bláznům. Provozuje-li se tak, jak to činím já, je po mém soudu zdraví prospěšná a vhodná k oživení unaveného ducha i těla. A být lékařem, předepisoval bych ji muži stejně ochotně co jiný recepis, abych ho udržoval při síle do pozdních let."
Ach zajisté, přemýšlel jsem, mluví věru pravdu: stačí pozorovat vedle sebe nyní v letech zralosti strýce Sauveterra a otce, abychom na první pohled poznali, komu z těch dvou lépe prospěla jeho vlastní povaha a zda otec neodčítal léta svému věku, plodě levobočky, zatímco Sauveterre si je přičítal skrze svou neoblomnou ctnost.
Když jsme došli k ovoci, Jakoubek přidělil každému meloun, který jsem nemohl ani celý sníst, jak byl velký, a Giacomi se Samsonem rovněž ne, kdežto Montaigne, jak jsem pozoroval, měl toto ovoce tak rád, že požádal o druhý stejné velikostí a objemnosti poté, co spořádal první.
"Manželství," pokračoval Montaigne, utíraje si rty, knír a vousy do ubrousku, který mu podala služebná, "manželství je potěšením toliko jalovým, to značí bez bodání a bez pálení. A to už není láska, je-li bez šípů a střelby."
Vstoupila mi na mysl Angelina, s kterou, po pravdě řečeno, jsem si nikterak nesliboval "jalová potěšení", a pravil jsem: "Není-li však možno naučit choť těmto slastným přídavkům, které činí rozkoš tak živou, tak pronikavou a tak dráždivou?"
"Nikoliv!" zvolal Montaigne zvedaje obě ruce. "Střezte se, pane, použít v tomto ctihodném svazku výstřednosti a milostné nevázanosti! Obávejte se spolu s Aristotelem, budete-li se příliš necudně mazlit se svou chotí, aby ji rozkoš nevyšinula z břehů rozumu! A má-li se jednou vyučit v nerozvážnosti, ať je to alespoň jinou rukou než vaší."
Ach, vstoupilo mi na mysl, hleďme, jak náš mudrc nyní mluví z cesty, jakkoliv má v této případnosti na své straně Aristotela, církve a obecné mínění. Pro smilování! Nemám vycvičit Angelinu v rozkošných hrách lásky, jimž jsem se přiučil! Nemám se starat o její rozkoš tolik co o svou vlastní Mám čekat na soka, aby ji v tom lépe vzdělal!
Nicméně jsem byl zticha, nechtěje se přít s tímto velkým duchem, který, pokud vybočoval z obecného mínění a sledoval svou přirozenost, oplýval myšlenkami stejně novými jako duchaplnými a vyjadřoval je nadmíru šťastně, vkládaje do své francouzštiny v tu chvíli obraty latinské, v tu chvíli slova périgordská, takže nakonec jeho jazyk, učený a současně selský jadrný, vždy však bohatý, vám příjemně naplňoval sluch a uspokojoval chápavost.
Byl jsem pln těchto pocitů, když Montaigne, spolknuv poslední plátek melounu, vyjekl a pozvedl ruku k ústům.
"Ach, pane!" vykřikl jsem, "copak je?"
"Nic. Jím tuze hltavě a kousl jsem se do jazyku. Leč to nic není, byť to zprvu převelice bolí. Nuže, pane ze Sioraku, vy odjíždíte do Paříže. Shledáte se tam s nemalými příjemnostmi," pokračoval, jako by byl na všechno zapomněl, i na vážný důvod, který mě tam hnal, i na otcovu prosbu, aby mi sepsal žádost o milost. "A kdyže hodláte odejet?"
"Zítra, pane z Montaigne."
"Jakže! Tak brzy mě zbavíte vy, váš bratr a mistr Giacomi pohledu na své mladé a jasné tváře! Sotva jste přijeli, ejhle, už opět odjíždíte!"
"Pane z Montaigne, my tu však nemůžeme příliš dlouho prodlévat, jsouce psanci a ve stálém nebezpečí, že každou hodinu můžeme být jati a uvrženi do vězení."
"Pravda," povzdechl. "Jak bych byl rád jedním z vás při tomto putování, byť se přec nikterak neodříkám cestování, protože jsem odejel před dvěma léty do Paříže, ponechav za své nepřítomnosti vedení domu své ženě, která vlastní mezi jinými znamenitými ctnostmi i hospodárnost. Někteří si stěžují, že cestování ničí manželskou povinnost a lásku. Já tomu nevěřím. Stálé hledění na sebe se nevyrovná rozkoši ze střídavého odloučení a navracení. Ostatně při sňatku jsme neuzavřeli smlouvu, že budeme neustále jeden k druhému přivázáni po způsobu psů. A mám za to, že žena nemá mít oči tak lačně upřeny na předek svého manžela, aby nemohla vidět jeho zadek!"
Smál jsem se tomu vtipu a Giacomi taktéž, nikoli však Samson, který s očima na rukách a s rukama na kolenou by si přál být na deset mil odtud, tolik byl raněn ve svém studu.
"Pane ze Sioraku," pokračoval Montaigne, "strpte nyní, abych se maličko odmlčel, poněvadž se unavuji a cítím nevolnost, mluvím-li s plným žaludkem. Zatímco budu mlčet, buďte té lásky a povězte mi o dobrodružství s ďábelským fraucimorem na montpellierském hřbitově, které vám připisují."
"Ach, pane," zvolal jsem, "jakkoliv Magnanka byla nakonec upálena, nebyla zdaleka takovou čarodějnicí, jak jsem se

nejprv domníval, a ďábla měla v suknicích toliko obrazně."
"Nicméně mi to povězte," pravil Montaigne, zkříživ obě ruce na břichu a pohlížeje na mě krásnýma blysknavýma očima.
Vyhověl jsem mu, jakkoliv jsem se nadmíru styděl vyprávět ten příběh před milovaným Samsonem, jemuž jsem ho dosud tajil a který rozvíral dokořán blankytné oči, poslouchaje ty bláznivé necudnosti - pročež nechci to zde rozebírat více než třeba, nemám v úmyslu, jak už praveno, urážet útlocitné dámy, které mě byly káraly za moji prostopášnost.
"Stran čarodějnic," pravil Montaigne, když jsem skončil, "vím, že v ně věří každý nebo aspoň předstírá, že v ně věří, Ambrož Paré na prvém místě, což mě u něho nikterak nepřekvapuje ani neuvádí v úžas, neboť je velikým lékařem, ale krom v medicíně vzdělán pranepatrně. V Bordeaux byl proces s čarodějnicemi, při němž všichni, prve než soudili, křičeli o závod ‚ďábel', kněží stejně co prostný lid, i nechtěje si předem spoutat úsudek, šel jsem se podívat na ty nebohé ženštiny a mluvil s nimi bez katovského náčiní a bez vysokých škorní. Nalezl jsem ženy bláznivé k uzoufaní, pravda, ale ďábla měly toliko ve své představivosti a sbíraly spíše čemeřici než bolehlav."
Byl jsem tuze rád, slyše pana Montaigne takto usuzovat, protože jsem nalezl v Montpellieru tak málo lidí nevěřících tomu, co pokládali za jisté soudcové a kněží, když posílali na hranici tolik těchto ubožaček, jež shledávajíce, že jim rozum sešel z cesty, a uctívajíce satanáše za toto vybočení, počaly si to namlouvat samy sobě, obchodujíce s čarodějnými kejkli, jimiž napodobovaly církevní obřady, jenže v opačném smyslu.
Mezitím, neshledávaje již, pokud se mi podobalo, že mluvení mu znavuje a zraňuje naplněný žaludek, vrátil se pan Montaigne sám od sebe k Paříži, která (myslím tu Paříž) ho dojímala tak velice, že na ni proslovil nejúžasnější chvalozpěv: tato řeč mě pobavila tolikéž co nadchla, neboť jsem choval v paměti všechno to zlé, co mi o tomto "ohavném městě" byl pověděl hejtman Cossolat v Montpellieru, o jeho puchu, o jeho nepořádcích, o tísnivých davech lidu, který se na vás tlačí, o nesnesitelném rachocení vozidel a o nekonečné drzosti pařížských obyvatel.
"Pane z Montaigne," pravil jsem, "to je jiné zvonění, než jaké jsem tak často slýchával v languedockém kraji."
"To byly předsudky!" pravil Montaigne. "Já se nikdy nebouřím proti Francii tolik, abych hleděl na Paříž zlýma očima: měla mé srdce už od mládí … Čím více jiných krásných měst jsem viděl od těch časů, tím větší náklonnost chovám pro krásu Paříže. Miluji Paříž skrze ni samotnou a více takovou, jaká je sama o sobě, než obtíženu mimořádnou okázalostí. Miluji ji něžně až do jejích bradavic a jejích vad: jsem Francouz toliko skrze toto veliké město, veliké lidmi, veliké bohatstvím i blahobytem; ale jmenovitě veliké a nesrovnatelné co do rozličnosti a rozmanitosti příjemností: chlouba Francie je jednou z nejušlechtilejších ozdob světa."
Při tomto rozhovoru jsme na sebe všichni tři hleděli se zanícením a byli jsme tak zaujati krásami, jimž nazítří pojedeme vstříc, cválajíce po velkých cestách království, že jsem bezmála zapomněl na účel své návštěvy. A po pravdě řečeno vzpomněl jsem si na to teprve tehdy, až pan Montaigne, ještě málo povyprávěl, se zvedl, omluvil se, že nás musí opustit pro povinnost, kterou mu ještě zbývá vykonat, prve než odejde spát, a dodal, že jsme-li rozhodnuti odjet nazítří za rozednění, musíme se s ním rozloučit nyní, poněvadž je zvyklý, jsa ženat a stár, vstávat pozdě. A já nevěda, zda skrz naskrz zapomněl na mou žádost nebo zda jeho mlčení znamená, že jí nechce vyhovět, váhal jsem v duchu, mám-li se znovu pustit za tím zajícem, když mi pravil:
"Pane ze Sioraku, jdu nyní bez meškání nadiktovat svému tajemníku vaši žádost králi. Odevzdám vám ji nazítří, až budete odjíždět. Stačí vám toliko ji podepsat."
"Ach, pane! Kolika díky jsem vám povinován!"
"Žádnými. Nespravedlnost spáchaná na jediném člověku je pohanou pro celý lidský rod. Je třeba, aby jeden každý se pokusil ji napravit, nechce-li sám být nespravedlivým."
"Pane, poslední slůvko: mohl bych za některých případností povědět, že moje žádost králi byla vámi napsána?" Načež on zvedl obočí a zapřemýšlel, zprvu se zdálo, že má pochybnost, má-li povědět ano nebo ne, leč nakonec, když jeho šlechetnost přemohla opatrnost, rozhodl se pro střední cestu a pravil s úsměvem:
"Zeptají-li se vás nebo budete-li to pokládat za prospěšné kýženému výsledku, povězte to. Jinak neříkejte nic."

18. U magistra Béquereta

Dojeli jsme do Montfort-l'Amaury bez nástrah a bez překážek prvního dne srpna měsíce k večeru, a jsouce ještě pořádný den cesta koňmo od Paříže rozhodli jsme se, že strávíme noc v tomto hezkém městysu, který se choulí pod starými věžemi na kraji lesa nesoucího stejné jméno. Avšak zavřely nám dveře před nosem obě montfortské hospody, do nichž by se nevešel už ani špendlík, tak veliký byl na této zastávce nával urozenců přišlých z Normandie a Bretoňska, kteří se hnali do hlavního města na pozvání krále, aby byli přítomni svatbě princezny Margot. A dostali bychom se do nejkrutější tísně (nemohouce spát venku, čas tohoto prvního dne srpna měsíce byl deštivý a chladný) nebýt šenkýřky v druhé hospodě, která vidouc nás tak zmatené a krom toho dojata a získána skrze naše dobré vzezření (a krásu bratra Samsona) nám poradila, abychom šli zaklepat na dveře magistra Béquereta, který byl majitelem apatykářské dílny po levé straně kostela a který, maje obydlí hrubě rozlehlé, mohl by nám vyhovět, kdyby chtěl.
Šli jsme tam a třebas mi malý sloužící chtěl zabouchnout dveře před nosem, neboť pocestní hledající nocleh pana Béquereta tuze obtěžovali, tolik jsem zapůsobil svým dobrým chováním (a také několika mincemi, jimiž jsem mu namastil kapsu), že přec jen šel pro svého pána: ten nás nakonec uvedl nikoliv do svého obydlí, leč do apatyky, která sic nebyla tak veliká jako apatyka magistra Sanche v Montpellieru, byla však tak nová a krásná, že mému spanilému bratru v okamžení učarovala. Dokořán rozevřel blankytné oči a upíral je s úžasnou dychtivostí na kelímky se zlatými písmeny, které odshora dolů zdobily stěny.

Magistr Béqueret, který byl poměrně veliký, černých očí, hnědých vlasů a vlídných způsobů, zdvořile vyslechl, kdo jsem a co u něho pohledávám. Nato tuze uhlazeně, leč hrdě odmítl ve všem všudy mou žádost řka, že co mistr apatykářský a zámožný měšťan tohoto městysu považuje pod svou důstojnost obchodovat či prodávat zařízené pokoje item je pronajímat, byť by to bylo synům barona z Mespechu, které jinak je mu nemalou ctí pozdravit.
Načež se mi vskutku dosti prkenně poklonil. Pozdravil jsem ho též, leč nepřerušil jsem tu nemilou rozmluvu a s tváří usměvavou, jako kdyby mě nebyl odmítl, žvanil jsem dále a tentokráte jsem ho neopomněl zpravit, že jsem doktorem medicíny učení montpellierského, ale jakkoliv ho to poněkud obměkčilo, jak jsem s tím počítal, neustoupil v tom podstatném, a jelikož déšť na oknech se v tom okamžení zdvojnásobil, div mi srdce nespadlo do kalhot, tolik se mi zježily vlasy při pomyšlení, že bych měl se svými druhy strávit noc venku.
Už jsem se sdostatek zaraženě loučil s magistrem Béqueretem, když Samson, který, všecek propadlý svému dychtivému prohlížení, neslyšel nic z naší rozmluvy, nepřikládaje ostatně jejímu obsahu větší váhu než své první škytavce, s rozzářenýma očima a s ústy zejícími zvolal:
"Ach, magistře Béquerete, jak krásnou dílnu apatykářskou to máte! A jak ušlechtilé látky a substance chováte v těch kelímcích! Je patrné, že nikterak neskrblíte při zhotovování svých léčiv!"
"A podle čeho tak soudíte, pane?" otázal se magistr Béqueret se zdviženým obočím.
"Podle toho, že vaše senna pochází z Alexandrie a nikoliv ze Saydy, neboť tuto, byť je lacinější, můj mistr Sanche měl za podřadnou, hrubou, plnou hlíny a písku a nehodnou, aby se podávala byť oslu."
"Jakže?" pravil Béqueret, "vy jste snad pracoval u nejosvícenějšího mistra v Montpellieru?"
"Pět let," pravil Samson, "prve než jsem byl sám promován magistrem apatykářským 24. dne srpna měsíce léta Páně 1571."
"Jakže!" zvolal Béqueret, "vy jste stejného stavu co já! A žák magistra Sanche! Že jste to nepověděl dříve, místo abyste se holedbal svými šlechtickými tituly! Jste zde doma, milý kmotře! A vy také, ctihodný doktore medicíny," pravil vrhaje na mě pohled, ale nikoliv tak vřelý, neboť byl jsem sic z rodiny sousední, nikoli však zcela téže krve.
A ponechám vaší představivosti, jak nás tehdy ten dobrý muž uvítal, a jakmile jsme seděli u stolu, pověděl nám, že si nás ponechá všechny čtyři item našich pět koní ve stáji po celý měsíc srpen, poněvadž v Paříži určitě nenajdeme nocleh, v hlavním městě je veliký a nestvůrný sběh lidí z příčiny oddavek princezny Margot, kterou blahoslavená Panna navždy račí chovat pod svou ochranou. Načež jsem pravil amen a Giacomi taktéž, ale nikoliv Samson, můj hezký bratr byl ve své hugenotské neoblomnosti tuze podrážděn tímto modlářským vzýváním. Vzdal jsem magistru Béqueretovi tisíceré poděkování a díky, leč připomněl jsem mu, že nemohu pobýt v Montfortu, neboť musím být v Paříži, a nikoliv krátký čas - po dobu královských svateb -, nýbrž celý měsíc a trávit ho v Louvru osobně k tomu konci, abych předložil králi žádost, na níž závisí moje budoucnost.
"Ach, pane," pravila paní Béqueretová, jež byla tmavá jako její manžel a jako on laskavých očí, nicméně rozhodná a pevná, "ponechte nám alespoň našeho milého kmotra."
"Ach, madame, Samson celý měsíc u vás! Jakou škodu byste si činili!"
"Nikoliv!" odvětila paní Béqueretová, "žádnou škodu, věřte mně Normanďance (neboť pocházela z těchto krajů), váš bratr by byl ku nemalé pomoci a prospěchu v apatykářství mého manžela, on má značné potíže vyhovět poptávce, neboť v tento čas a po všechen měsíc srpen je sběh lidí v Montfortu převeliký."
Po této prosbě jsem spatřil v očích Samsonových radostný lesk, ale jakkoliv bych rád vyhověl Samsonovi a svým hostitelům, jak bych mohl dopustit, aby zůstal zahrabán mezi těmito kelímky, když mu štěstěna nabízela příležitost navštívit nejkrásnější město království či dokonce světa podle toho, co nám byl pověděl pan Montaigne. A přestože byl náš hostitel v tento čas tak nešťastný, vida nás opět cestovat, jako byl zpočátku při našem přivítání, určil jsem odjezd na zítřek. Slyše to Miroul, který pomáhal služebné Béqueretových obsluhovat u stolu - a tato služebná byla roztomilá a svěží šibalka, s níž si po všechen čas hodování vyměňoval pohledy a čilá očkem házení -, pravil ke mně:
"Ach, urozený pane, to je nemožné! Vaše Pompéia přišla o dvě přední, podkovy! Třeba se o ni postarat; nemůžete se takto vydat na cestu."
"Postaráme se o ni tedy zítra!" pravil jsem tuze nakvašeně. "To není možné," pravil Miroul, vrhaje pohled hnědého oka na sličnou služebnou, "zítra je neděle. Podkovář nebude chtít pracovat."
"Tím spíše," přidal se magistr Béqueret, "že se všemi těmi normandskými urozenci uhánějícími na Paříž má více práce, než může postačit. Byl by to div, kdyby vás okoval v úterý."
Po těchto slovech se Miroulovo hnědé oko rozveselilo velice velmi.
Ach, přemýšlel jsem tuze nahněvaně, tři noci ještě prodlévat zde, když Paříž je tak nablízku! A zlostný z této překážky uštědřil jsem mračný pohled Miroulovi, jako by ztráta podkov byla jeho dílem. V tom okamžení Giacomi na něj vrhl rovněž pohled, však vlídnější, poté na služebnou, poté na mne, a dobře věda, že toto zpoždění přijde k duhu jediné Miroulovi - viděl věru, že jsem nad tím tuze rozhněván, protože jsem nemohl upírat sousto sluhovi, když je už držel takřka mezi zuby -, vyslal ke mně líbezný úsměv a pravil ke mně italskou řečí:
"Il saggio sopporta pazientemente il suo dolore."
"É vero dio !" zvolal magistr Béqueret, který se honosil, že mluví italsky, tato mluva byla v Paříži velikou a běžnou módou od toho.času, co nad královstvím vládla Florenťanka.
Byl jsem nazítří v jizbici, kterou mi poskytli, oblečen toliko ve spodcích a bez košile, když se ozvalo zaklepání a vstoupil magistr Béqueret, který mě pozdravil tuze zdvořile a pravil:
"Ach, pane ze Sioraku, jak jsem potěšen, že spatřuji na vaší hrudi tento medailón blahoslavené Panny! Podle jistých známek mi vstupovalo na mysl, že jste hugenoti, a nevěděl jsem, jak si počínat, chtěje vás poprosit, abyste šli se mnou dnes ráno na mši, poněvadž by bylo nemalým nebezpečím pro mě a mou rodinu v Montfortu, kdybych byl v podezření, že mám na kvartýru kacíře, neboť jsou zde tak jako v Paříži chováni u kruté nenávisti."

"Ctihodný magistře, od počátku jste hádal správně: krom maestra Giacomiho jsme všichni tři, páni i sluha, náboženství reformovaného. A co se mne týče, mám na sobě tento medailón toliko na poručení zesnulé matky, která umírajíc dala mi přísahat, že ho budu nosit na krku do konce svých dnů. Nicméně, ctihodný magistře, byl jste vůči nám tak laskavý a ochotný, že bych vám nijak nechtěl být ke škodě a půjdu na mši, abych vám vyhověl."
"Bohu díky i vám!" zvolal magistr Béqueret. "Spadlo mi ze srdce velké břímě! Jakkoliv jsem upřímný katolík, nevkládám do své víry, pravdu pověděno, tolik horlivosti a netoužím po tom, jako mnozí jiní, rozpárat nebo upálit ty, kdo jsou nového smýšleni. Však uhlídáte, v Paříži pohříchu nechybějí zuřivci a je mi převelice líto, že váš bratr i vy hodláte strkat nos do těchto pastí! Dáváte všanc životy!"
"Ctihodný magistře, není-li známo, že předák naší strany Coligny je v nynější čas u veliké přízni královĕ?"
Nato magistr Béqueret zvedl obočí.
"Arci! Ale mnozí se také domnívají, že král objímá Colignyho toliko proto, aby ho snáze zardousil, a s ním všechny urozené hugenoty přibyvší do Paříže na svatby."
Ponechávaje mě tomuto přemýšlení, které mě notně tížilo na srdci, čím déle jsem se mu oddával, magistr Béqueret odešel tuze spokojený mým souhlasem. Já pak, zdaleka méně jistý souhlasem Samsonovým, vydal jsem se za ním neprodleně do jeho jizby a pravil mu, oč nás prosí magistr Béqueret.
Sotva se probudil, nahý ve své přirozenosti, tak krásný a tak bílý, statných údů, tváře tak jasné a spanilé, rtů tak karmínových a očí, ježto se pootvíraly, tak modrých, že mi bylo převelikým potěšením - jehož jsem se nemohl nasytit -, když jsem ho zřel takto lenivě se protahovat (neboť miloval lenošení na lůžku) a pročesávat si prsty půvabné měděné kadeře.
Avšak zraky mu potemněly, jakmile jsem pověděl o mši. "Nepůjdu tam," odmítl mě rovnou.
"Samsone, nemůžeme hostitele tolik laskavého přivádět do tak velkých nesnází a potíží."
"Nepůjdu," odvětil neústupněji než Kalvín.
Nato jsem se hrubě rozhněval a vykřikl mocným hlasem:
"Půjdete! Já tak přikazuji!"
"Ach!" namítl Samson tuze popleten a zkormoucen, "jak příkře mě peskujete! Opovážil byste se, Petře, ke mně takto promlouvat, kdybych nebyl levoboček?"
"Samsone," pravil jsem, sevřel ho prudce do náruči a celoval na obou tvářích, "to je šílenství! Kdopak zde mluví o levém boku? Nemáme-li téhož otce? A co se tkne pastýřky, která vás povila, musela to být dívka slušná, dobrá a spanilá, neboť se ji podobáte."
Slyše mě hovořit s takovou úctou o matce, kterou nepoznal, neboť ta chudera zemřela na mor v jeho nejútlejším dětství, můj spanilý Samson propukl v pláč a já, vida ho v slzách, byl jsem tak pohnut, že jsem ho znovu pevně objal a líbaje ho na pihovaté, zářivě světlé líce, pravil jsem mu:
"Přikazuji vám takto, neboť jsem váš starší bratr."
"Starší bratr?" pravil svou půvabně mazlivou řečí, "jakže? Nejsme-li zrozeni stejného měsíce a stejného roku?"
"Já však," pravil jsem, "o týden dříve."
Načež se rozesmál uprostřed pláče a vida ho, jak obratem ruky přestal vzlykat a jak se navrátil k pohodě a ke slunci po této prudké bouři, pravil jsem k němu:
"Samsone, vám otec svěřil hospodaření naším měšcem a mně velení našemu malému houfci z té příčiny, že jsem způsobilejší urovnávat naše pozemské cesty. Vy tedy půjdete, prosím vás o to."
"Půjdu," odvětil Samson skláněje čelo jako beran, "leč nedopusť Bůh, abych se modlil uprostřed těch modlářů!"
Ach, přemýšlel jsem, krásná horlivost, která vede k tomu, že se nebude modlit!
"Pane bratře, to je věc vašeho svědomí," pravil jsem nikoliv bez vážnosti. "Ale připomeňte si, že papeženci vzývají téhož Boha co my."
"Jenže nikoliv stejným způsobem!" zvolal.
"Samsone, je zde důležitý způsob, anebo láska, kterou jsme povinováni našemu Stvořiteli?"
Po těch slovech, jsa tuze málo přesvědčen, leč nevěda co říci, zůstal zticha. A když se jeho mlčení maličko prodloužilo, otázal jsem se ho tehdy, zda by nechtěl zůstat v apatykářské dílně magistra Béquereta po celý měsíc srpen, jak mě o to prosili, a on mi odpověděl, že ano, s tuze hlubokým povzdechem, neboť, jak pravil, tolik miluje své povolání, že je do něho všecek pobláznĕný, nicméně však dobře ví, že to není ani rozumné, ani nutné. Načež jsem zamířil ke dveřím a hodlal odejít, když mi pravil tuze stydlivě a červený v tvářích:
"Je vám známo, že paní Béqueretová je Normanďanka a ze stejného kraje co urozená paní Gertruda z Luku? Třeba ji zná?"
Ach, Samsone, přemýšlel jsem, nejste tedy ve všech věcech neoblomný!
"Proč se jí neotážete?" pravil jsem, v nitru svém se mu usmívaje.
"Netroufl bych si."
"A domníváte se snad, že já bych si mohl troufnout?"
"Ano," pravil klopě víčka.
"Podumám o tom," pravil jsem tuze pobaveně. "Zatím se, Samsone, oblékněte. Mše je o deváté hodině!"

19. Petr z Hvězdy

Když magistr Béqueret seznal, že nedokáže udržet v Montfort-l'Amaury ani mě, ani Samsona, odporučil nám podkováře ve svém městečku tak dobře, že tento mi podkoval Pompéiu obratem ruky hned v pondělí za ranního kuropění.
Mysleli jsme, že budeme v tuto hodinu na cestě samojediní, ale tou měrou, jak jsme se přibližovali k hlavnímu městu, vzrůstal nepředstavitelně i provoz, a to jak urozenců na koních nebo v kočárech, tak i nesčetných vozů naložených senem či dřívím či mlékem či čerstvě nasekaným masem či zeleninou či sudy vína či koši vajec, a ty vozy se slévaly z blízkých vesnic, aby nakrmily pantagruelský hlad města, jehož obyvatel bylo, jakž jsem slyšel, více než tři sta tisíc: počet věru nesmírný ale byl mi potvrzen z jistého pramene.
Poněvadž ti dobří lidé z venkova jeli tuze pomalu, do jejich vozů byli zapřaženi koně tažné nebo muly, do některých dokonce i voli, nezbylo nám než je předjíždět čilým klusem, přičemž jsme si je prohlíželi a oni opět hleděli na nás s podivuhodnou nestoudností, navíc na nás pokřikovali způsobem posměšným a uštěpačným a to francouzsky, což nás ponechávalo s ústy zejícími, neboť je tento jazyk v našem languedockém kraji drobnému lidu neznámý, protože jest používán toliko muži učenými.
Když jsem dojel k jednomu z těch vozů, který byl odkrytý, a objevil uprostřed těch džbánů s mlékem a košíků a vejci čipernou mlékařku s čisťounkým čepcem na hlavě a s šátkem více než z poloviny odhalujícím ňadra oblejší než ty její vajíčka a bělejší než její mléko, kmotra, pozorujíc mé mlsné pohledy, se smíchem zvolala:
"Krásný pán krásným očkem hází! Tuze se vám líbí moje schrána tělesná!"
"Běda, milá moje," pravil jsem bodrým a veselým tónem, "jak říká naše périgordské přísloví - krása se olizuje; její se."
"Vždyť už to je mnoho, že se olizuje!" pravila ta panička smějíc se na plnou hubu, "i v Paříži i v tom Périgordsku, jestli vůbec nějaké je, neboť čert ví, zda vím, kde je tomu kraji konec."
"Je to kraj languedocký, milá moje, na jih od Loiry."
"Že je languedocký, to jsem poznala na vašem přízvuku. Krásný pane, přijíždíte na svatby?"
"Arci!"
"Ať vám ke zdraví slouží, co vás to bude stát! Co povyku se nadělá s těmi královskými svatbami ! Urozenci nesmilní líp než my a ženich nebude močit výše než můj nebožtík muž. Krásný pane, jaký jste? Římský nebo ženevský?"
Načež jsem maličko zaváhal, prve než jsem odpověděl:
"Jsem téhož náboženství co král."
"Nastojte!" pravila s úsměvem tuze škádlivým. "Král? O kterém králi mluvíte? O králi francouzském či králi navarrském? Vždyť oni nemají stejné. Jeden chodí do modlitebny a druhý na mši, jakkoliv jeden si bere sestru druhého. Žádné strachy," pravila vidouc, kterak jsem umlkl. "Málo mi na tom sejde, hádat se o církev náleží velkým pánům. Co mi napovídá farář do jednoho ucha, druhým mi jde ven, neboť mám pro tyto věci tolik mozku co vysrknuté vajíčko."
"Ach, milá kmotro," smál jsem se, "tomu nevěřím. Nikterak nejste mdlého rozumu."
"Ani vy ne," pravila, "třebas trochu drmolíte francouzštinu jako ti, kteří hovoří languedocky. Hleďme, vás se to dotklo? Pane, nechtěla jsem vás urazit, věřte tomu!"
"Však to tak neberu!"
"Jste ženatý?"
"Milá moje," zasmál jsem se, "nejsem-li, chcete si mě vzít?"
"Ani zdání!" odvětila, nicméně tuze polichocená. "Vdova jsem a muže nechci! Lépe vedu svoje obchody od toho času, co můj nebožtík už není. Manželství je špatný obchod. Pohleďte na Navarrského a na Margot. On nedostane poctivou panenku. Příliš milovala Guise. A ona ho nebude mít pro sebe. Příliš si oblibuje fraucimor. Tyhle svatby jsou špatný kup."
"Ach, kmotro! Podobá se mi, že máte dobrou vyřídilku."
Když se hotovila odpovědět, stiskli nás zezadu tak prudce a s kletbami, po nichž by se dobytče hrůzou tetelilo, že jsem musel předjet její vůz a ztratil mlékařku z očí, tuze udivený, že se opovážila klábosit o našich princích takovouto nebojácným způsobem. Ach, přemýšlel jsem, jestliže už dvě míle od hlavního města jsou lidé tak odbojní a buřičští, jak to bude tam? Chlapiska, která na nás tolik a s tak hrubými nadávkami hartusila (bylo jich pět a byli vzezření nadmíru odpudivého), nás nakonec předjela, ujíždějíce na svých souchotinářských herkách co šílení a bušíce jim holemi do zadků.
"Nenávidím ty ohavné a nestoudné dareby," pravil Giacomi, obvykle tak klidný, "a kdybych se nekrotil, zbil bych je mečem naplocho."
Když dokončil ta slova, ti netrpěliví škůdci narazili cestou na pocestného oděného v černém a jedoucího na hnědouši, i vychrlili mu do zad příval nadávek, a jelikož se nehnul sdostatek rychle po jejich chuti, jeden z nich mu koncem hole srazil na zem klobouk.
"Bestia feroce !" zvolal Giacomi. "Bratře, dáme jim co proto?"
"S radostí," pravil jsem a vytasil meč.
Ale když se ti darebové otočili a spatřili nás, jak se na ně všichni čtyři hrneme s tasenými meči, vyrazili tryskem, a tak-tak jsme jim uštědřili pár ran mečem naplocho, prve než se spasili útěkem.
"Miroule," pravil jsem, "seber biryt tohoto urozeného pána, očisti ho od prachu a podej mu ho."
"Díky Bohu a vám," pravil neznámý, který vyhlížel co muž stavu soudcovského, a neprodleně se dotázal na mé jméno, sdělil mi svoje, které mě překvapilo co nadmíru básnické z té příčiny, že se nazýval Petr z Hvězdy, třebas on sám neměl nic z poety ani v odění, ani v tváři, ani v slovech, která byla mravná a nevrlá a tuze tepající současné obyčeje. Ty prý přesahují, pravil s rozhořčením, to nejhorší, co byl znal za svých mladých let, ona lůza se od těch časů tuze pokazila skrze špatný příklad mocných, zmatek občanských válek, fanatismus kazatelů a svou vlastní tupost!

"Ach," hovořil, "ten lid pařížský, který se nadouvá co páv, je zpozdilejší a sprostnější než každý jiný na světě a drzejší tím více, čím je hloupější: quo quisque stultior, eo magis insolescit ."
Prohlížel jsem si ho, zatímco si takto vedle mne vyléval učený hněv, a shledával jsem na něm dlouhý nos, zatrpklé rty a hluboké vrásky, avšak zrak, když jej obrátil ke mně, živý a jiskrný a navzdory všemu rozhořčení nikoliv bez jisté laskavosti. Usoudil jsem z toho letmého pohledu, že je to muž počestný velice velmi, v čemž jsem se, jak uhlídáte, nijak nemýlil. A taktéž podle jisté přísnosti, která se jevila v jeho vzezření a rozmlouvání, jsem měl za to, že je hugenot, v čemž mě vyvedl z omylu, jakmile jsem mu pověděl, že já náležím k náboženství reformovanému.
"Ach, pane," pravil vrhaje kolem sebe vyděšený pohled, jako by se obával, že i v tom drkotání vozů a koní po kamenité cestě by nás někdo mohl slyšet, "nevykládejte to tak zbrkle a nemějte důvěru ke každému, na koho narazíte. Je nemalým nebezpečenstvím v Paříži netoliko prozrazovat to, čím jste vy, leč dokonce být tím, čím jsem já. Patřím zajisté k církvi římské, ale jsem sdostatek umírněný, i dávám tedy přednost francouzskému hugenotovi před španělským katolíkem. Jsem na pochybách," dodával potichu a se skřípáním zubů, "kdo v této chvíli vládne v tomto království: Kateřina, která je Florenťanka, Guise, který je Lotrinčan, papežský nuncius, který je Říman, nebo Filip II., který je Iber? U všech rohatých, je mi proti srsti, má-li nám v Paříži vládnout cizinec a chce-li nám vrazit, abych tak řekl, kudlu do ruky proti našim hugenotům, kteří jsou přese všechno stejné národnosti co my: Nefas nocere vel malo fratri puta ."
Ach, jsem-li i pro tohoto poctivého muže "špatným bratrem", čím tedy budu v Paříži pro ostatní?
Ostatně Petr z Hvězdy přestal hovořit, snaže se ze všech sil ovládnout svoji náladu, která byla nepochybně chmurná a žlučovitá, leč není-li známkou zdraví takto se vztekat? A není-li lepší, vyteče-li z vředu hnis, místo aby zůstal v kůži a otravoval krev?
"Pane ze Sioraku," pokračoval pan z Hvězdy hlasem tuze zdvořilým, nabíraje znovu dech, "máte-li zamluvenou jizbu v některé pařížské hospodě?"
"Nikoliv. Spoléhám na náhodu."
"Která se na vás neusměje. Není v současnosti v hlavním městě pelech tak malý a tak nuzný - mluvím věru o tom nejsmrdutějším, nejvíce zavšiveném a nejvíce zaštěnicovaném - který by nebyl přecpaný, že se tam nevejde ani šváb."
"Co tedy činit?" pravil jsem tuze zkormouceně.
"Zůstat u některého občana, což je za všech okolností pro vás mnohem lepší."
"A pročpak?"
"Poněvadž, pane ze Sioraku, krčmáři dostali přikázání od královského profouse biřiců v Cháteletu, aby se důkladně vyptali na jména a bydliště těch lidí, kteří budou u nich ložírovat, item na jejich koně a jejich zbraně."
"Na jejich zbraně!" pravil jsem tiše. "Toto se mi nelíbí."
"A mně rovněž nikoliv," pravil Petr z Hvězdy. "Tato inkvizice po španělském způsobu mi čpí."
"Ostatně neznám v Paříži živou duši."
"Pane ze Sioraku, jsem vám povinován jistou vděčností za to, že jste ztrestal drzost těch darebů, které bych osobně, kdyby to bylo v mé moci, poslal štando pede na šibenici. (Řka to opět se rozkohoutil.) A chcete-li, zavedu vás do Železné ulice k jednomu obchodníku se střižním a pleteným zbožím a šněrovačkami a ten vás z přátelství ke mně uložíruje, neboť jsem mu jistou měrou uvedl do pořádku jeho záležitosti. Mistr Recroche - to je jeho jméno - je větší skrblík než kterýkoliv Normanďan z Normandie, třebas se narodil jako já v Paříži a třebas se z ní nikdy nehnul jako já - leda když čas od času navštěvuji svůj pozemek v Perche, odkud se navracím. Ostatně mistr Recroche je vcelku slušný člověk, jakkoliv si příliš oblibuje peníze. A nebude o vás v okolí šířit řeči, pokud budete chodit na mši, k čemuž vám radím."
"Ach, pane! Chodit na mši!"
"To bude třeba," pravil Petr z Hvězdy. "Je pravidlem všech pravidel, aby jeden každý zachovával přikázání místa, kde se nachází."
A že by toto bylo "pravidlo všech pravidel", o tom přec jen pochybuji. Někteří praví, že zatajovat to, v co věříme, v nebezpečenství pronásledování je moudrost. Jiní myslí, že je to zbabělost. Kdo rozhodne tuto závažnou rozepři? Nu ovšem, překotně se vystavovat hranici nebo vykuchání je pošetilost. Leč neodvážíme-li se na tomto světě přiznat, v co věříme, na kterém světě to učiníme?
Takto jsem rozumoval, jedouc po boku Petra z Hvězdy, Samson a Giacomi cválali za námi a Miroul na konci, obratně řídě vlastního oře i koně nákladního, a pohybovali jsme se takřka krokem, tak silný byl provoz na cestě, jak se blížila Paříž, a překážky v jízdě tak hojné, že mnohdy bylo třeba zcela se zastavit a vyčkat, až se klubko koní rozmotá. Ach, jak se mi poslední míle zdály dlouhé v horečce, jež mnou cloumala z toho, že uzřím na vlastní oči Paříž, o níž jsem byl tolik slýchal a kterou si Cossolat ošklivil, zatímco pan Montaigne ji vynášel do nebes.
Přejeli jsme řeku Seinu v malé vesničce zvané Saint-Cloud a po mostě tak úzkém, že jsme popojížděti po krůčcích, což mi dopřávalo všecku volnost obdivovat plachetní loďky, které se pohybovaly v příznivém větru proti proudu. Bylo jich množství a dostatek velikých, aby dovážely slámu i seno, v Paříži bylo podle Petra z Hvězdy více než sto tisíc koní tažných i jezdeckých. Což znamená, čtenáři, spočteme-li si to řádně, jednoho koně na tři obyvatele! Není-li to úžasné! Představuji si, že tento rozsáhlý dovoz, to je slámy a sena, je po vodě méně nákladný než po cestě. Nicméně pokud jsem viděl, bylo třeba trpělivosti a průtahů, když byl vítr protivný nebo už nevál z téhož břehu, neboť Seina se točila. Shledával jsem podívanou na všechny ty plachty překrásnou, některé z nich byly červené nebo modré, klouzaly loudavě po vodě - a také v opačném směru pluly bárky po proudu tuze rychle, ovládány toliko vesly.
Když jsme projeli ten přívětivý Saint-Cloud, po obou stranách pařížské cesty se znovu objevily pole a louky a jiné vesnice, uhnízděná tu a tam v zeleném loubí, a rolníci z nich se hrnuli na velkou cestu, aby prodali své plody ve městě, což ještě přispívalo ke zmatku provozu. Ale připadalo mi tuze krásné, když jsem spatřil v dálce napravo i nalevo v paprscích slunce už k západu se sklánějícího veliký počet mlýnů tyčících se na vršcích a čile se otáčejících ve větru, i

soudil jsem, že věru nemusejí být ani na okamžení ve dne v noci bez práce, chtějí-li umlít sdostatek mouky pro všechen ten lid, co je ho v tom velikém městě.
Večer jsme dorazili na předměstí Saint-Germain, které se mi nelíbilo, neboť bylo chudé, zpustlé, ulice nevydlážděné a chlapiska, která se tu potloukala, špinavá, potrhaná a nejsprostšího vzezření, strkající se neochotně před našimi koňmi a probodávající nás pohledy, jako by nás chtěla zhubit nebo okrást, kdyby byla mohla.
Jeli jsme poté podél zdí bohatého opatství saint-germainského Zdi, které byly tuze vysoké, jako kdyby mniši chtěli chránit svoje poklady před chamtivostí ničemníků, kteří se jim hemžili ti nohou jako hmyzí havěť, a to opatství mi připadalo co město ve městě, tak bylo sevřeno krásnými a četnými stavbami. Petr z Hvězdy mi pravil, že na druhé straně opatství se rozkládá kněžská louka, příčina nesmírných hádanic mezi mnichy a žáky univerzity, kteří se od nepaměti navzájem přou o její vlastnictví. Nebýt toho, že jsme spěchali, neboť bylo už šest hodin, byl by učinil objížďku a ukázal by nám ji, protože prý na této louce pařížští reformovaní poprvé zpívali žalmy, což bylo výzvou k ohavnému pronásledování, jež potom museli snášet.
Petr z Hvězdy vložil tolik hněvného rozhořčení do slov o tomto stíhání kacířů, až jsem se počal domnívat, že není bez tajných sympatií pro lidi naší víry, byť byl cokoliv předtím pověděl. Toto pomyšlení mě tuze dojalo a připoutalo mě k němu více než všechno, což až dosud činil nebo pověděl.
Takto rozprávějíce - a pan z Hvězdy mi ukazoval okolí a předměstí svého města, k němuž choval převelikou lásku, neustávaje přitom poukazovat na jeho "skvrny a bradavice" (leč později jsem poznal, že tato svárlivá láska k hlavnímu městu je Pařížanům vlastní) - dorazili jsme konečně k městským hradbám, které jsem ke svému nesmírnému úžasu shledal nevalnými, takřka se rozpadávajícími a tuze málo opevněnými.
"Ach, pane, toto je hradba největšího města království? Není-li to hanba, je-li takto zpustlá? Zatímco město Carcassonne je tak pevné ve svých mocných baštách? A Montpellier sám tak dobře chráněn skrze obecné hrazení?"
"U všech rohatých, pane ze Sioraku," pravil Petr z Hvězdy a opět se rozčertil, "máte větší pravdu, než se domníváte. Neboť tato část zdi, na kterou hledíte a jež se táhne mezi branou Buccyskou a branou Saint-germainskou, nepatří k nejhorším, třebas je tak špatná. Kdybyste znal hradbu v tom žalostném stavu, který se spatřuje na předměstí Saint-Marceau, červenal byste se nad ní studem tak jako já pro čest království. Rabelais mluvil o této části řka, že je prý nadmíru slabá, i kravský pšouk by z ní shodil šest sáhů! A myslíte si, že po smrti božského Rabelaise napravili tu pitomou závadu? Nikoliv! Utrácíme více za šperky a šňoření našich princů než za bezpečnost našeho hlavního města!"
Přešli jsme zvedací most Buccyské brány ve veliké tlačenici vozů a museli se střelcům prokázat průvodními glejty, které nám vystavil Cossolat v Montpellieru před naším odjezdem z tohoto města, neboť bychom byli v nemalé tísni, kdybychom jim měli ukázat glejty ze Sarlatu, pan z La Porte, který by nám je měl poskytnout, byl pověřen naším pronásledováním a vsazením do šatlavy.
Ostatně seržant střelců sotva na ně pohlédl, tak byl nepochybně znaven tou záplavou dobrých lidí, kteří procházeli před ním tlačíce se jako pominutí, neboť kvaltovali, aby byli ve městě, prve než se brány uzavřou na noc.

20. Paříž

Ach, čtenáři, jak jsem byl zklamán! Neboť byla-li ulice, po níž jsme kráčeli od Buccyské brány, sdostatek přímá, domy ji lemující byly tak vysoké a tak špatně vyrovnané, chodníky tak zaplavené rumem ze staveb, neřádstvem a špinavou vodou a vzduch ke všemu tak páchnoucí a těžký, že jsem měl dojem, jako bych vlezl spíše do stoky než do velkého města.
Nicméně jsem zamlčel svoje pocity, nechtěje zarmoutit svého zlostného společníka, a naopak, když jsme míjeli kostel Saint-André-des-Arts neboli svatého Ondřeje od řemesel, jak mi ho pojmenoval, převelice jsem mu ho chválil, na což on odpověděl tuze kysele a jako by mu byla hanba z bláta, v němž se brouzdali naše koně:
"Pravda, je to krásná památnost, je však na tom stejně co my, má nohy v lejnech a neřádstvu. Ale hleďte, toto je lepší," pokračoval, když jsme vstoupili do široké ulice lemované po pravé i levé straně tuze vábivými krámky, nad nimiž se tyčily překrásné a zbrusu nové domy, všechny stejné výše a všechny řádně vyrovnané a postavené z kamene a cihel.
"Všimněte si, pane ze Sioraku, jak je zde dláždění upravené a dobře omyté: to proto, že tu obchodníci přikládají ruce k dílu, nechtějíce, aby zákazníci byli odpuzováni pronikavým pachem bláta."
"A jak se nazývá tato ulice?" otázal jsem se pln obdivu.
"To není ulice," pravil Hvězda, "to je most svatého Michala."
"Most?" otázal jsem se v domnění, že žertuje. "Já však nevidím řeku Seinu!"
"Nemůžete ji vidět, domy z obou stran ji zakrývají."
"Ach, opravdu, nevím, co obdivovat více," pravil jsem za okamžení. "Chodník tak pěkně spojovaný, čistou stružku či krásný vzhled domů z růžových cihel."

"V nichž bych však nechtěl bydlet," pravil Hvězda se rty našpulenými.
"Ech, pane, a pročpak? Jsou tak krásné!"
"Protože je nebezpečím žít nad řekou tak prudkou. Seina je nyní ve vlídné náladě, ale ve svém drsném a zuřivém období neušetří nic. Není mostu v Paříži, který by alespoň jedenkráte nestrhla, přičemž utopí všechny lidi na něm v té chvíli jsoucí. Tak most Matky Boží! Tak most Mlynářský! A tak i tento most, na němž stojíte a který byl postaven sotva v době mého zrození, ten předešlý se zbořil pod náporem zuřivých vod za jedinou noc, je tomu necelých třicet let."
Pro mě nebezpečí nebylo tak blízké a maje tolik věcí k vidění v krámech, jejichž okna, jakkoliv večer ještě nenastal, byla osvětlena svícemi, byl bych tu rád trochu okouněl - zvláště když jsem uhlídal, jak se tam tlačí mladé a počestné dámy tuze vybraného ustrojení a tuze pečlivě černě maskované, což sdostatek mluvilo o jejich postavení a o tom, že nebyly sprostného stavu.
"Pane ze Sioraku," pravil Hvězda svým umravněným a mrzoutským tónem, "jestliže, jak se toho obávám, rád se oddáváte fraucimoru, byť jste hugenotem, budete mít tuze činění v tomto městě, které je mravů zkaženějších nad starý Babylón a jehož pověst je v širém okolí tak špatná, že stačí, aby nějaká slušná dívka ze středo-francouzského kraje v něm krátký čas pobyla, a po návratu do vesnice se pochybuje o její počestnosti. Ale prosím vás, neprodlévejme. Železná ulice není nijak nablízku, přichází noc a s ní pohříchu všechna nebezpečí, jež přináší, neboť vězte, není v Paříži ulice a uličky, v níž by vám po západu slunce neodřízli míšek nebo nepropíchli hrdlo."
"Město není tudíž osvětlené?"
"Mělo by být. A obyvateli. Nařízení to tak přikazují. Ale zákony v Paříži zůstávají toliko na papíře, Pařížané jsou nadmíru vzpurní. Také co do čistoty stružky, kterou by měl každý před svým prahem vymývat proudem vody, najmě když se tam vypouští moč."
"Ach!" pravil jsem, "Copak to je! Mám hlavu celou mokrou! Prší!"
"To nic není," pravil Hvězda. "Nějaká kmotra zalévá vodou svou zahrádku v okně. Ano, spatřujete tyto hrnce s majoránkou a rozmarýnem všude ve městě, jakkoliv jsou chodcům převelice nebezpečné a výslovně zakázány královskými nařízeními. Máte tudíž na výběr, pane ze Sioraku, jdete-li pěšky, kráčet buď prostředkem ulice a s nohama vlastně ve stružce se splašky, v blátě a v lejnech, nebo podle domů s nohama v suchu, leč s hlavou politou. A to ještě máte štěstí, je-li to toliko voda. Ale prosím vás, pane ze Sioraku, neotálejme už, smráká se, jeďme klusem."
Pustil jsem se do klusu, abych mu vyhověl, třebas jsem žasl, že si dělá takové starosti s pařížskými pobudy, když jsme byli kolem něho čtyři, po zuby ozbrojení a s bambitkou v sedlových vacích. Je ovšem pravda, že když jsme vjeli klusem do ulice Bednářské, která vede kolem Paláce, význačné městské budovy, před níž bych se býval i za soumraku rád maličko zastavil, provoz tuze prořídl a na všech stranách jsem spatřil, jak lidé zrychlují kroky, jako by každý s přicházející nocí spěchal navrátit se domů, aby se opevnil za dobře uzamčenými dveřmi a okny na závoru.
"A stráže, pane z Hvězdy?" pravil jsem nakonec, překvapen pohledem na Pařížany, žijící v takové úzkosti a hrůze před příchodem noci, "nejsou-li žádné stráže, které by bděly v noci nad životem obyvatel a občanů hlavního města?"
"Jsou dvojí," odpověděl Hvězda, šklebě se v tuze trpkém úsměvu. "Ach! Jak jsme dobře chráněni v tomto městě! Dvojí stráže! Jedna je složena z měšťanů a řemeslníků a vykonává hlídku v jejich čtvrtích, nazývá se stráž sedící, a Bůh ví, že je věru sedící! Neboť tito rekové, aby si krátili čas, se uvelebí v některém koutě a tam za svitu lucerny hrají v kostky, vyprazdňujíce své láhve, a dovedete si věru představit, že by sedět nepřestali, i kdyby slyšeli volat o pomoc. Druhou stráž, stráž královskou, tvoří čtyřicet seržantů pěších a dvacet seržantů na koních. Tuto stráž bych mohl nazvat nikoliv sedící, nýbrž kvaltující, neboť celou noc objíždí hlavní město, a ti tlustí seržanti v těžké válečné zbroji, stále v pohybu a stále neužitečně, cválají koňmo po dlažbě s takovým rámusením, že když se blíží, darebové utečou od svých nekalých zlodějství, a jak stráž projede, vrátí se k nim co mouchy na med."
"Pane z Hvězdy," pravil jsem, "jakmile budeme přijati mistrem Recrochem, pokud nás vůbec přijme, slibuji vám, že vás neprodleně doprovodíme k vašemu domu."
"Ach, pane! Tisíceré díky," pravil Hvězda a oddechl si, "zbavujete mě nemalé tíže. Moje obydlí je v ulici Nalezené krávy, a byť je to nablízku, je nebezpečné jet tam sám."
Po těchto slovech nastalo na chvilku mlčení. Když jsme přejeli Směnárenský most, klusali jsme Velkou ulicí svatého Diviše s hromadami bláta a neřádstva na rozdíl od ulice Železné, do níž jsme odbočili vlevo, a ta ulice byla obchodní a ukazovala čisté a dobře umyté dláždění, jakkoliv to byla, jak mi pravil Hvězda, nejméně rovná ulice hlavního města, domy se zdály na jedné straně předhánět v tom, který z nich co nejvíce vnikne do jízdní dráhy, a na druhé straně zděné krámy s přístřešky ve zdi hřbitova Neviňátek pučely tolika bradavicemi, že se zdálo zázrakem, podařilo-li se ještě proklouznout mezi neuvěřitelnými výčnělky domů a vystupujícími krámky. A bylo to asi ještě horší, když výklady obchodníků přetékaly na chodníky.
"Soudíte snad," pravil pan z Hvězdy chmurným tónem, a toho tónu se nezbavoval, kdykoliv hovořil o městě, jež přesto miloval, "soudíte snad, pane ze Sioraku, že je to donebevolající zlořád, který by bylo třeba napravit, leč vězte, pane Périgorďane, čím více volá v Paříži zlořád do nebe, tím větší má naději udržet se na věky!"
Zasmál jsem se tomuto žertu, ale záhy jsem umlkl, neboť pozoruje svého společníka ze strany, vbrzku jsem viděl podle jeho tváře, že ani v nejmenší míře nevtipkuje a že jsem měl brát jeho slova vážně.
"Jakže?" pravil jsem, "řekne-li král ‚Já to chci', nikdo zlořád nenapraví?"
"Tak poslyšte," pravil Hvězda s trpkostí na rtech. "Jindřich II., jeda v kočáře ze svého hradu Louvru do svého tournelleského domu, projížděl jako obvykle Železnou ulicí. A pro ty výstupky, bradavky a výčnělky shledal změť vozů tak nerozpletitelnou, že tam stál déle než hodinu, proklínaje a nadávaje. Když se posléze dostal do Tournelles a jeho hněv se nezmírnil, vydal neprodleně nařízení přikazující zbořit do měsíce v ulici Železné všechno, co přečnívá. I co zříme, pane ze Sioraku! Věci jsou po osmnácti letech v Železné ulici ve stejném stavu, jako byly tenkráte."
"Pane z Hvězdy," pravil jsem zíraje úžasem, "není-li to s podivem: všichni hugenoti království se toliko při vyslovení

jména Jindřicha II. chvěli strachem - a Paříž ho neposlouchala!"
"Ach, už jsem vám to pověděl! Paříž je odbojná a vzpurná, ta nestrpí ani udidlo, ani zákon! Považuje se sama za krále a baží toliko po svém potěšení, oblibujíc si nepořádek, pozdvižení a smilnění! Aby ohnula koleno, byť i před králem, bylo by třeba zakroutit jí všemi jejími tři sta tisíci krky jedním po druhém!"
"Bůh uchovej!" zvolal jsem se smíchem. "Nechtěl bych Paříž bez lidí!"
Smál jsem se tehdy, netuše budoucnost:

Prudens futuri temporis exitum
Caliginosa nocte premit Deus ,

a pařížské překážky v jízdě, nad nimiž dobrý Hvězda skřípal zuby, zdály se mé mladé a posměvačné povaze spíše látkou k žertování. Ach, čtenáři! Píši toto vyprávění ve vysokém věku, a mezitím co se skláním nad těmito řádky třicet osm let (pravím dobře: třicet osm let) po svém příjezdu do Paříže, hrdlo se mi úží a slzy mi div netryskají z očí, poněvadž jsou tomu nyní dva měsíce, co v téže ulici Železné, která z nedbání nařízení zůstala úzká a křivolaká, se zastavil královský kočár z příčiny vybíhajících krámků i z příčiny změti vozů, a vrah, vyzbrojen kněžskou horlivostí, probodl bezbožným nožem ušlechtilé srdce Jindřicha IV. Ach, ohavný čin! Ach, nešťastný osud! Smutek nesmírný! A nevidím, že by se Francie mohla kdy z něho zotavit!
Petr z Hvězdy, když slezl z koně, musel několikráte zabušit na dveře a zavolat své jméno, než se za železnou příčkou okénka ve dveřích ukázal kousek oka a než se dveře pootevřely a propustily Hvězdu a mne, leč nikoho více, nebo mistr Recroche a jeho přírucí Baragran, oba ozbrojení, zaklapli dveře před nosem mých druhů a v okamžení nasadili řetězy, šraňky a závory, jakmile jsme prošli.
"Mistře Recrochi," pravil Hvězda, "byl bych vám převelice vděčen, kdybyste mohl u sebe ubytovat tři mé urozené přátele, jejich sluhu a jejich koně. Pan ze Sioraku je doktor medicíny a mladší syn jednoho périgordského barona."
Načež mistr Recroche, pokyvuje hlavou, ani slovem neodpověděl. Ten mužík se podobal nejspíše křečkovi, vlasy měl kalné, zaprášené a prošedivělé, kůži na lících nezdravou, bílou a trudovitou, oblečen byl v nazelenalý spravovaný kabátec, neměl okruží, nýbrž přehnutý nepříliš čistý límec, a délkou paží mi připomínal pavouka (třebas byl malý), zahnutým zobákem supa. Poručil přírucímu Baragranovi, aby zvedl svícen, a prohlížel si mě mlčky malýma modrýma očkama, tuze pronikavýma a lesklýma, jako by nás vážil, mě a můj váček za opaskem, na unci přesně.
"Mistře Recrochi, slyšel-li jste mě?" pravil Hvězda. "Tuze dobře, pane nejvyšší dveřníku," pravil Recroche. "Jenže baba! (co znamenalo toto ‚baba', které pronášel na všechny způsoby, nevím a táži se, věděl-li to on sám, neboť měl podivný zvyk vytvářet si vlastní slova a používat jich deset, kde by stačilo jediné, vynahrazuje si snad svoje skrblictví záplavou nadbytečných slov). "Baba, pane nejvyšší dveřníku, neposkytuji ložírování, to nikterak není moje povolání."
"Zajisté! Zajisté!" pravil Hvězda s větší přívětivostí, než bych to býval očekával od jeho mrzoutského založení.
"Nicméně máte přece jizby."
"Baba, jizby! Jizbičky! Jizbátka! Jizbičinky! Žádná z nich by nemohla vyhovovat tomuto dvornému urozenci!"
Ohýbaje krk a zametaje dlouhou paží zem chtěl mě asi svým způsobem pozdravit; a myslím si, že to pozdravení bylo spíše posmíváním než zdvořilostí, neboť Hvězda, který toho muže znal, se tuze zamračil, já však jsem se ani nepohnul a pozdravil ho též, třebas odměřeně.
"Ten dvorný urozenec," pravil Hvězda, "je bez přístřeší."
"Baba, to je něco jiného," pravil mistr Recroche, škrabaje si nos převelice špinavým nehtem. "Je-li urozenec bez přístřeší a k tomu vaším přítelem, bylo by třeba mu vyhovět, byť pouhou jizbulinkou. Ale mohu to učinit? Ejhle, v tom to vězí!"
"Žádám vás o to snažně, mistře Recrochi!" pravil Hvězda, který, pokud jsem viděl, tolik se snažil zachovat trpělivost, že mu pot stékal po tváři, "prosím vás, rozhodněte se, už se připozdívá!"
"Rozhodnout se, baba! To se snadněji poví, než učiní! Ta jizbičátka, o nichž vedu řeč, jsou toliko dvě, a ti urození pánové jsou čtyři."
"Budeme spát dva v jedné jizbě," pravil jsem.
"Baba," namítl mistr Recroche, "potíž je v tom, že lůžko v každé z nich je maličké a toliko pro jednoho!"
"Bude věru třeba, abychom se tam složili po dvou."
"Och, to nikoliv!" pravil mistr Recroche. "Och, to nikoliv! Dva statní muži v těch maloulinkých lůžkách, to byste je rozbili!"
"Rozbijeme, zaplatíme!" pravil jsem bez váhání.
"To jsou zlatá slova," pravil mistr Recroche jakoby mimochodem, přejížděje si pravým ukazovákem obvod nosu. "Považuji si ten pronájem, jestli pronajmu! Nicméně, pane ze Sioraku, okénko je žalostně malé a nemá sklo, nýbrž naolejovaný papír."
"Otevřu je."
"Toho se střezte! Vede na hřbitov Neviňátek, a půda toho hřbitova je tak hnilobná, že vám stráví tělo v devíti dnech! A vzduch v noci je tolik těžký, sirný a morový, že se v něm drží bludičky."
"Mistře Recrochi," pravil jsem, "kolik chcete?"
"Baba! Vy si nedáte říct!" pravil mistr Recroche s povzdechem a s náhlým leskem v malých modrých očkách.
"Ctihodný doktore medicíny, jelikož jste přítelem pana z Hvězdy, bude to pro vás tři zlaté za měsíc, ať už zůstanete měsíc či nikoliv."
"Tři zlaté za dvě jizbičky!" zvolal Hvězda, zvedaje ruce k nebi.
"Nikoliv! Mýlíte se!" pravil Recroche s dobrotivým vzezřením, "myslím tím tři zlaté za jednu jizbinku a jeden sold denně

za každého koně, za seno budete platit zvlášť."
"Šest zlatých!" zvolal Hvězda. "Pro smilování, slevte! Recroche, slevte! To je vydírání!"
"Baba, vydírání, pane nejvyšší dveřníku, a v tom neskonalém návalu, co je nyní v Paříži! Co mohu činit? Žít se musí. Jizbičulinky jsou žádány více než paláce v Polsku a já je poskytuji tomuto urozenci toliko z lásky k vám."
"Díky Bohu a vám za ten vzácný cit," pravil Hvězda se rty pevně sevřenými.
"Mince pravé, neokrájené, zvonivé a v plné váze, a to v tuto chvíli a předem," pravil mistr Recroche, klopě poníženě oči, leč tónem co nejúsečnějším.
Musel jsem za Samsonem, který měl všechny peníze, a umíte si představit, jak jsem ho tvrdě přemlouval, aby byl ochoten vytáhnout těch šest zlatých za ložírování a koně. Když to bylo učiněno, příručí Baragran nás doprovázel s lucernou rozsvícenou a kráčeje za Miroulem, zatímco jsme s tasenými meči odváděli Petra Hvězdu domů a poté se neprodleně vrátili, k smrti unaveni a se zadkem rozmláceným, poněvadž jsme jej tak dlouho tloukli o sedlo, a s duší ještě zmlácenější, poněvadž jsme byli tak nevalně uložírováni.

21. Nocleh u mistra Recrocha

"Mistře Recrochi," pravil jsem, když koně byli odsedláni a uzavřeni ve stájích, "můžete-li nám nabídnout víno, prve než si půjdeme lehnout?"
"Baba! Víno!" pravil Recroche zvedaje dlouhé paže. "Nenajdete v tomto obydlí vinulo, vínulko nebo vínulíno. Díky Bohu, nikdo zde si nepřihýbá! To je přepych přespříliš nákladný!"
"Tak tedy vodu!"
"Baba! Vodu! Je snad moje voda vzduch? Já nemám špinavou vodu ze Seiny, jakou vám předloží v Paříži v krčmách a špelunkách, vodu zkaženou lejnem, močí a neřádstvem, že z ní dostanete průjem, div nepojdete. Moje voda je vodou z mé studně, bez bahna a smetí, bez mořské soli a bez síry."
"Zkrátka voda. Třeba vám za ni taktéž platit, mistře Recrochi?"
"Zajisté!" pravil mistr Recroche, škrabaje se na nose. "Bude vás stát jeden sold denně pro vás čtyři a dva soldy pro koně.
"Za tu cenu, doufám, bude i na koupání!"
"Nikoliv," pravil mistr Recroche s tváří tuze pohoršenou, "jsem-li snad vévoda z Anjou? V tomto domě není káď na koupání a tím méně dříví na ohřívání. Musíte chodit do lázní tak jako jeden každý v Paříži!"
To řka zavedl nás do světnice poměrně veliké, o níž pravil, že je to jeho dílna, a tam ve světle dvou svíček šili jehlou pomocník, kterému říkal Baragran, jedna děvečka mého věku a asi patnáctiletý kluk, jemuž práce šla pomalu od ruky, zíval, div si sanice neroztrhl, jak byl ospalý.
"Počkejte tu na mě," pravil Recroche, "zajdu vám pro vodu."
"Jakpak, brachu!" pravil jsem k Baragranovi, jakmile byl mistr venku, "vy pracujete při svíci?"
Příručí, který měl hranatou tvář, rozložité plece a ruce, že by býka zaškrtil, zprvu neodpověděl, jsa tuze zaměstnán tím, že hrubými prsty navlékal jehlu, což se mu k mému údivu bez dlouhého usilování podařilo.
"Je přece třeba žít!" pravil posléze.
"Jen si poslechněte toho tlustého papouška," pravila holčice, zvedajíc nos, "ten vám bude opakovat co hňup všechno, co kváká mistr."
"Dej pokoj, Alizon!" pravil Baragran.
Tato Alizon po našem příchodu jedním okem hleděla na své dílo (což byl dámský čepec) a druhým okem na nás, jsouc živá, mrštná a snědá co pekelná muška a její hbitá mluva se mi zdála na jejích rtech pronikavější a úsečnější nade všechno, co jsem dnes byl slyšel.
"Jsem snad ryba, abych mlčela?" pokračovala. "Nemám nic než zobák, abych se utěšila ze svých trampot!"
"Ticho! Ticho! Motovidlo hloupé! Kdo ti dává živobytí, ne-li mistr?"
"K ďasu s tím, k ďasu!" pravila Alizon. "Kdo jemu dává živobytí, ne-li my? A nevím, zda žiju nebo zda chcípám, když se proň tolik nadřu! Čert to vem, že pro něj tahám jehlu od kuropění do soumraku! Ale ještě k tomu v noci! Kdy mám spát? I ta jeho mula spí v chlévě! Jsem méně než mula?"
Pravila toto zpříma a bez obalu, jakoby hněvivě, nicméně stále pracujíc, neztrácejíc čas a šijíc, že bylo radostí pozorovat její nadmíru hbité prsty, a ještě při práci stačila házet po nás očkem, že by to mrtvému hlavu popletlo.
"Trdlo zpozdilé!" křičel Baragran. "Chce-li baronka z Tourelles mocí mermo dostat ty svoje čepce za svítání, prve než odjede na své statky, musíme jí přece vyhovět!"
"Ne a ne a ne!" křičela Alizon, pohazujíc vztekle černými kadeřemi. "Měli jsme mistrovi odmítnout noční práci! Já ti to říkala! Tys mě nechtěl slyšet! Hňupe nejapný!"
"Palice zabedněná! Jsem-li z těch buřičských tovaryšů, co se mezi sebou spolčují, dohadují se, že zastaví práci, ztratí mistrovi zákazníky a přivedou ho na mizinu? Kdyby byl mistr na mizině, byl bych opět ten hloupý Honza co předtím, který nemá práci ani chleba!"
"Cvikýři nebohý!" Alizon se naparovala na stoličce, zatáhla ramena a vypnula prsa, která byla neveliká, leč vábná, "mistr nepřijde hned tak na mizinu! Ty však pojdeš dříve!"
"Práce se nijak nebojím!" pravil hrdě Baragran, třebas měl oči zarudlé a tváře vpadlé.

"A tím větší jsi hlupák, mezi ušima nemáš nic než hovězí mozek! Máme v životě nějaké potěšení, utrácíme-li jej tím, že vykrmujeme mistra?"
Ten vstoupil, když toto povídala, a nesl dva hrnky s vodou, které byly tak malé, že kdybych chtěl mluvit po jeho způsobu, nazval bych je maloulinké hrňoulinky. Hromské dílo! V tomto domě se škudlí vodou, ne však s potem bližního!
"Mistr není tak vykrmený, ty klevetnice!" pravil Recrouche a vida jeho tvář, usoudil jsem, že všechno byl vyslechl za dveřmi, byť mluvil spíše žertovně než zlostně.
"Je vykrmený co do peněz," pravila Alizon, nikterak si neberouc ubrousek před ústa, "a dává jich málo tomu, kdo mu slouží!"
"Jakže!" zvolal Recroche, předstíraje uraženého, "Baragrane, nedal-li jsem ti šest soldů a deset denárů za den? Není-li to plat stanovený v Paříži?"
"Je, mistře," pravil Baragran.
"Nejsi-li snad spokojen?"
"Jsem, mistře," pravil Baragran.
"Jsem, mistře! Jsem, mistře!" pošklebovala se Alizon a její černé zraky vrhaly plameny, "viděl-li kdo podobného kývala a směšnějšího řiťolezce? A já, mistře Recrochi, já, která pracuji také co toto střevo z jaternic a která jsem pletařka a krajkářka, kdežto on je toliko pletař, mám já být spokojena se třemi soldy pěti denáry? Zeptejte se mě a já vám to povím!"
"Mohu-li za to?" pravil mistr Recroche, škrabaje se na nose. "Je zvykem platit ženám o polovinu méně než mužům."
"Vida, to se vám dobře hodí!" křičela Alizon.
"Má milá," pravil Recroche, "kdybych si chtěl opravdu polepšit, vyhodil bych Baragrana (načež Baragran zvedl hlavu a zatvářil se tuze vyděšeně) a najal bych si druhou pomocnici."
"Ach, to raději nedělejte! Měl byste přílišný strach, aby se ty dvě ženské, mající stejně vysoko do žlabu, nespolčily a nezastavily práci."
"Přestaň, Alizon," zamračil se mistr Recroche, "nemluv tu o spolčování a zastavení práce, nebo tě v tu chvíli vyženu. To je zločin zakázaný mistry i cechovními úřady!"
"Také co práce v noci je zakázána královským nařízením!"
"Baba! Nařízení!" Recroche pokrčil rameny. "Hola, Coquillone, příteli," zatřásl učedníkem, "vzbuď se a šij. Baronka čeká na ty svoje čepce za svítání."
"Vida, tenhle lenoší a nechává svou práci dělat druhým!" pravil Baragran.
"Vždyť je to syn mistrův," pravila trpce Alizon, "a bude-li se s ním zacházet takto mírně, co bude umět po třech učednických letech? Nic. Ani baret mužský, ani čtverhranný birýt z jemného sukna, ani aksamitovou čapku! A můžete se vsadit, že přesto ho cechovní starší přijmou za mistra, ať už s mistrovským dílem či bez něho!"
"Že se nestydíš, být tak žárlivá!" pravil mistr Recroche. "To Prozřetelnost dopustila, že jsme se narodili chudými či bohatými, a nezbývá nám než jí dbát. Urození pánové," otočil se k nám, "prosím vás, račte za mnou a já vám ukáži vaše jizbinky."
Ach, čtenáři! Ten mluvka vůbec nelhal, neboť byť jim dával až dosud jakákoliv jména, byla ještě příliš okázalá pro ty dvě nepatrné nudličky, které měly co veškeré zařízení každá jedno nuzné lože, jeden kulhavý stůl, jednu malinkou misku na mytí, jednu stoličku a nic více. Špatně spojovaná podlaha s širokými spáry praskala při každém kroku, zdi a stropy byly tak špinavé a zčernalé, jako by na ně kálely milióny much. Okénko , pak, které jsem bez meškání otevřel, veliké co kapesník, vedlo nikoliv na hřbitov, což by nám alespoň zajistilo něco klidu, ale do Železné ulice a teprve za ulicí přes zeď na hroby hřbitova Neviňátek. Viděl jsem, jak se truchlivě lesknou jeho kříže ve světle luny, která byla v úplňku a tuze krásná, ozařujíc právě přede mnou vysoký hloh přes zeď přečnívající, který bral nemalý prospěch z tučnosti mrtvých. Jiná zeleň tam nebyla. Stran vzduchu, ten nebyl zdaleka tak morový, jak byl pověděl mistr Recroche, nicméně však štiplavý, nasládlý a těžký, na samé hranici puchu.
"Nevaroval jsem vás?" pravil mistr Recroche. "Nejsou to žádné paláce, tyhle jizbulky. Ložíruji v nich tovaryše, pokud jim dávám byt a stravu. Leč mistři a cechovní starší toto počínání zakázali, aniž však zvýšili platy, což byl pro nás všechen zisk. Pánové," učinil nám poklonu tak hlubokou, že jsme v ní cítili opovržení krádce k okradeným, "přeji vám dobrou noc. Budete zde v bezpečí před nepohodou noci a před pařížskými pobudy."
"Nemůžete nám tu ostavit alespoň světlo?" pravil jsem, když odcházel.
"To nelze," pravil Recroche. "Neposkytuji svým nájemníkům svíci."
"Já vám ji tedy zaplatím."
"To budou dva soldy," pravil Recroche a skromně sklopil zrak.
"Dva soldy za svíci!" vykřikl Samson, jehož jsem nikdy neviděl takto rozhněvaného, "dva soldy! To je zlodějství!"
"Jsem snad lupič?" vykřikl Recroche a otočil se, jako by ho byla píchla vosa, avšak nadmíru zpupně. "V tom případě vás neložíruji, pánové, pravím vám to zcela přímo. Cena je podle poptávky. Nekupujte, pokládáte-li ji za příliš vysokou, leč nestrpím slova nestoudná a pomlouvačná."
Ach, darebák odporný, ke všemu ještě si žádá úctu! Nicméně chopil jsem Samsona za paži, nepříliš vlídně jsem ho odstrčil a pravil jsem:
"Co říká můj mladší bratr, je zcela nevýznamné. Domlouvám se zde já a nikdo jiný. Cena nabídnutá, cena dodržená. Dejte mi prosím vás svíčku. Zde jsou dva soldy. Mistře Recrochi, jsem váš uctivý služebník a přeji vám pokoj."
To řka, vysekl jsem mu poklonu tak hlubokou, jak to činil on, což mu poněkud zaklaplo zobák, neboť se otočil a sestupoval po schodech, ani nemukal, a já mu nenechal světlo, protože jsem mu za zády zabouchl dveře. Hromské dílo! Ta svíce je naše! Zaplatili jsme za ni vskutku draho! I za její plamen!

"Samsone," pravil jsem, "budeš bydlet s maestrem Giacomim a já s Miroulem."
Z čehož byl Samson tuze zarmoucen, což vida Giacomi (který byl velice dobře pochopil příčinu tohoto výběru), pravil mi s italskou sguisitezza :
"Již jsem s Miroulem sdílel lože: učiním tak milerád opět."
"Nikoliv," odvětil jsem, "je rozhodnuto."
Pevně jsem objal milého Samsona, políbil ho na obě tváře a přitom jej tlačil do druhé jizbičky, on pak ke mně pravil se svým roztomilým ráčkováním
"Pane bratře, hněváte se na mne?"
"Ani zdaleka."
"Že mě neberete k sobě?" "Poněvadž Miroul je hubenější."
Toto vysvětlení ho zcela uspokojilo, tak byl dětinský. Vida však, že Giacomi nešel za námi a že jsme sami, pravil mi tiše a s tváří stydlivou:
"Ptal jste se paní Béqueretové … "
"Arci!" odvětil jsem v duchu tuze rozveselen a pozvedl svíci, abych na něj lépe viděl.
"A co pravila?"
"Že ji zná."
"Ach!" zvolal a jeho krásná a jasná líc se rozzářila nejpůvabnějším úsměvem - který znenadání pohasl, aby uvolnil místo vzezření zkroušenému. "Ach," pravil, "jak hříšné jsou tyto myšlenky!"
"Myslete tedy na ně, aniž na ně myslíte," smál jsem se a napolo žertem, napolo dojatě jsem ho znovu poceloval.
"Giacomi," pravil jsem, jak jsem se vrátil, "jděte, váš společník lůžka vás očekává."
Giacomi se na mě usmál převelice přátelsky, leč slovo nepromluvil, tak byl unavený. A ponechav mu svíci, šel jsem se opřít o otevřené okénko své jizbičky, prohlížeje si ve světle luny hřbitov Neviňátek. Ach, přemýšlel jsem takřka umrlý únavou a k tomu tuze sklíčený z tohoto mizerného obydlí, "je-li pak třeba dospět na sklonku našeho pozemského putování k těmto malým rovům? Moje nynější přístřeší není ani nejtěsnější ani nejtemnější ze všech, které jsem povolán seznat."
"Urozený pane," pravil Miroul, jako by cítil mou malenkonii, "neužírejte se steskem, najdete slečnu Angelinu, třebas nemáte její adresu."
A jak věděl, prve než jsem to věděl sám, že toto je moje nejpalčivější starost? Nevím. Leč zahnal jsem od sebe toto pomyšlení, jakmile jsem si je uvědomil, a když svlečený Samson mi byl donesl svíci, svlékl jsem se také a hodlal se zavrtat do lůžka, než v tom se ozvalo zaklepání na dveře. Soudě, že je to mistr Recroche, šel jsem otevřít tak, jak mě Pánbůh stvořil, a se svící v ruce.
"Ach, můj spanilý pane," pravila Alizon nikterak se nestydíc, že mě spatřuje v rouše Adamově, "jestliže jste přestal svítit s tou druhou svící, ráčil byste mi ji vrátit? Pracovat za tři soldy s jednou svíčkou, toť znamená zničit si oči!"
"Jakže, mistr vám nedal jinou?"
"Ovšemže ne! Odešel si rovnou lehnout!"
"Ach, chudero!" pravil jsem, "on mi prodal ten váš oharek."
"Ohavný sup! Ten by i vejce oškubal!"
Čemuž jsem se zasmál, neslyšel jsem v rodném Périgordsku nikdy podobné rčení.
"Pane, račte mi odpustit," pravila Alizon, "přeji vám dobrou noc."
"Jakže, už nechceš tu svíci?"
"Pane, vždyť je vaše."
"Alizon, je tvoje. Cožpak ji potřebuji na spaní?"
"Pane, ona se spotřebuje. Než se rozední, nic vám z ní nezbude."
"Jen si ji vezmi, dosti upejpání!"
"Ach, pane, vřelé díky," pravila Alizon a hluboce se mi uklonila. "Budu vás mít v dobré paměti za tento milý dárek. A kdybych si v tuto chvíli troufla, dala bych vám políbení."
"Dej mi je, má milá," pravil jsem, nastavuje jí líc, na niž vtiskla letmé políbení, prve než odběhla se svící v ruce, tak lehoučká a svěží, že bylo radostí sledovat ji, kterak poletuje dolů po schodišti.
"Urozený pane," pravil ke mně Miroul, jak jsem zavřel znovu dveře, "získal jste si přítelkyni."
"A ty," odvětil jsem jakoby nic, "také jednu v Montfort-l'Amaury."
"Ach, pane," smál se Miroul, "vy mi ji stále ještě předhazujete?"
"Kdeže. Pojď na kutě, chlapče, už neotálej."
"Nepůjdu, pane. Jsem sic útlý, leč překážel bych vám. Budu spát na podlaze."
"Nikoliv. Je hrbolatá. Jen pojď. Přikazuji ti to." Uposlechl mne, avšak když jsem se probudil uprostřed noci, abych si ulevil, uzřel jsem ho ve světle luny, jak spí na zemi, jak byl pravil.

22. Ráno v pařížských ulicích

Spal jsem tuze špatně na tomto tuze tvrdém lůžku, zdálo se mi, že mě v Dlouhé třídě svatého Diviše pronásleduje horda mnichů, kteří mávají noži a ječí, až uši zaléhají: "Bijte kacíře, bijte!", já pak jsem běžel a brouzdal se blátem ulice a hlavu měl politou močí, již na mě z hrnců vylévaly kmotry.
Když jsem otevřel oči, byl jsem všecek mokrý, vlasy měl slepené potem a otevřeným okénkem jsem spatřil, jak skrze červená oblaka už prosvítá den. Vstal jsem a kopl přitom do nebohého Miroula, který se v okamžení probudil, popadl

nůž zastrčený ve spodcích (neboť spal v šatech) a vykřikl:
"Cože? Troufá si někdo ohrožovat mého pána?"
A tolik se jeho sen podobal mému, že jsem propukl v smích, což mi učinilo převelice dobře a zahnalo mé přeludy. A cítě se znovu oživlým a silným, šel jsem ke stolečku, naklonil malinký hrňoulek nad misku na mytí, kterou bych mohl po Recrochově způsobu nazvat "miskulinkou", tak byla nuzňoučká, a nalil do ní tolik té drahocenné tekutiny, abych si skropil hubu, ruce, podpaží a hruď. Načež oblékaje si spodky, košili a kabátec, hovořil jsem přitom k Miroulovi:
"Miroule, jdi osedlat koně. Jak se praví u nás v Périgordsku, kdo časně vstává, močí, kde se mu zachce. Za jitřní rosy budeme mít ulici pro sebe a musíme co nejdříve nalézt nějakou krčmu, abychom pozřeli chleba a něco k snědku, neboť mám nemalý hlad."
"A vaše pány bratry," pravil Miroul, "mám je vzbudit?"
"Nikoliv. Bene dormit qui non sentit quam male dormiat. Ponechme ty plchy, nechať lenoší v díře, a vyklouzněme z domu. Čekám na tebe v dílně."
Sestoupil jsem a nalezl tam Baragrana, Alizon a Coquillona se zadky na dlaždicích a nudy rozhozenými, zády opřené o truhlici, všechny tři ponořené do tvrdého spánku, a zvukem mých kroků se probudila Alizon, leč toliko jedním okem, a když mluvila, tedy na čtvrt huby. Čepce žádné, z čehož jsem seznal, že mistr Recroche je odnesl paní baronce z Tourelles, a hledaje zrakem svou svíčku, neuzřel jsem z ní (ba ani z té druhé) nejmenší oharek, i usoudil jsem, že ten chamtivec je uložil pod zámek, prve než odešel.
"Ach, pane," pravila Alizon, "to jste vy? Jsem mrtvá a víčka mi pláčí. Jak by to vypadalo, nebýt vaší svíce?"
"Spi, spi, milá Alizon, odcházím ven, abych se najedl, mám hlad jako pes, včera jsem nevečeřel. Kde tu najdu krčmu?"
"Je jich více, jenže všechny jsou zavřené," pravila vrhajíc pohled skrze okno. "Je příliš časně. Určitě však potkáte po ulicích oplatkáře vyvolávajícího svoje oplatky, nebo paštikáře nabízejícího paštiky, ale pro blahoslavenou Pannu, nepijte, pane, od nosičů vodu ze Seiny! Pro cizince je to jed, třebas my, Pařížané z Paříže, jsme na ni zvyklí." (A byť byla tolik zmožená, věřili byste, když tak hrdě pronášela "Pařížané z Paříže", že toto označení se vyrovná šlechtickému titulu.)
"Díky tobě, Alizon."
Poté jí klesla víčka a ona opět upadla do spánku, který pohříchu potrvá bezpochyby toliko do návratu mistra Recroche. Poté jsem pronesl napolo žertem, napolo s vážným úmyslem vřelé přání, aby Recroche cestou narazil na nějakou překážku, která by ho zdržela daleko od domu až přes poledne. A byl jsem věru rád, když jsem se po návratu dověděl, že Prozřetelnost mě vyslyšela.
Jen jsme byli venku a v sedlech, můj sluha mě požádal, abych mu přeložil latinské rčení o spánku mých bratří, - to, které jsem byl ráno proslovil. Vyhověl jsem mu a on shledal tu průpověď tuze krásnou a neprodleně si ji opakoval a opakoval, až se mu dobře vtiskla do schrány paměti. Můj milý Miroul by všecek posedlý do jazyků, do italštiny (na kterou se nekonečně vyptával maestra Giacomiho), do francouzštiny, kterou již drmolil docela obstojně, i do jazyka Ciceronova, z něhož už lecčemus rozuměl, poněvadž mě slýchal disputovat s mými druhy v Montpellieru.
A ze všech těchto drobtů takto sebraných a složených v kupu si Miroul vytvořil jakési vzdělání, i rozuměl mnohdy latině, prve než jsme mu ji přeložili, tak jako onen večer na Mespechu, kdy otec mi daroval Gavašetku řka: Ne sit ancillae formosae amor pudori .
A čtenáři, jestliže se v tuto chvíli tážeš, jaký užitek nacházel můj sluha v těchto drobtech, neopomenu ti odpovědět, že z nich činil stejnou omáčku - mutatis mutandis - jako my lékaři, kteří jsme zvyklí tolik se honosit svou školskou latinou před užaslými nemocnými. Takto se i Miroul rád co páv pyšnil před kdejakou komornou, kterou si namlouval, a snažil se před jejíma očima předvádět co učený. Často jsem se bavil v hospodách, když jsem slýchal děvečku, kterou k sobě tiskl v nějakém koutě na schodech, jak mu praví:
"Jakže, Miroule, ty mluvíš latinsky?"
"Takto já musím. Nejsem-li pobočníkem a pomocníkem ctihodného doktora medicíny, nebo tak říkajíc il suo braccio destro !"
"Cožpak to je?"
"Italština."
"Ach, Miroule, ty mluvíš také italsky?"
"Obstojně," říkal Miroul, předstíraje skromnost. "A také trochu pařížskou francouzštinou."
Ale francouzštinou, po pravdě řečeno, mohl by se nadýmat toliko v našem languedockém kraji a Pařížané by mu bývali rychle ucpali zobák, jelikož jsou tak marniví na své krasořečnění. Nicméně nebyl ani dva týdny v hlavním městě a už mě udivil, protože odposlouchával řeč tuze věrně a jazyk se mu rozvázal, a činil takové pokroky, neboť se bláznivě oddával fraucimoru, což je ve všech krajích nemalou příležitostí ku tlachání, alespoň pokud slova neučiní místo činům.
Nicméně křivdil bych svému rozmilému služebníku, kdybych takto naznačoval, že byl jazykozpytcem toliko k těm účelům, o nichž jsem právě pověděl. Byl jím sám o sobě a z vlastní a přirozené příchylnosti a jakoby z lásky ku vzdělání, ducha měl tuze bystrého; a dokonce i v medicíně si získal něco znalostí jediné tím, že mě pozoroval při pitvání.
Ale abych pokračoval ve svém vyprávění, když jsme za svítání vyšli z domu mistra Recroche, měl jsem v kabátci list pro pana z Nancay, hejtmana královských gard, po němž žádal otec, který ho znal, poněvadž s ním byl sloužil u Calais pod vedením vévody z Guise, aby mi vymohl vstup do Louvru, neboť jsem chtěl předložit králi žádost o milost sepsanou skrze pana Montaigne. Bylo však příliš časné jitro k návštěvě tohoto urozence, který bydlel na Starém městě, a jelikož na ostrově, který se takto nazýval, stál chrám Matky Boží, rozhodl jsem se, že si ho prohlédnu, jakmile něco pojím, slyšel jsem toho tolik o tomto skvostu.
Sestoupili jsme k řece Seině Dlouhou třídou svatého Diviše, skrze níž ještě nejezdily povozy, den se totiž sotva ukazoval, leč hluku bylo všude plno, neboť po Dlouhé třídě a ulicích okolních sem tam pobíhalo nevím kolik

prodavačů, roznášejících v koších opřených o břicho nebo zavěšených na krku různý tovar, s nímž obchodovali, a ti roznašeči vykřikovali nebo spíše prozpěvovali v prostoduchých verších o svém zboží, chtějíce přilákat hospodyně, jež často vskutku s vlasy dosud neupravenými, s očima zalepenýma a s potrhanou halenou narychlo oblečenou pootevíraly dveře, aby je povolaly. Není-li s podivem, přemýšlel jsem, kolik v této Paříži mají lidé pohodlí, a tak značného, že ani nepotřebují vycházet z domu, naopak donesou jim vše takřka k posteli, jako by měšťané a obyvatelé tohoto velikého města byli stejně co knížata, jimž se přehorlivě slouží.
V Paříži jsem od těchto pouličních prodavačů tak hbitých, tak tlachavých a tak ukřičených slyšel po dobu jednoho měsíce vyvolávat všechno: vodu, mléko, zápalky, jemný étampeský písek na leštění nádobí, štětky na jeho řádné vymytí, černý kámen na načernění obuvi, křídu na čištění vlny, hlínu na mytí, jehly, šněrovadla, rohože, rohožky, cesmínová košťata, kotlíky, jed na krysy, pazourek a křesadlo, sůl, košíčky, nové kalendáře (přinášející "krásné předpovědi"), "ušlechtilé rubínové víno", "ušlechtilé krásné skleničky", slámu, jíž se v Paříži říká vycpávka, anýz, stoličky zvané zde dřevěná sedla, nožíky nebo perořízky a dozajista všechno, co lze jíst na zemi, i to nejpodivnější, včetně - velké to koření pro tak malou zeleninu - velrybí slaniny pro úpravu hrášku, a na tu vyvolavač složil chvalořeč tuze moudrou:

Tu je dobrý postní pokrm,
kdo rád maso, jím se nakrm.

A toho rána, ohlušen všemi těmi ze všech stran doléhajícími zpěvy, slyšel jsem dokonce křičet jednoho vyvolavače, aby byla dovedena zpět k rodičům milovaná krásná dcera:

která v letech patnácti
ztratila se při tanci.

"Ach, urozený pane," pravil ke mně Miroul, mezitím co jsme jeli krokem koňmo bok po boku, "vrátil byste tu děvečku, kdybyste ji našel?"
Čemuž jsem se smál, leč smích mi odumřel na rtech, když jsem uhlídal, kterak směrem k nám odváží ku hřbitovu Neviňátek nebožtíka pohřební průvod vedený osobou v černém odění, která kráčela před knězem, a ta osoba v černém se v Paříži nazývá zvoníkem mrtvol, a také ona zpívala cinkajíc zvonečkem:

I modlete se otčenáš,
slyšíte-li hudbu mou
za osobu počestnou,
která byla bratr náš.

Nato jsme se s Miroulem pokřižovali, tuze šťastni, že se cítíme tak živí a bujaří a že tak pěkně sedíme v sedlech v tomto jasném pařížském jitru. Nicméně jsem přednesl sotto voce otčenáš za "bratra našeho", třebas byl ve svém zaslepeném životě kdovíjakým papežencem.
"Amen za toho nebohého modláře," pravil Miroul potichu, když průvod přešel, "a kéž se Bůh ráčí slitovat nad jeho bludy. Urozený pane, s vaším dovolením mám hlad, mám hlad tak krutý, že by mi přišla k chuti i kůrka chleba: Jejunus raro stomachus vulgaria temnet ."
"Temnit, Miroule."
"Temnit. Vřelé díky, urozený pane, že mě opravujete. To je citát k častému používání. Mohu jej pronášet po hospodách dvakráte denně, však víte komu."
Smál jsem se, že mám tak příjemného sluhu, i tak taškářského i tak zábavného, nicméně pilně jsem naslouchal vyvolávání na ulici, snaže se rozpoznat ohlašování jídla. Vida mě takto pozorného jakýs nosič vody, mající na zádech naplněný kožený měch a kolem opasku lesklé cínové pohárky, přiblížil se ke mně a zanotoval:

Kdo chce vodu! Kdo chce pít?
Tu mám jeden ze čtyř živlů,
bez něhož se nedá žít.
Věřte mi, já nikdy nelžu.

"Urozený pane," pravil muž, který byl tuze při těle; maje břich vpředu stejně nafouklý jako kožený měch vzadu, "žádáte si ode mne vodu? Můžete ji pít bez nebezpečenství: neberu ji ani na náměstí Maubertově, ani u mostu svatého Michala."
"A proč ne na těchto místech?"
"Poněvadž je tam stojatá, hnijící a páchnoucí."
"Kde ji bereš?"
"Naproti ostrovu Louvieru, takříkajíc mimo Paříž a proti proudu řeky."
Jsem příchylný domnívat se, že lhal, ale i kdyby býval mluvil pravdu, stejně bych vodu odmítl. Omluvil jsem se mu řka; že piju toliko víno, a za to jeho žvanění jsem mu hodil minci, kterou sebral takřka bez poděkování, tak byl pohoršen, že pohrdám jeho vodou.
"Urozený pane," vykřikl Miroul, "tady se blíží vydatnější sousto."

A prstem mi ukázal na chlapíka, který se vynořil z ulice Na prádle, měl na hlavě bílý biret, z něhož vylézaly vlasy ryšavé co oheň, a když otevřel hubu širokou jako pec, jal se zpívat hlasem daleko se rozléhajícím:

Já pro labužníků hubu,
Honzu, Matěje i Kubu
mám dnes teplé kobližky,
koláčky i paštičky.

"Brachu," pravil jsem, přitahuje uzdu Pompeii, "sem s tím! My jsme ti labužníci, co o nich zpíváš! Ač nejsme ani Honza, ani Matěj, ani Kuba. A proč Kuba, dobrý muži?"
"Aby se to rýmovalo," pravil paštikář a blížil se k mým nohám opatrnými kroky, nesl na prostorném koši uvázaném na šňůře, kterou měl obtočenou kolem krku a kterou přidržoval zespoda širokýma rukama, hromadu svého zboží přikrytého čisťounkým ubrouskem, a ten ubrousek pak náhle stáhl a uhranul nám zrak zlatými, chřupavými, voňavými a kouřícími koláčky.
"Hromské dílo, pane!" pravil Miroul, "málem mi tečou z huby sliny."
"Ticho, Miroule," pravil jsem provensálsky, "mluvíš-li o slinách, bude nám to počítat dvojnásob."
"Urozený pane můj," pravil paštikář, jehož kulatá tvář byla rovněž všecka dozlatova vypečená účinkem ohně, "máte-li veliký hlad, jak soudím dle vašich zraků, doporučuji vám tyto teplé paštičky … "
"Jakkoliv nejsem Kuba … "
"A ani žid, pane," pravil paštikář pohotově, "neboť jsou smažené na vepřovém sádle."
"Jsem křesťan. Začje jedna pro chudého křesťana?"
"Za tři denáry."
"Hrome! Tři denáry za maso v těstě!"
"Nepřirazil jsem. Ač jste z languedockého kraje, mohu-li věřit svým uším, dávám vám ji za pařížskou cenu."
"Bodejť! Co bys řekl čtyřem paštikám za osm denárů?"
"Řekl bych ne! Taková hanba, pane," oči mu jezdily a slova se mu hrnula z úst. "Urozenec a smlouvá co Lombarďan."
"Podle čeho soudíš, že jsem urozenec?"
"Podle koně, který je tuze krásný."
"Mýlíš se, jdu ho právě prodat, abych měl na seno."
"Pane, vy žertujete. Nuže dobrá, deset denárů za čtyři, abych se vám zavděčil."
"Beru. Tady máš peníze pro počinek."
"A tady máte teplé paštičky. Pane, dejte pozor, aby vám neukradli toho krásného koně, až budete na návštěvě."
"Sluha mi ho ohlídá."
"Vidím, že je hubený jako kudla."
"Spravím se," pravil Miroul, "až sním ty tvoje paštiky. Přisám svatý Antonín! Sliny mi tečou po kabátci."
Dal jsem mu dvě a jal jsem se hltat ty dvě druhé, které byly chřupavé a šťavnaté tou měrou, jak mocný jsem měl hlad.
"Ach!" pravil paštikář, "vizte ty ostré zuby. Jezte! Jezte! Jezte! Půjde vám to k duhu! Dobrá paštika je toliko v Paříži a v Paříži toliko u mne! Urozený pane můj, přeji vám z plna srdce dobrý den a kéž vám požehná blahoslavená Panna, nejste-li ovšem, jsouce z jižních krajů, také kacíři."
"Ne více než ty, paštikáři!" pravil jsem s plnými ústy. Načež odešel do Dlouhé třídy svatého Diviše.
"Je pravda," pravil jsem, snaže se nehltat příliš rychle, abych vychutnával spodkem i vrchem jazyka teplou a mastnou lahodnost té zapečené paštiky, "je pravda, že patřím k těm labužníkům, o nichž zpívá paštikář, jenže Miroule, slyšel jsi toho ničemu! Jsouce z Languedocka, jsme podezřelí z obnovy či reformy a z té příčiny rázem nenáviděni. Hromské dílo, kacíř je on!"
"Urozený pane," pravil Miroul, pracuje sanicí, "kacíře určují vždy ti, kdo jsou ve větším počtu a silnější. My v Nimes. V Paříži papeženci."
"To jsou zlatá slova, Miroule," pravil jsem a div se přitom nezadusil. "Učiním tě doktorem při triduanes dobrého rozumu. Zavolej mi tu mlékařku, po jejímž útlém zadku pošilhávám. Zavolej na ni, hromské dílo, já už nemám hlas!"
"Mlékařko," křikl Miroul a spolkl sousto, které mu nadulo krk, "sem k nám, prosím tě!"
Načež se plavovlasá mlékařka otočila a nesla k nám dvě nádoby zavěšené na dvou koncích tyče, kterou držela za krkem, a tato poloha ji nutila chodit tuze zpříma k nemalému prospěchu pro její prsy, ježto byly úžasně zaoblené a takřka jí vylézaly z živůtku. Přiběhla k nám navzdory svému krámku na ramenou krokem tuze tanečním a lehoučkým, zpívajíc cvrlikavým hláskem rýmovánku:

Za ranního kuropění
nabízím vám mléko ranní
pro děti a kojeňátka
by nepřišlo žádné zkrátka

A opakujíc ve vyšší tónině poslední verš, tremolovým hlasem modulovala: by nepřišlo žádné - zkrátka!
Veršíky tohoto čtyřverší nebyly tuze učené, básník si s rýmováním nelámal hlavu, ale já byl uchvácen jak zpěvem, tak hlasem, tak i tou děvečkou.
"Má milá, třebas už nejsem v dětských peřinkách, líbilo by se ti dát mi svého mléka?"
"Urozený pane, já nemohu," pravila a hodila po mně šibalsky očkem. "Mám nádoby, nemám však pohárky, prodávám

po domech, nikoliv mimojdoucím."
"Ach, mlékařko, škoda že sama nemáš mléko! Vím dobře, odkud bych se napil!"
Načež se zasmála, tváříc se stydlivě, současně však přejela zrakem své prsy, které sdostatek hovořily, že je na ně pyšná:
"Ach, pane!" přimhouřila oči. "Jak rychle se máte k dílu! V kraji, odkud přicházíte, si neodpíráte horké ani studené. Leč tady u nás třeba postupovat pomalu a šetrně!"
"Byl bych toho pamětliv," pravil jsem, "kdybych neměl takovou žízeň. Proč bys však neodpustila pijáku, který si rád přihne přímo z láhve?"
V tom okamžení ji zavolala zákaznice z blízkého domu a ona odběhla tanečním krokem, pohupujíc svým krámkem i svým lepým dříkem krásně posazeným na oblých kyčlích, když mi byla předtím pravila s novým pousmáním, abych maličko posečkal, že se vrátí. Můj zrak jí vřele objímal boky po celý čas, co přecházela ulici, prozpěvujíc mile a štěbetavě svým jasným a libým hlasem:

" … pro děti a kojeňátka!"

"Urozený pane," pravil Miroul, "co znamená ‚neodpírat si horké ani studené'?"
"Nebát se nikoho a ničeho, myslím. Ti Pařížané mají svou mluvu stejně jako my."
"Leč tuze příjemnou, slyšíme-li ji z takového zobáčku. Pane, mám ji požádat o nové setkání?"
"Posečkej maličko. Ještě jsi nic neviděl, Miroule. Quod coellum stellas, tot habet tua Roma puellas .
Poté jsem mu ten latinský verš přeložil, nad čímž byl v sedmém nebi, líbil se mu jak jeho smysl, tak i slova.
Mezitím k nám čile přispěchala mlékařka, držíc v pravici, aby nám vyhověla, pohárek, jejž si vypůjčila od zákaznice, i projevil jsem jí za to vděčnost a proslovil tisíceré díky. Vypil jsem dva, jeden po druhém, a Miroul taktéž, což činilo dohromady čtyři, avšak mlékařka požádala toliko o jeden denár.
Dal jsem jí dva a ona mi pravila, házejíc po mně krásným očkem a po Miroulovi rovněž:
"Urozenci moji, chcete-li mě znovu vyhledat, procházím touto ulicí každý boží den v tuto hodinu."
A řkouc to odběhla prozpěvujíc vysokým hláskem:

" … pro děti a kojeňátka!"

Čtenáři, nespatřil jsem nikdy více tu švarnou dívčinu z vesnice, která vesele pobíhala po blátivém chodníku hlavního města, prodávajíc za pár soldů mléko - nepatrný zisk za tak dlouhou cestu z rodné vísky do našeho Babylónu -, ale v paměti se mi stále vybavují tak zřetelně jako v onen první den a stejně dojemně její jasný zrak, její plavá kadeř, její rozkošné cecíky a především ten přelíbezný úsměv, kterým item celým svým tělem i celou svou duší se zdála otvírat neskonalé radosti, že žije mezi živými, a tak nakonec kdykoliv myslím na Paříž, která přec ve mně na onom sklonku srpna zanechala vzpomínky tak neblahé, vždy si připamatuji tuto rozmilou děvenku, jež s rameny bolavými od těžkého břemene a s nohama znavenýma dlouhým běháním mi posloužila a smála se na mě tak přepůvabně.

23. Hledání pana z Nancay
Pan z Nancay bydlel v ulici Na pískách na ostrově Starého města, a jakkoliv bylo ještě příliš brzo na návštěvu, vyptal jsem se na cestu jakéhosi Honzy či Kuby, který kráčel ulicí, abych si byl jist, že se tam můžeme bez prodlévání vydat poté, co navštívíme chrám Matky Boží. Ten mužík se mi jevil po svém vzezření a odění co prodavač v nějakém krámku a po své tváři co nadutec a hňup, i zíral vyjeveně nad mou otázkou, a třebas jsem byl na koni a on opěšalý, hleděl na mě zdola tuze povýšeně a pravil ke mně coby pohoršeně:
"Jakže, pane! Vy neznáte ulici Na pískách!"
"Ptal bych se tě, kdybych ji znal?"
"Pane, kdopak nezná ulici Na pískách?"
"Já, protože přijíždím z Périgordska."
"Périgordsko," pravil ten Kuba stále tuze povýšeně, "nikdy jsem o tomto státě neslyšel."
"Také to není stát, nýbrž kraj v našem království."
"Kraj, pane!" zvolal ten drzý Kuba s tváří navýsost pohrdavou; "vy žijete na venkově? Pro smilování, jak tam žijete?"
"Lépe než v Paříži."
"Ach, pane! To je nemožné! Toliko osel může nalézt příjemnost ve spásání širých luk."
"Pane," promluvil ke mně Miroul provensálsky, "mám dát tomu neotesanci čichnout k své botě?"
"Copak to?" zvolal ten Kuba. "Co to za hatmatilku, kterou tento drmolí? A co praví?"
"Že ti dá čichnout k své botě," pravil jsem chmurně, "a zaplatí ti za tvá nezdvořilá slova."
"Ach, pane! Nebyla v tom žádná urážka!" volal mužík s hřebínkem tuze schlíplým. K čemuž kvapně dodal: "U velkého Hrádku či Cháteletu se otočíte vlevo a pojedete po nábřeží, kde se prodává seno. A odtud přejedete rameno Seiny po mostě Matky Boží, pojedete přímo k druhému rameni a ulice Na pískách bude po vaší levici. Nemůžete zabloudit. Je tam špitál Hótel-Dieu a chrám Matky Boží."
"Díky, vesničane."
"Jakže," zvolal navýsost dotčeným tónem, "vy mě nazýváte vesničanem!"

"Poněvadž jsi nikdy nevystrčil nos ze své vesnice a krom ní, třebas je hrubě velká, neznáš zhola nic."
Načež mužík odběhl, pokládaje mě patrně za blázna a vratkého ducha, a párkráte se ohlédl se zrakem vyděšeným. A stále se s Miroulem veselíce, obrátili jsme koně tak, jak byl mužík pravil, a vydali se k mostu Matky Boží.
Když jsem lépe poznal Paříž, připadl jsem na nesmyslnou zvláštnost tohoto velkého města, kterým protéká mocná řeka. Pravý břeh má nábřeží takřka nepřetržité od Louvru až k Célestinům. Levý břeh nemá žádné krom věže Nesle na mostě Svatomichalském, a ta věž byla vztyčena teprve před tuctem let na místě druhdy vysázeném vrbami, které sestupovaly až k vodě. Ostatně všude, i v městě samém, se shledáváme toliko se svahy, které mají přirozený a pozvolný sklon k řece, následkem čehož vznikají při velké vodě prudké záplavy a stoupají ve městě tak vysoko, že léta Páně 1571 jakž jsem slyšel - Maubertovo náměstí se dalo přejet toliko po loďce.
Stran nábřeží na pravém břehu, po němž jsme cválali, není to zajisté žádná velká sláva. Je zčásti zděné, zčásti dřevěné, ale obě ty části jsou zhotovené spěšně a nahrubo a nevhodně pro ten veliký provoz sena, slámy a dřeva. Na oplátku most Matky Boží, po .němž jsme se pustili poté, úžasem mi vyrazil dech: neboť je tak krásný a tak široký, že po něm mohou jet tři vozy vedle sebe, a lemovaný stejně co most Svatomichalský domy všemi stejně vysokými z kamenů a cihel, z nichž ani jediný nevystupuje z řady, a ty domy mají nadto čísla od jednoho do šedesáti osmi, tato novota se mi vidí obdivuhodná a měla by se věru rozšířit po celé Paříži, kde je tuze obtížné, znáte-li toliko jméno ulice, nalézt obydlí některého přítele, zvláště je-li to za noci a skrývají-li se sousedé za zatarasenými dveřmi, nechtějíce ani otevřít, ba ani vám odpovědět - aniž k tomu počítáme neslýchanou potíž s dodáváním dopisů, tato potíž přesahuje obraznost, neboť adresy jsou sepsány podobně; jak jsem to byl uhlídal na vlastní oči za svého pobytu v hlavním městě:
Pan Vilém z Marmouletu,
muž urozený,
Železná ulice v Paříži,
jehož dům je o čtyři domy dále po pravé straně od domu stojícího naproti hlohu hřbitova svatých Neviňátek.
Není-li to neuvěřitelná svízel (která je zdrojem nekonečné upovídanosti), máte-li za dne otázat se sousedů, kde bydlí člověk, jehož se hotovíte navštívit, a jste tak vystaveni bezuzdné zvědavosti Pařížanů, jak jsem o tom učinil zkušenost toho jitra v ulici Na pískách, kde sestoupil z koně zabušil jsem na vrata tuze krásně zhotovená, abych se optal na obydlí pana z Nancay.
Otevřela mi služebná, která vyslechla mou otázku a odešla bez odpovědi pro jakous správcovou, která mě vyslechla a šla pro dceru majitele domu, která mi rovněž neodpověděla a pravila mi, zvědavě si mě prohlížejíc:
"Pane, jakou to prazvláštní francouzštinou hovoříte? A kdeže jste vzal ten prapodivný kabátec, co máte na sobě a který, jak shledávám, není podle dnešní módy?"
"Madame, jsem z Périgordska; jsem věru zarmoucen, že se vám nelíbí můj kabátec, který byl ušit v Montpellieru krejčířem pana z Joyeuse. Mohu-li od vás zvědět, madame, kde bydlí pan z Nancay?"
"Montpellier," pravila, rozvírajíc velké oči hnědé barvy, ostatně tuze krásné, "kdeže je ta hora, o níž pravíte?"
"Je to město, madame, u Středozemního moře."
A zda slyšela o Středozemním moři, nejsem si jist dodnes, neboť usmívajíc se na mě a činíc mi přehlubokou poklonu, která mi skytla mnohé k vidění, pravila mi, že nemohouc o tom rozhodnout, zavolá svou matku - a ta se vskutku zjevila nedlouho poté na prahu, nadouvajíc se co pávice v bleděmodrém ranním odění, které co možná nejtěsněji obepínalo její bujné vnady, tvář pak nad nimi měla nalíčenou až hrůza a vlasy příliš světlé, než aby byly pravé.
"Madame," poklonil jsem se jí takřka až k zemi, "jsem vaším poníženým a poslušným služebníkem. Mohu-li se od vás dovědět, madame …"
"Pane," pravila s hřebínkem nadmíru vztyčeným a prohlížejíc si mě od hlavy k prstům u nohou, nezdajíc se však spokojena svým zkoumáním, "jste-li, jakž se domnívám, urozencem navzdory své zvláštní mluvě, která věru maličko páchne venkovanstvím, ráda bych věděla, kdo jste."
"Madame," pravil jsem v duchu skřípaje zuby, ale navenek mírný, vlídný a trpělivější andělíka na obrázku, "jmenuji se Petr ze Sioraku a jsem mladším synem barona z Mespechu v Périgordsku."
"Vida, to je v pořádku. Nemýlila jsem se tudíž. Nejste kdejaký Matěj nebo Kuba. Pane," pravila pak s tváří bezmezně zvědavou, "co si však přejete od pana z Nancay?"
"Madame, rád bych vám odpověděl s veškerou možnou úctou, avšak neměl bych to spíše povědět panu z Nancay?"
"Vězte, pane," nikterak se nedala odradit, "patřím k dobrým přítelkyním pana z Nancay a nerada bych, aby si mi stěžoval, že jsem mu poslala nějakého dotěru."
"Nejsem z takových lidí," pravil jsem poněkud dotčen, "pana z Nancay zná můj otec. Bojovali spolu u Calais pod velením vévody z Guise."
"Vévody z Guise!" zvolala ve velikém pohnutí a hruď se jí vzdouvala. "Váš pan otec sloužil vévodovi z Guise! Ach, pane! Jmenoval jste mého hrdinu! Největšího! Nejkrásnějšího! Nejsvětějšího z urozenců naší Francie! Zachránce království! Záštitu víry katolické! Pravého krále Paříže! Pane, pro lásku k vévodovi z Guise, žádejte, prosím vás, žádejte cokoliv! Není nic, čeho bych pro vás neučinila!"
"Madame, chci toliko vědět, kde bydlí pan z Nancay."
"Ach, pane, to je věc choulostivá. Nemohu ji rozhodnout sama. Žádám vás o něco trpělivosti (Bože spravedlivý! Nemám jí nikterak nazbyt!) a s vaším dovolením zaběhnu bez meškání pro svého chotě."
A vskutku šla, Miroul si strčil nos do hřívy mé Pompéii, aby se nesmál, dcera se vrátila, když matka odešla, a mlčky jsme na se hleděli na prahu, jako bychom byli obyvateli jiné planety, přičemž bylo v Paříži, leč zdá se nikoliv v ulici Na pískách, tolik jiných urozenců hugenotských či katolických, kteří se sjeli z nejodlehlejších koutů království na svatbu princezny Margot.
Přišel manžel, byl to tuším bohatý obchodník oblečený v přísné kaštanové hnědi, s okružím kolem krku, lysý, značně

břichatý a pronikavého zraku, a položil mi opět hojnost otázek, div mě neumrtvil, takže nakonec, nechtěje se protivit muži, který se prohlásil tolikéž co jeho choť "za dobrého přítele pana z Nancay" (v čemž oba dva lhali), musel jsem mu mocí mermo povědět svou záležitost, již vyslechl s dychtivostí velikou velice velmi, a povolav pak svou ženu, celou jí ji zopakoval, donekonečna se vyjadřuje o soubojích, protože mu tento námět ležel na srdci.
Po této rozpravě trvající dobrou čtvrthodinu ráčil mi laskavě sdělit, že pan z Nancay bydlí ve vedlejším domě napravo.
Ach, přemýšlel jsem, že jsem raději nezaklepal ihned na tamty dveře!
"Nemůžete však navštívit pana z Nancay nyní," pravil. "Je příliš časně ráno."
"Soudil jsem tak," děl jsem. "Jdu nyní do chrámu Matky Boží a strávím tam příští hodinu."
"Ach, pane!" zvolal domnívaje se, že jdu v úterý na mši, "jak jsem potěšen, že jste tak zbožný a Bohu oddaný, jakkoliv tak mladý, zatímco v Paříži a pohříchu na samém dvoře královském zuří satanášské kacířství Kalvínovo!"
Což uslyšev pozdravil jsem beze slova oba dva a dokonce všechny tři, neboť jich dcera vynořivší se za matkou hleděla na mě nyní tuze mile navzdory mému kabátci z módy vyšlému, a vskočil do sedla, Miroul pak na mě vrhl tak veselý pohled svým hnědým okem, že jsem se málem jal nezdvořile smát těmto dobrým, byť dotěrným lidem.

24. Chrám matky boží

Co se tkne chrámu Matky Boží, byl jsem při prohlížení uchvácen radostí a úžasem, ale nechci zde chrám popisovat: bylo by k tomu třeba celé knihy. A třebas jsem byl ve své hugenotské víře znechucen tolika modlářskými obrazy, ať namalovanými na okenních sklech, ať zhotovenými co sochy, nepřestával jsem je shledávat tolik krásnými, že bych si nikdy nepřál, aby byly rozbíjeny, jak to činili v tolika kostelích sršatci mé strany, ale právě naopak, aby byly uchovány k obdivu našim synům, aniž by se jim však vzdávala posvátná úcta, která přísluší toliko Bohu samotnému. Ostatně vidí se mi, že kdyby nebyly pokládány za předměty posvátné, nýbrž za zobrazení člověka, byly by ve větší lásce, než když jsou takto uctívány.
Nejspanilejší z těchto model - nebo alespoň ta, co se mi nejvíce líbila, byla socha Panny u dveří do uzavřené chodby. Měla tuze sličný ovál, nos rovný a malý, oči jakoby vyvalené udivenou zvědavostí, takže její živá a milostná tvář ve mně budila domnění, že sochař měl za model bezpochyby Pařížanku, a kdo ví, zda s ní nesdílel lože! A miloval ji přenáramně, takže ji opět učinil pannou v kameni a zanechal její půvabnou tvář budoucím věkům a staletím.
Miroul zůstal venku hlídat naše koně a maličko litoval, že není se mnou, a ještě více maestro Giacomi, který tolik miloval umění a mluvil o něm tak vybraně. Ale jen jsem měl čas porozhlédnout se kolem, už ke mně přistoupil malý tmavovlasý a všecek kudrnatý klerik, jemuž nebylo soudím ještě sedmnáct let, upřel na mě černé sametové zraky a pravil mi flétnovým hlasem:
"Pane, přejete-li si vystoupit nahoru na věž Matky Boží? Je odtud vidět celá Paříž, katedrální chrám je nejvyšším z města památníkem."
"Pane abbé," pravil jsem nadmíru vlídným tónem, ale v duchu sdostatek popuzený, maje málo důvěry k lidem, kteří se takto navlékají do sukní, "vyšel bych tam rád, kdyby se za to neplatilo."
"Platí se maličko," pravil farářík se svůdným úsměvem, "pět soldů pro svatou kapitulu. Tři soldy kostelníkovi, který zapůjčí klíč. A dva soldy mně, že půjdu s vámi."
Pronášeje to hlasem libým a šeplavým, stál v mé blízkostí, div se mě nedotýkal, usmíval se tak líně a tak něžně a hleděl na mě tak lísavě, že jsem byl na pochybách, mám-li před sebou mládence či pannu. Sám Zeus, pakli si troufám dovolávat se ho v křesťanském chrámě, by se v něm mohl zmýlit, třebas by ho takový omyl málo znepokojoval, mám-li věřit jeho okouzlení Ganymédem.
"Pane abbé, svoluji," pravil jsem a maličko se odtáhl, i zraky jsem měl sdostatek chladné a nedotkl se rukou míšku. "A co peníze, pane?"
"Nedám. Zaplatím potom."
"Ach, pane!" zvolal ten farářík se smíchem, "jsem poctivý, čestné slovo Aymotinovo!"
"Aymotin! Je-li to vaše jméno?"
"Arci! A nejsem ještě abbé! Pane, bez peněz kostelník nevydá klíč!"
"Zde jsou tedy tři soldy pro kostelníka. Pět soldů pro svatou kapitulu zaplatím nahoře na věži! A vaše dva soldy, Aymotine, až slezeme dolů."
"Pro smilování, pane, vy se dohadujete co žid, Lombarďan nebo hugenot!"
"Kterým nejsem. Běžte, Aymotine, pro ten klíč. Počkám tu na vás a budu vyhlídat."
"Pane," pravil Aymotin s šibalským úsměvem, "v Paříži se neříká ‚budu vyhlídat', to je provensálsky. Říká se ‚rozhlédnu se'."
"Jakže? Ty jsi rovněž z Langedoku?"
"Nikoliv. Narodil jsem se v Paříži a nikdy se odtud nehnul. Ale mám dobrého přítele, který má stejný způsob mluvy co vy, protože míchá provensálštinu s franštinou."
Poté po mě znovu hodil očkem a odběhl, vyhrnuje si sutanu oběma rukama, aby mohl utíkat, a nakrucuje se s nemalým půvabem.
Byl tak dlouho pryč, že jsem považoval svoje tři soldy za ztracené, ale vrátil se, aniž jsem věděl, zda vděčím za jeho návrat poctivosti či příchylnosti, kterou mi vyjevoval.
"Pane," pravil, "mám klíč od schodů, nikoli však od zvonice: pan kostelník žádal tři soldy navíc."
"Neuvidíme ji tudíž. Pojďme."
Závoru jsme odemkli - musel jsem mu pomoci, tak byl klíč těžký a jeho zápěstí útlé - a on se mrštně šplhal přede mnou,

stále se nakrucuje a vrhaje na mě občas přes rameno úsměv a tuze významné pohledy.
Ach, čtenáři! Jakž byla z věží Matky Boží ta Paříž veliká a krásná a jaké jsem pocítil pohnutí, když jsem ji uhlídal rozkládající se mi pod nohama co obraz s domy tuze maličkými a se Seinou v jejím prostředku tak malebně se klikatící.
Mezitím Aymotin byl ztratil dech a sílu, stoupaje po schodech, a obtížně lapal po dechu, až mi ho bylo líto.
"Aymotine," děl jsem, "lezl jsi nahoru příliš kvapně a ne dopřál jsi času plicím, aby očistily krev povolávanou srdcem."
"Jakže!" zvolal Aymotin s ústy zejícími, "jste také lékař?"
"Také!" pravil jsem a náhle jako by mi brouka do hlavy nasadil, "znáš nějakého jiného?"
Načež Aymotin pohodil černými kadeřemi, maličko zrůžověl v snědé tváři, odvrátil hlavu a pronesl nadmíru vyhýbavě: "Znám jich mnoho. Paříž, pane, čítá neméně než šedesát dva lékaře, a uhlídáte je po ulicích ráno i večer, jak navštěvují pacienty, na hlavě mají čtverhranný birýtek a klusají na mulách."
Poté, obraceje se ke mně zády, přistoupil k příhradě a rozmáchlým, tuze půvabným pohybem mi ukázal hlavní město, jakž by mi je nabízel darem.
"Vizte, pane, nejkrásnější město na světě."
A napřaženou paží a nataženým ukazovákem mi označil přímo na ostrově, kde jsme se nalézali, Palác a Svatou kapli; na pravém břehu Seiny tržnici na obilí, vetešnictví, tržnici na sukno, na břehu vody Louvre, velkolepý a jakoby hrozící ve své vznešené bělosti, a zcela blízko za Louvrem dřevěnou věž, která se tyčila co hranice na tomto místě města, jsouc tuze vysoká a postavená na hradební zdi;. na levém břehu nevím kolik spanilých kostelů, jejichž jména zde opomíjím; vně hradeb opatství Svatogermainské na Lukách, jehož tři věže se mi jevily nádhernými v tomto slavném jitru, a uvnitř hradeb a jakoby západní ohraničení věž Nesle, aniž počítám přímo v tkáni města napravo i nalevo množství věžiček, zvonic, štítů a lomenic, jimiž se spanile ježily všechny široké ulice a jež svědčily o neslýchaném bohatství urozenců, kupců a měšťanů úředníckého stavu v těchto domech bydlících. Naklonil jsem se, zatímco Aymotin pokračoval ve své promluvě, a tuze jsem se bavil, vida na náměstí Matky Boží hemžit se dobré lidi, ne větší než muří nohy, a své dva koně, které jsem rozeznal po rezavé srsti své Pompéii, ne delší než myšky.
"Jak vidíte," pravil Aymotin, "tato Paříž před vámi je rozdělena jakoby ve tři města řekou Seinou, tekoucí uprostřed. Část po pravé ruce, která je zdaleka nejvíce rozlehlá, se zve Město … "
"Jak to, město?" pravil jsem, "a ty ostatní?"
"Město s velkým M," odvětil Aymotin, "poněvadž tam přebývá král ve svém Louvru. Ostatně mnozí je zvou též čtvrtí svatého Diviše. Potom přichází část, kde jsme my a která je ostrovem, a tato je nazývána, jak víte, ostrov Starého města."
"A levá strana?"
"Zve se Univerzita, poněvadž tam studují žáci, občas zpráskají sedící hlídku, ztlučou svatogermainské mnichy, nasazují měšťanům parohy a pášou tam tisíceré další nezbednosti, které bych ani nedovedl vylíčit."
Ostatně Aymotin to pověděl bez přísného mrzoutství, jehož bychom se mohli nadít od jeho hábitu, ale s lesklým zrakem a nadšeným úsměvem.
"Někteří," pravil, "nazývají Univerzitu také čtvrtí Hulepoix, tak jako Městu se říká čtvrt svatého Diviše."
"Hulepoix! Jaké to prapodivné jméno! Hulepoix! Nicméně mně se docela zamlouvá! Ale jak se nazývají ty dva ostrůvky, tak zelené a tak hezké, které spatřuji před Starým městem a které jsou jeden s druhým jakoby rovnoběžné?"
"Pravý se zve ostrov patriarchův a levý ostrov převozníka krav. Král, jemuž náležejí, měl záměr spojit jeden s druhým a oba dohromady s ostrovem Starého města, aby je prodal stavitelům, leč pro nedostatek peněz ten záměr ztroskotal. Za vámi, pane, jsou tři další ostrovy; které nemůžete vidět, zakrývá vám je chrám Matky Boží, a také ty král podobně zamýšlel sloučit v jeden: ostrov Matky Boží, ostrov kravský a ostrov Louvier, ale tento krásný plán zapadl rovněž do špinavé vody Seiny."
"Jsou pak krávy na ostrově kravském?"
"Dozajista, a hlídají se samy, což je veliká úspora pastýře i měšce."
"Ach," děl jsem, nevěda kam a co vyhlídat, tolik zázraků jsem viděl před sebou, "kolik lidí v tom nesmírném městě!"
"Tři sta tisíc."
"Co ulic!"
"Čtyři sta třináct."
"Jakže! Někdo je spočítal?"
"Dozajista!" pravil Aymotin s hřebínkem tak vysoko vztyčeným, jako by mu všechny náležely. "Slyšte raději tyto verše, kterým jsem se naučil na svých školách:
Na pařížském Starém městě
máme ulic třicet šest;
ve čtvrti pak Hulepoix
osmdesát tři jich máme;
u Diviše svatého
do tří set jich chybí šest.
Ráčíte-li spočítat je,
čtyři sta a třináct jich je.
"Čtyři sta třináct ulic!" zvolal jsem. "Jak tam lze nalézt někoho, jehož jméno sice známe, nevíme však, kde bydlí?"
Načež Aymotin se mě otázal, zvědavě si mě prohlížeje, zda já jsem v té případnosti, o níž jsem právě pověděl, a já, nechtěje se šířit o své Angelině, na niž myšlení budilo ve mně zoufalost, protože jsem věděl, že je tak nablízku a přesto k nenalezení, pravil jsem mu, že hledám svého přítele, který byl co já lékařem učení montpellierského (znamenal jsem, že se při tom maličko zachvěl, jakkoliv se zdál být stále na pozoru, zraky, třebas tuze veselé, měl na číhané a líbý a věčný

úsměv spočíval na jeho hezké tváři co maska).
"Jmenuje se Fogacer," děl jsem, "a byť jeho a moje založení jsou opačná, zajímá se Fogacer o fraucimor tuze málo a já za ním běhám co splašený, snášíme tyto drobné rozdílnosti mezi sebou tak dobře, že jsme se stali velkými přáteli. Znáte ho?"
"Nikoliv," pravil Aymotin s víčky sklopenými a rameny pootočenými.
"Aymotine," pravil jsem ne bez jisté vřelosti, "pakli ho znáte, bylo by trestuhodné neříci mi, kde pobývá, tolik toužím ho spatřit."
"Pane, jsa klerik, jsem skrze svůj stav mlčenlivý. A nadto jsem mlčenlivý i svým založením - a to je takové, jak vidíte. Moje paměť se tudíž stala hrobem. Tvář, jméno, adresa, všechno do ní zapadne a všechno se v ní pohřbí. A nikdy si nezapamatuji nic, co by mohlo jiného poškodit."
Uváživ toto obdivuhodné vyhlášení, posílil jsem se v přesvědčení, že Aymotin přináleží k tomu velikému bratrstvu, jehož údy ve veliké touze, kterou chovají jeden po druhém, bourají mezi sebou veškerou rozdílnost stavu, majetku, vědění či náboženství a prožívají v této rovnosti své nebezpečné vášně, slibujíce si navzájem mlčení, neboť kdyby byli odhaleni, nebylo by milosti pro nikoho z nich.
"Aymotine," děl jsem, "dobře činíte. Rozumím vám. Ale prosím vás, abyste tentokráte nezapomněl na jedno jméno a adresu a sdělil je lékaři, o němž jsem byl pověděl, zachce-li se štěstěně, abyste se s ním setkal. Jmenuji se Petr ze Sioraku a zůstávám v Železné ulici u mistra čepičářského Recroche. Zde je pět soldů pro svatou kapitulu. A zde pět pro vás."
"Pane," pravil Aymotin vraceje mi vzápětí tři penízky, "soldy jsem žádal toliko dva. A stran toho, co jste byl pověděl, to si nežádá odměnu. Učiním to, budu-li moci. Rád vyhovím lidem dobrým, čestným a soucitným."
A poté, vzhlížel ke mně co vrabčice ke svému vrabčákovi s pohazuje zprava doleva černými kadeřemi, tak hluboce si povzdechl a vrhl na mě pohled tak žalostný, že bych mu býval asi vyhověl, jen kdyby byl toho něžného pohlaví, k němuž tak mocně toužil přináležet. Shledávaje pak v tomto přemýšlení jisté rozpaky, naklonil jsem se přes příhradu, abych vrhl pohled na náměstí, kde mě předtím pobavila nepatrnost lidí spatřovaných z takové výše. A rozeznávaje Pompéiu podle rezavé srsti, oněměl jsem vida, že je středem nemalého shluku, pokoušeli se asi čtyři odranci silou mocí ji uloupit Miroulovi, který srdnatě zápolil s útočníky pěstmi a kopanci a nedokázal by nadlouho odolávat přesile.
"Hromské dílo, Aymotine!" křičel jsem, "chtějí mi ukrást mou kobylku!" A rozběhl jsem se, pádil jsem co šílený po schodech věže, minul dveře, proběhl portálem a prostranstvím před chrámem a vpadl jako blesk na ty loupežníky, vyrážeje podivné výkřiky a zasypávaje je zběsilými ranami mečem na plocho, aniž jsem do nich bodal krom do jednoho, který vytáhl ze svých hadrů nůž a chtěl mě jím prošpikovat, za což jsem ho ztrestal bodnutím do paže. Načež on pustil svou zbraň a vrhl se hbitě na útěk volaje, že je mrtvý, ostatní pak se rozběhli za ním a zmizeli v sousedních uličkách co švábi ve svých děrách.
"Miroule!" zvolal sem opanovav pole, "ty krvácíš! Jsi poraněn?"
"To je škrábnutá pěst!" pravil Miroul, "a nic jiného! Ach, pane, váš pěkný kabátec! Nemůžete takto navštívit pana z Nancay! Nejprve je třeba ho zašít."
Běda, pravdu děl! Můj modrý atlasový kabátec, zhotovený marranským krejčím Martinezem před mým odjezdem z Montpellieru, byl tuze nový a troufám si říci tuze slušivý a tuze krásný, a prosím tě, čtenáři, abys mi věřil, třebas jsi slyšel stejně co já v ulici Na pískách tu neslušnou holku o něm hovořit pohrdavě, poněvadž není "podle dnešní pařížské módy," tento kabátec, pravím, jímž jsem se tolik holedbal ve své marnivosti, měl trhlinu na dva palce dlouhou - a což je horší, na přední straně - a ta, když jsem si ji prohlédl blíže, mi sevřela hrdlo a vyhnala mi takřka slzy na kraj očí. Tisíc láter! Jaké to podivné hovado, člověk! Ve chvíli, kdy bych měl děkovat na obou kolenou Prozřetelnosti, že mi zachránila v této šarvátce život, neboť lapkův nůž mi sjel nedaleko srdce, jal jsem se lamentovat nad pokažením svého odění!
"Pane," pravil jakýsi budižkničemu, který s dobrými třemi tucty Matějů a Kubů přihlížel na náměstí s hubou rozevřenou tomu loupeživému úkladu, aniž pohnul paží nebo nohou, ba aniž křikem povolal hlídku, "to je pravda, jste věru řádně potrhaný!"
"A čí vinou," křičel jsem, znenadání všecek rozzuřený, "ne-li těch, kteří, vidouce ty lotry při díle, nehnuli malíčkem, aby pomohli mému sluhovi?"
"Ach, pane!L vzkřikl ten Kuba, "se zlou bych se potázal! A v pouliční bitce! Na to bych si dal dobrý pozor, ano, ač nyní tuze lituji ztráty vašeho kabátce!"
"A kdo ti povídá, že je ztracený!" řval jsem co smyslů zbavený.
"Je věru všecek pokažený," pravil jiný, "a nevím, co by na něm mohla spravit ta nejjemnější jehla."
"Pane," pravil opět jiný, "doneste ho do vetešnictví. Židé vám ho odkoupí. Dají málo, avšak je to lepší než nic."
"Ach, pane!" zvolal Miroul, vida mě rudnoucího, mračného a mou pravici tak hněvem se chvějící, že jsem málem nedokázal vložit meč zpátky do pochvy, "prosím vás, nezlobte se! Jste živ a zdráv! Vaše, vaše Pompéia taktéž! Vraťme se domů! Alizon to zázračně spraví!"
"Ach, Miroule," pravil jsem provensálsky, "za božího dne! Před chrámem Matky Boží! Před těmito zevlujícími zevlouny! Hromské dílo! Toto je tedy ta Paříž tolik do nebe vynášená? Doupě hrdlořezů?"

25. Vyléčení nedokonalostí

Mistr Recroche se ještě nevrátil domů, Alizon se zrovna probudila a sotva spatřila můj roztržený kabátec, bez meškání mi ho sebrala a navléknuvši do jehly modré hedvábí, jala se ho spravovat: což činila ruče a znamenitě, majíc ostrý zrak, čilé pohyby, sluch dychtivý naslouchat mému vyprávění a jazyk neméně mrštný při posuzování té záležitosti.

"Ach, pane!" zvolala svou pařížskou francouzštinou, stejně hlasitou co překotnou, "to je zázrak, že vás nezahubili! Jeden sluha a hlídal dva koně, co vás napadá! V Paříži, kde je více lupičů než vší na hlavě mnichově! Blahoslavená Panno! Ukradli by kočár i s králem, nebýt Švýcarů, aby je zahnali!"
"Alizon," pravil jsem, "šiješ přenádherně, myslíš však, že tvoje správka nebude vidět?"
"Co se toho týče," Alizon se narovnala v těle zatahujíc ramena dozadu, aby dala odpočinout zádům, nebo aby vypnula ňadro (či obě dvě), "och, pane! Bude vidět méně než úd vprostřed těla muže, leč více než čára narýsovaná na vytrhaném obočí. Nelze sešit šat, aby nezůstala jizva, a jmenovitě v hedvábí. Vizte kabátec, s nímž se můžete ještě vydat všude, nikoli však na návštěvu ke králi do Louvru, pakli tam toužíte. Bude vám třeba opatřit si jiný, a také proto … "
"Také proto?" děl jsem, když nepokračovala.
"Ach, pane," vrhla na mě hbitý a půvabný pohled černýma očima, "nijak bych se vás nechtěla dotknout, tolik jste laskavý, ale tento kabátec, jejž vám sešívám, není zajisté podle dnešní módy. Kabátec v Paříži se šije mnohem volnější v ramenou, je dostatek široký v podpaždí, aby se tam umístila kapsička, končí do špičky nad poklopcem a má vycpávku k vyplnění břicha, zvláště u vás, který jste hubenější. Tak si to přeje vévoda z Anjou, protože soudí, že břicho dodává obrysům muže vznešenost."
"Jiný kabátec, Alizon! Jak jsi na to přišla! Nikdy se Samson neuvolí vyplatit mi na něj peníze, a on vládne naším měšcem! Co mne se týče, s tou trochou zlata, které mi zbývá, nemohl bych si ho pořídit."
Poté Alizon na mě vrhla pohled, pak další, pak ještě další, při čemž šila s bezmeznou hbitostí a já žasl, jak snědou pleť, temné oči i vlasy má ta milá pekelná muška s dříkem tak štíhlým, tak útlým a tak mrštným, s pasem, který by se dal sevřít dvěma rukama, a s nožkama tak dětsky roztomilýma, jako mají batolátka.
"Ach, pane," pravila posléze, "je mi vás líto! Kdybych byla vznešená a urozená dáma, žijící toliko kratochvílím a bez sžíravých starostí, darovala bych vám dostatek peněz, abyste si pořídil tak krásný oděv, jak jste krásný ve své přirozenosti."
Otvíral jsem ústa, abych jí poděkoval za tak milou poklonu, když se rozlétly dveře dílny a vešel mistr Recroche s balíkem v ruce, v zablácených škorních a v takové náladě, že by nejraději své čepce rozkousal.
"Baba!" zvolal všecek zachmuřený a hlasem tuze štiplavým, "co se to zde činí, není-li mistr doma? Spí se! Tlachá se! Hola, Baragrane! Coquillone! Vzhůru! Vzhůru!" opakoval dávaje jim kopance do zadku a nikterak jemně, "tady se myslím lenoší a spí ve dne!"
"A vy v noci," pravila Alizon, "zatím co my robotujeme!"
"Ticho, sklapni zobák!" křikl Recroche napřahuje pavoučí paži, jako by ji hodlal zpolíčkovat, ale Alizon v okamžení popadla nůžky a držela je tak odhodlaně před obličejem, mezitím co její černé oči metaly plameny a blesky, že Recroche strčil obě ruce za záda a děl:
"Copak to je? Kabátec? Zhotovují-li se zde kabátce?"
"To je pouhá správka," pravila Alizon, "a vizte, už je hotová! Pane ze Sioraku, zde váš oděv!"
"Jakže!" vzkřikl Recroche, přejížděje pravým ukazováčkem po svém supím zobanu, "v mé dílně se pracuje pro někoho jiného! A po čas patřící mně! To je zpronevěra! A zcela proti regulím mistrů a starších!"
"Ach, dobré to regule!" zvolala Alizon, "a jak patrno, zavedli jste je vy a vám podobní kmotři v cechu!"
"Mistře Recrochi," pravil jsem, "to já jsem požádal Alizon o tuto správku. A jelikož ji prováděla ve vaší dílně a využívala času, který patří vám … "
"A mé nitě a mé jehly," dodal Recroche.
"A nůžek," pravila Alizon nadmíru štiplavě.
"Já vám to zaplatím."
"To budou dva soldy," pravil mistr Recroche tónem co nejskromnějším a s očima sklopenýma.
"Jakže," pravila Alizon, bzučíc pobouřeně co včela, " jakže! Dva soldy za deset minut mé práce, když vy mi platíte tři soldy deset denárů za celý den!"
"Trdlo hloupé," zvolal mistr Recroche s nekonečným pohrdáním, "cena za tvou práci a cena za můj výrobek nemohou být stejné. Jinak kde že by byl zisk? Toto je medle," pravil bera mi pláštík z rukou, "vynikající opravička, provedená nejdrobnějšími stehečky, nejvzácnější mistrovské dílečko mé dílny … "
"Ach, mistře Recrochi," pravil jsem napolo zvesela, napolo vztekle a vzal mu své odění z rukou, dost toho klábosení! Nebo si ještě něco přirazíte k těm dvěma soldům. Už ani slovo! Zde máte ty maloulinké soldíčky! A díky vám za jehlu, nit, nůžky, stoličku a Alizoninu úžasnou dovednost."
Načež Alizon vyprskla, by i Baragran se usmál, ač byl všecek úzkostlivý, zda zůstane ve vzácné přízni mistrově a zda nebude nahrazen ženou za tři soldy deset denárů.
"Chutě do práce!" zvolal Recroche, jehož nálada se zlepšila, jakmile mu moje dva soldy zahřály kapsu. "Pane ze Sioraku," pravil, když jsem si navlékl kabátec, "nikterak nevěřte, že v mém povolání je všecko jen zisk. Já, Recroche, jsem čekal tři dlouhé a důkladné hodiny v předsíni baronky z Tourelles, abych jí za kuropění dodal čepce; které si ode mne objednala v bezvadném provedení. Tři hodiny hodinovaté! Baronka spala! Slyšel jste dobře! Ona spala! A v této chvíli, sázím se, spí ještě!"
V tom okamžení se ozvalo zaklepání na dveře. Coquillon na pokyn mistrův odběhl otevřít a zjevil se drzý hejskovitý sluha, nadouvající se co páv v tmavočervené livreji se zlatou náprsenkou, a ten sluha hlasem tuze povýšeným a se strojenými pohyby se otázal, zda je přítomen mistr Recroche.
"Je zde," pravil Recroche tváře se tak vlídně jako železné tyče zpevňující jeho vrata.
"Má paní," pravil sluha s hřebínkem vysoce vztyčeným a povýšeně čenichaje, "má paní baronka z Tourelles si přeje vás navštívit."

"Bude vítána," pravil Recroche co nejúsečněji. Poté s rukama za zády předstíral, že si prohlíží strop, špatně snášeje, pokud jsem znamenal, způsoby tohoto zpupného sluhy, který si nás prohlížel jednoho po druhém, jako bychom byli maličké hromádky hoven na kraji cesty, a opět začenichal ve vzduchu, jako by byl mrzutý, že jsme mu ho otrávili svým dýcháním.
"Jdu to povědět paní," pravil na půl huby a nesa hlavu co svátost oltářní.
A odešel. Soudě paní podle služebníka, neočekával jsem od baronky nic dobrého a už jsem si ji představoval s tváří gorgony tuze málo spanilé. Ach, čtenáři! Jaký to byl omyl! Očí jsem neměl dost, abych ji hltal, když vstoupila, tuze skvoucí ve své vycpávané suknici z bledě zeleného atlasu, napodobené, jak mi potom sdělila Alizon, podle sukní princezny Margot, které platily co do objemu za nejobšírnější v království, mohly elegantní dámy, jež je nosily, sotva projít dveřmi. Nad tímto bohatým rozšířením v bocích měla pas tuze stažený živůtkem, který ji svíral svou tuhou šněrovačkou, šířil se co nálevka k ramenům a zvedaje hruď nadouval ji tak, že prsy ve výstřihu šatů zdály se tuze kulaté, tuze bujné a krom hrotů takřka obnažené. Dlouhý půvabný krk nad těmito vnadami vězel co v okvětním kalichu v obrovském nabíraném límci, trčícím za šíjí co paví chvost, jsa všecek z naškrobené krajky nejkrásněji zhotovené a poseté perlami nejčistšího lesku, které také obepínaly trojitou řadou řečený krk, a to zde nemluvím o účesu spleteném z množství kudrlinek, jež byly načesané jedna na druhé a protkané na všelikých místech tolika jiskřivými brilianty, smaragdy, zlatými hřebeny a ozdobami, že bylo zázrakem, jakž se toto lešení mohlo udržet v rovnováze na té rozkošné hlavě.
A ta hezounká a něžná hlavička! Ne nepodobná Panně, kterou jsem byl viděl v chrámu Matky Boží, s jemným, ohrnutým a drobným nosíkem, s ústy co třešně, s očima uhle černějšíma. Ale Panna byla z mramoru a tato paní tak čilá, tak živá a pohyblivá, že byste ji pokládali za roztomilého ptáčka, otáčejícího zobáčkem hned sem, hned tam, a poskakujícího z větévky na větévku.
Ta kráska byla v doprovodu statné a hezké komorné (kterou Miroul v tom okamžení vstoupivší neprodleně zasypával významnými pohledy), a ta komorná nesla její váček, její lahvičku s voňavkou, její kapesník a masku, dále jí doprovázeli páže nesoucí vějíř a velký štolba, táhnoucí za provaz prkno, které pokládal, jakž jsem to byl spatřil později, na blátivý chodník, aby si jeho paní nezašpinila roztomilé střevíčky při vystupování z kočáru; tyto střevíčky jsem zahlédl v závratném zavlnění široké suknice a jevily se mi z bledě zeleného atlasu, se zlatou přezkou a tuze vysokým podpatkem. Takto na jednom konci vyzdvižená a na druhém o dobré tři palce prodloužená svým majestátním účesem, baronka z Tourelles mě postavou převyšovala a objemem také, byl její prostředek tak útlý a vršek a spodek tak mohutné, že se podobala přesýpacím hodinám.
"Ach, mistře Recrochi!" vzkřikla hlasem tak rychlým a překotným, že slova bubnovala do uší co deštivý příval do střechy, "kolikerými omluvami jsem vám povinována, že jsem na lůžku lenošila, mezitím co jste čekal u mne v předsíni, chtěje mi dodat moje čepce! Na mé svědomí!Tolik jsem včera jedla a do noci se bavila! A v tak bláznivé společnosti! Ach, Recrochi, to bylo na umření! Recrochi, Recrochi, ty čepce! V tu chvíli! V tomhle okamžení! Neotálej, prosím tě!"
"Jaképak otálení, paní baronko!" pravil Recroche s hlubokým ukloněním, do něhož vkládal, jak jsem uhlídal, jakýsi tajný posměch, protože byl z těch pařížských kupců, kteří nemilují ani urozence, ani prince a necení si ničeho a nikoho krom sebe samých. "Otálení, madame! Zdalipak jsem neotálel dobré tři hodiny u vás v předsíni! Má dílna v ten čas byla bez práce! Moji tovaryši zaháleli! Moje zákaznictvo bez obsloužení! Ach, madame, toto otálení vás bude stát deset soldů navíc!"
"Čert je vem!" zvolala paní z Tourelles. "Recrochi, ty čepce! Ty čepce, v tu chvíli! Ach," dodala, " já se udusím! Takové vedro letos v srpnu! To je na umření!"
A opírajíc se oběma rukama o útlý pas, jako by chtěla rozepnout živůtek, který jí svíral hruď, vykřikla takřka bez sebe: "Korino, mou lahvičku! Nikotine, můj vějíř?"
Když se nadýchla z lahvičky a zamávala vějířem, opět ožila, Recroche pak rozbalil čepce a ona si je jeden po druhém vyzkoušela na svých do výše čnících vlasech, při čemž Alizon s tváří tuze kyselou držela před ní zrcadlo. A ponechávám na vás, abyste si představili to volání, ty výkřiky, tu užaslou tvář, to nekonečné žvatlání, to půvabné otáčení hlavy, dmutí prsou a tisíceré to je na umření, jimiž bylo to zkoušení provázeno. Když posléze baronka byla hotova a vzala si od Koriny svůj váček, aby Recrochovi zaplatila, všeptla tomu mužíku do ucha pár slov, jež jsem neslyšel, avšak jichž smysl jsem pochopil, protože se ke mně Recroche s medovým úsměvem obrátil a pravil:
"Pane ze Sioraku, paní baronka z Tourelles touží po potěšení, aby se s vámi mohla seznámit."
"Madame," přistoupil jsem k ní blíže, "jsem na výsost uchvácen vaší osobou i vaší vlídnou a láskyplnou dobrotivostí."
A řka to políbil jsem jí nikoliv ruku, než toliko konečky prstů, jakž mě to byla naučila paní z Joyeuse, která nechtěla, abych byl v těchto případnostech příliš hltavý a žravý, hovořic ke mně takto: "Srdéčko moje, nelíbejte dámám ruku, jako byste ji chtěl pozřít. A stran těch svých ohnivých pohledů, snažte se v nich také mírnit. Počestná dáma není služka, kterou můžete po jednom pohledu povalit do trávy. Ponechte jí pro smilování čas, aby se rozhodla!"
Že paní z Tourelles byla spokojena mým chováním současně ohnivým i uctivým jsem přesvědčen, neboť mi učinila tisíce půvabných komplimentů a k těmto komplimentům připojila tolik obratných otázek pronášených tónem tak živým, tak pohotovým, tak velitelským a zároveň tak mazlivým a koketním, že jsem nedokázal odolávat tolikeré libé rozhodnosti a za necelých pět minut jsem jí pověděl o sobě skoro vše.
"Pane, neráčil byste mi laskavě podat ruku cestou ke kočáru, prkno mého štolby je tak úzké, že se bojím, abych z něho nespadla na ten zablácený chodník! To je na umření! Prosím vás, pane, dejte mi ruku!"
"Madame," pravil jsem, " je vaše, item moje paže i můj meč!"
"Ach, pane," pravila se smíchem za svým vějířem, "jak jste dvorní v tom vašem Périgordsku! Váš meč! Nemířím tak vysoko!"
"Madame," pravil jsem lehčím tónem, nechtěje být za ní pozadu v nenuceném chování, "nicméně to je pravda,

nakládejte se mnou po libosti, jsem váš."
"Pane ze Sioraku," pravila, vrhajíc na mě pohled, a kdybych ho bral vážně, dával by mi nad ní nekonečná práva ale čtenáři, není právě v tom háček? Není v rychlém pohledu význam, ať vážný či nevážný, který by se nedal vzápětí popřít - "pane ze Sioraku," pravila a umlkla, předstírajíc zmatek.
"Madame," pravil jsem, zavěšen na jejích karmínových rtech, "mluvte, poslouchám vás."
"Pane, nastoupíte se mnou do kočáru a pojedete kousek se mnou?"
"Dozajista, madame."
"Pane," pravila, napravujíc své pokárání šibalským zrakem, "v Paříži se neříká ‚dozajista'. To je mluva hugenotská. Říká se: ‚zajisté'."
"Zajisté, madame," uklonil jsem se, "jsem váš až na konec cesty, a přejete-li si to, až na konec světů známých i neznámých."
"Pane," pravila se smíchem, "podobá se mi, že máte dobrou vyřídilku. A jste-li tak udatný, jak jste zábavný, budeme na nějaký čas dobrými přáteli. Leč nastupte, buďte tak laskav!"
S jakým rozechvěním jsem seděl po boku té vznešené dámy, pokud mi její obšírná suknice ponechávala místo na sedadle mocně vycpaném v jejím dobře uzavřeném kočáře, a jak jsem viděl, rovněž vypolštářovaném bledě zeleným atlasem; Korina seděla proti nám, item malé páže.
"Korino," pravila, jakmile se kočár pohnul, "zatáhni záclonu. Ty také, Nikotine. Pane!" pravila. "Já už nemohu! To je na umření! Líbejte mě, prosím vás!"
Ach, jak jsem musel kroutit, natahovat a rozpřahovat paže i trup, abych se přes tu širokánskou a tuhou suknici dostal ke rtům, jež se ke mně vzpínaly a jež se mi zdály měkoučké a lahodné k zatracení všech těch papeženských svatých, v něž ta kráska věřila. Od svého odjezdu z Mespechu jsem se nedostal k takovému hodování a zapomínaje na překážející sukni, pustil jsem se do něho střemhlav.
"Pane," pravila paní z Tourelles odtahujíc se, "opatrněji! Opatrněji, prosím vás! Vrháte se na mě, jako byste se hotovil mě sníst!"
Načež Korina, která nebyla ztratila ani ždibec z podívané, již jsme jí skýtali v modrém přítmí kočáru, jala se z plna hrdla smát tou měrou, že pustila malého Nikotina, kterého okamžení předtím lechtala a šimrala, div se nezalkl, neboť to byla statná ženská a ten hošík tak útlounký a bezvousý, že vypadal jako převlečené děvče. Nepochyboval jsem, vida tyto hry, jež mi tak hrubě připomínaly Héličku, že ta služebná dívka a snad i její paní mají s tím hezounkým mládenečkem denně styk nekonečně pohodlný.
Paní z Tourelles, když se také byla zasmála vlastnímu vtipu (sázím se, že se pochlubila tímto výrokem ještě týž den přítelkyním), neprodleně se opět pustila do díla, a byl jsem tentokráte sdostatek jemný, aby byla spokojená, i stalo se, že mi rozepnula kabátec a košili a zajela pod ni rukou, aby mi pohladila hruď: jak bych byl uchvácen tímto laskáním nebýt toho, že náhle vytáhla ruku s takovým děsem, jako by se popálila:
"Jakže, pane!" vykřikla, odtahujíc rty a celé tělo, "vy jste všecek zarostlý!"
"Nu ano," pravil jsem zíraje.
"Odshora dolů?"
"Odshora dolů."
"Nebesa!" zvolala baronka. "Korino, slyšelas? Pan ze Sioraku je všecek zarostlý! Pro smilování, zda-li může kdo být takovou měrou venkovanem!"
"Leč co mohu činit? To příroda mě učinila chlupatým."
"Na mé svědomí!" vzkřikla paní z Tourelles napolo se smějíc, napolo se vztekajíc. "Korino, slyšelas? Pane, vy to vskutku nevíte? Již dlouhý čas se u nás chlupy nenosí! Snad krom nějakého vousatého starce! Ale troufám si říci, že není v Paříži mladého a dvorného urozence, který by se nedal všude vyholit, prve než nabídne svoje služby počestným dámám!"
Mohl bych na to odpovědět, že jsem tyto služby nenabízel, spíše že byly ode mne požadovány. Ale dal jsem přednost mlčení dobře věda, že půvabné .krásky mohou muži prominout vše krom hrubých slov, naučiv se od paní z Joyeuse, že ve styku se ženami je třeba bud všechno brát, nebo se všeho zříci, ať běží o laskání či o hubování. Toto něžné pohlaví je zvyklé mstít se na milovníku za poddanství, v němž ji udržují otec a manžel, i nalézal jsem toliko výhody v tom, že jsem se bez odmlouvání podvoloval jeho zlému nakládání, protože jsem zpozoroval, že učiněné násilí je obvykle míněno k dobrému a že po drápnutí přichází pohlazení - to pak úměrně k tomu na výsost libé. I mlčel jsem, zíraje na krásku modrýma očima, naivnějšíma, než ve skutečnosti byly a jakoby vyděšenýma, že jsem přišel o její vzácnou přízeň.
"Ach, madame!" pravila Konina, která se prvá dojala mým truchlivým postavením, "vizte, jak je všecek smutný a z míry vyvedený! Pro smilování, vraťme mu naše rty! Pan ze Sioraku zhřešil toliko z nevědomosti. To je hřích nepatrný a vbrzku se dá napravit. Za necelou hodinu ho dobrá lazebnice v lázních učiní tak hladkým a hebkým, jako je Nikotin."
Ach, přemýšlel jsem, Konino, jak to zamýšlíš!. Já všecek ostříhaný a vyholený! Navrácený v nedospělé dětství! A neztratím-li v těchto pařížských jemnůstkách svou sílu stejně jako Samson z bible?
"Pane," pravila paní z Tourelles, berouc mě za ruku a proplétajíc své prsty s mými tou nejrozkošnějším způsobem, "chcete-li mi sloužit, k čemuž tuším máte příchylnost, musíte vyléčit tyto nedokonalosti item svůj pláštík, který nejenže pochází od vašeho děda … "
"Ó, madame!" vzkřikla Korina.
" … ale je vpředu sešitý a to spravování by vás u dvora uvrhlo v hanbu."
"Madame, jsme na místě," pravila Korina.
A kočár se vskutku zastavil, paní z Tourelles vytáhla jemnou, hezkou a navoněnou ručkou jednu záclonku a pravila ke mně s konejšivým úsměvem:

"Pane ze Sioraku, tady já vystupuji. Toto je ulice Nalezené krávy. Ten malý domek s modrými okenicemi je můj. Pokaždé, kdykoliv je moje slabé tělo znaveno tímto širým světem, jdu si sem odpočinout od protivenství, zmatků a lomozu, s nimiž se setkávám ve svém paláci; pane ze Sioraku, budu zde zítra o šesté hodině odpolední. Přijmu vás sama k večeři."
"Madame," pravil jsem, "budu nanejvýš šťasten."
"To také doufám," pravila baronka s nádechem povýšenosti, "bude-li všechno, jak jsem pověděla."
Poté nezbylo než jí se svrchovanou úctou políbit konečky prstů a vystoupit z tohoto měkce vypolštářovaného kočáru co nejméně nešikovně, aniž jsem opomněl pokynout hlavou Korině, jež, pokud jsem znamenal, se o mne tuze zajímala, jakkoliv jsem tehdy nevěděl, kam až jde její zájem.
Rychle jsem uskočil, aby rozjíždějící se kočár mě nepostříkal blátem, a v tom prudkém ustupování jsem se ocitl ve výklenku dveří, jež se náhle za mnou otevřely a zjevil se Petr z Hvězdy, oblečený všecek v černém, a jeho dlouhý nos byl ještě více prodloužený starostmi, které v něm vzbuzoval světa běh.

26. Zemřít pro birýt …

"Ach, pane z Hvězdy!" zvolal jsem, "jaký to zázrak, že se zde vynořujete co deus ex machina?"
"Ani zázrak, ani tajemství," pravil Hvězda. "Tento dům je můj. Ten, který si tak zvědavě prohlížíte na druhé straně ulice, je rovněž můj. Pronajal jsem ho na Recrochovu prosbu osobě, z jejíhož kočáru jste právě vylezl. Býval čas," pokračoval svým mrzoutským a mravným tónem, vrhaje však na mě ze strany pohled káravý a přitom rozjařený, "kdy toliko vysocí páni ode dvora mívali v Paříži daleko od svých paláců tyto útulné domečky. A nyní (povzdechl) je mají i počestné dámy."
"Ach, pane!" pravil jsem.
"Pane ze Sioraku," pravil on, "mám jakousi práci v Železné ulici. Mohu vás doprovodit a cestou si s vámi popovídat?"
"Bude mi nemalým potěšením."
"Mně rovněž. Není vám tajno, že rád tepu současné mravy. Víte-li, co pravila zesnulá Anna z Albretu, když přijela ze svého ctnostného a hugenotského Navarrska, aby v Paříži podepsala svatební smlouvu Jindřicha s Margot?"
"Co pravila?" otázal jsem se zdvořile.
"Že na královském dvoře už nikoli muži žádají ženy, nýbrž ženy žádají muže."
"Ach, pane!"
"Žádné ach, pane ze Sioraku," pokračoval tišeji, "vy jste věru podivná odrůda hugenota. Ledva jste den v Paříži, hle, už jste se chytil na udici, a co horšího, už se na té udici všecek tetelíte."
"Pane," promluvil jsem neslaně nemastně, "je patrno, že se tetelím?"
"Strašlivě. Ale pospěšme si, prosím vás. Jsem v Železné ulici očekáván."
A vskutku zrychlil krok, dlouhý, hubený, prkenný při chůzi, prkenné šíje i ramenou, nicméně vrhal kolem sebe na vše strany s podivuhodnou nenasytnosti zvědavý a číhavý zrak.
"Pane," otázal jsem se maje se na pozoru velice velmi, abych nejmenoval, "vy znáte tu urozenou dámu?"
"Co svoji ruku. Až na to, že moje pravice ví, co činí moje levice, zatímco palác Tourelles neví, co činí domeček v ulici Nalezené krávy. Pane ze Sioraku, vy se usmíváte. Domníváte se, že jste první?"
"Ani první, ani poslední. Leč pane rádče, mohu-li se vás dotázat, odkud znáte tu dámu?"
"Od Recroche, nebo od něho jsem se dověděl, že dáma si přeje pronajmout domek v blízkosti domku svého kloboučníka."
"Proč v takové blízkosti?"
"Z příčiny vybrané zdvořilosti jejího kočáru, který je tuze diskrétní a raději očekává svou paní před jejím kloboučníkem než v ulici Nalezené krávy."
"Ach, krásná lest!" křičel jsem. Smál jsem se tentokráte nikoli jednou stranou tváře, leč z plna hrdla.
"Znamenitě!" pravil Hvězda s hořkým úsměvem, leč se zrakem tuze potěšeným. "Obával jsem se, aby vám naše čarodějka nelapila duši spolu s tělem. Ach, pane ze Sioraku! Kolik cárů nejněžnějších citů byste býval jinak býval ponechal na těch trnech! Naše Kirké ode dvora mají pohlaví stejně vřelé co srdce chladné. Vnitřek, vnějšek, všechno je móda a marnost. Odhodí vás, jakmile se jim přestanete líbit."
"Nebo, jakž jsem byl slyšel, jak její slabé tělo bude unaveno tímto širým světem."
"Nebude nikdy. Má příliš mnoho choutek. Ctihodný doktore medicíny, tady se s vámi rozloučím. Chtěl byste se setkat s Ambrožem Parém?"
"Ach, pane, byl bych v sedmém nebi!" zvolal jsem na výsost užaslý.
"Nuže, postarám se o to."
A zatímco jsem se rozplýval vděčností a děkováním, počestný Hvězda klepal u dveří jednoho domu, ponechávaje mě v nemalém nadšení nad jeho obezřelostí, moudrostí a laskavostí.
Jak jsem vstoupil do dílny mistra Recroche, abych se poptal na své bratry, nalezl jsem tam Baragrana a Alizon kmitající jehlou a při šití prudce meloucí jazykem v ostré rozepři.
"Nemůžeš nicméně popřít, trdlo nejapné," říkal Baragran, "že baronka je krásná jako svatá Panna!"
"Krásná!" pravila Alizon. "Baronka krásná! To zajisté popírám."
"To že jsi žárlivá!" pravil záludně Baragran.
"Žárlivá, já, ty hňupe potvorný!" zvolala popuzeně Alizon napolo útrpně, napolo posměšně, "podívejme se, já že jsem žárlivá na baronku! Urozený pane, slyšel jste toho chytráka? Já a žárlivá na baronku!"

"Nemyslím na urozenost, leč na krásu té dámy," děl Baragran. "Neboť ona je krásná. Arci, pravím, a budu to tvrdit i pod šibenicí s provazem na krku. A pravím také, že by bylo třeba roztlouci v moždíři sto takovýchto Alizon, aby se přihotovila jedna žena barončiny skvoucnosti."
"A má-li snad čeho více než já, ubožáku vymiškovaný," křičela Alizon, "krom krásného peří?"
"Peří?" pravil Baragran, "leč to peří je její!"
"Och, kdeže! Oškubej ji, Baragrane! A co ti ostane? Stáhni jí suknici, vycpávku, zelenou atlasovou spodničku, podpatky na dva palce, perly, vyčesaný účes, falešné copy, voňavky, pudry a nalíčení z tváře! A s čím se shledáš, Baragrane milený? S děvečkou ne mladší a ne hezčí mne, narostlou nejinak co já, uprostřed se stejnou štěrbinkou co já a nedávající muži větší potěšení!"
Čemuž jsem se smál, až se za břicho popadal, vzpomenul jsem si, co moje Hélička byla pověděla o Dianě z Fontenaku, když tato se uzdravovala na Mespechu po moru a objevovala se v hranostajových kožešinách v okně vstupního přihrádku, přitahujíc mé pohledy (item pohledy mého staršího bratra Františka) co magnet železné piliny. Ach, přicházelo mi na um, pařížská muška se bodnutím věru vyrovná mé malé périgordské vose! A překvapen, že jsem byl pomyslel na nebohou Héličku, jako by byla dosud naživu, byl jsem jat smutkem tak nenadálým, že jsem se otočil, přistoupil k oknu a hleděl na ulici se zrakem zamlženým a hrdlem sevřeným.

Giacomi a můj hezký bratr Samson byli tuze vyhládlí po probuzení ze svého dlouhého spaní, já pak měl už toliko vzpomínku na dvě zapékané paštičky z vepřového masa, které jsem byl zhltl ráno (s mlékem té plavovlasé mlékařky), i bylo mou první péčí objevit krčmu, kde bychom se mohli všichni čtyři uvelebit u stolu před lahví a kuřetem, což nebylo nijak snadné, pomyslím-li na obrovitý nával lidí v Paříži u příležitosti svatby princezny Margot. Nicméně na Baragranovo doporučení jsme nalezli jednu v ulici Žebravých bratří, a ta krčma popírala jméno své ulice, neboť měla tuze počestně vyvěšené ceny na dřevěném sloupku před vchodem, jak to prý vyžadovalo královské nařízení, ostatně nadmíru špatně dodržované. Šenkýř byl Baragranův příbuzný a přijal nás tuze zdvořile, třebas po své číhavém a pátravě zkoumavém způsobu, chtěje vědět, jaká je příčina našeho pobytu v hlavním městě. Ale když jsem mu ochotně vyhověl znamenaje, že v něm není zlá vůle, opakoval neprodleně náš příběh jednomu každému hostu i lidem ze sousedství, maje pařížskou vášeň tvářit se, že je o všem zpraven. Od tohoto okamžení nás měl raději a slíbil nám stůl ráno i večer ve své krčmě, což pás hrubě potěšilo, strava byla dobrá a její cena skromná, jak jsem si povšiml, ve srovnání s tím, co stála jinde v Paříži, jakkoliv třikráte vyšší, než co bych býval platil v Sarlatu.
Neopomněl jsem udržet si tuto náklonnost traktérovu vyprávěním o svých trampotách v hlavním městě a jmenovitě o loupeživém úkladu na mou klisnu na náměstí Matky Boží, což mu poskytlo na celý den znamenitý námět k vyprávění. Byl bych v nemalých rozpacích, kdybych ho měl dnes popsat, jeho tvář byla zcela nevýrazná, leč na oplátku si dobře pamatuji jeho jméno, poněvadž hlásalo jeho všednost vskutku nestoudně: nazýval se Matěj Kuba. Dnes je mrtev, protože byl příliš okoušel svá vína, ale jeho syn zdědil po něm hospodaření v traktéru a vaří tam chutné krmě za mírné ceny. Večeřel jsem tam ještě ve čtvrtek minulého týdne a touží-li čtenář ochutnat tu prostou stravu, stačí, odvolá-li se mě: Abel Kuba (tak se zve syn) ho přivítá co lorda. Ulice je tichá, bez vozů a lidského hemžení, a číšnice švarná.
Když jsme opustili pěšky traktér Matěje Kuby, abychom sestoupili k řece a došli k ulici Na pískách na Starém městě, kde bydlel pan z Nancay, potkali jsme prazvláštní procesí: v čele neslo panáka z proutí dobré dva sáhy vysokého, ten byl nastrojen do červeného vojenského šatu co Švejcaři v Louvru, třímal krvavý prapor a jeho obličej tvořila šklebivá maska, kterou jako by si vypůjčil od nějakého ďáblova pacholka. Nápis připevněný na hrudi toho nešťastníka hlásal urbi et orbi, že je "mordýř a svatokrádežník". Za tím panákem kráčel dobrý tucet kněží v ornátech, štolách a kápích; byli k němu otočeni zády, kráčejíce pozpátku - což nebylo nikterak pohodlné v těchto blátivých ulicích - a čelem obráceni k soše Panny nesené na plecích čtyř mohutných a valících se kolosů, kteří podle zástěry a nožů zastrčených za opasky jevili se mi co řezníci. Po obou stranách sochy poskakovali drobní klerici, kteří houpajíce kadidelnicemi neustále ji zahlcovali oblaky vůně, aniž v nejmenší míře ulevovali té dobré Panně v utrpení, neboť měla tvář i prsy zmrzačené a zkrvavené, pakli byly vskutku krví ty karmínové skvrny, které jsme spatřovali v dlouhých pruzích na pohmožděném a otlučeném kameni. "Se son e vero, e bene trovato ," šeptl mi Giacomi do ucha. Zvěděl jsem později, že pošetilý úklad, jejž připomínalo toto procesí, se udál před sto čtyřiceti čtyřmi léty; jakýsi Švýcar v žoldu krále prohrál řečený žold v kostkách, a když vyklopýtal z krčmy v Medvědí ulici, kde ho byli oškubali, pocítil hrubou nevoli a zlost a navíc byl tak opilý, že by nerozeznal bílou nit od černé, i vrhl se na sochu Panny, která žehnala chodcům na rohu ulice, otevřel nůž a zarputile se snažil ji rozbít. Nepovedlo se mu to, leč jakž bylo vidět, Marie od toho mocně krvácela a po půldruhém století krvácí dosud, najmě při procesí, při němž ji nosí - a před ní jejího proutěného mordýře - po ulicích a uličkách čtvrti svatého Diviše a poté zpět na její podstavec, před nímž po zpívání, modlení, pálení kadidla (a vybírání milodarů) spálí u jejich nohou proutěné vyobrazení Švýcara.
Za sochou s panákem se valil dav nadmíru početný, velebící zpíváním blahoslavenou matku a zaslibující jejího mordýře zlořečení národů a nekonečným mukám pekelným. Dav lidí toto zpíval z plna hrdla způsobem spíše rozvášněným a bojovným než zbožným, s tvářemi planoucími a - což mě ponechalo užaslým - s napřaženými noži, sekyrami a tu a tam kopími, se vzteklým křikem zaslibujícím plamenům nevěrce, židy a hugenoty - i byl tento křik doprovázen mračnými a výhružnými pohledy vrhanými na chodce v ulicích, jako by byli podezřelí, že nikoli sdostatek uctívají zmučenou Pannu.
Jelikož toto procesí zabíralo celou šíři ulice, postavili jsme se všichni čtyři do poměrně velikého výklenku, kde se spatřovala dvojí vrata, jedna pro povozy a druhá pro pěší, abychom uvolnili místo těm zuřivým papežencům a krvácejícímu předmětu jejich uctívání, a já při dívání na něj snažil jsem se zbavit své pohledy útrpnosti, kterou ve mně vzbuzovala ona pověrčivá maškaráda. Tato nezaujatost však asi nestačila, neboť Giacomi do mne strčil loktem a italsky mi zašeptal:
"Bratře, ti zpotvořenci na nás hledí tuze podezřívavě. Pro smilováni, smekněte a křižujte se."

Což jsem neprodleně učinil, i Giacomi, i Miroul, leč nikoliv Samson, který ostal co balvan ledu, tělo ztuhlé, zrak prázdný, s birýtem na hlavě.
"Samsone," pravil jsem provensálsky co nejnaléhavěji, "smekni birýt, přikazuji ti to!"
"Nikoliv," děl Samson, tvrdší než diamant. "To je věc svědomí. Nesmekám před modlami."
"Samsone," syčel jsem potichu a vztekle, "ještě jednou ... "
Ale neměl jsem čas déle mluvit, dobrých třicet těch rozzuřených pošetilců nás vzápětí obklíčilo nebo spíše obstoupilo v půlkruhu, neboť k našemu nemalému štěstí jsme stáli zády k vratům, a všichni ti zarputilci mávali zbraněmi, rumění, ječící, zuby skřípající, s očima blesky metajícíma a takřka z důlků lezoucíma, a vřískali, až uši zaléhaly, že vykuchají toho bezbožníka, toho satanáše, toho smrdutého kacíře, který se rouhá blahoslavené Panně. Křičel jsem, aniž jsem mohl být slyšen v tomto pekelném lomození, a nakonec jsem tasil, item Giacomi a Miroul, ale ti rozběsnění lotři stěží o krok ustoupili před našimi kroužícími meči, křičíce ohavné a zběsilé nadávky na mého nebohého Samsona, který bez meče, zpříma, prkenně, se vztyčenou hlavou a s birýtem na ní jim čelil bez hnutí a bez zachvění, touže nepochybně ve své neochvějné horlivosti po štěstí mučednickém.
"Samsone!" křičel jsem provensálsky všecek bez sebe, "to je šílenství! Třeba-li zemřít pro birýt!"
Ale on na to slovíčkem neodpověděl, tvář maje ozářenou myšlením na své blízké a věčné blaženství po pravici Otce nebeského. Pro smilování! přemýšlel jsem vztekle: je všecek tak hloupě horlivý co ti hlupci, kteří na nás útočí! A co nadto jest, viděl jsem dobře, že jeho podivuhodná udatnost ani zdaleka tu chátru nedojímá, ba tím více ji popuzuje, poněvadž se v ní snaží spatřovat důkaz, že můj nešťastný bratr se tělem i duší oddal Belzebubovi, od něhož čerpá tu nadpřirozenou sílu. Poté jakýsi mužík, který se jako vždy vyskytuje v takovémto davu a je sdostatek pošetilým, aby se pokládal za Bohem vyvoleného, zaječel:
"Bijte! Bijte! Panna tomu chce! Slyšel jsem ji!"
Nato se zuřivci sborem sebrali a opět se na nás vrhli navzdory hrozícím hrotům našich mečů, i ustoupili jsme a měli jsme záda takřka ke dveřím přitisknutá.
"Ach, pane můj," křičel Miroul, "co činit? Zhubit je?" Zavrtěl jsem hlavou bez odpovědi vida, že jsem v postavení sumou zcela beznadějném, neboť bylo třeba buďto je zrubat, buďto nechat zrubat sebe, ale v každém způsobu, ať budeme prolévat krev či nikoliv, ti lotři jsou tak zuřivě odhodláni pomstít urážku učiněnou jejich Panně, že dříve nebo později nás udolají svým počtem. Již jsem uvažoval, nemám-li zabušit na dveře, o něž jsme se opírali, v pranepatrné naději, že v domě bydlí křesťan ochotný pomoci, když jsem uzřel veliké chlapisko v ustrojení seržanta francouzských gard, prodíralo se davem, vysoké dobrých šest stop čtyři palce, hlavu neslo vysoko nade všemi, rozkládalo hrozivá ramena a otáčelo na vše strany hubu tak širokou, tak bodrou a tak ruměnou, že by mohla sloužit co vývěsní štít nějaké hospodě. To chlapisko projíždělo jakoby máslem klubko našich oblehatelů a používalo toliko hole, aby si proklestilo cestu, i vymáhalo si průchod hlasem, který by přehlušil všechny bubny jeho regimentu. A je věru div, že vysoké tělo, skvoucí uniforma a mocný hlas mají takový účinek na lidské stádo. Neboť třebas bylo všecko opojené krvavou řeží, jež se tu nabízela, rozevřelo se před seržantem co vlny před Mojžíšem, takže ten došed k nám, jedním pohybem sklonil naše meče, postavil se před Samsona, pouhou holí zatlačil zpět útočníky a otázal se hlasem, který by otřásl hradbami, po příčině tohoto srocení, jež se protivilo královskému přikázání. Zběsilci ustoupili a v okamžení umlkli, tuze vyjeveni vzezřením obrovitého francouzského gardisty, i využil psem tohoto zaváhání, abych se postavil seržantovi po pravici, a Giacomi učinil totéž po levici, čímž jsme zajistili Samsonovi svými třemi těly takovou záštitu, že jsme ho skryli zrakům davu. Čehož využil Miroul a vklouzl tiše za mého bratra, který setrvával nehybný, němý a s mozkem jakoby mátožným v přemýšlení o svém mučedlnictví, a strhnuv mu birýt, aniž to bratr zaznamenal, skryl jej do svého kabátce, jejž neprodleně zapnul. Potměšilá lest, která způsobila div, jak uzříme, leč kterou jsem v tom okamžení nezpozoroval, protože jsem měl oči toliko pro gardistu a zástup.
Z tohoto zástupu, který nyní vrčel co hafan držený na šňůře, aniž si troufl popojít dále k čarovné holi seržantově, posléze se oddělil mužík velký a sdostatek statný, v němž jsem podle zástěry potřísnění krví a podle velikého nože poznal řezníka, což mi přivedlo na mysl, že jeho cech chová obzvláště zbožnou úctu k zneuctěné Panně, poněvadž jsem viděl čtyři jeho cechovní bratry nést Mariinu sochu.
"Ti satanáši," křičel řezník, "ti satanáši bezbožní byli tolik nestoudní, že nesmekli birýty před blahoslavenou Pannou."
"Vždyť je mají v ruce," pravil seržant.
A když toto pravil, Giacomi, Miroul i já jsme jeden každý zamávali birýty před očima všech. Vida to dav, jal se křičet:
"To ne oni, to ten další!"
"Kdo další?" pravil gardista.
"Seržante," pravil jsem hlasem dostatek mocným, aby byl slyšen ode všech, "běda, jde o mého nebožáka bratra, který následkem zastydnutí mozku přišel o rozum."
"A kde je?" pravil seržant.
"Za vámi. Je tuze zpitomělý, ani neutekl."
Seržant se otočil, spatřil Samsona a tuze překvapen jeho zjevem uchopil ho za paži a postavil ho tváří k zástupu, kde Samson setrval všecek nehybný stejně co předtím, jeho blankytný zrak se upíral s nevýslovnou mírností na tyto zuřivce, poněvadž nepochybuje, že ho hodlají zmordovat, viděl se příliš blízko věčným radovánkám, než aby neodpustil svým katům. Po pravdě řečeno neměl tvář tolik zpitomělou co vzdálenou sobě i světu, leč v tom bylo možno zajisté se mýlit, a seržant, dojatý jeho krásou a jeho líbým vzhledem, nevěděl zprvu, jak smýšlet o tomto satanáši vzezření tak andělského, ale všimnuv si za krátký okamžik, že měděné kadeře mého milovaného bratra září v srpnovém slunci, postavil se těm odbojníkům tváří v tvář, zachmuřil se a zařval:
"Co mi tu žvaníte? Ten urozenec se chová podle dnešní módy: nenosí birýt."
Na ta slova rozhostilo se znenadání na ulici úžasné ticho, odbojníci hleděli na Samsona s neskonalým úžasem a s očima

vyvalenýma, kdežto Samson sám, zvedaje obě ruce k hlavě, pronesl hlasem ohromeným:
"Můj birýt? Kde je můj birýt?"
A prohlížeje chodník kolem sebe hledal jej marně s ústy zejícími a co pomatenec. Chtěl-li by hrát komedii, nehrál by ji tak dobře, ba ani já, ani Giacomi, kteří jsme pozbyli hlas nad tímto zázrakem, a vrhali jsme zrak hned sem, hned tam, následováni v tom davem. Snažil se nám pomoci při hledání toho birýtu, protože proň přec znamenal všechno to zneuctění, jež chtěl pomstít!
Takto jsme si počínali za těchto zvláštních okolností, když jakás kmotra ze svatého procesí - a vidím ji velice dobře v paměti, poněvadž měla prsiska i zadek tak mohutné, jako by nosila dva měchy vpředu a dva další vzadu (ty druhé dva jí vlastní vahou sklouzly po zádech níže) zvedla k nebi kulatou a zarudlou tvář a zvolala hlasem tuze mocným:
"Co hledáte? Namoutě nic nenaleznete, pravím vám, lidé zpozdilí a pošetilí! Není třeba tolik si lámat mozek, abyste rozuměli tomu, co se událo. Krásný anděl boží, který tudy letěl, pobouřen nad tím, že tento nebohý bláznivý ryšavec neboť je to ryšavec, znamenejte dobře, jak bývají často blázni - nesmekl birýt před Matkou boží Carolskou, sebral mu ho v letu a odnesl do nebe, kde jej vrhl co obětinu a trofej k nohám blahoslavené Panny, kéž Pán a její syn jí navěky žehná."
"Amen!" zvolal dav jednohlasně, ale pokud jsem znamenal, váhavě a nejistě, neboť ta, která hovořila, byla toliko žena, a podle obecného domnění rozum ženy sídlí mezi stehny. Takže ti ničemníci, nemohouce se rozhodnout, zda mají Samsona zhubit nebo zda ho mají pustit, se nehýbali z místa, aniž však přestávali být nebezpečnými, kdyby někdo jiný z božího vnuknutí promluvil jménem Panny a znovu je poštval proti našim hrdlům. I odhodlal jsem odrazit ten těžký míč, který byla vhodila ona kmotra, a sám provozovat obchod se šálením a mámením těch ubohých modlářů. Zajisté to bylo v hrdlo lhaní, není-li však rozumné mluvit s lidmi podle jejich vlastní pošetilosti, chybí-li jim zdravý rozum a není-li tu jiné pomoci?
A vystoupil náhle na patník u vrat, jal jsem se volat:
"Lidé dobří, cítím, že naše kmotra pověděla pravdu! Krásný anděl, o němž mluví, mohl mého bratra za živa upálit a obrátit ho v popel, místo aby mu sebral birýt. Neučinil to proto, že byl k němu jat milosrdenstvím, neboť on je pohříchu, jakž jsem byl pravil seržantovi, blázen k pohledání, nevědoucí ani co říká, ani co činí, a opakující v tu chvíli, že je hugenot, v tu chvíli, že je žid, a nejednou dokonce, že je Turek. Lze-li zazlívat bláznovství bláznovi? A nerozum pacholeti, které zpozdile žvatlá? Ach, lidé dobří, tento nevinný mládenec má srdce tak dobré, že Pán, neuštědřiv mu rozum, ráčil mu ve své dobrotivosti uštědřit na oplátku tvář tak krásnou a jasnou a tělo tak statné, aby jeden každý vida ho dobře věděl, že tento chudý duchem je anděl, kterého Pán po jeho smrti přijme ve svém ráji."
Načež seržant francouzských gard, buďto že jsem ho přesvědčil, buďto že chtěl skoncovat s tím pouličním srocením, vzkřikl silným hlasem:
"Amen!"
Dav však váhal dále, když týž Bohem vnuknutý, který okamžik předtím byl pravil, že Panna mu přikázala zhubit nebohého Samsona, slyše mluvit kmotru i mne o andělovi zvolal, že stran anděla je to naprosto jisté, že ho viděl, že na vlastní oči uhlídal převelikou zář nad hlavou Samsonovou a že okamžení poté birýt už byl pryč.
Toto svědectví rozhodlo vše. Nastalo nemalé podivení nad tímto očividným zázrakem a všichni počali nahlížet na Samsona novýma očima, jedni velebíce jeho andělskou krásu, druzí naříkajíce nad jeho zamženým a vrtkým mozkem, a tak nakonec ženy, osmělivše se, přiblížily se k němu chtějíce se ho dotknout na rameni nebo mu sebrat vlas (poněvadž ryšavý vlas přináší štěstí), a jelikož nadmíru vyjevený Samson snášel vše s trpělivostí ducha povznášející, nosili mu mléko, strkali mu do ruky penízky (které neodmítal), voněli ho pižmem a sturačem, a můj spanilý bratr vzdával každému tisíceré díky. Domnívaje se ve své prostotě, že se těmto hříšníkům otevřely oči a oni se zřekli svého modloslužebnictví, nazýval je libým hlasem svými bratry a sestrami, přičemž jeho modré zraky na ně pohlížely s nekonečnou dobrotivostí.
"Ach, sladký Ježíši," pravila jedna, "je to pravda, že ten nebožák je náměsíčný! Měl-li by nás tolik rád, kdyby měl rozum?" A líbala mu ruku i kabátec. Nakonec všechna srdce byla dojata k slzám jeho nevinnosti, jeho krásou a libým chováním, i věřil jsem v jedno okamžení, že zástupové ponesou mého milovaného Samsona na pavéze a budou ho ukazovat po ulicích hned za blahoslavenou Pannou co toho, na němž vykonala zázrak.
Mezitím kněží, z nichž žádný nemohl vidět tento výjev, poněvadž se byl odehrával až na konci toho dlouhého procesí, byli posléze znepokojeni (jak jsem se dověděl později) nad tím, že je sleduje toliko část jejich oveček. Vyslali několik kleriků, aby k nim přivedli zbožné stádo, což tito missi dominici vykonali s úžasnou hbitostí, tak si pohříchu v této papeženské Paříži duchovenstvo udržuje moc nad svými krvelačnými ovečkami.

27. Míčovna

Když ty ovečky konečně odešly, aby v Medvědí ulici uvrhly do ohně proutěného panáka - nuznou oběť k upálení, to připouštím, když by bývali mohli mít krásnou rudou krev mého bratra, aby pomstili krev prolitou před sto čtyřiceti čtyřmi lety skrze kámen poranivší jejich modlu - dotázal jsem se seržanta francouzských gard, zda by mi neučinil laskavost a nevypil si se mnou láhev, abychom se společně zotavili z toho hnutí mysli. Nejprve maličko váhal, poté souhlasil a s tisícerými zdvořilými díky nás zavedl do blízké krčmy, kde byl asi stálým hostem, neboť jen se objevil, jedna vyzývavá holčice mu s mnoha úsměvy a házením očeka donesla znamenité víno, za které jsem tentokráte neplatil pařížskou cenu. V pěti jsme vypili tu láhev mžiknutím oka a byl bych ze zdvořilosti objednal druhou, nebýt toho, že seržant pozvednuv ruku postavil se proti tomu řka, že co zkoušený učitel šermu v Louvru pije málo, jmenovitě po polednách, kdy má mít nějaké zápasy v šermířském sále a hodlá si uchovat dech v pořádku. Hotovil jsem se mu tehdy říci, kdo je Giacomi, ale rozmyslel jsem si to pozoruje, že Giacomi mlčí a uchovává si tvář zcela neproniknutelnou, maestro byl tuze nedůtklivý co do povahy osob; s nimiž se ráčil uvolit meč zkřížit, nikoliv že by byl na sebe tak namyšlený, leč, jak se už vidělo, tak vysoko si cenil svého umění, že měl pramalý zálusk snižovat je zápasem s kdejakým šermířským trulantem. Nicméně podle jistých takřka neznatelných známek se mi jevilo, že seržant se mu sdostatek líbí, neboť ten měl vskutku způsoby a chování lepší, než odpovídalo jeho postavení, protože to byl člověk zdvořilý, přistupující ke všemu nadmíru zdrženlivě, mlčící o sobě, na jiné se takřka nevyptávající a nikterak se nenadouvající, jak by se mohlo očekávat od jeho postavy a jeho síly, které přesahovaly všechno, co jsem byl do toho dne viděl. Ač měl hlas mocný a v případě nutnosti, jak jsme viděli, dunivý jako hrom, hovořil v soukromí hlasem tichým a málo, s pohyby uměřenými a zrakem klidným.

Prozradil jsem mu své jméno, pověděl, kdo je můj otec, což ho tuze zajímalo, protože jeho otec, který byl jeho předchůdcem v šermířském povolání také co jeho děd a praděd před ním, bojoval u Calais. Zdálo se, že toto "Calais" mu maličko rozvázalo jazyk, neboť mi pravil, že se narodil v Toulouse a jmenuje se Rabastens, a když jsem se ho dotázal dostatek užaslý nad tím, že je z jihu, jak to přijde, že mluví francouzsky po zpěvavém způsobu, usmál se a pravil mi, že mu to dalo nemalou práci, Pařížané ve své pýše špatně snášejí jiný přízvuk než svůj. Čemuž jsme se zasmáli a on rovněž, dobře věda, co my z jižních krajů si o tom myslíme.

Jazyky se nám rozvázaly v této mlčenlivé dohodě a pozoruje, že se nijak nedotazuje ani na důvod pouličního srocení, jehož jsme byli příčinou, ani na milovaného Samsona (zvláště když nepochybně poznal, že můj krásný bratr při delším pozorování není ani trochu pomatený), cítil jsem, že vzrůstá moje důvěra v něho, a pověděl jsem mu, že se hotovím navštívit pana z Nancy v ulici Na pískách a z jaké příčiny.

"Ach," pravil Rabastens, "tam ho nenajdete. Není teď doma. Hraje v míčovně v Louvru."

"V Louvru?" pravil jsem. "V Louvru je míčovna?"

"Jsou tam dvě," odvětil Rabastens, "nikoliv uvnitř, nýbrž venku v přístřešcích u obvodové zdi, a nadmíru příhodně umístěné po pravé i levé straně vstupní branky v ulici Pštrosí. Hejtman, který přes své stáří zůstává jedním z nejobratnějších hráčů u dvora, oblibuje si tu levou, neboť její půda je rovnější, světlo lepší a míčky dodávané správcem míčovny pružnější. Tomu hřišti se říká Hřiště pěti panenek," pokračoval Rabastens s úsměvem, "poněvadž správce míčovny má pět dcer čekajících na manžele."

"Dočkají se?"

"Zajisté. Správce patří k nejbohatším mužům, jeho zákazníkem je sám král."

"Král hraje?"

"Zuřivě."

A že se to slovo ke Karlu IX. úžasně hodilo, dověděl jsem se zanedlouho, poněvadž sotva kdo vkročil do Louvru, všude hned slyšel, s jakou furia král troubí na trubku nebo buší kladivem ve své kuti nebo střílí z hákovnice anebo loví jako šílený a seskakuje z koně, aby vlastnoručně zabil tesákem uštvané zvíře, protože rád vidí prýštící krev a kouřící útroby.

Rabastens mi tuze zdvořile nabídl, že mě dovede na Hřiště pěti panenek, abych se tam setkal s panem z Nancay, neboť se sám musí vydat do Louvru z příčiny svých zápasů. A vrátivše se do ulice Železné, kráčeli jsme po ní až k Velké třídě svatého Honoré, která si vůbec nezaslouží být nazývána velkou, jakkoliv se na ní spatřují krásné paláce šlechty. Jména ulic po naší levici vytesaná do kamene ve výši očí stala se téměř nečitelnými skrze ohlodání časem, i Rabastens nám je ochotně jmenoval, abychom si při návratu pamatovali cestu, aniž bychom se museli vyptávat kdekterého drzého Kuby. Minuli jsme tak ulici Střelničnou, potom ulici Bresskou nebo také dále ulici Kladkářskou a zabočili jsme vlevo do ulice Pštrosí, Hostriche, která je nejproslulejší v Paříži, poněvadž vede k Louvru.

"Já jí říkám Hostriche," pravil Rabastens, "jelikož ji takto nazýval otec. Někteří Pařížané ji jmenují Autruche, což znamená Pštrosí. A jiní zase Autriche, Rakouská. A není možno zvědět, kdo z nich má pravdu, jméno vyryté do kamene je zcela smazané."

"Není-li však plán hlavního města, kde by se dalo přečíst pravé jméno?" otázal jsem se.

"Slyšel jsem, že jeden plán tu je," odvětil Rabastens, "ačkoliv ho vidělo jen málo lidi a ti důrazně tvrdí, že se plán hodně mýlí jak v nárysu, tak i v názvech."

Ach, přemýšlel jsem. Podivné a anarchické město, kde je všechno tak nejisté: osvětlení, veřejná péče o zdraví, bezpečnost obyvatel a měšťanů, a dokonce i jména ulic! Avšak mlčel jsem, tak mě spatření Louvru, k němuž jsme se přibližovali, naplňovalo onou měrou bázně takřka němé a ohromující, kterou má vštěpovat poddaným velkého krále velebné sídlo jeho moci. A jakkoliv nejsem svou povahou poddaným podléhajícím tak hloupému dojetí, přesto jsem se nepřestával cítit podivně maličkým jak skrze to obrovské město kolem mne se rozkládající, tak i skrze tu úžasnou stavbu, jež vládla království.

Neznamená to málo v kraji sarlatském, být druhorozeným synem vznešeného barona na Mespechu, sídlícího na hradě

tak nádherně opevněném, bratrance bratří Caumontů z Castelnau a z Milandes, příbuzného abbého z Brantóme, slovutného pána na Bourdeilles, a přítele tolika urozenců hugenotských i papeženských v Périgordsku. Ale copak jsem zde? Jakou mám váhu? Jakou cenu? V hlavním městě? Před branami Louvru, zježeného tolika věžemi? Tváří v tvář moci královské, královým Švýcarům, gardám, vězením, dělům - z nichž jedno jediné by dokázalo zbořit hradby Mespechu - a konečně tomuto panovníkovi, potomku tak vznešeného rodu, svrchovanému vládci jednoho z největších království všehomíru, majícímu neotřesitelnou moc nad životy a svobodou svých poddaných a navíc slavnostně posvěcenému a pomazanému svatým křížem, toto pomazání dodává právo božské, a to by si netroufali popírat ani hugenoti!
Obranná zeď kolem hradu počínala v zatáčce ulice Pštrosí, leč spatřit z ní lze toliko tři věžičky přesně v řadě vyrovnané, král strpěl, aby se těsně k této hradbě postavily domy, což značně snížilo její obrannou hodnotu. Ale potřebuje-li král toto opevnění, ty příkopy naplněné vodou a půltucet věží obklopujících jeho nádherný palác, aby ho chránily, a proti komu? Král, k němuž se hrne tolik bohatství a tolik urozenců, aby mu je uchovali, a ti urozenci mu slouží tak horlivě, že by dali v zástavu i své duše, kdyby to po nich žádal.
Sluha z míčovny a čtyři pět pěších strážců s halabardami v rukou bránili vstup na Hřiště pěti panenek a nedovolili by nám tam vejít nebýt toho, že nás Rabastens strkal před sebou spolu s Miroulem. Čemuž jsem byl převelice rád, neboť můj milý sluha si tak dobře a tak pohotově počínal, aby zachránil Samsona.
Po pravdě řečeno, tato pařížská míčovna si odnášela palmu vítězství nad míčovnou kancléře Saporty v Montpellieru toliko svými tribunami, které, pokud jsem viděl, byly přeplněny po celé délce dvořeníny a vznešenými dámami, že by tam špendlík nepropadl: nepochybně příčina, proč nás Rabastens dovedl malým schodištěm na tribunu tuze maličkou, ale vyšší té předchozí a zabírající zadní stěnu, která byla ze dřeva jako tribuny, kdežto zeď naproti nim byla vystavena po celé délce z cihel tuze dobře spojených, aby se tu mohlo hrát, jak se praví v Paříži, na odráženou, čímž se rozumí, že se míček nechává odrážet o její povrch, aby dopadl do pole protivníkova, aniž přeletí přes provaz. Jenže tohoto slova neužívám správně, neboť obě pole hřiště byla sic rozdělena provazem, avšak ten provaz byl opatřen červenými tuze hustými třásněmi, které dosahovaly až k zemi: toto vylepšení nebylo známo v Montpellieru, kde nejednou docházelo k ostrým hádkám o to, zda míček přeletěl nad provazem nebo chybně pod ním, kdežto zde třásně míč maličko zachycovaly, byl-li odražen příliš nízko, a tak hádek mohlo být méně: alespoň jsem se tak domníval.
Na tribunečce, jak by byl pověděl Recroche, na niž nás zavedl Rabastens, nebyl nikdo krom míčovníkova pomocníka, který se hotovil s kusem křídy v ruce zaznamenávat body hry na tabuli umístěné vpředu a na dohled tribun s obecenstvem (jež naše tribuna v pravém úhlu přečnívala). Pomocník měl tvář tuze zbrázděnou, na temeni holé hlavy jizvu, levou nohu dřevěnou a vzezření starého vojáka, kterým jistotně byl, neboť při našem příchodu se tuze mračil a vida Rabastense, náhle všecek zjihl, a poněvadž měl na hladké a lesklé hlavě veliký klobouk s peřím, jak ho nosívaly pěší gardy před dvaceti lety, vzápětí ho smekl, aby učinil seržantovi hlubokou poklonu, na niž mu seržant uctivě odpověděl.
"Pane seržante," pravil pomocník, "jsou-li tito urození páni s vámi; jsou zde vítáni. Ať se však neukazují vpředu a zůstanou v pozadí, tato tribuna je vyhražena zaznamenávání bodů."
"Rozumím," odvětil Rabastens.
Načež jsme všichni čtyři pozdravili pomocníka, který si byl opět nasadil veliký klobouk (čítající tolik peří co kohoutí ocas), a převelice zdvořile jej před námi smekl, aniž však vložil do své poklony tolik okázalosti a uctivosti co do pozdravení seržanta.
Já pak měl oči toliko pro veliké tribuny, protože jsem nikdy neviděl shromáždění bohatěji vyšňořené v hedvábí, brokátu, perlách a drahém kamení, ani barevnější, dvořenínové item dámy měli na sobě odění, na němž jediný rukáv ani punčocha nebyly stejného zbarvení, takže byste se mohli domnívat, že je to záhon s tisíci nejrůznějšími květy a vystavující na odiv tisíce barevných palet přírody.
Byl jsem však vytržen z této veselé a zábavné podívané skrze převeliké hemžení na tribunách za příchodu královny matky, kterou jsem poznal po jejím černém odění a podle toho, že v jejím průvodu byly dvorní dámy takové sličnosti, že vás zrak přecházel, jež pak byly vskutku z této příčiny proslulé po celém království a jež jako by s tisícerými půvaby poletovaly ve svých blysknavých špercích kolem Medicejské jako blýskavé kousíčky duhy.
Královna matka zaujala místo uprostřed tribuny pod nebesy zdobenými liliemi, tato nebesa by podle mé mínky měla být vyhrazena králi samému. Ale že se jich bez okolků zmocnila, to mě nijak neudivilo, Argence napsal otci, jak si při vstupu Karla IX. do města Met před třemi léty Medicejská vymohla, že projde branami před svým synem králem - a se svým vlastním průvodem z důstojníků. Ach, věru, Florenťanka měla co oplácet za protivenství a opovržení, jež zakoušela jak na dvoře Františka I., tak i za panováni svého chotě Jindřicha II., kterého ovládala Diana z Poitiers, a Medicejská nebyla první ani v manželském loži. Zdá se, že v tomto čase dostávala jména toliko potupná. "Kramářka", říkali o ní dvořané v Louvru po jejím příchodu z Florencie. "Jezabel", říkali o ní hugenoti po bayonnské schůzce, kde se snažila handrkovat o francouzskou krev s vévodou z Alby, usilujíc vyměnit pobití protestantů za španělský sňatek.
Zahlédl jsem ji toliko z výšky a ze strany, pokud neotáčela hlavu napravo, což činila nezřídka, její velké vyvalené oči byly tuze žádostivy toho, co se děje kolem ní. Zdála se mi menší a tlustší, než jsem to o ní byl slyšel, tváře měla kulaté a ducaté, pysky našpulené, nicméně co do tělesnosti nebyla nikterak loudavá v pohybech, ba právě naopak živá a čilá; oči však měla ustarané, zakryté těžkými víčky, čímž se maličko podobala ropuše. Podle slov Petra z Hvězdy královna v současnosti přetěžko nesla, že u krále nachází sluchu Coligny a ten ho nutí do války ve Flandrech, neboť soudí, že tato přízeň hlavy naší strany by mohla jednoho dne ohrozit velkou moc, kterou ona třímá ve státě, a zahnat ji do vyhnanství.
Nevím, jak se těm skvoucím dvorním dámám s nádherně vycpanými sukněmi podařilo směstnat za královnou matkou na tuto už tak plnou tribunu, jisté však je, že bych se nemrzel, kdybych se nalézal uprostřed této tísně mezi šustivými sukněmi, a že jsem se o tom jal usilovně přemýšlet, tolik vlády drží nad námi ženská krása a tak ovládá naše přemýšlení,

aniž si to vůbec uvědomujeme. Avšak připomenuv si znenadání svůj nešťastný kabátec, který nejen že nebyl podle dnešní módy, leč ke všemu ještě ukazoval vpředu potupnou správku, byl jsem nad tím jat krutým zármutkem, protože jsem cítil, že takovéto odění mě vydá krutému opovržení této dvorné společnosti a nadto mě nepochybně navždy připraví o milostné radovánky, které mi byl ještě dnešního jitra sliboval domek v ulici Nalezené krávy. Co však si počít? Peníze nemám a od Samsona je nedostanu, mohu se tedy vyléčit z tohoto neblahého údělu?

28. Královský zápas

Takto jsem se převaloval na těchto trnech a hrotech, když do arény pomalu vstoupil jen ve spodcích a košili, to jest bez kabátce, jakýsi urozenec středního věku a značně vysoké postavy, leč pěkně urostlý, svěží a statný, kůže osmahlé, oči šedých, obočí hubatého, tváře hranaté, vlasů hustých a dosud nepříliš prokvetlých, hlavy vzpřímené a kroku tuze čilého, jakkoliv šel pomalu. Přiblížil se ke královně matce a složil jí hlubokou poklonu, na niž ona odpověděla pokynutím hlavy a úsměvem sdostatek milostivým, abych seznal, že tento urozenec je u dvora vítán. Což mi bylo stvrzeno tleskáním dvořanů a dam, když ten příchozí je rovněž dokola pozdravil pohybem rozmáchlým a půvabným.
"Pan z Nancay," pravil pomocník obraceje se k našemu ochránci, "jako by necítil následky po svém pádu z koně."
"Ach," děl Rabastens, "hetman je z těch nejtvrdších kvádrů! Toho by srazila jediné dělová koule!"
Přerušily ho povyk a halasení nesoucí se z tribuny a poté mocné tleskání. A spatřil jsem tehdy, jak na hřiště vstoupil druhý urozenec, i ten v košili a ve spodcích; tento však krokem rychlým běžel nejprv pozdravit královnu matku a poté opět spěšně utíkal obejmout Nancaye. Načež chtěje přeběhnout na protější část hřiště, přeskočil provaz s červenými třásněmi, leč kupodivu hlavou napřed, jako když skáče do řeky, a dopadl pak na zem oběma rukama a šíjí, poté učinil dokonalý přemet kol vlastní osy, prve než se octl opět na nohou, a to vše s neuvěřitelnou obratností: jeho výkon byl přivítán přítomnými s nemalým jásotem.
"Ejhle," pravil jsem Rabastensovi, "to je úžasný kejklíř! Kdože je tento urozenec?"
"Přece král," odvětil Rabastens potichu.
"Jakže? Slyšel jsem dobře? Král?"
"Král osobně."
Zůstal jsem nad tím s ústy zejícími a lze si věru představit, že jsem měl oči toliko pro panovníka, když k němu přistoupil vrchní správce míčovny v doprovodu dvou pomocníků, jeden nesl pálky, druhý košík plný míčků.
Karel IX. se mi jevil sdostatek veliký a souměrně rostlý, jakkoliv byl tuze hubený a maličko shrbený, oči měl nedůvěřivé, vzezření nejisté a jakoby neklidné, pleť ostatně nezdravou, třebas se zdál být všecek pohyblivý a silný. Krom toho jeho pohyby a chování prozrazovaly spolu s touhou předvádět se jakous chlapeckou bázeň, že se nepředvádí sdostatek, a také v sobě neměl patřičnou pohodu a sebedůvěru dvaadvacetiletého muže, jehož moc, kdyby ji chtěl vykonávat, byla by takřka bez hranic.
Shledával jsem, že k vrchnímu správci míčovny je příliš důvěrný a současně příliš příkrý, chvíli samý úsměv a minutu poté nahněvaný. Dostal vybrat pálky, dvě byly vypletené provázky, jedna z nich hranatá a druhá oválná, třetí pak byla kulatá s napnutým pergamenem. Jak jsem vyrozuměl podle mimiky, tu poslední mu doporučil vrchní správce, což byla příčina, že král ji zprvu prudce odmítl s tváří tuze nafoukanou, jako by pokládal toto doporučení za drzost. Načež bylo patrné, že váhá mezi dvěma pálkami provázkovými a kolísá mezi oválnou a hranatou, ježto bral jednu po druhé do pravé ruky, aniž dospěl k rozhodnutí. Když hrozilo, že toto kolísání bude trvat věčnost, vrchní správce mu opět nabídl tu pergamenem vypnutou, a král ji tentokráte přijal, ale zdálo se mi, že sdostatek neochotně, protože byl spíše neschopen zvolit mezi dvěma druhými než přesvědčen o jejích přednostech.
Druhý pomocník mu dal vybrat z košíku míčky, jež by se mu líbily, leč král s prudkým a netrpělivým mávnutím svalil odpovědnost za výběr na pana z Nancay, který se jí zhostil pomalu, leč tuze dobře tím, že házel míčky jeden po druhém na zem a podržel si ty, co nejlépe skákaly.
"Nancay," pravil král, "sázím sto zlatých na sebe. Co sázíte vy?"
"Padesát na sebe, sire," pravil pan z Nancay.
"Mordié!" vzkřikl král. "Padesát, to je věru málo!"
"Sire," pravil pan z Nancay s úklonou, "vsadil bych více, kdybych byl jistější, že zvítězím."
Načež se král usmál a zdál se být spokojen, a ještě pak více, když páže od Medicejské přišlo ohlásit, že královna matka věnuje sto zlatých vítězovi a padesát poraženému. Přítomná skvělá společnost zatleskala a zašuměla údivem při tomto oznámení, a co pak mne se tkne, chtěl bych přísahat, že tato věc byla mezi Florenťankou a panem z Nancay předem dohodnuta, aby hejtman v žádném případě neodcházel z hřiště co oškubané kuře.
Dva sudí (což byli dva urozenci, jeden určený králem, druhý panem z Nancay) si vzápětí od každého hráče vyžádali peníze a složili je v hromádce na modrý aksamitový kobereček pod třásněmi provazu, přičemž král po ten čas netrpělivě poskakoval a zuřivě švihal pálkou ve vzduchu.
"Sire," otázal se pan z Nancay, "budeme hrát na odráženou?"
"Nevím," odvětil král. "Chcete?"
"Nechce se mi."
Poněvadž Karel IX. mlčel a nerozhodl se, pan z Nancay se tvářil, jako by bylo rozhodnuto, a pokračoval:
"Sire, podáváte první?"
"Nevím. Nevidím, že by mi to bylo ku prospěchu."
"Ani ke škodě, sire," pravil Nancay s úsměvem.
"Sire," pravil jeden ze dvou sudí, "nechť Vaše Veličenstvo ráčí roztočit raketu. Náhoda rozhodne."
"Vezmu si značku," pravil Nancay.

"A já stranu neoznačenou," pravil král, rozhodnul se tak rychle proto, že neměl jinou volbu.
Král postavil pálku na zem vrškem oválného okraje, roztočil ji co čamrdu a pustil rukojeť. Pálka dopadla na značku a pan z Nancay měl podání, nad čímž se král zdál být zklamaný, jako kdyby teď, když je neměl, viděl v něm náhle výhodu, kterou si byl předtím neuvědomil.
"Nu hrejme!" vzkřikl a drobnými skoky ustoupil skoro až přímo pod naši tribunu, a podavači, kteří měli sbírat míče, vidouce ho takto zaujmout stanoviště, běželi postavit se jedni do čtyř rohů, další ke krajům provazu s třepením. Vrchní míčovník hodil panu z Nancay míček z těch, které si byl vybral. Hejtman ho chytil levou rukou a bez meškání se postavil k podání.
"Berte, sire!" zvolal.
Vypálil míček přes provaz mocnou silou, leč jakkoliv míč dopadl daleko od krále, ten se k němu vrhl a zasáhl ho a tak rychle a tak prudce shora dolů, že Nancay ho nedokázal zachytit ani při odrazu.
"Patnáct pro mě!" zvolal král nadmíru potěšeně.
Na což sudí - neboť ačkoliv se oba při každém úderu spolu radili, mluvil toliko jeden z nich - opakoval co ozvěna:
"Patnáct pro krále!"
A míčovník rozmáchlým pohybem paže, jako by se hotovil přiložit k ústům trubku, zaznamenal patnáct bílou křídou na břidlicovou tabulku pěkně vykrouženými a břichatými číslicemi.
"Berte, sire!" pravil Nancay, ale tentokrát král nestačil zachytit míček ani okrajem pálky.
"Pánové, po patnácti!" zvolal sudí.
"Nu hrejme," pravil král, zuby měl stisknuté a poskakoval na místě netrpělivě a zlostně.
Nicméně Nancay, usmívaje se, nepodával.
"Nač čekáte, Nancay?" vzkřikl král zhurta.
"Až mi dají míček, sire," pravil Nancay s úklonou.
A vskutku, jak jsem viděl, zdejší pravidlo žádalo, aby sběrači po sebrání míčku vydali ho nikoliv hráči, nýbrž vrchnímu míčovníku, který měl jediný právo poslat ho tomu, kdo podával: postup pomalý a okázalý, který nám byl v našich venkovských krajích neznám. Stejným způsobem jediný míček zde sloužil pro celou hru o šedesáti bodech, teprve potom ho odhodili do košíku a zabrali si další; po mém soudu dobré uspořádání, poněvadž zaručuje stejný odraz pro jednu hru, ale nutí také k pomalosti, neboť ve hře je toliko jeden míč, kdežto my v Montpellieru jsme nebyli tak zjemnělí a používali jsme současně i půl tuctu míčků, byť byl jejich odraz jakkoliv odlišný.
"Berte, sire!" pravil Nancay, když mu míčovník dodal míček.
Ať tomu chtěl či nikoliv, podal tento míč tuze měkce, že král ho zachytil v letu a vrátil do jeho poloviny tak bleskově, že Nancay ho nemohl zasáhnout. Krásný úder, byť snadný (leč po pravdě řečeno snadno se dal také minout), a přítomní ho přivítali potleskem, div si dlaně neroztloukli.
"Třicet pro Jeho Veličenstvo!" zvolal sudí.
"Podejte míč, míčovníku!" křikl král horečně a netrpělivě.
Míčovník zásobil Nancaye, který podával, a tentokráte dosti prudce. Míček se vysoko odrazil, král překrásně vyskočil a vrátil ho zpátky Nancayovi, který překvapen poslal ho zpět na královu stranu tak ostře, že král ho chybil.
"Pánové, po třiceti," pravil sudí.
Načež král, jat náhlým hněvem, který přiměl skvělé obecenstvo k strnulému mlčení, hodil pálku na zem a šlapal po ní, až se pergamen roztrhl.
"Mordié!" vzkřikl král všecek rudý a očima metaje blesky. "K čertu s tebou, míčovníku! Tato pálka je toliko lejno a moč, bůh pomoz! Chceš, abych prohrál, lotře! Dej sem provázkovou pálku, ke mně a chutě!"
Poté vrchní míčovník, tuze zaražený a zahanbený, přiběhl s dvěma vypletenými pálkami, které byl panovník předtím odmítl a jimiž nyní opět pohrdl, když je byl postupně potěžkal, a zlostně je hodil na zem, ale tentokráte je nerozšlapal. V tomto okamžení, kdy mlčení tribun počalo být tuze tíživé, z tribuny seskočilo hezké páže, tuze vkusně oděné v nachově rudém kabátci, došlo doprostřed provazu s třepením a hluboce se klaníc králi proneslo jasným hlasem:
"Sire, pan z Nemours by byl velice poctěn, kdybyste ráčil hrát s jeho pálkou."
"Bude to pocta pro mě," pravil král, navraceje se k dvorské uhlazenosti tak rychle, jakž ji byl předtím opustil. "Neboť pan z Nemours," pokračoval po chvilce, "je nejlepší hráč království."
Odpověď, přijatá s nesmírným jásotem, rozmrazila huby i tváře, obecenstvo se tuze radovalo a vrátilo se jako předtím k žvanění a klábosení, z čehož ovšem nebyly vyloučeny ani úsměvy, některé, jak jsem viděl, tuze nestoudné a jiné zcela posměšné. Mezitím co šli pro pálku pana z Nemours, pravil jsem k Rabastensovi:
"Jak strašlivý míč zahrál hejtman na krále!"
"Dal se unést vznětlivostí chvíle," pravil Rabastens s úsměvem. "Jinak by byl neodrazil tak prudce."
Pomocník míčovníka se otočil a hledě na mě, pravil mi:
"Urozený pane, hrajete?"
"Denně."
"A kdepak?"
"V Montpellieru."
"Neznáte tedy pana z Nemours?"
"Nikoliv."
"Ach," mluvil dále pomocník, svraštil zjizvenou tvář a přejížděl si pravicí holou lebku, což nezůstalo bez škody pro barvu kůže, jeho prsty byly umazány křídou. "Co se tkne hejtmanových prudkých vrácení, ty jsou věru znamenité. Ale kdybyste viděl vrácení pana z Nemours! Kdo je nespatřil, neviděl nic!"
"On s králem nehraje?"

"Král ho o to nepožádal," pravil Rabastens s lišáckým zajiskřením v šedých očích.
"Inu hrejme," zvolal Karel IX., mávaje tolik proslavenou pálkou, kterou mu v tu chvíli vložili do pravé ruky.
"Berte, sire!" pravil Nancay.
Hejtman se postavil k podání a vypálil míč tak slabě, že se dotkl země sotva ve čtvrtině protějšího pole, král pak skočil s břichem takřka na zemi, aby ho sebral po prvním odrazu, což se mu podařilo s paží co nejdále nataženou a samým konečkem pálky, míč jen tak přeskočil třepení a takřka bez odražení skomíravě přistál na druhé straně. Překvapený pan z Nancay zůstal stát s nohama zmrazenýma na konci hřiště.
"Ach, sire!" zvolal se smíchem, "to byla, jak by byl pravil váš slovutný děd František I., krásná mnišská rána!"
Při této vzpomínce, jež se u dvora často připomínala, král se usmál s tváří tuze milostivou a skvělé obecenstvo jalo se tleskat do dlaní, div se tribuny nezbořily, nepochybně aby uctilo panovníkovu obratnost i vtipnou připomínku dvořanovu.
"Čtyřicet pět pro Jeho Veličenstvo!" zvolal sudí. "Třicet pro pana z Nancay."
"Sire," pravil Nancay, "držte pevně tu svou kouzelnou pálku. Já vyrovnám."
"Bůh s tebou," zvolal král s gaskoňským vychloubáním. "Nezmůžeš se na nic! Mor tě zchvátí, Nancay! Vyhraji já, přisámbůh!"
"Domníval jsem se," pravil jsem převelice potichu seržantovi, "že podle královského nařízení žádný míčovník nesmí strpět v obvodu míčovny rouhání, kletbu či bezbožnost."
"Král toto nařízení tuze dobře zná," pravil Rabastens s tváří neproniknutelnou. "On sám je podepsal."
"Žel," připojil se pomocník, jehož utváření ducha zdálo se mi být tuze vážné, "mnoho našich mladých urozenců u dvora soudí, že kletby činí muže statečnějším a silnějším. Kéž jim to Bůh odpustit ráčí! Pravý opak je pravdou!"
"Berte, sire!" pravil Nancay a podal vysoký a měkký míček, jejž král chtěl sebrat v letu.
Nechybil ho, leč srazil ho příliš nízko, míč se dotkl provazu a spadl na králové straně do třepení. Nicméně se kutálel dále, prodral se třepením a zastavil se na druhé straně.
"To je můj bod!" křičel král, aniž vyčkal rozhodnutí soudců.
Nastalo tehdy mezi skvělým obecenstvem povídání a chichotání, které nebylo bez příčiny a které by se mi nijak nelíbilo, být panovníkem. Ten však mávat pálkou a dupal co pachole.
"Sudí, rozhodněte!" volal ječivým hlasem.
Soudcové, kteří se potichu radili, zvedli hlavy a ten, co byl pověřen hlášením, pravil:
"Bod je sporný!"
"Jakže!" zvolal král náhle rozhněvaný, "bod je sporný? To je ostudné! Vždyť míček je na druhé straně! A Nancay ho nechytil!"
"Já ho věru nechytil," pravil Nancay kysele se usmívaje.
"Sire," pravil soudce s úklonou. "jeden z nás se domnívá, že míček, dotknuv se provazu, spadl na vaši stranu, a pak se sice odkutálel na druhou stranu, avšak pod třepením."
"To je ostudné," křičel král, "že se tu může projevit takovéto domnění! Co o tom praví její Veličenstvo královna? Ponechám to na jejím moudrém posouzení."
Uběhl tehdy dosti dlouhý čas, dvorní dámy Kateřiny Medicejské se kolem ní sesypaly jako roj včel kolem královny, a ten roj šuměl a bzučel po libosti, až jedna z nejskvělejších dam se od něho odtrhla a vběhla na hřiště, vlníc se ve skvostné sukni s vycpávkami a s prsy rozkošně kulatými, s očima co květy, se rty svěžími a tak nádherná ve svém zdobném odění a tváře tak krásné, že se mi srdce rozbušilo co zvon a že se mi čelisti náhle sevřely převelikou chutí zlíbat ji po celém rozkošném těle.
Ta kráska učinila králi poklonu tak hlubokou a půvabnou, že toliko tygru by se nad ní srdce nezachvělo.
"Její Veličenstvo královna," pravila hlasem jasným a libým, "si vzpomíná, že když se váš vznešený otec Jindřich II. oddával tomuto tak ušlechtilému sportu a když byl jeden bod také co dnes sporný, souhlasil ve své královské shovívavosti, aby se o bod hrálo znovu."
"Uposlechnu tudíž královnu matku," pravil král, který nikdy v životě nečinil nic jiného.
A pozdravil tu krásnou poselkyni zdvořile, nikoli však bez jisté bojácné plachosti, kterou bych byl zajisté na jeho místě nejevil. Ale běda, oč jsem přicházel, že jsem na něm nebyl!
Míčovník neprodleně podal míček panu z Nancay, který se postavil k podání a pravil:
"Berte, sire!"
A podal věru tak dobře svému síroví a pánu a tak nízko, že poslal míček způsobně do třepení.
"Bod a hra patří Jeho Veličenstvu," vzkřikl soudce s nemalou úlevou. A obecenstvo tleskalo, div si dlaně nerozbilo, jednak vítězství králově, jednak soudím i obratnosti pana z Nancay, že nebyl příliš obratný.
Tuto obratnost si hejtman podržel po dobu obou partií, protože vyhrál toliko jednu hru v první a dvě v druhé, ale tyto dvě až tehdy, když král už jich měl pět, bezpečný to náskok, který Karla IX, ponechal v klidu a v rozmaru tuze příjemném, jakkoliv se dalo pozorovat, že byl zpěněný a navýsost znavený.
Král si převlékl na hřišti košili a jeden z jeho urozenců mu důkladně vytřel kůži jak vpředu, tak vzadu, přičemž král kašlal, div mu srdce nepukalo, ale neopomněl požádat o sázky, které mu vrchní míčovník donesl v klobouku, a já v něm z výše své tribuny spatřil lesknoucí se zlaťáky. Pro smilováni! Jak bych si přál, aby cinkaly v mém váčku za opaskem! Dovedl bych s nimi vhodně naložit!
Král vyhrál padesát zlatých na hejtmanu svých stráží a sto jich dostal od matky, a ta myslím tímto způsobem chtěla synovi naznačit, že si ho cení neskonale více než Coligny, který by ve své hugenotské tvrdošíjnosti nikdy nepřipustil, že by mohl být divákem nebo dokonce že by sázel na tak frivolní sport. Král se jevil tuze rozveseleným, že se obohatil o těchto sto padesát dukátů, a pravil hlasitě (ta věta byla v okamžení opakována po celém Louvru), že tyto peníze jsou

jeho, aniž o ně musel požádat své pokladníky. Od koho si však královna matka vymohla těchto sto zlatých, které mu byla věnovala, ne-li právě od nich?
"Král," promluvil pomocník míčovníkův, obraceje se k nám a opět si přejížděje křídou zašpiněnou pravicí po zjizvené lebce, "je ohebný, statný a pružný stejně co jeho královský otec, a také," dodal ztišeným hlasem, "jako on nesnáší porážku."
"To je pravda," pravil Rabastens, "leč Jindřich II. měl pevnější zdraví. Jeho syn se nemůže zbavit kašle, vychrchlává hleny a rozdírá si plíce. Z té příčiny se tak rychle vyčerpává. Zítra setrvá celý den na lůžku, aby se z této hry zotavil."
Když takto hovořil, přistoupil jsem k pomocníkovi, a abych se mu odvděčil za jeho laskavost, vložil jsem mu do ruky dva soldy, které zprvu odmítl, ale na mé naléhání nakonec strčil do kapsy způsobem jakoby příkrým a nevrlým, nicméně se zrakem tuze přátelským.

29. Pan z Nancay

"Pane ze Sioraku," pravil Rabastens, "hejtman nemá nyní co na práci a je všecek rozehřátý krásnou a příjemnou porážkou, jež mu přináší tolik přízně. Chcete-li, abychom kuli železo, dokud je žhavé, a abych vás k němu zavedl?"
"Ach, seržante, tolikerou vděčností jsem vám povinován a nikdy ji nebudu moci splatit!"
"Však jsme se vším všudy vyrovnáni!" usmíval se Rabastens. "Nejste z Languedocka?"
Když jsme sestupovali točitým schodištěm, Giacomi mě zatáhl za paži a všeptl mi do ucha:
"Bratře, navštivte sám pana z Nancay. Budu Samsonovi společníkem."
Souhlasil jsem, protože jsem chápal, co tím má Giacomi na mysli - že se strachuje, aby můj milený bratr nepronesl nějaká slova, jež by byla hejtmanovi tuze proti srsti. A vskutku jsem po dobu té míčové hry občas byl duchem nepřítomen a činil si starosti o Samsona, div jsem si nehty nehryzal, protože jsem viděl, jak je neschopen žít v tom našem papežském Babylónu a jak je ve své prostotě ochoten vrhat se do neslýchaných nebezpečenství. A posléze, třebas jsem ho tolik miloval, už jsem počal litovat, že jsem ho pro bezpečnost jeho i naši neponechal v apatyce magistra Béquereta v Montfort-l'Amaury - tím spíše, že mě o to všichni tolik prosili a že po tom vřele toužil i on, protože bažil toliko po svých kelímcích a nic ho nelákalo v té Paříži, která mě už okouzlovala skrze vše, co jsem zde spatřoval krásného a skvělého.
Když jsme došli na hřiště, Rabastens nás zavedl do jizbičky, do níž vstoupil bez klepání, čině mi znamení, bych ho následoval. Pan z Nancay si dával třít kůži od míčovníkova sluhy, na nějž dohlížel vrchní míčovník, aniž přiložil ruku k dílu. Pan z Nancay přitom rozmlouval s velkým anglickým hrochem oděným v šarlatu a s vlasy tak plavými, že se zdály bílé, a s tváří širokou a červenou co šunka, a ten Angličan mu činil krásné poklony stran jeho hry, všecek se směje a polykaje v hubě každé třetí slovo, jsa svým založením bodrý a navýsost veselý.
"Milorde," pravil pan z Nancay, obraceje se ke mně a parte s lehkou úklonou hlavy zcela zdvořilou, třebas mu ještě bylo tajno, kdo jsem, "vzdávám vám tisíceré díky a poděkování za vaše laskavé pochvaly. Ale jisté je, že poddaní královny Alžběty hrají míčem stejně dobře co naši Francouzi."
"Zdaleka ne tolik ani tak dobře!" zvolal milord se smíchem. "Jsem uchvácen převelikým počtem míčoven, které spatřuji ve vaší Paříži. Od krále až po nejmenšího sluhu, jeden každý chce v ní hrát! (Smál se.) Řekl bych, že Francouzi přicházejí na svět s pálkou v ruce!" (Opět se smál.)
"Hrajete ve vaší zemi podle týchž pravidel co my, milorde?" otázal se pan z Nancay zdvořile se usmívaje.
"Doslova podle stejných, vyjma toho, že před podáváním vy pravíte po francouzsku "Tenez!" a my pravíme po našem "Tenetz", což někteří z našich hlupců neznajících francouzský jazyk vyslovuji ‚tenis'!"
"A používáte stejných míčků?"
"Používáme vašich, naše jsou málo pružné."
"Mých," pravil vrchní správce míčovny, který se vmísil bez okolků do rozmluvy a který nosil hřebínek vysoko vztyčený, "neboť já je prodávám do vaší země, milorde, a nikdo jiný, poněvadž moje míčky jsou nejlepší v království, jsouce zhotoveny navrch z nejlepší kůže a uvnitř vycpány dobrou koudelí nebo psí srstí a nikoliv křídou či otrubami, jak to činí někteří podvodní výrobci, kterým jsem to dal zapovědět skrze krále."
"Psí chlupy!" pravil milord a opět se smál, až mu byly zuby vidět, a ten smích mi připadal po delším čase únavným, stejně jako se mi zdála podivuhodně nestoudnou drzost vrchního správce míčovny, který měl v hubě jen vlastní chválu a nafukoval se ve svých hovorech tolik, jako by rozkazoval samému králi. Ostatně když jsem poznal Paříž i dvůr, pochopil jsem, že tento Kuba nečiní nic jiného, než se přizpůsobuje obecnému mravu, Pařížané jsou tak důvěřiví a přihlouplí, že kupují všechnu slávu za cenu, kterou si sama dává. Z té příčiny zde každý duje do trumpety vlastní písničku.
Žvanění toho chechtavého milorda s namyšleným míčovníkem o míčcích pokračovalo, pan z Nancay naslouchal, ale nic jiného nečinil, protože byl zajisté na tisíce mil odtud, i mohl jsem si po libosti prohlížet hejtmana královských stráží, zatímco sluha ho třel, div mu kůži nesedřel. Byl sdostatek velký, širokých plecí, údů šlachovitých a svalnatých, neměl unci tuku ani na bocích, ani na břiše, nohy měl dlouhé a nervní a co se tkne tváře, ta byla hranatá, kůže na ní osmahlá, nos dlouhý a téměř orlí, v koutku spodního rtu měl jizvu, a ty rty byly masité, vlasy, jak jsme myslím byl pravil, jen maličko prokvetlé, obočí naproti tomu tuze husté a tuze černé, skýtající mu i při odpočívání zachmuřený výraz, jejž však popíraly šedivé oči, ty byly chytré, ironické, sdostatek laskavé a po mém soudu sdostatek nedůvěřivé vůči tomu, čemu lidé obvykle věří; chování jisté, nicméně obezřelé; způsoby dvorné; řeč vybraná. A nevím co z té hladkosti mi připomínalo křemen, který se stal uhlazeným skrze to, že se třel o jiné křemeny u dvora, a pod oním tak libým zrnem bylo ovšem něco tvrdosti - nikoli zajisté srdce, leč stavu a postaveni. Milord, následován vrchním správcem a jeho sluhou,

konečně odešel směje se a kvokaje, a připravil tak jizbu o svou kulatou postavu i o své nekonečné povykování, načež Rabastens pověděl hejtmanovi, kdo jsem, omluvil se, že musí za svými zápasy, a bez meškání odešel.
"Jakže! Siorac!" zvolal pan z Nancay a mocně mě obejmul, "jak jsem rád, že hledím na statného a zdravého syna barona z Mespechu! Neboť zasloužil-li si někdo být baronem, je to váš pan otec, který tak znamenitě bojoval tehdy, když jsme dobývali zpět Calais na Angličanech. Ale hromské dílo! Nemohu vyslovit jméno Calais, aniž se mi rozbuší srdce! A aniž se rozpomenu na udatnost našich velkých hejtmanů pod jeho zdmi! Vévoda z Guise! Aumale! Andelot! Thermes! Bourdin! Senarpont! Kolik už jich je mrtvých! Jak ta jména jemně zaznívají v mé paměti! Leč žádné tak hlasitě a jasně co Siorakovo! Bože pomoz! Byl jsem přímo vedle něho po krk v ledové vodě, když jsme procházeli příkopem, abychom silou obsadili průlom, který otevřela naše děla v calaiském hradě! A zkřehlý zimou jako ostatní, Siorac se smál! Slyšel jste dobře, smál se, vyprávěl hojnost vtipů a žertoval, tak veselý a bodrý byl ten milý druh i ve spárech nejvyššího nebezpečenství! Jako lev v boji, jako holoubek ve vítězství! A po dobytí města tak dobrotivý a slitovný, že nestrpěl u svých vojáků ani krveprolévání, ani znásilňování žen! On je však zde!" Nancay mě opět pevně sevřel a položil mi obě ruce na ramena, aby si mě mohl lépe prohlédnout. "Já ho vidím! Máte jeho usměvavé modré oči, jeho rysy, jeho držení těla, jeho vzpřímenou postavu a nevím jakou nenasytnost života a lásky, která z něho vyzařovala. Ach, synu můj! Neříkejte mi, že Siorac je nyní šedivý, nevrlý a zteřelý zármutkem! To bych vám nevěřil!"
"Hejtmane," pravil jsem, "je takřka tak svěží a statný co vy, třebas je o deset let starší."
"Ach," zvolal Nancay a oči se mu maličko zableskly, "běhá stále ještě za fraucimorem?"
"Bláznivě rád."
"Daří se mu?"
"Je tuze zámožný!"
"Neřekl bych, vidím-li váš kabátec!" pravil pan Nancay se smíchem, a jakkoliv mě jeho poznámka nadmíru popíchla, nedal jsem to na sobě znát a smál jsem se též. "Pro smilování!" pokračoval, "staromódní kabátec a co hůř, spravovaný! V Louvru! U dvora! K ďasu! Kdybychom byli stejné postavy a šíře plecí, půjčil bych vám některý svůj!"
A jakkoliv se smál, spatřoval jsem, že si tu věc bere tuze k srdci a že si proto dělá o mne starosti. O Calais a o otci byl hovořil co voják. Ale o mém kabátci mluvil nyní co dvořan. Ve své starostlivosti chtěl mi dát bez meškání adresu svého krejčího, abych mohl hned za tepla napravit své pokažení. I byl jsem nucen se mu přiznat, že otec ně neobdařil tolika penězi, abych se mohl zhostit těchto vydání.
"Ach, Siorac je stále tak šetrný na svoje zlato! A soudím, i hugenot k pohledání!"
"Neochvějný!"
"Žel," pravil pan z Nancay, "v tom si troufám povědět, že se mýlí. Hejtman by měl ponechat věci náboženství duchovním. Je pravda, přemýšlíme-li o tom maličko, to naše oplývá zjevnými neřádstvy. Ale co! Nezbývá než je spolykat se vším všudy. Co mne se tkne, chodím na mši každou neděli, aniž na to myslím, a zpovídám se jednou za rok. Svět toho nežádá více. ‚K šťastnému žití,' jak praví Ronsard, ‚stačí toliko prostota.' "
"A přízeň krále," dodával jsem v duchu, a stejně co panu z Nancay, ani Ronsardovi ta přízeň nikdy nechyběla, ten velký básník vyl s vlky, jak ucítil reformované. A poslouchaje, co jsem byl uslyšel od hejtmana stráží, nechtěl jsem se přít a mlčel jsem o otcově náboženství, v němž hodlám setrvat (byť i bez jakékoliv horlivosti). Což vida pan z Nancay, jehož šedé oči byly chytré a prohnané, zeptal se mě, co mě sem přivádí. Pověděl jsem mu vše, i o svém souboji, i o procesu, který mi nastrojili, i o tom, že jsem přišel požádat krále o milost.
"Ach," děl ke mně, "stran vašeho volného přístupu do Louvru, stačí mi o to říci: je to hotová věc. A o vašem souboji povím ve svém okolí, aby se to doneslo ke králi a aby vám byl předem příznivé nakloněn. Jenže to nestačí. Bude třeba představit vás králi. A třebas není král tak pečlivý ve věci odívání co vévoda z Anjou, ani nápad, že bych vás mu mohl představit, tak jak jste. Vše se tudíž vrací k vašemu kabátci a k potřebným penězům, abyste si dal zhotovit nový."
"Kdo však by mi mohl zapůjčit ty peníze a kdo by se za mne zaručil, jsem-li druhorozený syn?"
"Já," pravil pan z Nancay, který neprodleně pokračoval: "Ovšem nebýt toho, že jsem po krk zadlužený, že žiju v Louvru nad své prostředky, je mi žold hejtmana královských stráží vyplácen jen tehdy, jsou-li královské pokladnice plné, čili nikdy. Ach, pane ze Sioraku," pokračoval hladě si prstem jemný a dlouhý knír, "ve vašem postavení by bylo třeba, aby vás některá z našich galantních a šlechetných dam oblékla ze své pokladnice, vím přec, že to zde u dvora činí pro své milce, s nimiž si příjemně užívají. Ale běda, v tom to právě vězí! Jak se třebas jen přiblížit k těm krásným a skvělým dámám v tomto vašem odění?"
Ach, čtenáři, hrozné drápy se mi po tomto rozhovoru zaťaly do srdce, mně, který jsem si zoufal při pomyšlení, že bych nemohl takto co hastroš předstoupit nazítří před paní z Tourelles, která mi byla pravila, vzpomínáte-li si na to, abych se nově oblékl a abych si dal odstranit chlupy, a to druhé přikázání bylo zajisté snazší k vykonání než to prvé. Ach, pravil jsem si, převraceje svůj zármutek v žertování, kdyby mi nějaká víla mohla čarovným proutkem přeměnit oholené chlupy v okázalý hábit! Běda, už je mi to zjevné! Jsme nepatrné nicky u dvora bez řádného oblečení! Urozenost, zásluhy, vědění, nic nemá v Louvru takovou cenu jako zevnějšek! Třeba budit dojem, nebo nejsi ničím!
Přemílal jsem tyto trny a ostny a náladu jsem měl ve svém ponížení převelice zakyslou, když do jizby vstoupil bez zaklepání urozenec mého věku, mé postavy a takřka mého vzezření, až na to, že byl tváře krásnější než já a nádherně oděn v nejskvělejším kabátci z modrého atlasu, jaký jsem kdy spatřil, (ani v Louvru takový nebyl), a ten muž pozdravil pana z Nancay úklonou tuze úsečnou a přímo v okamžení, kdy jsem ho nejvíce obdivoval, vrhl na mě z výšky a z boku pohled tak drze opovržlivý, že zblednuv v prudkém hněvu zkřížil jsem s ním zrak s veškerou nenávistí, v niž se náhle přeměnil můj obdiv, a o to silnější a šílenější, čím více mě ten chlapík byl zprvu okouzlil svou urostlou a skvělou postavou, jakou bych byl rád já ukázal u dvora. Urozenec jevil údiv nad mým pohledem a poněvadž vůči mně zdvojnásobil svou povýšenost, vrátil jsem mu ji i s úrokem, a můj modrý zrak mi tak jiskřil, jak mi to byl později Nancay pověděl, že jsme očima vystříleli na sebe nevím kolik ran z bambitek, jež by nás byly oba srazily, co nebožtíky k zemi,

kdyby místo pohledů byl střelný prach. A tak nakonec ten neznámý, pociťuje směšnost v prodlužování toho podivného stavu, otočil se ke mně zády, a i ta záda mi projevovala nekonečné pohrdání, které dokázal vložit do své prkennosti a do zdvižených ramenou. Já však, chvěje se zlostí, jsem se tedy pustil stejným směrem co ten nadutec a složiv panu z Nancay hlubokou poklonu, uctivě jsem se s ním rozloučil, poté jsem se vztyčil a vystřelil na neznámého při svém náhlém odchodu a jakoby zákeřně pohled tak vražedný, že toliko zázrakem se vzápětí nezřítil na dlaždice. Běda, ten šíp zůstal ve mně zabodnutý a drásal mi duši tak málo zvyklou na pohrdání, i byl jsem tuze rozhořčený, že ten spanilý hejsek ode dvora si troufl do mne kopnout po pouhém spatření mého kabátce. Hromské dílo! Jak rád bych se pomstil nikoliv ostřím svého pohledu, nýbrž svého meče, a to na krvi jeho srdce! Řval jsem si to v nitru se rty staženými co tětivy samostřílu a s pěstmi při svém přemýšlení sevřenými na rukojetích zbraní ve chvíli, kdy jsem opilý šíleným hněvem, se spánky bušícími, s tělem ztuhlým a svaly napjatými vybíhal co pominutý z jizby, v níž mě přijal hejtman stráží. Potřeboval jsem dlouhý čas, měl jsem zrak vytřeštěný a hlas v hrdle přidušený, abych mohl vidět, slyšet a sledovat své dobré druhy po ulicích a uličkách hlavního města do domu mistra Recroche, a tak jsem se vařil, dusil a opékal ve svém hněvu, že po celou dobu té chůze jsem nepověděl jediné slůvko ani hlásku ze strachu, že bych vyl jako vlk, kdybych náhodou otevřel hubu. A doma konečně, nesnesitelný sám sobě a nesnášeje už pohled na bližního svého, tak jsem byl pokořen, opustil jsem bratry i Miroula, řka jim hlasem nezřetelným a se zrakem přibitým k zemi, že se cítím špinavým a zpoceným a že se jdu vykoupat do lázní, ať se tedy vydají do krčmy beze mne, nebol já nemám na nic chuť.

30. V lázních

Jakýsi Kuba, jehož jsem se u svém nepřestajném hněvu zeptal na cestu hlasem nadutým a přísným (já, který jsem přece svým založením vlídný item zdvořilý), byl tak udiven mým panovačným chováním, že v okamžení smekl čapku a pravil mi roztřeseným hlasem:

"Ach, pane, hledáte-li dobré lázně, čisté a s dobrou pověstí, kam nemají přístup malomocní, trudovití, žebráci a chudáci, musíte jít do Starých lázní svatého Honoré do ulice téhož jména. Je to dva kroky odtud a ani princ by jimi nepohrdl! Lázeňská bradýřka je tak obratná, že v mžiku ostříhá ohanbí u ženské a oholí úd chlapa. A v těch lázních je to tak pohodlně zařízeno, že někteří tam jedí a dokonce tam zůstávají přes noc. aby se nevydávali všanc nebezpečenství na ulicích při návratu domů po setmění."

To pověděl, chtěl mě mocí mermo doprovodit do řečených lázní, promlouvaje ke mně s čapkou v ruce způsobem tak ponížený a ustrašeným, až mě pojaly výčitky, že jsem se na něj tolik obořil. Načež chtěje přilít oleje do svého octa otázal jsem se ho tónem přívětivějším, jak se stalo, že má oba rty rozštípnuté.

"Ach, pane," vzkřikl, všecek se chvěje, "vy se mi smějete! Víte to stejně dobře co já!"

"Nikoliv!" pravil jsem s ústy zejícími.

"Ach, pane! Vy se mi posmíváte!"

"Hromské dílo!" křičel jsem, "říkám, že ne!"

"Jakže!" pravil ten Kuba s očima dokořán vyvalenýma. "Vy klejete také! Však právě za to mé klení a rouhání (prokletý zvyk, jehož jsem se nedokázal zbavit) mi prořízli rty! Běda! Pokuta! Pranýř! Prořízнuté rty! Nic nepomohlo! Kleji dosud co starý vysloužilec!"

"Nebo," pravil jsem si tiše mezi zuby, "co francouzský král při hře v míčovně."

"Pane," pokračoval ten neznámý, aniž mě byl uslyšel, "když jste mě byl prve tak příkře oslovil, měl jsem hubu ještě zcela teplou po zaklení, které mi vyklouzlo poté, co jsem náhodou šlápl do neřádstva na ulici. A tak jsem se domníval, vida vás tak nazlobeného, že jste mě slyšel a že mě hodláte v tu chvíli udat."

"A co by s vámi učinili tentokráte?"

"Uřízli by mi jazyk."

"Ach," zvolal jsem, "jaké barbarství! Věří-li ten sudí, že se zalíbí Kristu, bude-li tak neúprosný? A proč bych tě udával, brachu?"

"Abyste dostal třetinu pokuty."

"A komu připadnou ty další třetiny?"

"Jedna kněžím a druhá králi."

"Králi!" zvolal jsem, "dobrá spravedlnost a krásná rovnost! Brachu," vhodil jsem mu do ruky jeden sold, "děkuji ti za doprovod. Odejdi v pokoji a přisámbůh, jakž se říká v Louvru, už neklej! Nemáš k tomu dostatečně vysoký rod!"

Toto setkání mi dodalo v mém pocitu pokoření maličko zmužilosti a ještě více pak dobrý vzhled lázní, které byly tuze krásné a tuze čisté, dlaždice umyté, pěkné modré a bílé kachlíkové obložení do výše hlavy a tu a tam rostliny a květiny pro potěšení zraku.

Lázeňská byla veliká a statná žena, jejíž paže byly tlusté co stehna a stehna, když jsem ji spatřil stát, tak mohutná co kmen stoletého dubu, obrovské prsy sevřené v živůtku jí vystupovaly skoro až pod nos, což ji nutilo, aby držela hlavu daleko dozadu; ta hlava byla měkká a opuchlá, štěrbiny oční byly užší než střílny v hrazení a jimi si prohlížela zákazníka, sedíc za jakýmsi pultem a slídíc a číhajíc po něm co kočka po ptáku. Pozoroval jsem, že při mluvení oddechovala těžce a škubavě, a učinil jsem neprodleně diagnózu, že denní žití v parách lázní jí porušilo srdeční rytmus.

"Spanilý urozenče," pravila hlasem tak vysokým, udýchaným a slaboučkým, že se zdálo, jako by si toliko obtížně prodíral cestu skrze tu mohutnou a tučnou tělesnost, "chcete páru nebo lázeň?"

"To ještě nevím. Jaké jsou ceny?"

"Za páru: dva soldy. Za lázeň: čtyři soldy. Za koupel v komůrce oddělené od společné lázně: pět soldů. Za osušku a za ručník: po dvou denárech."
"Osuška a ručník?" děl jsem udiven tímto pařížským označením, "jaký je v tom rozdíl?"
"To je stejné. Osuška je to, co dáváme na tělo k osušení po koupeli, a ručník to, co dáváme na dno kádě na koupání, aby vám chránil zadek před drsným dřevem. Přejete si je?"
"Arci. A komůrku také."
"Urozenče," pravila lázeňská s maličkým zajiskřením v očích, "komůrku s lůžkem?"
"Arci."
"To bude sold navíc. Strávíte zde noc, urozený pane?"
"Doufám."
"Ještě jeden sold. Přejete si lazebnici, aby vás zbavila chlupů po těle?"
"Nuž ano."
"Dva soldy."
"Ach, kmotro! Jak dlouhý to účet! Vy mě vyždímáte!"
"Nikoliv!" znachověla, hruď se jí nadmula následkem rozhořčení a hlava zvrátila dozadu. "To jsou poctivé ceny určené královským profousem a zde je vidíte vyvěšené na zdi. Máme povolení maličko je zvýšit toliko tenkrát, když se v Paříži nedostává dřeva a uhlí. Pane, buďte tak laskav a zaplaťte mi předem, činí to devět soldů čtyři denáry."
Ulehčil jsem o tuto částku svému míšku, lázeňská pak zplna hrdla zakřičela svým pronikavým hlasem: "Babeto! Babeto!" a objevila se služebná, tmavovlasá a krátce oděná, s malýma nohama a pažema taktéž, a ty paže byly tak líbezně červené a kulaté, že ve vás vzbuzovaly chuť do nich kousnout. Ach, to je dívčina z vesnice, a nezáleží na tom, že ta vesnice je v okolí pařížském, dívčina mi ve své statné ženskosti připomíná Cabussovu Katku nebo Coulondrovu Jakubku.
Lázeňská vzala z hromádky na pultu dva ručníky tuze tlusté a podala je Babetě, která je uchopila a přitiskla k prsům, jako by to byl její milovník, rychle po mně přes ně hodila očkem a řkouc, že půjde přede mnou, vykročila tak hbitě, že jsem jí sotva stačil, tuze zarmoucen, že svou čilostí zkracuje moje stíhání, protože jsem co obvykle shledával převeliké potěšení v pohledu na lepou holčinu běžící přede mnou.
Babeta mě dovedla do podzemí a otevřela mi komůrku, jejíž zamřížované okno vedlo na malou zahrádku. Komůrečka byla po pravdě tuze čistá, lůžko taktéž čisťounké a sdostatek široké a káď na koupání tvaru, který mě překvapil, nebyl to škop, nýbrž jakýsi dřevěný korab - s tím rozdílem, že voda byla uvnitř a nikoli venku, a ta voda byla vřelá a kouřící.
Položivši osušku na lůžko a rozloživši ručník na dno řečené kádi Babeta přistoupila ke mně a jala se mě rozpínat.
"Jakže, Babeto, ty mě svlékáš? Jsem-li dáma, abych si zasloužil tak švarnou komornou?"
"Urozený pane," pravila Babeta, "zvyk velí svléknout zákazníka, a k tomu patří rovněž povinnost, až vás uhlídám nahého, jak vás Bůh stvořil, prohlédnout si, nemáte-li morový bolák, prašivinu, puchýř nebo vřed na údu."
"Ejhle, to je správné," pravil jsem. "Shledávám toto vaše pravidlo tuze dobrým."
"Jakže? Což nejste šlechtického rodu?"
"Jsem, a k tomu ještě lékař."
"Ach, pane můj," pravila červenajíc se v půvabném studu, "poněvadž jste lékař, mohu-li vám povědět, co mě trápí?"
"Pověz mi to."
A natahujíc se na špičkách zašeptala mi pár slov do ucha. Načež jsem se zasmál:
"To je snadné, Babeto. Prozradím ti byliny a kam je přikládat."
Dostalo se mi tisícerých díků za tento slib, pokračovala pak v rozpínání svými ženskými prsty libým způsobem, i pravil jsem jí jakoby žertem:
"Ach, Babeto! Jaká to neopatrnost! Svlékat mě tak, jak činíš, je stejné co vstrčit ruku do mlýnského kola. Všechno tam vklouzne ráz na ráz: paže, ramena, cecíky, zadek! A ty pak, chuderko, vypadneš na druhém konci všecka rozemletá a polámaná!"
Čemuž se zasmála.
"Ach, pane, vy jste ale veselá kopa! Pohříchu to však není možné. Můj manžel je řeznický tovaryš a tak žárlivý a zuřivý, že sem v každou denní dobu vráží s velkou kudlou v ruce a křičí: ‚Kde je Babeta? Jestli mi ta ničemnice nasadí parohy, vykuchám ji, až z ní budou střeva lítat!' Z té příčiny, pane," pravila a uklonila se, "byť jste tak sličný a dobře rostlý, neprojdu mlýnským kolem … "
Toto mi bylo praveno s takovou půvabností, že jsem tím nebyl nikterak dotčen, mluvil jsem toliko žertem a chtěje vidět, kam až dosáhne něžná péče té holčice.
Mezitím mě Babeta svlékla donaha a pozorovala mě tuze zvědavě a tuze zblízka, neponechávajíc ani píď kůže bez prohlédnutí. Poté mě ráčila prohlásit za zdravého a statného jako žádný jiný dobré matky syn ve Francii a chopíc mě za ruku, odvedla mě ke kádi na koupání.
"Víš-li jistě, Babeto," pravil jsem váhaje, prve než jsem do ní vlezl, "že tvá voda je čistá a zdravá co já? Pochází z řeky Seiny?"
"Co vás napadá, pane, z řeky Seiny! Proč už ne rovnou ze stoky tamhle z Maubertova náměstí? Tato voda pochází z naší studně, která je každý rok čištěná."
Ponořil jsem se do ní, uklidněn tímto ujištěním. Ach, čtenáři! Jaký to ráj mít tělo, je-li koupáno! Čistá a laskající voda vám je dává slastně pociťovat na všech jeho pevných a plných částech! Bůh ví, jakou to dobrou sudbou se stává, když pečování o naši kostru vyžaduje jinak tolik práce a námahy - jako třeba zdržovat se přílišného pití a přílišného jídla - , že toto pečování nás zcela těší, že je tak milé a příjemné a že mytí je současně povinnost i potěšení. Ach, na mou věru, nemohu strpět ty hňupy, kteří vymysleli ve svém zatemnělém mozečku něco zcela opačného a neustále opakují,

že urozenec má v podpaží kysele páchnout a mají se mu potit nohy. Pro smilování! To máme smrdět, abychom měli právo být urozenými? A vizte tu slávu, když se jedna rodilá princezna nadouvala co pávice honosíc se, že si celý týden nemyla ruce! A co si myslet o vévodkyni, o níž se u dvora s posměchem povídalo, že má nehty černé od toho, jak je zvyklá škrábat se po těle? Hromské dílo! Před těmito velevznešenými a velemocnými dámami, které si na svou kůži špínou ztvrdlou stříkají všecky voňavky světa, dávám tisíckráte přednost venkovsky prosté Babetě, jejím chutným růžovým pažím a statnému tělu mytému v čisté vodě a lesknoucímu se co nový zlaťák. Slyšel jsem, že jakýs papeženský kněz, vyhlašuje z kazatelny nemravnost lázní a požaduje jejich zrušení, velebil svatého Benedikta Lahrea pro jeho špínu, jeho hmyz i smrdutý pach. který z něho čpěl a který byl tak odporný, že z něho zvraceli i nejšpinavější žebráci. Dobrý Bože! Může-li člověk upadnout ještě hlouběji ve své nelidské zpozdilosti? Musí-li být člověk prašivým, aby se stal svatým? Není-liž spásy mimo neřádstvo?
Babeta mé ponechala nějaký čas dovádět a tetelit se v teplém živlu, poté mě požádala, abych vstal, a namydlila mi dokonale všechny části těla, aniž jediné vynechala, což mi činilo, jakž si zajisté představíte, živé a nemalé potěšení, a nadto mi ono libé potírání připomínalo dobrou Barberinu, když mě na Mespechu v mé dětské nedospělosti myla ve škopku svýma pevnýma a jemnýma rukama. A o kolik slastnější bylo toto mydlení v mém mužném věku, neboť Babeta, ať už z navyklé zdvořilosti svého povolání, nebo z venkovské upřímnosti neustále hlasité chválila předměty svého mytí, připojujíc k laskání své pravice i lichocení slovní. "Ach, pane, jaké to statné plece! A jak široký hrudník! Jak svalnaté paže a dlouhé nohy! Jakž husté máte rouno a jak je skvostně plavé! Není-li žalostné stříhat tuto srst, abychom se zalíbili našim krasotinkám! Jakýpak užitek a prospěch z toho, činí-li se z muže žena, a věru marně, neboť ve třech dnech budete na lůžku píchat více než ježek, kdežto nyní je vaše srst měkká a zvlněná jako u ovečky!"
To pravic, přejížděla mě namydlenou rukou hned tu, hned onde. Třebas to byly chvíle rozkošné, bylo nutno skončit, a Babeta mě opláchla, vyzvala, abych vylezl z kádě, zabalila mě do osušky - která mi padala až na paty, jak byla dlouhá - třela mě, div mi kůži nesedřela.
"Urozený pane," pravila, zatímco jsem pohodlně ležel na lůžku, odpočíval a protahoval si údy, "odcházím a posílám vám lázeňskou lazebnici. Je tuze dovedná: budete s ní spokojen."
"Babeto," pravil jsem, "vezmi si sold z mého váčku."
"Sold, pane! To je mnoho!"
"To je málo za tvou roztomilost. Ber, Babeto!"
"Ach, pane! Máte ve mne tolik důvěry, že mě ponecháte hrabat se ve svých penězích?"
"Bodejť!"
"Pane, mnohokráte vám děkuji! Vzpomeňte si na mé byliny!"
"Příště. Co slíbím, tomu dostojím."
"Ach, urozený pane! Jak vám za to budu vděčná! Mohla bych si troufnout políbit vás na rozloučenou?"
"Z plna srdce to uvítám."
A ta hodná dívčina, prve než mě opustila, vtiskla mi na tvář upřímné a mlaskavé políbení, leč rychle a s nohou připravenou k uskočení, jako by se bála, že se nad ní moje paže sevřou. Já na to vůbec nepomyslel, nebo abych pověděl celou pravdu, když jsem na to pomyslel, dveře už za ní zaklaply a zavřely se.
Domníval jsem se, že lázeňská lazebnice bude nejspíše ženština obstarožní, nebo jakž říkáme u nás, babice, a to babice scvrklá, natvrdlá a mrzoutská. Čtenáři, jak jsem však byl okouzlen, když jsem spatřil vstoupit do své komůrky plavovlásku tuze mladou, která si nesla nářadí, nejprve se na mě mile usmála a pravila, že se jmenuje Babetka.
"Jakže, Babetka po Babetě? Jakpak to? To je úmysl?"
"Nikoliv, je to moje jméno a její taktéž. Babeta je hezké jméno, leč Babetka mi připadá jemnější."
Načež se zasmála, jsouc svým založením tuze veselá, jak jsem to uhlídal, když se pustila do díla, neboť nepřestala žvatlat a radovat se po všecek čas, co mi kosila mou louku, používajíc zprvu nůžek, aby mě oškubala nahrubo, a potom břitvy dobře naostřené, abych měl všecko oholené a hladké co tvář kanovníka. Ne že bych miloval tuto stříž tolik co mydlení, než bylo-li třeba jí projít, abych se líbil baronce, byl jsem rád, že to bylo skrze tuto roztomilou holčici - která, když bylo třeba, aby její nabroušené ostří obtáčelo moji nejmužnější ozdobu, uchopila ji naplno do levé ruky bez žádného ostychu a studu, ponechávajíc mě na pochybách, byla-li to z její strany vychytralá prostopášnost či nevinná prostoduchost při výkonu povolání. Jelikož však jsem se stále více rozehříval tím jejím stiskem, v němž se mísila jemnost i pevnost, pravila žertem
"Pane, bude-li to pokračovat, já ho pustím. Bude stát bez mé pomoci."
"Střez se to učinit, Babetko," pravil jsem hlasem maličko přidušeným. "Kdyby neměl podporu, mohl by spadnout na ostří tvé břitvy."
Čemuž se opět zasmála, aniž však zmeškala jediné táhnutí břitvou, tak rychlá a tak úžasná byla její obratnost. Nicméně když řečená místa počala být stejně hladká jako v mém nejútlejším dětství, nemohla než pustit kořist, aby holila dále, takže jsem jí pravil spíše zarmouceně než čtverácky:
"Ach, Babetko, neměla jsi začínat, nechceš-li skončit."
"Skončit?" pravila s očima náhle tuze přísnýma. "Pane, máte chuť na více, než co vám mohu poskytnout?"
"A pročpak," pravil jsem rozmrzele, "nemožno jít dále?"
"Poněvadž jsem děvče svobodné," pravila klopíc oči.
"Ech, to dobře vidím, žes děvče," pravil jsem nikoliv bez rozmrzelosti.
"Pane, vy mi nerozumíte. Jsem panna a pannou chci zůstat, učinila jsem slib blahoslavené Panně, že setrvám v tomto stavu až do své svatby."
"Ach Babetko," pravil jsem po krátkém okamžení, "věřím ti. Leč není-li pro pannu podivné zaměstnání být bradýřkou v lázních?"

"Naučila jsem se tomuto řemeslu od otce, poněvadž otec neměl syna, a protože řízením osudu pozbyl nyní vládu nad paží, musím ho dnes živit item matku item sebe samu."
"Babetko," děl jsem, když mi škrabala levé stehno, "nejsi-liž vystavena každý den boží dovolenosti a hrubosti zákazníků? Jmenovitě když pracuješ jako dnes večer samotinká v jizbě? Nepokusil se nikdo spáchat na tobě násilí?"
"Odvážil-li by se, mám-li toto v ruce? A zacházím-li s tím tak obratně?"
A plavovláska, mračíc se a vrhajíc z modrých zornic plameny, vysoko zvedla svou břitvu, pohlížejíc mi při tom do očí. Ostatně to, co četla v mých, ji rázem uklidnilo, a ona se znovu na mě usmívala svým prostinkým způsobem, pustila se opět do práce a dokončila ji bez odpočinku obratem ruky.
Jí také jsem daroval sold, byť jsem byl zklamán ve své slabé tělesnosti, ale současně pln úžasu nad její statečností a její pevností.
"Ach, pane," pravila, "Bohu díky i vám, vy to přijímáte dobře! Obvykle když odcházím, dostává se mi toliko nadávek a opovržlivosti za to, že jsem odmítla."
I ona mi dala maličké políbení na tvář, což mi pohnulo srdcem, a toliko srdcem. Jaký prapodivný živočich je člověk! A jak je vždy ve všech životních danostech rozdvojený, tělo táhne hot a duše čehý!
Ostatně abych před tebou nic nezatajoval, čtenáři (učinil jsem o to odvážnou sázku v těchto pamětech), neoddával jsem se cele odpočinku na lůžku po těchto dvou setkáních, cítě se mezi Babetou a Babetkou co míček, jejž si bez konce podávají v letu dvě pálky; tím spíše, že dívčí odmítnutí, je-li učiněno citlivě, mě odzbrojuje, přičemž mě i stejnou měrou uvádí v beznaděj, poněvadž mi navíc způsobuje lítost nad tím, kolik příjemností by mi byla ta dívčina projevila, kdyby byla svolná s mou žádostivostí.

31. Alizon

Dospěl jsem až sem ve svém přemýšlení a krom toho jsem byl tuze nejistý, zda mě paní z Tourelles zítra rovněž neodmítne po pouhém její zraky urážejícím shlédnutí mého zašívaného kabátce (v té to případnosti bych jí byl k ještě většímu výsměchu učinil marnou oběť svého rouna), když se ozvalo zaklepání na dveře a vešla lázeňská s hlavou tuze vztyčenou, jak už pověděno, z příčiny jejích mocně vystouplých prsů, a s lesklými panenkami ve štěrbinách víček.
"Urozený pane," pravila ke mně fistulovým hlasem ta hora ženského masa, která se mi zdála ještě mnohem ohromnější, jelikož jsem ležel a ona stála nad mým lůžkem, "přejete si něco pojíst?"
"Arci, kus pečeně a láhev."
"Dnes pečeni nemáme. Dvě vajíčka a kousek šunky by se vám zamlouvaly?"
"Znamenitě." Třebas to už pověděla, ještě neodcházela, avšak zůstala stát na místě a její břich a prsy nade mnou čněly co mořské útesy.
"Pane," pokračovala v řeči po krátkém čase mlčení, "přejete si na tuto noc společnost?"
"Společnost? K čemu to?" otázal sem se překvapeně a pln údivu jsem se posadil na lůžku.
"K čemu, to dobře víte."
Ta slova mě podnítila k horečnému přemýšlení. Ach, Babeto a Babetko, vy jste žvanily! Už vím, jaká úloha zde připadá vaší chladné a neochvějné ctnosti! Jste tu, aniž to tušíte, co povzbuzovatelky tohoto hřebčince? Rozněcujete ve své prostotě choutky zákazníků jen proto, aby byly ukájeny jinými k většímu zisku lázeňské?
"Milá kmotro," pravil jsem zavíraje své okvětní lístky, ale toliko napolo, "jsa lékař, málo jsem příchylný prodejným láskám."
"Ech, pane," zvolala lázeňská jakoby pohoršeně, "cožpak to slyším z vašich úst? Fuj! My zde nejsme v bordelu! Avšak v nejstarších a nejslavnějších pařížských lázních! My zde neobchodujeme s láryněmi a panečnicemi!"
"Milá kmotro, nechtěl jsem urazit."
"Také to co urážku neberu," pravila lázeňská důstojně. "Společnost, o níž vám povím, je počestná dívčina, která ve dne pracuje ve svém zaměstnání a v noci zdobí svou přítomností odpočinek urozenců, které jí odporoučím."
"Milá kmotro, jak dobře je to pověděno! A kolik mě bude stát tato ozdoba?"
"Tři soldy pro ni a tři pro mě."
"Vizme, to se mi jeví rozděleno tuze spravedlivě," pravil jsem s úsměvem spíše slaným než mastným. "A pověz mi, jaká je ta počestná dívčina?"
"Ohnivá, tmavovlasá, svěží. Vnady nepříliš bujné, ale neustále v pohybu."
"Mohu-li ji spatřit, kmotro, prve než si plácneme?"
"Zajisté. Neprodávám zajíce v pytli."
Ale nikdy neměl zajíc, byť v pytli či nikoliv, knírky tak naježené co já, ani tolik nevětřil pasti, když jsem čekal pln obavy, aby mi nepřevlékli v počestnou dívčinu "pouliční láryni". Ostatně jsa uondaný a ospalý, měl jsem nyní větší toužení po jídle a spánku než po laškování, neboť mě zmohl ten dlouhý den, který mi přinesl toliko zklamání.
Konečně se ozvalo zaklepání a co první vstoupila ta hromada tuku, za jejíž šířkou a výškou jsem zprvu neviděl ženu, kterou přiváděla. Leč lázeňská se otočila, aby ji chopila za ruku, a já ji uhlídal celou a nevěře svým očím, skokem jsem se vztyčil a pravil lázeňské překotným hlasem:
"Nu dobrá, kmotro, můžeš jít!"
"Pane, je třeba platit předem."
"Zde vezmi svoje tři soldy," pravil jsem, hrabaje se v míšku. "Hromské dílo! Jdi už!"
Nechápajíc ani zbla tuto mou příkrost a taktéž maličko vystrašená mým tónem odkvačila a já běžel zavřít za ní dveře na závoru, poté jsem se pomalu vrátil k té holčině, která s tváří v dlaních plakala horké a hořké slzy, i pravil jsem k ní vyčítavě, ale sdostatek vlídně:

"Alizon? Co to znamená? Ty v lázních své tělo prodáváš?" Avšak ona slůvkem neodpovídala, tisknouc si obě ruce k tvářím. Ramena se jí horečně chvěla, třásla se od hlavy k patám a vzlykala, div si duši nevyplakala.
"Ach, Alizon," pravil jsem, snaže se ji uchopit za zápěstí, abych jí pohlédl do očí, "cože to? Co to značí? V láryni ses přeměnila?"
"V láryni, pane!" zvolala vyškubávajíc mi zápěstí z rukou a obracejíc se ke mně plačícím obličejem, zbrázděným smutkem i vztekem, "vy si troufáte nazývat mě láryní! Zda jste mě neviděl, jak pracuji u toho skrblíka Recroche od svítání do noci a od noci do svítání? Nespala-li jsem za ty dva poslední dny všeho všudy toliko tři hodiny na dlažbě v dílně po tu dobu, co můj škudlivý pán posedával v předsíni baroničně? Ach, pane," hlas jí kmital hněvem, "mám-li chuť dělat panečnici, jsou-li má ubohá záda zchvácená a polámaná? Moje nešťastné oči zarudlé a mé prsty propíchané jehlou více než tvář viselce havraními zobany? A myslíte, že opravdová panečnice je spánkem ubitá tolik co já?"
"Alizon, uklidni se," pravil jsem dojat jejím tónem a jejími přerývanými slovy. "Usedni sem na tuto stolici. Osuš si hojné slzy. Odpusť mi to slovo láryně, uráží-li tě. Ty však, dívčina tak počestná a pracovitá! Tady! V lázních! Prodáváš svoje tělo za tři soldy!"
A uchopiv ji za paži, snažil jsem se ji přimět k sezení, leč opět bezúspěšně, neboť ona se mi vytrhla z ruky a o krok ustoupila s očima ještě tuze rozhněvanýma, třebas stále v slzách utopenýma.
"A máte-li pak větší právo si mě koupit," vykřikla náhle, ponechávajíc mě u nemalém údivu nad jejím prudkým výbuchem, "než já k tomu, abych se prodávala?"
Tentokráte jsem měl hubu zmrazenou a zmlknuv pln studu (poněvadž mě začalo pálit moje hugenotské svědomí a pravilo mi, že má pravdu), hleděl jsem na ni a ani nemukal.
"Ach," mluvila dále a konečně se posadila, "prodala bych se za méně! Prodala bych se za jednu noc spánku, kdybych nepotřebovala tři soldy na obživu svého pacholete."

"Pacholete!" zvolal jsem zíraje. "Měl jsem tě za svobodnou, Alizon."
"Však také jsem," odvětila. "Ten milovník, který mě obtěžkal, mi přísahou slíbil manželství. Ale ledva spatřil, jakž se mi nadouvá břich, utekl ke všem čertům a neponechal mi ani sold, abych si zaplatila kojnou!"
"Kojnou! Potřebuješ-li ji mocí mermo?"
"Podivná otázka," zvolala Alizon rozhořčeně. "Mohu snad šít s dítětem v náručí?"
"Cožpak nemáš matku, sestru nebo tetu?"
"Nemám," odvětila Alizon se rty sevřenými. "Jsem sama. Všechny zhubil mor."
"Ach, Alizon," posadil jsem se na lůžku tváří k její stoličce a chopil ji za ruku. "Jaký osud tě postihl! Rozumím ti dobře? Mzda od Recroche ti nestačí na chléb vezdejší a zaplacení kojné: z té příčiny chodíš sem."

"A z jaké jiné?" zvolala Alizon a znovu mi vytrhla ruku, pohlížejíc na mě náhle opět mračně a nevraživě očima hněvem planoucíma. "Domníváte se snad, že překypuji láskou k mužům? Domýšlel jste se, že s lehkým srdcem snáším ta prasata, která mají sdostatek peněz, by si koupila jednu z mých nocí, a nutí mě lopotit se na jejich lůžku co chlípnou fenu, přičemž já nebažím po jiném než po spánku?"
Hleděl jsem na Alizon a ani nedutal, byla všecka vzrušena a rozčertěná, a ta pekelná muška s černýma planoucíma očkama, s útlým krčkem a vosím pasem se statečně třepetala v pavučině krutého osudu a také tuze štípala, nebol měla hubu dobře prořízntutou a rychle a dobře vládla jazykem, pařížská mluva jí plynula z úst zpěvavě a svižně a slova vybíhala co seknutí drápkem. Hromské dílo! Ta prasata, k nimž i já patřím, mi ležela na srdci. Vstal jsem, šel pro svůj váček a sebrav v něm peníze, vrátil jsem se k ní a pravil jí bez hořkosti, leč se zrakem maličko chladným:
"Alizon, jsem muž, nikoliv prase, vezmi tyto tři soldy a jdi se vyspat domů do sytosti."
Leč při těch slovech její hněv ještě vzrostl, ona se zvedla ze stoličky, bledá ve svém vzteku a s nozdrami staženými, a prskajíc více než kočka na řeřavém uhlí, křičela:
"Co to slyším? Vy mi činíte milosrdí? Jsem-li žebračka na stupních chrámových? Prosila jsem se vás o almužnu? Klesla-li jsem tak nízko! Pane," pravila, rozvírajíc mi ruku a berouc si tři soldy, které bez meškání vstrčila do kapsy v suknici, "nic vám nedávám a také od vás nic nepřijímám. Co jste zaplatil, to dostanete! Mé tělo patří na tuto noc vám!"
A vzápětí, aniž více promlouvala a aniž na mě hleděla, s očima u země a se rty stisknutými se svlékla donaha. Sotva jsem si troufal na ni podívat, tak jsem se ve svém studu cítil sám sobě odporným, protože jsem hrál úlohu, jež mě tuze odpuzovala, a přitom jsem nevěděl co činit, abych se z ní vymanil.
Dobrý Bože! Na mou věru, co činit v tomto rozpoložení? Vší mocí ji zase obléknout? Zavolat lázeňskou? Ale jak by to mohla pochopit ta tlustá láryně jinak, než že Alizon nedovedla uspokojit zákazníka, což by jí nepochybně vyneslo vyhazov? Nevěda, jak se rozhodnout, otočil jsem se zády k té malé vosičce a odtáhl se k zamřížovanému okénku vedoucímu těsně nad zem zahrady. Nebylo zavřené a vcházel tudy čerstvý větřík v tomto dusném srpnu, i vdechoval jsem jej dychtivě s přemýšlením tuze zmateným, leč náchylným k zarmoucení a k sebeopovržení.
Nakonec jsem se otočil a spatřil Alizon nahou, jakž ji Bůh stvořil, a hanbil jsem se, poněvadž toto právo jsem sobě koupil za tři soldy. Byla tak útlounká, jak jsem si ji představoval, leč zároveň plnější, než bych byl věřil, a tuze ještě hněvem se chvějící, s očima u země, se rty na bílých zubech stisknutými, nicméně živoucí a svěží, že ve mně vzbuzovala toužení, kdyby ovšem srdce - to její - bylo účastno. Ale aniž pronesla slovíčko, aniž na mě hleděla jinak než na stůl či stoličku, Alizon ležela na lůžku s očima zavřenýma, ztuhlá a studená, že mi běhal mráz po zádech. Hromské dílo! Jak jsem byl znenadání ochablý, i z toho předlouhého dne, i ze své rozmíšky s Alizon!
A tak, rozmrzelý a se špatným svědomím, šel jsem se natáhnout vedle ní, aniž jsem promluvil a aniž se jí dotkl, ba ani konečky prstů. Není-li nespravedlivé, pokud o tom maličko uvažujeme, koupit si tělo proti vůli duše? A přesto s jakou lehkostí bych se byl rozhodl, kdyby ta počestná děvečka, kterou mi nastrčila na udici lázeňská, nebyla bývala Alizon!

Dobře jsem věděl, že ta chudera mě ranila z hrdosti, a bylo mi proti srsti, že se hotoví setrvávat po mém boku mrtvá co pařez s očima zavřenýma a s ústy zašitými, i nechtěje nic činit a nevěda co povědět, byl bych zůstal sám co pařez, kdyby mě bývalo nenapadlo otázat se jí, je-li její děťátko děvče či chlapec a jak je staré. Tato otázka, jak jsem uhlídal, otevřela rakev a mrtvá vyšla z hrobu.
"Je to chlapec," pravila živě (byť před okamžením všecka vyčerpaná a ospalá), "krásný a zdravý a brzy mu bude rok."
"A vídáš ho často, Alizon?"
"Díky Bohu každý den, kojná bydlí v ulici, kde i já mám komůrku. A jaká to pro mě slast, vidím-li ho pít mléko té dobré ženy, v tu chvíli jí laská prs, v tu chvíli jí cuchá vlasy a nepřestávaje sát, vrhá na ni i na mě tisíceré úsměvy a jásavé pohledy svýma spanilýma očkama."
"Mluví?"
"Co andělík boží! Blahoslavená Panno, jak roztomile žvatlá! Opakuje slova nebo je potvoří podle své obraznosti, že se vám chce radostí smát, slyšíte-li ho šišlat milounkým hláskem, když se vám snaží vysvětlit, co neumí povědět pohyby a znamením prstíků. Ach, pane! Tak je mému srdci blízký, že ho miluji rovněž, je-li mrzutý a zlostný, lehá-li si zprudka na zem, kope nožičkama, ohrnuje rtíčky, pláče a ječí, až uši zaléhají, a to všechno pro jediný ztracený ořech nebo podobnou maličkost. Není-li to přelíbezné?"
Ozvalo se zaklepání a Babeta, přistoupivši ke mně, donesla mi večeři, o kterou se Alizon, vyprávějíc mi stále o svém Jindříškovi, bez řeči a jakoby nepozorně se mnou rozdělila. Ale po pravdě řečeno snědla svůj díl převelice rychle, tak krutý zdál se její hlad.
Nicméně po jídle opět utichla a znovu ulehla na lůžko, ztuhlá a chladná co předtím, s očima zavřenýma a rukama zkříženýma na hrudi podobně co mramorové sochy mrtvých na náhrobcích. Nicméně podle vlídnějšího našpulení rtů jsem uhlídal, že jsem ji uchlácholil, hovoře s ní o jejím batoleti, a že ji to nyní stojí něco přemáhání, aby uchovala svoje kamenné vzezření.
A tak když jsem se natáhl vedle této sochy, dal jsem jí paži pod krk a položil si její přepůvabnou tmavou hlavu s vlnitými kadeřemi na rameno. Což učiniv, po dlouhý čas jsem se nehýbal ani nemluvil, takže nakonec ke mně pravila ospalým hláskem:
"Pane, nač čekáte?"
"Ticho, Alizon!" pravil jsem přísným hlasem, který se věru nehodil k mému citu. "Neotvírej ústa, prosím tě, já se nyní oddávám rozjímání."
"Chci říci, pane," pravila už notně zamlženým hláskem, "že budete-li ještě déle otálet, jsouc zcela zchvácená únavou upadnu do takového spánku, že mě z něho ani rána z děla nevytrhne."
"Ticho," pravil jsem. "Ticho, Alizon. Už mě nijak nevyrušuj!"
Na toto přikázání umlkla, a když pak takřka v jediné minutě usnula, její hlava, která nevážila na mém rameni více než ptáček, skulila se jí do prohlubně na mém krku a uvelebila se tam v té odevzdané poloze s tak dětinskou důvěrou, že jsem byl z toho všecek dojat. Ach, věru jsem nebyl necitelný k jejímu neštěstí, já, který jsem se považoval za chudobného co Job, poněvadž jsem neměl potřebné peníze k tomu, abych se vyšňořil dvorským kabátcem, a který jsem přesto utratil za tu jedinou noc v lázních tolik peněz, co ta nešťastná děvečka vydělala u Recroche za pět nekonečných dnů. Jak krutý je život k těm nebohým holčinám, které ke všem těm neštěstím, jimiž trpí mužové jejich stavu, navíc jsou ještě sužovány nadouváním břicha, po němž nikterak netouží, tento mimomanželský plod bývá tak špatně přijímán, že si na ně lidé ukazují prstem, pokusí-li se ho zbavit podobně co má nebohá Fontanetka.
Vzpomínka na nebohou Fontanetku mi sevřela srdce a vyhnala slzy na kraj řas, i pohlížel jsem na Alizon s dojetím niternějším a důvěrnějším, jako by ty dvě dívky byly toliko dvěma smutnými tvářemi téhož osudu, jedna musí prodávat své tělo v lázních, aby uživila své pachole, a druhá byla pověšena z té příčiny, že je zhubila na přikázání bídníka, který ji přivedl do jiného stavu. Pro smilování! Jakž hlubokým spánkem spala ta holčina ve své snědé a libé nahotě, všecka se oddaně opírajíc o můj bok a zapomínajíc po dobu milosrdné noci na trní a hloží svého převelice tvrdého života, nikoli však na velikou lásku, již chovala k malému Jindříškovi, pokud mohu soudit podle pousmání ostávajícího v našpulení něžných rtů poté, co o něm byla tolik hovořila.
Po této poslední myšlence, jsa sám tuze unavený tím dlouhým dnem, v němž jsem tolik viděl a tolik prožil, cítil jsem, jak se hroužím do spánku jako do teplé vody lázně, maličko se sám sobě vysmívaje, leč bez hořkostí a s nemalým podivením, že jsem tentokráte tolik spokojen s tím, jak jsem cudný a jak jsem byl zaplatil šest soldů za to, abych v cudnosti setrval.

32. Fogacer

Zvláštní to probuzení nazítří v jizbici, v níž jsem včera večer tak odříkavě usnul po boku Alizonině.
Po Alizon jsem však nenalezl jedinou stopu, když jsem mžikal očima, snaže se rozjasnit zamžený zrak; po jejím šatu také ne, musila má roztomilá pekelná muška na úsvitu odlétnou do dílny mistra Recroche, aby tam po celý den pracovala.
Nicméně nebyl jsem nijak sám a maje zrak konečně jasný, uhlídal jsem ve své jizbě jakéhosi muže v černém oděného, otočeného ke mně zády a hledícího oknem na zahradu, jeho útlá a vysoká postava měla tuze elegantní vzhled a on tam stál půvabně nakloněný s levou rukou opřenou v bok a na jedné noze jako volavka. Nevěře svým očím a pročesávaje si prsty vlasy, vztyčil jsem se na lůžku a hotovil jsem se oslovit neznámého a s mračnou tváří se ho dotázat, co tu činí, když on po mém pohybu se otočil; a s ústy údivem zejícími poznal jsem Fogacera.
"Hromské dílo, Fogacere!" křičel jsem, vstal a běžel nahý k němu, abych ho objal. "To je zázrak! Kýho ďasa, kde se tu berete?"
Dal si na čas, prve než mi odpověděl, a vracel mi moje políbení s takovými rozpaky (připomínaje si nepochybně svoji

rozpustilost při montpellierském karnevalu), že jsem z toho byl v hloubi duše pobaven, a když jsem ho konečně uvolnil (poněvadž jsem ho svíral tuze pevně, maje nesmírnou radost, že ho opět vidím), počal jsem se bez meškání oblékat.
"Inu," spustil Fogacer nabíraje dech a postupně se zotavuje z mých náporů, "znám v pařížském chrámu Matky boží tuze hezkého klerika, který se může honosit svou tělesností více než kterýkoliv anděl nebeský … "
To řka usmál se uštěpačně a zkřivil do oblouku svoje ďábelské obočí nad hnědýma očima.
"Až na to, že andělé nemají pohlaví. Ale pokračujte, Fogacere, nevzlétá-li tento anděl za peníze až do výšin věží Matky boží, aby zvědavcům ukazoval Paříž?"
"Právě ten, Sioraku. Aymotin, mám-li ho jmenovat, mi pověděl, co a jak a kde bydlíte."
"A kdo vás z mého domu zavedl sem?"
"Miroul. On vás včera potají sledoval, aby bděl nad vaší bezpečností, a zvěděl za soumraku od lázeňské, že tu strávíte noc, šel si s klidným srdcem lehnout. Mluvil jsem s ním za časného jitra u Recroche."
"To je anděl," pravil jsem všecek dojat starostlivostí, kterou můj šlechetný sluha byl projevil o můj život.
"Jenže ten anděl vás špatně střeží, co se tkne vaší slabé tělesnosti," pravil Fogacer, rozpřahuje pavoučí paže (a tváře se výsměšně jak nad sebou samým, tak i nade mnou), "neboť pokud mohu soudit z toho, co mi bylo praveno, nespal jste sám. Ach, Sioraku, v lázních! Je-li to rozumné? Není-li vám povědomo, že mezi neapolskou nemocí a ženštinami v lázních jsou vztahy zcela přirozené?"
"Fogacere," pravil jsem usmívaje se jednou stranou tváře, "nebe je mi svědkem, že vycházím z těchto lázní tak neposkvrněn, jak jsem do nich vstoupil."
"Kéž vás nebe vyslyší!" odvětil Fogacer, který nevěřil v Boha ani v ďábla, jak si snad čtenář vzpomíná.
Někdo zaklepal na dveře a vešla plavovláska Babetka.
"Urozený pane," pravila, "jde kolem mlékařka. Přejete-li si item váš přítel hrnek mléka, dobrý bílý pařížský chléb a čerstvé máslo z našeho venkova?"
"Hromské dílo, Babetko, už ani slovo. Sliny se mi v ústech sbíhají. Fogacere, hrnek mléka?"
"Ze srdce rád, avšak svařené," odvětil Fogacer.
A když plavovláska čile odbíhala, byla sledována na odchodu dvěma páry očí, jeden byl žádostivý a druhý chladný.
"Je-li toto jedna z oněch lázeňských panečnic?" otázal se Fogacer s nekonečným opovržením.
"Nikoliv. Je to arcipanna a na sto zámků uzamčená pro budoucího manžela. Fogacere, málo se v tom vyznáte. Ve velké knize přírody přeskočil jste ženské stránky."
"Dobře jsem učinil," pravil Fogacer. "Kdybych ve svých choutkách neměl ony sklony, o nichž je vám povědomo, nebyl bych musel utéci z Montpellieru ve velikém nebezpečenství upálení. Kdybych býval neuprchl, neuchýlil bych se do této Paříže a nebyl bych dnes pomocníkem a asistentem ctihodného doktora Mirona, lékaře Jeho královské Výsosti vévody z Anjou."
"Jakže!" zvolal jsem. "Fogacere, to je div! To už jste tak vysoko v Paříži postoupil? Vypráví se o slavném Mironovi mnoho dobrého."
"A vyprávějí se nepravdy. Je on osel v sukních. A skrblík k pohledání. Z jeho zlaťákových hodokvasů seberu sotva pár drobtů."
Načež se z plna hrdla rozesmál, vymršťuje do oblouků svoje satanské obočí.
"Nadto," pokračoval, "dá mi tuze práce skrýt před Mironem, že toho vím více než on, neboť po pravdě řečeno, kdyby měl o tom povědomí a kdyby byl sdostatek skromný, mohl by mi říci, co pravil svatý Augustin Pánu: Scientia nostra, scientiae tuae comparata, ignorantia est ."
"Ach, Fogacere, nejste-li v tom maličko namyšlený?"
"Ani zdaleka. Jsem pokorný, že bych jeptišku zahanbil. Ze šedesáti dvou lékařů, Sioraku, kteří zde v Paříži holdují svým mordýřským schopnostem, není jich spolu se mnou ani pět či šest, co vědí, že nic nevědí. Ostatní včetně Mirona jsou toliko kejklíři, kteří se šarlatánsky věnují podvodnému dryáčnictví, vetešnictví, šalbě a klamu a kteří, co pávi se holedbajíce svou špatnou latinou, vynášejí do nebes svá ohavná léčiva co mniši ostatky svatých."
"Ach, Fogacere, nyní se opět příliš ponižujete. Nejste vůbec nevědomec, jak o sobě pravíte, protože jste pitval a tuze pilně pracoval po dlouhá léta studií v Montpellieru."
"Koktám," pravil Fogacer, "koktám tam, kde by bylo třeba čísti. Copak vím o rozložení těla lidského? Co toho znáte vy, Sioraku?"
"Abecedu."
"A kdo vás jí naučil?"
"Servet, Vésale, Ambrož Paré."
"Servet," opáčil Fogacer a usmál se dlouze a sardonicky, "byl upálen od vašeho Kalvína v Ženevě. Vésale odsouzen k smrti inkvizicí Jeho nejkatoličejšího Veličenstva. A Ambrož Paré, jediný dosud naživu, je hanoben a opovrhován profesory lékařského učení pařížského, poněvadž je ranhojič a nikoliv doktor té jejich tlachavé a starodávné medicíny, která je toliko libovým masem, jalovou pověrou, šmaťhavou tradicí … "
Načež vstoupila plavovlasá Babetka, nesoucí před svými kulaťoučkými prsy kouřící podnos.
"Ejhle, to je alespoň krmě podstatnější," pravil jsem se smíchem. "Jezte, Fogacere, jezte! Vita brevis est ! a umění v tomto čase tak krátkém je tak dlouhé k naučení."
A třebas se nám oběma zdálo, že medicína nyní zabředá do slovních a scholastických disputací, tuze radostně jsme pozřeli tu zdravou stravu a Fogacer mi přitom vyprávěl, proč a jak musel náhle uprchnout z Montpellieru, tento příběh zde nechci opakovat z obavy, aby se jím necítily dotčeny mé útlocitné čtenářky, a o to více, že jejich libé pohlaví nebylo v těchto dobrodružstvích ani v nejmenším přítomno. Já pak, jakmile byl skončil, vyprávěl Fogacerovi příběh o svém souboji s Fontenakem, o nespravedlivém stíhání, jehož jsem se stal obětí, i o tom, že hledám milost u krále item

Angelinu.
"A co soudíte," pravil Fogacer, "o této veliké Paříži, v níž jste se tu octl?"
"Její krásy jsou nesčíslné; její neřádstvo nekonečné."
"Ach," děl Fogacer vstávaje se smíchem a natahuje své dlouhé paže, které jako by náhle tu jizbinku naplnily, "stále máte tak hbitý jazyk, jak vidím, Sioraku, Jinde se žije zajisté lépe. Ale v Paříži se setkáváme s tolika talenty, s tolika podivnými rozmanitostmi v povahách i v chování a s tolikerým bohatstvím item uměním. Viděl-li jste nymfy, které zhotovil Jan Goujon pro kašnu Neviňátek?"
"Ještě nikoliv."
"Ach, Sioraku! Vy, který jste tolik poblázněn ženským tělem, běžte se na ně podívat! Budete s nimi spokojen. Já, který v nich vidím toliko přepůvabné pohyby zachycené v kameni, jsem jimi nadšen."
A hledě na mě hnědýma očima, tak pronikavýma a prohnanýma pod ostře zahnutým obočím, zachechtal se, poté položil ruku na stoličku a ohnul koleno co mistr šermířský, chce-li vyzkoušet pružnost svalů na noze, dodal s tváří náhle vážnou:
"Sioraku, musím jít. Čeká na mě v Louvru učený Miron a poněvadž nechci, aby mi ve svém neuvěřitelném hlupství zahubil svými léčivy vévodu z Anjou in absentia mea, jelikož po pravdě řečeno jsem do Jeho Výsosti zblázněný … "
"Jakže!" pravil jsem užasle. "Tolik si ceníte vévody? Toho netvora, který přikázal Montesquiouovi zhubit zajatého Condéa!"
"Ach, hugenote!" zvolal Fogacer se smíchem. "Nebudete přece oplakávat toho malého ztřeštěnce Condéa! Vždyť si troufl pozvednout zbraně proti svému králi! Váš Coligny který pověsí na větvi neposlušného vojáka -, co ten by učinil s odbojným poddaným, kdyby byl králem? A co se ve zvichřených dobách provádí na obou stranách? Mám-li vám připomenout Michalskou noc?"
"Pohříchu jsem tam byl!"
"Hovořme vážně," pokračoval Fogacer s vřelostí věru vzdálenou jeho sarkastickým zvyklostem, "Jindřich z Anjou je muž nadmíru duchaplný; vynikající v úskocích; pevný ve svých záměrech; pružný při jejich provádění a k tomu dobrý generál."
"Co se toho týče, to přece Tavannes pro něj dobyl vítězství v bitvách u Jarnaku a Moncontouru!"
"Přinejmenším byl Jindřich tak chytrý, že poslouchal jeho moudré rady, což by Karel IX., stejně netrpělivý co dětinský, bezpochyby neučinil."
"Hromské dílo, Fogacere!" křičel jsem. " je-li váš přítel tak silný, co kdybyste mě doporučil Anjouovi v příčině milosti, kterou si žádám od jeho bratra?"
"To doporučení by vás zahubilo, Sioraku! Král svého bratra nenávidí!"
"Nenávidí?"
"Z nejhlubšího nitra. Král po Bohu nemiluje nikoho tolik co svoji matku, která ho nemiluje vůbec, neboť miluje Jindřicha z Anjou, k němuž byla už od jeho dětství láskou posedlá. To ona získala pro svého milovaného syna tu velkou moc ve státě, jež ho staví takřka naroveň králi, a ten pak je tolik žárlivý jak na bratra, tak i na jeho vévodství, že ho téměř nesnáší vedle trůnu. Rád by ho viděl na míle odtud. Mimo Francii, kdyby to bylo možné! Manželem Alžběty Anglické, nebo kdyby si to věci žádaly, alespoň zvoleným králem polským, vyhnaným do Varšavy, obklopeným vysloužilci a s hubou mrazem ztuhlou. K ďasu! Víte, že Karel IX. ze všech sil usiluje, aby vzdálil Anjoua z Louvru? Tolik se totiž užírá netrpělivostí nad tímto místokrálovstvím, které královna matka vysekala vévodovi uvnitř jeho říše. Kdyby se odvážil, proklát by svého skvělého bratra vlastnoručně dýkou. Ale jsa stejně zbožný co omezený, bál by se zatratit duši tím, že by se stal Kainem tohoto Abela!"
"Tohoto Abela!" pravil jsem s úsměvem, "nečiníte vévodu příliš andělským?"
"Není-li vám povědomo," pravil Fogacer se svým záludným úsměvem, "že jsou různí andělé v tomto slzavém údolí?"
Pro smilování! přemýšlel jsem maličko se odvraceje, jsou toto bílé ovečky z téže ohrady? Sladcí holoubkové ze stejného holubníku? Krásná štěňátka ze stejné psí boudy? Jak tomu mám rozumět? Vévoda též? Že by se to něžné bratrstvo rozšířilo až do Louvru?
"Fogacere," pravil jsem, polykaje poslední sousto toho znamenitého bílého pařížského chleba, jejž mám za nejlepší na světě, "vy, který jste znalcem domu královského, rozžehněte mou lucernu a zbavte mě pochybnosti: kde je smysl a důvod toho Margotina sňatku s naším Navarrským?"
"Smysl nebo důvod?" pravil Fogacer, vymršťuje do oblouku své ďábelské obočí.
"Obojí."
"Smyslem je dát v tomto mateřském zvonu stejný bratrský hlas hugenotům i papežencům tím, že se navzájem smíří sňatkem mezi královskými rody, čímž se spojí Navarra s Francií."
"A důvod?"
"Na ten byste se musel optat našeho Machiavelliho v černé suknici, kterého nazýváte Jezabel. To ona chtěla tento sňatek a prosadí ho proti všem čertům a ďáblům z pekla, i proti papeži, bude-li potřebí."
"A důvod?"
"Státní. Coligny je přísný, leč starý a neduživý, Navarrský mladý, bezstarostný, bezpochyby volnějších mravů, hugenot málo horlivý, ženoucí se co jelen za každou sukní. Takže zemře-li Coligny vznešenou smrtí - nebo smrtí méně vznešenou - Navarrský se stane hlavou strany obnovené čili reformované - a ejhle, bude hýčkán u dvora královnou matkou, svou ženou Margot i dvorními dámami a navíc se stane rukojmím svého švagra krále; lze doufat, že konvertuje, a i když toho nebude potřebí, vaše strana bude nakrásně zbavena hlavy."
"Skvělý počet!" pravil jsem. "Co o tom soudíte vy?"
"Že ta moudrost je krátkozraká a ještě daleko více krátkonosá. Že kdyby měla Jezabel nos delší, vyčenichala by u

Navarrského nekonečnou chytrost. A konečně že Navarrský maje hlavu, tuze potřebuje tělo a neodsekne se od toho těla, prve než jeho moc bude v tomto království důkladně usazena."
"Navarrský že by byl z těch dvou větším Machiavellim?"
"Zajisté. Navarrský je sdostatek vážný, aby dělal rozpustilce, odzbrojuje krále svou ztřeštěností a okouzluje dvůr, srdečností, která budí víru v jeho srdce. Dixit velký správce míčovny a výrobce míčků Delay."
"Vy ho znáte?"
"Znám každého!" pravil Fogacer s posměšnou vážností, "to znamená každého, kdo přichází do Louvru nebo z něho vychází, od největšího k nejmenšímu, který není vždy tak malým, jak se jeví."
"Ten malý jste určitě vy sám, Fogacere, který máte tak ostříží zrak, že pozorujete všechno kolem sebe."
"Bylo věru třeba," pravil Fogacer s povzdechem, "abych vyrůstal ve lsti a důvtipnosti, jsa od dětských let v nemalém nebezpečenství upálení z té příčiny, že nejsem podobný ostatním. Odcházím, Sioraku, tuze zarmoucen, že nemohu učinit nic v příčině milosti, kterou hledáte. Za to … "
"Za to?"
Ale ponechávaje tu větu nedokončenou, usmál se pomalým, sardonickým a potutelným úsměvem, a upíraje na mě hnědé, tuze šibalské oči, uchopil mi pravici do dlouhých, jemných a pevných rukou a pravil ke mně:
"Učiním něco lepšího, Sioraku. Protože znám, jak praveno, každého, možná že vám pomohu nalézt v této obrovské Paříži Angelinu z Montcalmu."
"Víte, kde bydlí?" vykřikl jsem, jako bych při těchto slovech vzlétl do výše.
"Dovím se to."
"Fogacere!" zvolal jsem.
Avšak už byl zticha a pustil mou pravici, zakroužil co baletka na křídlatých nohách a odcházel, jako by poskakoval, dlouhý a štíhlý ve svém černém odění.
Lázeňská, nehybně trůnící za pultem v celé své tučné hmotnosti, otázala se mě, když jsem jí platil ranní snídáni, byl-li jsem spokojen s koupelí i služebnou, která mi ji připravila, i bradýřkou, která mě byla stříhala, i svou noční společnicí.
"Arci!" pravil jsem, "měl jsem se co myš v slámě!"
"Nu tedy přijdete opět," pravila ta žena jako hora s dechem tak krátkým, že mezi každým slovem oddechovala.
"Zajisté, kmotro."
"V té případnosti mohu-li vás poprosit, spanilý urozenče, abyste nedával Babetě a rovněž ani Babetce sold spropitného?"
"A pročpak?"
"Protože byste mi je obě zkazil, dávaje jim za necelou hodinu práce polovinu toho, co já jim dávám za celý den."
"Budu o tom uvažovat," pravil jsem chladně a bez meškání jsem jí ukázal paty, tuze znechucen touto ohavnou lakotností.

33. Pozvání na oběd

Třeba přiznat, že Velká ulice svatého Honoré, po které jsem kráčel, je čistší než mnoho jiných v hlavním městě, poněvadž čítá tolik krásných domů šlechty a Louvre je převelice blízko, a tak je chodník sdostatek upravený a dýchá se tam dobrý vzduch, který poté, co jsem vyšel tak časně ráno z lázní, měl v sobě cosi radostného, povzbudivého a rozveselujícího, a ten vzduch jsem nevdechoval nikde jinde než v Paříži a dodával mi takřka křídla: z té příčiny soudím, že obyvatelé a měšťané tohoto velkého města jsou tak hbití ve svém mluvení, tak čilí ve svém jednání a tak vroucí ve svých vášních, ani jsou jakoby omámeni vzduchem, který nasávají do plic. A ještě lepší bylo, že zatímco poledne teď v srpnu bylo v hlavním městě bezmála stejně dusné co v Montpellieru, jitro bylo tak osvěživě chladné, že se vám chtělo štěbetat jako ptáčeti, vznášet se s roztaženými křídly ve stříbřitém a zamlženém světle úsvitu a vyzařovat přitom naději jakoby opojení z toho, že jste naživu.
Tak bylo i se mnou za onoho jitra, protože jsem kráčel po dlažbě svižným krokem, zapomínaje na svůj roztržený a zašitý kabátec, přestože mi (co mučivá košile Nessova) bránil v přístupu ke králi a v žádání o jeho milost: Pravda, od chvíle, co mi byl Fogacer (tak dobrý a laskavý i v lůně své bezbožnosti) slíbil, že mi najde Angelinu, spatřoval jsem ji mlhavě, jak jde po mém boku s pohyby tak loudavými a pomalými, a sklánějíc ke mně dlouhý a půvabný krk, jakž na mě hledí krásnýma laníma očima, jejichž vše pronikající něze se nic ve světě nevyrovná.
Mezitím jsem nepřestával lelkovat na všechny strany a po pařížsku zevlovat, i nebylo krámu v této veliké ulici (a čítala jich množství a tuze krásných), jejichž výklady bych neolízal, jak se zde říká, žasna nad zajímavostmi, jež se tu spatřovaly vystavené, a tak jsem nakonec vstoupil do jednoho krámku, koupil si tam čamrdu a bavil se tím, že jsem ji roztáčel na špičce, uváděje ji v pohyb stisknutím mezi palcem a ukazovákem, byla to hra, jíž jsem se s potěšením oddával v ranném dětství, nebohý Faujanet mi zhotovil nevím kolik těchto čamrd a káč, jejichž otáčení se prodlužovalo skrze švihání biče. Zaplatil jsem dva soldy za čamrdu, která mi dojala srdce připomínkou rodného hnízda, kde jsem se opeřil, leč moje hugenotské svědomí mi vzápětí vyčetlo tento zbytečný a pošetilý výdaj (po všech těch penězích utracených v lázních), a abych je uklidnil, řekl jsem si, že věnuji tu tretku po návratu na Mespech sestřičce Kateřině,

které po pravdě řečeno bylo nyní šestnáct let a hotovila se točit spíše hlavy mužů než káču.
Když jsem procházel dílnou mistra Recroche, Coquillon, tuze zaměstnaný tím, že nic nedělal, se na mě usmíval od ucha k uchu svou nadmíru širokou hubou a Baragran mi se zdvořilým pozdravem pověděl, že Miroul hřebelcuje koně ve stáji a že moji bratři podle jeho mínky ještě spí, neboť neslyšel nad hlavou žádné hýbání. Co se tkne mé pekelné mušky, jakkoliv se zdála být čerstvá a odpočatá po jedenácti hodinách spánku v mých tolik cudných pažích, šila sedíc vzpřímeně na stoličce s rameny dozadu staženými, snědá a svěží, že bylo radost na ni pohledět, nicméně když jsem kráčel kolem ní, oči měla hluboce sklopené a nevěnovala mi jediné slůvko, ani úsměv, ani pohled, ba ani pozdrav.
Avšak sotva jsem se uchýlil do své jizbinky, ozvalo se zaklepání na dveře a objevila se Alizon s tváří tuze uzavřenou, černé a kulaté oči se jí leskly více než gagátové kuličky, hleděla na mě nepříliš přátelsky a tvářila se převelice vzdorně.
"Pane," pravila, "služebná, která přišla po mém soudu z domu pana nejvyššího dveřníka, donesla vám dopis."
Podala mi ho nevlídně nataženou rukou a už se obracela k odchodu, když jsem ji pravicí zachytil za rameno plné chladu a pravil jí:
"Alizon, copak je s tebou? Máš něco proti mně?"
"Pane," pravila s očima náhle zlostnýma a vytrhávajíc se mi z ruky, aniž však utekla, "dobře jste si mě prohlédl? Jsem-li pak škaredá a vetchá? Jsem špinavá coura v brlohu? Nebo hnusná babice v pelechu? A myslíte, že baronka z Tourelles, když jí oškubete to její peří, je pěknější než já?"
"Nikoliv, Alizon," pravil jsem dobře věda, kam směřuje ten veliký hněv, "jsi jako vysoustruhovaná, mladá a hebounká, čistá jako nový sold, štíhlá a svěží, s ňadry k nakousnutí."
"Vy se posmíváte," pravila a její smolné oči vrhaly oheň a blesky, "jsem stará a zvadlá a páchnu. Kdybych nebyla taková, mohl byste spát dvanácte hodin po mém boku a nevzít si to, co vám patřilo?"
"Alizon," rozkřikl jsem se, "mohl jsem to učinit poté, cos mi vyčetla jako hanbu, že jsem si tě koupil!"
"Že vám záleželo na tom, co jsem pověděla v hněvu! Víno bylo stočeno! Měl jste je vypít! A nikoliv mě urazit podruhé tím, že jste mnou zhrdl."
"Já že jsem tebou zhrdl!" křičel jsem užasle. "Já tě naopak uchoval v úctě a nechtěl tě vyměňovat za peníze!"
"Blahoslavená Panno!" ječela všecka bez sebe, "nechci takovou úctu! Zachází tuze lacino s mým tělem, které je, pane, spanilejší, hladší a libější než tělo těch vašich urozených poběhlic."
"Alizon, kdo to ví lépe než já, který jsem tě zřel nahou, jak tě Bůh stvořil!"
"Chuť se pozná podle jedení, nikoliv podle hledění!" křičela Alizon a u své zběsilosti tasila všechny drápky, leč neodvažujíc se vrážet mi je do tváře, zarážela si je do dlaní.
"Mohl-li jsem tě probudit, Alizon, když jsi spala co pařez!"
"Pařez," křičela, nebo každé mé slovo zdvojnásobovalo její hněv, "jsem-li já pařez! A byla bych bývala pařez, kdybyste si mě byl vzal? Věřte, že nikoliv! A tady máte své peníze, pane! Já je nechci!"
A vytáhnuvši z kapsy suknice tři soldy, které jsem jí byl včera věnoval, prudce je hodila přes jizbičku, poté zkřížila paže na hrudi, pohrdavě si mě měřila, chvějíc se od hlavy k patám, a hleděla na mě planoucíma očima. Šel jsem ke dveřím a opřev se o ně, pravil jsem sdostatek klidně:
"Alizon, seber si ty peníze. Nejsou tvoje, nýbrž tvého Jindřiška."
"Jakže," pravila náhle zjihlá, "vy si pamatujete jeho jméno?"
"Pamatuji si jeho jméno, i to, cos mi o něm pověděla - že na tebe vrhal půvabnýma očkama tisíceré pousmání a pohledění, když ho kojná kojila a on jí hýčkal prs růžovými prstíky.
"To jsou moje vlastní slova," pravila tuze dojatě a ze solného sloupu, v nějž se předtím proměnila, stala se opět ženou, poté pak promluvila už klidněji: "Pane, máte rád děti?"
"Miluji je k zbláznění."
"Ach, urozený pane můj," pravila hlasem, v němž bylo slyšet pláč, "jak jsem nešťastná, že jsou mezi námi ty lázně. Snila jsem o tom jinak. Pohrdáte mnou? Odpovězte."
"Nikoliv," pravil jsem, "to nouze a nikoliv lakota tě vyhnala do lázní."
A přistoupiv k ní chopil jsem ji do náručí, do něhož se moje pekelná muška schoulila, a už nebzučela ani neštípala.
A mezitím co byla takto tichounká co poraněný vrabec v hrsti, držel jsem ji v objetí dlouhý čas váhaje, mám-li ji položit na lůžko či nikoliv, a třebas jsem měl na ni převelikou chuť, zdržel jsem se soudě, že Alizon by poté nebyla tuze spokojená, byly mezi námi ty tři zapeklité soldy, které všechno kazily a ponechaly by v nás, ať už bychom učinili cokoliv, zahanbené rozladění. Když pak jsme oba mlčeli a jeden k druhému se přitiskovali, aniž slova popustila místo činům, toto naše rozpoložení by počalo být tísnivým nebýt toho, že jsem si náhle vzpomněl na zakoupenou čamrdu a napadlo mi, že jí ji dám pro jejího malého Jindřiška.
"Ach, pane!" pravila vymaňujíc se a smějíc se z plna hrdla (to vše, domnívám se, aby zakryla svoje dojetí), "vizte ty muže! Můj pacholík je věru tuze malý, aby si hrál s čamrdou! Schovám mu ji, až bude náležitě velký. Ach, pane! Vřelý dík! Jak máte srdce dobrotivé!"
Vrhla se mi do náručí, svýma oblýma a svěžíma pažema mě popadla kolem krku a posela mi tvář tisícerými polibky. Načež sebrala peníze, zastrčila si je opět do kapsy u sukně, znovu mě políbila, leč nikoliv tak prudce, a odběhla, jak jsem viděl, se slzami na krajíčku, avšak čile, hbitě a sbíhajíc po schodišti ze stupně na stupeň tanečním krokem.
Otevřel jsem dopis, který mi odevzdala Alizon a který byl vskutku, jak si domýšlela, od Petra z Hvězdy, a ten mě zval, abych pojedl téhož dne o jedenácté hodině v jeho domě v ulici Nalezené krávy, kde se setkám se společností, která "třebas nebude ženská, bude se vám nicméně líbit: s nejosvícenějším Ambrožem Parém a veleučeným Ramusem, mužem zajisté z celého království nejvzdělanějším ve filozofii a matematice".
Vyskočil jsem pln radosti nad tímto pozváním: "Ach, ten vzácný Hvězda!" volal jsem hlasitě a šel jsem neprodleně zaklepat na dveře svých bratří, abych jim pověděl, že se mají dnes ráno sami vydat k Matěji Kubovi v ulici Žebravých

bratří.
Přistihl jsem Giacomiho, jak si myje tvář v kotlíčku, o němž praveno, a spanilého Samsona ležícího na lůžku, nahého, jak ho Bůh stvořil, v polospánku a v polobdění a s tváří zkormoucenou.
"Ach, milovaný bratře," vstal, aby mě srdečně objal, "k nevalnému je mi užitku, že jsem s vámi v této Paříži, kterou miluji tak málo. Nevídám vás nikdy: ani včera večer, kdy jsme večeřeli bez vás, ani v tuto noc, kterou jste strávil v lázních, neuhlídám vás ani dnes v jedenáct hodin, kdy budete u nejvyššího dveřníka, ani dnešního večera, kdy vás zve k večeři baronka z Tourelles. Alespoň mi slibte, Petře, že u ní zůstanete spát z příčiny hrozícího nebezpečí na ulicích po soumraku."
Což slyše Giacomi, obrátil se, utíraje si mokrou tvář, a vrhl na mě pohled i úsměv, protože tuze dobře věděl, že můj půvabný bratr nevkládal do svého doporučení žádnou škodolibost.
"Samsone, slibuji vám to, pokud to bude záviset na mně," odvětil jsem, opláceje Giacomimu úsměv. "Jenže, Samsone, věci třeba brát mnohem trpělivěji. Nejsme zde na Mespechu, kde jsme spolu trávili dny i noci, aniž jsme se kdy opouštěli, nýbrž v Paříži, kde je takové množství rozmanitých záležitostí a povinností, že naše cesty se nejednou budou rozcházet."
"Ach," Samson si pročesával krásné měděné kadeře pěti prsty levé ruky, "je-li tomu tak, měl jste mě ponechat, pane bratře, v Montfort-l'-Amaury v apatyce magistra Béquereta. Kdybych provozoval své povolání, vydělal bych něco peněz, místo abych je utrácel nicněděláním v tomto moderním Babylónu. Nežádáte si mou přítomnost při svém hledání milosti, a jakou libost bych měl shledávat v této Paříži tolik špinavé a zkažené, v níž si nestoudná rozmařilost svorně žije s chlípností a jejíž obyvatelé a měšťané, slepí k čisté pravdě Písma uctívají kamenné modly nošené po ulicích? Ach, bratře můj, netoužím po ničem jiném, než abych co nejdříve opustil co Lot tuto mrzkou Sodomu, prve než Pán navštíví svým hněvem malomocenství jejích zlotřilostí a obrátí je v popel …"
To řka a otáčeje se ke mně zády, odešel se opět on umýt do nepatrné mističky, ponechávaje mě s ústy zejícími nad touto chmurnou věštbou, která hlásala zkázu hlavního města co věc jistou a žádoucí. Ach, můj mírný bratře, jak můžete ve své horlivosti přijímat myšlení tak kruté? Cožpak znáte ze světa, sám jsa slepý? Namlouváte si, že Montpellier není tak zkažený co Paříž, protože je menší? A nevzpomínáte si snad, že sám Lot, ten spravedlivý, jímž byste rád byl, neodolal ani vínu, ani necudné vilnosti svých dcer?
Giacomi se oblékal a Samson se myl, oba dva mlčky, i usedl jsem na stoličku všecek zamyšlený a překvapený záchvatem zběsilosti svého něžného bratra, nicméně obdivuje jeho bílé tělo, tak hladké a hebké, že Babetka by neměla přílišnou práci, aby ho upravila podle dnešní módy. Hledě na něj pochyboval jsem, že by ochlupení, jakž se to žádá, bylo slovem označujícím totéž co mužnou sílu, vlastnil Samson to druhé, aniž by se mohl honosit tím prvním; Dalila ve svých neblahých záměrech by ho zajisté mohla ostříhat toliko nepatrně, neboť i vlasy, byť kadeřavé a husté, měl tuze krátké. Ale jakkoliv krásná byla tato hladkost takřka ženská, všude se jevilo svalstvo, nikoliv šlachovité a vystouplé jako u pana z Nancay, leč obalené pěkným a oblým masem, takže Samson byl mužem nikoliv tak stavbou jako kresbou svého těla, jeho plece byly tak statné a jeho boky tak útlé.
Mezitím Giacomi se oblékl a dával mi svým živým a výmluvným zrakem znamení, že chce se mnou mluvit, i vyšel jsem ze Samsonovy jizbulinky a vstoupil do své, kam za mnou mistr šermířský vzápětí dorazil.
"Pane bratře," pravil, "proč nepošlete Samsona do Monfort-l'Amaury, když po tom tolik touží! Není zde nijak ve svém živlu, maje proti této Paříži il dente avvelenato a k tomu myšlení tak ztuhlé a neporušené, že je nebezpečím ponechávat ho, aby se potuloval po ulicích, pařížský lid chová hugenoty v nenávisti tak vášnivé a ukrutné."
"Giacomi, týž názor co vy si opakuji sám od těch časů, co účastníci procesí od Matky boží Carolské ho málem rozsápali. Nicméně ještě jsem na rozpacích. Otec ho svěřil mé péči a váhám poslat ho do Monfortu, tak daleko ze svého dohledu.
"Leč váš zrak ho nebude zde sledovat více. Vy se v Paříži zaměstnáváte tolika rozmanitými záležitostmi," pravil s úsměvem, "že po ten čas náš nebohý Samson pláče v naprosté nečinnosti po svých dalekých kelímcích. Prázdné chvíle, jakž víte, na nás doléhají tíže než chvíle plné."
"Ale co vy, Giacomi … "
"Ach, co já! Se mnou tomu brzy bude jinak! Začínám dnešním dnem pracovat ve svém povolání co pobočník seržanta Rabastense, jemuž jsem se dal poznat v ten čas, co jste mluvil s panem z Nancay."
"Jakže! Giacomi!" volal jsem, "pobočník Rabastensův! Vy, mistr! Vy, osoba tak zkušená!"
"Nestydím se za to," pravil Giacomi s úsměvem, "Rabastens je muž poctivý a já nemohu žít bez šermování, vykonávání mého umění je mi tolik potřebné co chléb vezdejší. A po pravdě řečeno život zde v Paříži je drahý a já tak naleznu příležitost vydělat pár soldů, což patřičně uleví měšcům mých milovaných bratří."
"Ach, Giacomi!" srdečně jsem ho objal a vtiskl mu na tvář tři čtyři políbení, která mi bez skrblení vrátil, "všechno moje je i tvoje, však víš."
"A všechno moje tvoje," pravil Giacomi vážné, "čítaje v to i mou práci a těch pár mincí, které přitom mohu nabýt. Že jen nedokáži za týden vymačkat ze svých zákazníků dostatek zlata, abych ti dal zhotovit kabátec, jejž potřebuješ!"
"Ach, Giacomi,"- pravil jsem vyrážeje dech, který by mlýn roztočil, "kdo by mi byl pověděl, když jsem si dal ušít tento, co mám na sobě, v Montpellieru za peníze paní z Joyeuse a běžel jsem jí ho tenkráte ukázat, nadouvaje se co páv ve své slávě, že mi bude jednoho dne v Paříži k tak veliké hanbě! A tato správečka, jak by pověděl Recroche! Ký ďas? Nejsme-li pak něco jiného než můj šat? Nejsou-li má udatnost a moje vědění k ničemu? Ach, Giacomi! Svět a jeho mravy jsou mi tak málo po chuti, že kdybych byl papeženec, oblékl bych mnišskou kutnu!"
"L'abito non fa il monaco ," smál se Giacomi. Krom toho je kutna a kutna a ta vaše by musela být z nejjemnějšího sukna! Neměl byste pokoje, dokud byste nebyl opatem!"
Čemuž jsme se oba zasmáli. A po mém slibu, že po polednách přijdu shlédnout jeho zápasy do Louvru, odešel, i sebral jsem pak psací náčiní a papír a sestoupil do dílny, kde jsem se usadil za velikým stolem u okna, a Baragran a Alizon

přerušili své obvyklé žvatlání, jakmile spatřili, že si ořezávám pero.
"Přátelé," pravil jsem, "můžete si povídat. Mně to při psaní nevadí."
"Ach, pane, netroufla bych si!" pravila Alizon. "Jaké to musí být převeliké otáčení mozku, má-li se klást černé na bílé. Psát neumím, číst však dosti," připojila s hřebínkem pyšně vztyčeným, "a vím přec, kolik mi to dá námahy, abych vyluštila i kratičký dopis! Jak praveno, pane, neotevřu zobák, dokud se budete věnovat svým písemnostem."
"Já také ne," pravil Baragran.
"Já také ne," pravil Coquillon a usmál se na mě širokými ústy.
Což pravil, vrátil se učedník ke své tvrdé robotě pozůstávající v tom, že škádlil kočku hadrovou koulí, kterou tahal na niti sem a tam.
"Vřelé díky všem třem," pravil jsem.
Než z těch tří toliko dva drželi slovo. Neboť jak jsem dospěl na konec stránky, Alizon pravila:
"Nastojte, jaký to dlouhý dopis, pane! Píšete ho nějaké dámě?"
"Nikoli. Otci, Alizon."
"A paní matce?"
"Ne. Ta zemřela po porodu."
"A vizte, takto zemřeme všechny, my ženy," pravila Alizon s povzdechem, "aniž dospějeme ke konci života svého přírodou nám daného."
"Ticho, Alizon," pravil Baragran. "nevíš, že rušíš našeho urozeného pána""
"Ty mlč, hňupe tlustý!" nastražila se Alizon a syčela co hádek, vztyčený na ocase. "Pane můj," dodala změněným tónem a sladce co mladé jehňátko, "pohněvala jsem vás těmi několika slovíčky?"
"Vůbec ne."
"Nicméně prosím tisíckráte za odpuštění. Příště budu němější než pařez." dodala s úsměvem tuze významným, pronášejíc to slovo.
Jenže byl to co předtím planý slib, neboť vidouc mě pečetit dopis otci a vzápětí psát další, pravila mi:
"Ach, pane! Nyní však píšete dámě!"
"Nikoliv. Píši jednomu apatykáři v Montfort-l'Amaury."
"V Montfort-l'Amaury!" zvolala. "Znám jednoho, který se tam zítra vydává na svoje pozemky a může vám do dvou dnů donést odpověď … "
"Jenže ujme se mého dopisu?" pravil jsem. "Vždyť mě nezná!"
"Mě však zná a učiní to, požádám-li ho."
"Znamenitě. Alizon, tisíceré díky!"
A věnoval jsem jí milý pohled přemýšleje v hloubi duše, že trpělivost se vyplácí nade všecko, neboť za to, že jsem strpěl, aby ta krasotinka po dobu mého psaní neustále žvatlala, dostalo se mi tak pohotově posla.
Když jsem opatřil dopis magistru Béqueretovi pečetí, svěřil jsem jej tedy Alizon a ona jej bez meškání schovala do klína, jako by to bylo ode mne milostné psaníčko, vysílajíc ke mně "tisíceré pousmání a pohledy," jak to byla pověděla o svém malém Jindříškovi. To všechno mě hřálo u srdce mezi trny, které pocházely od mého šatu, aniž to však otupilo jejich hroty.
Taková je však moje pružná povaha, že z každé trampoty se zvednu co míček, jakmile se dotkl země. Po posledním něžném pousmání, ježto mi Alizon uštědřila, prve než se znovu oddala svému šití, na kapli svatých Neviňátek (tato neviňátka byla věru klidná, že svatými navždy zůstanou, poněvadž už nebyla na živu) odbilo jedenáct hodin, i vyběhl jsem čilým krokem z domu, abych se vydal do ulice Nalezené krávy, blahořečíc na každém kroku laskavé dobrotivosti pana z Hvězdy, a srdce mi hrubě bušilo při radostném pomyšlení, že budu u něho obědvat v tak učené a slovutné společnosti.

34. Učená diskuse

Ať Petra z Hvězdy učinily zámožným úřad nejvyššího dveřníka nebo dědictví po rodičích, jeho dům nebyl ani skoupý ani nuzný, a síň, v níž nám poskytl pohostinství (byla v prvním patře), se vyznačovala překrásným dubovým táflováním tuze pěkně naleštěným, krbem, v němž by se mohlo celé tele opékat, a v průčelí souvislou řadou oken sdostatek velikých, která nebyla osazena malými matnými olověnými tabulkami, leč krásnými čtverhrannými a průhlednými skly podle módy, která se tenkráte rozšířila v domech šlechty hlavně v Paříži. Zmínil jsem se o tom pochvalně Petrovi z Hvězdy, kterého jsem nalezl samotného oděného v černém, s ústy zarmoucenými, s nosem protáhlým, s plecemi a šíjí prkennými, avšak s očima na rozdíl od těla čilýma a bystrýma, třebas se mi zdál dnes pln melancholie.
"Ach, pane!" pravil jsem, "jak příjemný jas skýtá této krásné síni ona řada oken a ony velké tabulky."
"Arci!" pravil, když mě obdařil mocným objetím, "čím jasnější je dům, tím chmurnější jeho obyvatel."
"Jakže, pane," pravil jsem tuze překvapen jeho tónem, "jste zarmoucen?"
"Nekonečně. Tento rok byl pro mě v mnoha směrech nešťastným, byl jsem zchvácen všelikými chorobami těla i ducha, postižen mimořádnými zhoubami majetku, sklíčen tíži obchodů a procesů, zavržen svými blízkými, opovržen a obtěžován všemi až do těch darebů sluhů a pokojských … Nadto tolik sužován svými hříchy," připojil se sklopenou hlavou a se zrakem upřeným k zemi, "že se obávám zemřít smrtí a strachuji žít naživě."
"Ach, pane!" zvolal jsem tuze zaražen tímto pocitem o sobě tak krutým, "odložte tyto hořké myšlenky a žijte s větší radostí podle náchylnosti, k níž vás pudí vaše založení. Pro smilování, nedovolte onomu světu, aby vám kazil svět

tento! Ani smrti, aby vám hubila život! A jinak - ať nejvyšší sudí soudí, až nastane to okamžení!"
"Ach, drahý Sioraku!" pravil Hvězda s náhlým úsměvem na smutné tváři, "to vy přinášíte jas do této síně svým zpěvným přízvukem a svou tak veselou a jásavou náladou! Ach, jak miluji a závidím vám vaši šťastnou přirozenost! Hříchy jako by vám plece netížily více než ptáček střízlíček dubovou větev!"
"To proto, že chovám takovou důvěru v dobrotivost Spasitele a nedomnívám se, že by nám tak těžce zazlíval ubohé drobné radosti, které jsme si tu či onde napaběrkovali za našeho krátkého žití."
"Běda! Neučí nás to takto!" pravil Hvězda s hlubokým povzdechem.
"Také v tom věřím více svému vnitřnímu vnímání než krutému kázání lítého kněze, protože se oddávám, jak praveno, do libé dobrotivosti a laskavosti Krista Pána, který odpustil nevěstce item ženě cizoložné."
"To byly ženy," pravil Hvězda s povzdechem, "a tak slabé jsou ženy, že se jim dostane milosti mnohem snáze."
"Slabé?" zasmál jsem se. "Nejsme-li slabými právě tolik?"
Na to nevím, co by byl odpověděl, poněvadž v témž okamžení vstoupili do síně ranhojič Ambrož Paré a ctihodný Mistr umění Petr z La Ramée, jehož v polatinštělé francouzštině našich škol nazývali Ramus. Nevím, byli-li i v běžném životě přáteli, avšak drželi se za paže a měli v svém vzezření cosi příbuzného, jakkoliv jejich tváře a objemnost i tělesná souměrnost byly odlišné.
Ambrož Paré, jemuž bylo tehdy šedesát tři roků, byl prostřední postavy, širokých plecí, tuze statný, nikoli však zavalitý, vlasů šedých a řídkých, vousu splývavého, leč málo hustého, tváře podlouhlé, lící vpadlých, nosu dlouhého a na konci baňatého, očí živých, jiskřivých, v tu chvíli vážných, v tu chvíli smavých. Ramus, který byl o šest let mladší, zdál se větší, poněvadž byl postavy vytáhlejší, a zatímco Paré byl jako Hvězda oděn střízlivě v černém aksamitu, Ramus měl na sobě modrý saténový kabátec s rukávy řezanými s vyvlačováním a nažehlený nákrčník z bílých krajek místo malého hugenotského okruží, na němž tak strnule spočívala hlava Paréova. Toto odění a meč po boku dodávaly Ramusovi vzhled urozence a on jím vskutku byl, jakkoliv jeho otec přišel na mizinu a on sám prý musil za svých mladých let dělat sluhu na navarrské koleji, aby se v noci mohl vzdělávat ve vědách.
Oči měl tmavohnědé a tuze pronikavé pod černým obočím popudlivě narýsovaným co dvě špičaté stříšky, nos orlí a pánovitý, čelist pevnou, vystouplou, bojovnou, vousy prokvetlé, a na této mocné tváři posléze spočívala jako vznešený dóm lebka hladká co vejce.
Jeden i druhý mne přijali s nemalou vlídností, když mě jim Petr z Hvězdy představil, a Ambrož Paré vzápětí proslovil převelikou chvalořeč na lékařské učení montpellierské, povyšuje je vysoko velmi nad učení pařížské, jež považoval za nevyléčitelně zabředlé do vyježděné brázdy scholastiky. Po těchto slovech na pozvání Petra z Hvězdy zaujal místo u stolu a jal se pojídat vše, co mu malý sluha a služebná položili na misku, maje notnou chuť k jídlu, nejedl však ztřeštěně, neboť prve než polkl, dlouho přežvykoval v ústech každé sousto, jako by se v něm snažil rozeznat dobré a špatné: tento zvyk mě tuze překvapoval; prve než jej vysvětlil tím, že mu při obléhání Rouenu ukládali o život skrze otrávení.
Při slově scholastika, které Paré pronesl, Ramus se rozechvěl jako kůň, když ucítí ostruhu, a jen usedl, aniž se dotkl něčeho z krmě, vrhl se na řečenou scholastiku, až mu z očí plameny šlehaly, v prudkém, zběsilém a jízlivém proslovu, střídaje francouzštinu s latinou, tuto však neprodleně překládaje, poněvadž Ambrož Paré ji neznal, dostal se k ranhojičství od svého stavu bradýřského a nijak se nevzdělával v umění, jak to byl činil Ramus.
"Ach, správně pravíte, Paré," křičel, "správně pravíte ‚vyježděná brázda scholastiky', která je stejně neblahá v mé filozofii jako ve vaší medicíně, protože spočívá v planých disputacích verbálních a nominálních, jako by ti velcí žvanilové představující učence neměli jinou práci než vykládat Aristotela, a tento pohan je Bůh, jehož uctívají a jehož kladou v jeho domnělých pravdách nad samého Mojžíše nebo Krista. Pro smilování! Nemohu snášet toto modlářství, stejně tak jako nesnáším ono, jež si bere za předmět uctívání Marii, matku Kristovu a svaté."
"Pane z Ramée," pravil Hvězda, "jezte laskavě maso, dokud je teplé. A prosím vás, nenapadejte zde náboženství královo, které," dodal s dvojsmyslným úsměvem, "se jeví být též náboženstvím mým."
"Milý hostiteli," pravil Ramus mírněji, "máte ducha tak přímého, tak otevřeného a tak snášenlivého, až málem zapomínám, že jste papeženec. Prosím vás tisíckrát za prominutí pro má slova a pana ze Sioraku rovněž."
"Co mne se dotýče," promluvil jsem, "není zde žádné urážky. Jsem náboženství reformovaného."
"Znamenitě," pravil Ambrož Paré, strkaje na jednu stranu úst maso, které právě žvýkal, nicméně ještě nespolkl, zkouška jazykem nebyla dosud skončena. "Drahý Hvězdo, my jsme tři, vy sám. Jste tedy zde kacířem vy. Kéž by se Bohu zlíbilo, aby reformovaní byli v království v tomto poměru tří proti jednomu."
"Kdyby tomu tak bylo," pravil Hvězda nuceně se usmívaje, "byla by vydána pronásledování ta moje čtvrtina."
"Žel, tuze se toho obávám," pravil Ambrož Paré.
To pravil, oddal se znovu žvýkání s jazykem a patrem pozorně napjatými, se zrakem nepřítomným a s myšlením obezřele odvráceným takříkajíc dovnitř do úst, jako by dobrého Hvězdu podezíral, že ho chce otrávit.
"Já však," pravil Ramus, "bych nestíhal nikoho, ba ani ty osly v sukních na Sorbonně, kteří zatratili mou knihu o Aristotelovi."

"Je však třeba přiznat, že vaše kniha proti Aristotelovi byla tuze znesvěcující. Odvážil jste se přec napsat tato slova ostrá co lučavka: Quaecumque ab Aristotele dicta essent, commentitia esse."
"Přeložte to, prosím vás," pravil Paré.
"Cokoli byl pravil Aristoteles, je toliko klam."
"Oj, oj!" zvolal Paré.
"Přiznejte, pane z Ramée," pravil Hvězda, "že jste chtěl mávat před sorbonickými býky červeným hadrem."
"Ubozí býci!" pravil Ramus s tváří plnou nekonečného posměchu.

Čemuž jsme se zasmáli.
"Co pak tedy na tom divného," pravil Hvězda, "jestliže některým Sorbonikulským nebylo na tom dosti, že vaše kniha byla odsouzena, a požadovali na králi, aby vydal jejího autora hranici!"
"Hromské dílo?" zvolal jsem, "hranici za pomlouvání Aristotela!"
"Nepravil jsem, že z něho učinili Boha?" otázal se Ramus zachmuřeně.
"Běda," pravil Ambrož Paré, přerušuje svoje pomalé a bezpečné přežvykování, "v tomto století se stává, že ve všech uměních nesmírně trpíme pod přehnanou autoritou starověkých mistrů. S vaším Aristotelem je tomu ve filozofii stejně, co s Hippokratem a Galénem v medicíně. Jakmile je ocituje jakýkoli bezvýznamný pedant, je třeba vrhnout se na kolena a sepnout obě ruce. Všechno v tomto století je až přehnaně náboženské, a nikoliv toliko zákonité hájemství náboženství."
"Autorita!" zvolal Ramus a jeho hnědé oči pod vystouplým obočím metaly vzápětí blesky a plameny. "Nejvyšší autorita myslitelů starověku - toť sedlo, které nás tlačí!"
"Chcete-li ji se vším všudy zničit?" otázal se Petr z Hvězdy jakoby vyděšeně.
"Nikoliv," pravil Ramus, "dát ji však na místo, kam patří, a to místo zdaleka není první. Žádná autorita," pokračoval prudce, vystrkuje dopředu bojovnou bradu, "žádná autorita nesmí být povyšována nad rozum. To rozum je naopak králem a pánem autority."
"Sleduji-li vás," pravil Petr z Hvězdy znenadání jakoby pochybovačně, bázlivě a nerozhodně, "jaké převraty by to znamenalo ve všech odvětvích myšlení! Co o tom soudíte, Paré?"
Ambrož Paré spolkl sousto rozmělněné na kaši, donesl ke rtům pohárek a vypil z něho opatrně maličký doušek, jako by měl podezření, že ve víně je arzenik. Načež pronesl hlasem vážným, leč tak tichým a klidným, jak byl Ramusův burácivý:
"Mistři starověku, alespoň v mém umění, pověděli dobré věci, nesluší se však usínat na jejich práci co prasák na neřestnici. Starověcí všechno neviděli ani nevěděli. Řekl bych, že nám postavili strážní budky na hradních opevněních a my nyní z těchto strážních budek dohlédneme dále než oni."
Srdce mi zabušilo, když jsem uslyšel toto mínění, zdálo se mi totiž, že otvírá vědomostem člověka oblast úžasně nekonečnou. Mezitím jsem stále pozoroval, že Petr z Hvězdy sebou zmítá na stoličce, jako by shledával přílišnou novotu a dráždivost v tom, co byli Paré a Ramus pověděli.
"Rozhodně pak je jedna neřestnice," pravil, jako by chtěl změnit předmět hovoru, "na níž už pařížští prasáci spát nebudou. Krásná paní soudního vykonavatele je mrtvá. Dověděl jsem se to včera při soumraku."
"Cože!" pravil pan z La Ramée, "krásná paní soudního vykonavatele! Vždyť byla tuze mladá!"
"A takové síly, že by se mohla dožít stovky," pravil Paré. "Minulý rok jsem ji léčil. Byla zdravá a čilá. A útroby tak dobré, jako její tělesnost byla krásná. Na jakou chorobu ta nešťastnice zemřela?"
"Na miserere ."
"Na to pohříchu žádný lék není," pravil Ambrož Paré s tváří truchlivou, jako by lkal nad omezeností svého umění.
"Smím-li se optat," pravil jsem, "kdo že byla tato krásná a tak proslulá paní soudního vykonavatele?"
"Manželka vykonavatele ze soudního paláce," odvětil Hvězda, "a tuze Pařížanům známá jak pro svou krásu, tak i pro nezřízenou pohotovost k milostným hrám. Přátelé, přejete si poslechnout nezbedné verše, které jí jeden sudí dnes ráno věnoval co náhrobní nápis?"
"Velice rádi," pravil Paré, který, aby lépe slyšel, spolkl sousto, jež tak pomalu roztíral mezi pevnými zuby.
Pan z La Ramée, nepronesl nic, když pak Petr z Hvězdy vytáhl z pláštíku papír, usmíval se, zvedaje své vystouplé obočí a tváře se všecek pobaveně.
"Pánové," začal Petr z Hvězdy, "slyšte náhrobní nápis pro krásnou paní soudního vykonavatele:

Žel! Tak měla ráda oudy,
majíc ještě živé oudy!

Náš pan sudí neměl tolik
v ruce nikdy ten svůj kolík
jak mívala jeho paní
poklopec ku svému hraní.

Každé ráno si s ním hrála
a více se naskákala,
než její choť po celý den
v dražbě ťukal svým kladivem.

Nuže, páni, co jste rádi
s touhle pani laškovali,
modlete se, jak se sluší,
by Bůh spasil její duši.

Smáli jsme se všichni čtyři, až jsme se za břicha popadali, tomuto maličkému paskvilu, leč nikoli všichni stejným způsobem, Hvězda jako by byl v nitru rád, že mstí mravnost, Ramus co bujarý urozenec, Paré se stínem melancholie a já jakoby v udivení, že ti velcí duchové mají z těch veršíků stejné potěšení co obyčejní měšťáci. Také jsem v první chvíli shledával jistou lehkovážnost v tomto vtipkování dotýkajícím se mladé mrtvé ženy, když však jsem lépe poznal Paříž,

pochopil jsem, že všechno včetně hrobu se tu stává látkou k posměškům, epigramům a drsným čtyřverším, i bylo mi převelikým namáháním se s tím smířit: v povaze tohoto pyšného hlavního města není přirozené dojetí, neboť tyranská zvyklost dvora i města žádají, aby se lidé chlubili více svým vtipem než srdcem.
"Ctihodný mistře," děl jsem otáčeje se k Petrovi z Ramée, "Aristoteles je po vašem soudu ve všem všudy pobloudilý, takže nic z něho nenalézá milost ve vašich očích?"
"I ano," pravil Ramus a v očích se mu živě zablesklo, "Aristoteles má nemalé zásluhy: vyučoval mechanice, což je důkaz, že nijak nepohrdl lidovým a obecným používáním matematiky jako Platon, který v ní spatřoval toliko ryzí úvahu a nedovoloval svým žákům, aby si špinili ruce tím, že by ji k něčemu upotřebili. Ach, pane! Kolik zla způsobil světu tento žalostný omyl Platonův! Neboť ponecháme-li odumřít používání matematiky v životě, odumře matematika sama. Z té příčiny od časů starých Řeků matematika prospívala prabídně, takže ve Francii se jí dnes vůbec neučí a je známa toliko obchodníkům, plavcům, zlatníkům a královským pokladníkům pro potřeby jejich stavu."
"Jakže?" pravil jsem zíraje, "matematice se ve Francii nevyučuje, zatímco v Německu vzkvétá? Jak je to možné?"
"Pane ze Sioraku!" zvolal Ramus a jeho silná tvář oživla žalem i vztekem, "když byl král pro mě založil první stolici matematiky na Královské koleji, zastával jsem svůj úřad nikoli neúspěšně a neužitečně po deset let - po těch deseti letech jsem opustil náboženství královo a musil jsem opustit též svou stolici - tu si pak zakoupil jakýsi muž, který po pravdě řečeno znal trochu matematiku, ale vbrzku unavený věkem opět stolici prodal. A víte, kdo ji koupil?"
"Nikoliv," odvětil jsem udiven zlostí, jež zmítala Ramusem; jeho rukama, pažema a hlavou třesoucí se v bezuzdném hněvu.
"Nevzdělanec!" zařval Ramus, "nevzdělanec, který z ní neumí absolutně nic! Nevzdělanec, který ji ani nestudoval, ani se jí nezabýval při svém zaměstnání! Nevzdělanec veřejně se vysmívající vědě, kterou údajně vyučuje, ale má tu drzost opakovat, že matematika je toliko abstrakcí tak marnou a neskutečnou, že nemůže v ničem užitečně prospět životu lidskému!"
To pravil a jakoby přidušen svým vlastním hněvem se odmlčel, celé tělo se mu však chvělo. Protože pak jsem na něj hleděl užasle a po pravdě řečeno jaksi pochybovačně a nevěřícně, Petr z Hvězdy, rozpoznav mou pochybnost, pravil vážným hlasem:
"Je to pravda pravdoucí, pane ze Sioraku, ač by se to mohlo jevit vskutku neuvěřitelným. Ten ‚nevzdělanec', jak praví pan z Ramée, se jmenuje Charpentier, nezná z matematiky ani základy a mohl zakoupit její stolici na Královské koleji z té příčiny, že mu přispěl mocnou oporou vévoda z Guise a jezuiti, pročež je náš mužík horlivý a potměšilý katolík vyjící s vlky, jinak maličký, žlučovitý a mstivý človíček, který k smrti nenávidí zde našeho přítele - neboť odhalil jeho hlubinnou nevědomost.
"Ach," pravil Ambrož Paré, ustávaje v pomalém žvýkání, "znám dobře ty sorbonické nenávisti! Pokaždé, kdykoliv objevitelé naší doby vybředli ze scholastické brázdy a otřásli nějakou pravdou, vždy se vynořil nějaký pedantík na Sorbonně, který se uvelebil na Aristotelovi co havran na zvonici a jal se na ně krákat kupu nadávek! Však i proti mně, že jsem se odvážil přiložit ruku k dílu a objevit hrotem svého nože, co moji kritikové nemohli nalézt ve svých knihách. A přesto obecnému užívání a veřejnému užitku věru málo prospívá, jestliže nějaký mudrlant naježený řečtinou vyplení Hippokrata a na své královské stolici kdáká o chirurgii, když se nikdy předtím rukou ničeho nedotkl! Ne v knihovně, nýbrž na bitevním poli jsem objevil, jak podvazovat tepny."
"Ach, ctihodný mistře!" zvolal jsem zaníceně, "ranění z našich válek vás za to uchovají navěky ve vděčné paměti, neboť po pravdě řečeno vypalování ran po amputovaných údech skrze olej a oheň přinášelo strašlivé utrpení!"
"Které," pravil Ambrož Paré přikyvuje hlavou, "přicházejíc po amputaci bylo tak pronikavé, že často přivodilo smrt. Pozoruje to a maje uši zalehlé řváním vojáků, jimž ukrutně vypalovali rány po odřezaných údech, pravil jsem si, že vytéká-li z tepen proud krve, bude stačit, zachytím-li tepny kleštičkami a podváži je, aby krev přestala téci."
Což se zdálo zcela jednoduché, když to takto vysvětlil, i bylo nakonec s podivem, že žádný ranhojič na světě na to před ním nepomyslel. A přitom, uvažoval jsem dále, ten, kdo to vynalezl, neuměl řecky ani latinsky a nebyl doktorem medicíny!
"Dobře jste pravil," volal Ramus rozohňuje se, "přiložit ruku k dílu, to právě naši kleštěnci ze Sorbonny nedovedou nikomu odpustit, jsouce zalezlí ve svých myších děrách a donekonečna se tam vzájemně matlajíce svou falešnou knižní vědou! A tak nevzdělanec Charpentier, pohrdaje tím, co nezná, začne opakovat, že ‚počítání a měření jsou lejna a neřádstva matematiky'. A naši platonikové to přijímají s jásotem, neboť rozjímání nad idejemi kladou nade všecko. A dozajista," pokračoval (to slovo dozajista prozrazovalo hugenota, jak jsem se dověděl včera od paní z Tourelles), "teoremata matematiky jsou sama o sobě obdivuhodná a hluboká, ale oč úžasnější jsou plody, které se z nich čerpají ku prospěchu člověka! Pokládám hloubání o podstatě matematických entit za marné a neužitečné! Konečný účel všech umění tkví v jejich použitelnosti, a je nakonec proti zdravému rozumu zlato uvnitř země, pakliže opomíjíme pěstování zeleniny na jejím povrchu."
"Ach," zvolal jsem, "znamenitý a vynikající výrok, a jak by se zamlouval otci, kdyby jej od vás mohl slyšet!"
"Z té příčiny," pokračoval Ramus, "Archimédes je veliký netoliko skrze své teoretické poučky, nýbrž i skrze to, jak jich používal: nekonečný šroub, kladka, ozubená kola, válečné stroje až do těch velikých zrcadel, jimiž zapaloval římské koráby obléhající jeho malou vlast. Víte, pane ze Sioraku," otočil se ke mně, zatímco jsem uchváceně poslouchal, "víte, že ti ze Sorbonny mě kárali, poněvadž jsem vložil do své knihy o aritmetice početní metody, které jsou v všeobecném užívání mezi svatodivišskými obchodníky? Neopovážili se hlásat, že tyto metody jsou nesprávné, a jak by to pro smilování také dokázali? Tvrdili však, že jsou pošpiněny zkušenosti sprostného lidu řemeslného! Ach," volal zvedaje obě paže v novém hněvu, "ohavný to předsudek těch pedantských puntičkářů!"
"Pane z Ramée," pravil Hvězda s úsměvem, "rozhoří-li se poznovu váš hněv, vyleje se vám tolik žluč, že vám to pokazí zažívání. Ochutnejte v klidu tyto kohoutí hřebínky a ledvinky a ta artyčoková srdíčka. Jsou to jídla tuze vybraná a

divím se, proč po nich královna matka málem zhynula."
"Pozřela jich více, než bylo rozumné," pravil Ambrož Paré, "je to nesmírná žroutka u stolu, stejně jako prý jí byla v lůžku za života Jindřicha II. Hvězdo, vy víte vše, co se děje ve městě i na dvoře, a jste co jejich živá a denní kronika, je-li pravda, že minulé pondělí zemřel v Paříži biskup ze Sisteronu v tak ohavné neřestnosti, v jaké žil po celý život?"
"Žel, je to pravda pravdoucí," pravil Hvězda, po svém zvyku mravný a mrzoutský, "ten prelát byl ze všech prasat Epikurových nejneřádnější a nejšpinavější. Když ho u jeho úmrtního lůžka milosrdně navštívila jedna krásná a urozená dáma a otázala se ho, co by mu mohla věnovat, aby byla nápomocna v jeho posledních okamžicích, odpověděl jí beze studu: ‚Dej mi svůj zadek. Nic se mi na tobě tolik nelíbí co on. Co bylo drahé živoucím, musí být drahé i umírajícím'."
"A dala mu jej?" otázal se Ramée s očima jiskřícíma. "Zašla ve svém milosrdí tak daleko?"
"Co by býval s ním činil?" pravil Hvězda. "Byl na samém konci svých sil a přesto ze sebe dávil tisíceré hnusnosti přímo v okamžení, kdy se měl objevit před svým Stvořitelem."
"A jak ohavně přijal ten nestoudník ochotu té urozené dámy!" pravil Ambrož Paré svým hlasem tak klidným a pokojným, třebas jeho žlutohnědé oči jevily melancholii jako pokaždé, kdykoliv se před ním mluvilo o smrti, kterou pokládal za svou velikou a osobní nepřítelkyni. "Není-li podivuhodné, že prostí vojáci jeví větší lidskou vděčnost než nějaký biskup? Vzpomínám si, že v roce 1552 - je tomu už dvacet let - byl jsem za obléhání Met ranhojičem pana z Rohanu a uhlídal jsem, že ponechali na hradbách co mrtvého jednoho vojáka z jeho setniny. Shledav při ohledání, že ještě dýchá, třebas mu rána z hákovnice skrz naskrz prorazila pravou plíci a lékař pana z Rohanu ho pokládal za ztracena, dal jsem ho donést do svého domu a celý měsíc jsem prodlel u jeho lůžka střídavě co jeho lékař, jeho apatykář, jeho ranhojič i jeho kuchař. Bůh tomu chtěl, že se nakonec vyléčil, a zbrojný lid z jeho setniny užaslý, že jsem věnoval tolik péče, abych jednoho z nich vyrval ze spárů smrti, daroval mi jeden každý po jednom zlatém a střelci po půl zlaťáku. Dozajista si nemusím nikterak stěžovat stran velkodušnosti svých pacientů z rodu knížecího. Dostal jsem od nich peníze i drahé kamení, leč štědrost je pro plný měšec snadná. Tím více jsem byl dojat vzácným srdcem těchto žoldnéřů, který se každý připravil o jeden zlatý ze svého chudého váčku, přestože ten raněný nebyl jejich příbuzným."
Ach, přemýšlel jsem, a co tedy povědět o srdci Ambrože Parého, darujícího tolik dnů neúnavné péče tomuto nejsprostnějšímu ozbrojenci, od něhož neočekával nic krom štěstí z navrácení života?
"Ctihodný Mistře," pravil jsem, "zranění plic toho nebohého mládence mi přivádí na mysl, že jsem při míčové hře slyšel krále, jakž kašle sípavým ohavným a nepotlačitelným kašlem, který je prý u něho obvyklý."
"To je pravda," pravil Ambrož Paré s povzdechem, "a já jsem z toho věru zarmoucen, jsa královým ranhojičem a nikoli lékařem. Neboť co mne se týče, často jsem přemýšlel o tom, že plicní choroba - ať už přirozený neduh či zranění po střele - se dá léčit a vyhojit, pokud se pacient udržuje v klidu bez kašlání, bez mluvení, bez unavování a vystříhá se prudkého pohybu a potu. Král pohříchu činí vše naopak: kašle, až srdce puká. Křičí, místo aby mluvil. Troubí, sotva dechu popadá, na své trubky. Potí se ve své kovárně. A vysiluje se při lovu a při hře míčem."
"Zdalipak mu to povíte?"
"Každý den. Jenomže král v těchto věcech důvěřuje toliko svému lékaři, a ten lékař je osel nejsorbonštějšího rodu a lichotí jeho neblahé příchylnosti k nejdivočejším sportům. Moudřejší by bylo vést ho k tomu, aby hledal pokojné útočiště v lůně ‚učesaných panen', jakž praví váš périgrodský Montaigne."
"Karel IX. tedy miluje Múzy?" otázal jsem se užasle. "Arci! Čte básně. Píše je. Vášnivě se snaží veršovat co Ronsard."
"Všichni z rodu Valois jsou zblázněni do umění," pravil počestný Hvězda, aniž jsem dokázal uhádnout podle mrzoutského tónu, zda je za to chválí. "Královna matka je ochránkyní Bernarda Palissyho a Jana Goujona. Princezna Margot mluví znamenitě latinsky. A francouzská výmluvnost vévody z Anjou je nekonečně skvělá."
Tento rozhovor mi přinášel tolik poznatků o všech věcech, malých i velkých, že bych byl šťasten, kdyby nikdy neskončil. Avšak po obědě se Petr z Ramée omluvil, že nás musí opustit z té příčiny, že za hodinu má navštívit jednoho obchodníka ve Svatodivišské ulici, na něhož je zvědavý, neboť prý má rychlý a podivuhodný způsob počítání všelikých peněz, měr a vah, protože denně obchoduje s rozličnými kupci italskými a anglickými.
"Dico atgue confirmo." pravil s úsměvem vstávaje, nullum esse in Acadamia Paris mathematicis artibus eruditum quem non.familarem carumque habeam."
"Přeložte to, prosím vás," pravil Ambrož Paré.
"Pravím a stvrzuji, že na pařížské akademii není člověka vyškoleného v uměních matematických, jehož bych neměl za přítele důvěrného a pravého - byť by to byl," dodával s náhlým podmračením, "některý z těch lidí řemeslných, které chová nevzdělanec Charpentier v opovržení tak nesmírném."
Spatřiv Ramuse na odchodu, Ambrož Paré, který by byl prodlel déle, protože tak pomalu žvýkal svoje pokrmy, zvedl se také řka, že odejde spolu s ním, neboť má rovněž co činit ve čtvrti Svatodivišské (která se zve také "město", jak si snad čtenář připomene), musí spojit kosti zlomeného kolena a z té příčiny ráno byl velice pečlivě studoval kostru popraveného, již chová ve svém domě, a také si to koleno a části přilehlé nakreslil, tuto kresbu mi ukázal a já ji shledal vynikající a tuze přesnou. Jeden i druhý měráčili při rozloučení srdečně obejmout a srdce mi z toho bušilo, neboť mě tolik naplnili podivem skrze svoje vědění, svoji udatnost a svoji lidskost.
"Z těch dvou," pravil Petr z Hvězdy, když za nimi zaklaply domovní dveře, "je proslulejší Ambrož Paré, poněvadž je spojencem člověka proti hrozící smrti. Ale co se mne týče, soudím, že Petr z Ramé je duch pronikavější, jeho moudrost objímá všechna umění až po matematiku, kterou zná lépe než kdokoliv jiný ve Francii. Tento obnovený či reformovaný, ozdoba své církve, chtěl by napravit všechny věci, u nichž dochází k nějakému zkažení: vyučování, gramatiku, pravopis, neboť má ducha tuze obsáhlého a je kacířem ve všem, tak jak je jím Ambrož Paré v medicíně. Z té příčiny se kdosi pokusil jednoho i druhého zhubit, tak nenávistní a jedovatí jsou v tomto království bojovníci za tradici."
"Ramé se zdá být tuze rozhněvaným na toho Charpentiera," pravil jsem.
"Nikoliv bez příčiny," namítl Hvězda. "Nejkrutější na oné věci týkající se stolice matematiky, kterou obsadil onen

nehodný člověk, je to, že Ramus, založiv ji na královské koleji, opatřil ji ve své štědrosti, když ji opouštěl (donucen pronásledováním), pěti sty librami renty splatnými tomu, kdo se stane jejím řádným profesorem. A tak nevzdělaný Charpentier netoliko tam vyučuje vědu, kterou nechce vůbec znát, avšak navíc se vykrmuje Ramusovými denáry na základě odkazu, který je neodvolatelný."
"Ach," pravil jsem svíraje pěsti, "taková věc by dohnala k pláči anděle!"
Běda! Andělé plakali věru mnohem více o několik dní později za oné noci bartolomějské, tak neblahé pro lidi mého smýšlení: Ramus se ukryl do sklepení, aby unikl svým mordýřům, žáci královské koleje, které Charpentier na něj poštval, když je byl předtím roznítil nenávistí proti svému geniálnímu sokovi, ho tam našli, vymámili z něho výkupné pod slibem uchování života, poté i peníze z jeho kapsy, vzápětí ho však probodali oštěpy a jeho útroby vyhřezlé z těla vláčeli po ulicích. Načež zmoženi touto nestvůrnou hrou vrátili se k mrtvole, a jelikož jejich mrzká a slepá zuřivost nebyla ještě ukojena, rozsekali ji na kusy.

35. Louvre
Už bylo tuze teplo a slunce naplno pálilo, když jsem opouštěl Petra z Hvězdy s tisícerými díky a projevy vděčnosti za dobrou krmi a skvělý rozhovor, jemuž jsem měl být k nemalému štěstí pro sebe přítomen.
"Ach, pane ze Sioraku!" odvětil mi na prahu domu, "tyto časy jsou tak ohavné, zbahněné a zkažené, že je pro mě radostí věru vzácnou rozmlouvat s lidmi dobrými a poctivými, kteří mají na srdci toliko obecnou prospěšnost a pokrok lidského rodu. A naopak," pokračoval hlasem ztišeným až k šepotání a očima sledoval tu a tam chodce na ulici, "jsou jisté osoby, jejichž horlivost je tak zběsilá a lítá, že vám kazí i vzduch, který dýcháte. Zajdete-li příští neděli poslechnout si kázání v kostele svatého Eustacha, dostane se vám o tom poučení."
"Neopomenu tam zajít," pravil jsem tónem vlídným a jakoby tajně posměšným, neboť jsem dobře viděl, kam směřují sympatie Petra z Hvězdy, byť byl papežencem nebo se za něj prohlašoval.
Zamířil jsem v dusném dni do Železné ulice, abych vyhledal své vřele milované bratry u mistra Recroche, i nalezl jsem Samsona tuze spokojeného, že se mnou stráví odpolední hodiny, a Giacomiho veselého při pomyšlení, že rozhýbá svůj meč s Rabastensem v Louvru. Vida jejich radost, rozhodl jsem se, že učiním šťastlivcem ještě jednoho člověka, i pověděl jsem Miroulovi, aby šel s námi, jakkoliv bez koní nebyla jeho přítomnost naprosto nutná. Inu arci! Můj milovaný sluha je pro mě mnohem více než sluhou - a znal jsem přec otcovo přikázání, že mě nesmí opouštět, neboť se má snažit zmírňovat mou prchlivou povahu svou rozumností.

Branka do Louvru byla dokořán rozevřená, vcházely tam i odtud vycházely zástupy lidí oděných ve skvělých a nápadných barvách, ale zatímco dav vycházejících proudil volně velkou branou, značná tíseň byla u vchodu, neboť se vcházelo brankou po jednom mezi dvěma urozenci, jeden byl hrubě tělnatý a seděl na stoličce, druhý stál vedle prvního s rudým mantlíkem přehozeným přes rameno. Jak na mě přišla řada, pověděl jsem jméno otce i to, co mě sem přivádí, a sedící urozenec, prohlížeje si mě od hlavy k patám a maličko se usmívaje mému kabátci, pravil, pozvedaje hlavu, svému druhovi:
"Znáte nějakého Sioraka, který je baronem na Mespechu v Périgordsku?"
"Já nikoliv," pravil urozenec s rudým mantlíkem, "avšak často jsem slýchal jeho jméno od Argence. Mespech bojoval pod Guisem u Calais."
"Ach," pravil ten druhý, "Calais! Nyní, když mi jmenujete Calais, dobře si vzpomínám, že Nancay mi včera pověděl o jeho synovi, který stojí tuto před námi, a o jeho zašívaném kabátci."
Načež jsem nadmíru zrudl, že jsem takto rozhlášen královským úředníkem po celém Louvru.
"Pane," pravil mi sedící urozenec, vida mou zlost i rozpaky, "neberte to co urážku, nesoudím lidi podle jejich odění. Vím od Nancaye, že váš pan otec je tuze statečný a že vy kráčíte v jeho stopách, protože jste smělý a tuze rozhodný."
"Nicméně, pane," pravil vážně urozenec, který navzdory dusnu měl přes rameno mantlík co kápi, jak řečeno, "chcete-li vyslechnout mou radu, nebuďte příliš zhurta nakvašen, pakliže někteří zdejší urozenci, tuze pohotoví k posmívání, jak je to v Paříži zvykem, budou se smát vašemu kabátci. Ani král, ani jeho bratr vévoda z Anjou netrpí souboje. Je to hrdelní zločin v Louvru, tak nablízku jejich vznešeným osobám."
"Pane," pravil jsem s úklonou, "budu se snažit jednat dle vaší rady."
Prošel jsem tedy, jmenoval co členy svého doprovodu bratra, maestra Giacomiho a svého sluhu, který, zatímco jsem procházel nádvořím Louvru, náhle se vypařil, a tak v okamžení, kdy jsme vcházeli do Louvru na galérii, kde měl mít Giacomi utkání, čekal jsem na něj drahnou chvíli s očima na stopkách, netrpělivý, takřka vzteklý a nohou podupávaje o zem. Ale neměl jsem vůbec kdy otevřít zobák, neboť jsem ho nakonec uhlídal, objevil se po mém boku tak znenadání, jak byl zmizel, hnědé oko se mu rozjařeně blýskalo a pravil mi provensálsky, než hlasem takřka překotným co mládenec

z hlavního města:
"Urozený pane, milost, nepeskujte mě. Vzdálil jsem se toliko k vašim službám, chtěje se vyptat jednoho pěšího strážce, o němž jsem se dohadoval, že pochází z našich krajů, kdo byl ten urozenec sedící u branky a ten druhý stojící u něho."
"A víš to, Miroule?"
"Jistě, pane," pravil Miroul dávaje si nyní na čas a jeho hnědé oko se znovu rozveselilo.
"Nuže mluv!" pravil jsem.
"Budiž tedy, vzácný pane," pravil Miroul a oko mu prudce zajiskřilo. "Učinil jsem dobře, že jsem vám zmizel, co myslíte? Viděl jsem vás z dálky, byl jste tuze zamračený a na mě rozkohoutěný."
"Miroule, ty si děláš blázny! Mluv!"
"Ach, pane můj, však vidím! Jste všecek rozčertěný!"
"Budu, pakliže budeš déle otálet."
"Jakže, pane! Vy byste se na mě zlobil, když jsem si dal tolik práce a námahy, abych se dověděl co a jak?"
"Ach, Miroule!" pravil jsem, rozhodnul se pro smích, "jak draho mi nechováš zaplatit to mé zamračeníčko! Jak by to dopadlo, kdybych ti byl vyhuboval!"
"Urozený pane," pravil též se smíchem, "přejete-li si dovědět, co jsem se dověděl já?"
"Což jsem tě o to už dvakráte neprosil?"
"Prosil, urozený pane? Mě jste prosil? Brevis oratio penetrat caelos 1[1]. Pane," pokračoval, vida mě opět zachmuřeného, "dosti žertování. Kdybych déle žertoval, bál bych se, že bych unavil vaši trpělivost."
"Mou trpělivost, kýho výra!"
"Pohleďte, pane. Urozenec, který seděl u branky, aby udržel na kolenou váhu svého břichu, je pan z Rambouilletu. Náleží králi. Co se tkne hubeného dlouhána, stojícího s rukama na kyčlích, s dlouhýma nohama, s tváří tuze vychloubačnou a s kůží osmahlou, to je pan z Montesquiou. Je hejtmanem stráží vévody z Anjou, z té příčiny nosí tu rudou pláštěnku, ba i v srpnu."
"Jakže, Montesquiou!" pravil jsem tiše. "Mordýř Condéův! Nelíbí se mi jeho pohled!"
"Mně ano," pravil Miroul. "nechť jakkoliv bravaccio, má vzhled upřímný. Věru se mi líbil jeho rozklad o soubojích."
A když jsem držel jazyk za zuby, rozjímaje nad jménem Montesquioua, který mi takříkajíc dal dotknout se prstem našich porážek u Jarnaku a Montcontouru, Miroul pokračoval:
"Pane můj, přejete si vědět, proč tak vysoké osobnosti hlídají dnes vchod do Louvru namísto prostého seržanta pěších stráží?"
"Diga me ."
"Poněvadž se očekává papežský nuncius, který má navštívit královnu matku."
"Ach," pravil jsem sotto voce. "Nečekám od toho nic dobrého. Kdo by nevěděl, že papež a Filip II. Španělský se spolčili, aby na králi vymohli naši smrt?"
"A jak že ji vymůže," pravil Miroul, "vždyť náš Coligny má královu přízeň?"
Toto všechno bylo hovořeno provensálsky z úst do ucha, mohli jsme to však křičet z plna hrdla jako na veřejném náměstí, tak halasivý a měnivý byl dav dvořanů, který nás tiskl ze všech stran, věnoval nám pranepatrnou pozornost, jsa všecek zaměstnán sám sebou, a ač zahálčivý, běhal za svými záležitostmi.
Galérie, kde maestro cvičil s Rabastensem zápasy, jež už započaly, když jsme tam došli, a na něž Samson hleděl s ústy zejícími jako konvice, byla dlouhá síň, tuze dobře osvětlená vysokými okny vedoucími k řece Seině, ale tak zúplna zbavená nábytku, že jsem tam nespatřil ani stolici, a tak zápasící urozenci, nechtějíce pokládat kabátce na zem, museli je přehazovat sluhům přes paže.
Poněvadž se konaly v této galérii tři až čtyři zápasy současně, údery a svištění všech těch o sebe narážejících mečů, item prudké oddechování a křik protivníků, čpění jejich potu smíšené s pachem pilin rozházených po podlaze způsobovaly jakési vzrušení, jež mně samému připadalo nekonečně příjemné.
Nepřestával jsem být udiven silou, která vyzařovala z obrovitého Rabastense při střetnutí s Giacomim, a to tím více, že i on zápasil po italském způsobu, a pokud jsem viděl, nikoliv bez umění. Jenomže Giacomi byl tak klidný a tak málo se hýbal, nikdy nevyrážel, tělo měl krásně v linii, svou tuze dlouhou paži úplně nataženou, meč zázračně a pohotově na místě všude, kde se vynořil meč Rabastensův, takže jsem nechoval takřka pochybnosti stran výsledku tohoto přátelského utkání, v němž ovšem Giacomi sázel na obranu, tuším aby se zásahy příliš častými nedotkl Francouzovy hrdosti.
Šermíři měřili své síly podle oken a obecenstvo se tlačilo podle zdí, od zápasů je odděloval červený provázek natažený dva palce nad zemí. Avšak účastníci soubojů nebyli od sebe vůbec odděleni, takže někteří, uskakujíce před úderem prudkého výpadu, mohli narazit zády do zad urozence bojujícího vedle a velice mu překážet. V tom případě se zápas přerušil, obě strany se nadmíru obřadně omlouvaly a vzájemně se zdravily úklonami i meči. Žasl jsem nad těmito zdvořilostmi dovezenými soudím italskými mistry, neboť mravy dvořenínů navzdory jejich skvoucím a pestrobarevným oděvům jevily se mi drsnými a hrubými jak v míčovně, tak i na nádvoří v Louvru a v síních, jimiž jsem byl procházel a v nichž jsem byl viděl tyto elegány nelítostně se strkat lokty, vrážet do mužů i do žen, šlapat kdekomu na nohy, plivat a smrkat na zem bez starosti o to, na co nebo na koho dopadnou jejich sliny, dokonce zvedat prstem dámám masky, ba i jakoby náhodně jim při chůzi hladit zadky. Je pravda, že tato urážka byla spíše naznačená než skutečná, naše rafinované krásky byly, pokud jsem slyšel, na tomto místě opatřeny vycpávkou zvanou honzík nebo lidově falešný zadek, tato vycpávka byla zhotovena tak, aby zaoblovala jejich vnady, a měla jim sloužit co bašta nebo štít proti takovýmto nestoudným útokům.
Mezitím mě Miroul podle svého zvyku bez upozornění opustil, i sledoval jsem ho zrakem a vida, jak se mísí mezi sluhy, držící přes ruku kabátce svých pánů, usoudil jsem, že šel pro mě ukořistit všechen pel novinek, a on mi jej pak vskutku,

vrátiv se ke mně rychle jako včelka, bez otálení vyvrhl.
"Urozený pane," pravil potichu, "přejete si poznat velkého Silvia?"
"Nevím, kdo je Silvio."
"Ital, mistr šermířský vévody z Anjou, pokládaný za nejlepšího v království, třebas král dává před ním přednost Pompeiovi."
"Kdo je Pompeio?"
"Ital."
"Hromské dílo! Není-li u tohoto povolání žádný Francouz?"
"Ba je. Carré, který naučil ovládat zbraně prince Navarrského. A Rabastens."
"A který se tobě zdá nejlepším ze všech?" pravil jsem dobře věda, že touto otázkou mu zalichotím velice velmi, protože byl Miroul všecek poblázněn do tohoto ušlechtilého sportu, v němž za vedení Giacomiho učinil nemalé pokroky.
"Ach, pane," pravil ještě tišeji, "podle srdce mého je to maestro Giacomi. Ale věřím-li svému zraku, je to Silvio."
"Jaký je?"
"Dlouhé bidlo tak tenké, jako by se mělo přelámat. Leč on se nikdy nezláme, jsa jako ocelová, dobře kalená čepel."
Čemuž jsem se zasmál, neboť jsem miloval u milého Miroula vše, i jeho francouzštinu, i jeho provensálštinu, a také jeho latinu nebo alespoň latinské perly, jimiž rád honosně zdobil svoje řečnění.
"Inu pojďme tedy podívat se, jak ten umělec dovede pingere cum gladio," pravil jsem, bera Samsona za ruku.
"Pingere cum gladio?" otázal se Miroul. "Co to znamená?"
"Malovat mečem."
A poněvadž mlčel po všechen ten čas, co jsme všichni tři rozráželi dav, abychom dospěli na konec galérie, kde zápasil velký Silvio, poznal jsem podle pohybu jeho rtů, že si opakuje můj výrok, prve než jej za tepla vhodí do brašny své paměti.

36. Nepříjemné setkání

Pro smilování, jak bych býval obdivoval Silvia, toho velkolepého mistra a možná nejúžasnějšího v království, kdyby mi náhle nepadl zrak na urozence, který s ním křížil zbraně. Hromské dílo! Moje mladá krev mi při jeho shlédnutí rozpálila mozek, nehty se mi zaryly do dlaní a sotva jsem dech popadal vztekem, který mnou v okamžení škubal a otřásal co podzimním listím na stromě. Neboť uhlídal jsem před sebou dvorského hejska v hedvábné košili s výšivkami, čile poskakujícího co bažant v lese, právě toho, který mě byl včera zahrnul drzými a opovržlivým pohledy v síni míčovny, když sluha otíral pana z Nancay. Kýho ďasa! Vztek se ve mně znovu roznítil, zmítal mnou, jak řečeno, od hlavy k patám, svíral mi hrdlo záštím stejně ostrým a hořkým co zuřivým až na samou hranici nenávisti vůči tomu kohoutkovi, nicméně musel jsem ho současně obdivovat, protože byl tak souměrný a dobře rostlý, tak obratný v pohybu a tak dovedně mečem vládnoucí. K mému hněvu přispívalo i to, že ten švihák mi nebyl nepodobný věkem, postavou, vzezřením, barvou vlasů i očí a dokonce onou dychtivostí po životě, která se četla v jeho rysech, jenomže ty jeho byly krásnějších mých. Tato podobnost všechno ještě zhoršovala. Neboť představ si, čtenáři, že zříš v zrcadle svůj tělesný zevnějšek, přivedený k naprosté dokonalosti, a že tento tvor tak znamenitý, místo aby se na tebe usmíval co bratr, pohlíží na tě naopak s nekonečným výsměchem - a lépe porozumíš příčině, hlubokostí a rozsáhlosti mého rozběsnění.
Nicméně ten namyšlený frejíř netoliko skvěle šermoval, zakrývaje svou sílu a své umění navýsost nedbalým půvabem, ale nepřestával ani se zrakem upřeným na poletující meč velkého Sylvia vyměňovat si žertovné poznámky s dvěma urozenci, kteří stáli nedaleko mne a pohlíželi na něj s přátelstvím tak vřelým, že bylo až podivuhodné pozorovat na nich jeho tak zřejmé známky. Staršímu z těch dvou velmožů mohlo být ke čtyřicítce, obličej měl ušlechtilý a jakoby hladký, zrak zkoumavý a bystrý, tělo zavalitější, leč bez břicha, odění světlounce hnědé s rukávy se žlutým vyvlačováním, což byl vlastně jeden odstín dvou rozličných tónů, kdežto odění jeho mladého druha bylo tak strakatě pomalované rozmanitými barvami, že vypadal jako louka v máji měsíci. Tomuto po mém soudu nebylo ještě dvacet a byl tváře tak spanilé a skvoucí, že krom milovaného Samsona neviděl jsem dodnes osobu, která by se mu vyrovnala.
"Urozený pane," pravil Miroul, který byl zvědavě pozoroval mé pohledy, "přejete si dovědět se něco o těch krásných urozencích?"
"Arci, a také o tom, který šermuje se Silviem. A o tom jmenovitě."
"Rozumím," odvětil Miroul. "Patřím-li na vás, jeví se mi, že ho nemáte příliš v lásce."
Vzápětí zmizel mrštně a čile v davu co úhoř proplouvající mezi skalisky.
"Bratře," pravil Samson s očima zářícíma, "ten urozenec tam je dovedný i krásný. Vládne mečem bezmála stejně dobře co jeho maestro."
"Dej Bůh," pravil jsem svíraje zuby, "aby byl tak mírný, jako je příjemný na pohled."
Ostatně hra obou šermířů byla tak hbitá, tak vybroušená a tak jemná, čepele jejich mečů se neustále tak těsně sledovaly, jako by každý z nich každým okamžením předvídal, jaký úder zasadí druh, že můj živý zájem o jejich šermování ve mně postupně tišil hněv, jejž byla ve mně oživila vzpomínka na urážlivé pohledy toho neznámého floutka.
"Vzácný pane," pravil Miroul, jenž vyvstal po mém boku co rohatý ze země se vynořivší a hovořil tuze tiše

provensálsky, "ten šedivec ve světle hnědém kabátci je markýz z O. Není urozence v království, který by měl kratší jméno, ani, jakž jsem slyšel, delší paži."
"A ten mladý švihák, jemuž na rameno položil pravici?"
"Ten mladičký pacholík je pan z Maugironu, mladší syn z tuze vznešené rodiny. Tertium guid,totiž ten drzý hejsek, kterého nemáte v přílišné lásce, se jmenuje Quéribus. Třebas mlád, už je baron. Všichni tři náležejí k družině vévody z Anjou a jsou mu k smrti oddáni, ba dokonce až za hrob. To značí, že by za něj prodali duši, mají-li nějakou."
"Toto ti pověděl nějaký sluha, Miroule?" otázal jsem se ho s jistou pochybností.
"Pověděl to hruběji. Ovšem nevím, zdali je to pravda. Slouží urozenci, který náleží králi, a podobá se mi, že mezi domem vévody a domem jeho královského bratra kvete láska nijak přílišná ani bratrská."
V tom okamžiku velký Silvio, který byl dlouhý a tenký takřka co jeho vlastní meč a jevil se zraku tak nepatrné tělesné šíře a podstaty, že bylo otázkou, zdali ho vůbec může hrot meče zasáhnout, ustoupil o krok (což nikdy při svých útocích neučinil) a vztyčil se celou svou úžasnou postavou, pozdravil po italsku barona Quéribuse, naznačuje takto, že lekce, byla-li to lekce, je skončena. Na což Quéribus odpověděl pozdravem stejného provedení, nikoli však stejného rozpětí, k čemuž by bylo třeba, aby jeho paže. a jeho postava byly tak rozměrné co údy a velikost maestrovy. Načež přiběhl sluha, sebral mu meč z rukou, zasunul ho do pochvy, aby mu ušetřil práci, a druhý sluha mu podal kabátec, který byl jako můj střižen z bledě modrého atlasu, avšak tak skvělý, vyšívaný, perlami posázený a podle módy zhotovený, jako můj byl chudičký. Quéribus si jej ledabyle oblékl, zamířil s tváří rozesmátou k markýzi z O a k Maugironovi a užuž se hotovil pronést jakýsi vtip, když náhle spatřil, jak ho hltám očima. Tvář se mu změnila v kus ledu, rty se výsměšně stáhly, zrak se mu zachmuřil navýsost povýšeně a vrhl na mě pohled tak nevýslovně opovržlivý, že má nenávist k němu znovu vzplála. Naráz pobouřen mimořádným hněvem nad tím, že tak ohavně opakoval své urážky, a opláceje mu vražedný pohled, sáhl jsem bezděky pravicí po rukojeti meče a byl bych ho možná ve své šílenosti vytrhl nebýt toho, že mi užaslý Miroul položil ruku na paži, tato ruka mě takříkajíc probudila z ohromení, i nadmíru zhurta a jako na obrtlíku jsem se otočil a opojený hněvem prorážel jsem nešetrně dav, nehledě napravo nalevo, jak mě vztek oslepoval, provázen Miroulem a Samsonem, přičemž ten prvý měl jakousi představu o mém převelikém rozčilení, kdežto ten druhý nerozuměl ničemu a opakoval dětinským hlasem: "Copak to? Copak to?" Takže nakonec jsem obrátil hlavu a pravil k němu popuzeně:
"Bratře, nemůžete přestat s tím šišláním?"
Po těch slovech nebohý Samson zmlkl, zčervenal a zatvářil se tak zarmouceně, že jsem se nemálo zastyděl za svou špatnost a zpomalil rychlou chůzi, když jsme vyšli z toho stavení na nádvoří Louvru, postavil jsem se k němu, zasunul mu ruku pod paži a přitiskl si ho beze slova k boku, kráčeje s ním stejným krokem a chovaje k němu tím větší lásku, čím více jsem ho byl předtím ranil.
Miroul, jdoucí po mé pravici s tváří tuze znepokojenou a ke mně pozvednutou, viděl, že jsem se maličko uklidnil, i pravil ke mně provensálsky:
"Pane můj, vy jste se s tím hejskem nepohodl?"
"Nikoliv," pravil jsem co nejúsečněji. "Toliko jsme si pohledy vyměnili."
"Bůh budiž pochválen!" pravil Miroul vážně. "Soudil jsem, že je to horší."
"Slova nemohou být horší než takovéto pohledy."
"Vy však, pane můj," pravil Miroul s úsměvem, "jste opáčil oko za oko. Zůstaňte při tom! Přijel jste do Paříže, abyste požádal krále o milost za souboj. Hodláte-li si nyní vložit na krk další? To by byla pošetilost. A tím větší, že tentokráte byste v tom mohl hrdlem uvíznout. Ten bojovný kohout šermuje znamenitě."
"Ach, Miroule!" pravil jsem. "V tom to právě vězí. Kdyby ten kohoutek nešermoval tak dobře, netroufal by si být na všechny strany tak drzý. A mě pak, skloním-li hřebínek před jeho ponižujícími pohledy, bude považovat za slabocha a ustrašence."
"Urozený pane, záleží vám na tom, co si myslí? Zbabělec nejste. Ten hejsek vás má dohnat k souboji jen proto, že máte strach, aby vás neměl za zbabělce? Není-li rovněž zbabělostí, dáte-li se vyštvat k boji skrze něčí opovržení?"
"Copak to?" pravil Samson, který poslouchal tuto disputaci s hubou otevřenou. "Pane bratře, urazil vás někdo?"
"Nikoliv," odvětil jsem poněkud netrpělivě. "Jde toliko o pohledy."
"Pane můj," začal opět Miroul vážně, "mohu-li vám připomenout, že váš pan otec vám učinil přikázání, abyste v krajní nouzi dbal mých rad?"
"Miroule," pravil jsem usmívaje se nuceně, "dbám jich. Co mi radíš?"
"Pane můj, budou-li se vaše zraky a zraky toho kohoutka nadále při každém setkání napadat, budou pak následovat slova. A ta už se napravit nedají. Radím vám tudíž, dokud je ještě čas, přestaňte se na něj dívat, bude-li na vás opět hledět, a tvařte se, že v tom nevidíte urážku, abyste ji nemusel ztrestat - takto se prý zachoval maršál z Tavannes, který předstíral hluchotu, když si Coligny ve svém rozhorlení troufl vzít v pochybnost jeho srdnatost."
"Miroule," pravil jsem a hleděl k zemi, "koncem konců se přesvědčuji, že tvoje rada je dobrá. Budu se jí řídit."
"Ach, pane můj," pravil Miroul hlasem tuze poplašeným, "budete mít k tomu příležitost právě nyní! Mnohem dříve, než bych býval věřil! Ejhle toho rváče s mečem, míří rovnou k nám a po boku má markýze z O a Maugirona. Pro smilování, pane, hleďte upřeně k zemi, nebo na mě, nebo na Samsona, mluvte provensálsky jako předtím a nikterak nedávejte najevo, že ho vidíte!"
"Je třeba věru přiznat, Miroule," pravil jsem provensálsky s hlavou skloněnou, skrze brvy však kradl pohlížeje na barona Quéribuse, který se blížil, skvělý ve svém odění a nádherný se svou povýšenou tváří, a srdce mi bušilo nenávistí a současně obdivem, jejž ve mně budil, "třeba přiznat, že tihle arcimiláčkové jsou nejohavnějším způsobem hmyzu, kterému kdy nebesa dovolila lézt po povrchu zemském."
"Ach, pane můj," pravil ohromeně Miroul, "co to povídáte? Zdali je périgordská mluva tou měrou nesrozumitelná …?"

Leč nestačil domluvit, neboť Quéribus nás míjel v doprovodu svých nohsledů, a otáčeje přes rameno hlavu směrem k nám, pravil silným a jasným hlasem:
"Ti neomalení venkované mluví provensálsky."
Pustiv Samsonovu paži otočil jsem se, jako by mě zmije do paty uštkla, a chvěje se hněvem od hlavy k nohám pravil jsem hlasem zlobným, nicméně ještě uměřeným:
"Venkované, pane?"
"Ach, pane můj!" vzkřikl Miroul zoufale.
"Venkované, pane!" pravil Quéribus s hlubokou úklonou. "Neomalení venkované, po našem rustres, z latinského rus, ruris, venkov."
"Pane," pravil jsem opět já, "to je urážka!"
"Domnívám se, že nikoliv!" pravil markýz z O, jehož udivené zraky přebíhaly z Quéribuse na mě, a pokládaje velitelsky ruku na Quéribusovu paži, dodal:
"Baron Quéribus pravil: Ten venkovan mluví provensálsky. Měl na mysli sluhu a nikoli pána."
"Měl jsem na mysli oba dva," pravil Quéribus navýsost ledabyle.
"Quéribusi!" pravil markýz z O pohněvaně, "co to značí? Vyzvání na souboj! Zde! V Louvru! Chcete-li jednat proti přikázání královu a pánovu?"
"Nikoliv!" pravil Quéribus mluvě hlasem tuze mírným, leč morduje mě nestoudnými pohledy, "co mne se tkne, nikterak neshledávám urážku ve slově venkovan, čímž rozumím vojáka pěšáka venkovského původu. Pan ze Sioraku, přicházející přímo ze svého Périgordska, nemůže nebýt venkovanem."
Ach, přemýšlel jsem, ten frejíř se otázal na mé jméno a rod pana z Nancay - a vidím, k jakému účelu. Nicméně držel jsem jazyk za zuby, poněvadž jsem viděl, že Quéribus, aniž se zcela zřekl souboje, hodlal jej hodit na hřbet mně.
"Pane barone," pravil jsem posléze, "přijímám vaše vysvětlení. Byl bych však rád, kdybyste ráčil vzít zpět to slovo venkovan, když dle vás znamená toliko vojáka, poněvadž se myslím nesluší označovat jím urozence."
"Mně se naopak zdá," pravil Quéribus hlasem libým a s pohledem vražedným, "že tuze dobře přísluší urozenci, který měl štěstí, že byl vychován.mezi vepři."
"Quéribusi!" zvolal markýz z O.
"Pane barone," pravil jsem sdostatek klidně, "uvažujeme-li o tom maličko, nejsme-li všichni z rodu zvířat, jedni z těch myslících, druzí, jak vidím, z těch špatně myslících. A domníváte-li se," pokračoval jsem s novou úklonou, "že myš venkovská je o tolik horší než myši městské?"
Načež ten pacholík Maugiron, pošetilý a bezstarostný, jak bývají nejednou chlapci jeho věku, na celé kolo se rozesmál, což Quéribuse popíchlo a ještě více popudilo.
"Myš, pane?" pravil tuze zachmuřeně.
"Městská."
"To je urážka!" zvolal Quéribus, třebas tónem spíše triumfálním než uraženým.
"Domnívám se, že nikoliv!" pravil hbitě markýz z O, "označil přece pan ze Sioraku sám sebe za myš venkovskou."
"Pan ze Sioraku činí po právu sobě," pravil Quéribus povýšeně. "Nikoli však mně. Odpovězte, pane. Jsem-li myš?"
"Městská, po našem urbain. Z latinského urbs, urbis, město."
"Ach," zvolal Quéribus a v hlase mu zněl nejopovržlivější výsměch. Urbs, urbis. Pan ze Sioraku skloňuje! Stejně sklání i svou odvážlivost!"
"Quéribusi!" zvolal markýz.
"Pane barone," pravil jsem, "vy první jste mi dal příklad tohoto skloňování."
Na ta slova se malý Maugiron opět rozesmál.
"Arci!" vykřikl Quéribus náhle všecek nepříčetný a pálíc za sebou všechny mosty, "smějte se, Maugirone, smějte! Pan ze Sioraku se bude smát ještě více, až přidělám na jeho směšném zašívaném kabátci ještě jednu knoflíkovou dírku!"
"Tentokrát, pane markýzi," pravil jsem otáčeje se k panu z O, "to byla urážka vyzývavá, pobuřující a veřejná. Prosím vás, abyste mi to potvrdil."
"Potvrzuji vám to," pravil markýz s tváří zarmoucenou.
"Pane markýzi," pravil jsem hluboce se ukláněje, "bydlím v Paříži u mistra čepičářského Recroche v Železné ulici: tam mě zítra určitě naleznete. Pane z Maugironu, klaním se vám. Pane barone," pokračoval jsem mrazivým tónem, "jsem vaším nejponíženějším služebníkem a v kterýkoliv čas oddán k vašim službám."
"Pane, vaším služebníkem jsem beze sporu já," pravil Quéribus libým hlasem a ukláněje se mi. A když se vztyčoval, hněv a povýšenost byly ty tam, zcela vymazány nevím jakým kouzlem z jeho tváří, a on na mě vrhl pohled, který k mému nesmírnému podivení nebyl vůbec nepřátelský, právě naopak. Udiven jsem byl ještě více, když jsem sám sebe přistihl, jak mu vracím pohled nikterak záštiplný. A takto na sebe klidně z očí do očí pohlížejíce vyloudili jsme ve stejný čas na tvářích jakýs kradmý úsměv, jako kdyby celý tento výjev, při němž jsme se tak zhurta napadli, byl toliko zvláštní maskou, pod jejíž ochranou jsme zpečetili přátelství stejně náhlé co důvěrné. Že jsme si měli mocí mermo podřezat hrdla, prve než dospějeme takto daleko, byla myšlenka, která mě notně skličovala.
"Ach, pane můj," pravil Miroul zoufale a lomil takřka rukama, když jsme odcházeli po nádvoří, "neměl jste mu vytýkat to slovo ,venkovan'. Byl jste slepý, měl jste zůstat i hluchým!"
"Cožpak to? Cožpak to?" pravil Samson a jeho libová pleť se změnila v smrtelnou bledost, "souboj s tím rváčem! Ach, bratře, on vás zabije!"
"Nebo zabijete-li ho vy, budete o hlavu zkrácen!" pravil Miroul hlasem jakoby přiškrceným, tak se mu bezpochyby svíralo hrdlo. "Baron! Skvělý dvořan! Urozenec vévody z Anjou! Ach, pane, to je šílenství!"
"Mohu snad za to? Kdybych býval nepokáral slovo ,venkovan', Quéribus by pokračoval ve své dotěrnosti dále."

"Pohříchu soudím stejně jako vy!" pravil Miroul s hlubokým povzdechem.
"Ach, pane bratře!" zvolal Samson se slzami na krajíčku a chápaje se mé paže, "jestliže vás ten lotr zabije, vyzvu ho já!"
"Znamenitě," pravil Miroul, "On vás zabije také!"
"A z vaší smrti, Samsone, budu mít na nebesích převelikou radost," pravil jsem se smíchem. "Bratře milý, nemluvme více než třeba a uzavřeme nadobro knihu nářků. Předsevzal jsem si, že o této záludné pohromě zpravím pana z Nancay a otáži se ho, co o tom soudí."

37. Král Paříže

Pan z Rambouilletu, na něhož jsem se obrátil s dotazem, kde se mi poštěstí natrefit hejtmana pěších stráží, mi pravil, že ho ještě neviděl, ale že by mohl být třebas v míčovně U pěti panenek kde obvykle hrává, neboť v tuto hodinu tam bývá málo lidí. Poslal jsem tudíž Miroula k Giacomimu na galérii se vzkazem, kam jdeme, a prošel se Samsonem brankou Louvru, zabušil jsem na tlustá a pevná vrata Pěti panenek, která se trošičku pootevřela a sluha míčovníků se mě optal na jméno a koho hledám. Pověděl jsem mu to a vzápětí se objevil vrchní správce a výrobce míčků Delay, který s hřebínkem vysoce vztyčeným, jakž bylo jeho zvykem, nicméně tuze zdvořile mi pravil, že ve mně poznává périgordského urozence, kterého byl včera viděl s panem z Nancay, a že mohu vstoupit, hejtman je očekáván ke čtyřhře. To řka mistr Delay nás odvedl na tribunu, v tuto hodinu zcela prázdnou a bez obecenstva, a usednuv bez přílišných okolků po mém boku, jal se mě po pařížské módě nekonečně vyptávat na mne, na mé příbuzenstvo a na můj kraj. Poslouchal jsem ho toliko jedním uchem a odpovídal mu jediné, co bylo třeba, abych se nezpronevěřil zdvořilosti, má pozornost byla upoutána dvěma urozenci, kteří ve spodkách a košili přehazovali míček jeden proti druhému přes provaz s třepením, třetí pak urozenec, stoje vedle řečeného provazce, sloužil co soudce a jevil převelikou nespokojenost, že se nemůže připojit ke hře. Alespoň jsem tak soudil podle jeho vzhledu a také proto, že byl v košili a držel v ruce pálku, která mu nebyla co sudímu k žádnému užitku.
"Ach," pravil jsem, "to jsou nepochybně urozenci čekající na pana z Nancay, aby s nimi hrál čtyřhru. Jak se nazývá z těch tří největší? Hraje tuze pěkně."
"Jakže!" pravil mistr Delay, jakoby ho popíchl, "vy ho neznáte? Vy žertujete! Celý svět zná vévodu z Guise!"
"Já nikoliv," pravil jsem, "jsem v Paříži toliko tři dny, jakkoliv jsem o něm doma mnoho slýchal, můj otec baron z Mespechu sloužil pod jeho otcem u Calais."
"Povím to Jindřichovi z Guise," pravil Delay bodře, "bude vás mít rád o to více, protože ctí památku svého zavražděného otce."
"A kdo je ten urozenec," tázal jsem se, "který hraje proti němu?"
"A to je velezajímavé! Ten pán je zetěm muže, který dal zahubit jeho otce."
"Jenomže," pravil jsem ne bez jisté opatrnosti a již připraven k ústupu, "je-li jisté, že to byl Coligny, kdo dal zmordovat Františka z Guise? Král z něho smyl toto potupné podezření."
"Ach," pravil Delay, "král hraje svůj part a jeho partem je klamat lidi kolem sebe."
Pravil to ztišeným hlasem a s tváří tuze tajemnou, jsa postižen onou dvorskou horkou nemocí, která si žádá, aby se všichni stále jevili o všem zpravenými. Až na tuto pařížskou slabost měl jsem vrchního správce míčovny sdostatek v oblibě, poněvadž byl kulaťoučký jako kulička ve hře v koule, na zadku i na břichu i v tváři, oči měl navrch hlavy, a byl prostomyslný a zároveň lišácký.
"Vévoda z Guise je tuze krásný," pravil jsem vida ho, jakž skáče sem a tam po hřišti.
"Tato krása ho málem stála život," pravil Delay tiše s mlsným úsměvem. "Král ho div nezhubil, když odhalil jeho tajné obcování s princeznou Margot."
Po pravdě řečeno to všechno ani nám na Mespechu nebylo tajno díky dopisům od Argence, ale nechal jsem toho dobrého muže žvatlat, jelikož k tomu měl chuť, soudil jsem, že bych mohl nalézt v tom koukoli pár dobrých zrnek, jež bych mohl sezobnout.
Mezitím jsem pozoroval vévodu při hře a shledával ho tuze čiperným, pohyblivým a obratným a jeho tvář co zrcadlo způsobilé zatočit hlavu mnohým skřiváncím samičkám u dvora, oči měl sametové a protáhlé, rysy jemné a knír tenký, pěkně obtáčející půvabně tvarované rty.
Avšak jeho krása vysoko převyšovala jeho vlohy, které, pokud jsem to byl slyšel od pobratimstva, byly tuze nepatrné, Guise se vyznamenal na papeženské straně za našich občanských válek věru málo, protože nezdědil po svém otci ani vojenské nadání, ani politickou obratnost. A přesto bylo s podivem, jak příslušnost ke straně hojila jeho nedostatky. Nebylo v katolické církvi kazatelny v katedrále, školy, sakristie, semináře nebo dokonce zpovědnice, jež by nezvučely denně jeho modlářským oslavováním, vévoda platil v království za jediného neoblomného obránce víry vatikánské, protože Karel IX. byl málo jistý, neboť naslouchal Colignymu. Vévoda se dával slyšet, že co potomek Karla Velikého má více práv na francouzský trůn než Karel IX. Mniši a faráři to všude rozhlašovali v plíživém šepotání; a tak posléze ten veliký a spanilý vévoda se nemohl objevit na ulicích hlavního města, nádherný na svém černém hřebci, aby se pošetilý lid ze všech stran nesbíhal a nelíbal mu ruce, nohy a kopyta jeho koně. Zvláštní Paříž, která si pod vlivem kázání svých kněží vytvořila jiného krále než krále francouzského!
"Všimněte si," pravil mi vrchní správce Delay, "že pan z Téligny nevrací míč tuze dobře a že jeho podání je málo jisté. Hrajete, pane ze Sioraku?"
"Mnohem lépe než Téligny. Trochu hůře než Guise."
"A váš hezký bratr?" pravil Delay nakláněje se, aby lépe uhlídal mého Samsona, který byl zasněný, zadumaný a tuze smutný a nejspíše si mě už představoval s mečem v srdci.
"Tuze málo."

"Je stále tak mlčenlivý?"
"Stále."
"Není-li to podivuhodné!" pravil Delay. "Je pravým opakem mé osoby, neboť já nemám za celý den sdostatek hodin, abych ze sebe vychrlil slova, jež mi nadouvají líce."
Čemuž jsem se zasmál a on se smál také, byl svou povahou náležitě dobrácký, jakkoliv tuze namyšlený a prohnaný. Chtěje odvrátit jeho pozornost od bratra - tolik jsem se strachoval, aby nedošlo k nějakému nešťastnému rozhovoru na náboženský námět - pravil jsem mu:
"Čím to, že Guise se nebrání hrát se zetěm muže, o němž se domnívá, že dal zhubit jeho otce?"
"Král tomu tak chce," pravil Delay, "káže smíření. Pan z Téligny sloužil co prostředník mezi Colignym a králem, prve než nastalo nynější narovnání mezi hugenoty a námi. A od toho času král zahrnuje Télignyho laskavostmi a on je bere za bernou minci."
"Soudíte, že by to činit neměl?" pravil jsem, otáčeje hlavu a zvědavě pohlížeje na vrchního správce míčovny.
"Urozený pane," pravil Delay usmívaje se neslaně nemastně, "u dvora se nesmíte spoléhat na nic. Všechno je měnivé: přízeň i nepřízeň. Krom toho kdo je milován jedním králem, setkává se s nenávistí druhého."
"Jakže!" pravil jsem zíraje, "vždyť máme toliko jednoho!"
"Máme čtyři," pravil Delay tiše: "krále svatého a pomazaného. Krále královny matky: vévodu z Anjou. Krále hugenotů: Colignyho. A Guise, krále Paříže."
"Soudíc podle hry," pravil jsem sotto voce, "král Paříže činí tisíceré laskavosti zeti krále hugenotů. Vizte, jak se naň usmívá a tváří se, jako by se hanbil, že nad ním o tolik bodů vyhrává."
"Usmívá se naň, jenomže kdyby se nebál králova hněvu, v okamžení by ho podřezal co kuře. A Colignyho rovněž. A všechny kacíře."
Bohu díky, Delay pronesl tato slova potichoučku, takže můj milý bratr je neslyšel. Jinak bychom upadli ve veliké nebezpečenství, že by je pokáral, a tím by byl konec důvěře, kterou ke mně choval vrchní správce, i tomu jeho žvanění, v němž jsem shledával mnohé k zapamatování, tolik věcí věděl o svých urozených zákaznících tento muž, který byl ode dvora, aniž k němu patřil.
Když jsem si lépe prohlédl hráče před sebou, jevilo se mi, že Guisův úsměv byl vskutku tak falešný jako Télignyův nevinný a upřímný. Téligny, který přicházel přímo ze svého kraje rouergueského, byl těla sdostatek svižného a tváře příjemné a dobrácké, a podobalo se mi, že se notně holedbá (v prostotě srdce svého), že byl u dvora tak dobře přijat a je hýčkán králem i dvorními grandy.
"A kdo je ten urozenec, který je sudím ve hře a zdá se být tak netrpělivým, že nepřichází Nancay, aby dělal čtvrtého ve hře?"
"Rytíř z Angoulému. Říkají mu bastard, neboť je plodem smilstva Jindřicha II. s jakous Irkou."
"Je tuze černý," pravil jsem. "Černých vlasů, obočí, očí i barvy kůže."
"I duše," pravil Delay. "Pohleďte na jeho oči, hluboce zapadlé v důlcích a tuze blízko u sebe - to je známka povahy náchylné k ukrutnosti. Avšak král tohoto bruneta tolik temného miluje, chce ho mít u sebe blíže než košili na svém těle a svěřuje mu provádění špinavých úkolů."
"Špinavých?"
"Nikomu zde není tajno," šeptal mi Delay do ucha, "že bastardovi král přikázal zabít Guise, když ten měl tu drzost smilnit s Margot. Kdyby se byl Guise vzápětí neoženil, bastard by ho zhubil."
Ach, uvažoval jsem, v jaký to svět mě štěstěna uvrhla! Guise by na pokyn králův zardousil Télignyho a na pokyn králův by bastard odpravil Guise. A přitom tu všichni tři spolu hrají míčovou hru, zdvořilí a usměvaví. Hromské dílo! Jaký to dvůr v tomto království francouzském! Všude toliko něžné objímání, vlídné pohledy a libé řeči. Než ten, kdo se na vás v pondělí usmívá, v úterý vás probodne dýkou!
Po tomto uvažování, vzpomenuv si na souboj s Quéribusem (po pravdě řečeno ač jsem se sebevíce namáhal, přemýšlení o něm mě neopouštělo po celý čas, co jsem hovořil se správcem míčovny), cítil jsem se tuze málo jist svým příštím v tomto zrádném městě, což mě navýsost rozesmutňovalo, protože miluji tento náš pozemský život láskou tak nesmírnou.
"Ach! Vím dobře," pravil Delay, "bastard je netrpělivý a bojí se, že Nancay nepřijde. Vzácný pane, byl byste ochoten hrát co čtvrtý, kdyby ti urozenci si to přáli?"
Byl jsem tak překvapen, že jsem nemohl nesouhlasit, a ejhle, kulatý vrchní správce se zvedne, poskakuje co míček, přeběhne hřiště a bzučí co sršán do ucha Guisova, bastardova i Télignyho. Vzápětí mi přiběhne povědět, že je to domluveno a že se mám svléknout do košile, poněvadž, pravil k mé veliké hanbě, "nebyl bych rád, kdyby vás ti páni vysocí velice velmi viděli v tomto kabátci."
Načež mi míčovník vstrčil do ruky tuze dlouhou pálku a představil mě bastardovi, zeťovi admirála a Guisovi, do jehož poloviny mě mocí svého úřadu postavil.
"Ach, pane ze Sioraku!" pravil vévoda Guise tuze milostivě, "je pro mě velikým štěstím poznat syna hejtmana Sioraka, jehož jméno můj otec nikdy neopoměl uvést, kdykoliv vyprávěl o obléhání Calais: Tento příběh jsem za svého dětství slyšel více než stokráte."
"Milosti," pravil jsem s hlubokou poklonou, "slyšel jsem ho taktéž vyprávět od svého otce, který choval schopnosti a udatenství vašeho otce v převeliké uctivosti."
Což bylo sice doslova pravda, avšak na obou stranách to znamenalo toliko dvorskou svěcenou vodu, protože krásný vévoda dobře věděl, k jaké straně patří můj otec, a sám, zapřisáhlý spojenec papeže a Španěla, snil o tom, že nastoupí na francouzský trůn toliko v krvi hugenotů: dlouhodobý záměr, který zakrýval pod vlídnou maskou zdvořilosti - jeho marnivá duše strpěla všecko krom jediné věci: že nevládne.

Hrál jsem toliko krátký čas, nicméně sdostatek dlouho k tomu, aby mi Guise činil nemalé poklony o mé hře a ráčil mi povědět v okamžení, kdy se objevil Nancay a já musel odejít z arény, že by mě milerád měl společníkem ve hře, kdyby se k tomu naskytla příležitost: tento slib, zvláštní věc, zdál se mi být sdostatek upřímným, hra míčem mu ležela tolik na srdci.
Nancay nebyl sám, šel s ním pan z Montesquiou, ten pak přišed ke mně na tribunu, kde jsem si oblékal kabátec, pravil ke mně tuze nadurděně, že vévoda z Anjou mu byl přikázal, aby mě neprodleně přivedl k němu item mého bratra, i vyslechl jsem tu zprávu s úžasným údivem a vrchní správce rovněž, tento správce, uhlídal Montesquioua, jak se ke mně blíží, nastražil koldokola své kulaté uši.
"Ach, pane," pravil jsem, ukazuje mu zašívaný kabátec, "jakž mohou předstoupit před Jeho Výsost v tomto ustrojení?"
"Mám takové přikázání," pravil Montesquiou, jeho osmahlá tvář byla přeťata dvěma černými tuze tlustými pruhy, obočím a knírem. "Pane ze Sioraku, věc nestrpí odkladu. Kdybyste odmítl jít se mnou," pokračoval bez stínu úsměvu, "dal bych vás donést k Jeho Výsosti svými strážemi."
"Jaké břímě by to pro ně bylo!" pravil jsem s úsměvem. "Pane z Montesquiou, kráčím za vámi: přesvědčil jste mě!"
Ale na můj úsměv Montesquiou odpověděl tváří vážnější a zachmuřenější, takže když jsme se octli spolu se Samsonem na nádvoří Louvru, běžíce před ním co ovce před pastýřským psem, obrátil jsem se a pravil k němu tiše:
"Pane z Montesquiou, je to vážné?"
"Nevím," děl s tváři neproniknutelnou, "leč Jeho Výsost se tvářila tuze pohněvaně a její přikázání nepřipouštělo odkládání."
Zpomaliv krok a ponechav ho dojít na stejnou rovinu se mnou, hleděl jsem mlčky na dvě černé čáry přetínající mu tvář, a ty se mi nezdály příliš přívětivé. Jeho mlčení mě tuze tížilo, pravil jsem posléze, pokoušeje se opět o žertování:
"Hledím-li na vaši tvář, pane z Montesquiou, pravil bych, že mě vedete k sudímu, který mě ještě dnes v noci požene do Bastily!"
"Nevím," pravil Montesquiou, sotva ústa otvíraje. "Máte se bít v souboji?"
"Ano."
"V té případnosti by to bylo možné."

38. Smíření a trest

Pan z Montesquiou nás zavedl do nového křídla Louvru řadou síní, kam většina dvořanstva neměla přístup, a ty síně byly nádherně zdobeny a měly zlacené kazetové stropy, kde bylo zřít po antickém způsobu malované triumfální přílbice, kopí, tesáky a píky, stěny pak byly potaženy nádhernými čalouny a podlahy pokryty tuze velikými a drahocennými koberci: tyto zdobnosti bych býval asi obdivoval s očima zmámenýma, kdyby mi bylo děsivě netlouklo srdce jednak ze zlé předtuchy a jednak z té nešťastné okolnosti, že mě vedou před vznešenou a rozhněvanou osobnost - Samson po mém boku ani nedutal a vrhal na mě pohledy tak zoufalé, že se mi z nich hrdlo svíralo; byl jsem krom toho tuze zahanben, že budu stát před Jeho královskou Výsostí ve svém kabátci co žalostný ubožák, a tuze rád bych byl oděn střídmě v černém aksamitu co můj milovaný bratr, než abych se před princem honosil v tomto spravovaném šatě.
Neviděl jsem zprvu vévodu z Anjou, poněvadž byl obklopen hemžením mladých urozenců, kteří se při našem příchodu všichni k nám otočili a hleděli na nás tak zvědavě, jako bychom byli podivuhodná zvířata dovezená to ráno přímo z Ameriky, a mluvíce tichým hlasem ustavičně kývali hlavami, trupy i údy, tahali se za vousy, kolébali v bocích, pohupovali na jedné noze, útlýma ručkama si přihlazovali kadeře, účesy a lokýnky, které jim zdobily hlavy, vykřikujíce tu: Na mé svědomí, tu zase To je na umření, věty, jež jsem už byl slyšel z úst baronky z Tourelles a jež oni šeptali koneček rtů, jako kdyby tímto vyslovováním nabývaly nevím jakou roztomilost a vážnost.
Pozoroval jsem, že navzdory dusnu měli všichni na sobě pláštěnku, která byla tak krátká, že jim sahala sotva k vosímu pasu. Avšak mnozí z nich ji měli zavěšenou toliko na pravém rameni, takže na nich visela níže a poletovala, když poskakovali na podpatcích, i vyhlíželo to jako křídlo u pestrobarevných ptáků. Všiml jsem si, že takřka všichni stavěli na odiv jeden rukáv kabátce zcela otevřený, kdežto druhý tuze těsně upnutý, oba pak (item vyhrnuté bohaté vyvlačování) byly rozličných barev a tak široké v ramenou, že byste do podpaží vložili měšec, spodky naopak nebyly do šíře, leč úzké a řasnaté jako ženské kalhotky, punčochy jiné barvy než spodky a pravá jiného odstínu než levá, jakkoliv odstínu téže barvy, okruží, na němž jim spočívala hlava jako na míse, tuze širokánské, a zřasené záhyby naškrobené v nejčistší běli; birýt na hlavě nad řeckými účesy mi nemohl nepřipomínat zdobný čepec, jaký nosívala matka; obočí měli vyholené do jemného a útlého oblouku, tvář nalíčenou bíle a červeně, jakkoliv zdrženlivě, v jednom uchu, nikoli v obou, perlový nebo diamantový přívěsek, zrak vlídný a současně nedůvěřivý; ruka s prsteny půvabně spočívala na rukojeti meče, jímž, jak jsem slyšel, tito nebezpeční šviháci vládli všichni dokonale, jsouce ostatně, byť se zdáli tak změkčili, rázní, vyzývaví a k smrti udatní, jak to věru dokázali v našich válkách.
Samson zíral s ústy zejícími, vida ty vyšňořené a nafintěné šviháky, jimž podobné v životě nespatřil, ba ani v Louvru, kde obyčejný dvořan třeba nejnápadnější, ve srovnání s těmito bájnými opeřenci by vyhlížel šedě a matně co kohout na drůbežím dvoře. Co se mne týče, ač tuze v rozpacích ze všech těch zářivých zraků na mne upřených, takřka se zalykaje voňavkami, jimiž se stříkali ti nadutí kohoutci, a špatně rozuměje jejich mluvě, tak byla jejich řeč zajíkavá, upejpavá a změkčilá, padala jim slova ze rtů převelice drmolivě, neodvažoval jsem se postoupit dále, jejich zástup byl tuze hustý, nicméně jsem se snažil vysoce zvedat hřebínek, třebas jsem neměl peří tak nápadně blyskavé jako bylo jejich.
"Pánové, prosím vás, rozestupte se!" vzkřikl Montesquiou, který se svou osmahlou tváří s černými čarami ji protínajícími vyhlížel co veliký havran uprostřed těch ostrovních opeřenců, ostatně neměl je příliš v lásce, jak se mi vidělo, a ti mu to věru opláceli stejným podle toho, jak neochotně mu uvolňovali cestu, tváříce se nevrle, ohrnujíce

nosy, jako by hejtman smrděl, a někteří dokonce sahajíce po meči, jako by ho chtěli v tu chvíli proklát; na ty jejich obličeje Montesquiou ani neráčil popatřit, maje zraky toliko pro prince, jemuž pravil po prkenné, leč hluboké pokloně, že se až podlahy kolenem dotkl:
"Přikázání Vaší Výsosti je splněno: pánové ze Sioraku stojí před vámi."
Načež se rozhostilo mlčení, ti krásní panoši měli náhle jazyk za zuby, tváře svatouškovsky protažené a zraky jakoby zbožně odevzdané, vévoda učinil pohybem krásné ruky znamení, že se hotoví strojit řeč.
Po pravdě řečeno dlouze přitom otálel, tuze zvědavě nás oba dva zkoumaje a také se snad pokoušeje spočinout na nás veškerou vahou své moci, neboť jsou dva způsoby mlčení na tomto světě, mlčení poddaného a mlčení vladaře; a vévoda z Anjou seděl sic v křesle nikoliv zdobeném a nikterak nad zemi vyvýšeném, ale to křeslo měla vzhled trůnu, tak majestátně v něm vévoda spočíval, věru v tom odlišný od svého bratra Karla IX., který i v nejhrozivějším hněvu jevil se dětinským. Ne že by byl vévoda vyfintěn jinak než panáčkové kolem něho, výstřednosti, jež jsem pozoroval u nich, nalézal jsem i u něho (který po pravdě řečeno byl jejich původem a zdrojem), jenomže dnes se zaslíbil jediné barvě, jsa oděn v bílém saténovém kabátci zdobeném drahým kamením a perlami, jichž byl bezpočet a byly posázeny v těsných řadách na ramenou a na hrudi.
Nejevil se mi v tváři zdaleka tak sličný, jak mi bylo praveno, jeho valoiský nos byl dlouhý a těžký jako u jeho otce a děda, ale oči nezdědily onu nedokonalost, jsouce po italsku převelice široké, černé, protáhlé a nadto živé, nedůvěřivé, číhavé, jiskřivé a chovající v sobě podivuhodnou milostnost ducha, která od počátku získávala proň přízeň, takže stačilo, aby se na vás díval, a už vás okouzlil.
Já však jsem nebyl okouzlen zcela, poněvadž shlížeje na vévodu s veškerou úctou shledával jsem, že jeho tvářnost není příchylná k veselosti a dobráckosti - tyto vlastnosti jsou u mocných vždy uklidňující -, leč spíše k hořkosti a melancholii, jak to bylo patrné podle sklopených koutků, což prozrazovalo, že tento člověk tak mladý a bohy tak přízní zahrnovaný necítí se ve své kůži nijak volně.
Pozoroval jsem ještě, že vévoda má úzký a jemný knír spadající ke koutkům rtů (což ještě zdůrazňovalo sklopení, o němž jsem právě pověděl), malou mušku na spodním rtu a lehoučký porost kolem brady, to vše nejkrásnější černé barvy stejně co vlasy, které se mu čepýřily pod birýtem s chocholem, odkrývajíce na všech stranách čelo, které bylo vysoké, široké a lesklé.
"Pane ze Sioraku," pravil vévoda z Anjou hlasem tichým, líbým a jakoby flétnovým a se zrakem vážným, nijak však přimračeným, "je pravda, že jste se na dvoře královském zapletl do souboje s panem z Quéribus?"
"Ano, pane," pravil jsem s hlubokou úklonou.
"A kdo z vás dvou je původcem té rozmíšky?"
Tato otázka mě uvedla v rozpaky, tím spíše, že Quéribus, kterého jsem při vstupu nezpozoroval, maje oči toliko pro prince, se zjevil tehdy po mé pravici, stále v doprovodu markýze z O a Maugirona, leč všecka jeho pýcha byla ta tam, byl bledý, zaražený a rozrušený více než já a tuze se strachující, jak jsem viděl, že ztratí přízeň svého pána. Uvažuje o tom a řka si vzápětí, že já se ničeho takového nemusím obávat, jsa hugenot a co takový už zcela zbaven přízně, rozhodl jsem se zprostit maličko barona jeho viny.
"Milosti," pravil jsem, "vina není v jednom ani v druhém, leč v mém kabátci, neboť pan Quéribus, hledě na něj, nemohl než se zamračit. Poté jsem se zamračil i já; pan Quéribus se zamračil nad tímto zamračením, pohledy pak přešly v slova a my jich vyměnili několik sdostatek prudkých, abychom jeden druhého popudili, jakkoliv příčina toho byla věru bídná, protože se všecka zrodila z pohrdání zašívaným kabátcem."
Čemuž se Jeho Výsost ráčila usmát, tuze oceňujíc giochi di parole , jak věru bylo patrno dalším rozhovoru.
"Quéribusi," pravil vévoda, "co soudíte o zprávě, kterou přednesl pan ze Sioraku o vašem střetnutí?"
"Že je navýsost velkodušná a příliš mě zprošťuje viny." To řka Quéribus se mi půvabně uklonil, tento pozdrav jsem mu neprodleně oplatil.
"Kverulante Quéribusi!" pravil vévoda (který se zdál být spokojen touto aliterací, již dvořané pozdravili nadšeným šepotáním), "máte-liž krom toho kabátce jiné výtky a stížnosti na pana ze Sioraku?"
"Žádné, Vaše Výsosti."
"Nenávidíte ho?"
"Právě naopak," pravil Quéribus převelice vřele. "Musí být tuze udatný, že si troufl čelit mému meči, a tuze dobrotivý, že ke mně nechová záští v příčině mých nestoudných pohledů. Znám pana ze Sioraku toliko od včerejšího dne, leč už ho miluji a převelice ho si považuji."
"A přesto jste se mu hotovil prořiznout hrdlo!" pravil vévoda znenadání všecek zachmuřený a zvyšuje hlas, "a netoliko vy! I druzí vaši jeden druhému! A třetí!, Ach, přátelé moji spanilí!" pokračoval obraceje se k přítomným, "nejsou-li pominutostí tyto rozmíšky, které denně vznikají mezi vámi, a dokonce zde na hradě! Nedaleko osoby královy - hrdelní to zločin podle zákonů království - a proč ty rozmíšky. Nejinak než pro příčiny nepatrné a nicotné jako tento kabátec. Neříká-li se, že je pro vás vzájemné zabíjení jakýmsi sportem, k němuž není třeba více rozumu než ke hře s míčem? Střezte se však, aby tato obludnost, kterou zvou souboj, nezískávala u šlechty půdu a pomaloučku ji nepožírala. Kdybychom chtěli spočítat každý rok ty, kteří v království francouzském přicházejí o život v těchto kláních, shledali bychom, že v bitvách s vnějšími nepřáteli ani ve válkách občanských nebylo zhubeno tolik mladých a srdnatých urozenců, kteří by mohli časem důstojně sloužit svému vladaři a dosáhnout vysokých hodností, místo aby zhynuli na louce v květu mládí. Moji spanilí chlapci," pokračoval vévoda (který měl přesně týž věk co já a byl starší nás toliko svým stavem), "lze si představit pošetilost pošetilejší, než když urozenec, nechovající v srdci žádnou nenávist ku svému dvorskému druhu, naopak pociťuje k němu spíše jistý přátelský závazek, hotoví se ho zabít ve jménu nevím jaké povinnosti vyplývající z falešné dvornosti a falešné cti?"
Po tomto krásném a rozhodném napomenutí, tak pěkně prosloveném ve francouzštině tak libé, naši rozmilí šviháci zmlkli

natolik, že byste slyšeli spadnout na koberec špendlík, každý zadržoval dech podle počtu svých hříchů, byly nemalé, bereme-li v potaz jejich protažené tváře na všech stranách kol dokola, nebylo tu tuším rvavého reka, který by byl nezhubil v těchto soukromých rozmíškách alespoň jednoho muže.
Vévoda však také mlčel, sedě v křesle v poloze tuze elegantní, krásné ruce (o nichž jsem se později skrze Fogacera dověděl, že je zjemňoval krémy a mastmi) lehce spočívaly na opěradlech křesla a krásné černé oči se upíraly na Quéribuse, jako by očekával, že ten promluví ve smyslu; jak by si od něho přál, leč nechtěl ho k tomu vyzvat.
"Co tedy mám činit, Milosti?" pravil Quéribus, byl bledý a chvěl se jakoby v zoufalosti, že se znelíbil svému pánovi. "Mám se neprodleně smířit s panem ze Sioraku a omluvit se mu?"
Na což vévoda s hlavou vztyčenou a hledě mu do očí ani slovíčkem neodpověděl, zachovávaje v mlčení a klidu velebnou nehybnost.
"Nu dobrá, je-li tedy třeba," začal Quéribus s nosem tuze ohrnutým z toho, jak si činil násilí, aby se přede mnou ponížil, "pane ze Sioraku, prosím vás … "
Já mu však nedal domluvit, věci se neubíraly tím směrem, jak jsem si přál. Přistoupiv znenadání k baronovi, chopil jsem ho do náručí a tiskna ho k sobě, pravil jsem pevným hlasem:
"Ach, pane z Quéribus! Nechci přec od vás omluvu, chci vaše přátelství a jediné ono!"
Nato on zrudl a zasmál se, zbledl a znova se zasmál, a strhnul náhle své obrany, sevřel mě také, div mě nezadusil, posel mi tváře stovkami polibků a já mu je štědře vracel, shledávaje v těchto něžnostech více potěšení, než jaké by mi býval poskytl hrot jeho meče. Neboť po pravdě řečeno byla v tom hrotu taková síla, že by mě byl mžiknutím oka skolil na trávník, kdyby se byla záležitost takto vyvinula.
Quéribus se konečně vymanil z toho objetí a ze vzájemného stonásobného vřelého poklepávání na ramena i na záda, poté opět všecek rudý maličko ode mne odstoupil a se slzami na řasách, nicméně s tváří rozesmátou mi pravil:
"Sioraku, přiznávám zde a vyznávám se, že nejste o nic větší venkovan než já."
"A vy nejste větší myš než já."
"A váš kabátec není horší mého."
"Jakže!" pravil znenadání vévoda z Anjou, "tohle si myslíte, Quéribusi?"
"Zajisté, Milosti," pravil Quéribus s úklonou.
"Ach, tomu jsem velmi rád!" pravil vévoda, "neboť vida vás a Sioraka při vašem objímání neopomněl jsem si povšimnout, že jste s ním stejné výšky a objemnosti, i vstoupilo mi na mysl, že co zástavu přátelství, které jste si vzájemné přísahali, mohli byste si vyměnit kabátce."
Po tomto pomyšlení, které bylo přikázáním; nastalo mezi přítomnými chechtání a chichotání, avšak vévoda se rozhlédl kol sebe s tváří tak přísnou, že vzápětí odumřelo. Představte si tu protáhlou a mlčenlivou tvář Quéribusovu při svlékání a oblékání kabátce; já pak jsem si netroufl tuze se radovat, když jsem se podíval v jeho bohaté svršky, jeho neveselost mne brala za srdce nyní, co jsem k němu choval nové city. A třebas přítomní šviháci téměř pukali, jak zatajovali svoje úsměšky, a tváře se jim napínaly co nadouvajícím se žábám, vévodova svrchovaná moc na ně působila tolik, že ani jeden nevybuchl, a dokonce ti, jejichž zraky se příliš smály, upírali je k zemi, pokud se cítili v ohni jeho pyšného pohledu.
"Ejhle, padnou jako na míru ušité," pravil vévoda, aniž upustil od své vážnosti, "a jak sluší oběma těm zapřisáhlým přátelům! Quéribusi, jsem vám vděčen za vaší laskavost, a byl bych ještě více, kdybyste byl ochoten procházet se v tomto odění s panem ze Sioraku hodinu po Louvru!"
"Ach, Milosti!" Quéribus všecek zbledl, "chcete mě podrobit takovému trápení?"
"Barone," pravil vévoda, "styděl byste se před námi, kteří vám toto nařizujeme, objevit se v tomto kabátci?"
"Před vámi, Milosti, vůbec ne! Leč před ostatními!"
"Ostatní nejsou nic, kde nejsme my," pravil vévoda z Anjou, a jeho majestátnost mi přivolala na mysl, jak mnohdy zapomíná, že není králem Francie.
"Quéribusi, přijďte za hodinu. Pan ze Sioraku rovněž."
Takto jsme byli propuštěni. Musili jsme se podvolit a opustit oba tuto síň, já v jeho nádheře a on v mém chatrném šatu, Samson nás provázel myslím tuze rád, že mě vidí bez pohromy, a němější než pařez. Němý byl Quéribus také, a rudý; ve svém nesmírném ponížení třásl se co list a hřebínek měl tuze pokleslý, protože podstupoval potrestání pro něj smrti krutější, neboť převeliká je marnivost našich dvořenínů, tolik se lišících od naší hugenotské šlechty, která se přiklání spíše k bytí než k zdání a spíše k vlastnictví statků než k jejich okázalému předvádění.
"Ach, barone!" pravil jsem bera ho za paži a promlouvaje k němu tichým hlasem, "neukazujte se s tváří tak protáhlou a truchlivou. Budou se vám smát tím více, čím více se kaboníte. Představte si naopak, že se smějete, že jste spokojen a sebevědomý, a těm, kteří se budou cestou divit, že jste tak prapodivně vystrojen, odpovězte se smíchem: učinil jsem sázku s panem ze Sioraku a chci ji vyhrát."
"Kýho ďasa, Sioraku!" zvolal Quéribus, "máte tolik důvtipnosti co udatnosti. Dobrá to rada. Budu se jí řídit. Toho bohdá nebude, aby ti, co mě zde mají nepříliš v lásce, měli radost z mého přiskřípnutí!"
Načež se napřímil, rozložil ramena, zvedl hlavu, vyrovnal krok a vyšel se mnou do srpnového slunce na nádvoří Louvru se rty pootevřenými a úsměvem ještě maličko nuceným a strojeným. A já vida jeho snažení a odhodlán je posílit, vzpomněl jsem si, že pro obveselení mu budu vyprávět o svých trampotách s mladou čarodějnicí Mangankou z Montpellieru, která se mnou nejprve smilnila na hrobě, poněvadž mě považovala za Belzebuba, a když pak poznala svůj omyl, ze zlomyslnosti mi zauzlila šněrovadlo, toto kouzlo mě na deset dnů zbavilo mužnosti. Ten příběh Quéribuse na celé kolo rozesmál, ba až k slzám a že se za břicho popadal.
"Ach, Sioraku! Jak jste zábavný! A pomyslím-li, že sáček od urozeného pana Montaigne učinil zázrak a opět vám vrátil možnost používat svého meče, přestože byl prázdný! Kýho ďasa, mluvím o sáčku, nikoliv o meči!"

Načež se opět rozesmál a já rovněž, až jsme se smíchy svíjeli. Vidouce to dvořané (to slovo zajisté pochází od dvora a představuje spíše hovada na selském dvoře, která také pobíhají za velkými pány, aby z toho získala prospěch), opakuji, vidouce to dvořané, byli přivábeni naší rozjařeností a nejeden z nich se začal tázat Quéribuse na příčinu jeho prazvláštního vystrojení, a když pak nedostal od něho odpověď, protože se Quéribus tolik smál, byl jat touhou odhalit, co se skrývá za naší velikou veselostí, tím spíše, že za námi šel všecek zasněný Samson, Giacomi, vrátivší se ze cvičení šermu, užasle civící Miroul a Montesquiou (který se asi měl přesvědčit, že se neschováváme celou tu hodinu v nějakém zákoutí), a tou měrou byli všichni zvědaví, že se připojovali k našemu průvodu, i měli jsme brzy za zadkem pořádný zástup lidí, neboť u dvora je tolik zevlounů co ve městě, a ti všichni se zuřivě snažili odhalit to veliké a důležité tajemství, proč dvorský švihák nosí zašívaný kabátec.
Ten průvod, jak si můžete domyslet, byl nám tuze k smíchu. Quéribus pak pravil mi do ucha hlasem tuze šibalským:
"Sioraku, podezírám vás, že jste stejné církve co velký převor Francie."
"Kdopak je ta velká osobnost?" pravil jsem, v duchu nadmíru poplašen, že hovoří s hugenotem o církvi.
"Bastard z Angoulému. Bohu díky, má toliko převorský titul a příjmy. Neboť kdyby měl žehnat nebo dávat dámám rozhřešení, čert ví, jakého kropáče by používal, není v celém království nad něj většího sukničkáře. Víte, co o něm říká vévoda z Anjoú?"
"Hádám, že mi to povíte."
"Velký převor nechce, aby někdo trpěl nouzí. Není nad osobu, která ráda pije."
"A jakým způsobem píšete slovo ‚pije'?" otázal jsem se s nevinnou tváří.
"Stejnou přece co vy!" pravil Quéribus.
Načež jsme se oba smáli, až jsme se za břicha popadali, a já o to více, že vrhnuv pohled za sebe, uhlídal jsem, že mnozí z našeho ovčího stáda se smějí též, aniž něco slyšeli a aniž drobet rozuměli našemu veselí, jako by chtěli vzbudit v druhých mínku, že znají jeho příčinu.
"Kýho ďasa, Sioraku!" pravil Quéribus, "jste milý společník a byla by škoda zhubit vás, neboť jste zrcadlem všech schopností, které tvoří dvorského urozence. Ostatně," pokračoval nikoliv bez zrnka marnivosti, "pozoruji-li vás déle, připadá mi, že mi nejste nepodobný."
"Quéribusi," pravil jsem předstíraje povzdech, "vy mi lichotíte. Mám vlasy světlé, vy je máte zlaté; oči šedomodré, vy krásně blankytně modré; pleť světlou, vaše je bílá; nos rovný, váš je také rovný, avšak jemněji vycizelovaný, item vaše rty, které jsou tak sličně vykroužené, že se nedivím, jsou-li do vás všecky dámy pobláznění. Jedním slovem, barone, řekl bych, že já jsem náčrt a vy dokončená kresba."
Třebas jsem to povídal napolo žertem, ta moje krásná řeč uvrhla Quéribuse v nadšení, on se zastavil, znovu mě chopil do náručí a stokráte mě zlíbal řka:
"Ach, Sioraku! Ach, příteli! Ach, moje druhé já! Už si vás oblibuji tolik, že bych se od vás nikdy nechtěl odloučit. Můj dům, můj měšec, moje koně jsou vám k službám. Kýho ďasa! Jsem ochoten skytnout vám vše, co je v mém držení, a ještě více! A je-li nějaká kráska u tohoto dvora, po které byste měl toužení, stačí mně ji jmenovat a kýho ďasa! Bude vaše! Vynaložím na to všechny své síly!"
Zazdálo se mi, že tady se Quéribus vychloubá, že se chvástá a maličko předstírá, jako by mu patřil celičký svět. Mýlil jsem se. Neboť když jsem poznal dvůr lépe, objevil jsem, že naši Pařížané všechno přehánějí: lásku stejně co nenávist. Jmenovali mi jistého urozence, který si na důkaz smutku ponechal růst vousy a vlasy, když ho na čtrnácte dnů opustil věrný přítel, a ve svém zarmoucení si takřka odříkal jídlo a pití, nebo si bral toliko, co bylo nutné, aby se dožil přítelova návratu.
Zahrnul jsem tisícerými díky toho vroucného přítele, který mi chtěl před hodinou podřezat hrdlo: i já ho objímal a divoce líbal a pravil mu, že krásku už jsem si vyvolil a že mi dnes poskytne večeři a možná ještě více v domku v ulici Nalezené krávy. Uslyšel jméno té ulice, Quéribus se dlouze, bouřlivě a vesele rozesmál.
"Ach, Sioraku," pravil. "Znám tu dámu. Je to baronka z T.! Není u dvora urozence trochu k světu, kterého by takto nepozvala k malé večeři, jenomže, caro mio, krmě to je hubená. Ta dáma je arcikoketa, budete mít místo polévky toliko trochu mazlení, ta šibalka nedává nic krom svých rtů; pobaví vás několika kalíšky kořalky, a místo aby dala kus pečeně, všemu se vyhne."
Když to povídal, někdo mu maličko poklepal na rameno, a obrátivše se spatřil jsem pana z Montesquiou s tváří přísně přetaženou dvěma černými čarami (a ty mě plnily údivem, neboť jsem neviděl, že by mu kdy mohly umožnit usměvavý vzhled) a ten nám pravil, že hodina uplynula a že jest se nám vrátit do síně, kde nás Jeho Výsost podle svých slov očekává.

39. Přívrženec strany vévodovy … ?

Odebrali jsme se tudíž oním směrem, Montesquiou zastavil náš panurgovský průvod zvednutím ruky na prahu budovy, Quéribus pak a já též jsme byli tuze spokojeni veselým žvatláním, oči nám zářily, rty se ještě usmívaly a tváře jsme měli takřka odřené všemi polibky, jež jsme si vyměnili.
Byl jsem tolik uchvácen vévodou z Anjou a zcela italskou vybraností jeho chování (nebyl-li pak skrze matku Medicejským a dědicem půvabů, úskočnosti i lásky ke kráse po své florentské rodině?), že jsem si sliboval mnohá potěšení z nového setkání s ním, třebas mě trápilo svědomí v jediné věci ne více než kamínek v škorní nebránící vám v chůzi, přesto vám připomínající svou přítomnost -, že tolik obdivuji zapřisáhlého nepřítele své strany, vítěze od Jarnaku a Montcontouru a vražedníka Condého skrze ruku toho sršatého Montesquioua, který mě k němu doprovázel. Jestliže přec jen, jak to byl pravil správce Delay, jsou v tomto rozvráceném království čtyři králové - Karel IX., Coligny, vévoda

z Anjou a Guise - lze se potom divit, že každý z těch čtyř, cítě se ohrožen některým z ostatních, pomýšlí toliko na jeho zničení, a že mezi sebou uzavírají dohody toliko dočasné, aby docílili pád jednoho ze čtyř? A za tohoto nynějšího prapodivného a jakoby protipřirozeného spojení, v němž Karel IX. učinil svým rádcem našeho Colignyho - z nedůvěry k matce, z nenávisti k bratru -, mohl věru Anjou uzavřít zase nějakou dohodu s Guisem, třebas se musel pro valoiský trůn obávat jeho nezměrné ctižádosti, jak se objeví dále. Takto papeženská strana, když Coligny měl důvěru krále, měla nyní jako Janus dvě hlavy pod stejným birýtem, Anjoua a Guise, každá z nich pak nemohla než snít, že druhá padne, aby jí uvolnila místo.
Jsa v řečeném rozpoložení, byl jsem tuze zklamán po příchodu do síně, že tam nespatřuji vévodu z Anjou, ani houf dvořanů, leč stěží pět šest osob, mezi nimiž jsem poznal Fogacera po boku jakés osobnosti tuze vážné, jejíž počestná tvář se mi dost líbila; byl to nejspíše lékař Miron (po pravdě řečeno po zkušenostech s ním se mi nejevil zdaleka tak hloupý a nevědomý, jak pravil Fogacer, ba právě naopak). Z této skupiny se oddělil, když nás zočil, urozenec sdostatek vysoký, dobře vyhlížející, čela tuze smělého a zraků odvážných (který, jak jsem zvěděl později, se jmenoval Du Guast), vyšel nám v ústrety a pravil k nám:
"Pánové, Jeho Výsost vás nemohla vyčkat, jsouc povolána královnou matkou. Nicméně před svým odchodem nadiktovala dopis pro barona z Quéribusu a pověřila mě, abych mu ho odevzdal."
Řka to Du Guast podal dopis Quéribusovi, který ho bez meškání otevřel, a s nejradostnějším uchvácením, jež se vzápětí rozhostilo na jeho tváři, pravil ke mně v tetelivém rozjásání
"Ach Bože! Ten vzácný, čestný a dobrotivý princ! Kdybych mohl žít tisíc životů, věnoval bych mu je všecky! Čtěte, Sioraku! Vás se to týká též!"
Čtenáři, schoval jsem si tento dopis, učinil předtím všechno možné, aby mi ho Quéribus nakonec dal, a zde je, žel psaný rukou sekretáře, podepsaný však vlastní rukou vévodovou a v jeho stylu složený.
Pane z Quéribus,
neumím Vám sdostatek poděkovat za ochotnost, s kterou jste vykonal mé přikázání, i poznal jsem z toho vaši dobrou vůli ke mně a dávám vám ujištění, že budete mít příležitost poznat mou. Pan z Guastu vám odevzdá ode mne kabátec v náhradu za ten, v němž vás právě uhlídali na tomto hradě a jenž budiž vrácen panu ze Sioraku, aniž ten má povinnost vrátit vám kabátec vámi darovaný, který nechť zůstane zástavou vaší odpřísáhnuté věrnosti, neboť jste nyní jeden i druhý navždy sbratřeni a spřáteleni co dvě kosti, které se pevně spojí poté, co se skrze zlomení byly rozpojily.
Otec pana ze Sioraku věrně sloužil mému dědovi u Cérisoles a mému otci u Calais, a jakkoliv je nového smýšlení, nikdy netasil meč proti svému králi, jsa hugenotem čestným a věrným co statečný La Noue. Vidím se ubezpečen, že jeho syn bude podobně převelice oddaně sloužit mně i králi, mému milostivému pánu a milovanému bratru. Shledav, že jeho nynější majetek mu nedovoluje, aby vystupoval dle svého stavu na tomto hradě, jakž by se slušelo, přikazuji Du Guastovi, nechat' mu vyplatí dvě stě zlatých z mé pokladnice, aby on i jeho půvabný bratr se oděli, jak shledají za vhodné.
Quéribusi, můj roztomilý čumáčku, nechci už, abys byl kverulantem, a poněvadž jsem tě vždy miloval a miluji stále, ať tvoje poslušnost zdvojnásobí přátelství a lásku, kterou k tobě chovám. Barone, milujte mě stále, prosím vás. Budu vám za to převelice vděčen a ujišťuji vás, že vám to dám poznat. Přeji vám dobro, dobrý příteli.
Jindřich.
Můj Quéribus byl takřka bez sebe radostí a nevýslovnou blažeností, že dostal kabátec, jejž nosila Jeho Výsost. Du Guast mu jej podal, usmívaje se toliko na půl úst (tak mu možná záviděl tuto výsadu, která neměla obdoby), baron si jej navlékl, zapnul rukama radostí se třesoucíma a jeho okouzlenou tvář zaplavovala vítězosláva. Pokládal se tuším tímto darem poctěn nekonečně více, než kdyby byl dostal od krále řetěz řádu svatého Michala nebo od nuncia růženec se zlatými kuličkami posvěcený papežem.
Toto královské odění bylo přihotoveno z bleděmodrého saténu (jako ono, které jsem byl obdržel od Quéribuse) a jakkoliv bylo vyloženo tolika drahokamy a perlami co bílé oblečení vévody z Anjou při našem rozhovoru, pokládám za zcela jisté, že baron si necenil převelikého množství peněz, ježto by mohl za toto ozdobení získat, zdaleka tolik co té mimořádné princovy přízně a líbých slov, jimiž ji byl doprovodil.
Ale co se mne týče, neuniklo mi, mezitím co Du Guast házel do mého měšce jeden lesklý a zvonivý zlaťák po druhém, že vévoda nechce tolik připoutat Quéribuse k mé osobě, jako spíše nás oba k sobě. Snažil se, jak se praví, střelit dva holuby jednou ranou z hákovnice, pokoušeje se přitáhnout uzdu soubojům na královském dvoře a nás přivábit k sobě jak svými štědrými dary, tak i lichotivým dopisem, o němž při diktování dobře věděl, že si ho budeme jeden i druhý v průběhu času vážit více než samotného obdarování.
Ach, věru, nemohl jsem si nevzpomenout, že vévoda byl skrze svou matku vnukem florentského velmože, jemuž byl Machiavelli věnoval své proslulé dílo o vládě nad lidmi. Vévoda dobře věděl, že paže i srdce urozenců lze ovládat poctami stejně co odměnami. Ale při použití tohoto velkého recepisu, jaká to pružná důvtipnost, tolik zřejmá v tomto dopise! Jaká italská gentilezza, v níž zhola nic nechybělo, ba ani opravdové pohnutí! Jakž udivující onen přechod od vykání k tykání, kde takřka v jedné větě přikazuje poddanému oddanost a žádá si jeho přátelství! Nicméně jak necítit pod těmito pohlazeními také sílu, která nestrpí odmluvu (ostatní nejsou nic, pravil, kde nejsme my), a pod sametovou tlapkou dráp hotovící se zaseknout.
Všiml jsem si též, že místo aby mluvil o vyznání hugenotském jakožto o náboženství domněle obnoveném, jakž to potupně činili zavilí papeženci, princ s větší zdvořilostí a laskavostí nás v dopise označoval co lidi nového smýšlení, i zůstal tomuto uměřenému jazyku věren dokonce i tenkráte, když ho povolal k obléhání města La Rochelle ten král, jehož nazýval milostivým pánem a milovaným bratrem a který mu byl dosti málo tím prvním a převelice málo tím druhým.
Quéribus nás nechtěl na krok opustit a byl by rád se mnou a se Samsonem večeřel, a poněvadž jsem mu připomněl, že jsem očekáván v ulici Nalezené krávy, pokusil se mi vymluvit návštěvu u té "arcikokety" uváděje, že mám-li chuť na

prostopášnost, ví, kam mě zavést, abych si to vynahradil. Ale já jsem s tím nebyl svolný, jednak že jsem nechtěl zklamat baronku z Tourelles, jednak že jsem netoužil, aby mi Quéribus zabíral všechen čas, k čemuž měl myslím v návalu přátelské něhy příchylnost. Což ovšem neznamená, že jsem ho neměl rád, naopak, leč chtěl jsem hned od prvopočátku vložit do toho přátelství trochu rozvahy, abych mohl zůstat pánem nad časem svého žití.
Opustil jsem ho nakonec nikoliv bez posledního objetí a nevím kolika políbení, pohlazení, poklepávání na plece a na záda, přísah, že si budeme stále sloužit, láskyplných pohledů a radostných slziček. A hleděl jsem za ním, když se vzdaloval ve svém princovském vystrojení po nádvoří Louvru ve slunci sklánějícím se k západu. Třebas toliko kráčel, krok měl tak pružný, že se zdálo, jako by po špičkách běžel na vrcholek kopce a jako by chtěl vzlétnout k nebesům blaženství.
"Heu! Quam difficilis gloriae custodia est !" pravil jakýs uštěpačný hlas, a jak jsem se obrátil, poznal jsem Fogacera, obočí měl do oblouku a oči blysknavé a tuze se podobal velké černé kobylce luční, která mi položila nožku na rameno a pokračovala, pohlížejíc na mě s lenivým a pokřiveným úsměvem: "Sioraku, mi fili, mně vděčíš za ta něžná objetí halasného Quéribuse, a ona jsou věru lepší než špička jeho meče v hrdle - tajný zásah, jemuž se naučil od velikého Silvia -, neboť uzřev tě před chvílí z jednoho okna Louvru na nádvoří v rozepři s tím nebezpečným rváčem, neprodleně jsem o tom zpravil vévodu, a výsledek toho znáš. A nyní se hádám sám se sebou, učinil-li jsem dobře či špatně. Není zajisté věcí nepatrnou, že jsem tě zachoval při životě, mi fili, tebe, jejž jsem odkojil z prsů filozofie a logiky, dvou jalových struků Aristotelových, ale z druhé stránky nevyzvedl jsem tě snad na Kapitol tak skvěle oděného a s váčkem tak břichatým proto, abys byl svržen do propasti z výšin skály tarpejské? Fortuna vitrea est. Tum cum splendet frangitur ."
"Fogacere, copak to má znamenat?" pravil jsem rozvíraje oči, Samson, Giacomi a Miroul (tito dva se ke mně přidali, jakmile jsem vyšel z budovy) stáli kolem mne mlčíce a s ústy dokořán zejícími jak nad mou neslýchanou štěstěnou, tak i nad onou výstrahou, kterou mi ten černý a poskakující čáp právě zakrákoral do ucha.
"Sioraku," pokračoval Fogacer, skláněje ke mně hlavu (a tento pohyb Samson, Giacomi a Miroul neprodleně napodobili, tolik byli zvědaví vyslechnout i ostatní), "neuplyne hodina, a dvůr se doví, že jste dostal od vévody z Anjou projevy té neslýchané přízně. Ještě večer bude o tom vědět Petr z Hvězdy; Zítra celé město."
"Inu, co je na tom zlého?" pravil jsem.
"Všechno!" odvětil Fogacer tentokráte vážně.
"Od dnešního dne, Sioraku, budeš považován za přívržence strany vévodovy, i budeš podezřelým třem ostatním. Samozřejmě hugenotům, ti se budou tvářit na tebe převelice chladně, že jsi tolik pokročil v přátelství s vítězem od Jarnaku a Montcontouru. Guisovcům, kteří se obávají vévodovy chytrosti daleko více než královy. Posléze pak králi."
"Králi? Jak by toto bylo možné?" zvolal jsem zajíkavě a koktavě u svém pohnutí.
"Nepověděl jsem vám to? Král nenávidí svého bratra a protiví si jeho přátele od nejprvnějšího až k tomu poslednímu. Sioraku! Pochopte všechnu ironii svého postavení: až dodnes jste nemohl předstoupit před krále z té příčiny, že jste měl spravovaný kabátec. Nyní se mu můžete ve svém skvělém odění ohlásit, ale král vás v tuto chvíli nepřijme."
"Ach, Fogacere!" pravil jsem nanejvýš roztrpčeně, "co to pravíte? Pakli k tomu dojde, žalostně jsem ztroskotal ve věci, která byla příčinou této dlouhé cesty, těchto neslýchaných nebezpečí, promarněného času a obrovského výdaje peněz. Mám odmítnout Anjouovy zlaťáky a vrátit ten kabátec?"
"Myslíte? Vévoda by vás za to nenáviděl a váš Quéribus taktéž. A ostrá čepel jeho meče by opět vyrazila, aby odčinila urážku."
"A takto," pravil jsem, zhlouplý úžasem i zoufanlivostí a s nohama roztřesenýma, "aniž jsem chtěl, aniž jsem si to přál, jediné skrze náhodné zřetězení událostí, vizte, příslušim ke straně vévodově, já hugenot, nenáviděný Guisovci, podezřelý králi a špatně zapsaný u vlastních lidí."
"Ach, můj bratře milovaný!" zvolal znenadání Samson a jeho blankytný zrak se všecek rozzářil upřímným zaujetím, "to samo nebe promlouvá skrze ústa Fogacerova! (Fogacer přitom zkřivil do oblouku svoje ďábelské obočí.) Vraťte neprodleně tomu zkaženému vévodovi ty jeho úplatné peníze a tomu nicotnému panáčkovi lesklý hábit, který se vám lepí na kůži co rudý plášť nevěstky veliké. K čemu je vám milost od krále! Nemáte-li rozhřešení od vlastního svědomí za to, že jste zhubil ohavného Fontenaka? Prchněme, bratře, nemravným lidem tohoto Babylónu! Hledejme útočiště na mespechských lánech v našem sladkém otcovském ústraní, daleko od neřestí a zkaženosti této smrduté Paříže!"
Po této překrásné promluvě, vybuchnuvší uprostřed našeho hloučku, zůstali jsme užasle civět vyjma Miroula, který pronesl provensálsky sotto voce a jeho hnědé oko se přitom rozjasnilo:
"Ten rudý plášť je z bledě modrého saténu."
Když však jsem se opět hotovil ve svém trápení bouřit se na nebohého bratra, Giacomi mně položil ruku na paži a pravil nejlibějším tónem, zachycuje pravicí konečky Samsonových prstů před sebou:
"Samsone? Neslyšel jste to? É una questione di fatto e non di principo . Petr musí obdržet milost od krále, jinak by byl v nebezpečí o hlavu zkrácení, dokonce i na Mespechu. Může být uveden ku králi jen v tomto kabátci a nikoliv v tom, jejž Miroul nese přes paži. A kdyby odmítl vévodovu štědrost, byl by také v nebezpečí života. Chcete vidět svého milovaného bratra ode všech zhubeného?"
Načež Samson se slzami na krajíčku všecek zmaten umlkl, měl o životních svízelích představu vždy jen biblickou a pastorální. Ach věru! Můj milovaný bratr se málo hodil k tomu, aby se choval rozumně ve městě a u dvora, kde já sám, jen jsem přišel, vběhl jsem do sítí co zmámený zajíc vyběhnuvší z houští. Ach, jak bych si přál, aby byl Samson sto mil odtud nebo nejméně v Montfort-l'-Amaury, kam jsem byl napsal magistru Béqueretovi požádání, aby mu poskytl kvartýr alespoň po čas, jež setrvám v hlavním městě. A nyní jsem toužil po jeho vzdálení z města ještě více, neboť mi neuniklo, s jakou zálibností na něj byl vévoda z Anjou za naší rozmluvy pohlížel, nazývaje ho v dopise "mým půvabným bratrem"! Pro smilování! V mém postaveni už by chybělo jediné, aby se tato přízeň projevila ještě více a aby

můj bratr, který byl na štěstí maličko pomalý, jí nakonec porozuměl. Nebesa! Jaké biblické blesky, plameny a ohnivý žár by dštily z jeho úst! A v jakém nebezpečí bychom se znovu octli!
Nedomnívám se, že by snad celé vévodovo okolí bylo fogacerovské, třebas tento vztah, který se ve Francii zve "neřest italská" a v Anglii "neřest francouzská", nebyl v tomto prostředí, pokud jsem si byl všiml, zcela neznám, protože vévoda sám, jakž jsem slyšel později, zdál se kolísat mezi dvěma vášněmi odlišného zaměření. Po pravdě řečeno choval jsem v té věci jistou pochybnost, pokud jde o markýze O, mladičká Maugirona a Quéribuse, leč stran toho posledního jsem si vzápětí odpověděl záporně, protože jsem pozoroval, když jsme obcházeli nádvoří Louvru, aby se tam mohl naparovat v mém zašívaném kabátci, že i při svém žvatlání a chechtání neopomněl ani jedenkráte povšimnout si vábných pohledů procházejících se krásek a prohlížel si je lačným zrakem, který prozrazoval, že jeho náklonnost ho úplně přitahuje k Evě a nikoliv k tomu, který byl stvořen před ní, jsa toliko jejím prvým a hrubým nákresem.
Ale vraceje se ke svým bolístkám, které nebyly tak malé navzdory mému zářivému opeření a bachratosti mého měšce - a pohlížeje se svrchovanou vážností na Fogacera, Giacomiho a Miroula (který z otcova přikázání měl právo mi radit), pravil jsem tichým hlasem:
"Inu, přátelé, co mám činit?"
"Aspettate domani ,"pravil Giacomi.
"Patientes vincunt ," pravil Fogacer. "Dvůr zapomíná.. Přízeň pomíjí. Nemilost také."
Miroul pravil provensálsky, pokyvuje hlavou:
"Samenas sezes en Brial. N'auras tot l'éstiu ."
"Jsme tedy jednosvorní," pravil jsem.
"Já však jsem nevyjádřil svoje mínění," pravil Samson s pohledem tolik zkroušeným a raněným, že jsem ho vzal za paži a přitisknul ho k sobě, pravil jsem mu konejšivým hlasem
"Vyjádři je, Samsone."
"Setrváme," pravil Samson a hlas mu stěží prorážel stísněným hrdlem. "Nicméně, pane bratře, chtěl bych si od vás vyžádat slib, že opustíme tento Babylon v okamžení, kdy král vám ráčí udělit odpuštění."
"Slibuji ti to, Samsone," pravil jsem bez meškání.
Slib ten jsem učinil nerozvážně a nerozvážně jsem ho nedodržel. Naneštěstí pro mě, neboť mě to stálo mnohé za okolností tuze smutných, jak vypovím.

40. Přikázání paní z Tourelles
Pln vyhlídek a nadějí, odhodil starosti, jak mě o to žádali moji přátelé, rozloučil jsem se s nimi v Železné ulici, kde se hotovili občerstvit v dobré krčmě Matěje Kuby, a sledován jedině Miroulem, který vynaložil všechny síly, aby mě směl doprovázet, zamířil jsem k malému domku v ulici Nalezené krávy, kam mě byla baronka z Tourelles pozvala k večeři.
Dveře se po našem zaklepání otevřely poté, co si nás zamřížovaným okénkem prohlédlo jakési oko, i natrefil jsem hezoučkého sluhu Nikotina, který si mě měřil šprýmovným zrakem.
"Je doma paní baronka, Nikotine?"
"Na mé svědomí, to nevím!" pravil Nikotin, který shledával zcela přirozeným, že mluví jako jeho paní nebo naši dvorští šviháci, odjakživa slyšel toliko tuto mluvu.
"A Korina?"
"Jdu pro ni, pane, je-li vám libo," pravil s hlubokou úklonou, která se mi zdála být přibarvena posměchem, leč zdvořilým, i neměl jsem tudíž záminku kopnout ho do zadku, byť mně k tomu chuť nechyběla.
"Ach, vzácný pane! Já puknu zlostí!" pravil Miroul, když mladý sluha odcházel. "Tihle Pařížané mají v sobě jakýsi způsob posměvačné zdvořilosti, která mi dokáže pohnout žlučí. Ba i tenhle klouček vám utrousí na pozdrav nějakou drobnou drzost."
"Vyplatíš mu za mne dva soldy. To ho obměkčí."
"Dva soldy! Vyplatím mu políček. Pro hubu na hubu, toť vše, co ode mne Nikotin dostane. A veliký kopanec do zadnice."
Čemuž jsem se zasmál.
"Ach, vzácný pane, mám špatné tušení, co se tkne našeho zdejšího večera. Jaký sluha, taková paní. Vsadím se, že si s námi chtějí zahrávat."
"Dostalo se mi varování," pravil jsem tiše. "Jak to však poznat, Miroule, jestliže se o nic nepokusím?"
"Ach, urozený pane! To by byla škoda. Jestli nepochodíte, zůstanete ležet s tou svou oškubanou hřívou zahanbeně na koberci! A co řekne naše Barberina, až vás uvidí tak oholeného?"
"Ach, Miroule, teď se mi směješ ty!"
Miroul však nemohl odpovědět. Vešla Korina, prsy jako jablíčka jí vyklouzávaly ze smaragdově zeleného živůtku, sukni měla také smaragdovou, lemovanou dvěma mandlově zelenými pruhy. Holčice byla tuze zdravá a čisťounká a švarná. Ani stopa po nalíčení: čelo umyté čistou vodou, bystré oči, skvoucí chrup, ret tuze labužnický, světlé vlasy spletené do dvou dlouhých copů laskajících jí růžové tváře.
"U všech rohatých, vzácný pane!" pravil Miroul tiše a oči mu takřka lezly z důlků.
"Ach, můj vznešený pane!" zvolala Korina hroužíc se až k zemi v odvážné pokloně. Načež, blížíc se ke mně, oslovila mě svou pařížskou mluvou, tak živou a překotnou:
"Ach, urozený pane! Jak jste nádherný! Jak jsem ráda, když vás vidím tak vystrojeného! Na mé svědomí, to je na umření! Ten satén! Ta fazóna! Ta ramena! Ten střih podle dnešní módy! Ty perly! Jak nádherně se lesknou! Věru se pozná, že to nejsou skleněné cetky z Lyonu! Jak bude paní potěšena, až vás uvidí v tom krásném šňoření!"
"Ona není doma?" pravil jsem, napřimuje se s chladnou tváří.

"Paní musela příchod maličko odložit, neboť ji v jejím paláci zdržela nečekaná překážka, prosí vás však, byste povečeřel bez ní, a slibuje vám, že sem k vám přijde kolem půlnoci."
Po těchto slovech a po jedné z těch úklon, které ji tak příjemně odkrývaly pohledu, Korina mě chopila za ruku a odvedla do malé komnatky měkce vystlané, uzavřené a vyčalouněné nachově rudým sametem, kde trůnil bohatý a tuze pěkně prostřený stůl ozářený množstvím svící a prohýbající se pod tolika pokrmy tak vonnými, že se mi v ústech sliny sbíhaly.
"Hromské dílo, Korino!" zvolal jsem, "pohleďme na tu krásu. Ale smutná krmě, jí-li člověk sám, třebas na ubruse zlatem tkaném a na nádobí ze stříbra. Ráčíš-li mě přijmout za pána a konat mé přikázání, budeš mi společnicí item můj Miroul."
"Ach, milosti!" zvolala Korina, ovíjejíc se kolem sebe co had z ráje kolem stromu poznání a vrhajíc na mne významné pohledy, jež by mě vyvedly rovnou z ráje, kdyby už naši dávní předkové z něho nebyli vyhnáni. "Přeji-li si vás přijmout za pána, milosti? Vy se mne ptáte? Nařizujte, prosím. Budu na vaše přikázání učenlivější, ochotnější, povolnější a oddanější nad všechny manželky sultána tureckého!"
Načež se Miroulovo hnědé oko rozjasnilo a když Korina vyšla za krásného vlnění sukně smaragdově zelené lemované zelení mandlovou, aby přikázala Nikotinovi, že má donést ještě dva příbory, můj rozmilý sluha ke mně přistoupil a pravil mi provensálsky s tváří tuze taškářskou:
"Vzácný pane, nevím, bude-li paní po vás divá, leč komornou už-už můžete hodit do brašny, ta je tak žhavá, že se sama oškube!"
"Tak je," odvětil jsem tiše. "Není mi to příjemné. Děvče se rádo dává prosit - a toto nečiní nijaké okolky. Bojím se, že tu jde o nějakou past nebo o síť, kam se mi snaží vstrčit nos, aby ze mne učinili velikého hlupce. Pročpak by mě chtěli zabavovat ztékáním a odrážením ztečí u této věžičky, kdyby mi hodlali vydat hrad?"
"Ach, vzácný pane," odvětil Miroul, "být vámi, nesnažil bych se po tom tak pátrat, vždyť ta velká cesta nás ponechala nekonečné dny v zakyslé cudnosti."
"Cože, ty darebo!" děl jsem mu, "ty si troufáš mluvit o zdrženlivosti, když jsi mi vyfoukl před nosem komornou paní Béqueretové v Montfortu?"
"Ach, vzácný pane!" zasmál se Miroul, "to je nevýhoda urozeného stavu. Nezískávají důvěru služebných tak snadno co sluhové. Ale pohleďte, váš turecký otrok se vrací. Berte, vzácný pane, mohu-li vám radit. Co vezmete, je vaše."
Korina byla samý úsměv a házení očkem, za ní pak se zjevil maličký Nikotin se zrakem smutným a tváří žalostnou, nesoucí dva příbory, tuze v nitru smutný a rozmrzelý, že nesmí zasednout ke stolu, když Miroul dostal svolení. Vida to dal jsem se obměkčit trucovitými jeho pohledy (neboť byl roztomilý a hezoučký jako dívenka a líc měl tak hladkou a jemnou, že by na ní bradýřka Babetka nenašla ani chloupek k oholení) a z druhé stránky nechtěje mít z toho střečka nepřítele, přikázal jsem mu, aby přinesl příbor i pro sebe, což mělo za následek, že poskočil radostí, oči se mu rozzářily a tvář úsměvem rozjásala, poté pak ke mně přiběhl co klouček a políbil mi ruku s tisícerým roztomilým děkováním. Když pak Korina znovu vyšla, vstrčil jsem mu do dlaně pár soldů, což mi ho v okamžení získalo zcela, znovu mi nastokráte děkoval a pohlížel na mě převelice líbě, a takto mi vstoupilo na mysl, že i mimo hrad mohl bych zde po libosti dovádět od věže po strážní budku. Čtenáři, ty dobře víš, že nejsem těmito příjemnostmi přitahován ani odpuzován, protože je shledávám cizími svému založení, avšak konec konců je bez přílišného škaredění snáším u ostatních, jakkoliv jsou drženy našimi církvemi za převelice hříšné a tuze tvrdě trestány hranici - pykání to, které by se mělo po mém soudu ponechat k rozhodnutí nejvyššímu soudci na onom světě, místo abychom se do těchto krutých krajností vrhali na světě tomto.
Není mi tajno, že mnozí neopomenou ohrnovat nos nad tím, že mě tu uvidí večeřet ve společnosti komorné a dvou nepatrných sluhů. Ale já osobně byl na Mespechu vychován po způsobu starodávném, prostém a venkovském, který si žádá, aby služebnictvo jedlo s pánem, nevidím v tom špatnost a nesoudím, že bych si tím zadával, domnívaje se nadto, je-li komorná dobrá do lůžka, že má být dobrá i ke stolu, kde v této případnosti zrak nahrazuje hmat. Krom toho tvrdím, že není tak líbezný pokrm, který by se mohl obejít bez přítomnosti našich bližních, a mám-li povědět nakonec pravdu pravdoucí, moje miska se nudí, jsem-li sám.
Ať mi to někteří lidé nemají za zlé, záhy jsem pozoroval, že Nikotin i Korina jsou vzezření zdravého a čistého, zrak mají nezkalený, pleť hladkou a dech tuze svěží, a troufal bych si povědět, že jsem daleko raději jedl polévku z hrnce stejnou lžící jako oni než při některých večeřích u lidí vznešených (které nechci jmenovat), kde jsem se snažil potají utřít společné náčiní do svého ubrousku, tak málo důvěry mi vnukala trudovitá ústa, neboť jím jedla předtím. Ach, jak bych přivítal, kdyby v tomto království alespoň lidé zjemnělí jedli tak jako naši dobří Švýcaři, kteří ve svých hospodách dávají lžíci každému stolovníku, aby byl jeden každý bezpečen, že ponese ke rtům toliko to, čeho se sám dotýkal.
Krmě při této malé večeři byly hojné a chutné, víno také, třebas jsem toto pil střídmě, neboť jsem se střežil požívat je nad míru dobře věda, že Bakchus, když mu holdujeme přespříliš, je toliko šalebným přítelem Venuše, k níž zprvu láká, poté však u ní zklame. Korina to myslím věděla také, neboť mě nikterak k pití nenutila, leč právě naopak, jak jsem tak hleděl na její plavou šťavnatost, žhoucí zrak, svěží pleť, vrtivý dřík a pohledy, které by koudel podpálily: toto chování mě nadmíru znepokojovalo, poněvadž paní, objeví-li se až o půlnoci, se octne v nebezpečenství, že najde svou pečeni snědenou od služebné. A neměl jsem nejmenší ponětí, k čemu to všechno mohlo směřovat, i postupoval jsem v té záležitosti co kočka - s naježeným knírem, číhavýma očima a tlapkami už-už připravenými k ústupu.
Když to chutné hodování skončilo, Korina vstala od stolu s tváří tuze odhodlanou, leč s pohyby vláčnými, hrudí rozdychtěnou a s pěknými plavými copy roztančenými po růžových líčkách, a hlasem přitlumeným, jenž však nestrpěl odmluvy, přikázala Nikotinovi a Miroulovi, aby sklidili ze stolu nádobí a zbytky jídel. Načež se oba tvářili, že poslouchají, Miroulovo hnědé oko se vesele lesklo a Nicotin na mě významně pohlédl, což mě zarazilo.
"Prve však, než nás opustíte, moji milí," pravila Korina, "chci, abychom pronesli přípitek panu ze Sioraku a přáli mu, aby byl tak šťasten a blažen ve všem svém milování, jako je nádherný ve svém odění."

To pravivši, položila na dno krásné křišťálové sklenky zdobené zlatými proužky opečenou střídu chleba, která se v Paříži zve tostée (jak jsem slyšel, Angličané z toho učinili toast, tento národ je zvyklý ve všem se po nás opičit), tu sklenku naplnila po okraj znamenitým burgundským vínem, poté v ní smočila rozkošné rty, vycucla jednu kapku a podala ji Miroulovi, který, porozuměl v okamžení tomuto obřadu (třebas v našem Périgordsku úplně neznámému), vypil z ní pořádný lok, a větší ještě vysrkl Nicotin, prve než mi půvabně podal číši, kterou já pak vzal do obou rukou a vypil ji do dna (s veškerou vážností, kterou si po mém soudu vyžadovala tato případnost), načež uchopiv topinku, která zbyla vespod - což jsem myslím učinil správně -, dvorně jsem ji snědl.
"Pan ze Sioraku vypil!" zvolala Korina a oba sluhové mi tleskali, div si dlaně nepotloukli. "Vypil a snědl topinku, kterou jsem mu připravila! Bude tedy šťasten a blažen ve všem svém milování, dá-li Bůh! A nyní," pokračovala s očima plamennýma, "do práce, miláčkové! Pusťte se do toho! V tuto chvíli. Bez odmlouvání a bez prodlévání. Já mám co činit s panem ze Sioraku."
Načež mi stiskla zápěstí malou ručkou a odvedla mě do přilehlé jizbičky, kde ve světle jediné svíčky - která dohořívala - se spatřovalo veliké odestlané purpurové lože, na němž se kupila největší změť polštářů, jakou jsem kdy viděl. Neměl jsem však ani chvilenku, abych si ji déle prohlížel, neboť Korina za mnou hbitě zavřela dveře, spustila závoru, vrhla se mi kolem krku a na rty mi přitiskla svěží ústa.
Ach, čtenáři! Jaký byl toto přípitek! A kolik pevnosti jsem potřeboval, abych neskončil vzápětí na řečených polštářích! Pro smilování! Jak jsem v hloubi duše (a mimo duši také) nenáviděl to malicherné hledisko cti, které mi zapovídalo být úslužným vůči služebné, když se zaslíbila její paní!
Bodejť! V těchto dobrodružstvích bere účast marnivost. Slast tu nestačí. Také je třeba něco slávy. A jakkoliv jsem na Mespechu nebyl bez choutek a náklonnosti k malému hádku Gavašetce (princovy peníze mi nyní umožňovaly darovat jí zlatý prstýnek, který si ode mne byla vyžádala při mém odjezdu z Mespechu), paní z Joyeuse mě byla naučila - a jeden veliký duch mě za to chválil - že jsem bral potěšení i z důstojenství svých milenek.
Ne proto, že mě oslňoval titul, ani že bych baronku kladl nad komornou. Nicméně jsou-li květy stejné, není stejná kytice. Když jsem o pár let později četl Eseje Michela Montaigne, poznal jsem, že v nich mluví nikoliv bez labužnictví o "dámách nalíčených a sofistikovaných". To slovo se mi líbilo, ať už je Montaigne vytvořil sám ze "sofismatu", nebo spíše ho použil skrze analogii s víny, která se vinaři snaží čistit skrze umné směsi (tento postup se v našich jižních krajích nazývá sofistikování). A stran žen já pak dobře cítím, co tím Montaigne rozumí: líbí se mi totiž, není-li dívčina příliš prostinká a umí-li nám dát vychutnat skrze své umění a skrze své zdráhání plnou cenu toho, co nám skýtá. Mám dozajista odpor k oněm arcikoketám, po jejichž šalebném předstírání k ničemu nedojde. Ale třeba věru přiznat, když pevnost má vůli se vzdát, že mazlivosti, jemné hříčky, úsměvy, dvojsmyslná slova i mnohovýznamné pohledy přidávají k prvním šarvátkám cosi škádlivého, což nepochybně zvyšuje cenu darů nejzazších.
Neboť o paní z Tourelles jsem věděl tolik, co mi o ní pověděl Quéribus (v čemž se možná odráželo zklamání zhrzeného milence), a maje za jisté, že důkaz činu je v činu samém, chtěl jsem být ubezpečen, že tato vznešená a galantní dáma pro mě vymyslela sdostatek zlého, aby mi pak splnila všecko dobré, co mi byla předtím slíbila. Neboť přikáže snad některá žena milenci, aby si oholil chlupy na celém těle, má-li v úmyslu dát mu toliko pár letmých políbení na rty?
"Konino," pravil jsem, odtahuje jí ruce, jimiž mě objímala kol krku, a odstupuje od ní na celou délku paží, "co zamýšlíš, má přelíbezná, skrze tyto roztomilosti? Co v tom všem vězí? Kampak mě to vedeš?"
"Pro smilování, milosti, není-li to sdostatek jasné? Což jsem vám nepověděla, že se podrobím vaší vůli? Nač čekáte, jak více se mám ještě podvolovat? Což po mně vůbec netoužíte?"
"Tuze dobře jsi cítila, že ano."
"Nu, pane, ponechme toho žvanění. Nepočínejte si jako špatně cvičený sokol. Vaše pernatá zvěř letí přímo. Vrhněte se na ni."
"Korino," smál jsem se, "to ptáče je dozajista překrásné a něžňounké a rád bych do něho zatnul zobák a drápy. Leč nyní se honím za jinou kořistí."
"Ach, urozený pane!" zvolala, "nemůžete ulovit obě?" A vyprostivši zápěstí z mých rukou, chtěla mi znovu vhodit kol krku svěží ohlávku svých paží, leč já se tomuto útoku vyhnul, uchopil ji za ramena a odstrčil od sebe silou její sličné a libé tělo, jsa v pochybnostech, zda bych jí mohl odolat, kdyby je opět přitiskla k mému.
"Není-li ti hanba, Korino!" zaškaredil jsem se. "Ukradla bys své paní první žeň a ponechala bys jí toliko polovinu sklizně! Je to snad správné činění vůči šlechetné dámě, která k tobě pojala důvěrné přátelství a tak vlídně s tebou zachází?"
Nato Korina nesmírně zrudla a pravila takřka pobouřeně: "Ach, milostivý pane, chovám k paní baronce převelice vřelé přátelství, jsem jí zcela věrná a oddaná a ve všem činím toliko její přikázání!"
"Jakže?" pravil jsem, "a činíš to i nyní? Toto si troufáš tvrdit?"
"Arci!" pravila tuze zlostně.
"Korino, ty mě klameš! Nabízíš mi svoje tělo na přikázání paní z Tourelles?"
"Věřte tomu či nevěřte, pane," křičela se zrakem planoucím, "je to pravda, beru si v tom za svědka blahoslavenou Pannu a všechny svaté z ráje."
"Z jaké příčiny?" zvolal jsem, zvedaje ruce k nebi.
"Z té příčiny, aby vás vyzkoušela."
"Aby mě vyzkoušela?" pravil jsem zíraje, "a proč?"
"Chce vědět, zda máte dostatečné vlohy, aby vám dovolila důvěrnosti, po nichž toužíte."
"Kýho ďasa!" zařval jsem opilý náhlým vztekem. "Toto je Paříž? Toto jsou naše zjemnělé dámy ode dvora? Vyzkoušet mě! Slyšel-li kdo někdy takovou drzost? Jsem-li snad hřebec, aby mě podrobili zkoušce, prve než mě odvedou do hřebčince? Mně chtějí prostrčit čumákem kruh jako býkovi? Hromské dílo! Toto já nesnesu! Kdo je tato vznešená

dáma a jak vysoko se nadouvá ve své královské ctihodnosti, že mám být vykázán na předměstí a záhumení jejích radovánek?"
"Pane," pravila Korina nikoliv bez jisté drsnosti (třebas to byla hodná dívka). "Nerozumím ani zbla tomuto říkání. Naši spanilí urozenci ode dvora nečiní zpravidla tolik okolků a užívají si se mnou po chuti."
"To je něco jiného, Korino," pravil jsem a zatvářil se maličko vlídněji. "Máš na svém vábném těle vnadnosti, jimiž lze přivést k zatracení všechny svaté, o nichž ses zmínila. Nijak neopovrhuji tvými půvaby, ba právě naopak, ale nelze mi jinak než se bouřit proti namyšlenosti, která tě chce učinit sudím nade mnou. Má milá," dodal jsem vytahuje vzápětí závoru, otvíraje dveře a vstupuje do síně, v níž jsme byli večeřeli, "přines mi něco na psaní. Chci podat vysvětlení tvé paní ihned, protože zde nehodlám vyčkávat do půlnoci."

41. Jak změnit královu vůli …
Miroul a Nicotin končili s uklízením stolů od zbytků jídel a dokořán vykulili oči, když nás uhlídali před sebou tak brzy, Korinu tuze rudou a mne tuze zamračeného. Naši sluhové však ani nemukli, tak nápadný byl můj hněv a zmatek komorné.
Ta dobrá dívčina by mi asi tuze ráda odmítla vydat psací náčiní, brky a papír, tolik cítila, že můj dopis pro její paní nebude z nejpříjemnějších, leč neodvážila se to učinit, a se sklopenými brvami mi přinesla, co jsem žádal. Načež jsem chvíli rozmýšlel, ořezávaje si brko podle svého zvyku, načmáral si nejprv koncept, jejž jsem si hodlal ponechat pro sebe, a poté jsem napsal baronce z Tourelles tato slova:
"Madame,
nebylo obtíží, jež bych na sebe nevzal, abych se podřídil přikázáním učiněným včerejšího dne ve vašem kočáru, a kdybyste mě bývala poctila svou přítomností ve svém domě, když jsem vás tam byl na vaše přikázání navštívil, uhlídala byste mě bývala takového, jakého jste mě chtěla mít: stran těla tak holého co Nicotin a stran odění tak vystrojeného co dvorský švihák.
Nicméně jsem shledal, že má ochotnost nemohla jít tak daleko, kam byste si ji byla přála dotlačit, protože jsem po rozvážení shledal, jak málo ohledu jste ke mně chovala, když jste mi poslala svou komornou z té příčiny, aby vyzkoušela moje vlohy.
Maje příliš v uctivosti vás i váš stav, abych si troufl navrhnout, že by můj sluha Miroul vyzkoušel opět případné nadání vaše, nevidím za těchto daností jiného východiska než zříci se opojivých krás, na něž jsem si při našem prvním setkání činil naděje, a vzdát se napříště cti, madame, zvát se vaším pokorným, poslušným a uctivým služebníkem.
Petr ze Sioraku."
Přeložil jsem a zapečetil to milostné psaníčko a odevzdal je Korině, která jevila tvářnost tuze rozpačitou a líčka mezi plavými copy jí zrůžověla nevolí.
"Ach, pane," pravila, "nevím, co jste jí napsal, avšak paní bude všecka rozpálena hněvem, že jste se jí opovážil protivit, já pak přišla o večer, od něhož jsem si slibovala velice velmi, jsouc svým založením tak uzpůsobena, že první Kuba, co se nachomýtne, mě přivede do ráje, a vy byste to učinil daleko lépe, protože vyhlížíte tak záletně a tak ohnivě."
Po pravdě řečeno opouštěl jsem tu roztomilou dívčinu nikoliv bez jistého mrzení a vstrčil jsem jí do dlaně pár soldů, prve než jsem odešel.
Tasili jsme s Miroulem meče, jakmile jsme byli na ulici, byla pozdní hodina a noc sdostatek černá, a snažili jsme se kráčet prostředkem ulice a tudíž v tekoucích výkalech a neřádstvu, aby se na nás nikdo nečekaně nevyřítil z nějakého kouta.
"Ach, vzácný pane," pravil Miroul, který, jsa levák, mě střežil po levici, tak jako já jeho po pravici, "je třeba věru přiznat, že jste veliký blázen, když jste obětoval svoje uspokojení a potěšení věci své cti, a co horšího, že jste si z té pyšné baronky učinil nepřítelkyni! Cožpak jste nemohl ponechat věcem průchod - nebyly přec takové povahy, aby vás příliš obtěžovaly -, místo abyste se té vznešené dámě protivil? Buďte ujištěn, že se pokusí vám to oplatit."
"Ach, Miroule, já ti rozumím! Ale je-li pak třeba plazit se odporně pod nohama nějaké krásky, aby byl člověk nakonec vpuštěn do jejího lože? Paní z Joyeuse, třebas vikomtka, neopovážila se mi provést tak drzý kousek, byť byla ve svých rozmarech tuze pánovitá. Proč bych měl toto škaredé taškářství trpět paní z Tourelles?"
"Vzácný pane, je to přece dáma ode dvora, a u dvora, jakž vidím, neprovádějí se věci tak dobromyslně jako v našich jižních krajích, leč způsobem tuze ukrutným, což jste zajisté zažil dnes odpoledne s panem z Quéribusu. Vzácný pane, třeba být přizpůsobivější mravům hlavního města, nebo ztratíte vše, čehož se obávám."
Ale Alizon, která s Baragranem a Coquillonem byla ještě u díla, když jsem dorazili do domu mistra Recroche (ač noc už byla dávno pokročila), soudila jinak, když mě přišla požádat o svíčku ke mně do jizby s očima tuze spokojenýma, že mě nachází tak časně doma, neboť zvěděla skrze Miroula, kde jsem byl, u koho a proč.
"Ach, urozený pane," pravila, "dobře jste učinil! Na žádný způsob byste nic nedostal! Baronka je prý tuze ovládána svým zpovědníkem a nikterak se nechce provinit cizoložstvím na svém choti, jakkoliv se ráda navenek tak provinilou tváří, aby se jevila být podle současné módy. Ale pokud mohu věřit Korině, v domku v ulici Nalezené krávy se neděje zhola nic - krom snad důvěrností s ní a s Nicotinem."
"Nejsou-li však tyto důvěrnosti rovněž hříchy?" pravil jsem s ústy zejícími.
"Myslíte, pane?" pravila Alizon s tváří jako oukrop. "Komorná a malý sluha? To se nepočítá. Jsou příliš prostí."
Mistr Recroche mi přišel nazítří povědět, že oves a seno se staly v Paříži převelice vzácnými z té příčiny, že do hlavního města se sběhl nesmírný příval lidu a v důsledku toho ceny píce nadmíru zdražily, je tedy tuze zarmoucen, že ode mne musí požadovat nikoliv jeden sold denně za koně, nýbrž dva, a za vodu k napájení že chce od nynějška čtyři soldy namísto dvou.

"Jakže," pravil jsem, "mistře Recrochi, voda rovněž podražila jako oves a seno? Což ji nečerpáte z vlastní studně?"
"Které, milostivý pane," pravil mi s hlubokou úklonou, do níž podle svého zvyku vkládal něco posměšnosti, "tuze ubylo a obávám se, že vyschne úplně: z té příčiny čím více klesá hladina mé vody, tím výše stoupá její cena."
"Mistře Recrochi, deset soldů za čtyři koně jezdecké a jednoho tažného. A čtyři soldy navíc za vodu, kterou vypijí: to činí čtrnáct soldů denně za mou stáj. Toť opravdu přemrštěné."
"Milostivý pane," pravil mistr Recroche, ukláněje se mi podruhé a tato poklona byla tak hluboká, že svýma pavoučíma rukama zametal zemi, "tato přemrštěnost není tak veliká, jak se jeví. Kdybyste prodal zlatníkovi jedinou perlu z těch, jež zdobí váš tak nádherný kabátec, měl byste z čeho živit u mne své jezdectvo po celý rok."
"Ach, mistře Recrochi, konečně vám rozumím! Stanovíte mi cenu podle perel a nikoli podle sena. Ale budiž! Už se o tom nebudeme přít. Dostanete svých čtrnáct soldů."
"Smím-li však, milostivý pane," pravil mi Recroche, ukláněje se mi potřetí (tyto všechny poklony byly myslím příčinou, proč měl takový hrb mezi rameny), "smím-li vás mít za tak laskavého, abych vám uštědřil radu?"
"Smíte a uštědřete, prosím vás, mistře Recrochi. Poslouchám vás."
"Poněvadž nemáte kočár na cesty ke dvoru, avšak chodíte pěšky, tyto perly vás vrhají ve veliké nebezpečenství okradení. Proč je neprodáte za slušnou cenu některému z mých přátel zlatníků a nenahradíte je nepravými, které jsou napodobeny tak krásně, že budou pokládány za pravé?"
"Avšak darebové, budou-li je pokládat za pravé, budou mi je chtít také uloupit."
"Ach, kdepak," odvětil mistr Recroche, "chmatáci se tím pomýlit nedají!"
Čemuž jsem se zasmál a ujistil mistra Recroche, že o jeho moudré radě náležitě podumám, maje v duchu podezření, že zlatník, jemuž bych měl podle jeho přání prodat své perle, by ho zajisté na tomto obchodě učinil více či méně účastným. Pro smilování! přemýšlel jsem, vida ho odcházet, Alizon má pravdu. Ten hamižník by oholil vejce a vymámil by peníze ze všeho, i z dlažby.
Alizon, kterou jsem nalezl čilou a hbitou nazítří v dílně u práce, třebas s očima zarudlýma z noci příliš krátké, se mě otázala, zdali jsem ještě zarmoucen, že mě paní z Tourelles oklamala, a činila mi nemalé poklony stran mého kabátce, což včera opomněla učinit, poněvadž byla prý tolik ráda a spokojená, že jsem tak brzy doma. Načež moje rozkošná pekelná muška zrudla, třebas měla pleť jako broskev, a dodala, že by mi bylo prospěšné, kdybych měl nikoliv jeden, leč třicet kabátců této jakosti, naši dvorští elegáni si pokládají k hanbě, nemohou-li je měnit každý den.
"Ach, Alizon, co se tkne dámy, kterou znáš, tuze málo jsem poután tam, kde necítím náklonnost. Ty arcikokety jsou právě takové co želvy: nevíme, kam sáhnout, chceme-li je pohladit. A představíme-li si, že v zoufalství je obrátíme na záda, nalezneme stále ještě krunýř a nic, co lahodí prstům a jímá srdce."
Načež Alizon vyprskla smíchy a popřála mi dobrý vítr a mnoho štěstí v mém snažení v Louvru: ale běda, po tom, co mi byl pověděl Fogacer, šel jsem tam, co noha nohu mine, stěží doufaje, že mě přijme král po těch projevech milosti a přízně, jimiž mě byl zahrnul Anjou. A vskutku, sotva jsem se o tom slovíčkem dotkl toho jitra před panem z Nancay (kterého jsem zastihl na hřišti u Pěti panenek, kde čekal na bastarda Angouléma, aby si s ním zahrál), hejtman mi pravil, že pro nejbližší čas na to není pomyšlení, poněvadž král byl slyšel, že jsem se zaslíbil jeho bratru, ač jsem hugenot, a pakliže ho tolik miluji, budu ho moci následovat do Polska, až bude vévoda Anjou zvolen králem, za což on, prosí každý den Pána.
"Pane z Nancay," dotázal jsem se, "pověděl jste však králi, jak to všechno bylo nečekané, nahodilé a zrozené mimo nadání z nicotné rozepře s panem z Quéribus?"
"Arci! Ale král se při svých hněvech zavře co ústřice a nechce o ničem slyšet."
"Nezbývá mi tedy," pravil jsem s hřebínkem tuze pokleslým a s tváří zarmoucenou, "než vrátit se do rodného Périgordska, a hlava mi nedrží na ramenou pevněji, než když jsem přišel sem."
"Nevzdávejte se tak rychle," pravil Nancay hlasem notně tiším. "Muž, o němž bylo praveno," pokračoval ne bez jisté zakyslosti, "se rozhněvá, zatvrdí, dští oheň a síru, znenadání však přestane a činí pravý opak toho, co přísahal. Je jako čamrda, kterou tatáž ruka roztáčí hned sem, hned tam, leč vždycky hlučně."
"A jaká je to ruka?" otázal jsem se všecek užaslý, že hejtman královských stráží takto hovoří o svém vladaři.
"Ženská a florentská."
"A tak musím projít skrze ni."
"Toho se střezte: ta dáma je pro toto okamžení málo slyšena, královo ucho má pro sebe jedině váš Coligny. Vábí ho pro svůj plán války ve Flandrech, kde papeženci i hugenoti by se společně vrhli na pomoc povstání guézů proti Španělsku. Král sní tuze rád o této válečné vřavě, třebas už nemůže vydržet jediný den na koni, aby neměl krutý kašel, div si plíce neroztrhá."
Nancay o tom nemohl povědět více, bystrými kroky přispěchal bastard Angouléme se smolně černýma očima, kůží i vlasy, a za ním Téligny, příjemný a dětsky nevinný zeť Colignyho, tento mladíček, kráčející v patách Velkého převora Francie, vyhlížel jako bílá holubice sledující černého havrana.
"Dobrá!" pravil bastard drsným hlasem, aniž koho pozdravil, "poněvadž jsou tu Nancay a Siorac, zahrajeme si čtyřhru bez dlouhého prodlévání."
A aniž koho z nás požádal o mínění, poslal mě svým strohým způsobem hrát s Télignym a k sobě povolal Nancaye, což mu mělo zabezpečit snadné vítězství, z něhož chtěl navíc vytěžit pár zlatých skrze sázku. Ale Nancay prudce odmítl, nechtěje odřít tábor hugenotů, jehož byl mírný Téligny, jak bylo patrno, Achillovou patou.
Zatímco vrchní správce míčovny Delay dával zkoušet míčky jeden po druhém hejtmanovi, přistoupil jsem k Télignymu a otázal se ho, může-li to nějak zaonačit, abych se dostal ke Colignymu a skrze něho pak podal svou žádost králi, který mě nechce přijmout, poněvadž mě pokládá za příslušníka strany vévody z Anjou.
"Ať jím jste či nikoliv," pravil Téligny tónem tuze zdvořilým, "pohříchu to na věci zhola nic nemění. Admirál Coligny si

učinil nezvratným pravidlem, že nepředloží králi žádnou žádost osobní, poněvadž si přeje využít vlivu nad ním jen pro veliké věci království."
Ach, přemýšlel jsem v duchu, hleďme naše hugenoty! Povinnost nade vše! Nic než povinnost! Lidé neplatí nic! Ach, jak se obávám o tuto přísnost a o tuto poctivost v lůně dvora, kde jsou přípustny všecky věrolomnosti!
Hra probíhala tuze špatně, protože Velký převor jevil mrzutost, že nevyhrává tolik, jakž by si byl přál, byl nezdvořilý, vzteklý, hádavý, házel jako jeho nevlastní bratr král pálku na zem se strašlivými kletbami (při nichž se nešťastný Téligny všecek třásl), přel se zlostně o ztracené body a vrhal na nás tuze škaredé pohledy, kdykoliv jsme vyhráli hru, což se událo nejedenkráte, neboť pan z Nancay, nespokojený, že bastard se s ním neporadil při stavění hráčů, hrál toliko chabě a neochotně, aniž často užíval svého strašného vrácení.
Nemohu si vybavit bastarda z Angoulému takového, jakým byl na tomto poklidném hřišti, aby mi současně nevytanuly dva obrazy mou mysl zaplavující a skličující: viděl jsem ho takového vskutku ještě dvakráte, jednou ve světle pochodně oné neblahé noci svatobartolomějské s mečem taseným a nohou odstrkujícího mrtvolu Colignyho, kterou jeho vrahové právě svrhli z okna domu v ulici Béthisy; a naposledy v den jeho smrti o čtrnácte let později v červnu měsíci roku 1586 v Aix-en-Provence, kde jsem prodléval nikoliv dozajista z touhy po setkání s tímto zuřivcem, avšak čirou náhodou, když se pustil do křížku s Altovitim, hejtmanem marseilleských galér, kterého obvinil, že o něm napsal zlolajné dopisy dvoru. Načež když to Altoviti popřel a ono vyvrácení veřejně vyhlásil, Velký převor upadl do tak bezuzdného hněvu, že bez ohledu na důstojenství svého úřadu, bez ohlášení, bez vyzvání a bezectně tasil meč a chladně jím proklál tělo Altovitiho, který klesl na kolena, třebas však byl zaskočen a smrtelně raněn, měl ještě sílu vytáhnout z kabátce dýku a vrazit ji Velkému převorovi do břicha. Načež vydechl a Velký převor ho následoval před stolici svrchovaného sudího o osm hodin později, do posledního dechu chrle proti Altovitimu děsivé kletby.
Bez Quéribuse bych měl myslím pocit, že trávím v Louvru dny tohoto života tak krátkého v marném čekání. Jenže baron byl poblázněn do šermování, bez ustání se v něm cvičil ráno i večer, a poněvadž jsem ani já neměl co dělat než doufat, že změkne vůči mně panovníkova vůle, chodil jsem s ním do síně, kterou jsem popsal, a zápasil tu s Giacomim, tu opět se Silviem, který pojal ke svému italskému krajanovi veliké přátelství, nejsa z těch lidí, u nichž malý charakter kazí velké schopnosti, právě naopak. I dalek toho, aby se obával v Giacomim soka, o což by se strachovalo srdce méně vznešené, doporučil ho urozencům své školy a přivedl mu žáky.
Bylo třeba vstávat za časného jitra, abyste je viděli zápasit jeden proti druhému, což činili denně, leč jakoby potají, neboť nic neopotřebuje dovednost mistra šermířského více, než má-li každý den křížit meč s neobratnými partnery. Neodvažuji se povědět, byli-li stejné síly či nikoliv, a v opak k tomu, co byl pravil rozmilý Miroul, soudím, že bylo nemožné to rozeznat, neboť ve svých zápasech nikdo z nich se nevyhýbal zásahům druhého ani nepočítal svoje. Takovou cestou se nevydávali. Snažili se navzájem předčit v některých výpadech, ježto si navzájem ukazovali, aniž však zacházeli tak daleko, že by si prozrazovali mechanismus svých tajných úderů. Silvio byl proslulý jedním, který směřoval k hrdlu, a naučil mu vévodu z Anjou a Quéribuse teprve tenkráte, když mu přísahali, že ho použijí v nejzazším případě k záchraně života, miloval tento hubený obr, tenký a ohebný jako nit a vyznávající stejně co Giacomi podivuhodnou laskavost, svého bližního více než kdejaký pastor nebo kněz, jsa k jednomu každému vlídný a zdvořilý, protože si obliboval své umění toliko pro ně samotné a tuze nenáviděl souboje a krev. Nicméně, mám-li nalézt nějaký nedostatek, zdálo se mi, že je snad maličko marnivý na rozdíl od mého bratra Giacomiho, který přeháněl opomíjení svých schopností až k pokornosti, nezmínil se v Paříži živé duši krom mě jediného, že zná - v současnosti samojediný na světě - proslulý úder pod koleno, řečený také Jarnakův, poněvadž baron tohoto jména jej v zákonném souboji použil před dvaceti pěti lety proti La Chataigneraieovi, naučil se ho od věhlasného italského maestra, jehož dědictví byl převzal Giacomi.

42. Kázání faráře Maillarda

Dne 10. srpna měsíce, což byla neděle, poslal mi Petr z Hvězdy po malém služebníkovi lístek se vzkazem, že by mě rád vzal, jak to byl před časem slíbil, do kostela svatého Eustacha (velice blízkého, neboť stál na kraji ulice Prouvellské), abychom vyslechli kázání faráře Maillarda, který byl milován lidem pro svou halasnou výmluvnost.
Vskutku k desáté hodině mi Coquillon přišel povědět, že na mě pan nejvyšší dveřník čeká v dílně, kde jsem ho nalezl, jak mě vyhlíží, prkenný a černě oděný, s dlouhým nosem a rozmrzelou tváří, nicméně však zaujatý ve svém pomlouvání všeho možného a rozhořčený nad zkaženými mravy století.
"Ach," zvolal, pohlížeje na mě a usmívaje se jakoby z přinucení, "ejhle ten kabátec, o němž se tolik žvanilo! Drahý Sioraku, co to slyším? Vy se pouštíte do soubojů? Anjou vás miluje! Král vás nenávidí! A baronka z Tourelles hledá někoho, kdo by vás zmordoval."
"Jakže!" pravil jsem vycházeje do Železné ulice. "Mám-li tak špatnou pověst u žen v Paříži?"
"V celém království, Sioraku," pravil Hvězda s trpkým pousmáním. "Není na světě zlomyslnější šelmy nad ženu, ani chlípnějšího hovada nad muže."
"Och, och! Můžete to dokázat?"
"Tisíckráte," pravil Hvězda pokyvuje hlavou. "Slyšte prosím toto. Pan z Neuville, rada pařížského soudního parlamentu, muž mladý, pošetilý, nepříliš vzdělaný a ještě méně moudrý, mozku tak chabého, že neumí snad do pěti počítat, všude se hloupě honosí velikostí svého údu. I všimnul si, že naproti jeho domu v úzké poměrně uličce prodlévá často u okna jedna krásná kupcová, počal se často nyní v srpnu objevovat nahý v okně svém, holedbaje se svými mužnými přednostmi, a ta dáma, když se nasytila pohledem, rozhodla se nicméně postěžovat si manželovi, a ten se schoval za okno a vystřelil vám znenadání na toho frejíře z malého praku kamínkem, tento kamínek zasáhl a poranil ten krásný cíl natolik, že náš rada leží nyní v posteli. Toto se událo, Sioraku, včera právě v této ulici Prouvellské, kudy

nyní kráčíme."
"Ach!" pravil jsem se smíchem, "milý můj Hvězdo, to je úžasné! Jak toto všechno víte?"
"Poněvadž platím za toho, kdo všechno ví," pravil Hvězda, "takže nespadne v Paříži nikomu vlásek z hlavy, aby mi to nějaký ješitný Kuba nepřiběhl povědět, dotazuje se mě vychloubačně, zda to vím."
Pozoroval jsem, jak jsme se blížili ke kostelu svatého Eustacha, že tam směřují zástupy lidí ze sousedních ulic.. "Ten Maillard," otázal jsem se, " je tak učený?"
"Nikoliv. Je toliko jedním z těch tisícovek kněží a mnichů, kteří vytvářejí mínění Pařížanů."
"Tisícovek?" otázal jsem se zíraje. "Takové jsou jich spousty?"
"Ach, Sioraku!" pravil Hvězda ztišeným hlasem. "Všude se jen hemží! Je jich nejméně deset na každou ulici, a v hlavním městě je ulic čtyři sta třináct. Sioraku, Sioraku, střezte se ve svatém Eustachu usmívat nebo smát, ať pronáší ten Maillard jakýkoliv nesmysl: jeho věrní by vás rozsápali."
"Věřte mi," šťouchl jsem do něho loktem, "budu pokrytecký a nad ďábla svatouškovský."
Ach, čtenáři! Farář Maillard, když se zjevil na kazatelně! Jak podlou hubu, násilnickou a ruměnou, předváděl svým ovečkám, nos tlustý a jakoby chlípný, ústa široká a krvelačná, zraky planoucí, obočí co křoví husté, kůži červenou a trudovitou a řeznické ruce vhodné spíše ke kuchání nožem na jatkách než k udílení rozhřešení.
"Dnešního dne," začal se zrakem sklopeným a hlasem tichým a tlumeným, který se při jeho kázání náhle pak rozduněl co hrom, "budu promlouvat o ženách a o kacířích."
To pravil zmlkl a tvářil se, jako by se modlil, a jakkoliv bylo v kostele lidu nespočetně, rozhostilo se takové ticho, že byste slyšeli pípnout jeptiščí pšouk.
"Ach, ženy! Ach, dívky! Ach, slečny!" pravil farář Maillard buše pěstí do ohrádky, "vy, které žijete toliko v marnivostech a chlípnostech, mějte se na pozoru! Vy, které nevíte co činit, abyste uváděly muže v pokušení! Vy, které si líčíte tváře, abyste přilákaly zákazníky! Vy, které si na hlavu strkáte ty krásné paruky a hřebeny, jimiž si cucháte a vlníte plavé vlasy nad čelem perlami posázeným! Ach, ženy, co to činíte? Pán vám dal obličej a vy si vymýšlíte jiný! Pán vám dal tělo a vy si z něho tvoříte jiné! Vy si zvedáte a kulatíte prsy skrze zdobné živůtky! Vy si nadouváte boky skrze vycpávané sukně! Vy se vzadu nafukujete skrze falešné zadky! Vyvyšujete se na podpatcích, upejpáte se, plýtváte usmíváním a oček házením, kroutíte se při chůzi - a tak už toliko na vás pohlédnout značí těžce zhřešit!"
Nyní farář Maillard zavřel oči a pohyboval rty, jako by se modlil, kdežto věřící, čekající na pokračování, zadržovali dech.
"Ach, ženy! Ach, dívky! Ach, slečny!" zopakoval Maillard hrozivým hlasem, opět buše do ohrádky ohromnými pěstmi, "přemýšlíte-li o tom, co činíte? Vám, které se tolik obáváte hanby, že byste se nechtěly ukázat nahé ani svým manželům, je-li vám povědomo, co nastane, až se objevíte po své smrti před stolicí nejvyššího sudí?"
A znovu se maličko odmlčel, pak Maillard spustil dunivým hlasem:
"I povím vám to nyní. Za trest za vaše marnivosti a spuštění čerti v pekle vás svléknou donaha; čerti vás budou stotisíckráte vláčet skrze celé peklo nikoliv před jedním mužem, nýbrž před sto tisíci, kteří se vám budou z plna hrdla smát a posmívat, vidouce vaši hanbu a stud. Jakým zmatením budete jaty, až se uhlídáte vláčeny úplně nahé, až budete obnažovat a ukazovat, co máte nejhanebnějšího, a až budete v tomto spřežení tisíckráte a tisíckráte vezeny po pekle u halasném dunění fanfár a trub, budou se čerti smát a chechtat provolávajíce: ‚Vizte! Vizte! Ejhle smilnice! Ejhle nevěstka! Ejhle paní z té a z té ulice v Paříži - jmenujíce ji a jmenujíce ulici -, která tolikráte a tolikráte smilnila s tím a s tím a s mnoha jinými!
A tehdy sto tisíc a dalších sto tisíc osob, které vás za vašeho života, ženy, převelice dobře znaly, vaši zemřelí rodiče, vaši přátelé, vaši sousedé, všichni jati proti vám smrtelnou nenávistí, přiběhnou se na vás podívat, aby se vysmáli, řkouce jeden druhému: ‚Vizte ji tam nahou, láryni! Vizte ji tam, ludru! Hr na ni, hr na ni, čerti! Hr na ni, démoni! Hr na ni, lítice! Vrhněte se všichni společně na ty nevěstky ohavné! A ať se jim dostane tolikerých muk a tolikerého soužení, kolik měly za žití svého rozkoší!' "
Když byl ze všech sil svých plic vyřval tato slova, farář Maillard se odmlčel, pohlížeje s tváří zarudlou, s pěstmi sevřenými na ohrádce a s očima přivřenýma na své ovečky, jako by na nich sledoval účinek svého proslovu, a pokud jsem mohl vidět, jevilo se mi, že jeho slova uspokojila větším dílem muže než ženy, poněvadž od něho slyšeli, že toliko ženy hřeší a nikoliv oni. A já pak klouzaje jedním okem sem, druhým okem tam, shledával jsem, že mé sousedky jsou ustrašené a současně vzpurné, jako by cítily tíži této nespravedlnosti, což si netroufly dávat najevo jinak než kradmými pohledy navzájem vyměňovanými. Zdali Maillard cítil či necítil tuto odbojnost, nebo se dával unášet rozkoší z tohoto líčení pekla, není mi povědomo, leč on nabíraje dech a hlas a šíře se o trestech a mukách, které čerti uloží ubohým obnaženým ženštinám, zabral se dlouze do podrobností tak strašlivých a odpudivých, že bych je zde nedokázal opakovat ze strachu, abych neurazil dámy mě čtoucí.
Přítomným ženám dokázal pro tu chvíli nahnat strach z toho, že pášou hřích přináležitostí k něžnému pohlaví, jako by se tomuto pohlaví chtěl mstít, že si k němu svým kněžským slibem zamezil přístup.
Toto kázání, byť bylo svou důrazností sebekrutější, jevilo se mi však tuze neužitečným, neboť mi není známo, že by někdy v srdcích lidí děs z onoho světa převážil rozkoše této chvíle, tím spíše, že v náboženství papeženském stačila hříšnicím ústní zpověď, aby je očistila od hříchů a vrátila jim duši neposkvrněnou. Nanejvýše bylo se lze od této blátivé výmluvnosti nadít, že v tomto týdnu vzroste u svatého Eustacha počet kajícnic i počet denárků, které třeba vyplatit kněžím za rozhřešení.
Ale všechno končí, a třebas do toho Maillard vkládal tolik zálibnosti, dospěl posléze k dovršení strašlivých trápení očekávajících v pekle něžnější polovinu lidstva co trest, že páchala smilstvo s druhou polovinou. Nabíraje tehdy dech, neboť se tuze rozehřál rozváděním všech těchto trestů, odmlčel se, dlouhý čas se v tichosti modlil a znovu pak spustil přitlumeným hlasem:
"Byť jakkoliv veliké jsou nevázanosti žen a jakkoliv spravedlivé je potrestání, jímž budou v pekle nelítostně

navštíveny, jedno i druhé není ničím ve srovnání se strašlivým a opětovaným zločinem páchaným proti naší Matce církvi, proti blahoslavené Panně Marii Matce boží, proti všem svatým, ba proti Bohu samému skrze krvelačné přisluhovače církve domněle obnovené. Ach, bratři moji! Už měsíc jsme svědky, jak tito proklatí hugenoti se sbíhají po stovkách a znovu po stovkách do této naší Paříže, smějíce se a pošklebujíce co čerti skrytí v cizoložných alkovnách, aby se zúčastnili té mrzké svatby - pravím věru té mrzké svatby! -, která má spojit, sám Bůh si při tom zastírá tvář, velikou princeznu katolickou, sestru našeho panovníka, s tím falešným a lstivým lišákem reformovaným z Navarrska. Ach, nebesa! Lze-li sloučit vodu a oheň ve spojení proti přírodě, a troufám si říci ve spojení neřestné! Nalezne-li se v tomto království jediný odpadlický biskup, který by té svatbě požehnal, když se proti ní ze všech sil staví náš svatý Otec papež? A dopustí-li neblahý osud, aby k ní přes jeho svrchovaný odpor došlo, nebude toto bohapusté spojení dílem a darem téhož Satanáše, který zlopověstné hlavě hugenotů vymohl přízeň našeho nebohého krále, a tohoto krále nyní onen věrolomný a zkažený rádce podněcuje, aby pomáhal hugenotským guézům ve Flandrech proti vojskům Jeho nejkatoličtějšího Veličenstva Filipa II. Španělského, který je dnes záštitou naší církve římské v křesťanstvu … Ach, bratři! Budeme-li nadále trpět, aby nás zde v Paříži jedem hubili oni nežádoucí hosté, kteří se tu hemží co červi ve zdechlině, vtírají se do vašich domů, aby porušili vaši víru, a nedaří-li se jim to, pomýšlejí toliko na to, aby vás zničili zúplna, i vaše duše, i vaše těla. Ach, bratři! Jaké to neštěstí, máte-li přechovávat tento ďábelský jed v žaludku a dovolovat mu, aby vám vnikal do jater a otravoval je, místo abyste jej vyvrhli, čímž by se vám ulevilo a byli byste zhojeni! Ach, bratři! Věřte mi! Třeba jen maličko srdce a srdnatosti, abyste se navždy zbavili té ohavně se plemenicí havěti a vykonali konečně dílo svatého vyhlazení svatým Otcem doporučené, toto dílo vám navždy navrátí pokoj, vám, vašim ženám, vašim dětem a dětem vašich dětí. Ach, bratři milovaní! Účastníte-li se tohoto dobrého díla, chopíce se bez meškání nejsvětějšího ze všech mečů, a vyvrátíte-li z kořán lidských to kacířství Bohem prokleté, tehdy pravím vám ve jménu Boha Otce, Syna i Ducha svatého, že bude navěky zajištěno vaše spasení v sídle blažených a vy vstoupíte přímo do ráje, aniž projdete očistcem, nebo krev jednoho jediného kacíře, pravím věru jednoho jediného, vás očistí ze všech hříchů, které jste byli předtím spáchali. Ano, bratři moji milení, pravím vám v pravdě: i kdybyste byli spáchali až do tohoto okamžení, kdy s vámi mluvím, všechny možné zločiny, urážky, smilstva a krutosti, ba i kdybyste zabili otce, matku, bratra, sestru či příbuzného, všechny tyto hříchy vám budou prominuty, až ozbrojíte své paže, abyste pomstili Boha a ochránili svatou církev katolickou, apoštolskou a římskou před smrdutými kacíři, kteří se ji pokoušejí zničit."
Když vyřval z plna hrdla ta děsivá slova za převelikého bušení a tříškání do ohrádky, farář Maillard se odmlčel a v krátkosti začal znovu hlasem znenadání tichým, libým a úlisným:
"Toto je ta milost, kterou z hloubi svého otcovského srdce přeji vám všem zde, bratři moji, nabádaje vás, abyste se naléhavě modlili k Bohu, kéž vám ve své lásce a milosrdenství ráčí napomáhat v tomto spravedlivém a bohulibém konání, o němž praveno. Bratři moji, sdružuje vás všechny v tomto povzbudivém a utěšlivém přemyšlení na blízké vykořenění kacířství v tomto království ad maximam Dei gloriam vybízím vás pomodlit se se mnou Otčenáš a Zdrávas Maria."
"Pro lásku boží," všeptl mi Hvězda do ucha, dotýkaje se mé paže, "přestaňte se, Sioraku, třást co kachna s hlavou uťatou a pro smilování modlete se, modlete se co nejhlasitěji! Každý je zde ode všech sledován a byla by to vaše smrt item moje, kdyby jen maličko podezírali, že se protivíte tomu, což jste byl právě slyšel."
Vrhnuv tehdy kolem sebe opatrný pohled, uhlídal jsem tolik očí lesknoucích se horlivostí, hněvem a nenávistí, že jsem uposlechl dobrého Hvězdu a se srdcem stísněným připojil jsem svůj hlas k hlasu tohoto davu, který si zbožně prosil od Boha slitování a lásky odvahu k záhubě jedné části křesťanstva. A jakkoliv jsem to činil hlasitě a s troškou namáhání, chtěje si připomenout Zdrávas Maria, tuto modlitbu mě přece naučila Barberina za mého dětství a kterou jsem rád odříkával dvakrát denně tím spíše, že mi v chlapecké představě Marie s Barberinou maličko splývala, modlil bych se s tímto pobloudilým lidem toliko ústy, bez účasti srdce, nebýt toho, že jsem dával své modlitbě zcela jiný smysl než ostatní, zaměřuje ji k přání po bratrském urovnání mezi papeženci a námi, aby nikdy žádná z těch dvou stran neopakovala na druhé krveprolití michalské noci, které po pravdě řečeno poznamenalo má mladá léta nezapomenutelným děsem.
"Sioraku," pravil ke mně Hvězda, když jsme konečně vyšli z kostela, "ani muk, prosím vás, prve než dojdeme k vám domů: mohl by nás někdo slyšet."
Musel jsem tedy hryzat svou uzdu a polykat svůj hněv, pokud jsme nedošli do dílny mistra Recroche, jež byla prázdná, všecka práce byla o nedělích a svátcích svatých zapovězena, tyto svátky pak byly příliš časté na vkus mistra Recroche, který nemiloval faráře, poněvadž, jak říkal, "při každém kázání vymýšlejí nového svatého, jehož třeba slavit nicneděláním: radost z milodarů a zkáza pro obchodování."
"Milý Hvězdo," pravil jsem s hrdlem sevřeným z toho, co jsem právě slyšel, "káží-li takovým pekelným způsobem ve všech kostelích, kaplích a klášterech pařížských?"
"Po pravdu řečeno," pravil Hvězda zvedaje obočí, "jsou faráři mírnější než tento Maillard, jsou však i horší."
"Ach," pravil jsem v naprostém zmatku, "povězte mi, můj dobrý a poctivý příteli, co to znamená? Je-li to co jiného než výzva k mordování?"
"Přímá a zjevná. Udivuje vás to z té příčiny, že u vás na venkově nechodíte na mše. Já však poslouchám takovéto kázání o všech nedělích a byť mě pokaždé pobouří, sotva mě ještě překvapí. Ach, můj drahý Sioraku, věřte mi! Neprodlévejte zde déle, než třeba pro vaše záležitosti. Pryč odtud, pryč, co můžete nejrychleji! Byl byste u velkého Turka ve větším bezpečí než tady v Paříži!"

43. Sestra Gertruda

Když mluvil, ozvalo se zaklepání, a jelikož v tuto hodinu nebylo doma nikoho, šel jsem otevřít, a roztržitý v mysli své tou závažnou rozmluvou uzřel jsem dámu, velkou a tuze pěkně oděnou, kterou bych býval mohl poznat i přes její masku po její chůzi a po jejích světlých vlasech, ale pozdraviv ji takřka chladně otázal jsem se jí, koho si žádá v domě navštívit.
"Nu přece vás, bratře spanilý," pravila odtahujíc od úst háček, držící masku před krásnou tváří, "vás," pravila libým hlasem, "předně vás a po vás víte koho."
"Jakže!" zvolal jsem zíraje, "paní Gertruda z Luku! Ach, jak jsem rád, že vás vidím!"
"Ach, milovaný bratře!" pravila plavá Normanďanka vrhajíc mi paže kolem krku a objímajíc mě, až jsem ztrácel dech a pod nohama půdu, "jakéž potěšení, že jsem opět u vás!"
To řkouc tiskla mě tuze mocně ke své sladké hrudi, a já bych nedokázal uniknout vřelým rtům, které mi jezdily po lících, nebýt toho, že jsem jí strčil hlavu přes rameno právě včas, abych v této poloze uzřel dobrého Hvězdu s nosem protáhlým a pusou našpulenou, jak se tuze mrzí nad naším objímáním, jak zběsile prchá z dílny a zabouchává za sebou dveře, tolik měl nejvyšší dveřník v ošklivosti milkování mimo manželství, když byl dokonce i ve vlastním manželství nalezl tak málo potěšení.
"Madame," pravil jsem bera ji za ručku a odváděje ji, aby usedla, poněvadž vsedě pokušení, do něhož mě vrhala, jevilo se mi menší. "Kdepak se tu berete, objevujíc se tu zázrakem co dea ex machina a právě v ten čas, kdy vás nejvíce potřebuji?"
"Není to nijaký zázrak," pravila, "přicházím jako jeden každý maličko lepšího rodu v království, abych byla přítomna sňatku princezny Margot a toho mrzkého kacíře, třebas mi srdce krvácí nad tímto spojením proti přírodě, a když jsem jela skrze Monfort-l'-Amaury, kudy mě vedla cesta, paní Béqueretová, která právě od vás dostala dopis, mi pověděla, kde přebýváte. Je-li však pravda, bratře můj spanilý," pravila přimhuřujíc oko a tváříc se, že chce znovu vstát (leč s rukou na rameni jsem jí v tom zabránil), "je-li pravda, že mě tak naléhavě potřebujete?"
"Jakže, madame, paní Béqueretová vám nepověděla, co od ní žádám?"
"Svěřila mi, že s tím souhlasí, leč nesvěřila se mi s čím."
"A vy, madame …"
"Ach, Petře, neříkejte mi už madame! Nemáte-li mě ani trochu rád?" pravila a opět se zatvářila tak zarmouceně a svatouškovsky, že jsem se začal znovu obávat jejích útoků.
"Sestro milená," pravil jsem, tiskna jí silněji ruku, na niž ona položila tvář, otáčejíc půvabnou šíjí, a přitiskla teplé rty (a přisámbůh, že mě tyto půvabné ženské způsoby obměkčují a získávají!). "Zda, byste mohla," mluvil jsem dále, polykaje sliny, "kdybych vás o to poprosil, přebývat u paní Béqueretové v Montfortu? Přijala by vás tam?"
"Zajisté! Ale co bych tam činila, tak daleko od svého Samsona a od vás a od Paříže a od krásných slavností, jež se tu budou konat o svatbách princezniných."
"Ach, madame!" zvolal jsem, "je to nutné! Samson zde podstupuje skrze svou topornost a nevinnost krutá nebezpečí!" A bez meškání jsem jí vyprávěl o tom zlém setkání s procesím, kdy můj milovaný bratr nesmekl před zmrzačenou sochou Matky boží Carolské a málem přišel o život.
"Ach, toho jsem se obávala! Je čistý a ušlechtilý a nevinný co anděl, ten můj milý hugenotík. (Ach! vzpomněl jsem si, alespoň tenhle není "mrzký"). Leč při Panně blahoslavené, moje pomsta by byla hrozivá, kdyby mi ho zabili," křičela, sahajíc rukou po silné dýce, kterou měla za pasem, z čehož jsem viděl, že krásná Normanďanka právě přicestovala, přesto však byla tak svěží a neumdlená, jako by vyskočila z lůžka.
"Co by mi pomohla vaše pomsta, má milá, a vám také, kdyby Samson nebyl už naživu? Sestro, třeba se rozhodnout, a v krátkosti. Samson tu zůstat nemůže, protože přímo křičí po všech ulicích a po všech koutech, že je náboženství obnoveného a že si hnusí modly a svaté."
"Co činit? Co činit?" zvolala paní Gertruda tuze zarmouceně.
"Já vám to povím: zapomeňte na slavení sňatku, který je vám buď jak buď málo po chuti. Vezměte Samsona a odvezte si ho v klíně do Montfort-l'-Amaury. Ve dne ho posílejte mezi kelímky do apatyky; v noci pak víte kam; a v neděli na mši. A bůh pomoz! Bude zachráněn! Zde kdyby zůstal, obávám se nejhoršího."
Paní Gertruda z Luku se poté odmlčela s víčky sklopenými nad zelenýma očima (tolik mi připomínaly krásnou kočku, kterou jsme měli na Mespechu), a poněvadž si kousala rty, dobře jsem viděl, že kolísá mezi radovánkami, jež si slibovala od skvělých slavností při princezniných svatbách, a na druhé straně mezi velikou, třebas nepříliš věrnou láskou k sličnému Samsonovi. Krom toho vida ji vyšňořenou co královnu a takřka stejně skvoucí v krásných šatech a špercích co paní z Tourelles, uměl jsem si představit, že stejně co vidět touží být v hlavním městě viděna; že by ráda běhala po libosti po nákupech od Velké ulice svatého Honoré až po most svatého Michala; že chce nahlédnout ke dvoru, kde by jí její krása mohla přivolat galantní setkání; a netoliko uhlídat zázraky královské svatby, leč daleko lépe - vyprávět o nich příbuzným a známým po návratu do Normandie. Místo toho jsem ji vybízel, aby se šla uzavřít na pustý venkov, kde po celý den mého půvabného bratra nebude vidět (neboť bude zahrabán ve svých kelímcích), i nebude mít jinou zábavu než lenošit na lůžku jako svišť pod zemí a sbírat síly pro další noc.
"Sestro," pravil jsem sdostatek chladně, "nechť se jakkoliv ustanovíte, poněvadž vím, že magister Béqueret touží po Samsonovi a že Samson má nemalou chuť pracovat v apatykářství, jelikož se zde k smrti nudí, rozhodl jsem se, že ho zítra bez velikého meškání a prodlévání odvezu do Montfort-l'-Amaury, ať už pojedete s námi či nikoliv."
"Ach, bratře můj!" zvolala vstávajíc a se slzičkou, jež ji v pravý čas rozzářila zelené oči, "jak jste na mě přísný, zlý a odměřený! Není možná, takto se mi odvděčujete za velkou a sesterskou lásku, kterou k vám chovám? Sotva jsem dojela do Paříže, unášíte mi Samsona, nebo svolím-li jet s ním, zbavujete mě krásných slavností!"
"Ach, Gertrudo, dobře vás znám! Chcete mít vše! I Samsona! I slavnosti! A vím já, co ještě? Avšak sestro milá, což

kdybyste odjela zítra se Samsonem do Monfort-l'-Amaury a setrvala tam s ním týden. Poté se vrátíte sama, pravím sama do Paříže na princezniny svatby a po svatbách pojedete bez meškání zpět do Monfortu."
"Ach, bratře můj! Vy jste světec!" zvolala. "Nalezl jste jediné šťastné východisko v mém postavení!"
Po těchto slovech se jí v jásavé radosti slzička úplně vypařila, vtiskla mi na tvář dvě tři políbení, pustila mě a zatočila se ve víru široké sukně, volajíc:
"Je to tudíž rozhodnuto! Odjíždím! Odjíždím! Ach, bratře můj! Mám křídla! Kdeže je ten anděl boží, který mě unáší?"
Běžela pak za mnou po schodech, já před ní, leč s tváří k ní obrácenou, a viděl jsem, jak si oběma rukama zvedá skvělé suknice, aby mohla stoupat rychleji, krásná svěží pleť jí zrůžověla a zelené oči se jí leskly více než kočce držící v zoubcích vrabčáka.
Z komůrky, kde Samson ještě spal - Giacomi byl asi v kostele - neviděla nic. Ani špatně ohoblovanou podlahu, ani špinavé zdivo, ani tu nesmírnou skromnost, ani bídný nábytek, ani okénko otevřené na hřbitov Neviňátek, nic, pravím, krom mého sličného bratra, spícího bez oděvu na lůžku v srpnovém dusnu. Ležel tu v pravdě skvoucí ve své přirozenosti a mužné souměrnosti svého těla, bílé pleti, měděných vlasů a blankytných očí, jenže ty oči nebylo ještě vidět, protože spal …
"Ach, blahoslavená Panno!" volala paní Gertruda s rukama sepjatýma, "není-li to sám Ježíš? A nelze-li tvrdit, že můj Samson je božské krásy?"
"Božské, madame?" optal jsem se s úsměvem.
"Ach, bratře můj!" zvolala a pleskla mě maličko přes ruku, "jakž jste zlomyslný a protivný, připomínáte-li mi mé hříchy, kdežto já se snažím zapomenout je přímo v okamžení, kdy je páchám, odvrhujíc výčitky na dobu pozdější!"
"Sestro má," odvětil jsem, líbaje jí dlaň (tu, kterou mě plácla - a byla teplá, hebká a navoněná), "prosím vás stotisíckráte za odpuštění, že jsem ohavně předstíral mrzoutství a licoměrnost, já, který přec stavím tyto radosti nade všecky ostatní! Sestro, teď však už ani slovo, nechávám vás zde, vašemu krásnému hříchu. Přijdu si pro vás k večeři. A zítra za kuropění odjíždíme do Montfortu."
Načež jsem ji políbil na obě její sladké líce, odešel jsem a zavřel za ní, vlastně za nimi dveře ne bez trpkého povzdechu a prudkého bodání u srdce.

44. Ulice Zakrslíků

Moje jizba mi ve své opuštěnosti naháněla hrůzu, i sestoupil jsem zadumaně a zasněně do dílny, kde jsem nedoufal, že někoho najdu, Miroul odešel hřebelcovat koně, když jsem uzřel Fogacera oděného od hlavy k patám v černém, přecházejícího po dlouhých tlapách a s dlouhýma pažemi za zády, a ten jak mě zočil. vymrštil ďábelské obočí a pravil ke mně, usmívaje se svým dlouhým a pokřiveným úsměvem:
"Ach, jak rychle jste seběhl ze svého holubníčku, mi fili. Tudíž ta Dalila, kterou jsem před sebou viděl kráčet po Železné ulici, nechystala svoje úklady vám, nýbrž Samsonovi. Jenomže mi fili, soudím-li podle toho, co se mi doneslo, vznešené dámy, které odírají ochlupení frejířům, vám rovněž nejsou zúplna neznámy. Tak podobny jsou ženštiny kobylkám na obilných lánech! Causa mali tanti femina soli fuit ."
"Pro smilování!" zvolal jsem, "třeba-li z jediné soudit na všechny? Parcite paucarum diffundere crimen in omnes !
"Jakže?" otázal se Fogacer, "Ovidius? Ten však běhal po frejích! Jaká pak toto autorita! Věřte spíše mému Plautovi: Qui potest mulieres vitare vitet ."
"Ach, Fogacere!" smál jsem se, "slyšte spíše nadmíru moudrého Seneku, multum interst utrum peccare aliquis nolit an nesciat ."
"Však já to dobře vím!" smál se Fogacer, "dobře to vím! Jenomže já k tomu nejsem náchylný. Trahit sua quemque voluptas ."
Když jsme se tím způsobem byť žertem pochlubili věděním a vyměnili si co ranní zdvořilost latinská rčení, s veselým úsměvem jsme si padli do náručí. A tak každý stav má svůj jazyk: pro ctihodné doktory medicíny je mluva ciceronská a pro naše dvorské šviháky na mé svědomí, to je na umření a ostatní žvaní menší šťavnatosti a podstatnosti než naše krásná latina, brašna jejich paměti není tak bohatě zásobena.
"Viděl jsem vás na kázání faráře Maillarda," pravil Fogacer, "byl jste skvělý ve svém kabátci perlami posetém, avšak tuze jste protahoval tvář, slyše ony výzvy ku šlachtatům, které mě naopak nadobyčej rozradostnily a jakoby posílily v mé filozofii."
"J4akže?" pravil jsem zíraje, "rozradostnily, posílily?" Není-li to pravý opak toho, čemu učí Bůh?"
"Jenomže o jakém Bohu mluvíte, mi fili," pravil Fogacer vymršťuje ďábelské obočí. "O Bohu evangelia, který je vlídný a dobrotivý? Nebo o Bohu bible?"
"Vždyť je jeden a týž!"
"Ó nikoliv! Tento srazí bleskem Onana, poněvadž vypustil své semeno na zem, dští oheň na Sodomu, upaluje sodomity, zmorduje skrze ruku Izraele nevím kolik poctivých modloslužebníků a trestá hříšníky peklem. Není-li zřejmé, že tento Bůh, dalek toho, aby nás stvořil, byl naopak vytvořen člověkem k jeho smutnému obrazu - jsa tolik ukrutný a mstivý?"
"Ach, Fogacere!" zvolal jsem. "Pro smilování, mlčte! Čím více vás mám rád, tím více se děsím vašeho rouhání!"
"Jakže!" pravil Fogacer s lenivým a zakřiveným úsměvem, "mého rouhání! Já však jsem nekonečně dobrotivý a nevolám po smrti nikoho ve jménu náboženství kdejakého Kuby či Matěje, byť byl papeženec či obnovený. Sioraku,

slyšel jste dobře Maillarda? Nějaký hugenot mi půjčil sto zlatých. Potkám ho. Žádá po mně dluh. Já ho zhubím. Moje dýka se od toho stane ‚nejsvětějším z mečů'. A ejhle, jsem zachráněn před oprátkou, dostane se mi rozhřešení a jsem zaslíben bez očistce příbytku blažených. Domníváte se, že Maillard je sám, kdo káže tuto nauku? Pravda, hugenot nahradil v nenávisti naší svaté církve žida. ‚Bijte! Bijte! Bijte!' toto se praví, křičí a povykuje každou neděli na všech kazatelnách království, a ty vaše nejsou o nic lepší!"
"Moje!"
"Ach, Sioraku! Michalská noc! A nevím kolik dalších hugenotských ukrutenství. Mi fili, slyšte dobře toto: každé náboženství nemůže než být tyranské a ve svých účincích kruté, poněvadž si osobuje právo mluvit jménem absolutní pravdy, kterou nelze bez smrtelného uražení odmítnout."
"Ach, Fogacere, to mluvíte o horlivcích a nikoliv o lidech dobrých a poctivých."
"Ale kdože jsou ti lidé dobří a poctiví?" pravil Fogacer se zrakem náhle přísným. "Nebožtík La Boétie, Montaigne, Ambrož Paré, Ramus, náš nebohý mistr Rondelet, Petr z Hvězdy, Michal Servet, jehož upálil váš Kalvín v Ženevě, vy, já, všichni lidé, kteří chtějí vnést něco rozumu do přemýšlení lidského a uspíšit vědění století. Mi fili, odpovězte! Dokázal byste obětovat život jediného papežence, abyste dopomohl k vítězství své církve?"
"Ach, věru nikoliv!" zvolal jsem bez zaváhání, jako by se tato odpověď nalézala v mé duši zcela připravená a aniž jsem to věděl, odedávna uvážená.
Nato Fogacer, pohlížeje na mě zrakem tuze blysknavým a s úsměvem na svých zakřivených rtech spíše přátelským než uštěpačným, pravil ke mně hlasem tichým a jakoby přitlumeným:
"Jste tudíž daleko méně věřící, než se domníváte, Sioraku, poněvadž odmítáte vítězství své víry za cenu života jediného člověka."
"Jenomže věřím!" pravil jsem, přesto jakoby otřesen pocitem, jejž právě vyjádřil, a ten pocit mi poprvé vytanul na mysli s novostí, která zdesateronásobovala jeho sílu.
"Nevím," pravil Fogacer. "Nevím, zdali věříte nebo toliko se domníváte, že věříte. Nebo ještě nejste-li spíše příslušník jedné ze stran než příslušník církve, jedna ze stran je stranou vašeho otce, jehož ctíte láskou převelikou."
Tato slova mnou pohnula a ostavila mě mému přemýšlení, nic jsem však nenamítal umiňuje si, že o nich budu rozvažovat ve volných chvílích - volné chvíle, které jsem neměl, volné chvíle, které nemáme nikdy, život s námi harcuje a ponouká nás věčně od potřeby k chtění, od chtění k lásce, od lásky k ctižádostivosti, a tak nakonec dosáhneme konce své cesty, aniž jsme co rozhodli ze svých vnitřních rozporností, což je pohříchu pravda i ve věku, kdy toto píšu a kdy má stužka života už je hodně odvinutá - a přec jen jsem ve stejné nejistotě a pochybnosti co toho srpnového dne léta Páně 1572, kdy jsem rozmlouval s Fogacerem o krutosti víry.
"Fogacere," pravil jsem za okamžení, "jsem, jak víte, tuze sužován tou neblahou a nešťastnou přízní. Myslíte-li, že skrze Anjoua bych se mohl dostat ke královně matce a ta že by naklonila krále v můj prospěch?"
"Ach, královna matka! Královna matka myslí toliko na sebe a má strach toliko o sebe. Představte si, Sioraku, ponižování za jejího kralování, kdy ani v lůžku Jindřicha II. nebyla první. Když zemřel, oděla se do černého a už nikdy se té černě nezbavila. I vlády se takto ujala. A pak je Kateřina regentkou jak za Františka II., tak za Karla IX., ovládá své syny lstivostmi, pochlebováním i slzami, vládne, nikoli však sama a nikoliv bez nebezpečí, ohrožována zprava Guisy, zleva hugenoty. Je to žena silná, ale po celých třicet let svého panování se nepřestala třást, a třese se dnes více než kdy jindy."
"Před čím však?"
"Že ztratí svou jedinou velikou lásku: žezlo. Váš Coligny omámil krále válečným snem o tom tažení do Flander. Karel IX. je chce, pak nechce, poté znovu chce. A pakliže si Coligny podrží vrch, Kateřina už se vidí na cestě do vyhnanství do Florencie. Neboť Kateřina je žena veliké lstivosti, leč maličkých rozhledů, a nemá žádnou myšlenku krom jediné: vládnout. A věříte, že v tomto rozpoložení si troufne postavit se Karlu IX. a vyprávět mu o nepatrném hugenotovi, kterého si řečený Karel IX. předsevzal nenávidět, poněvadž se domnívá, že je oddán jeho bratru?"
"Ach, Fogacere," pravil jsem pokyvuje hlavou, "chápu věru, že nemám větší cenu než zrnko prachu ve vichřicích zmítajících se nad královstvím francouzským, než příteli, podle toho, co jsem před nedávnem slyšel, Coligny je vydán všanc nejhrozivějšímu nebezpečí."
"Synu můj, domníváte se snad, že to nevím?"
A Fogacer, otáčeje se na podpatcích a poskakuje na dlouhých nožkách co černý brouk, jal se přecházet sem a tam po dílně, bloudě jedním okem jakoby roztržitě po krbu, druhým po okně a poté opět po schodech vedoucích do patra, pak se náhle zastavil: rozložil se na svých nekonečně dlouhých tlapách, zkřížil paže a pohlížel na mě, usmívaje se úsměvem významným a současně veselým.
"Mi fili," pravil, "pakli, jak se praví, amare est gaudere felicitate alterius , pak vás miluji nadmíru, poněvadž se převelice raduji z plesání, jímž se hotovím zaplavit vaši duši."
"Ach, Fogacere, je-li jaké plesání, poskytněte mi je tedy bez tolikerého prodlévání. Měl bych věru nárok na trochu veselí! Od času, co jsem v Paříži, kráčím toliko od trampot k trápením. Všeho se mi nedostává, ba i žen!"
"Sioraku," pravil Fogacer s tvářemi nadmutými svou novinou jakoby dobrým vínem, které se mu nechce spolykat příliš rychle, "vzpomínáte si na toho sudího, jehož jsem byl přítelem v Montpellieru a jehož zásluhou jsem vás mohl varovat, abyste uprchl. když soud vás chtěl uvrhnout do žaláře?"
"Tuze dobře. Jsem mu nekonečně zavázán a vám taktéž."
"A budete opět. Tento montpellierský přítel, který odešel z Montpellieru ve stejný čas co já, sídlí nyní v hlavním městě, a jakkoliv se vzdal svých povinností a úřadů, zná převelice dobře jednoho sudího v Paříži. Asinus asinum fricat , pakli se mohu opovážit mluvit o "oslu", neboť jsou oba dva tuze učení."
"Vzácný pane," pravil Miroul, který vstoupil tuze zbrkle do jizby a nevšimnuv si Fogacera, přerušil jeho řeč, "mám-li

vám osedlat koně nebo půjdeme opět pěšky?"
"Sedlej ho, Miroule!" zvolal Fogacer a rozpřáhl dlouhé paže, "svého také a navíc jim přidělej křídla co Pegasovi, aby běželi jako zběsilí! Budete mít k tomu v krátkosti příležitost!"
"A ten sudí?" pravil jsem zíraje, že Fogacer dává místo mně přikázání mému sluhovi, a ten se ostatně vůbec nehýbal, rozvíraje do široka oči každé jiné barvy a jakoby na místě přibitý.
"Ten sudí vydal rozsudek v záležitosti jakéhosi mlýna, v níž byl obžalovaným jistý pán, a rozsudek dal za pravdu onomu pánovi. Ale u čerta, vzpomenu-li si na jméno onoho pána! Prosím vás, Sioraku, pomozte mi!"
"Jakpak mohu?"
"Není přece možné, abyste neslyšel o tomto mlýnu - stojí v jakési vsi na sever od Paříže a je tuze proslulý skrze znamenitou svou mouku a krásné zlaté chleby, které tam zhotovuje dělný lid a prodává ho v hlavním městě. Ale u čerta, vzpomenu-li si na jméno oné vsi!"
"Vy se mi chechtáte, Fogacere," pravil jsem, mrzutý z jeho úmyslných průtahů. "Jak bych měl znát ten mlýn? A jak se mě týká?"
"Velice blízce! O to víc, že řečený pán, který, domnívám se má hrad v našich jižních krajích, byl zdědil tento mlýn od jednoho svého bratrance, a tento odkaz syn dotyčného bratrance rozhořčeně popíral, z čehož pak onen nekonečný proces a jeho šťastný výsledek pro vašeho přítele."
"Mého přítele! Leč jakého přítele? Ach, Fogacere, hněvám se, vy se mi posmíváte!"
"Ejhle, co mi vstupuje po malých drobtech na mysl: ves v níž onen mlýn otáčí svými krásnými křídly - těmi, která nedaleko odtud nosí vaše krásné naděje - zve se Gonesse."
"Gonesse?" pravil jsem. "Gonesse? To jméno znám!"
"Vzácný pane," pravil Miroul, "není-li to onen mlýn, o němž jste. mi tuším říkal, že ho upírají panu z Montcalmu?"
"Montcalm!" zvolal jsem náhle všecek bez sebe. "Fogacere! Vy víte, kde zůstává v Paříži! A vy to nepovíte!"
"Věděl jsem to, pravil Fogacer, vymršťuje svoje ďábelské obočí, "u čerta však, vzpomenu-li si na jméno té ulice! Moje paměť už není taková, jakou bývala!"
"Ach, Fogacere!" řval jsem vrhaje se na něj a popadaje ho za ramena, "vy si se mnou zahráváte! Mluvte! K ďasu! Mluvte!"
"Hromské dílo," vzkřikl Fogacer, "jaké to chování?" A uchopiv se smíchem moje zápěstí, vyprostil se s takovou obratností a silou, jaké bych od něho neočekával. "Ejhle nevděčnost zamilovaných! Ingratis servire nefas !"
"To obydlí, Fogacere, to obydlí!"
"Jak však, nevděčný Polluxi, mám oživit své zapomnění a vyplnit svoje mezery? Má paměť je děravější sýra, v němž se myši uhnízdily! Vše, nač si vzpomínám," volal směje se na plnou hubu a strkaje mezi mne a sebe, jako by si hrál, široký stůl, " je to, že klepadlo řečeného domu tvoří obr Atlas nesoucí svět."
"Ulici, Fogacere, ulici!"
"Miroule!" vzkřikl Fogacer, "sedlej koně! Sedlej je bleskem, synu! A ať mají křídla!"
"Ulici, Fogacere!"
"Ulice nese přesně jméno oněch malých bronzových figurek, z nichž se zhotovují klepadla a jimž se zde říká zakrslíci."
"Ulice Zakrslíků!" zvolal jsem. "Ve městě? Na Starém městě? V univerzitní čtvrti?"
"Na Starém městě! Kam však běžíte, Sioraku?"
"Pomoci Miroulovi!"
"Jdu za vámi, Sioraku!" křičel, hrna se za mnou. "Koně! Koně také pro mě! U všech dobrých čertů toho neexistujícího pekla," jeho hlas mi vysoce a pronikavě zněl za zády, "mám převelikou chuť, protože před vámi urovnávám všechny cesty, dovést vás co nejrychleji do toho vašeho ráje, který by vám měl být o to dražší, že žádný jiný není: dal bych za to v zástavu svou pomíjející duši!"

45. Smutné setkání s Angelinou

Pro smilování! Jaká radost mě zaplavovala, když s Fogacerem před sebou a s Miroulem po svém pravém třmenu jsem ujížděl na své klisničce Velkou ulicí svatého Diviše, kde dnes v neděli byly všechny krámy zavřené, a uháněl jsem přes most Matky boží, rovněž prázdný ode všech vozidel, abychom se dostali na Staré město a v prodloužení Sklenářské ulice, jejíž jméno cestou Fogacer prohodil, do ulice Zakrslíků. A jakkoliv ulice byla o polednách téměř prázdná, neboť lid se z příčiny dusna všecek stáhl do domů, cesta mi připadala nekonečná, měřil jsem ji měrou své strašlivé netrpělivosti.
"Fogacere," volal jsem, při řeči jsem zadrhával a koktal a srdce v hrudi mi zvonivě bušilo, "zdali jste už viděl dům, na jehož dveřích je řečené klepadlo?"
Obrátil se ke mně s hubou otevřenou, avšak neslyše ho, popohnal jsem Pompéiu až k němu a opakoval mu otázku.
"Byl jsem tam, prve než jsem zašel k vám, a je to právě onen dům, před nímž můžete spatřit ten cestovní kočár a ty sluhy, kteří na jeho střechu nakládají množství zavazadel a balíků."
Při tomto pohledu cítil jsem se takřka bez sebe nenadálou obavou.
Seskočil jsem z koně a hodil otěže Miroulovi a na nohou, které mě sotva nesly, jak se třásly, jsem vrávoravými kroky pospíchal k vratům, byla otevřená a míhal se jimi ustavičný proud spěchajících sluhů, jimž provensálsky poroučel majordomus s očima tuze černýma a s kůží na tváři tuze osmahlou. Přiblížil jsem se k tomu chlapíkovi, který se mi nezdál neznámým, prohlásil jsem se a požádal ho, aby mě ohlásil u jeho pána.

"Ach, pane ze Sioraku, dobře si vás pamatuji, protože jsem vás před pěti lety jednou či dvakráte viděl na Barbentanu a dobře vím, jak nekonečně je vám zavázáno naše kastelánství, neboť jsem často slýchal od paní, že bez vás by tam v tento čas nezůstaly živá duše, hovado a kámen na kameni. Ohlásím vás panu z Montcalmu."
I pravil jsem zdvořile, a tato zdvořilost mi sotva procházela sevřeným hrdlem: "Nebudu ho však obtěžovat? Nejste-li snad na odjezdu?"
"Pravdaže!" zvolal majordomus, zvedaje ruce k nebi, "a Bůh sám ví s jakou radostí! Neboť tato Paříž," dodal provensálsky, "je město ohavné, které je nám málo po chuti, a jeho drzí obyvatelé ještě méně. Měli jsme je opustit o osmé hodině, kdyby nám byl nájemce včas dovezl tento kočár. Ale slovu těch taškářů nelze věřit. Pane ze Sioraku, prosím vám, abyste maličko vyčkal. Ohlásím vás."
Ach, truchlil jsem, nalézám Angelinu toliko proto, abych ji ztratil! A to si ještě nesmím přílišně naříkat na osud, neboť nebýt drzosti nájemcovy, nebyl bych ji vůbec spatřil. Po této útěše, která mě zkonejšila pramálo, objevil se znovu majordomus, zdál se mi poněkud méně přívětivým než při prvním setkání, požádal mě tónem zdvořilým, leč s očima sklopenýma, abych ho následoval, a dovedl mě do malé komnatky, kde mě po tuze krátkém pozdravení ponechal zkroušeného z této změněné nálady, ježto nic dobrého nevěstila. A vskutku, když se otevřely dveře, kráčeje mi v ústrety pan z Montcalmu s úsměvem na rtech, ale se zrakem sdostatek chladným a s tváří vyjadřující chvátání a kvaltování. Aniž dal najevo, že se hodlá posadit, pravil ke mně, když jsem vstával:
"Ach, pane ze Sioraku, jak jsem rád, že vás spatřuji! (Ale hromské dílo, jak málo radostným se zdál!) Nezapomněl jsem, jak nesmírně jsem vám zavázán (a nikdy nebyla vděčnost vyjadřována nevděčněji), a nebýt toho, že přicházíte právě, když odjíždíme, protože jsem vyhrál svůj proces, tuze rád bych vás pozval ke stolu a věnoval vám více času, než mohu nyní."
"Pane hrabě," pravil jsem, "byl bych zoufalý, kdybych vás měl zdržovat, avšak zvěděv šťastnou náhodou, kde pobýváte, chtěl jsem vám vyjádřit povinnou úctu, jsa sám v Paříži od začátku tohoto měsíce, abych si tu vyžádal milost od krále."
"Dověděl jsem se to od Nancaye prvního dne, co jsem přišel do Louvru," pravil pan z Montcalmu, "a choval jsem upřímné přání, abyste měl ve svém poslání úspěch."
Ach, přemýšlel jsem, to "upřímné přání", zdá se, nešlo tak daleko, aby se poptal po obydlí člověka, který ho před pěti lety vyrval lupičům z barbentanského lesa a zachránil před smrtí (a jeho ženu a dceru před zneuctěním) z rukou těch krvežíznivých odranců. Toto přemýšlení mi zmrazilo hubu, mlčel jsem a v tichosti pohlížel na pana z Montcalmu; i on jako by v tomto okamžiku zakoušel jakés rozpaky, neboť na něm byl patrný rozpor mezi zevnějškem, který byl sdostatek působivý, byl vysoké postavy, štětinatého obočí, pronikavého zraku a přísné tváře, a nejhlubším nitrem, které nebylo tak klidné, jak by si byl přál, a snad mu i skýtalo všeliké trny a bodláčí, že tak málo dbá závazků, jež tak hlasitě vůči mně vyznává. A tak se nemohl rozhodnout, aby se se mnou rozloučil - třebas si to v tomto okamžení toužebně přál -, a ani já se neloučil, poněvadž jsem chtěl spatřit jeho dceru - což mi beze vší pochybnosti nechtěl dovolit, protože se tolik zpěčoval našim záměrům -, i zůstali jsme takto stát proti sobě, němí a zdvořilí, jako bychom očekávali, kdo se rozhodne odpálit míček na pole toho druhého. A setrvávali bychom takto tváří v tvář co dva augurové (byť málo příchylní k usmíváni) nebýt toho, že do malé komnatky vstoupil urozenec bohatě oděný a sdostatek dobrého vzezření, jakkoliv maličko otylý v těle, se slovy:
"Pane otče, je čas, paní z Montcalmu a Angelina se usadily v kočáře a čekají na vás."
"Pane ze Sioraku," pravil tehdy pan z Montcalmu, zachycuje míč v letu, "tento urozenec je pan z Condomine, který nás provází do Barbentanu, kde si má brát mou dceru."
Zůstal jsem oněmělý, slyše tuto strašlivou novinu tak klidně přednesenou, a pocítil jsem tak mocně, jak blednu v tváři, že jsem učinil panu z Condomine poklonu hlubší, než bylo třeba, leč měla ta poklona aspoň dobrý účinek, že mi vrátila maličko krve na líce.
"Pane," pravil jsem, pokoušeje se zpevnit hlas, "jsem vaším služebníkem."
Nato pan z Condomine, který vyhlížel co veliký hejsek a který asi věděl, jak to bylo s Angelinou a se mnou, nepronesl ani slůvko a odpověděl toliko úklonou. Načež, pohlížeje panu z Montcalmu zpříma do očí a rozhodna se spálit za sebou všechny mosty, poněvadž jsem viděl, že mě chtějí uvrhnout zcela v nicotu, pravil jsem, pronášeje jednotlivá slova s úsilím a se zdvořilostí tak zdůrazňovanou, že v ní bylo lze spatřovat jakousi vyzývavost:
"Pane hrabě, byl bych vám nekonečně zavázán, kdybyste mi ráčil dovolit, abych směl před vaším odjezdem složit poklony paní z Montcalmu a vaší dceři."
Pan z Montcalmu, který byl svým založením prchlivý, zčervenal hněvem, že jsem si mu dovolil takto přiložit nůž k hrdlu, protože nemohl se ctí odmítnout muži, který mu byl zachránil život, zdvořilé rozloučení. Ale nechtěje mu je ani poskytnout, zvolil stejný postup co jeho zeť, beze slova se mi uctivě uklonil, otočil se ke mně zády, uchopil pana z Condomine za paži a vyšel z komnatky, ponechávaje mě stát uvnitř.
Šel jsem za nimi, vyběhl jim v patách do ulice Zakrslíků a uhlídal jsem, že záclony kočáru navzdory polednímu vysilujícímu vedru jsou na dvířkách zataženy. Nepochyboval jsem, že to bylo na přikázání pana z Montcalmu, aby Angelina mě nemohla spatřit a já s ní nemohl promluvit. Rozhořčen tímto ohavným násilím činěným mé milované a nabývaje znovu odvahu při přemýšlení, že pan z Montcalmu, který nebyl nikterak zlý, by nemusel tolik naléhat na svou dceru (do níž byl všecek poblázněný), kdyby se poddávala jeho vůli, nemeškal jsem přiblížit se ke kočáru doufaje, že najdu příležitost, jak na sebe upozornit. Což vida pan z Montcalmu, zašeptal pár slov do uší kočího, který chvatně vylezl na kozlík a hotovil se prásknout do koní, jakmile jeho pán a Condomine zaujmou místa proti dámám, což bylo možné učinit tak, že nadzvedli záclonky, aniž mě dámy spatřily.
Rozhodl jsem se mžiknutím oka. Nedbaje od této chvíle, že urazím člověka, který mě tolik pokořil, oběhl jsem kočár a u druhých dvířek jsem se odvážil nadzvednout záclonku zakrývající pohled dovnitř, poté jsem se poklonil matce i dceři a

pohlížeje té druhé do očí, vykřikl jsem překotným hlasem: "Angelino, budu vás milovat na věky!"
Nemohl jsem pokračovat, vůz se rozejel, pan z Montcalmu uvnitř řval všecek šílený: "Práskni do koní, darebáku, chutě!" a kočí švihal do spřežení o čtyřech koních. V tomto práskání bičem, v rachocení kol s železnými obručemi po dláždění a koňských kopyt nemohla Angelina nic slyšet a ani já, co říká ona (neboť jsem viděl, jak otvírá ústa), i běžel jsem podle dvířek, dokud jsem neztratil sílu a dech. Drže levou rukou nadzvednutou záclonu a pravou vytasený meč, abych jím mohl naplocho udeřit koně, jehož se na mě snažil s hulákáním vypustit jakýs sluha z doprovodu, zachytil jsem od své Angeliny (nebyla nám slova pranic platná) dlouhý pohled luzných očí - které zářily úchvatným leskem v přítmí kočáru, v němž otec, matka i nápadník se pomateně zmítali co bytosti z temnot - a v tomto pohledu jsem tušil stvrzení daného slova a současně slib, že je neodvolá ani ve spárech otcovského násilnictví.
Se srdcem strašlivě krvácejícím, navždy ztrativ všecku chuť k životu, s hrdlem bolestně sevřeným vrátil jsem meč do pochvy, když cestovní kočár odvážel mou Angelinu za roh ulice, naskočil do sedla a vracel se cestou k domovu, ještě udýchaný a během zpocený, s nohama více než jindy se třesoucíma a s hlasem v hrdle tolik přiškrceným, že bych ani za království nedokázal pronést slovo - ale jaké to slovo bych ostatně pronášel? - všechno myšlení mě v tom mém zoufání opustilo, svět přede mnou zčernal co inkoust a všecko moje bytí jako by bylo oloupeno o světlo, které minulých pět let zářilo na konci mé cesty.
Ach, přemýšlel jsem, Angelina nemůže neochabnout, vdá se za toho velikého hlupce, už ji neuvidím. Obava z tohoto neslýchaného neštěstí mě ukrutně svírala, neboť se mi zdálo být takřka nevyhnutelným. Nestaral jsem se o chodce na ulicích, jež má Pompeia míjela smutným krokem, z očí mi neustále tekly slzy, kutálely se mi po lících a dopadaly mi, veliké co hráchy, na ruce, které držely či spíše pouštěly otěže, takže moje klisna by nevěděla, kam zaměřit svá kopyta, nebýt toho, že Fogacerův kůň jel před ní. Kamkoliv jsem obrátil svůj vnitřní zrak nebo oči zamlžené těmito bouřemi, spatřoval jsem v budoucnosti bez Angeliny toliko životní poušť bez konce, drsnou, kamenitou, neúrodnou a neužitečnou. Ach věru, nepochyboval jsem, že mě ještě miluje! A nemohl jsem než obdivovat udatnost, jež ji po těch pět let pobízela k boji proti vůli otcově. Tato vůle se však nakonec zatvrdí až k nelítostné nelidskosti a upadne do násilnosti, kterou jsem právě pozoroval, a jestliže se pan z Montcalmu odvážil tohoto, neodváží se i toho nejhoršího, aby ji podrobil'? A může snad ta nebožačka zabíhat ještě dále ve své odbojnosti, nechce-li, aby ji nakonec pohřbil v papeženském klášteře, jak tím byl tak často hrozil, a zabil v ní veškerou naději na sňatek a na mateřství, tato naděje byla v povaze mé Angeliny tak pevně vtisknuta, že ve srovnání s její hlubokostí moje osoba by asi byla shledána lehčí.
Představoval jsem si tu milostnou dívku pohřbenou v nějakém klášteře, kde je vše tvrdé a studené jako ty kameny, z nichž je vystavěn, k tomu barbarskou řeholi, nepohodlnou celu, odpudivou stravu a tyranské jeptišky a viděl jsem, jak, ještě krásná a v pohřebních rouškách, pomalu umírá zaživa. I přicházelo mi na mysl, třebas jsem měl nemalou důvěru v její dané slovo a v poslední pohled, jímž mi přísahu stvrzovala, že nastane den, kdy stálé svízele otupí pomalu její vytrvalost, a tenkrát že se ji všechno, i ten hejsek Condomine, bude zdát nakonec příjemnějším než toto zahrabání.
Ach, odloučení! Jak je snášet, je-li nezhojitelné? Jakže? Už nikdy víc? Jak vyslovit ta slova "nikdy víc", když už jsou v našem životě co pomalá smrt, vyrvaný kus našeho srdce, potěšení uloupené našim zrakům, slasti vyklouzlé nám z rukou? Pro smilování! Jak je možné, že v příbytku našich radostí se zřítí kus zdi, aniž se zboří stavba celičká?
Jakmile jsem dojel domů, hodil jsem otěže Miroulovi, smutně jsem pokynul hlavou na rozloučení oněmělému Fogacerovi, odběhl jsem do své jizbinky a zavřel se tam nechtěje, aby mě někdo uhlídal v tomto stavu. Slzy mi vyschly. Dospěl jsem nyní k truchlivému otupění, k hrůze před budoucností, k zoufalosti, že bych se v tu chvíli probodl dýkou, kdyby mnou občas nezmítaly záchvěvy krutého vzteku vůči panu Montcalmovi, poněvadž si troufal takto zacházet se svou dcerou, tolik něžnou, tolik laskavou a tolik dobrou, že nikdy v životě nelze potkat na zemi bytost jí podobnou.
V dopisech otci uváděl pan z Montcalmu co příčinu svého odmítnutí nemajetnost druhorozeného syna, leč po ujištění barona z Mespechu a pana ze Sauveterre, že budu obdařen tou měrou. aby ho to uspokojilo, až vstoupím ve stav manželský, pan z Montcalmu změnil své dělové kusy, nebo spíše odkryl ony, jež před námi dosud skrýval, a ty byly na mou věru zdrcující ráže! Svěřil se prý se sňatkem, který se po něm žádá, svému zpovědníkovi, a ten, zvedaje ruce k nebi, nalezl v něm rázem překážku nepřekonatelnou: hugenot má vstoupit v manželství s katoličkou! Kdyby pan z Montcalmu projevil takovou slabost a souhlasil by s manželstvím tak bezectným, se spojením proti přírodě tak očividně vnuknutým Belzebubem, od té chvíle by bylo navždy ohroženo jeho spasení …!
Viděl jsem nyní, k jaké nízkosti mohla vést horlivost, když byla zažehnuta v srdci ctného muže skrze neomezenou vládu náboženství. Tomu hlupci knězi stačilo vytasit se s blesky, a pan z Montcalmu se podrobil a vykořenil z hrudi všecku vděčnost za to, že jsem mu zachránil život v lesích barbentanských, a současně všecku zdvořilost, všecku čest, všecko přátelství a dokonce prosté a základní pouto člověka k člověku, pouto mezi lidmi, kteří sdíleli stejná nebezpečí (nebyl-li jsem na Barbentanu tak vážně zraněn proto, že jsem odvrátil ránu, která by ho bývala zhubila?). Objevil se tu však kněz a nic lidského už nemělo váhu.
Uctíval jsem Krista stejně co pan z Montcalmu, nikoli však stejným způsobem: byl jsem tudíž zlosyn! Mimo zákon! Zvěř vhodná k upálení! A kdyby se jeho dcera nezřekla lásky ke mně, jejím údělem by byla smrt v klášteře! Všecek naplněn sobectvím tak hlubokým, že ani nerozpoznával jeho kořeny, jakých to obětí byl schopen pan z Montcalmu pro své vlastní spasení, když pošlapával naše mladé životy pro kousíček svého ráje, jako by smrt byla účelem a nikoliv pouhým koncem jeho života!
Ach na mou věru, já bych dokázal pro svou Angelinu přijmout modly, svaté, vzývání Marie, třebas toliko konečkem rtů, a dokonce i ústní zpověď (k níž už jsem byl druhdy přinucen, jak si vzpomínáte, v nebezpečí života svého skrze mnichy barona z Caudebeku), což však jsem mohl tak těžce poranit otce a Sauveterra skrze veřejné odvolání? Ach, Fogacer měl vskutku pravdu! Byl jsem spíše příslušníkem strany než církve: horlivost církve mě žádným způsobem nerozpalovala, viděl jsem toliko její příliš nelidské účinky všude, kam jsem očima dohlédl. Ale jak si vyrvat ze srdce, aniž bych si je zcela pokazil a sobě zošklivil, věrnost k otci, jehož jsem tolik miloval, k strýci Sauveterrovi, k Samsonovi i

k Mespechu - vždyť i jeho kameny by křičely proti tomuto zpustošení!
Utrpení je nesmírně dlouhé. A kolik času trvá, postihne-li nás bolest! A nejhorší je právě ta, která vám ponechává oči suché, srdce tolik raněné a chápání tak z kořenů vyvrácené, že už ani nevíte, jste-li napůl živi či víc než napůl mrtvi - tak se před vámi tyčí budoucnost co zeď, přes níž nemůžete ani nechcete přelézt, nemajíce už ani sílu něco si přát krom bytosti, která se vám vzdaluje.
Vida ji už uzavřenou v hrobě kláštera uprostřed těch nuzných jeptišek zkyslých v octě cudnosti a mstících se na ní, tak mladé a krásné - jako by bylo hříchem, že se tolik honosila v tělesnosti, a ta pak zůstala neplodnou -, byl jsem dokonce na pochybách, nemám-li si pro ni přát raději menší zlo než klášter, manžela, třebas hlupáka, a potomstvo z jejího manžela, které by ji aspoň potěšilo, jakkoli by z něho pocházelo. Pro smilování! Bylo to toliko nadšení či úlitba okamžiku: nemohl jsem pokračovat na této výši, tak nesnadné je činit slib proti vlastní krvi. Byl bych pokrytecký, kdybych tvrdil, že jsem byl takto ušlechtilý déle než čtvrt minuty, a že jsem jí přál jiné děti než od sebe a od své veliké lásky; samotné pomyšlení na to mě čím dál více zraňovalo.
Nevím, kolik hodin jsem strávil v tomto převelikém bičování a v hlavě bušení, tu jsem ležel na břiše na svém úzkém lůžku s nosem zabořeným do složených paží, tu jsem přecházel sem a tam po jizbulince, nepozoruje ani zapadání slunce, tak málo světla jsem měl v srdci, a vrhaje občas okénkem pohled na hřbitov Neviňátek, jako bych byl v rozkvětu svého mládí toužil po pachu tohoto znicotnění.
Ozvalo se zaklepání. Potácivě jsem šel otevřít. Byl to můj spanilý Samson, který mě v okamžení chopil do náručí, dověděl se od Fogacera, když šel pro mě, abychom se vypravili k večeři, že jsem se shledal se svou Angelinou jen proto, abych ji pozbyl. Pak vstoupila Gertruda z Luku, tázala se po příčině jeho slzí, i usedl jsem, má kolena byla bez síly, a hlasem matným a unaveným jsem jim vše nesouvisle a bez spojitosti vyprávěl. Samson, pln zoufalství, že jsem upadl do takové malenkonie, nemohl zadržet slzy a Gertruda je prolévala také. Zřel jsem, jakž přede mnou klesá na kolena, široká vycpaná sukně jako by kolem ní tvořila korunu, a chopíc mi obě ruce do svých dlaní jala se mě utěšovat jako malého chlapce s tak luznou a ženskou něžností; že mě překvapovalo, kolik v ní nacházím citu, neboť její nadměrná smyslnost budila o tom ve mně pochybnosti. Rozptýlen ve svém neštěstí pocitem, že jsem k ní byl v duchu nespravedlivý, vzdal jsem jí v kratičkém pohledu úctu, kterou jsem k ní druhdy choval, prve než Samsona oklamala s Cossolatem; přečetla mi to vzápětí na očích, pocítil jsem, že je z tohoto rozptýleného mraku všecka potěšena, a pochopil konečně, že ji musím milovat vřelým přátelství, aniž k ní chovám zášť pro její nezřízenost (za niž bezpochyby nemohla) nebo pro její oblibu v mazlivosti, jíž neopomněla zahrnout každého muže, byť to byl její bratr (jakž mě nazývala). A že byla mou sestrou bez jakékoliv licoměrnosti a postranní myšlenky, kterou by se zdráhala vyjevit, tomu jsem rázem uvěřil, vida ji takto rozlítostněnou nad mým stavem a mně tak oddanou.

46. Miroul, utěšitel
Opět zaklepání, vstoupil Fogacer s Miroulem v patách a vida Samsona, jak mě drží kolem krku, a Gertrudu u mých kolenou, usmál se svým lenivým a zakřiveným úsměvem, usedl mi po levici a děl:
" Mi fili, kdo nechce trpět, neměl by se nikdy zamilovat a měl by se chránit co ďábla na jabloni oné nezřízené choutky po jiném, tato choutka se zve láska: tak tomu učí mudrci našich církví; ale běda, kdo neuctívá panny, uctívá mládence, a kdo neuctívá ani jedny, ani druhé, uctívá sebe, a každý večer si činí podrobný počet ze svých hříchů i svých odpustků, odečítaje jedny od druhých a počítaje při tomto handrkování, dosáhne-li svého ráje. Mi fili, nevěřte takovýmto ubožákům. Jsou-li takto obráceni do sebe a tak skrblicky něžní k sobě, nemohou než být tvrdými k ostatním. Crede mihi experto Roberto : Lépe milovat a ztratit milovanou bytost, než nemilovat vůbec."
"Ach, Fogacere," pravil jsem, "to je myšlenka správná, avšak málo mě může utěšit!"
"Protože," pravil Fogacer a vymrštil obočí, "pronáším slovo ‚ztratit', které milenci nenávidí. Leč nevím, zda-li jste ztratil skutečně! Miroul o tom soudí jinak."
"Jakže, Miroule!" pravil jsem zhurta a zvedl hlavu, "cože tu činíš? A copak víš, co nevím já?"
"Mám vám to povědět, vzácný pane?"
"Hromské dílo!" rozkřikl jsem se. "Drzý to sluha! Vidí, že žalem umírám, a ještě mě dráždí!"
"Ba ne, pane můj!" pravil Miroul a hnědé oko mu vesele jiskřilo, "nejsem drzý tou měrou, abych se nesnažil sloužit svému pánovi. Vyslechnete mě trpělivě?"
"Bože pomoz!" křičel jsem tuze rozhněvaný, "trpělivě! Kdy že mi chyběla s tebou trpělivost?"
"Každý den, vzácný pane, kdykoliv se setkáte se svým drzým sluhou."
"Ach, Miroule, beru zpět toho drzého, pakli tě to slovo uráží."
"Vzácný pane," pravil Miroul napolo vážně, napolo žertem, "jsem vám za to povděčen. Ale tady je můj příběh, abych dlouho neotálel. Posloucháte mě?"
"Poslouchám napjatě, u všech rohatých! Mám-li ti to znovu povědět?"
"Vzácný pane, když jsem uhlídal toho nadutce majordoma, jak se k vám vrací s tváří o celý loket protáhlejší poté, co byl promlouval se svým pánem, tuze jsem pochyboval, že ten pán vám dopřeje zhlédnout vaši slečnu, a svěřiv vzácnému panu Fogacerovi koně vašeho i mého, pokročil jsem s tváří tuze sebevědomou, opřel se způsobem zcela netečným o sloupek u dveří, jimiž vycházelo množství sluhů nosících zavazadla s balíky do kočáru, a počal jsem si s tváří na sto mil vzdálenou stříhat nehty malými nůžtičkami, při čemž všichni ti lidé na mě zvědavě pohlíželi a já je přehlížel s převelikou povýšeností. Takže nakonec ke mně přiběhl majordomus s hřebínkem tuze vztyčeným a pravil mi zhurta:
‚Co tu činíš, darebo?'
‚Pane', pravil jsem obdivuje své nehty, ‚když mě nějaký Kuba nebo Matěj nazve poprvé darebou, nic se nestane, tak

dobrotivé jsem povahy. Ale podruhé mi meč sám od sebe vyskočí z pochvy, a tento meč,' zvýšil jsem náhle hlas, ‚by vám neměl být neznámý, neboť na Barbentanu zachránil spolu s mečem mého pána a mnichů z tamějšího opatství vašeho pána a jeho lidi před zmordováním. Ale ze způsobu, jak se tu zachází s panem ze Sioraku, soudím, že toto malé dobrodiní uniklo ze schrány vaší paměti.'
‚Pane,' pravil majordomus hlasem zkroušeným a se zrakem tuze zahanbeným, ‚činím, co mi bylo přikázáno.'
‚Z čehož uzavírám, že můj pán, přijatý způsobem tak chladným, neuzří nejspíše dámy, které ochránil před znásilněním a usmrcením.'
‚Pane, obávám se toho,' pravil majordomus s tváří rozpačitou a maličko se mi ukloniv, ponechal mě stát.
I opanoval jsem toto místo, ten nafoukaný brach nebyl bez kouska svědomí ani mě nechtěl urazit. A tak když vyšly dámy z Montcalmu, aby zaujaly místo v kočáře … "
"Jakže! Tys je viděl!" zvolal jsem.
"A hovořil s nimi, když pan Montcalm vás držel uvnitř."
"A to mi pravíš až nyní, Miroule?"
"Vzácný pane, nežádal-li jste mě stokráte, abych držel jazyk za zuby, když jste pohroužen v přemýšlení?"
"Ach, Miroule, jaká trpělivost … "
"Nu uhlídal jsem je, v okamžení se napřímil, postavil se před ně a couvaje až ke kočáru, čert ví kolikráte se jim hluboce ukláněl, až slečna Angelina nakonec vykřikla:
‚Vždyť je to Miroul! Kde je tvůj pán, Miroule?'
‚Ve vašem domě, madame,' pravil jsem opět se jim klaně, ‚s panem z Montcalmu, ale podle toho, s jakou mrazivostí je přijímán, pochybuji, že vás bude smět spatřit.'
‚Paní máti!' vzkřikla naše slečna a její krásné černé oči metaly v hněvu tolik ohně a blesků, že bylo nádherné pohledět, jak se lesknou, ‚to je tedy příčina oněch slov šeptaných do ucha a onoho převelikého chvátání, které vám ani nedovolilo dokončit nalíčeni. Paní máti, to je hanebnost všech hanebností! Utíkáme před člověkem, který nám zachránil život!'
‚Picote!' pravila sluhovi paní z Montcalmu, tuze bledá a kousajíc si rty, ‚otevři nám dvířka. Nastupte, slečno dcero!'
‚Paní máti,' pravila slečna Angelina maličko se uklonivši, leč hlas i zraky měla tuze popuzené, ‚jsem vaší služebnicí. Miroule, řekni laskavě svému pánovi, že nejsem účastna nevděčnosti, která je mu zde prokazována, a že jsem vůči němu nezměnila svoje smýšlení.'
‚Slečno dcero!' zvolala paní z Montcalmu tak prudce, že se mi tato prudkost zdála být maličko nucená a předstíraná, ‚co to činíte? Jste od nynějška zavázána panu z Condomine!'
‚Nejsem tomuto urozenci ničím zavázána,' pravila slečna Angelina s nohou na stupátku. A vztyčujíc svou vysokou postavu, s nádherným vzezřením dodala: ‚Nedostane ode mne nic, ani mou ruku, ani slůvko, ba ani almužnu pohledu cestou z Paříže na Barbentane.'
Po těchto slovech, všecko kypíc hněvem, jenž se v ní rozpoutal, vmáčkla se do kočáru, avšak vycpávka sukně se jí přitom zachytila o kování u dvířek a ona ji k sobě přitáhla pohybem tak prudkým a vzteklým, že si roztrhla tu svou hedvábnou sukni na délku tří palců.
‚Co jste to učinila?' zvolala paní z Montcalmu. ‚Vy jste si zničila šaty!'
‚Že jsem si je nezničila zcela!' vykřikla slečna Angelina, obracejíc k matce plamennou tvář a jiskřící oči. ‚A že nemohu podobně zničit tento cestovní kočár, abych v něm nemusela sedět dobře víte s kým!'
‚Ach, slečno, zacházíte příliš daleko!' křičela paní z Montcalmu. ‚Váš otec vás zavře do kláštera!'
‚Moc se na to těším,' křičela Angelina, ‚a ráda tam zemřu hladem daleko od několika lidi, jež bych mohla jmenovat a jejichž nevděk si ošklivím.'
‚Slečno dcero!' zvolala paní z Montcalmu.
Ale také se vecpala do kočáru, přidržujíc si oběma rukama sukni, aby zmenšila její šíři, a zmizela mým očím, protože sluha Picot vzápětí zatáhl záclonku u dvířek, a pokračovala-li hádka i uvnitř, jak soudím, neslyšel jsem z ní už ani slovo.
Vsedl jsem tedy na kůň a setrval mlčky a klidně, dokud jsem vás nespatřil, měl jste půtku s tím darebou z ozbrojeného doprovodu, který se vám snažil s koněm zahradit cestu. Tasil jsem a bez meškání jsem na něj zaútočil, a co tak dobře počaly rány vaším mečem, dokončil jsem tím, že jsem zapíchl půl palce železného hrotu do zadku jeho koně, který vyrazil a vzpínal se, jako by chtěl cválat až na měsíc.
To je moje vyprávění," zakončil Miroul s tváří pokojnou a upřímnou.
A s víčky sklopenými na dvojbarevných očích a neskonale skromně dodal:
"Ale stran jeho stoudnosti či nestoudnosti se vyjádřit nemohu."
"Ach, Miroule," volal jsem, vstávaje z lože napolo se smíchem, napolo s pláčem a svíraje ho v náručí, "ty jsi ten nejstoudnější ze všech sluhů, nejchytřejší a také největší čtverák, a znamenitě jsi mě utěšil!"
"Milý bratře," pravil Samson s jistými pochybami v blankytně modrých očích a se slzičkou na kraji černých brv, "slečna Angelina chce v klášteře hladem zhynout? To by byl veliký hřích vůči Stvořiteli!"
"Ach, nikoliv," pravil Miroul. "Kdo tím vyhrožuje, nikdy to neučiní. Naše milovaná paní věru příliš miluje život. Je to válečná lest, mající zasáhnout a oblomit otce, a nic jiného."
Zaklepání - a do mé jizbinky, už k prasknutí přeplněné, vešel Giacomi, který byl tuze udivený, že nás tu nachází všechny pohromadě, napolo se smějící, napolo plačící a navzájem se v náručí držící, paní Gertruda z Luku, vidouc mě z popele znovuzrozeného, se točila kolem Samsona, aby mu osušila slzy, a přispívala k zmatku svou nesmírně vycpanou suknicí, která sama o sobě zabírala více místa než dva či tři Fogacerové - a tohoto jsem bez meškání představil Giacomimu podivuje se, že jsou oba stejné postavy, dlouhých nohou a nekonečných paží, třebas tváří tak rozličných, lékař byl tak luciferský a maestro tak veselý, protože všechny jeho rysy směřovaly vzhůru. Vrhli na sebe rychlý a

bystrý pohled, jeden byl lékařsky pozorný, druhý italsky důvtipný, a každý z nich zvážil a posoudil toho druhého a přijal ho se vším všudy: věc nadmíru vzácná v tomto horlivém století.
"Mé hodné děti," volal jsem, "tato záležitost mě jaksi vysušila a vyčerpala a nepochybuji, že máte i vy přeukrutný hlad. Zvu vás na chutnou krmi k Matěji Kubovi!"
"Já však," pravila Gertruda vstávajíc z lůžka, kde utěšovala Samsona, a věnec její obšírné sukně, když se postavila, nás zatlačoval ke zdi, "já však nejsem sama. Projížděla jsem Montpellierem při návratu z Říma, kde jsem si vyprosila odpustky, po nichž moje hříchy tuze prahnou," pokračovala a mhouřila oči tak cudně a tak koketně, že jsem byl z toho navýsost blažen, protože takovéto tváření u něžného pohlaví bláznivě miluji, "a když mě moje služebná v Římě opustila, neboť odešla sloužit k bohatému a prostopášnému kanovníkovi, dověděla jsem se, že právě zemřel jeden velký lékař, myslím v Montpellieru, a zůstavil bez zaměstnání jednu mladou a půvabnou dívku, o níž mi bylo praveno mnoho dobrého. Navštívila jsem ji a v tu chvíli … "
"Kdo byl ten lékař?" pravil Fogacer. "Doktor Salomon řečený z Assasu."
"Jakže!" zvolal jsem, "Zara, Zara je vaší komornou!"
V tom okamžení se ozvalo zaklepání na dveře, a prve než jsem měl čas zvolat "dále", vstoupila Zara (důkaz, že tuto rozmluvu nepochybně slyšela), dlouhá a pružná ve svém italském půvabu, pohupujíc svou hlavou madony na dlouhém a protáhlém krku, se zelenýma očima přecházejícíma do světle hnědé barvy a posetýma zlatými tečkami, tyto oči, navíc tuze nalíčené, těkaly z jednoho na druhého, zkoumajíce vůkol účinek na jednom každém z nás, a ta kráska měla vzhled tak sebevědomý, že byste ji pokládali za rodilou princeznu a nikoli za komornou.
"Madame," pravila s náznakem úklony, neboť jí chybělo místo, "přejete si mě?" A vstoupivši do mé jizbinky, zatlačila nás všechny na jednu kupu, jakkoliv její vycpaná suknice nebyl tak širokánská jako suknice její paní.
A účinek tohoto stěsnání (jakkoli příjemného) nebo snad její skvělé a skvoucí krásy byl takový a tak veliký, že vůkol všecko zmlklo a všichni vyjma Fogacera jako by žasli a láskou vzpláli - a Giacomi více než ostatní, oči mu vylézaly z důlků samou dychtivostí, jak si tu krasavici prohlížel.
"Ach, Zaro," pravil jsem posléze, "s jakým plesáním tě vidím! Leč s jakou bolestí jsem vyslechl, že dobrý doktor Assas je mrtev. Bylo ti to povědomo, Fogacere?"
"Věděl jsem to," pravil Fogacer, který věděl všechno, "leč nic jsem ti o tom nepověděl, mi fili, dobře věda, že Assas byl pro tebe tím, čím byl pro má mladá léta Rondelet: mistrem a přítelem."
"Ach," pravila Zara a její přenádherné oči se naplnily slzami, "právě takovým byl pro mě. A jak náhlý byl jeho odchod, ctihodný doktor se za jednoho večera procházel po své frontignanské vinici zdravý a čilý, drže mě kolem pasu: ‚Ach Zaro,' pravil, ‚zde jsou přítomny dvě z mých tří lásek, což jsou moji žáci, moje vinice a moje Zara.' - ‚Ach, pane,' pravím, ‚jakpak to? Já na místě posledním?' - ‚Poněvadž ty mě jednoho dne opustíš, Zaro, aby sis vzala muže v síni chrámové.' - ‚Ohavnost, pane!' křičela jsem. ‚Nikdy já nevstoupím ve svazek manželský, nemajíc v muži nijaké zalíbení.' - ‚A ve mně přece jen?' pravil Assas s úsměvem. - ‚Ach, pane,' dím, ‚to je jiná věc. Vy jste tak dobrotivý, jemný a laskavý, že v obcování s vámi je nemalá, libost.' Čemuž se ještě zasmál a znenadání, přikládaje si ruku k srdci, krátce zapípl co poraněné ptáče, zapotácel se a omdlel - a byl by upadl na zem, kdybych ho nebyla podpírala. Běda! Že jsem ho nemohla udržet naživě v těchto tak slabých pažích!"
"Zaro, dítě mé spanilé, neplač!" vykřikla Gertruda z Luku, která se zdála být do své komorné tuze poblázněná. Načež chopíc její jemné ručky do svých pevných rukou Normanďanky, pokračovala: "Zaro! Přestaň plakat, nebo si zkazíš oči! Nemáš-li opět ve mně paní a přítelkyni?"
"Ach, madame!" pravila Zara, vlníc se po celém protáhlém a vnadném těle, "jsem všecka vaše. Dobře to víte."
Řkouc to však, zasadila svými krásnými zraky, ještě se lesknoucími slzami, svůj tajný úder Giacomimu, protože dobře viděla, jak je unesen její spanilosti, a proti tomuto úderu všecko umění maestrovo bylo bezmocné a nedokázalo ho krýt. A že Zara dovedla činit tolik věci najednou, prolévat pravé a upřímné slzy nad nebohým Assasem, zalichotit se své paní a vtáhnout Giacomiho do svých tenat, to vše mě udivovalo méně, když jsem ji poznal lépe - tuto skvělou kočičí ženu, jakkoliv srdce tuze dobrého.
Zara nás tedy provázela k večeři, což zvýšilo náš počet na sedm, protože pak Gertruda z Luku si přála projít se s námi po ulici, aby si rozhýbala dlouhé nohy, nařídila, aby její cestovní kočár jel za námi, a do něho pak směla nastoupit Zara pod záminkou, že má poraněnou nohu. Což mrzelo Giacomiho, protože se k ní nemohl připojit z příčin zdvořilosti, musel chránit dámu, která kráčela uprostřed nás pod ochranou našich mečů, neboť za ten čas, co jsem strávil v mukách, už se snesla noc a všichni jsme, vyjdouce do Železné ulice, tasili meče.
"Ach," pravila Gertuda, slyšíc drhnutí našich zbraní, jak jsme je vytahovali z pochev, "jak jsem ráda, že tyto velké meče se starají o ochranu mého malého těla!"
Arci, malé tělo, to je nevhodné pojmenování! Neboť byla vysoké postavy, dobře stavěná a luzně oblých tvarů, ale znaje svou Gertrudu, dobře jsem věděl, jaké uspokojení skýtáme nyní jejím snům, obklopujíce ji takto svými zbraněmi. A tak se ponořila v mlčení, uchvácena těmi pěknými sny, i setrvala takto tuze dlouhý čas, prve než jsem k ní promluvil řka:
"Má milá, je-li tento kočár váš, jak se i domnívám, rád bych vás doprovodil se všemi našimi koňmi do Montfort-l'-Amaury, abych je tam svěřil do rukou nějakého sedláka, který by je nechal pást na louce, aniž by mě odíral z kůže jako mistr Recroche."
"A jak se vrátíte do Paříže?" pravila Gertruda, opírajíc se pravici o mou levou paži, jsouc zvyklá přidávat ještě ke své postavě tuze vysoké podpatky, takže klopýtala po dláždění.
"Nu přece s vámi a ve vašem kočáře, až se budete vracet na slavnosti královských svateb, ponechávajíc Samsona v Montfortu, neboť jsem se skálopevně rozhodl, že po těchto slavnostech odjedeme z hlavního města, ať dostanu omilostnění či nikoliv, a opět s vámi ve vašem kočáře do Montfortu, je-li vám libo."

"Pane bratře," pravila, tisknouc mi slastně paži (nemohouc se zdržet toho, aby nehladila kteréhokoli Matěje či Kubu, jakmile se octl na dosah jejich zbraní, "budu se cítit v sedmém nebi, budu-li mít kolem sebe tak silný doprovod krásných a udatných mužů."
Věci se pak udály tak, jakž jsem nyní pravil, a tolik rozmarné jsou vrtochy štěstěny, že dodnes ještě bych nedokázal stanovit, bylo-li to správné či nikoliv (protože jsem šetřil co dobrý hugenot penězi, jak by učinilo na mém místě pobratimstvo), že jsem ponechal koně v Montfortu, následkem čehož jsem byl znenadání bez nich, když v noci 24. dne srpna měsíce zazněl zvon, který vrhl lid hlavního města do krvavého pobíjení našich. Nepochybně bylo by mi k nemalému prospěchu, kdybych byl měl u sebe Pompeiu, ovšem musel bych najít příležitost ji osedlat, prve než se před pronásledovanými uzavřely brány hlavního města - tuto přízeň osudu pocítil můj příbuzný Geoffroy z Caumontu, pán na Castelnau a Milandes, který se z Paříže spasil útěkem, tryskem ujel do Montfortu a z Montfortu do Cartres, kde ho vidam, správce biskupských statků, schoval do bezpečí. Když pak byly pařížské brány uzavřeny a opatřeny šraňky a přes mosty nataženy řetězy, nejeden hugenot, lapený do sítí, by býval dobře učinil, kdyby se vmísil mezi sprostný dav a dostal se na předměstí pěšky, neboť strážní střelci u bran a na mostech si všímali více jezdců než pěších kmánů.

47. Duch poletující v snění
Prve než jsem opustil Paříž s paní Gertrudou z Luku ráno 12. dne toho měsíce - mistr Recroche protáhl dlouhou tvář, že už ze mne nemůže ždímat čtrnáct soldů denně za mé jezdectvo -, Alizon na mou důvěrnou prosbu se mnou zašla k poctivému židovi, s nímž jsem vyměnil své pravé perly za stejný počet nepravých (jež byly úchvatně napodobeny a jež mi vzápětí Alizon přišila na kabátec, odpáravši ty první). Tento obchod, na nějž jsem spotřeboval spoustu slov, mi vynesl tři sta zlatých, jež spolu s dvěma sty od vévody z Anjou mi sdostatek zaokrouhlily měšec, já pak jeho největší oblinu svěřil Samsonovi v Montfortu dobře věda, že by se spíše Pán dal poznovu pohnout k rozdělení mořských vod, aby se po nich přešlo suchou nohou, než by se dal přimět můj vřele milovaný bratr k rozvázání tkanic svého váčku. Co pak mne se týče, byl jsem věru rád, že se ujal ochrany mého malého pokladu, maje v něho v jádře větší důvěru než v sebe sama, protože jsem byl svým založením mnohem méně uzavřený než on, jak ve svém utrácení, tak ve svých tělesných sklonech, třebas od toho času, co jsem byl v Paříži, cítil jsem se ctnostný a tou ctností věru málo spokojený: tato myšlenka mi připomněla, že mám koupit Gavašetce zlatý prstýnek, který jsem jí byl lehkomyslně přislíbil při svém odjezdu z Mespechu. Poslal jsem Miroula domů pod záminkou, že má pomoci Samsonovi balit, nechtěje, aby můj milý služebník opět šprýmoval na můj účet stran mé kromobyčejné štědrostí k holčiči tolik se vyhýbající práci u nás doma, že podle jeho mínění nestála ani za zlámanou grešli. Šel jsem tedy s Alizon samotnou ke zlatníkovi, leč upadl jsem při tom z Charybdy do Scylly, neboť moje pekelná muška mě svou prudkou a překotnou mluvou zahrnula otázkami a tuze se pohoršila, že chci věnovat obyčejné služebné v našem domě zbytečnost tak drahou.
"Patnáct zlatých!" pravila, když jsem vyšel z krámu s tím šperkem ve váčku, "patnáct zlatých holce, jejíž všecka práce je v tom, že roztahuje nohy před krásným urozencem! Patnáct zlatých, na mou duši to je právě tolik, co dávám za rok kojné, aby živila mého Jindřiška, a vy víte, co mě to stojí po práci v dílně tam v lázních s chlapy, kteří se mi oškliví a zkracují mi noci. Patnáct zlatých! Blahoslavená Panno, toto je spravedlnost?"
"Klid, Alizon!" pravil jsem. "Dlužím jistou laskavost dívce, která je v tuto chvíli možná zaměstnaná tím, že nosí mé dítě."
"Jakže," otázala se, "ctihodný doktore medicíny! A co ty byliny, které jste mi věnoval a které jste slíbil Babetě, ty ona nepoužívala?"
"I ano, ale ona otěhotnět chtěla, aby nemusela na Mespechu nic dělat, toliko kojit své pachole."
"Jakže," pravila jako uštknutá, "to bude taktéž vychováno na hradě?"
"Jako můj napolo vlastní bratr Samson. Chtěla bys, aby je vyhodili ven z hradeb item jeho matku, když je naší krve?"
"Ó nikoliv!" pravila. "To je konání počestné. Leč nemohu než s trpkostí přemýšlet o osudu jejím a svém - já tak ubíjená dřinou a ospalostí, a ta dcera Romova, šťastná na périgordském slunci co kráva s trávou až po vemena! Blahoslavená Panno! Odříkávám každý boží den růženec, aby Bůh rozjasnil mé dny, avšak nevidím na konci roku zářit nic jiného než jehlu a zase jehlu, plat od toho hamižníka a lázně! Baba, jak říká Recroche! Jedněm se daří všechno a druhým zhola nic! A je-li toto kacířství, co teď povím, ať mi Pán odpustí a můj farář také, leč mnohdy soudím, že nebe na mě zapomnělo v tom mém ubohém pozemském žaláři!"
Giacomi s námi necestoval, nechtěje opustit v Louvru zákazníky, jež mu obstaral Silvio, takže při doprovodu naší krásné Gertrudy v jejím kočáře byli jsme tři na odvádění našich pěti koní do Montfortu, kde podle mé předpovědi magister Béqueret nám v okamžení našel sedláčka, který je nechal pást na louce za dva soldy denně, aniž požadoval peníze za vodu z potoka, v němž je napájel.
Naše spanilá Normanďanka byla věru zarmoucena, že musí šestnáctého opustit Samsona a vrátit se do Paříže, aby byla přítomna slavnostem o královské svatbě, ale jak při nich chybět, když všechno, co se čítá k francouzské šlechtě, se sjelo k jejich shlédnutí? A jak si odříci vyzdobení skvělými šperky, které si dala zhotovit schválně pro tuto velikou událost, o níž stále opakovala, že bude v jejím životě ženy vlastně jedinečná, neboť se má tentokráte u dvora sejít tolik lidí k vidění a ona má tolik příležitostí být viděna.
Miroul se nabídl, že vystoupí na kozlík ke kočímu, ale Gertruda dobře vědouc, že je pro mě víc než pouhý sluha, chtěla, aby seděl v kočáře vedle Zary naproti nám dvěma. Miroul byl tak nadšen, že cestuje s námi a v tak půvabném sousedství, že jsem se obával, aby toho nevyužil ku svému prospěchu, ale buďto byl za ty minulé tři dny nad lidské síly nasycen skrze komornou paní Béqueretové, s kterou, jak pověděno, se tak sblížil už při našem prvním pobytu, buďto byl zaražen Zařinou skvoucí krásou, nebo také vida, že já jsem k ní tak pozorný, nechtěl mi opět lézt do zelí, i byl hodný po celou cestu jako svatý na oknech chrámových, ruce měl sepjaté, mluvil málo a víčka na krásných dvoubarevných očích měl sklopená.
Já pak jsem se cítil až příliš spokojen v přítmí tohoto kočáru (záclony byly zatažené z příčiny slunce), pociťuje po svém

boku libé vnady Gertrudina těla a hledě naproti sobě na půvaby krásné Zary, jež, vidouc se tolik obhlížena mnou a svou paní, po libosti je znásobovala, žvatlajíc stále zpěvavým hlasem s nekonečným množstvím mazlivých posunků, otáčením dlouhého hrdla a ladnými pohyby jemných rukou, které v tu chvíli jakoby bezděky maličko odtahovaly šáteček zahalující jí prsy, v tu chvíli jej s polekaným výrazem vracely na místo, mnohdy pak ta dívka uchopila po obou stranách své hezké tváře dlouhé vlasy a odhrnula si tu záplavu za hlavu, v tomto pohybu bylo zajisté pod vnějším nepořádkem mnoho dovednosti soudíc podle toho, do jakého vzrušení mě uvrhoval: Nicméně jsem se střežil hledět na tuto čarodějku příliš. dlouho, nechtěje, jak se to přihází, přecházet od utěšlivého pozorování k méně utěšlivému toužení. Raději jsem tedy zavřel oči, předstíraje spánek, ale upadnuv do limbu jal jsem se snít o Angelině, tyto sladké sny jsem snával předtím už tisíckráte a za celé království bych je zde neopakoval, a moje obnovené doufání mi je nyní navrátilo. Ach, jak mi tato Paříž navzdory skvělosti svých pamětihodností připadala špinavá a čpící v tomto srpnovém dusnu ve srovnání s venkovským vzduchem, jejž jsem byl dýchal v Montfortu! Gertruda by mě bývala ráda pozvala ihned k večeři do obydlí, které si byla zamluvila před třemi měsíci v ulici Rozdrobeného chleba, ale řečeno otevřeně k tomu, abych souhlasil, necítil jsem se sdostatek pevný co do svých ctností, tolik byly při této cestě vydány v pokušení. Poprosil jsem ji tedy, aby mi zastavila v Železné ulici, což učinila zprvu nikoli bez mrzení a při loučení s tolikerým objímáním, mazlením a žhavým líbáním, že toliko pomyšlení na chudáka Samsona uzavřeného v nádobkách magistra Béquereta mi dalo sílu, abych se nevydal tam, kam mě táhlo toto spřežení. Cítě se po vystoupení z kočáru jakoby omámený jejími nápory a krom toho špinavý a zapocený tou dlouhou cestou, rozhodl jsem zajít se občerstvit do starých lázní v ulici svatého Honoré, kam mě Miroul doprovodil z příčiny mé bezpečnosti, ale opustil mě poté, co jsem ho ujistil, že tam strávím noc.
"Ach, spanilý můj urozenče," pravila lázeňská, která seděla v celé své obrovité a tučné tělesnosti za pultem, oči však měla bystré a čilé uprostřed tisícerých vrásek kolem očních důlků, "dobře jsem vás poznala po vaší jasné tváři, třebas vypadáte tak skvostně ve svém pařížském vyšňoření, necválá móda tak rychle, abyste ji nedostihl. Vzácný pane, chcete-li se koupat co předtím v kabince, item spát a jíst?"
"Arci, kmotro."
"Hej, Babeto! Osušku a ručník pro toho spanilého urozence! A ctihodný pane, žádáte si také bradýřku Babetku, aby vám oholila chlupy?"
"Nikoliv. Ponechám si je od nynějška tak, jak jsou."
"Hehe, to je otázka vkusu našich galantních dam. Některé chtějí svoje šviháky tak hladké, jak jsou jejich komorné, jiné je mají raději ježaté po starodávnu. Chcete-li pak," snížila hlas, "užít si společnosti, aby na vás noční hodiny méně doléhaly, vyhne-li se vám spánek?"
"Nikoliv, kmotro," zavrtěl jsem hlavou. "Nemám na to vůbec chuť, protože můj duch poletuje v snění."
"Hehe," pravila lázeňská svým přidušeným hlasem, "chuť roste s jídlem!"
A vskutku hleděl-li jsem na ni, jak tu sedí na stoličce se založenýma rukama, uvěřil jsem tomu, že povídá pravdu.
"Leč k této stravě je třeba počinek," pravil jsem s úsměvem, "a dnes večer mám věru o čem snít, než abych k ní měl náležitou příchylnost."
"Uvažuji-li o tom déle," pravila lázeňská s tváří tuze licoměrnou, "jsem vám velice povděčna, neboť Alizon, která se vám líbí, je tuto noc zadána jistému milordovi."
"Jakže," pravil jsem, jako by mě bolestivě píchla včela, "ona tu nyní je?"
"Nikoliv. Má tu být o osmé hodině."
"Nuže, milá kmotro, vezměte ji tomu milordovi a pošlete ji ke mně."
"To nelze," pravila lázeňská s lišáckým pohledem pod všemi těmi vráskami zahalujícími oči, "ten milord není Francouz a platí dvojnásobnou cenu."
"Zaplatím trojnásobnou," pravil jsem s chladnou tváří a příliš dobře vida, kam až by mě mohlo zavést toto hádání.
"Trojnásobek, ten by mi nestačil."
"Milá kmotro," zamračil jsem se, "nestoupejte do výšin příliš vysokých! Já tam za vámi nepůjdu."
"Ach, ach, urozený pane, nehněvejte se! Ten milord však nachází nemalé potěšení v obcování s vaší miloučkou Alizon a já ho ztratím co zákazníka, pakliže mu nevyhovím."
"Ztratíte mě, budete-li požadovat příliš."
"Inu," oči jí mizely v záhybech víček, "vám záleží na Alizon a Alizon záleží na mně, neboť potřebuje moje peníze na vychování svého malého Jindřiška. Krom toho nejsem bez svědomí: zadala jsem Alizon milordovi a co slíbím, to dodržím. Toť mé pravidlo. Za jeho porušení bych musela dostat nejméně zlaťák."
"Zlaťák!" pravil jsem užasle. "Zlaťák na uklidnění vašeho svědomí! Zlaťák místo šesti soldů! Kmotro, to si notně namastíte kapsu! A kolik soldů z toho zlaťáku se dostane Alizon?"
"Inu tři," pravila lázeňská, jako by se taková věc rozuměla sama sebou.
"Hromské dílo!" křičel jsem vztekle. "Toto je spravedlivost? Přemýšlejte o tom, co vám povím: z žádostivosti všechno získat vrháte se v nebezpečenství všechno ztratit: i přízeň milordovu, i moji, i využívání Alizon. V tu chvíli se o to postarám."
Načež jsem se k ní tuze rozzlobeně otočil zády a hotovil se vyběhnout z lázní, leč vtom ona ke mně pravila tím svým hlasem tak tenkým a pisklavým, jako by si toliko klopotně prorážel cestu skrze její tučnost:
"Třicet soldů."
Tak veliký byl tehdy hnus, do něhož mě uvrhlo toto handrkování o lidském maso, převelice potvorné a špinavé, že se mi nad tím zvedl žaludek, a vrátiv se k ní hodil jsem jí třicet soldů na stůl a bez jediného slova šel jsem za Babetou, která na mě čekala s ručníkem a osuškou přitisknutými k prsům. Krom toho měl jsem veliké toužení očistit si tělo od špíny a po libosti porozprávět s nebohou Alizon před svým odjezdem z Paříže, o němž jsem nyní věděl, že je blízký, a on

vskutku byl, byť po jiném způsobu, než jsem se tehdy domníval.
Byl jsem v tom svém neutišeném hněvu němý co kapr v rybníce, když mě Babeta svlékala a poté odvedla ke kádi na koupání, kde mi mydlila údy, jak už praveno.
"Ach, urozený pane!" pravila nakonec rozmilá Babeta, "není to žádná radost a potěšení koupat se s takovou nechutí, jak to činíte vy, protože máte hlavu plnou zlosti. Nemějte tolik soužení ze světa běhu na této zemi, kde velký požírá malého. Co v tom zmůžete? Jak se praví v mé vsi: není dobrých pánů, toliko někteří jsou méně špatní než ti druzí. Je třeba brát je takové, jak je stvořil Bůh."
"Víš, Babeto," pravil jsem ještě tuze zamračen, "že jsem tě prý tenkráte úplně zkazil, když jsem ti daroval sold?"
"Abych nevěděla! Blahoslavená Panno, zda mi to nebylo sdostatek omíláno! A věru hloupá jsem byla, že jsem se chlubila tím soldem před osobou vám známou."
"Nechlub se tudíž tímto," pravil jsem, když jsem vylezl z kádě a ona mi přehodila osušku. "A v mých spodcích najdeš byliny, kterés po mně chtěla … "
"Ach, pane, tisíceré díky," pravila Babeta a strčila si sold do zástěry. A stojíc přede mnou s pěknýma, oblýma a červenýma pažema zkříženýma na bujných prsou, hleděla na mě přátelsky tato chudera, která byla živa ze dvou soldů denně, a přece byla tak statečná v práci a tak spokojená na světě.
"Alizon se tedy nemýlí," pokračovala, "když říká, že jste sic urozený, leč přitom vlídný a co anděl dobrotivý."
"Toto že praví?" smál jsem se, neboť moje přemýšlení, jak jsem hleděl na Babetinu pevnou ženskost, směřovalo právě tehdy k ďáblovství.
"Toto praví a mnoho jiných věcí, tolik je do vás poblázněná. Pane, smím-li odejít? Musím posloužit dalšímu zákazníkovi."
"Odejdi, Babeto."
Odběhla poté, co mi vtiskla na tvář políbení. Sdostatek potěšen její roztomilosti položil jsem se na lehátko v té jizbičce a vzpomínal na otce, jakž za času moru v Sarlatu zaznamenal, že chudí mají k žití jakousi vrozenou odvahu, která ho překvapovala: tak i tyto Babety, Alizon, Babetky a tolik ostatních děvčat a mládenců, jichž je království plné a jež přesto takřka nevidíme, tolik je náš zrak vábenn těmi, kteří se co holubi nadouvají na prknech světa a kteří, blýskaví co pěna, mají i její stálost.
Babeta odešla, a jakkoliv jsem byl těla spokojeného a skrze čerstvou vodu odpočatého, nemohl jsem než se cítit tuze sám ve své jizbičce, očekávaje Alizon a nevěda přitom, jak se má pekelná muška bude stavět k tomu, že jsem si znovu zakoupil její noc, neboť se tak lehko cítila mnou uražena. A prchaje před pomyšlením, že se bude možná proto zlobit, upadl jsem do jiného, které nebylo lepší (poněvadž mi působilo veliké trápeni), do vzpomínání na nebohého doktora Assase, kterého jsem tolik miloval za svých mladých let v Montpellieru a který přešel na onen svět tak, jak byl žil na tomto, tuze tiše a bez přílišné námahy, jsa šťastný a poddajný ve všem, ba i ve své smrti.
Toto mi však bylo malou útěchou - tolik bych byl rád, kdyby zubatá s kosou činila výjimku u těch, jež milujeme, u doktora Assase, u strýčka Sauveterra i u otce, který už překročil padesátku a přesto byl zdravý a bujarý, a na něhož nemohu pomyslet, aniž se obávám dne, kdy mě opustí a zůstaví mě na zemi samotného, jakoby od něho odříznutého.
Cítě se tehdy tuze smutným z těchto myšlenek na náš život tak krátký, předepsal jsem si duševní medicínu, která mě vždy neklamně vyléčila alespoň na čas a která spočívá v tom, že myslím na krasotinky, jež byly ke mně milé, na jejich sladké oči v mé vzpomínce jiskřící a na jejich rozkošná těla. Takto schoulen a jakoby konejšen vzpomínkami nalézal jsem v nich zázračnou potěchu a uklidněn konečně ve svých zmatcích a smutcích cítil jsem, jak se propadám do spánku. A do snů rovněž, neboť jsem počal snít. A kéž mi nemají za zlé jemné dámy, které toto čtou a které by chtěly, abych byl svatější, než jsem, nebo alespoň abych nemiloval nikoho, dokud nevstoupím ve stav manželský - což by bylo obtížné item bolestné pro mladšího syna bez majetku a nadto hugenota -, snil jsem, že držím svou pekelnou mušku v náručí nahou, jak ji Pán Bůh stvořil, tak útlou a přesto zaoblenou, a vlahou a hebkou a voňavou, až mi z toho bušilo srdce v nekonečné slastnosti a všecky moje smysly byly spokojené a naplněné. Ach, ovšem, kdybych býval bděl, mohl bych (třeba jsem nevěděl, zda bych to chtěl) zapudit daleko ze své mysli tyto obrazy, které pocházejí summou od Boha i od ďábla, od Boha pro přibývání a rozmnožování našeho rodu, a od ďábla pro zapovězený styk, který z toho činíme. Leč spánek má to dobré, že v něm můžeme hřešit bez hříchu, poněvadž naše vůle nemá účast na vidinách a rozrušeních, jež se v nás rodí samy od sebe toliko skrze zmítání našich živočišných pudů, a naše vědomí je uspáno.

48. Cudný, nikoli skrze ctnost

I jsa už tak dlouho cudný, nikoli ani skrze ctnost, je-li třeba hovořit řečí otevřenou, jako spíše skrze nespočetné trampoty a svízele svého pařížského života, zakoušel jsem nevýslovné slasti, že mohu tisknout po celé délce svého okouzleného těla tělo své pekelné mušky, slasti, které rostly co chuť s jídlem (jak pravila lázeňská) a které se posléze staly tak prudkými a živými, že mě zúplna probudily a že očima otevřenýma do světla jediné svíce osvětlující mé lůžko uzřel jsem, mrkaje užasle víčky co Adam za své první jitřní zory, že Alizon a nikoli její duch je skutečně a nakrásně v mém náručí nahá, jak jsem byl snil: v tomto setkání jsem nalézal nekonečné potěšení, a když konečně ustalo bouřlivé vzrušení, které ona s chutí povzbuzovala, i ohnivou a prudkou životní sílu, jíž jsem nepocítil od svého odjezdu z Mespechu: důkaz pohříchu, že moje medicína se nedokáže dlouho snášet s mou teologií, neboť je tuze přísná, poněvadž ji mám od Kalvína.
"Ach, pane," pravila Alizon, když se nám vrátila řeč, "vejdouc sem spatřila jsem, jak jste ponořen do přehluboké dřímoty a na tváři máte nadšený úsměv, i vstoupilo mi na mysl, že bych se mohla stát jedním z vašich snů, aniž byste se probudil. Myslím, že se mi to nezdařilo."
"I ano, má milá!" pravil jsem tiskna ji k sobě, "neboť právě o tobě se mi zdálo."

"Ach, pane," volala, "chcete mě klamat? Odpřísáhl byste to skrze blahoslavenou Pannu, jejíž krásný medailón nosíte tuto kolem krku?"
"Ovšem," pravil jsem s uspokojením, že mohu přísahat bez rouhání, není Marie pro mě tou modlou, kterou z ní učinili papeženci.
"Ach, vznešený pane," pravila moje pekelná muška a kulaté a smolně černé oči jí zazářily, "s jakou radostí to od vás slyším, měla jsem tuze velké pochybnosti, zda po mně toužíte tolik co já po vás, a z té příčiny, vidouc vás nahého a spícího, bez rozmyšlení jsem se svlékla a na vás se položila, abyste, zastižen takto nepřipraven a jakoby ve snu, konečně mě co kohoutek obskákal."
"Alizon," pravil jsem na celé kolo se chechtaje, "je-li to v Paříži běžná móda, že dívky tu znásilňují muže?"
"Ach, pane," pravila s úsměvem, v němž zářila její nevinná prostota, "učinila bych to už při našem prvním setkání, kdybych byla měla s čím."
Tento šprým mi připadal ve své nestydatosti tak pařížský, že jsem se smál, div si břicho nestrhal, nicméně jsem pociťoval i jistou dojemnost jak nad velikou ke mně láskou Alizoninou, tak i nad tím, že mi ji tak upřímně prozradila.
Poté co se byla se mnou zasmála, Alizon zmlkla, a poněvadž jsem viděl toliko její vlasy, měla svou roztomilou tvář opřenou o mé rameno a můj krk (kde jsem cítil její dech), myslel jsem si, že usnula po těžké dřině u mistra Recroche, ona však pravila:
"Krásný v pravdě medailón, co tady máte! A ze zlata! A tak znamenitě zhotovený! A starý!"
"Pochází od mé matky, která mi ho odkázala před svou smrtí a prosila mě, abych ho nosil stále."
"Ach, pane!" pokračovala, "jak ráda vidím vaši zbožnou horlivost! A také, že jsem vás zahlédla ve vašem perlami pošitém kabátci na kázání dobrého faráře Maillarda, neboť ten lakota Recroche, který vás nemá v přílišné lásce, pravil ke mně a k Baragranovi, že vás má za zakukleného kacíře a vašeho hezkého bratra taktéž."
"Nu což, Alizon," pravil jsem pokoušeje se smát, "milovala bys mě méně, kdybych byl hugenot?"
"Ach, pane," pravila skřípajíc zuby, "kdyby tomu tak bylo, nechtěla bych se vás dotknout ani konečkem prstu a byl byste pro mě ve větší ošklivosti a hrůze než malomocný, tolik nenávidím to ďábelské plémě."
Slyše to byl jsem rád velice velmi, že má nos přitisknutý k mému krku a nevidí mi do tváře, která nemohla než se škaredě zašklebit, neboť se mi srdce svíralo, že mohu být náhle tolik nenáviděn.
"V takové je tedy chováš nenávisti?" pravil jsem, když jsem opět opanoval hlas.
"Ach, pane," pravila zběsile, "pokládám je za nejhorší netvory všeho stvoření a nejraději bych je všecky vydala za živa nejukrutnějšímu mučení a poté peklu, aby tam byli páleni na malém ohni na věky věkův."
"Jakže?" pravil jsem s ústy zejícími, "tak mocně je nenávidíš? Cožpak ti učinili? Nejsou-li to nakonec rovněž lidé?"
"Učinili mi to," pravila Alizon tak zlostně a nenávistně, až jsem cítil chvění jejího drobného těla, "že nám chtějí zakázat naše svaté!"
"Naše svaté? Někteří však lidé, ba i v církvi katolické, soudí, že je jich moc."
"Ach pane!" křičela, "věřte mi! Svatých nebude nikdy dosti!"
"A pročpak ne?" otázal jsem se, zíraje.
"Poněvadž o svátcích nepracujeme! A poněvadž tito dobří svatí (kéž jim Pán Bůh a blahoslavená Panna navěky žehnají za jejich dobrotivost!) nám ulevují v naší tak těžké robotě po padesát pět dní v roce, dávajíce nám, ať se komu líbí či nelíbí, také neděli navíc. A tak letos v srpnu máme tři (aniž počítáme Nanebevzetí), svatého Vavřince, svatého Petra z Liens a svatého Bartoloměje. Žel svatého Bartoloměje je v neděli."
"Což tě připraví, ubožátko, o den volna."
"Ne tak úplně," pravila, "zvyklost si žádá, připadne-li svátek nějakého svatého na neděli, že práce končí den předtím o polednách. A tak pevný je tento obyčej a našimi faráři tolik doporučovaný, že ani mistr Recroche by si netroufl postavit se proti němu."
Řkouc to zmlkla, a jsou tuze znavena i svou dlouhou prací v dílně, i oněmi vzrušeními, o nichž praveno, i hněvem, který jí právě zazmítal, upadla v okamžení, jak se odmlčela, do spánku co dítě, majíc hlavu v prohlubni mého ramene a dýchajíc mi lehounce na krk. A já pak přemítaje o tom, co mi byla pověděla - neboť její slova mě zprvu poněkud pobouřila -, dospěl jsem k mínění, že kdyby mi bývala štěstěna dala narodit se do jejího stavu, nepřemýšlel bych o tom jinak než ona, zmořená čtrnácti hodinami denní dřiny, nepočítáme-li častokráte i noci. Z čehož jsem usoudil, že papeženská církev, byť se její moc jevila tak tyransky a mnohdy tak krutě a byť měla tak přehnanou zálibu v lidových pověrách, byla snad lépe přizpůsobena potřebám chudých než církev naše, přinášejíc jim skrze svátky svých nespočetných svatých radost a současně odpočinek, bez nichž by jejich život byl neustálou kalvárií. Takže dokonce i přes krvelačná kázání těch zavilých farářů bylo lze nakonec chápat, proč drobný pařížský lid má hugenoty v tak veliké a pronikavé nenávisti: jejich vítězství by o padesát pět dnů v roce prodloužilo jeho nekonečná muka pekelná. Toto pomyšlení neuniklo, jak si snad vzpomínáte, našemu mlynáři Coulondrovi, když za mého dětství otec z moci vrchnostenské obrátil k náboženství obnovenému čeleď svého domu.
Alizon, přemýšlel jsem - zarmoucen z jejích řečí a nicméně dojat, že její hlava na mém rameni je lehčí než ptáče -, jsem hugenot toliko skrze své náhodné zrození, a není-li žalostné, že mě máš ráda v mé osobě a nenávidíš mě v mé církvi tou měrou, že ti musím tajit, kdo jsem, abych si uchoval tvoje přátelství. Nebožačko! Item nebohé království do té míry rozdírané, že nemůžete stisknout v náručí pěknou dívčinku, aniž se její srdce odloučí od vašeho pro způsob, jakým vzýváte Boha!
Byl jsem nazítří rozradostněn přijetím, jehož se mi dostalo v síni Louvru, kde jsem se jako obvykle cvičil v šermování, od barona Quéribuse, který byl méně horlivý než jeho církev a ani za mák se nestaral o to, jsem-li hugenot či nikoliv, vzývaje bohy pozemské.
"Ach, Sioraku!" pravil ke mně vrhaje se mi do náručí, jak mě spatřil, a posel mi tvář tisícerými polibky, "kterak jsem

blažen, že vás vidím, a jak nekonečně dlouhá se mi jevila vaše nepřítomnost! Na mé svědomí nemám ani ponětí, co budu u všech čertů dělat, až odjedete z Paříže, což prý máte v úmyslu učinit, jak mi pověděl maestro Giacomi, protože jste unaven čekáním na omilostnění."
"Quéribusi!" pravil jsem, drže se ho za ruku a procházeje se s ním sem a tam po síni, "já nejsem baron, leč mladší syn, a musím se bez dalšího prodlévání zařídit co lékař."
"Že se nezařídíte v Paříži?" zvolal Quéribus a zastavil se, pohlížeje na mě blankytně modrýma očima s obočím vysoce zvednutým. "Bylo by pro mě zajisté tuze snadné požádat vévodu z Anjou, aby vás vzal k ruce Mironovi a vašemu příteli Fogacerovi."
"Quéribusi," pravil jsem, "jsem dojat vaší přátelskou laskavostí a zavázán vám za ni tisícerými díky. Ale moje srdce ostalo v Provenci a nemohl bych vydržet daleko od ní."
"Cože? Jste-li pak očarován krásnou slečnou z vašeho kraje tou měrou, že ji chcete pojmout za choť?"
"Ba věru."
"Proč si ji tedy nevezmete?"
"Její otec se obává zatracení, kdyby měl mít kacířského zetě."
"To je na umření!" pravil Quéribus se smíchem. "U všech rohatých! Ta pověra mi páchne! Král francouzský se zaslibuje plamenům pekelným, když si vybral hugenotského švagra, a dokonce proti mínění samotného papeže! Sioraku, vraťme se však k vašemu uzlu. Co činit, abychom ho rozvázali, nebo alespoň rozsekli? Unést slečnu, abyste si ji poté vzal! Přisámbůh! Já vám při tom budu nápomocen celým srdcem i svou silou. Přikazujte! Mé jmění, moje síly a moji lidé patří vám!"
"Ach bratře!" pravil jsem svíraje mu paži v kleštích svých rukou, "jsem zasažen do hloubi srdce úžasnou šlechetností, kterou mi hodláte posloužit, ale Angelina je z toho druhu žen, které by nepřivolily k únosu. Příliš si váží pana z Montcalmu, třebas si troufá mu vzdorovat!"
"Montcalm!" pravil Quéribus se zdviženým obočím. "Montcalm z Nimes? To je její otec? Ale ten je mi dobře povědom, byť jsem ho nikdy nespatřil. Je dokonce maličko mým příbuzným, nějaký Gozon byl také mezi mými předky. Sioraku," pokračoval Quéribus s radostnou tváří, "já mu napíšu a povím mu, v jaké kromobyčejné přízni vás chová vévoda z Anjou item vašeho milého bratra. Ale na mou věru, copak jste učinil se svým spanilým Samsonem? On vás přece opouští méně než Castor svého Polluxe! Vévoda jej spatřil toliko jedenkráte, leč je jím tuze nadšen a častokráte o něm mluví."
"Ponechal jsem ho v Montfort-I'Amaury v kelímcích a tyglících jedné apatyky."
"A možná jste dobře učinil," pravil Quéribus s chytrým úsměvem, pošilhávaje po mně koutkem oka. "Tento dvůr je nebezpečný čestným a málo ohebným lidem. Sioraku, napíši Montcalmovi dopis, a ten ho myslím obměkčí. Nakonec," pokračoval ztišeným hlasem, vrhaje kolem sebe obezřetné pohledy, "Montcalmovi musí být jasné, že vévoda bude naším příštím panovníkem, neboť Karel je tuze neduživý a nemá syna. Pokud jsem slyšel, Montcalm má po krk úřadu sudího královského soudu a převelice touží po nimském senešálství. A možná," smál se Quéribus, "peklo se mu bude zdát méně horké a jeho plameny méně vysoké, pomyslí-li na to, že jeho zeť, byť kacíř, je tuze dobře zapsán u dvora a může prospět jeho štěstěně."
Poté mu Silvio naznačil skloněním meče, že ho očekává k utkání, i rozloučil se se mnou Quéribus a přitom mě znovu pevně objal, posel mi tvář nesčetnými polibky a poplácával mě po zádech. S mečem už vytaseným a s kabátcem svlečeným vrátil se zpět, aby mi dal přísahat, že s ním musím chodit na všecka jídla, poněvadž prý chce být se mnou po celý den. Já pak hledě na něj, jak šermuje s maestrem s tou výsostnou půvabností, která bere původ v obratném šetření silami, kdybych nebyl dojat jeho přátelstvím po mně takřka žíznícím, žasl bych nad tím, že je - jak se tvrdilo o tolika vysokých osobnostech u dvora - tuze "skeptickým" (jakž říkal Montaigne) ve věcech náboženství.
Dozajista, Quéribus by pokládal za nanejvýše všední, kdyby měl být co Fogacer nevěrcem, a vpravdě nemohl jím být jako on skrze studium a uvažování, protože nic nečetl (vyjma Ronsarda). Ale zdalipak by opravdový věřící připadl na to, aby tak lehce a žertovným tónem směnil peklo pana Montcalma za jeho světské povýšení? Exemplo plus quam ratione vivimus . Kateřina, po smrti Jindřicha II. pravá vladařka království, neznala žádnou horlivost. Byla neteří papeže ve svých promluvách tak prolhaného, že mu nikdo nevěřil, i když mluvil pravdu, i řekli byste, že tento Machiavelli v sukních se nakazil od svého okolí chorobou, která se nedala lépe označit než slovem "lhostejnost" a která kolem ní pomaloučku postihla celý dvůr. Katolictví i náboženství obnovené či reformované bylo pro Kateřinu jedno a totéž. Aby přiměla kardinála Bourbonského sloužit bohoslužby dne 18. srpna měsíce a oddat Margot s Navarrským, vyrobila dopis svého vyslance u papeže, tento dopis lživě oznamoval, že Svatý otec dává svolení k tomuto sňatku "proti přírodě". Vskutku nebylo tajno, že Kateřina se čerta stará o kacířství svého příštího zetě, takže pařížští faráři a lid ji nenáviděli, že zpletichařila toto "mrzké" spojení, nazývali ji "Jezabel" a házejíce po ní blátem, vydávali ji všeobecnému opovržení. Nikoli z příčin obhajoby náboženství, o něž se starala tolik co ryba o jablko, ale z politického výpočtu, aby upevnila svoji osobní moc proti Colignymu, po nepředvídaném zřetězení příčin přešla od zamordování jednoho člověka k nejpodlejšímu krveprolití naší historie. Když Navarrský, donucen po noci svatobartolomějské k zřeknutí se víry, šel poprvé na mši, Kateřina s tváří obrácenou k cizím vyslancům a hledíc na ně smála se z plna hrdla, jako by děsivá apokalypsa, kterou poznalo království v noci 24. srpna měsíce, bylo toliko benátskou nocí a konvertování prince, dosažené s nožem na hrdle, veselým žertem.
Mému rozmilému Quéribusovi byly díky Bohu tyto hrůzy cizí, ale byv zrozen na tomto dvoře, měl jeho lhostejnost a nijak se nezpěčoval pomyšlení, že pan z Montcalmu by mohl vyměnit peklo - jemuž se vysmíval - za senešálství, jemuž se smál také. Krom toho tam, kde mu bylo osudem dáno se narodit, věděl tolik věcí o tolika lidech, počítaje v to i tužby Angelinina otce, jehož přece v životě neviděl! Ach, přemýšlel jsem, vizte povýšenost velmožů, kteří žijí v Louvru na výsluní královské přízně. Nevěří tomu, čemu věří sprostný lid, vědí, co jemu je tajno. A kolik nesmírných peněžních

zdrojů těží v každodenním jednání z tohoto nevěření i z tohoto vědění, ponechávám vaší představivosti.
Můj Quéribus byl duší dvorský švihák, a chci-li zde být posuzovatelem, byl i marnivý, chlubivý, okázale mluvící dvorskou manýrou, a jak mohu soudit, nekonečně rozmařilý. Ale měl především srdce a svým založením byl méně zbrklý a lehkomyslný, než se zdálo na první pohled, neboť ten dopis panu Montcalmovi, v němž jsem viděl zprvu slib vypuštěný do vzduchu, dvorskou svěcenou vodu, ranní polichocení večer zapomenuté, můj rozmilý baron vskutku napsal (byť s nemalým lopocením a nedbaje na pravopis) a bez meškání jej zaslal na hrad Barbentane v Provenci - a jaký účinek dopis měl na pana Montcalma, povím dále v těchto pamětech.
Přivítání ze strany maestra Giacomiho nebylo zdaleka tak bouřlivé, leč ve své poklidné důstojnosti také tuze dojemné, neboť Giacomi měl o mne strach, protože slyšel od Fogacera, že baronka z Tourelles ve svém šíleném záští proti mně hledá spadaccini , aby se pomstila za to, že jsem ji ve svém dopise zesměšnil. Požádal jsem ho neprodleně, abychom zkřížili meče, touže se rozhýbat po své cestě, a po utkání, když jsme byli dočista zpocení a udýchaní, Giacomi mě zatáhl do okenního výklenku a pravil ke mně hlasem tuze tichým a s pohledem zkoumavým:
"Bratře, slyšte mě dobře: rozhodl jsem se, že vás naučím svému tajnému úderu."
"Jakže?" otázal jsem se, všecek se chvěje a stěží důvěřuje svým uším, "svému bodnutí pod koleno? Jarnakovu úderu? Giacomi, vy to učiníte?"
"Bratře," odvětil vážně, "nemohu to neučinit z příčiny nebezpečenství, jemuž jste vystaven skrze ty najaté vrahy, kteří dokonale ovládají umění léčky a nočních šarvátek, pročež jsou strašlivější než tygři. Krom toho vás nenapadnou v zákonném souboji muže proti muži, nýbrž ve větším počtu."
"Budu mít Miroula."
"Budete dva. Oni budou čtyři nebo v počtu ještě větším. A tehdy vás moje rána vytáhne z bryndy. Neboť její provedení je tak prudké a neodvratné, že ve dvou vteřinách se budou dva muži válet na zemi nikoli mrtví, avšak řvoucí bolestí a zmrzačení, což ty ostatní naplní takovým zděšením, že utečou bez boje."
Pohlížel jsem na Giacomiho, nenacházel jsem hlas, abych mu odpověděl, stál jsem s očima vyvalenýma, ochromen úžasem a s ústy zejícími nad tím, že pro mou ochranu činí cosi neslýchaného: chce se se mnou podělit o tento tajný úder, který byl zdědil po svém maestrovi, a znaje ho jediný na celém světě (s Jarnakem, ale tento už byl tuze starý a neduživý), cenil si ho nade všecky poklady sultána tureckého. Věru si umím představit, že Giacomi zatoužil naučit mě svému slavnému úderu nikoliv bez trpkých vnitřních rozepří a veden toliko svým nesmírným přátelstvím, i cvičil mě v něm následující dny v síni, kterou nám zapůjčil Quéribus ve svém paláci ve Velké ulici svatého Honoré, aniž byla v této světnici přítomna jediná osoba, která by nás pozorovala, ba ani náš hostitel a dokonce ani můj milý Miroul, neboť Giacomi mi dal přísahat na Písma svatá, že nikdy to tajemství nikomu neodhalím před svou smrtí a že ho sám použiji toliko v nejzazším zoufalství a abych si v nejkrajnějším případě zachránil život v boji zřetelně nerovném.

49. Sváteční den
Dne 17. srpna měsíce se konaly zásnuby princezny Margot a Jindřicha Navarrského a Quéribus mi pravil, že svatba je stanovena na příští den, a kdybych si přál, že mi může umožnit přístup na tribunu před chrámem Matky Boží, kde bude dáváno požehnání, Navarrský odmítá v chrámu obcovat mši.
"Ach, barone," pravil jsem, "mohu přijít v doprovodu dámy přináležející k normandské šlechtě a její komorné?"
"Jakže!" zvolal Quéribus se smíchem, "už opět jste kavalírem vysoké dámy, jako jste jím byl v Montpellieru! Vy jste mi to zatajil!"
"Kdeže! Patří mému spanilému Samsonovi a nikoliv mně, a pokud on dlí v Montfortu, já mu ji hlídám."
"To je na umření!" zvolal Quéribus s ještě větším smíchem, "jaký toto hlídač! Přisámbůh, spíše bych věřil, že liška ochrání kurník se slepicemi!"
Málo chybělo, aby mě paní Gertruda z Luku a její Zara nezadusily polibky, objímáním a hlazením, když jsem přiběhl oznámit jim tu dobrou novinu do jejich obydlí v ulici Rozdrobeného chleba. Těšily se jako na největší slavnost, že si naplní oči těmito vdavkami, a byly zoufalé, že je budou moci sledovat toliko z veliké dálky, aniž si bedlivě prohlédnou všeliké podrobnosti ve skvostném oblečení královny matky a princezny Margot, nemluvíc o královských princech a tolika sličných skvostně vyšňořených urozencích v jejich nejbližším okolí.
Rozloučil jsem se s nimi, abych šel navštívit Alizon v jejím obydlí, poněvadž dnes nepracovala u mistra Recroche, stanovil král, že den před královskou svatbou bude dnem volna pro chudé i bohaté jeho dobrého města Paříže, aby mohli vyzdobit ulice a náměstí hlavního města a sami se připravit na slavnost.
Byt či spíše čisťounká Alizonina jizbulinka byla v ulici Střelničné pod střechou (která tuze pálila v tomto horkém srpnu) a vzduch, když už ne chlad, do ní vstupoval uzoučkým rozevřeným vikýřem, u něhož seděla moje malá pekelná muška velice půvabně na nízké stoličce, potahujíc jehlou tak čile co pavouk nitkami své pavučiny.
Vstoupil jsem přímo a bez klepání, dveře byly otevřené, aby mohl z okénka ke dveřím a od dveří k okénku proudit vzduch.

"Ech, milá Alizon!" zvolal jsem kráčeje k ní a skláněje hlavu, abych nenarazil na skloněnou střechu, která se svažovala tuze prudce, "ty šiješ! Ve volný den!"
"Ach, pane," pravila, aniž vstala, a tváříc se zaměstnaně, ustaraně a současně i vesele, "já musím! Dokončuji si novou sukni, chci si ji vzít zítra o svatbě princezny Margot, král požádal všechny obyvatele Paříže, bohaté i chudé, aby se oblékli do nejlepších šatů k poctě jeho sestry!"
"Jakže, Alizon," pravil jsem tuze popuzen tím, že je zapřažena do práce a že ji ani nepřeruší, aby mi dala políbení, "ty půjdeš zhlédnout ty oddavky, jež pokládáš za tak hanebné!"
"Ach, pane," odvětila, aniž se na jediný steh zastavila, jazyk měla stejně hbitý co prsty, "hanebné věru jsou a veskrze proti přírodě. Je to čiré spojení vzduchu a ohně - vzduchu rajského a ohně pekelného."
"Proč tedy jim chceš být přítomna?" pravil jsem v duchu se posmívaje, že přirovnává princeznu Margot ke vzduchu rajskému, když celému království je povědomo její pelešení s Guisem.
"Blahoslavená Panno!" vzkřikla Alizon, "mám-li zůstat samotinká tuto ve svém koutě, když tam běží každý! Svatba je svatba! Mám-li snad chybět při nejkrásnější slavnosti království, poněvadž ženich je kacířský pes! Avšak pane můj," pokračovala s povzdechem, "jsem zoufalá! Den se už nachyluje, nemám svíčku a tak ráda bych byla hotova, než si půjdu lehnout, tolik jsem zmožena únavou!"
"A co malý Jindřišek?" tázal jsem se vida, že kolébka po pravé straně jejího lůžka je prázdná.
"Sousedka ho hlídá. Je tak dovádivý, že ho tady při práci nemohu mít."
"Jdu se na něj podívat," pravil jsem a ukázal jí záda sdostatek nevrlý (abych mluvil upřímně), že ta zatracená suknice mi brání stisknout ji v náručí, jak jsem se k tomu s chutí hotovil.
Jindřišek se smál co andělík (jemuž se tuze podobal) tou měrou, že jsem nemusel dlouho hledat, abych nalezl správné dveře, ani na ně klepat, všechny byly otevřeny z převeliké žíznivosti po troše čerstvého vzduchu, kterou ti dobří lidé trpěli.
A jaký to byl hezounký pacholík, tak baculatý, tak růžový, a jak praveno, tak rozesmátý! A vida ho přemýšlel jsem, jaký to zázrak, že mohou být i v Paříži navzdory smrdutému vzduchu tak krásné děti jako na Mespechu, je totiž pravda pravdoucí, že je takovými činí mléko a láska, tím rozumím velikou lásku, jež je jim poskytována a jež je jim potravou stejně potřebnou co ta druhá, a ta láska zde nechyběla, jak jsem vyrozuměl, ani ze strany matčiny, ani ze strany sousedčiny, která dítko nosila v náručí a štěbetala s ním a zpívala mu, jako by to byl její vlastní synáček. Byl jsem uchvácen tím pěkným obrázkem i toho pacholete, i té hodné a čiperné ženy, která se s ním mazlila a které jsem nemusel povědět, kdo jsem, neboť ona to už věděla a ochotně mi děcko svěřila, když na mou prosbu šla zakoupit dvě svíce, za což jsem jí věnoval jeden sold.
Vrátil jsem se do Alizoniny komůrky s Jindříškem v náručí a chlapeček bez křiku a pláče tuze dobře snášel, že ho nese muž jemu zcela neznámý, jsa tuze zaujat mým kabátcem a řadami perliček, které se snažil chytat do svých ruček.
"Ach, pane!" pravila Alizon a dvakráte si povzdechla (leč ani na okamžení nepřestala šít), první povzdech byl z čisté radosti, druhý z radosti smíšené se zármutkem, "jak radostna vás vidím s mým malým Jindříškem v náručí! Vy máte děti tuze rád, to se pozná. Ať vám ta vaše Gavašetka povije chlapce či děvčátko, budete dobrým otcem, a ona si nebude muset kvůli dítěti činit starosti, div si nehty neohryže, jako činím já, strachujíc se, že mě sklátí nějaká choroba, která mi zabrání pracovat ve dne u Recroche a v noci v lázních. A jestliže zahynu, zmožena jako už nyní prací i nedostatkem spánku, co se stane s mým Jindříškem?"
"Alizon," pravil jsem, "myslel jsem na to."
A s Jindříškem stále v náručí šel jsem zavřít dveře jizbulky a vrátiv se k ní tak blízko, že jsem se jí dotýkal, pravil jsem jí tichým hlasem, aby mě nikdo ze sousedů nemohl slyšet:
"Má milá, já k tobě chovám přátelství veliké velmi a k tvému roběti také a chci, abys přestala prodávat svoje tělo v lázních, za což se, dobře vím, tuze stydíš, nemluvíc o tom, že tam můžeš pochytit italskou nemoc. A tak ti věnuji patnáct zlatých, aby sis mohla na celý rok zaplatit kojnou."
"Jakže!" pravila také tichým hlasem, "patnáct zlatých!" Leč nemohla mluvit dále, neboť se ozvalo zaklepání a vstoupila sousedka, přinášející dvě svíčky, k nimž Jindřišek ihned natahoval ruce a nemoha na ně dosáhnout, jal se křičet, že by hluchého probudil, a byl jsem věru rád, že ho mohu vrátit sousedce, která s ním odešla s roztomilou drzostí a číhajíc koutkem oka po Alizon a po mně, když jsem za ní zavíral dveře.
Odpočítal jsem patnáct zlatých do Alizonina klína, ona pak užasle a mlčky (neboť za celý život neviděla tolik peněz pohromadě) na mne hleděla, stále ani nemukajíc a zapomínajíc na novou sukni, která jí přece tak mocně ležela na srdci, jako by královská svatba nahrazovala tu, kterou jí šalebně sliboval otec malého Jindřiška.
Když pak schovala svůj poklad do váčku a váček vložila do díry ve zdi, kterou zakryla cihlou, uhlídal jsem, kterak v hloubi duše váhá mezi svým naléhavým šitím a vděčností, kterou by mi tuze ráda v tu chvíli projevila, a pochopiv konečně i ve svém mužském mozku, že její odění je pro ni nyní převeliké závažnosti, takže i milování se dostává na místo druhé, rozloučil jsem se s ní pod záminkou, že na mě na ulici čeká Giacomi, a odešel jsem - a její černé oči se připoutaly k mým zrakům s tak nesmírnou láskou, že dodnes mi stačí zavřít oči, abych si připomněl ten pohled a byl jím všecek dojat.
Byl jsem tuze udiven, protože jsem vyšel do ulice Střelničné, že tam vidím tolik lidí, když Pařížané, sotva se počne smrákat, jsou zvyklí zabarikádovat se každý ve svém domě, ponechávajíce ulici nočním pobertům. Bylo to z té příčiny, že byli tuze zaměstnáni ve světle pochodní stavbou dřevěného vítězného oblouku, který vyzdobovali větvovím, květinami a věncovím, jako by měl tudy procházet královský průvod; k čemuž nepochybně nemohlo dojít, poněvadž vedl z Louvru ke chrámu Matky Boží.
"Vizme to krásné a dobré dílo!" pravil jsem jakémusi tlustému a silnému chlapíkovi, který v košili a všecek zpocený pracně k sobě přibíjel dřeva, "stojí-li za tak veliké namáhání a utrácení oblouk, má-li se tu tyčit toliko jeden den?"

To řka snažil jsem se napodobovat živou, odsekávanou a překotnou pařížskou mluvu, naši Pařížané jsou hotovi podezírat Francouze z jihu, že jsou hugenoti.
"Nikoliv, urozený pane," odvětil ten chlapík dosti zdvořilým hlasem, "ponecháme ho zde po celý dlouhý týden a nejméně do svatého Bartoloměje, abychom uctili jednou ranou princeznu Margot i svatého. Stran práce a nákladu, to je dobře rozděleno, měšťané z této ulice dodávají dřevo a železo a lidé řemeslní práci se zhotovením."
Z ulice Střelničné do ulice Železné jsem napočítal tři oblouky, které byly stavěny a zdobeny jakoby stejným způsobem a také mimo cestu královského průvodu a které jsem shledával tuze příjemnými na pohled skrze všechen ten dav, co se tu kolem setkával, a skrze ten jásot, zaujetí, pochodně a svíčky zářící v oknech, žádná okenice nebyla vzdor pozdním hodinám zavřena, a dobří lidé od domu k domu pokřikovali a volali na sebe, ženy pak a služebné lily do stružky u chodníku veliká vědra s vodou, aby jej očistily od lejna a bláta - denní čistota přikázaná skrze královské nařízení, dodržovaná však jedině za vzácné příležitosti jako dnes, pařížský lid je svou povahou nejméně poslušný na světě.
Když pro mě přijel v kočáře Quéribus ráno 18. dne srpna měsíce, byl jsem hrubě překvapen, vida ulice rozveselené množstvím velkých a krásných koberců živých a nádherných barev, které šlechtici a měšťané sňali se zdí a vyvěsili ven z balkónů - jak měli ve zvyku činit, pokud jsem slyšel, při procesích -, než zatímco při procesích dostávaly toto vyzdobení toliko ulice, kudy procházela, dnes byly takto vyšňořeny všechny ulice, kde bydleli lidé poněkud zámožní, ať tudy procházel královský průvod či nikoliv.
Ty vítězné oblouky, jichžto jsem viděl za soumraku toliko tři nebo čtyři, se v noci rozmnožily, i musím vyznat, že řemeslníci, kteří je byli tak pohotově zhotovili, učinili s nimi úplné zázraky jak fasováním dřeva, tak i výzdobou z květin a chvojí, v čemž jsem shledával vkus nevídaný nikde jinde než v Paříži, takový krasocit má tento lid, jinak vzpurný, nezkrotný a odbojný. Srpnové slunce bylo čilé, třebas nikoli ještě úmorné, a ty pestré koberce visící na zdech, ty malé květinové zahrádky zavěšené na balkónech (na něž si tolik naříkali chodci skrze vodu, jíž jsou zalévány), chodníky zase jednou čisté a uklizené a nesmírný sběh lidu, který zaplavoval ulice, náměstí a uličky, ti mužové a ženy tak hezky oblečení, že jste se museli dvakráte podívat, abyste rozeznali měšťana od nádeníka, to všechno působilo, že jsem byl tak oslněn hlavním městem, jeho skvostností, krásou a přepychem, jak jsem do dnešního času nikdy nebyl. Ach, vizte tuto Paříž, do níž jsou všichni národové zblázněni, vizte ji konečně vyšňořenou a čistou, jak by měla ke své slávě být denně!
Zajeli jsme pro Gertrudu z Luku a Zaru do ulice Rozdrobeného chleba a ponechám, čtenáři, tvé představivosti, kolika nesčíslnými koketnostmi byl vzápětí obléhán a tísněn krásný Quéribus ze strany sličné Normanďanky i ze strany Zary, která oděná v šat své paní (jež jí nedokázala nic odmítnout) vypadala mnohem spíše co urozená dáma než co služebná, tolik ji zušlechtil styk se vznešenou dámou, s níž sdílela lože, Gertruda trpěla nesnesitelným zmítáním živočišných představ, spala-li sama. Co se tkne Quéribuse, oplácel ránu ranou, a nevím kolik významných pohledů poletovalo a vznášelo se v tomto kočáře a jaká zpustošení ponechaly v tělesnosti i srdcích všecky ty šípy z luku střílené zblízka, jichž jsem ani já nebyl ušetřen jmenovitě od Zary, která, jakkoliv hlásala, že nechová náklonnost k mužům, na oplátku byla jimi tuze ráda obletována a milována.
Příval lidu, stékající se ze všech ulic a uliček, nás odnášel ze čtvrti svatého Diviše na ostrov Starého města, a krom pohodlí, že jsme seděli, nebylo pro nás žádnou výhodou jet v kočáře, obyvatelé a návštěvníci města kráčeli tak sevřeně, že se nemohli před námi rozevřít; avšak oni by ani nechtěli, protože jejich počet znásoboval jejich přirozenou drzost. Stran výhody, o níž jsem se zmínil, ta nám byla odňata na Mlynářském mostě, jejž nám nebylo dovoleno přejet, přišel nám jeden seržant francouzských gard oznámit zdvořile ke dvířkám, že dnes ráno kočáry na Staré město nemají přístup z příčiny ohromné tlačenice a nahromadění vozů a lidu, k němuž tam došlo. Musili jsme tedy vystoupit za zvědavých a výsměšných pohledů Pařížanů, kteří byli věru rádi, že jsme na tom stejně co oni, a když jsme kráčeli pěšky, prohlíželi si dámy s drzostí, jakou si umíte představit, velebíce jejich vnady hlasem tak zvučným, že by se tuze hanbily, kdyby nepředstíraly hluchotu; Quéribus a já jsme je vzali mezi sebe z pravé i z levé strany, aby ty řeči nemohly být vystřídány rukama, Miroul s kočím jim pak chránili pozadí, jinak by se ocitly v nebezpečí, že by byly ohmatávány, tak bezuzdnými nám připadaly nestoudnost toho davu item jeho chlípnost, ostatně stěží bychom mohli něčemu zabránit, neboť baron a já jsme v tom sevření neměli ani dostatek místa k tasení mečů a k rozdání několika úderů naplocho, abychom odstrašili odvážlivce.
Prorážejíce tento nespočetný dav, z něhož pod sluncem už vysokým stoupal pach, který mi byl málo po chuti, dorazili jsme konečně k obrovské tribuně vztyčené před průčelím Matky Boží, poněvadž Jindřich Navarrský nechtěl vejít do chrámu a obcovat mši, a svatební požehnání muselo být tudíž uděleno v předchrámí, ale toto prostranství, jak praveno, bylo zvýšeno tribunou, která umožňovala lidu uhlídat najednou královské novomanžele, krále, královnu matku a všechny prince, jako by to bylo buď jeviště postavené tam pro kejklíře, aby tu mohli provozovat svoje kousky, nebo popraviště určené k tomu, by se lidu dostalo pastvy stínání hlav, jakkoliv rozměry toho místa popravčího byly tak obrovské, že by tu mohlo být zkráceno o hlavu třicet odsouzenců najednou. Ostatně důkazem toho, že stínání nebylo jeho určením, byly koberce, které musely být po mém soudu přineseny za jitřní zory a pokrývaly prkna od jednoho konce na druhý.
Kolem tohoto lešení stál převelice pevný řetěz Švýcarů a francouzských gardistů přináležejících králi, také však vévodovi z Anjou, tito pak se odlišovali červenými pláštěnkami. Míříce k ním měli jsme náležité štěstí, že jsme se setkali s hejtmanem z Montesquiou, který, s osmahlou tváří přehrazenou dvěma černými čarami, mocným knírem a hustým obočím, pohlédl na nás s náznakem úsměvu.
"Pro smilování, Montesquiou," pravil Quéribus, "vysvoboďte nás z té tlačenice. To je na umření, kterak nám páchne pod nos!"
"Vás znám, barone," odvětil Montesquiou, "a znám i pana ze Sioraku. Nevím však, kdo jsou ty dámy."
"Jsou obě z dobré normandské šlechty," pravil Quéribus bez mrknutí oka, "a já za ně ručím stejně co za sebe."

Tato lež mi přivedla na mysl, že v hloubi srdce učinil výběr a ten že směřoval k Zaře, poněvadž komorná by zcela určitě neměla přístup na tribunu, kde jsem současně s námi spatřil na lavicích značný počet skvělých dvořanů a tuze skvoucích dam převelice spokojených, že tak jako my sedí třebas pod olověným sluncem, na něž si naše dámy začaly trpce stěžovat strachujíce se, aby jim nezkazilo pleť, a také poněvadž se dusily v zdobených živůtcích převelice těsných z té příčiny, aby je ztenčily. Třeba věru přiznat, že i bez těsného živůtku jsem se pekl na slunci co chleba v peci, trup maje upnutý v atlasovém kabátci a krk dušený v oprátce okruží, a cítil jsem. jak mi to okruží měkne v potu řinoucím se mi po lících, nicméně byl jsem alespoň upokojen stejně co dámy, že jsem zde, a tuze chtivý spatřit z takové blízkostí osoby této veliké slavnosti.

50. Královská svatba

V obrovském rumrajchu pážat a hodnostářů a za velikého hlomozeni trumpet, zvonu v povětří a výstřelů z děl se konečně objevil král, vedoucí za paži královnu matku a sledován královnou, oděný (míním krále) ve světle žlutém saténu, na němž bylo znázorněno pomocí zlatých nití zdůrazněných drahokamy slunce s paprsky. Kateřina Medicejská, tentokráte se zřeknuvší černé barvy, kterou nosila od smrti Jindřicha II., se ukázala v nádherném odění z modrého hedvábí a posetá, pravím správně, posetá od paty k hlavě svými proslulými florentskými šperky, nejkrásnějšími na celém světě, které vrhaly tisíce blesků tisícerými broušenými ploškami tou měrou, jako by chtěla uloupit svému synovi slunce, do něhož byl oděn, tak jako mu po pravdě byla uloupila po jeho korunovaci skutečnou moc.

Za králem přicházeli jeho bratři: vévoda z Anjou a vévoda z Alenconu, oblečení rovněž ve světle žlutém saténu stejně co Jindřich Navarrský, jenž kráčel za nimi, ale po pravdě řečeno pochybuji, že lid pod tribunou je mohl vidět, neboť král a jeho hodnostáři a královna matka, obklopená dobrým tuctem dvorních dam (z těch osmdesáti, kolik jich čítala ta galantní eskadrona) zabírali celé popředí jeviště.

Král a královna matka byli tuze střídmě pozdravováni lidem, který stejně co Alizon zdál se být napolo reptavým a napolo spokojeným, jako by byl rozpolcen mezi potěšením, jež mu skýtaly tyto královské slavnosti, a trpkým záštím nad touto "hanebnou" svatbou. kterou mu král a jeho matka násilím cpali do hrdla, až se mu žaludek obracel.

Avšak toto sporé ,jásání se zmnohonásobilo, když se objevila v skvoucím zdobeném šatě princezna Margot přicházející z biskupství, kdež prý, jak se šeptalo, strávila noc v tuze ošklivých snech (poněvadž stále milovala svého Guise); za ruku ji vedl starý kardinál Bourbonský, oklamaný - nebo předstírající oklamání - zprávou z Říma vyrobenou Medicejskou.

Margareta Francouzská byla oděna v šat z fialového aksamitu posetý květy lilie vyšívanými zlatými nitěmi, ramena jí klesala pod tíhou skvostného aksamitového pláště, jehož vlečku čtyři lokte dlouhou nesly tři princezny: na hlavě měla královskou korunu jiskřící perlami, démanty a rubíny, toto drahé kamení posévalo rovněž malý hermelínový živůtek, jejž měla oblečený na šatech, a ten živůtek musel hrubě znásobovat dusno tohoto dne, jak jsem usoudil, vida jí stékat po lících pot, přičemž setrvávala nehybná ve svém triumfu za mohutného jásání lidu. nicméně s tváří zachmuřenou a truchlivou, jako by hlásala urbi et orbi, že tento sňatek se jí hrubě protiví. Tou měrou. že nebohý kardinál Bourbonský, aby ji donutil k pohybu. musel ji držet za ruku a takřka ji vléci za sebou co Ifigenii, když ji vedli k obětování. Vida to lid. domníval se, že Margot se vzpírá vdát se za kacíře, a vida horlivost tam, kde byl toliko tělesny odpor, zdvojnásobil své volání slávy, dojímaje se smutným osudem princezny a současně obdivuje její skvělé vystrojení.

Ne že by byla, mluveno otevřeně, tak krásná, jak ji popsal Brantóme, oslavuje v ní při té příležitosti div nebes na zemi. Jak pověděno, pro našeho dobrého souseda périgordského Brantóma každá žena je jedinečná a nikoliv obyčejná, jenom když je královské krve. Shledával jsem princeznu příjemnou na pohled, s tváří kulatou a očima velkýma, leč jinak měla jako její matka rty značně odulé a nebýt nalíčení a vystrojení a perel, obdivoval bych u ní toliko mimořádnou chuť k životu vyzařující z jejího bystrého a výmluvného pohledu, který jí propůjčoval ten druh krásy, jíž se říká ďáblova, a po mém soudu tuze případně, jak to ukáže další vyprávění.

"Pohleďte, jak se Karel nudí!" všeptl mi do ucha Quéribus. "Sázím se, že by byl nejraději tisíce mil odtud. Na lovu, na hřišti, ve své kovárně, chtěl by troubit na své trubky. běhat v noci po ulicích s bastardem z Angoulému a s Guisem a provádět tisíceré šprýmy a žerty chodcům."

"Jakže? To on činí?" otázal jsem se sotto voce.

"Činí horší věci." zašeptal Quéribus, "tak je dětinský. Vévoda z Anjou, když ho šel navštívit do jeho komnat, spatřil ho, jak leze po čtyřech se sedlem posazeným na zádech a řehtá co kůň."

Čemuž jsem se zasmál.

"Pane bratře," pravila Gertruda z Luku, ťukajíc mě vějířem do ruky, "máte s baronem tajemství."

"Týkající se vás, má drahá." pravil jsem jí do ucha. "Prozradil mi, že vás shledává tuze krásnou."

"Ach," pravila Gertruda ovívajíc se a naklánějíc, aby na něj dohlédla, "proč si tedy nesedl vedle mne?"

"Ach, to budu v sedmém nebi!" pravil Quéribus. hbitě vstal a vyměnil si se mnou místo, což způsobilo, že jsem měl Zaru po levici a po pravici Quéribuse. který si přál zůstat vedle mne, aby mě mohl dále bavit posměšnými řečmi, maje co dobrý dvorní švihák jazyk tuze nabroušený.

Mezitím král, který, jakkoliv byl oděn v slunce, měl ve skutečnosti tvářnost tuze pohaslou, pravil hlasem nadutým a otáčeje hlavu:

"K ďasu! Nezdržujme to a pokračujme! Kde je Navarrský?"

Tehdy bylo zřít Jindřicha Navarrského spolu s vévodou z Anjou, který ho držel za ruku a takříkajíc odváděl ke své sestře, aby mu ji dal za ženu.

Spatření krále Navarrského tolik zježilo srst obecného lidu, že bylo slyšet jakési mručení, které se však ztišilo na kraji rtů, když dav uhlídal po jeho boku vévodu z Anjou, zaujímajícího v přízni Pařížanů místo bezprostředně po vévodovi z

Guise, poněvadž porazil hugenoty u Jarnaku a u Montcontouru. Takže nakonec lid, nevěda už, má-li vypískat Navarrského či s jásáním vítat vévodu, držel jazyk za zuby tuze zaražen tím, že vévoda sám vrhl svou něžnou sestru na pospas holomku satanáše.
Měl jsem věru kdy prohlédnout si řečeného holomka, mezitím co skládal poklony a uctivé reverence králi, Kateřině Medicejské a své příští choti (která byla z mramoru a ani pohybem neodpověděla). Byl oděn v jasně žlutém saténu stejně co král a jeho bratři, a jakkoliv na prosbu své zesnulé matky se prý z příčiny této svatby nemálo snažil, aby "zlepšil svou špinavou slupku", je třeba přiznat, že měl v svém vzhledu jakousi drsnost, z níž bylo cítit spíše rolníka a vojáka než člověka dvorského. Třebas však jeho tvář, v níž trůnil nos tuze dlouhý, nebyla nikterak sličná, v jeho vzezření byl rys předstírané prostoty a současně zchytralosti a výsměšnosti, který mi poskytl notně látky k přemýšlení.
"Co soudíte o ženichovi?" pravil mi Quéribus do ucha.
"Barone," pravil jsem, věnuje mu úsměv, "jakkoliv křupan mluví provensálsky, mám ho spíše za chytráka než křupana."
"Trefa!" zvolal Quéribus, směje se zplna hrdla. "Sioraku, vy jste ale zábavný! Prohnaný je určitě více než sama Kateřina, která věří, že ho připoutá k svému trůnu a připojí Navarrsko k Francii tím, že mu věnuje svou dceru, spoléhajíc se," dodal převelice tichým hlasem, "že ho lapí do jejích stehnat. Ale Bože pomoz, řečená stehnata jsou příliš lehká, aby zatěžkala olovem podešve Navarrského!"
"Barone," pravil jsem, "vaše metafora je jako Montpensierová: je krásná, ale kulhá."
Načež se baron s paží položenou na mých ramenou rozesmál, div mu bránice nepraskla, přičemž se zkoumavě otáčel dokola kolem, zda některé zvědavé ucho nemohlo zachytit naše zavrženíhodné řeči. Ale po pravdě urozené dámy a vzácní pánové, sedící v nejbližším okolí a tak natlačeni, že se koleny dotýkali zad osob před nimi sedících, byli stejně co my příliš zaměstnáni klevetěním, než aby nás poslouchali, tolik je pomluva, pokud je hezky pověděna, denní stravou celého dvora.
Vidouce nás se smát, naše dámy se na nás vrhly, každá na svého souseda, vytýkajíce nám, že se více zabýváme jeden druhým než jejich osobami, a z těch dvou byla dozajista pánovitější Zara, která od toho okamžení, kdy se oblékla co osoba urozeného stavu, přijala neprodleně i její způsoby a potichu mi přikázala, abych jí pověděl, kdo je ta Montpensierová, o níž jsme žvatlali.
"Jakže, Zaro," pravil jsem jí a vtiskl jí polibek na krk pod záminkou, že jí šeptám do rozkošného ouška, "ty to nevíš? Je to Guisova sestra a nejzarputilejší papeženka z celého království."
"Pane," pravila Zara mrkajíc a sklánějíc svůj dlouhý krk - věděla, že tyto její drobné pohyby mě uvádějí v nadšení - , "nepomlouvejte papežence!"
"Cože, Zaro!" pravil jsem sotto voce, "ty jsi změnila kabátec?"
"Pane," pravila, "přijímám náboženství toho, kdo mě miluje: hugenotkou jsem byla s Assasem, katoličkou s paní z Luku. Kde však je vévoda z Guise?" pokračovala. "Je prý přenáramně krásný."
Na což jsem nemohl odpovědět, na tribuně se strhl veliký rumrajch, poněvadž král povstal a zamířil s královnou matkou v podpaží k předsíni Matky Boží, aby vešel do chrámu a byl přítomen mši, zatímco Navarrský, který jí nechtěl obcovat, kráčel k biskupské klauzuře (která přiléhala k levé straně katedrály), v patách sledován princem z Condé, admirálem z Coligny, jeho zetěm Télignym, hrabětem z La Rochefoucauldu a řadou protestantských velmožů. Nastávající pak manželka šla za králem vedena pod paží vévodou z Anjou, který po dobu bohoslužeb měl zastávat úlohu ženicha.
I byl tehdy na tomto lešení nemalý příliv item odliv, příliv papeženců, kteří vstupovali do lodi chrámové, a odliv hugenotů, kteří odcházeli do klauzury, aby se tam po čas mše procházeli, očekávajíce její zakončení, až se vrátí Margot na tribunu, kdež bude mimo chrám dáno manželské požehnání těmto prapodivným manželům, kteří se oddělovali svým vyznáním dříve, než byli spojeni před Bohem.
"Vězte," pravil ke mně Quéribus tlumeným hlasem, mezitím co jsme sledovali Margot po Anjouově boku, "ta kráska by si vzala za muže místo toho navarrského venkovana raději svého bratra po faraonském způsobu, nemůže-li mít Guise. Možná že jste slyšel tam na vašem venkově, že ho v rozpuku mládí převelice milovala."
"Jakže? Není-li to nectná pomluva? Odkud pochází?"
"Z dobrého pramene: od Margot samotné."
"A vévoda?"
"Vévoda ji stíhá nenávistnou láskou od toho času, co se nabídla Guisovi. Král také. I Alencon. Dobrá krev Florenťanů se nezapře. Margot je svými třemi bratry milována, leč po italsku: žárlivě."
Zděšen těmito nestoudnými slovy vrhl jsem pohledy kolem sebe a uhlídal, že dvojice sourozenců kráčející do chrámové lodě je sledována celým dvorem s usmíváním, pošilháváním a šuškáním, což vypovídalo velice velmi o úctě tuze malé, kterou v nitru chovali ke svému princi tito poklonkující dvořané. Ach, vstoupilo mi na mysl - konečně chápu, proč je pařížský lid tak vzpurný, drzý a odbojný: příklad přichází shora.
Třebas hugenot, moje předsudky proti vstupu do papeženského chrámu nebyly příliš silné, takže jsem je v zárodku utlumil, nemoha z příčin zdvořilosti opustit dámy a půvabného Quéribuse. Čtenáři, nechci tě urazit, jsi-li náboženství krále, leč jak nekonečná přes svou okázalost zdála se mi ta mše trvající čtyři úmorné hodiny, kanovníci svaté kapituly ji totiž naschvál prodlužovali, aby popudili Navarrského a reformované, kteří po ten čas chodili sem a tam po biskupské klauzuře, vydáni všanc reptání a pokřikování lidu, a třebas to byli pánové přeudatní, pařížský lid by je byl svým počtem umačkal a holýma rukama rozdrtil, nebýt francouzských gard u Švýcarů. Jak jsem slyšel později, došlo pak k nestoudným a urážlivým řečem, a nebylo nadávky ani vyhrůžky, jimiž by ti pánové nebyli zahrnováni, až do těch slov: "Ach, kacířští psi! Sodomiti ohavní! Zplozenci pekla! Nechcete chodit na mši'. Však my vás k tomu přinutíme!" Na což naši, nikterak moudřejší a obezřetnější, odpovídali po gaskoňsku hrubými vtipy na Marii a svaté, avšak lépe by učinili, kdyby bývali drželi jazyk za zuby, poněvadž ty hrubosti přispívaly mnohými plameny k ukrutné nenávisti k ním se vztahující, takže se zdálo, jako by mělo ze žhavého pařížského dláždění vzápětí vypuknout krveprolévání.

Já pak nic z toho neviděl: byl jsem podruhé na mši, ale tady v chrámu Matky Boží jsem žasl nad ceremoniemi, které se odehrávaly před oltářem, kde ti kněží s mitrami na hlavách odění ve skvoucí ornáty pomalu rozvíjeli nádherné obřady, které jako by chtěly svou skvělostí předčit dvorskou pompu. Nikdy jsem neviděl pod klenbami tak velkolepými divadlo okázalejší, a kdybych se řídil toliko zrakem a sluchem (neboť hudba i zpěv byly tuze libozvučné). byl bych okouzlen podivuhodnou krásou tohoto rituálu, ovšem byv vychován ve vyznání hugenotském zbaveném všech okázalostí, shledával jsem v něm přepych tak marnivý, světský a povrchní, že mi byl proti srsti v témž okamžiku, kdy jsem v něm nalézal zalíbení. To potěšení se ostatně zmenšovalo u nakonec vytratilo zúplna tou měrou, jak ubíhaly hodiny.
Po ite misa est jsme konečně vyšli z chládku pod klenbou katedrály a vrátili se na tribunu před portálem, i bylo Slunce v nadhlavníku a tuze pálilo. Král a královna matka zaujali místo uprostřed na dvou křeslech u Margot poklekla před králem na jednom ze dvou klekátek, které donesli během mše. Vévoda z Anjou se s tváří neproniknutelnou vzdálil a poslal Montmorencyho pro Navarrského, který vyšel z klauzury, sledován svými hugenoty, a poklekl vedle Margot tváří ke kardinálovi Bourbonskému, biskupovi digneskému a dvěma italským prelátům, kteří zde vystupovali záměrně proto, aby vzbudili v dobrém lidu sílu, že papež dal k sňatku svolení, a které vyhrabali bůhvíkde - tak podezřelé měli vzezření.
Margot byla tuze bledá, rty měla trucovitě našpulené, tvář nadmíru vzdornou. a buď že nedovedla jinak než oddat se svému přirozenému odporu, nebo připravila tu malou komedii doufajíc, že církev v ní jednou nalezne důvod ke zrušení sňatku, v okamžení, kdy kardinál si jí zeptal, zda si bere dobrovolně za muže "Jindřicha z Bourbonu, krále Navarrského", neřekla a ani b a s hlavou strnulou, tváře z mramoru a zrakem utkvělým zůstala němá a nehybná co pařez. Ponechám na vás, byste si představili úžas a pohoršení, které zaplavily dvůr a nás všechny přiměly k mlčení, ale toliko nakrátko. Neboť královna matka, kterou nic nedokázalo překvapit, se naklonila a zamumlala pár slov do ucha králi, ten se vztyčil s pohněvanou tváří, chopil Margot zezadu za šíji tou hrubou rukou, jíž ji tvrdě bil a políčkoval, když se prozradilo její obcování s Guisem, a donutil ji sehnout krk a sklonit hlavu, i ráčil kardinál z Bourbonu spatřovat v tomto chování, třebas vynuceném, znamení souhlasu, a pokračuje v žehnání majestátní latinou pronesl posvátná slova, jež spojila šťastný pár k nejlepšímu i k nejhoršímu - to nejhorší bylo už zde.
Trvalo nám dobrou hodinu, než jsme se dodali ke kočáru, tak vzrostla tlačenice na Starém městě od toho času, co jsme odešli na tribunu. Poslouchaje, co se hovořilo kolem, pozoroval jsem, že lid, byť se připravoval událost oslavovat (třebas ji pokládal za hodnou nenávisti) pitím, jídlem a tancem (nad nímž papeženští kněží, méně přísní než naši pastorově, přimhuřovali oči), netvářil se na toto spojení nijak smířlivěji ani nyní, kdy bylo uzavřeno. Tím spíše, že všichni řeholníci sběhnuvší se v tomto davu kázali po ulicích jako na kazatelnách a přecházejíce z ulice do ulice vybízejíce k odboji proti Jezabele a Achábovi, označujíce těmito slovy, jak praveno, Kateřinu a krále, podezírané z toho, že tajně nadržují víře obnovených čili reformovaných. Což je důkazem, že jeden každý je pro druhého kacířem v tomto horlivém století, neboť stejné jméno Jezabel dávali kdys Kateřině i naši po schůzce bayonské, na níž ona hanebně smlouvala s Filipem II., snažíc se vyhandrkovat smrt hugenotů za španělský sňatek.
Po čtyři dny a čtyři dlouhé noci po Margotině svatbě byly v Louvru toliko hostiny, bály a hodokvasy. Byl jsem při všem a nechtěje se tu nikterak tvářit co svatoušek (jak to dobře víš, čtenáři), troufám si povědět, že by mi byly tuze po chuti, jak mě k tomu vedly můj věk a moje založení, nebýt toho, že bylo v těchto radovánkách trní a hloží, které se lidem mé církve málo zamlouvalo. Neboť v tomto předstíraném usmíření nebylo srdečnosti, právě naopak. Jak uhlídáme, ze strany papeženců vůči našim byly tu pouhé pitvorné tváře, šlehy, posměšnosti a zlomyslné pohrdání.
Dne 20. srpna měsíce na obrovském podiu postaveném před malým Bourbonským palácem předváděli naši princové pantomimu, která se nám tvrdě vzpříčila v hrdle. Hrstka prokletých rytířů - Navarrský, Condé, La Rochefoucauld útočila na ráj, který tvořilo dvanáct půvabných nymf, mezi nimi Margot a Marie z Cléves, manželka Condého, kterou vévoda z Anjou miloval nešťastnou láskou. Tehdy vystoupili andělové - to jest král, Anjou a Alencon -, porazili zlotřilce a odehnali je do pekel po levé straně tribuny, kde hořely bengálské ohně v sirných výparech. Poté andělové tuze dlouho tančili s nymfami, zatímco čerti mučili zajatce, kteří byli nakonec omilostněni a vysvobozeni, leč na prosbu krásných nymf a nikoliv skrze vlastní síly. Zakončení, jež svou předstíranou vlídností ještě zvětšovalo nactiutrhačnost alegorie.
Dne 21. to bylo ještě horší. Turci představovaní samo sebou Navarrským a mladým Condém, které oblékli do směšných oděvů, napadli amazonky - ty hráli do půl těla nazí král a jeho dva bratři, kteří pak, třebas v té chvíli ženy, je vzápětí porazili.
Téhož dne Gertruda z Luku zatoužila, abych ji doprovodil na kázáni otce Viktora, jehož sláva se donesla až do jejího Normandska. Byl to muž, jehož vysoká postava a mocný hlas jako by byly uzpůsobeny spíše pro povolání vojáka než pro kutnu, v níž byl oděn. Buše oběma pěstmi do ohrádky mluvil dvě dlouhé hodiny proti sňatku v královské rodině, proti té proslulé bezbožnosti, jejíž potrestání navštíví "netoliko ty, kteří ji spáchali", nýbrž pohříchu všechen lid. Na sám konec otec Viktor zkřížil svalnaté paže a s krkem nazad zakloněným hleděl do nebe, jako by tam čerpal - přímo z pramene svatou inspiraci, a provolal hlasem klenbami zachvívajícím:
"Bůh nestrpí toto ohavné spáření!"
Načež věřící, kteří ho slyšeli, s ústy zejícími a s dechem zatajeným odpověděli souhlasným mručením, které se pomaloučku vzdouvalo a změnilo v dunění tak zběsilé a strašlivé, že je nemohu přirovnat k ničemu lépe než k povyku smečky uvázaných dog, trhajících společně provazem s tlamou široce rozevřenou a pysky odkrývajícími tesáky.

51. Milost od krále

Téhož dne 21. večer Quéribus mé pozval, abych s ním odjel do jeho venkovského domu v Saint-Cloudu, kde se chtěl osvěžit ze slunečního žáru ve společnosti urozené paní z Luku a Zary, jakkoli však mě lákal mír zeleného kraje po všem tom zmatku slavností, nechtěl jsem se vydat na cestu, poněvadž po kázání otce Viktora jsem potkal správce míčovny a

výrobce míčků Delaye, který, jak už povědomo, si mě nadmíru obliboval z té příčiny, že jsem vždy dychtivě propůjčoval sluch jeho řečem, nalézaje v jeho dvorském klábosení šťávu a dřeň, protože jsem byl v Louvru tak nový a v Paříži tak málo popařížštělý, třebas Quéribus namítal opak tvrdě, že kdybych setrval v hlavním městě o měsíc déle, byl by ze mne dokonalý dvorský švihák.
Správce míčovny, zvěděv o mém blízkém odjezdu, chtěl vědět - jsa svým založením tuze zvědavý - odjíždím-li do svých venkovských krajin spokojen.
"Žel nikoliv, pane správče," pravil jsem s povzdechem, "přijel jsem, abych si vyžádal od krále milost, neboť jsem v sarlatském kraji zabil jednoho urozence, byť v zákonném souboji. Ale král v domnění, že po záležitosti s kabátcem patřím k družině vévody z Anjou, odmítá mě přijmout."
"Co to slyším?" pravil vrchní správce, zvedaje obočí a s hřebínkem vztyčeným, a byl Pařížan, chvástaje se co Gaskoněc, "Karel vám odmítá slyšení?" Namoutě, já to odmítnutí napravím! Spolehněte se! Je to věc už hotová: zítra budete mluvit s králem. Buďte na mém hřišti o desáté hodině a já vás postavím do čtyřhry, kterou má Karel sehrát Guisem, Télignym a bastardem Angoulémským, který, pokud vím, ulehl, jsa postižen nepřetržitou čtvrtodenní zimnicí provázenou těžkým bolením hlavy, a poněvadž z této příčiny nebude moci přijít, zařídím to tak, že zaujmete jeho místo."
Nevěřil jsem svým ujím, jak rozťal tuto záležitost a že takto nakládá s králem takřka po své vůli, neboť se zdálo neuvěřitelným, že by se míčovníkovi podařilo to, na čem pan z Nancay byl ztroskotal, ale byl jsem předtím svědkem, jak se Delay bavil s králem Karlem IX. slovy neslýchaně drzými, a pozoroval jsem, že u dvora to nemusí být živou mocí ten nejvyšší, kdo má na naše prince největší vliv, ba právě naopak, i rozhodl jsem se podstoupit toto riziko, které bylo věru nepatrné, neboť v jádře jsem byl tuze málo nakloněn onomu pobývání v Saint-Cloudu (byť se mi při mém příjezdu ta víska a její mlýny jevily převelice půvabnými), soudě, že i náruč krásné Zary by mě těžko utěšila, kdybych měl vidět Gertrudu v náručí Quéribusově, a že by mi krvácelo srdce, kdybych měl být svědkem nevěry, kterou by utrpěl můj krásný Samson a vlastně i já sám, neboť mi dalo přílišné namáhání, abych odolal jejím vnadám, i nepřál jsem si tudíž přihlížet, jak je skýtá někomu jinému.
Šel jsem tedy do Louvru dne 22. o desáté hodině, a právě když jsem se blížil k brance, spatřil jsem krále, jak v průvodu svých urozenců vychází z kaple v Bourbonském paláci, kde byl po mém soudu na mši. V témže okamžení vycházel z Louvru branou pro pěší admirál Coligny, provázen mnoha protestantskými velmoži, a obě skupiny přecházející proti sobě malé náměstí před zámkem, jedna skvělá a barvami zářící, druhá všecka v černém oděná, se pozdravily, objaly a popřály si zdraví s překypujícími výlevy přátelství, jimž dával příklad král, nazývaje admirála "svým otcem" a líbaje ho na tváře. Poté ho vzal za ruku a já slyšel, jak ho zve, aby šel shlédnout jeho hru k Pěti panenkám, k čemuž admirál přivolil z ryzí zdvořilosti a "na pár okamžení", pokládaje nepochybně v hloubi své duše za výsostně nicotné všecky hry, plesy, hody, slavnosti a pantomimy, které se střídaly u dvora po svatbě princezny Margot.
Já pak, který jsem ho nikdy neviděl tak zblízka - ke králi hugenotů byl přístup neméně obtížný než ke králi francouzskému, byť byl bez jakékoliv okázalosti a takřka bez ochranného doprovodu - pozoroval jsem ho po všechen ten čas tuze zvědavě a shledával u něho tvář vážnou a v pohledu jeho světlých očí cosi nepoddajného, tento pohled vzbuzoval moji úctu: vlasy pod fialovým aksamitovým birýtem byly spíše bílé než hnědé, tvář měl sdostatek vrásčitou, tělo nicméně statné, za což vděčil střídmosti v pokrmech a přísnosti v mravech. Byl oblečen do černého aksamitového kabátce a kolem krku měl zavěšený na černé stužce pod malým hugenotským okružím řád svatého Michaela, od něhož se nikdy neodlučoval; spodky vyduté podle starodávné módy byly stejné látky a barvy, přiléhavé punčochy z černého hedvábí a střevíce mu asi padaly z nohy, neboť jsem ho viděl nejméně dvakráte při chůzi se zastavit a zaklepat podpatkem, aby si je opět navlékl; tuto drobnost jsem tehdy zaznamenal s úsměvem - tak málo se shodovala s důstojností této velké osobnosti - byla však, byť se zdála být tak nepatrnou, nekonečné závažnosti v nelítostném zřetězení příčin, jež nás dovedly k velikému krveprolévání.
Spatřil mezi protestantskými urozenci, kteří doprovázeli Colignyho, pana Geoffroye z Caumontu, pána na Milandes a Castelnau, který byl mým příbuzným, má matka byla rozená z Caumontu, šel jsem ho pozdravit. Načež on tuze rád, že mě vidí (a tím spíše, že jsme se nepotkali po ten čas, co jsem byl v Paříži, poněvadž on ložíroval mimo městské hradby na předměstí svatého Germaina), mě vřele objal a představil mě po řadě všem ze své družiny, to znamená Télignymu, jehož jsem už znal, neboť jsem ho viděl na hřišti; hraběti z Montgomery, muži prošedivělému, tuze vysokému a tuze prkennému, který se bezpochyby u dvora necítil ve své kůži, neboť se mu nikdy nedostalo almužny jediného slova nebo jediného pohledu od královny matky a od krále, chovali k němu ti dva převeliké záští za to, že jeho nešťastné dřevce při známém turnaji způsobilo smrt Jindřicha II.; panu z Ferriéres, vidamovi chartreskému, nepochybně nejmoudřejšímu a nejobezřelejšímu z protestantských pánů, jak se ukáže později; panu z Guerchy, urozenci tuze spanilému, avšak tuze prudkému, jenž se na dnešní radě právě smířil s papežencem Thiangem, s nímž se byl dostal do rozepře; panu z Briquemautu, kterémuž bylo tehdy sedmdesát let a o němž si dobře pamatuji, že před čtrnácti lety tajně v převlečení prozkoumal obranu města Calais, tenkráte v anglických rukou; hraběti La Rochefoucauldovi, kterého stačilo vidět, abychom ho milovali (jak prý to říkal král) a který se mi jevil v rozpuku mládí všecek usměvavý, půvabný a veselý; a posléze panu z La Force, jenž byl rovněž spřízněn s Caumonty a jemuž po boku kráčeli jeho dva odrostlí synkové, mladšímu z nich Jakubovi bylo tenkráte čtrnáct let a tuze mě zaujal jiskřivým pohledem a podivuhodně širokým čelem. Běda! Ze všech těch krásných a chrabrých velmožů, kteří se jevili tak sebevědomí, kolik jich tehdy prožívalo, aniž to tušilo, pod tímto zářivým srpnovým sluncem předposlední den svého života!
Šel jsem za nimi i za králem a Colignym, kteří stále spolu rozmlouvali tím srdečným způsobem, jak praveno, a vcházel jsem k Pěti panenkám, když mi někdo poklepal na rameno. Otočil jsem se:
"Mi fili," pravil Fogacer tichým hlasem, "chci se s vámi rozloučit, byť zarmoucen nad tím, že se připravím o jas vaší krásné tváře. Odjíždím."
"A kam?" otázal jsem se s ústy dokořán zejícími.

"Kam? Nevím," pravil Fogacer hlasem přidušeným a zvedaje do výše ďábelské obočí, "jakkoliv jsem vévodovi pověděl, že hodlám v kraji languedockém navštívit chorou matku. která, po pravdě řečeno, zemřela v mém dětství. Půjdu, kam mě vítr odvane."
"Jakže? Nemáte žádný cil?"
"Ne tak zcela. Setkal jsem se," pokračoval hlasem ještě přitlumenějším, "na prkenném jevišti na Mlynářském mostě s malým tanečníkem, který mě přivábil tisícem a jedním tanečním obratem, je tak půvabný a milostný, že by uvrhl v zatracení samého svatého Jeronýma rozjímajícího nad smrtí a hříchy světa. Vy znáte hřích můj. Trahit sua quemque voluptas . Ten přelíbezný mládeneček odjíždí zítra se svou komediantskou tlupou do venkovských krajů. Jedu s ním."
"Ach, Fogacere, je to rozumné?"
"Je-li rozumné trávit zde neužitečně své dny, když toužím toliko po něm?"
Na což jsem slůvkem neodpověděl, znaje tuze dobře takové touhy, jakkoliv předmět podněcující mé snění byl zcela odlišný.
"Fogacere," pravil jsem, "přeji ti všechno štěstí světa." Nato se on zasmál, aby zakryl, jakž se domnívám, svoje dojetí, a - když mě byl ujistil, že kdyby se mohl modlit, modlil by se za to, abych dostal od krále milost - , objal mě krátce. pevně a při té pevnosti jakoby pokradmo a odešel, poskakuje co černý brouk a ponechávaje mě u nemalém údivu nad osamělostí, skrze niž jsem se cítil náhle převelice bezbranným v této prapodivné Paříži, můj Samson byl v Montfortu a můj Quéribus v Saint-Cloudu. A jak jsem zůstal přibit na místě s hlavou znenadání v mátohách, jakýsi mužík - objevilo se, že je to vrchní správce míčovny Delay - mě chopil tuze důvěrně za paži a pravil mi takřka káravě ve své pařížské drzosti:
"Pane ze Sioraku, proč zde lelkujete a chytáte špačky? Věc je hotová. Co jsem slíbil, splnil jsem. Král si vás bere co společníka ve hře, protože jsem ho ujistil, že s vámi může toliko vyhrát jak hru, tak i dvě stě zlatých, které na sebe vsadili vévoda z Guise a Téligny. Nohy na ramena, příteli, král je už netrpělivý co čert v křtitelnici se svěcenou vodou."
A vskutku byl, švihal raketou, poskakoval na místě a jen mi odpověděl na mou hlubokou úklonu, tak už se nemohl dočkat toho, až budu stát v košili po jeho boku, a nikdy, přisámbůh, nikdy jsem neshodil kabátec tak rychle jako dneska, protože mi Delay pomáhal a odnesl pak můj šat i můj opasek s sebou na tribunu.
"Nu hrejme!" pravil Karel IX. zarputile; "mordié, chci je rozbít na padrť, ty dva! Jak ti říkají?"
"Petr ze Sioraku, sire. Jsem mladší syn barona z Mespechu v Périgordsku."
"Sioraku," pravil král, který ve svých způsobech a ve svém jednání neměl nic z vybrané zdvořilosti vévody z Anjou a rázem mi tykal, místo aby mi vykal, "vracíš dobře?"
"Prý ano, sice."
"Hrej tedy na Télignyho, ten je slabý."
Tak jsem činil na jeho několikeré přikázání stále a bez přestání - tato zarputilost mě samému by připadala nezdvořilá - takže jsme vyhráli první sadu, aniž naši protivníci získali jedinou hru, neboť Téligny nedokázal zahrát ani jediné z mých vrácení a sám vévoda nehrál tak dobře co obyčejně, chvílemi zdál se hrouzit v přemýšlení a chvílemi číhal po okolí s očima upřenýma na Colignyho jakoby všecek netrpělivý. že ho tu vidí. Avšak admirál, sedící na tribuně klidný a vyrovnaný jako prý vždycky, pronášel zdvořilá slova o krásných úderech raketou, cokoli si v duchu myslel o tomto neužitečném sportu a o všech těch hrách a kláních, které musel spolykat, až se mu žaludek obracel, po tom 18. dni srpna měsíce, pravil král, že se chce po dobu slavnosti vybláznit, a ať mu nemluví o záležitostech království, byť sebedůležitějších, pokud slavnosti neskončí.
Mezitím hrál zavolal, že potřebuje přestávku na převlečení košile, která byla už všecka promočená (mezi čtyřmi zdmi míčovny byla výheň veliká velmi), i povstal admirál, požádal krále, zda se smí vzdálit, a odešel v doprovodu svých urozenců (a Guise, zdálo se mi, byl tuze potěšený, že ho vidí odcházet). Poté - a zatímco sluha třel Karla s košilí svlečenou ručníkem, div mu kůži nesedřel - Delay přistoupil ke králi a bez okolků pravil:
"Sire, pan ze Sioraku si od vás prosí milost za to, že jednoho urozence zabil v řádném souboji."
"Nevydal jsem nařízení proti soubojům?" pravil král s tváři zachmuřenou, rozmrzelou a jakoby lhostejnou.
"Sire." pravil jsem, "bylo to lstivé přepadení na cestě a ten bídák, prve než mě vyzval k souboji, navlékl si pod pláštík drátěnou košili."
"Mordié!" zvolal král a na tváři se mu probudil záblesk zájmu, "jak jsi to tudíž učinil, abys ho zhubil?"
"Vrazil jsem mu kopí dva palce do pravého očního důlku."
"Dva palce!" pravil král a v oku mu krutě zablesklo, "dva palce! Nádherná rána. Sioraku, dostaneš ode mne milost!"
"Sire," pravil Delay, který znal královy sliby chyby, "proč ji nepodepíšete ihned? Tuto je psací náčiní, papír, záda mého pobočníka ... "
"Otravuješ mě, Delayi," pravil král, jemuž navlékli čistou košili a jenž neměl jiné myšlení než na další hru.
"Sire," pravil Delay, který se nedal odbýt a který věděl bezpochyby stejně dobře co královna matka, jak dotěrnost dokáže zdolat královu vůli. "Sire, sám říkáte: Třeba kout železo … "
"Ticho, Delay, ticho! Já chci hrát!"
"Sire," pravil Delay, "jste příliš dobrý kovář, abyste nekul železo, dokud je žhavé."
"Tak dobrá," pravil král, přemožen zrovna tak naléháním jako pochlebováním, "dej sem to pero, mordié!"
A naškrábal moje omilostnění na zádech sluhy, tomu pak, když podepsal, uštědřil náhle veliký kopanec do zadnice, jako by se na něm chtěl pomstít za násilí, které mu bylo učiněno. Když se ten nebožák natáhl jak dlouhý, tak široký na zemi, krále to rozveselilo natolik, že se z plna hrdla rozesmál, a znovu nabyv veselou náladu, jal se mávat raketou, poskakovat co pouťový tanečník a křičet: "Do práce, kmotře! Mordié, my ty dva rozdrtíme! Dvě stě zlaťáků je mých!"
Ach, čtenáři! Nedal jsem se prosit! Se svým omilostněním v kapse neměl jsem ani čas poděkovat Delayovi a všecek užaslý, že jsem je tak rychle dostal po tak dlouhém čekání a trápení a překážkách u dvora, hrál jsem jako ztřeštěný, jsa

ochoten vesele zasazovat chudákovi Télignymu tolik odrazů, že už nebude vědět, kterému ďáblu nebo duchu sukkubovi zasvětit svou raketu! A dobře si vzpomínám, že od toho okamžení nezaznamenal už jediný bod - ostatně stejně co Guise, který po odchodu Colignyho jevil se tak duchem nepřítomen, že se zdálo, jako by už zrakem nesledoval míček a jako by ho zachytával poslepu. Tak se stalo, že jsme vyhráli čtyři hry za sebou, protože míčovník zaznamenával body toliko pro nás, a že nakonec bychom v mžiku získali celé utkání pro sebe nebýt toho, že u brány do míčovny propukl veliký křik a poté veliký rozruch a náhle jsme uzřeli Yoleta, Colignyho sluhu, jak vběhl na hřiště celý udýchaný, z očí se mu koulely slzy jako hrachy a byl jatý takovou hrůzou, že otvíraje ústa dokázal toliko křičet, vrhaje se na kolena a lámaje rukama:
"Ach, sire! Ach, sire!"
"Mordié, co se děje!" křičel král a mračil se. "Kdo se opovažuje rušit krále při hře?"
"Ach, sire!" křičel Yolet, který si v zoufalství rval vlasy a rozdíral tváře, "pokusili se zabít admirála!"
"Jakže?" zvolal Guise a škubl sebou, "pokusili se?"
A až do skonání svých pozemských dnů si budu pamatovat, s jakou známkou nesmírného zklamání pronesl ta pouhá dvě slůvka "pokusili se". Pravím správně ta pouhá dvě slůvka, neboť v okamžení se odmlčel s tělem nehybným, tváří neproniknutelnou a zrakem upřeným k zemi.
"Ach," pravil král s ústy dokořán zejícími. Přejížděl očima postupně Yoleta, Guise a míček, jejž držel v ruce (neboť měl podání), a znenadání se rozčertil, leč způsobem tuze dětinským, jakoby především zklamán, že musí přerušit hru. Hodil pak raketu zprudka na zem a vztekle se rozkřikl:
"Nikdy mě nenechají s pokojem!"
A vrhnul na nás kolem dokola záštiplný pohled, jako by všichni ti, kteří na něj užasle a ohromeně hleděli, byli příčinou toho pokaženého utkání, odešel rychlými kroky sledován svým sluhou, a nijak ho nenapadlo zeptat se, zda kardinál je zmordovaný či toliko zraněný. Na to se otázal Téligny, třesa oběma rukama Yoletem, v pláči a nářku klečícím na zemi, a tázal se hlasem, který se mu stěží prodíral staženým hrdlem
"Zraněný," děl Yolet mezi dvěma vzlyky.
"Pane z Téligny," pravil správce Delay, který, vždy úslužný, promlouval do všeho, jsa doma u sebe co král ve svém království, "smím-li vám připomenout, že pan se Sioraku je lékař?"
Načež jsem si bez hlesu a v rychlosti navlékl kabátec, protože Téligny mě poprosil očima, neboť nemohl mluvit, a já běžel za ním, on pak uháněl sotva dechu popadaje kolem Bourbonského paláce, poté po Příkopech svatého Germaina a přeběhnuv ulici Suchého stromu, dorazil nakonec do ulice Béthisy, kde na jakémsi náměstíčku stál dům, který si admirál pronajal v Paříži a který, jak jsem zvěděl později, patřil Du Bourgům, potomkům hugenotského mučedníka popraveného za Jindřicha II.

52. Situace se vyhrocuje

Před domem a uvnitř domu se tísnil nemalý shluk urozenců naší strany, všichni byli tuze rozhořčeni a rozpáleni tímto úkladem a tuze hlasitě to projevovali francouzsky i provensálsky (bylo zde mnoho Gaskoňců nebo lidi z našich jižních provincií), někteří plakali, jiní rozhněváni s rukou na rukojeti mečů křičeli, že se tvrdě pomstí těm mordýřům, že si žádají jejich krev, že je porubají všechny … ! Télignymu dalo nemalou práci prorazit tímto rozvášněným davem a já pak, rozráženo ho po něm, byl jsem zastaven jakýmsi Kubou, který se mě s očima plnýma zběsilosti tázal, kdo jsem a co tu pohledávám. A na mou odpověď, že jsem lékař, křičel mi do tváře:
"Admirál nechce lékaře papežence!"
"Já však patřím k vám."
Načež se Téligny otočil, aby to potvrdil, a ten Kuba mě pustil, stále ještě hubuje.
Téligny nepřestával pospíchat - a já za ním -, v rychlosti vystoupil po schodech vedoucích do prvního patra a k jizbě admirála, který seděl tuze bledý v lenošce, drže před sebou pravou ruku, z níž visely první dva články ukazováku, a jeho levá paže krvácela z rány pod loktem. Požádal jsem přítomné osoby. aby mi přinesly, pokud si je mohou opatřit, pálenku a obvazy, a prozatím nůžky, jež mi v okamžení kdosi vstrčil do ruky a jimiž jsem začal stříhat admirálův levý rukáv, svléknuv si předtím kabátec, abych si ho nepotřísnil tím množstvím krve. Jakkoliv jsem si při stříhání počínal tuze opatrně, přec jen jsem mu občas maličko pohnul paží, což při každém otřesu způsobovalo, že admirál zamžikal, hleděl však na mě světlýma očima a se rty stisknutými, pot mu stékal po tváři a on ani drobet nezasténal a slůvko nepronesl.
Jen jsem zcela odkryl paži, objevil se k mému nesmírnému ulehčeni Ambrož Paré v doprovodu pana z Mazille, který byl jedním z lékařů královych. Jak vstoupil, kdosi - tuším, že to byl Cornaton, Colignyho pobočník - donesl obvazy a kořalku, Ambrož Paré nalil jí trochu do poháru, očistil ránu na ukazováku i nůžky, jimiž jen byl odstřihl rukáv, a pravil tiše:
"Pane admirále, bude vás to tuze bolet."
"Budu trpělivý," pravil Coligny.
A s tváří tuze bledou a tuze zpocenou, leč zázračně klidnou, hleděl na Ambrože Paré, zatímco ranhojič, zacházeje s těmito špatnými nůžkami tak dovedně, jako by držel v ruce jemný skalpel, odstřihl dva první články ukazováku. Učiniv to obvázal zbytek prstu, zatímco paní z Téligny, na kalenou u otcových nohou, štkala, až srdce usedalo.

"A nyní paži!" pravil Coligny pevným hlasem.
"Jakže, pane admirále!" pravil Paré. "chcete jí taky uříznout?"
"Arci'."
"Co o tom soudíte, pane z Mazille?" pravil Paré.
"Soudím, že by se měla uříznout u lokte," pravil Mazille.
"Rána je hluboká a kosti zasažené."
"Maso je zvyklé se zhojit a kosti také," pravil Paré, vrtě hlavou, "pokud do rány nevnikne nákaza. Vidím, kudy střela vstoupila, avšak nevidím, kudy vyšla. Z čehož soudím, že je kulka uvnitř. Co soudíte vy, pane ze Sioraku?"
"Že je nejprv třeba pokusit se vyjmout kulku," pravil jsem tuze udiven, že proslulý ranhojič se ráčí tázat po mém mínění.
"A neřežme, aby nedošlo k nákaze a ke sněti."
Pan z Mazille souhlasil bez dalšího odmlouvání, tak veliké a uznávané byly znalosti, zkušenosti a schopnosti králova ranhojiče na poli zranění střelnými zbraněmi - třebas nebyl lékařem, nýbrž toliko mistrem, a teprve odnedávna - , a Ambrož Paré se otázal, může-li mu někdo povědět o tom, jak došlo k pokusu o zmordování, aby si mohl učinit jakous takous představu, kudy proběhla střela, taková byla jeho metoda, prve než ránu ohledal a rozřízl, aby vyňal kulku.
"Já!" pravil pan z Guerchy - týž spanilý urozenec, jehož spor s panem Thiange byl nedávno admirál v radě urovnal.
"Mluvte, Guerchy," pravil admirál, a hledě na paní z Téligny, stále vzlykající u jeho nohou, dodal tiše:
"Paní dcero, proč pláčete? Bez vůle boží nezajde ani vrabec na stromě, a není-li to div, že On mě ráčil uznat za hodna trpět pro jeho víru?"
"Pane královský ranhojiči," zajíkal se Guerchy, který proléval vřelé a palčivé slzy jako všichni, kdo zde byli - totiž Yolet, admirálův sluha, Mikuláš Muss, jeho tlumočník pro německou řeč, hrabě z La Rochefoucauldu, hejtman z Monins, Téligny, pan z Ferriéres, vicedom chartreský, pobočník Cornaton a pastor Merlin, který se nijak nesnažil utěšovat admirála, tolik se namáhal utěšovat sebe z hrozivé rány, jíž byl zčistajasna postižen jeho přítel item jeho církev.
Když pak Guerchy nemohl pro samý pláč promluvit, admirál, klidný a vyrovnaný, třebas bledý jako vosk, opakoval:
"Mluvte, Guerchy."
A taková a tak převeliká byla úcta admirálova v očích jeho urozenců - kteří ho zbožňovali co vůdce Bohem seslaného, aby dal zvítězit jejich straně -, že stačila tato dvě slova a Guerchy, potlačuje vzlyky, se vzpamatoval.
"Viděl jsem ten podlý úklad z nesmírné blízkosti," pravil hlasem sdostatek pevným. "Kráčel jsem po admirálově pravici a abych mu osvědčoval úctu, maličko vzadu. V čemž jsem si počínal nedobře," dodával se stínem bolesti, "poněvadž kdybych býval kráčel vedle něho, kryl bych ho svým tělem."
"Pokračujte, Guerchy," pravil Coligny.
"Pan admirál při chůzi četl dopis, a jakž jsem si všiml, padaly mu z nohou střevíce, on pak každou chvíli do nich zastrkával paty, přičemž se zastavoval: ten zpáteční pohyb mu zachránil život, rána z hákovnice byla vystřelena z pravé strany na vzdálenost sotva několika sáhů z domu, který stojí proti klauzuře svatého Germaina z Auxerrois."
"Odkud byla rána vypálena?" pravil Paré.
"Ze zamřížovaného otvoru, nadto zakrytého ošklivou záclonou. Po výstřelu jsme tam spatřili kouř, i vrhli jsme se tam s meči v ruce a nalezli jsme jizbu prázdnou, leč hákovnici, ještě teplou, opřenou o okno."
"Kde bylo to okno?" pravil ranhojič.
"V patře."
"Nuže," pravil ranhojič, "rána byla vystřelena shora dolů a šikmo, poněvadž mordýř nejspíše nečekal s výstřelem, až bude pan admirál proti němu profilem. Jelikož pan admirál držel obě ruce před sebou, jak četl dopis, a tělo se náhle zastavilo, jak zasouval patu do střevíce, kulka zasáhla ukazovák pravé ruky a níže a šikmo spodek levého předloktí. Soudím tudíž, bera v úvahu taktéž polohu rány, že kulka se musí nacházet mezi kostí vřetenní a loketní a přesně nad loktem."
Doznávám se, čtenáři, že přímo v této nešťastné hodině, která dopadla na mé lidi a sklíčila mě neméně co ostatní, naslouchal jsem těm slovům s nadšením, protože lékař v této minutě zvítězil nad hugenotem. Ne že bych nevěděl, jakou důležitost přičítá Ambrož Paré poloze těla při hledání střel, protože jsem pilně četl jeho proslulé pojednání o střelách z hákovnice, kde je praveno, že když při obléhání Perpignanu maršál z Brissaku dostal kulku do lopatky, jediný z přítomných lékařů Paré si usmyslil umístit pacienta do polohy, v níž byl při zranění, odvodil z ní cestu řečené kulky a osahánim ji objevil. Viděl jsem zde další příklad této podivuhodné metody, která umožňovala otvírat rány najisto a ušetřit tak zraněnému mnoho trápení a krve.
"Operujte, pane Paré," pravil Coligny se zuby sevřenými, aniž se však zřekl svého hrdinského klidu a po mém soudu i dokonalé víry, že tato zkouška byla naň seslána samotným Bohem a z té příčiny mu byla ctí. Což neopomněl opakovat pastorovi Merlinovi a on pak schválil tento pocit, jejž po pravdě v tomto domě sdíleli všichni nebo skoro všichni: nepřestával jsem tuto jistotu obdivovat, sám ji nepociťuje, a mám ji za kořen té obdivuhodné pevnosti a stálosti takřka římské, kterou admirál jevil ve dnech své smrti.
"Pane admirále," pravil Ambrož Paré, "poslal jsem svého pomocníka pro nástroje, nemohu operovat tak přesně pomocí těchto špatných nůžek."
Sotva to dořekl, objevil se pomocník, který hekal jako měchy v kovárně, neboť běžel co šílený z ulice, kde bydlel ranhojič, do ulice Béthisy.
Paré požádal hejtmana z Monins, aby se postavil za admirála a pevně ho držel za ramena, pobočníka Cornatona, aby mu držel nahoře levou paži, a mne, abych mu držel ruku. Poté ohmatav místo, jež byl určil, otevřel je skalpelem a pomocí malých klištěk s dvěma tenkými rameny zakončenými lžičkami uchopil kulku, leč musel pokus třikráte opakovat, prve než ji vyňal, poněvadž byla sevřena mezi kostí vřetenní a loketní. Admirál to vše podstoupil bez hlesu, bez zasténání a bez omdlení, s tváří nicméně tuze bledou a potem skropenou. Když byla kulka venku, což bylo učiněno s úžasnou

dovedností, Ambrož Pare ovázal ránu, admirál nám vážným hlasem poděkoval a požádal hlasem slabým, leč pevným, abychom ho svlékli a uložili na lože. Což jsme učinili.
Všiml jsem si, že Ambrož Paré, prve než nemocného obvázal, namazal mu ránu rtuťovou mastí, kterou mu beze slova podal pan z Mazille. Jakmile admirál spočinul za nebesy a záclonami svého lože, zeptal jsem se jich tlumeným hlasem po příčině. Načež Paré a Mazille okamžik na sebe mlčky hleděli a poté pan z Mazille odpověděl, ale také hlasem tuze tichým:
"Je to protijed. Je třeba se obávat, že střela byla otrávena."
Třebas mluvil převelice tiše, pobočník Cornaton ho slyšel, což nebylo bez následků, jak uvidíme. Cornaton nechoval v sobě nejmenší zášť, právě naopak. Tuze mladý a tuze krásné tváře, smolně černých očí, vlasů temných co havraní křídlo, nosu přímého, rtů nádherně vykrojených, postavy štíhlé co chrt, byl praporečníkem v Colignyho rotě, elitním sboru, v němž se přes své mládí proslavil chrabrostí, pevností ve své hugenotské víře a oddaností k admirálovi. Lze říci, že jeho povaha ho činila uzavřeným a přísným stejně co mého milovaného Samsona a stejně co jeho vedla ho k holubičí nevinnosti, což se neobešlo bez nebezpečí.
Když admirál odpočíval za svým závěsem, Ambrož Paré mi pravil, že zůstane po jeho boku po čas, dokud si neodejdu sníst nějakou krmi, a že vyčká, dokud se nevrátím do Colignyho obydlí. K čemuž jsem nemohl než přitakat, vida ostatně, že moje péče a moje přítomnost jsou zde takřka vyžadovány, aniž se kdo dotazuje, zda se mi to hodí, tak se rozumělo samo sebou, že co hugenot nemohu než zasvětit své dny i noci záchraně admirálově. V čemž mě moje církev - k níž jsem nepociťoval vztah tak vřelý - zavazovala více, než bych si byl přál.
Sestoupiv z poschodí do dolní síně shledal jsem, že shluk protestantských urozenců ještě vzrostl a jejich prudkost v truchlivosti a v hněvu se zdesateronásobila, a poněvadž většina z nich byla gaskoňská, slova zoufale nadouvala myšlenky a vedla je k strašlivým hrozbám netoliko proti Guisům proti tomu hnízdu zmijí, které třeba zcela vyhladit - ale i proti dvoru, královně matce, Anjouovi, Alenconovi a dokonce i králi. Ta slova mě hrubě děsila, neboť mi vstoupilo na mysl, že v této vřavě se nepochybné potloukají zvědové v žoldu Medicejské - což se později pohříchu prokázalo.
Miroul mě očekával venku, a jakmile jsme se ubírali po Příkopě svatého Germaina (poněvadž jsem se rozhodl vrátit k Pěti panenkám, chtěje poděkovat správci Delayovi), pravil mi hlasem přidušeným a překotným:
"Vzácný pane, tento vražedný úklad mi páchne. Máte svou milost v kapse. Opusťme toto ohavné město. Odjeďme bez prodlévání."
"Ach, Miroule, rád bych, leč nemohu. Ambrož Paré mi uložil, abych bděl nad admirálem, a jak bych mohl co lékař odříci tuto péči?"
"Ach, vzácný pane," pokračoval a jeho dvojbarevné oči, obvykle tak veselé, se zatemnily obavami, "vzpomeňte si, prosím vás, že pan otec vám důtklivě kázal, abyste v hodině nebezpečenství dbal mých rad. A tkvíme v tom nebezpečenství po uši. Paříž se nadýchala pachu krve a není možné, aby se na nás nevrhla. Stačí chodit po ulicích a pozorovat, jak papeženci napadají a urážejí dnešního dne kde koho, jakmile o něm soudí, že je náboženství obnoveného. Pane, jsme lapeni v tenatech a s bokem nastaveným noži. Zachraňme se, dokud je čas!"
"Bez koní, Miroule?" pravil jsem s obočím zvednutým. "A bez kočáru paní z Luku, jež je v Saint-Cloudu, jak víš."
"Urozený pane, najměme si koně. Za den jsme v Montfortu a odtud se vydejme přímo do našeho rodného kraje."
"Ach, Miroule," pravil jsem po chvilce přemýšlení, "věřím, že tvá rada je rozumná, a nicméně nemohu podle ni jednat. Čest mi v tom brání."
Na což milý Miroul neodpověděl, ale byl všecek zarmoucený a přemýšlel o nejhorším nikoliv z obavy před vlastní záhubou, nýbrž ze strachu u mne, tak se pokládal za odpovědna za můj život.
Jak mě vrchní správce Delay uhlídal ve své míčovně, vyběhl mi vstříc a aniž mi dopřál čas, abych mu vyjádřil vděk za všechno, čím jsem mu byl povinován, horlivě se vyptával na admirálův stav. Já pak jsem se nadál, že ta jeho horlivost není projevem přízně, i byl jsem ve svých odpovědích nanejvýš opatrný řka mu, že rána o sobě není smrtelná, jenomže Coligny je stár a do rány se může dostat snětivá nákaza, takže jeho vyléčení v přítomném čase není nijak jisto.
"Ach," pravil Delay hlasem tlumeným a jakoby roztržitým a současně na mě hledě koutkem oka, "bylo by lépe pro něho i pro jeho lidi, kdyby byl na místě zhuben. Tím spíše, že ti jeho hugenoti, jak už jsou svárliví a nepokojní, na všech stranách se bouří, rojí se a bzučí jaká zdivočelé včely a odbojně vyhrožují dvoru bez jakékoli povinné úcty ke královské rodině. Kéž by se Bohu zlíbilo," dodal s lišáckým úsměvem, "aby byli stejně rozumní co vy, pane ze Sioraku, který nemluvíte řečí utajenou, jevíte málo horlivosti pro svou stranu a chodíte dokonce na mši, jak jsem slyšel."
"Ach, mistře Delayi!" zvolal jsem se smíchem, abych zakryl svůj zmatek, "toto je rána věru krásná a nečekaná a obratně jste umístil svůj míček! Pošetile jsem se domníval, že nevíte, ke které straně náležím, a vy přece víte všechno!"
"Poznal jsem to od prvního okamžení, co jsem vás spatřil," pravil Delay nekonečně se vychloubaje, "nikoliv podle vašeho vzezření, leč podle vzezření vašeho bratra, který je tak přísný, jakkoliv krásný co anděl. A pan z Nancay mi pověděl ostatní."
"Třebas máte naše lidi tak málo v lásce, neopomenul jste mi nicméně prokázat důležitou službu."
Poté na mě Delay mlčky okamžení pohlížel - toto mlčení mě překvapilo, poněvadž obvykle klábosil a mlel co mlýnský náhon - a pravil pak ke mně s vážnou tváří:
"Mám vás rád co člověka, pane ze Sioraku. Líbí se mi, že si nezakládáte na své urozenosti přede mnou, prostým počestným měšťanem. A tuze schvaluji, že jste se naučil nějakému zaměstnání, ač jste šlechticem."
"Ach," odvětil jsem, "mám od svého otce, že člověka činí vzdělání, nikoliv původ."
"Správně pověděno! Správně pověděno!" pravil správce Delay, jehož tento moudrý výrok z duše potěšil. "Teprve skrze učení a práci jsem začal s dobrým výsledkem zhotovovat nejlepší míčky v celém křesťanstvu a učinil ze své míčovny tu nejznamenitější v Paříži, takže v ní našli zalíbení naši princové."
To řka, ten dobrý mužík se nadouval co týden namáčená cizrna. Třebas se tak marnivě vyvyšoval, měl jsem ho

sdostatek v oblibě, neboť více oceňoval sobě podobné a snaživou horlivost, kterou vkládají do svých záležitostí, než ty dvorské šviháky, kteří nic nedělají než v marných povrchnostech utrácejí u dvora peníze, jež byly pro ně krvavým potem vydřeny na jejich dalekých kastelánstvích.
Nadto jsem si byl vědom, že si mě zavázal, a proto se mi líbí ještě více, a aniž jsem se pokládal za člověka tak chytráckého a lstivého co on, chtěl jsem mu ohmatat tep, abych se dověděl, co znamená ta pařížská horečka, kterou jsem cítil stoupat všude kolem sebe.
"Ach, mistře Delayi," pravil jsem tlumeným hlasem, "vyveďte mě z pochybnosti! Zdali čin nám známý spáchal sám král Paříže?"
"Sám by se toho neodvážil," pravil Delay, vrhaje kolem sebe pohledy, "neboť by se tím postavil dvoru a králi. Měly v tom prsty vyšší osobnosti než on, ne-li sám Karel. A nelze počítat s tím, že by nedokončili to, co začali. Bude-li třeba, půjdou dále."
"Jenomže král se mi zdál na hřišti tuze rozezlen, když uslyšel o tom úkladu."
"Je rozezlen dnes," pravil Delay, který po maličkém zaváhání mě vzal za ruku a mluvě ke mně s ústy u ucha, dodal: "Káča, kterou pachole otáčí zleva doprava, může se stejně dobře otáčet naopak, chce-li tomu jiná ruka. Pane ze Sioraku, odjíždíte dnes domů na venkov?"
"Žel nemohu. Ambrož Paré mě pověřil, abych mu pomáhal při léčbě raněného."
"To je věru mrzuté," pravil Delay, vrhaje na mě ze strany pohled krátký, leč významný. "Nemám dobré mínění o knize poté, co jsem si byl přečetl předmluvu."
Načež, pověděl toho už dosti nebo snad více, než byl zprvu chtěl či pokládal za rozumné, rozloučil se se mnou, když jsem mu byl vzdal ještě nemalé díky za to, že byl strůjcem mé milosti. Tuto poklonu vyslechl s chladnou tváří, změniv zcela svoje vzezření, jako kdyby mi chtěl naznačit, že věci vzaly obrat, který byl předpověděl, i nebude tudíž ve svých službách pokračovat.

53. Králova návštěva raněného

Šli jsme se navečeřet s Miroulem do ulice Žebravých bratří do hospody Matěje Kuby a setkali jsme se tam s Giacomim, který nás očekával dobrou hodinu, aniž co pojedl, tak sžíravou si o nás činil starostlivost. Jak mě spatřil, zčervenal radostí a bláznivě mě objal, poté mi kladl nesčíslné otázky, na něž jsem hlasem tuze stísněným odpověděl vyprávěním, jež jste právě přečetli, aniž jsem opomněl své rozmluvy s Miroulem a se správcem Delayem.
Giacomi uznal, že nemohu se ctí opustit nemocného, kterého byli svěřili mé péči, že však je tato okolnost navýsost žalostná, neboť hodinu od hodiny vzrůstá nebezpečí, v němž se ocitají naši: že kráčeje po ulicích viděl, jak Paříž vře a jak se všude srocuje lid, jak více než obvykle napadá hugenoty nebo ty, jež za ně pokládá, a mnozí křičí: "Hr na Věc! Na paní Věc!" - potupný název, jímž lůza označovala naši církev - , jak on sám byl zastaven z příčiny svého černého oděvu desítkami rváčů, kteří ho chtěli bez okolků rozsekat na kusy, a jak za své bezpečí vděčí toliko svému italskému přízvuku, o Itálii je Pařížanům známo, že v zárodku rozdrtila kacířství obnovených; zkrátka všude jsou patrny zlé pohledy, tajné dohadování, sem tam pobíhání, měšťané ve zbrani, výhružné posunky a krvelačné řeči, což všechno dává tušit vzbouření, jehož budeme my obětí. Okamžik jsme na sebe s Miroulem mlčky zadumaně a s těžkým srdcem hleděli, on pak dodal, že Recroche podle slov Alizoniných prohlédl naše hugenotství a že v případě hrozícího nebezpečenství bylo by lépe, abychom se sešli znovu raději v hospodě Matěje Kuby než v domě mistra čepičkářského. S čímž jsem souhlasil, shledávaje tuto o patrnost na místě.
Po našem jídle, které navzdory lahodné chuti bylo tuze truchlivé a zhltnuté bez potěšení, Giacomi si přál z příčiny mé bezpečnosti doprovodit mě do ulice Bethisy, kde ložíroval admirál, a při této dlouhé cestě jsme mohli pozorovat stále vzrůstající pobíhaní a kvaltování Pařížanů. Podle toho zběsilého hemžení byste soudili, že to je mraveniště, jež nešťastnou náhodou rozšlápla lovcova škorně.
Můj nemocný odpočíval za záclonou a Cornaton mi pravil, že usnul, i sestoupil jsem do spodní jizby, kde bylo takové tísnění a vření hugenotských urozenců stále rozhněvaných a zarmoucených, že jsem vyšel na malé náměstíčko před dům, abych se sytil vzduchem méně hustým. Jsa tehdy zadumán a neklidný z toho temného mračna, které se nám stahovalo nad hlavami, přecházel jsem sem a tam a vytáhnuv hodinky z kapsičky pod levým rukávem kabátce uzřel jsem, že jsou sotva dvě hodiny, a zatoužil jsem po návratu Ambrože Paré, který mi byl slíbil, že mé odpoledne zprostí služby, jíž mě byl pověřil. V těchto úvahách jsem uslyšel převeliký halas, a když jsem se otočil, spatřil jsem s ústy zejícími, jak z příkopů svatého Germaina přichází králova tělesná stráž a vstupuje do ulice Béthisy; strážci měli na sobě haleny do půl stehen, které zde nazývají suknicí, a ty suknice jsou bílé a obšité stříbrným třepením. Před těmito urozenci královy gardy kráčeli v sevřených řadách trubači a foukali do nástrojů, div si plíce nestrhali, aby ohlásili krále, i otvíraly se všude navzdory srpnovému dusnu okenice a v každém i nejmenším okénku se objevovaly hlavy pařížského lidu bohatého i chudého, aniž kdokoliv se odvážil vyjít na ulici, tak byly královy gardy pro všechny postrachem. V jejich středu kráčel mladý král, sledován po každém buku tělesným lučištníkem, tito dva střelci ho nikdy na krok neopouštěli, a král velký, hubený a shrbený měl tvář tolik zbrázděnou starostmi, že vypadal, jako by byl dvakráte tak stár. Za ním šla královna matka v černém odění, leč se všemi perlami a drahokamy, mnohem kulatěji a čileji než její syn navzdory svému věku, po pravici měla vévodu z Anjou, byl tuze krásný přes svou bledost a neproniknutelnou tvář, a po levici třetího syna vévodu z Alenconu, který krom toho, že byl postavou jakési nedochůdče, měl v tváři podivný rys falešnosti, nízkostí a bázlivosti, tento rys mu nezískával nijakou přízeň.
Jak došly k admirálově obydlí, utvořily bílé suknice dvojitou řadu až ke schodům a král vystoupil vpřed, vlídně zdravě shromážděné zde urozence, ti pak opětovali jeho pozdrav s dostatečnou úctou, avšak královny matky a jejích dvou synů si všímali co ryba jablka, bylo podezření, že král neměl prsty v atentátu, jak se zdála dosvědčovat návštěva u

raněného, ale totéž se nedalo tvrdit o Kateřině a vévodovi z Anjou, o nichž naopak nebylo pochyb, že oba dva chovají admirála ve veliké nenávisti, královna matka, protože jí chtěl odňat vliv nad královským synem a ve státě, vévoda z Anjou, poněvadž admirál, obávaje se jeho moci, chtěl ho poslat co krále do Polska.
Král se otázal, je-li přítomen lékař, i přiběhl jsem k němu říka, že zde zastupuji pány Mazilla a Paréa a že zraněný, který toliko dřímá, může s ním mluvit, přeje-li si to král, leč toliko krátký čas. Král tehdy přistoupil k zácloně u lůžka a jeden z jeho tělesných střelců ji nadzvedl, aby mu umožnil uhlídat admirála, který při jeho příchodu otevřel oči.
"Ach, otče!" pravil král (neboť rád ho takto nazýval), "jsem věru zkormoucen, že vás tu vidím na lůžku a zraněného."
"Je pravda, sire," pravil admirál a zdál se být tuze potěšen ctí, jíž se mu dostalo touto královskou návštěvou, "že jediná věc mě skličuje na tomto zranění: totiž že jsem zbaven možnosti vyjevit králi, jak mu toužím sloužit."
"Vyléčíte se, otče," pravil král. "A ujišťuji vás, že zjednám spravedlnost! V domě, odkud na vás stříleli, našli jednu starou ženu a jednoho lokaje, které uvrhli do vězení, aby je natáhli na skřipec. Zdají se vám přijatelní soudcové, které jsem pověřil vyšetřováním?"
"Souhlasím s nimi, sire, shledáte-li je vy vhodnými. Jediné vás prosím, aby k nim byl přibrán Cavagnes, jeden z členů vaší královské kanceláře."
"Stane se."
"Sire," pravil tehdy admirál tišším hlasem a činil mi rukou znamení, abych se vzdálil, "jednu věc bych vám rád připomněl … "
Jenomže více už jsem neslyšel, protože jsem se spěšně obrátil a vycházel ven, a spatřiv při tomto otáčení na sobě pohled vévody z Anjou, rozhodl jsem se, že ho půjdu pozdravit item královnu matku a jeho bratra: což nebylo snadné, poněvadž byli jakoby vězni nespořádaného davu protestantských pánů, kteří s reptáním a brumláním ustavičně přecházeli sem a tam před nimi i za nimi, aniž jim prokazovali tolik úcty a vážnosti, jak byli povinováni. Albert z Gondy, Kateřinin důvěrník a přítel, jehož byla dala mladému Karlu IX., byl s královskými hosty a jeho bystrá, lstivá a lišácká tvář prozrazovala, jak nepohodlně se cítí, jsa tu uzavřen se svými pány. Pozoroval jsem, že rty vévody z Alenconu se třesou a že koulí očima na vše strany co zajíc. Kateřina a Anjou se drželi lépe, jakkoliv byli oba tuze bledí a Kateřina špulila rty. Při pohledu na ně bylo snadno patrné, že by byli nejraději tisíc mil odtud.
Právě když jsem se ukláněl před královnou matkou, vévodou z Anjou a jeho bratrem, přidal se ke mně pan z Mazille, doprovázený pobočníkem Cornatonem. Královna matka zdála se být tuze potěšena, že v tomto hugenotském doupěti potkává konečně lidi, kteří jí projevují úctu, a tázala se Mazilla, zda Paré vyňal střelu, a když Mazille kladně odpověděl, dala si tu měděnou kulku ukázat. A několikráte jí otáčejíc mezi prsty ozdobenými prsteny s nejkrásnějšími kameny na světě (v duši možná litujíc, že nezasáhla jejího nepřítele do srdce), pravila s jakous dojemností v hlase:
"Je tuze veliká. Mnoho-li trpěl admirál při jejím vyjímání?"
"Mnoho," děl pan z Mazille, "avšak nezasténal ani neomdlel."
"Ach, já ho dobře znám," odvětila Kateřina. "Není na světě muže velkodušnějšího nad pana Colignyho."
Tuto chvalořeč jsme s panem z Mazille vyslechli mlčky, tolik nás udivila ta dvorská svěcená voda, dopadající na toho muže zde z těchto tlustých rtů.
"Jsem věru ráda," pokračovala Kateřina pohlížejíc na nás vybouleným očima, aniž nás znamenala, "že kulka nezůstala v ráně, neboť může být, že ji otrávili."
Zůstal jsem s ústy dokořán nad těmito zlověstnými slovy, neboť veřejné mínění tuze rádo spojovalo Florenťanku se slovem jed, jak se o tom šuškalo všude po tajemném skonu dvou Colignyho bratří, Odeta z Châtillonu a Andelota, nemluvě ani o Janě z Albretu, královně Navarrské, tak náhle zesnulé v Louvru poté, co byla podepsala svatební smlouvu Jindřicha a Margot. item o úkladu proti samému Colignymu před několika lety skrze jakýs bílý prášek, který mu měl podat neznámý mordýř. Pan z Mazille, který, třebas papeženec, byl mužem nadmíru poctivým, rovněž byl dosti zahanbený z těchto nestoudných slov a ve velkých rozpacích se odmlčel s očima k zemi skloněnýma, takže královna matka by zůstala bez odpovědi, kterou nepochybně očekávala, nebýt toho, že mladičký holobrádek Cornaton, chtěje se jevit před její Výsostí úslužným, zvolal ve své holubičí prostotě:
"Ech, madame! My jsme s tím počítali! Potřeli jsme ránu protijedem, abychom čelili otrávení, kdyby náhodou kulka byla namazána jedem."
Viděl jsem poté, jak se královna matka kousla do pysku a těžká víčka se jí přehoupla přes oči. K smrti jsem zazlíval nešťastnému Cornatovi tu jeho pošetilou žvanivost domnívaje se, že není v zájmu admirálově, aby ho pokládali už za zdravého, v tomto případě Bůh ví, zda by ho nečekal druhý úder od těch lidí, kteří mu zasadili první.
Mezitím Albert z Gondy (taktéž Florenťan, o němž Brantóme pověděl, že ho umístili do služeb Karla IX. v jeho mladých letech a on kralevice úplně zkazil) hleděl královně matce do očí a chápaje lépe než kdokoli jiný (neboť byl od dávných časů jejím důvěrníkem), co se převaluje v její duši, pravil úlisným tónem, leč s pohledem tuze lišáckým:
"Soudím, madame, že by se slušelo převézt pana admirála do Louvru, kde by ho král mohl ochránit alespoň před lidovým pobouřením, Pařížané jsou proti němu tolik popuzeni."
"Ach, madame!" pravil neprodlené pan z Mazille, buď že rozuměl, kam tím Gondy míří, nebo že hovořil zcela prostě co lékař, "na to nelze ani pomyslet! Bylo by tuze nebezpečné hýbat nyní s panem admirálem a vystavovat ho nákaze ze vzduchu."
Načež královna matka, která už několik minut přihlížela s nelibostí, jak se prodlužuje tajné domlouvání mezi králem a Colignym za závěsem, pravila, že by se na to ráda zeptala admirála sama, a přiblíživši se k lůžku, dala z dálky znamení tělesnému střelci, že má zvednout záclonu výše, a abych pravdu pověděl, postoupil jsem vpřed co první a shledal u admirála vzhled zdaleka ne tak špatný, jak bychom se toho obávali při jeho věku po ráně, již byl obdržel, a po bolestivém odříznutí článku prstu a otevření lokte. Tak veliká byla vláda jeho duševní síly nad tělem.
Jak jsem kráčel před královnou matkou, abych jí prorážel cestu v řečené vřavě, došel jsem k lůžku před ní a slyšel

admirála, jak varuje krále "stran neblahých úmyslů některých (rozuměl tím Guise) ohledně jeho stavu a jeho koruny". Přerušil tuto větu, jakmile uhlídal královnu matku, protože se nadál, že ona nebyla v tomto případě nijak náchylná varovat v tom smyslu svého syna.
Vidělo se mi, že admirál, hovoře s královnou matkou, vkládal do své zdvořilosti jistou tuhost, jako by ji podezíral, že zdaleka není tak zarmoucená, jak se chtěla jevit. Takže úplně odmítl převezení do Louvru, jakkoliv král ho o to prosil rovněž, poukazuje na to, že je zde tuze dobře ošetřován královými lékaři a ranhojiči, za což Jeho Výsosti vzdával tisíceré díky. Poté král se opět zaklínal, že mu zjedná spravedlnost za tento podlý vražedný úklad, a královna matka ho chtěla ještě předstihnout řkouc převelice hlasitě, že řečený úklad se netýkal toliko admirála, avšak "že to byla veliká urážka králi učiněná a že kdyby se to strpělo dnes, zítra by někdo měl tu drzost a učinil by totéž ve zdech Louvru". K čemuž ještě dodala s nejvyšší rozhodností: "Jakkoliv jsem toliko žena, jsem tou radou, aby k tomu bylo přihlédnuto!" Za toto ujištění jí admirál poděkoval, leč jsa mužem čestným a málo přivyklým předstírání, s tváří sdostatek chladnou. A je pravda, že královna hodila tento míček poněkud ztěžka a že bylo věru obtížné dát se lapit na tato medová slova, tolik páchla na sto honů falší.

54. Varování hugenotů před napadením
Sotva král a královská rodina odešli od admirálova lůžka, vpředu i vzadu provázeni bílými suknicemi a trubači, ohlásili se princ z Condé a král Navarrský, jenomže Coligny usnul z únavy po minulém rozhovoru a pan z Mazille nedovolil, aby ho princové navštívili, a to tím spíše, že admirál se maličko třásl horečkou vyvolanou poraněním a že mu právě podali dryákový nápoj, aby uklidnili tento mimovolný projev.
Následkem toho princové sestoupili do síně o patro níže, odkud prošli do jizby pobočníka Cornatona, kde se konala ex abrupto jakási rada předních protestantských urozenců, poznal jsem mezi nimi svého příbuzného Geoffroye z Caumontu, pana z La Force a jeho dva syny, z nichž mladší Jakub se mi tolik líbil skrze spanilost ducha patrnou z jeho krásných zraků a širokého čela; hraběte z La Rochefoucauldu, tolik milovaného králem pro čtverácké veselí; neohebného Montgomeryho, starého muže Briquemauta, pana z Guerchy a posléze chartreského vicedoma pana z Ferriéres, který se sic nemohl tak honosit svou tělesností co Guerchy, nicméně učinil na mě veliký dojem svým jasným a pronikavým úsudkem, jakmile otevřel ústa, třebas jeho tělesná schránka byla tak malá a neduživá.
"Soudím," pravil hlasem vážným a pevným, jenž mě překvapil, protože vycházel z těla tak křehkého, "že vražedný úklad proti admirálovi je prvním jednáním tragedie, která podle vší pravděpodobnosti skončí všeobecným zmordováním všech jeho přívrženců. Po sňatku krále Navarrského se nám o tom dostalo výstrah ze všech stran, a tak jasných a zřejmých, že stačilo toliko otvírat oči a uši dokořán, abychom je viděli a slyšeli. ‚Na této svatbě,' předpovídala sotva před týdnem jedna z nejpřednějších osobností ve státě, ‚poteče více krve než vína.' Mám z jistého pramene, že včera jistý předseda soudního dvora radil jednomu protestantskému pánu patřícímu k jeho přátelům, aby neprodleně se svými lidmi opustil Paříž a uchýlil se na nějaký čas do svého venkovského domu. Krom toho pan z La Rochefoucauldu vám může povědět o varování, jež mu poskytl pan z Monluku před svým odjezdem do Polska."
"Co vám pravil, Foucaulde?" otázal se král Navarrský, který naslouchal panu z Ferriéres tuze zvědavě.
"Ach," řekl La Rochefoucauld, "dobře si připomínám, co mi Monluc svěřil důvěrně do ucha: ‚Střezte se sedat na lep jakýmkoliv lichotkám, které vám činí u dvora. Přílišná důvěřivost vás uvrhne do převelikého nebezpečí. Vezměte do zaječích, jak to bude možné.' "
"Stačí rozhlédnout se kolem sebe," pokračoval Jan z Ferriéres, "co uhlídáme? Paříž se ve všech čtvrtích vyzbrojuje, a jestliže na nás lůza zaútočí, co učiníme, bude-li tu převaha sto proti jednomu, mosty přehrazené řetězy, brány hradeb uzavřené a náměstí i křižovatky obsazené měšťanskými sbory?"
"Co z toho uzavíráte, Ferriéres?" otázal se princ Condé.
"Že je třeba vyklouznout z této sítě!" pravil pan z Ferriéres naléhavě, "a neotálet ani minutu: odnést v okamžení admirála na nosítkách, vsednout na kůň a všichni s meči tasenými ujet z Paříže."
"Odnést admirála," zvolal mírný a dobrácký Téligny, "co vás to napadá? Pan z Mazille, který zde nemůže být co papeženec slyšen, soudí, že je nebezpečné hýbat s nemocným a vystavovat ho nákaze ze vzduchu!"
"Pan admirál zažil horší věci," pravil pan z Guerchy. "Po bitvě u Montcontouru velel celému ústupu z nosítek, jsa zraněn na tváři výstřelem z bambitky."
"Zranění nebylo nikterak vážné," pravil Téligny.
"Ach," ozval jsem se já, "nikdy jsem nepozoroval, že by poranění tváře bylo neškodné."
Po této větě vzpomněl si kdosi z přítomných pánů, že jsem lékař, i otázal se:
"Co soudíte vy, pane ze Sioraku, o převážení pana admirála?"
"Že ho vystavíme nepohodlí a nebezpečenství, leč je lepší ho převézt, ohrožuje-li ho více setrvání v Paříži."
"Jenomže," zvolal Téligny ohnivě, "kdo by věřil, že admirálovi zde hrozí nebezpečenství, uvážíme-li tu převelikou přízeň ze strany krále, který přinutil dokonce celou rodinu, aby ho šla navštívit a potěšit k jeho loži."
"Nejsem svou povahou tuze podezíravý," pravil tehdy můj příbuzný Caumont. "Ale nalézal jsem v oněch přenáramných zdvořilostech cosi zlověstného. Všechen ten výjev vyznával falešně. A přespříliš dobře si vzpomínám, jak vlídně se tvářil František z Guise na mého staršího bratra, prve než ho dvě hodiny poté dal zmordovat."
"Poslyšte, Caumonte," pravil Téligny, "král není Guise! Znám královo srdce!"
Ta věta uvedla všechny přítomné do rozpaků jak svou očividnou prostotou, tak i proto, že nikdo se na ni neodvážil nic namítat, alespoň ne veřejně, leda mlčením. A jak dlouhé a tíživé bylo toto mlčení, v němž mělo pravou váhu jediné to, co nebylo vysloveno!
"Mám-li být radou," pravil posléze pan z Ferriéres hlasem tichým a pevným, "uprchněme bez dlouhého prodlévání!"
Pozoroval jsem, že většina přítomných pánů tomu byla nakloněna krom pohříchu těch nejdůležitějších: zetě pana

admirála a dvou princů, Condého a krále Navarrského - především krále Navarrského, který, jsa švagrem panovníka, byl k němu povinován jistými ohledy, což neopomněl naznačit.
"Odjet z Paříže," pravil s oním béarnským přízvukem, který propůjčoval jeho slovům i nejméně významným takovou kulatost, že se vám jevilo, jako byste slyšeli kutálení oblázků v proudu pyrenejské bystřiny, "odjet z Paříže není pro pana admirála nijak snadné. Kdyby požádal krále o dovolení, nedostal by je. Kdyby o ně nepožádal, byla by to urážka krále. A bylo by třeba obávat se jejích důsledků jak pro admirála, tak pro mír … "
A pro Navarrského také, přemítal jsem v duchu; pro Navarrského, jehož postavení na tomto dvoře, kde je jakýmsi rukojmím, stalo by se přinejmenším nepohodlným, kdyby hugenoti urazili panovníka.
Jak z příčiny významnosti Béarňanovy ve státě, tak i jeho vlastní váhy nebylo jeho mínění na přítomné pány bez účinku, jakkoliv nestačilo, pokud jsem viděl, přesvědčit je zúplna, tak se zdála houpat a kymácet nad našimi hlavami strašlivá skála, jež ohrožovala naše životy.
"Ach," pravil nakonec Téligny, "proč se nezeptáme na mínění admirála samotného, místo abychom se tolik přeli? Není-li stále naší hlavou?"
Na což pan z Ferriéres rozevřel paže s výrazem sklíčené bezmocnosti, tak se mu jevilo být zřejmým, že admirál ve své přísné a hrdinské pevnosti rozhodne proti jeho radě, protože v záležitostech občanských nemá onu úžasnou pružnost, jakou jeví ve válce, kde nebyl nikdy tak skvělý, jako když se odpoutával od nepřítele po porážce, uhýbaje, když byl kousl, a znovu kousaje a opět uhýbaje.
"Jenomže admirál nyní spí," pravil Guerchy, "a Mazille si nepřál, aby ho princové navštívili."
"Pošleme k němu pana Sioraka," pravil Téligny, "co lékař dovede posoudit, může-li mu, aniž ho unaví, položit otázku, o niž jsme se tuto přeli."
K čemuž jsem chutě svolil a opustiv jizbu korneta Cornatona, kde se odbývala ona rada, po mém soudu pro naše lidi za vzrůstajícího nebezpečenství nadmíru důležitá, prošel jsem vřavou dolní síně a vystoupiv do poschodí, zeptal jsem se šeptem pana z Mazille, mohu-li mluvit s nemocným, obdržev k tomu pověření.
"Není to s ním tak špatné, jak jsme si mysleli," pravil Mazille. "Je svou povahou tak silný a ve své římské pevnosti tak vytrvalý, že je velkolepé pozorovat, jak bojuje proti chorobě.
"Spí?"
"Nikoliv. Sní s otevřenýma očima, nepochybně o svých velkých záměrech."
To mě dojalo více, než bych dokázal povědět, pan z Mazille byl papeženec, leč sdostatek čestný, aby pochopil, že admirál není člověk myslící toliko na sebe, právě naopak, neboť on měl na srdci především zájmy státu.
Přistoupil jsem tedy k loži, nadzvedl tiše záclonu a admirál na mě spočinul očima, které i v přítmí lože pod nebesy jevily se mi jasnějšími a zářivějšími než jindy, i pravil jsem mu o poradě, kterou jsme drželi v Cornatonově jizbě.
V odpověď pronesl nejprve přidušeným hlasem, jakoby zadumaně: "Ach, moje válka ve Flandrech! Mohu-li se jí zříci?"
A směl vskutku říci "moje válka", dozajista! Neboť kdo jiný měl u dvora chuť na tuto válku, nepočítáme-li střídavé záchvaty krále, v tu chvíli přesvědčeného Colignym, aby ji chtěl, a v tu chvíli přemoženého královnou matkou, aby ji nechtěl.
Byl to zajisté záměr odvážný a veliký, obrátit vzpurného, nepokojného a odbojného ducha hugenotů k vnější válce bok po boku s Francouzi papeženskými, místo aby si obě strany řezaly hlavy navzájem. Jenomže nebyl-li to přelud, pokoušet se přesvědčit dvůr, aby podporoval zbraněmi protestantské guézy ve Flandrech proti Filipovi II. Španělskému (nejpevnější záštitě papeženství)? A nebyl-li to taktéž přelud, leč zcela jiného druhu, snažit se odtrhnout slabošského a lehkověrného krále od jeho matky, k jejíž suknici byl tak dobře přišit od dětství jak jí samou, tak i rádci, jimiž ho obklopila?
Coligny mlčel a já pochopil, že odjet z Paříže znamená pro něj postavit se proti králi a ztratit jeho přízeň - a současně by byla veta i po jeho velkém záměru: smířit poddané království ve válce, která by pokořila Filipa II.! Nicméně jsem mu neopomněl vylíčit nebezpečí kupící se nám nad hlavami i past, do níž jsme lapeni v tomto velikém městě a jejíž čelisti se nad námi začínají uzavírat, a že tedy setrvávajíce zde můžeme ztratit vše, netoliko svou věc, nýbrž i sám život, tak je vábné pro naše nepřátele - jsou-li všichni hugenotští vůdcové shromážděni a obklíčeni v těchto zdech - vyhrát skrze překvapení a beze ztrát velikou bitvu v Paříži a všechny nás v této léčce podřezat.
"Toto všechno vím," pravil Coligny. "Ať odejde, kdo chce, a postará se o své bezpečí. Co se mne týče, mohu tento život opustit: žil jsem sdostatek dlouho."
Načež když jsem naň hleděl němý a nespokojený, poněvadž si myslím, že člověk se nemá nikdy smiřovat se svou smrtí v pohromách ani v chorobách, on připojil, jako by mi chtěl dodat důvod svého odporu k stanovisku, jež zastával pan z Ferriéres:
"Milý příteli, nemohu odejít z Paříže, aniž vyvolám občanskou válku, a raději zemřu, než bych ji započal. Leč o jednom jsem přesvědčen: nebudu zrazen. Mám důvěru ve svého krále."
Slova zajisté tuze vznešená, jenže jsem v nich shledával - ať mi Stvořitel odpustí - zrno zpozdilosti, každé politické hlavě bylo nad slunce jasné, že zmordování admirála a jeho lidí neuhasí občanskou válku, nýbrž právě naopak poskytne jí novou příčinu, aby vzplála až k nebesům. A stran Karla, jak by pan z Coligny, muž tak čestný skrze svou krásnou a neoblomnou přímost, mohl rozumět povaze toho kroutivého zemského červa?
Vstoupilo mi na mysl, když jsem truchlivě přednášel toto poselství radě protestantských pánů, že tento muž přísného náboženství se ve víře takřka nábožné spoléhá na královo slovo. Panovník mu zakrýval člověka - a ten člověk byl přec tak dětinský, nestálý a vrtkavý, že se na něm dalo stavět tolikéž co na sypkém písku: vrtivá káča, jak byl pravil Delay (vracel jsem se k tomu stále), kadlub člověka bez obsahu a bez vůle; prázdný pohár, jejž lze naplnit každým vínem, nejlepším i nejhorším; korouhvička sem tam se točící podle toho, jaký vítr foukal naposledy.
Pan z Ferriéres a ostatní, kteří sdíleli jeho názor, aniž ho však nahlas projevili, byli věru zkormouceni tímto admirálovým

rozhodnutím, jakkoliv je očekávali, dobře ho znajíce. Nicméně, ač jim Coligny dal svolení odejít z Paříže, přejí-li si to, pozoroval jsem, že se stydí vybrat si tuto možnost, tolik se jim příčilo opustit svého vůdce uprostřed nebezpečí a sami se schovat do bezpečí. Co se tkne pana z Téligny, jehož mínění nabylo vrchu, těšil se málo z tohoto vítězství, tak se nebe zdálo chmurné a bouře blízká. A viděl jsem dobře, že i Navarrský odcházeje od nás sdílel tento pocit, třebas se stran své osoby nemusel tolik obávat, byl královým švagrem a Margot mu chránila život, ač k němu chovala tak málo lásky. Zkrátka všichni se rozešli, aniž co rozhodli - krom toho, že zůstanou zde.

55. Roztržka z Alizon

Nazítří, v sobotu dne 23., byl jsem tuze udiven, sestoupiv ze své jizbinky, že nalézám dílnu prázdnou a tuze temnou, z oken nebyly sňaty velké dubové okenice. Po Alizon, Baragranovi a Coquillonovi ani památky. A chtěje vyjít na ulici, shledal jsem dveře zavřené a závory zatažené. S Miroulem v patách procházel jsem tedy skrze dům a hledal mistra Recroche, aby mi otevřel, i nalezl jsem ho v kuchyni u stolu nikoliv před ranní krmí, leč před zbraněmi, které cídil starým hadrem.

"Dobrý den, mistře Rechrochi," pravil jsem. "Copak to? Ta helmice, to brnění a ta halapartna jsou vaše? Odcházíte do války?"

"Nikoliv," odvětil nezdvořile vsedě a drže hlavu na stranu, aby na mě pohlížel co pták jedním okem, které bylo lesklé, uhrančivé a nehybné co oko supa. "Nikoliv, je však třeba vyčistit věci, jsou-li špinavé."

"Jak to přijde," pravil jsem nepříliš spokojen touto odpovědí, tolik páchla falší, "kterak to přijde, že dnešního rána nepracujete?"

"Cožpak to nevíte?" pravil tónem sdostatek chladným. "Zítra je svatého Bartoloměje a připadne-li svátek některého svatého na neděli, den předtím se nepracuje."

"Odpoledne, leč nikoliv dopoledne, mám-li věřit Alizon."

"Alizon je hloupé trdlo," pravil Recroche, "nadmíru žvaní, leč lživě. Je to holka s hubou nejvíce utrhačnou ze všeho stvoření."

"A také je myslím dobrou dělnicí, pane Rechrochi, jinak byste ji nezaměstnával. Jsou-li ty zbraně vaše?"

"Ovšem," pravil Recroche se vztyčeným hřebínkem. "Jsem měšťan pařížský," pokračoval s takovou pýchou, jako by hlásal, že je vévodou a paladýnem, "a každý měšťan pařížský musí být ve zbroji, aby bránil své město a svého krále proti nepřátelům."

"Domníváte se," pravil jsem, zvedaje obočí, "že město a král se vidí ohroženi?"

"Ohroženi byli," pravil tónem nadmíru strohým, naráže je tím myslím na obléhání Paříže našimi před pěti lety.

Načež zaklapl ústa, a aniž mi věnoval větší pozornost než pařezu, pustil se s pohvizdováním znovu do cídění. Byl jsem užaslý nad touto drzostí, třebas byl ten mužík i jinak málo zdvořilý - ti pařížští kramáři, jakmile jsou trochu zazobaní, cítí se výše než osoby urozené, zvláště když tyto pocházejí z venkova.

"Mistře Recrochi," pravil jsem podmračeně, leč tónem sdostatek klidným, "račte mi otevřít dveře své dílny, musím se vypravit za svými záležitostmi."

"Slyšte!" pravil Recroche, "nejprv je třeba, abyste mi zaplatil za vodu."

"Nyní? Já však dnes neodjíždím."

"Jak to víte?" pravil Recroche a vzhlížel ke mně s neskonalou drzostí. "Člověk odchází mnohdy rychleji, než by chtěl. Krom toho od zítřejšího poledne potřebuji svoje jizbinky."

"Jakže?" volal jsem. "Vždyť jste mi je pronajal až do konce měsíce!"

"Rozmyslel jsem se," pravil Recroche stroze.

"Darebo!" vzkřikl Miroul a skočil k halapartně, "mám ti vrazit do zad rukojeť té tvé lžíce a naučit tě zdvořilosti k mému pánovi?"

Načež mistr Rechroche vstal, tuze bledý, dlaně na konci dlouhých paží se mu chvěly, změnil náhle písničku a pravil:

"Nechtěl jsem vás urazit, pane. Žádám jen, co mi náleží."

"Co ti náleží!" křičel jsem. "Vždyť jsem ti zaplatil sto osmdesát zlatých za ty dvě jizbinky!"

"Ať zůstanete měsíc či nikoliv, pane," pravil Recroche se zajiskřením v pronikavých očích. "Račte si vzpomenout na naše malé úmluvy."

"Zajisté! To kdybychom odešli dobrovolně. Avšak toto je případ opačný."

"Pane," pravil Recroche, který pozvolna nabýval barvu, protože Miroul sklonil zbraň, "chcete jít před sudího pro oněch třicet soldů, jež mi dlužíte? Není-li to zbytečná trampota pro člověka ve vašem postavení? Milost od krále máte v kapse. Proč si neseberete své saky paky i s biblí a neodejdete bez dlouhého otálení k čertu k ďáblu? Byl bych ve velikém nebezpečí, že bych byl zhuben a oloupen s vámi, kdybyste ostal zde."

Ach, přemýšlel jsem hledě mu do očí, moje milost, moje bible! Ten mužík ví, kdo jsem, a chce mě oškubat ještě o třicet soldů, prve než mi zavře dveře před nosem a vyhodí nu ulici. A věru silným se musí cítit z veškeré nenávisti této velké Paříže proti nám a ze zbraní, jež se bez nejmenší pochybnosti za tohoto bílého rány brousí ve všech domech na naše hrdla! Jinak by si netroufl chovat se ke mně způsobem tak nesnesitelným. Ach, čtenáři! Kdybych měl nitro krevnaté, byl bych tak rozvzteklen, že bych toho darebáka srazil k zemi, avšak takového otce měl jsem na Mespechu a tak dobré lidi na hradě i v našich vesnicích, že jsem vypil v dětství příliš mnoho mléka lidské laskavosti, a nepřeji si smrt člověka, byť darebného, pokud nejsem ve spárech nebezpečí, z něhož není úniku.

"Chlape," pravil jsem klidným a chladným tónem, házeje na stůl třicet soldů, "tady máš svoje peníze. Otevři nám. Zítra budeme pryč."

Čepičář s takovou úlevou shrábl moje soldy všemi deseti, že si skoro ani neoddechl, když Miroul odložil halapartnu, a

chopil se bez meškání tlustého svazku klíčů u opasku, šel odemknout a zbavit závor dveře do ulice právě v okamžení, kdy Giacomi, jehož jsem nechtěl budit, scházel ze schodů, hotově se také vyjít z domu a vydat se do Louvru.
Po ujednání, že se sejdu s mistrem šermu o polednách v hospodě Matěje Kuby, s obvyklým obejmutím jsem se s ním rozloučil, poněvadž jsem chtěl navštívit Alizon v jejím bytečku v ulici Střelničné. Kráčeje ulicemi s Miroulem po levici pozoroval jsem, že třebas bylo sobotní dopoledne, všechny kupecké krámy měly oči zavřené, neboť se ani nezbavily svých dubových očních klapek, a představoval jsem si, jak za těmi uzamčeným okenicemi a vraty tak dobře zatarasenými naši měšťané, opevnění a zabarikádovaní stejně co můj Recroche, usilovně čistí zbraně, toužíce po velikém mordování hugenotů a po výnosném drancování jejich majetků, jejich šperků, jejich odění a jejich koní, neboť naši nepřišli na královské svatby s holýma rukama, chtějíce činit poctu králi při těchto slavnostech a statečně jevit své důstojenství. Ach, přemýšlel jsem, jaké to štěstí, když vzatky a mordy se stávají - podle slibu papeženského kazatele - tak skvělými zásluhami, že se jimi dosáhne nebe!
"Urozený pane," pravil Miroul, který sledoval můj pohled a uhadoval moje myšlenky, "v tomto okamžení vše začíná být zřejmé! Je třeba sedlat koně! Bylo by pošetilé a bláznivé setrvávat zde, když celé město se chystá na nás vrhnout."
"Miroule," pravil jsem hlasem stísněným, "Ambrož Paré mě pověřil, abych dnešní noci bděl nad admirálem. Zítra však za ranního kuropění setřeseme na toto ohavné město prach ze svých podrážek!"
"Zítra," pravil Miroul s očima tuze vyplašenýma, "zítra? Odkládat to ještě na zítřek? Když vidím to mračno tak nablízku!"
Ale odevzdali jsme se osudu, já pak jsem mu pověděl, aby na mě čekal před vchodem, a šel jsem sám navštívit Alizon, která, jak mě uhlídala, vrhla se mi s radostným výkřikem kolem krku, zavřela za mnou dveře kopnutím své malé nožky, posela mi tvář tisícerými polibky a celým tělem se ke mně přitiskla. Ach, čtenáři! Jakž mi byla utěšlivá tato ženská něha v neblahých hodinách, jež jsem prožíval!
Když jsme užili svého potěšení, vyprávěl jsem pekelné mušce, jakmile se vzpamatovala a nabrala dechu, opírajíc rozkošnou hlavu o mé rameno, o své rozmluvě s Recrochem.
"Já," pravila, "že žvaním nepravdivě! To je v hrdlo lhaní! Den před svátkem svatého, který připadne na neděli, podle zvyku se nepracuje odpoledne, nikoliv dopoledne. Pakli obchodníci neotevřeli krámy za ranního úsvitu, je to proto, že se obávají vzbouření lidu a kořistění, které se obvykle táhne za ním v patách. Z té příčiny vás ten lakomec Rechroche vyhnal z obydlí: má vás za kacíře a bojí se, že kdyby vás zhubili u něho, vyloupili by mu majetek současně s vaším."
"Má milá," pravil jsem zvedaje obočí, "myslíš tedy, že by mělo v krátkostí propuknout občanské vzbouření?"
Zvedla se na lokti, aby na mě pohlédla napolo s láskou, napolo s posměchem, poněvadž se cítila tuze vysoko nad mým venkovanstvím, a pokračovala svou mluvou, tak čilou a tak překotnou:
"Ach, Petře, zůstávám s ústy zejícími nad vaší prostotou, byť jste urozenec a ctihodný doktor medicíny. Nebo je to tím, že špatně znáte toto veliké město. Tuto u nás se kameny chodníků samy vykopou při sebemenším zafouknutí větříku, tak je Paříž svým založením vzpurná a odbojná, jak jí někdo cpe polévku, která jí leze krkem. I slyšte mě dobře, toto není větřík, leč bouře. Naši milí kněží nám to od včerejška neustále opakují: Ti kacířští psi se chtějí pomstít za zranění admirála na rodině Guisů, kterou milujeme a uctíváme, poněvadž je nejpevnější baštou křesťanstva. Z té příčiny se každý dnes ráno ve svém domě vyzbrojuje, aby bránil Guisy a kurtem se vrhl na ty satanáše. Blahoslavená Panno! Při prvním zvonění tu havěť rozdrtíme!"
"Jakže?" zvolal jsem. "I ty, kteří jsou pokojnými obyvateli a návštěvníky v tomto městě?"
"I ty. Jsou to plazi, i když nečiní nic, než že chodí ulicemi s nosem v pláštích."
"Jakže? I vlastní sousedy?"
"Sousedy?" vzkřikla a natáhla krk, jako by chtěla vyzvracet vnitřnosti. "Kdo by si přál ty plazy za sousedy? Víš, Petře, co jsem uhlídala a co mě tuze potěšilo, když jsem u šesté hodině vyběhla pro mléko k mlékařce na ulici? Náš padesátkář označoval bílým vápenným křížem jisté domy v ulici Střelničné, kde žijí ti pekla zplozenci, desítkář mu je určoval s papírem v ruce."
"Padesátkář, desítkář?" pravil jsem, abych zakryl zděšení. "Co to je? Co znamenají ta prapodivná slova?"
"Že vám není hanba!" pravila s tvářností nesmírně povýšenou. "Cožpak je neměte na tom vašem venkově? Jsou to naši městští důstojníci. Čtvrtníci velí čtvrtím, jichž je v Paříži šestnáct, a v každé čtvrti deset desítek a v každé desítce padesát ulic a uliček, každá pod velením padesátkáře. A tak máme svoje vůdce, kteří nás svolávají a velí nám, když se chopíme zbraní."
"Jakže? Bez králova svolení?"
"Ach," pravila Alizon usmívajíc se toliko jednou stranou tváře, "může být, že tentokráte se bez něho obejdeme, jestli ten náš králík zasranec si umane držet admirála."
Poslouchaje to ucítil jsem tak prudké znepokojení, že z obavy, aby se mi neobjevilo na tváři, jal jsem se smát, snaže se je zakrýt:
"Má milá, je-li tomu tak, kde se bere ta udatnost v mistru Recrochovi, že i on se chápe zbraní?"
"Ten skrblík že je udatný?" pravila Alizon s výrazem hlubokého opovržení, "ten baží toliko po vzatcích! Při obléhání ho nikdy nebylo vidět tam, kde se rozdávaly rány! A buďte si jist, milý Petře, kdyby dnes nebo zítra vybuchlo občanské vzbouření, on si bude cpát kapsy a nepropíchne nikoho, vyjma snad žen a dětí těch hugenotských psů."
"Jakže?" vzkřikl jsem tuze otřesen těmito slovy.
A vstávaje z jejího lůžka se zvednutým obočím a se rty roztřesenými, že jsem ani mluvit nemohl (k tomu mě bolestně svíralo hrdlo), vyrážel jsem:
"Alizon?" Co to slyším z tvých úst? Ženy? Děti? Ty se také budou mordovat? Není-li to mrzké a nelítostné?"
"Toto jsem si myslela také," odvětila Alizon ne bez jistého studu, "ale dobrý farář Maillard pravil, že nikoliv a že by bylo v této případnosti kruté nebýt nelidskými, poněvadž samotný Bůh nám přikázal to zlořečené plémě jednou

provždycky vykořenit z povrchu zemského, čítaje v to i psice a štěňata."
"Ach, Alizon!" křičel jsem, ponechávaje zcela průchod svému roztrpčení, "ty psice jsou ženy jako ty a ta štěňata jsou všechna podobna tvému Jindříškovi, až na to, že on je katolík nahodilostí svého zrození a že jiná pacholata se náhodně zrodila co hugenoti. Pročež je-li třeba je zhubit, značí to tedy, že Písmo svaté se mýlí a že Herodes po právu zmordoval neviňátka!"
"Jenomže," namítla Alizon, věru zarmoucená, že ve mně roznítila tolik hněvu a truchlivosti slovy, jež beze vší pochybnosti opakovala každý den stejně co všichni její sousedé, aniž o nich vůbec přemýšlela. "Jenomže, Petře můj, jestli je nezhubíme my, zhubí oni nás!"
"A jak by mohli, trdlo hloupé, je-li jich tak málo? Navíc je proti ním král item královy regimenty! A většina lidu!"
"Než co jiného činí oni sami s našimi robátky, než že je mordují v těch vašich krajích, kde jsou silnější?"
"Ach, Alizon!" odvětil jsem, "jakkoliv je možné, že nějaká lítá šelma jako baron z Adrets spáchala takové hrůzy, nikterak nevěřím, že by byly nějakým způsobem všeobecné, poněvadž jsem viděl na vlastní oči Michalskou noc v Nimes, a třebas tam krutě prolévali katolickou krev, ušetřili alespoň krev žen a dětí!"
"Jakže?" pravila Alizon rozhořčeně. "Petře, ty hájíš ony ohavné kacíře!"
"Mám k tomu dobré důvody!" křičel jsem, náhle můj hněv vzplál měrou nejvyšší a unesl mě tak, že mě zbavil rozumu. "Až dosud jsem ti to tajil, Alizon, abych neznepokojoval tvou horlivost, však věz: jsem jedním z těch psů, o nichž hovoříš, a měla sis toho povšimnout," připojil jsem výsměšně, "podle toho, jak jsem se co pes choval k tobě a k malému Jindříškovi. Věz toliko, že moje matka mě vychovávala v náboženství katolickém do věku desíti let a že tehdy jsem byl slavně obrácen na víru obnovenou svým otcem, a z té příčiny jsem nyní v tvých očích kacířský pes, zplozenec pekla, havěť, plaz, divá zvěř patřící na hranici a kdoví co ještě!"
"Ach, Petře," zvolala, "nekřič tak hlasitě! Ty zdi mají uši a kdyby to někdo uslyšel, sousedé by tě v tu chvíli na kusy rozsápali."
"Že to nyní neučiníš sama," pravil jsem, v šíleném hněvu jsem vytáhl dýku a podal jí ji. "Nač tedy čekáš? Bude alespoň o jednoho psa méně a ty získáš tou jedinou ranou království nebeské, aniž musíš procházet očistcem, jak to tak správně pověděl ve svém kázání tvůj předobrý farář Maillard!"
A když krok za krokem ustupovala před mou dýkou, aniž se jí chopila, zaražená, oněmělá, s černýma očima v tom zděšení takřka z důlků lezoucíma, zastrčil jsem dýku do pochvy a bez rozloučení a bez jediného pohlédnutí jsem od ní odešel tak šílený hněvem a bolestí, že jsem sotva viděl schody, po nichž jsem pádil co šílený. Vyběhnuv ven do ulice Střelničné, kráčel jsem u své zoufanlivosti tak rychle - okolní svět mým truchlivým očím zčernal co inkoust - , že Miroul skoro běžel, aby mi stačil. Ach, přemýšlel jsem, jestliže Alizon, která je děvče z gruntu tak hodné, chová tyto krvelačné myšlenky a má je za odůvodněné, jakpak je to potom s kdejakým Kubou či Matějem či Honzou v tomto nesčíslném množství lidu?
"Urozený pane, co že se stalo?" pravil Miroul vida, jak jsem rozrušen a jak se mi po lících koulejí slzy, "vy jste se s Alizon rozkmotřil?"
Dlouho jsem neodpovídal, kolemjdoucí na mě pohlíželi tuze podezíravě kvůli mému dojetí, ale když jsme konečně došli do ulice Béthisy, která z příčiny velikého počtu hugenotů neustále vcházejících do domu admirálova a odtud vycházejících podobala se malé Ženevě, cítil jsem se uprostřed svých lidí ve větším bezpečí a pověděl jsem Miroulovi, co se stalo.
"Ach, urozený pane, jste věru příliš prchlivý! Učinil jste nemalou hloupost, že jste se prozradil té rozmilé dívce! Vypukne-li občanské pozdvižení, budeme bez přístřeší, protože mistr Recroche ví své. A kde můžeme nalézt úkryt, abychom vyčkali konec bouře, je-li paní z Luku a pan z Quéribus v Saint-Cloudu a ctihodný Fogacer se honí za svým tanečníkem? Připravil jste nás o poslední útočiště: Alizon je pro nás ztracena."
Slůvkem jsem mu neodpověděl a spokojil se tím, že jsem se pyšně a mrzutě zamračil, projevuje takto vůči milému Miroulovi nadurděnost tím náramnější, čím větší měl proti mně pravdu. Vizte, jak je tomu s lidskou pošetilostí: i v předsmrtných úzkostech jsem chtěl, abych byl větší než můj sluha.

56. Neblahé hodiny

Nalezl jsem admirálův dům, jak byl tak dobře pravil Delay, stále bzučící, divoký a pobouřený jako úl, do něhož kluk vhodil kámen. Ale bylo to hřmocení a vztekání toliko slovní bez jakékoliv rozhodnosti, vůle a činnosti, vůdci byli stále pevně odhodláni setrvat, důvěřujíce králově upřímnosti.
Pan z Mazille mi pravil, že admirál dobře spal a že jeho horečka velice poklesla; on sám že čeká, až přijde Ambrož Paré, abychom mu vyměnili obvazy, bude pro nás tři ten úkol snazší. Když mluvil, činilo mi velice dobře hledět na jeho vážnou a vlídnou tvář, a jevilo se mi, že pan z Mazille je stejně co Petr z Hvězdy umírněný papeženec bez jakékoliv horlivosti, pro nějž je bližní bližním, byť už náleží k jeho církvi či nikoliv.
Pozdravil všechny přítomné šel jsem políbit ruku paní z Téligny, mladé a půvabné plavovlásce, která měla světlé oči po otci, jakkoliv mírnější a přecházející spíše do zelena než do modra, a blahopřál jí, že admirálovo zranění je na nejlepší cestě k vyhojení: po těchto slovech naklonila okouzlující hlavu ke straně a líbě mi poděkovala hlasem nemálo podobným naříkavé flétně.
Krom paní z Téligny byl v jizbě Yolet, admirálův sluha, Mikuláš Muss, jeho tlumočník řeči německé, pobočník Cornaton, pastor Merlin a pan z Ferriéres, jehož jsem odvedl stranou do okenního výklenku a vyprávěl mu, co jsem se dověděl ráno z rozhovorů s Recrochem a Alizon o způsobu, jakým papeženští kněží pobuřují Paříž roznášejíce pověsti, že hodláme přepadnout dům Guisů, a že Paříž následkem toho se vyzbrojuje za zavřenými okenicemi a čtvrtníci a desítkáři označují domy našich lidí.

"Ach, pane ze Sioraku!" pravil pan z Ferriéres hlubokým a vážným hlasem, který mě vždy udivoval, protože vycházel z těla tak útlého. "Je pohříchu zcela očividné, že toto ohavné město nás chce přepadnout, a co můžeme činit, jsou-li nás tři tisíce a těch Pařížanů tři sta tisíc? Znamení blízké bouře se hodinu od hodiny množí. Víte, že Montmorency, který v hodnosti pařížského guvernéra má uchovávat pořádek, tuze příhodně opustil město, aby navštívil svou matku?"
"Myslel jsem však, že je Colignyho příbuzný a jeho dobrý přítel."
"To ano, jenomže je také papeženec, velice dbalý královy přízně a pečlivě se starající o své povýšení. Vida, že se vítr obrací, prchá před bouří a myje si co Pilát Pontský ruce od admirálovy krve."
"A od naší," pravil jsem se zuby sevřenými.
"Ach," pravil pan z Ferriéres. "Dá-li Bůh, odejdu co nejdříve! Je šílenství setrvávat zde a vkládat všechnu naději ve vůli královu, která žádná není. Karel bez vědomí své matky nikdy ve svém Louvru ani vejce nezakvedlá. A nevloží nic na oheň, co by mu, znenadání se objevíc, nesebrala a neopekla tu pečeni na své vlastní šťávě."
Po těch slovech se dostavil Ambrož Paré, a když admirál otevřel oči, požádali jsme ho, aby se ráčil zvednout a usednout na židli, tato poloha byla příhodnější k ovázání jeho ran. K čemuž pevným hlasem přivolil a bez žádné pomoci vstal a zaujal místo na stoličce s tváří bledou od ztráty krve, leč s rysy pevnými. Rány byly krásné a čisté bez hnisu a bez pachu a nebylo třeba nic upravovat, jen vytáhnout dvě tři roztříštěné kůstky z kosti loketní, aby maso od nich nechytlo nákazu; což Paré učinil svými klíšťkami s podivuhodnou dovedností. Načež ránu vymyl pálenkou a opět ovázal řka, že je tuze spokojen stavem zraněného, jehož založení nabylo vrchu nad zraněním, nad bolestí i nad ztrátou krve.
Admirál se opět položil na lůžko, záclona byla zatažena a králův ranhojič mi pravil, abych šel pojíst něco krmě, a že vyčká mého příchodu, aby pak mohl odejít on sám.
"Ach, urozený pane," pravil Miroul, jen jsme vyšli na ulici Béthisy. "Slyšel jsem, co vám prozradil pan Ferriéres stran odjezdu pana z Montmorency. Hle, to páchne na sto honů mordováním všech našich lidí. Jediný, kdo zde má nos, je pan z Ferriéres, který ucítil psy i lovce a hodlá se zachránit včas přímo ve svém pelechu! U všech rohatých, urozený pane! Zapřísáhám vás jménem vašeho pana otce, učiňme jako on a neprodlévejme zde déle!"
"Budu o tom uvažovat, Miroule," pravil jsem tuze zviklán, ale stále ještě se bráně opustit admirála z té příčiny, jak praveno.
Vydali jsme se směrem k ulici Žebravého bratrstva, kde jsme se měli, jak si vzpomínáte, shledat s Giacomim o polednách před dobrou hospodou Matěje Kuby. Už tam byl, čekaje na nás, jenomže vrata byla zavřená a okenice spuštěné. Po mém příchodu jsme zazvonili v prvním patře a jediný účinek byl, že se otevřely nikoli dveře, nýbrž okénko ve druhém patře, z něhož vystrčila hlavu rozcuchaná služebná a pravila nám, že její pán Matěj dnes jídlo nepodává, neboť má, pravila se smíchem, jiné kocoury k vykleštění, a kteří že to jsou kocouři, to určitě prý víme! Přinutili jsme se zasmát s ní těm ohavným slovům, neboť v těchto chmurných hodinách šlo o život, i museli jsme výt s vlky.
Žaludek nám kručel lítým hladem a srdce k tomu jsme měli tuze sklíčené, i nezbývalo nám než vyhledat pouličního paštikáře, kterého jsme konečně potkali v Velké ulici svatého Diviše a který nám prodal v těstě zapékané paštičky z vepřového masa po šesti denárech za kus, dvojnásobek toho, co jsem platil první den v Paříži. Smlouval jsem, avšak kmotr nechtěl nic slevit, poněvadž dobře věděl, že krčmy a hospody jsou zavřeny, i nechtěl jsem to dohadování hnát příliš daleko z obavy, abych mu nenasadil brouka do hlavy, hugenoti byli svým smlouváním pověstní. A ještě jsem se snažil, abych s ním hovořil mluvou jeho města, provensálský přízvuk by byl mu také tuze podezřelý.
Ty paštičky jsme snědli každý tři a shledali jsme je chřupavými a šťavnatými tou měrou, že jsme cítili na patře jejich mastnou chuť ještě dávno poté, co jsme je spolykali. Připadalo mi nadmíru prapodivné, že jsme dokázali nalézt tolik potěšení v jídle, když nám hrotila smrt. Váhal jsem, nemám-li jich koupit více do zásoby, ale neučinil jsem to, zvítězila moje hloupá hugenotská skrblivost, a v příštích dvaceti čtyřech hodinách jsem toho trpce litoval.
"Ach, Giacomi, bratře můj," pravil jsem tichým hlasem, když jsem byl nasycen, "je nakonec třeba, abychom se rozloučili. Miroul a já vyrazíme na útěk a bylo by příliš nespravedlivé, abys sdílel náš pochybný osud, jsa papeženec. Přijde čas, zachová-li nás Bůh při zdraví, že se s námi sejdeš na Mespechu."
"Pane bratře," pravil Giacomi vážně, avšak zachovávaje i ve vážnosti onu lehkou tvářnost, jež mu byla vlastní, protože všechny jeho rysy byly protažené vzhůru a zraky měl lesklé a veselé, "máte mě za tak podlého, že bych vás opustil v hodině nebezpečí? Věžte, že tak neučiním! Můj meč není nikdy nevěrný přátelům, jsou-li v tísni, a navíc jsem přísahal vašemu panu otci, že vás budu chránit po pravici jako Miroul po levici. Odcházím nyní do Louvru za svými utkáními. Ale odbije-li hodina onoho vzplanutí, jemuž všechno nasvědčuje, dohodněme se, jelikož obydlí toho dareby Recroche je nám zatarasené, že se sejdeme na náměstí Gréve."
Tak bylo rozhodnuto a orosivše si tváře slzami, jeden druhého jsme pevně stiskli v náručí, poněvadž jsme si nebyli jisti, zda se někdy shledáme na tomto ukrutném světě. Giacomi posléze odešel a já hleděl za ním s duší smutnou, nicméně však navýsost utěšen tím, že jeho srdce zůstává uprostřed té náhlé bouře připevněno k nám háčky ocelovými.
Šli jsme zpátky do ulice Béthisy, Miroul, asi aby mě rozptýlil v mých starostech, mi jmenoval ulice, jimiž jsme procházeli, znaje dopodrobna tuto velikou Paříž, poněvadž v ní nekonečně slídil, zatímco já běhal po Louvru se svým Quéribusem. Nicméně neopomněl, když jsme se blížili k sídlu admirálově, na mě opět tlačit, abych se rozžehnal a šel sedlat koně, jak už to byl pravil. Na což jsem neodpověděl, protože jsem se ještě nikterak nerozhodl.
Sotva jsem přišel do domu, pobočník Cornaton mi pravil, že se po mně shánějí v jizbě, kde se poznovu shromáždili hlavní protestantští předáci. Neprodleně jsem tam zašel a uslyšel veliké hádání mezi panem z Téligny a Janem z Ferriéres, tento pak naléhal s prudkostí, kterou jsem u něho nikdy neznamenal, že je třeba v tu chvíli odejít, lidové rozvášnění vzrůstá hodinu od hodiny a vrhne se proti nám, aniž si můžeme být zcela jisti královou pomocí. Když mě chartreský vicedom v tom okamžení spatřil, povolal mě, abych dosvědčil, co jsem byl vyslechl v Železné ulici v domě mistra Recroche, v ulici Střelničné u Alizon a v ulici Žebravého bratrstva z úst služebné. Což jsem učinil.

"Nicméně je nyní prokázáno," pravil mírný a dobrácký Téligny, "že za střelbu z hákovnice není odpověděn dvůr, poněvadž sudí pověření vyšetřováním zatkli muže, jenž držel osedlaného koně přichystaného pro mordýře po zákeřném činu. A tento muž doznal, že patří k domu Guisů."
"Navzdory všemu," pravil můj příbuzný Geoffroy z Caumontu, "je možné, že se v tomto mordu namočilo více rukou. Víte, Téligny, že kouřící hákovnice, kterou Guerchy nalezl opřenou o zamřížované okno, patří jednomu členu gardy vévody z Anjou. Ten strážce že by ji byl půjčil bez svolení svého pána?"
Načež zavládlo dlouhé mlčení.
"Vévoda z Anjou není král," pravil nakonec Téligny, "a víte dobře, v jakéž naopak nenávisti ho chová panovník. Po pravdě nevidím, co nás vůbec může hnát v pochybnosti stran Karlovy dobré vůle s námi. Mám z jistého pramene, že vévoda z Guise a jeho strýc vévoda z Aumale, stěžujíce si, že jsou nespravedlivě obviňováni z mordu, požádali krále dnes ráno o dovolení opustit Paříž, což on jim povolil neochotně a s tváří tuze zakaboněnou."
"Ach," zvolal pan z Ferriéres, "vévodové toliko předstírali, že opouštějí město, a vycestovavše branou svatého Antonína, vrátili se do Paříže branou svatého Diviše. Byli by si takto počínali, kdyby si nebyli jisti přímluvou určitých kruhů u dvora, králi tuze blízkých? A proč zůstali zde, ne-li v naději, že budou řídit ta velká šlachtata našich, až dvůr popustí šňůru honícím psům. Táži se vás: je dvůr sám mimo naše podezření? O polednách bylo spatřeno veliké množství nosičů přenášejících zbraně z Arzenálu k Louvru, kolem něhož a v němž zaujaly postavení královy pluky. Copak má asi znamenat toto kvaltování?"
"Nepochybně to značí," pravil Téligny, "že král se obává útoku na Louvre ze strany měšťanů pařížských."
"Ozbrojují se proti němu nebo proti nám?" zvolal Jan z Ferriéres, zvedaje obě ruce do výše v nejzazším rozhořčení, tolik se mu zdálo, že Téligny chce mocí mermo hrát úlohu člověka uklidňujícího a umírněného.
Na což Téligny, úmyslně hluchý k radám, jež dostával, pravil nikoli bez jisté přísnosti, jakkoliv byl obvykle všecek zdvořilý a vlídný:
"Po pravdě řečeno je převelice chybné, snažíme-li se rozmnožovat důvody k nedůvěře v truchlivých okolnostech, za nichž se setkáváme. Prosím vás, aby se o ničem z toho nemluvilo před admirálem."
"Zdali se potlačí nebezpečenství, potlačí-li se o něm zpráva?" vzkřikl Jan z Ferriéres hněvným hlasem. "Vidíme-li jasněji, zastřeme-li si tvář?"
Ztichl po tomto výbuchu, chápaje však, že Télignyův odpor je vůčihledě příliš zarputilý, aby ustoupil jeho slovům, a navíc se ještě upevnil admirálovým odmítnutím opustit město - skutek, který by byl ostatně nekonečně obtížnější než včera, oddělovalo nás v tuto chvíli od noci tak málo hodin - , vstal a pravil pevným hlasem:
"Vidím, že se zbytečně namáhám, a jsem z toho navýsost zkormoucen, neboť jsem vskutku přesvědčen, že toto mračno spadne na naši hlavu."
Potom nabrav dechu a pohlédnuv do očí postupně všem přítomným kolem sebe, dodal pevným hlasem:
"Pánové, odcházím! A přímo v tomto okamžení! Ať zhyne, kdo si přeje, rukama raubířů a řezníků pařížských! Já se hodlám uchovat pro lepší příležitost, neboť je po mém soudu převelikou pošetilostí a nedostatkem zdravého rozumu čekat na léčku, víme-li o ní!"
Po těch slovech Jan z Ferriéres odešel s mým příbuzným Caumontem a dvěma třema dalšími, na jejichž jména ani tváře si nevzpomínám. Viděl jsem dobře, že mladý a půvabný La Rochefoucauld, všemi milovaný pro svou spanilost a veselou mysl, váhal, má-li ho následovat, jsa zviklán jeho pádnými důvody, leč nakonec od toho upustil, spoléhaje bezpochyby na veliké přátelství, jež mu král projevoval od jeho příchodu ke dvoru. V čemž se krutě mýlil, neboť týž král ho přikázal zhubit při vstávání z lůžka a v košili skrze urozence svého domu.
Po odjezdu Jana z Ferriéres jsem šel pohlédnout na admirála a uhlídal jsem, že klidně odpočívá ve svém loži, oči má zavřené a nevypadá nikterak zmoženě ani choře. Vyběhl jsem tudíž z domu v ulici Béthisy, Miroul se ke mně přidal a neodvážil se mě na cokoli vyptávat, pak jsme došli k Příkopům svatogermainským a k Louvru, kam jsem nevstoupil, protože jsem měl co činit u Pěti panenek.
Nalezl jsem tam vrchního správce Dealye a hodlal jsem odejít, zklamán a nespokojen, když jsem spatřil mezi přítomnými plešatého a zjizveného pomocníka, který byl mě se Samsonem vpustil na svou tribuničku tenkráte v den procesí, pro mého bratra téměř osudný.
"Pane míčovníku," pravil jsem tuze zdvořile (věda, jakž se ten dobrý muž honosil svým stavem bývalého vojáka, protože měl jeho hluboké známky na tváři, na FBI, na levé noze - kterou měl dřevěnou - a sázím se, že i na jiných skrytých místech svého těla), "vzpomínáte si? Jsem přítel seržanta Rabastense."
"Pane, já vás poznávám," pravil pomocník. A nasadiv si na hladkou lebku, přeťatou však dlouhou jizvou, klobouk s peřím, smekl ho s úklonou přiměřenou mé důležitosti, to značí o mnoho hlubší než měšťanovi, leč o mnoho menší než seržantovi Rabastensovi.
"Pane míčovníku," pokračoval jsem, "vím, že jste bývalý voják královských stráží, i napadlo mě, že znáte pronajímatele koní v hlavním městě."
Načež Miroul na mě hleděl s ústy dokořán zejícími, leč ani nedutal.
"Znám je všechny," pravil ten muž s významným pohledem. "Jsou čtyři a ani o jednoho více. I soudím, že hodláte odejet, a tážete se mě, kde ostávají. Jenomže, pane, dnes budete hledat jezdecké koně převelice těžko, tolik měšťanů katolíků i nekatolíků - počínaje včerejším dnem opouštějí Paříž, aby se vyhnuli šarvátkám lidového pozdvižení."
Nato jsem nepomyslel a tuze mě to vyvedlo z míry, nicméně jsem požádal pomocníka, aby mi sdělil obydlí pronajímatelů, což učinil ochotně, nikoliv ovšem bez jistého náznaku, že ví dobře, proč tak netrpělivě - "katolík či nekatolík" spěchám se svým odjezdem. Avšak netvářil se svárlivě ani zlobně, což jsem tuze dobře cítil. A tolik jsem byl potěšen, že jsem nalezl papežence, který k nám nechová nenávist ani nebaží po naší krvi, že jsem do svého poděkování vložil jistou vřelost a chtěl mu darovat několik mincí, on je však odmítl a přál mi s významným pohledem, aby se mi

dobře jelo a abych dorazil živ a zdráv do rodného kraje. Já pak mu pověděl, že přijedu-li někdy do Paříže, neopomenu ho navštívit, nemaje tehdy ani tušení, že ho znovu uhlídám o dvacet čtyři hodiny později a za okolností zcela neslýchaných; nevěřil bych tomu, ani kdyby mi to zvěstoval sám Duch svatý.

57. Hledání pomoci

Pomocník míčovníkův měl pohříchu pravdu a u prvních tří pronajímatelů, které jsem byl navštívil, jsem nenalezl jediného koníka, ba ani oslíka. Avšak zdálo se, že štěstěna se na mě více usmála u čtvrtého, který sídlil v ulici Pradlářské, tudíž tuze blízko ulice Železné. A když mi ten chlapík ukázal ve své stáji tři tuze příhodné kobylky, srdce mi v hrudi poskočilo radostí, neboť už už jsem viděl, jak vyjíždíme volní a bez pohromy z této neblahé pasti, v níž jsme byli zavřeni.

"Urozený pane," pravil zakaboněný pronajímatel, velký a tlustý muž, jehož hubu jako by požírala srst, měl černé vlasy posazené tuze hluboko do čela, dvě hustá obočí se mu spojovala v jedno, tlustý knír co smuteční vrba mu zakrýval rty a hustý vous mu stoupal až k lícním kostem, takže jedině nos se jevil bez ochlupení, pokud nepočítáme chomáč zdobící jeho konec a chlupy vyrážející z nosních dírek, "urozený pane, za třicet zlatých pronajmu tři koně do Montfort-l'Amaury."

"Třicet zlatých?" pravil jsem. "Hromské dílo, vaše cena je nafouklá co tlustý břich!"

"Z té příčiny, že doba je rovněž nafouklá mnohými nebezpečími!" pravil pronajímatel, jehož černá očka se uprostřed houštin chlupů blýskala co očka prohnané kuny. "Nepronajmu-li je vám, pronajmu je jiným. Zákaznictvo mi jistotně nechybí, když věci vzaly takový obrat."

"Inu platí!" pravil jsem, chápaje, všechnu neužitečnost namítání. A ostatně jsem se domníval, že třicet zlatých nebude vynaloženo zbytečně, uchovají-li nás naživě.

"Jenomže, pane můj," pravil ten tlustý raubíř, aniž si se mnou plácl, "to není všechno. Musíte složit jistou částku co zálohu, kterou vám vrátím, jakmile podkovář v Montfort-l'Amaury mi odvede koně do stáje."

"Zálohu!" pravil jsem s ústy zejícími, "a proč?"

"Poněvadž ve zmatcích času, mohou být jezdci zhubeni a moje zvířata ukradena."

Pravil toto s podezíravým pohledem černých očí a ten pohled mi připomněl, že podle mého spěchání ve mně větřil hugenota, třebas jsem byl tak dobře oděn, maje na sobě svůj perlami pošitý kabátec a chovaje se spíše co dvorský švihák než věřící církve Kalvínovy.

"A na jakou výši odhadujete tu zálohu?" optal jsem se.

"Tři sta zlatých."

"Tři sta zlatých! Pro smilování! To jsou přece peníze proklatě nestoudné! Vaše tři kobylky nemají cenu ani poloviční!"

"Možná," pravil ten chlupatý raubíř, "leč já je za méně nepronajmu."

Pohlédl jsem na Miroula a on mi pohled opětoval s tváří zarmoucenou. Neboť dobře věděl, že tuto částku už ve váčku nemám, protože jsem svěřil většinu peněz Samsonovi, aby je uchovával v Monfort-l'Amaury v bezpečí před pařížskými svody. Ach, přemýšlel jsem, hugenotská šetrnosti, dvakráte tě proklínám! Poprvé proto, žes mi poradila, abych odvedl své jezdectvo od Recroche; neboť jsem chtěl ušetřit čtrnáct soldů denně. Podruhé proto, že jsem učinil strážcem pokladu Samsona v Monfortu, když potřebuji peníze v Paříži!

"Kmotře," pravil jsem, "počkejte mi hodinu a já ty peníze seženu."

"Nikoliv," odvětil ten medvěd s tváří tuze nerudnou. "To nelze! Kdyby do té doby chtěl někdo za tu cenu najmout moje koně, přišel bych o svůj malý výdělek."

"Dám ti tedy o deset zlatých více, abys tu hodinu počkal."

"O dvacet!" pravil nelítostně.

"Platí," pravil jsem a odešel od toho vousatého vyděrače, který dovedl tak dobře vydělávat na neštěstí druhých.

"Urozený pane! Kam nyní?" otázal se Miroul, sotva jsme vyšli ze stáje.

"Za Petrem z Hvězdy," pravil jsem hlasem přitlumeným. "Je to člověk poctivý, třebas papeženec, a vypomůže mi, bude-li moci."

Avšak v ulici Nalezené krávy jsem našel dveře zamčené a zpevněné závorou. Ač jsem bušil klepadlem, div jsem vrata nerozmlátil, nikde nic se neotevřelo, jediné dveře u sousedky, která ani na práh nevyšla a křičela na mě:

"Koho pak hledáte s takovým povykem?"

"Pana Petra z Hvězdy."

"Odejel."

"Kdy?"

"Dnes ráno s veškerým služebnictvem na své venkovské sídlo."

A jak zavřela dveře, všechna naděje pohasla.

"Ach, Miroule, nemám tady už jediného přítele. Petr z Hvězdy, Quéribus, paní Gertruda, Fogacer, všichni jsou pryč z města! A my v něm! V síti! V tenatech! Oběma nohama chyceni na lep!"

"Urozený pane, Ambrož Paré! Je tuze movitý. A má vás velice rád."

"Ach, nevím, kde bydlí."

"Ulice Vlaštovčí. Slyšel jsem, jak to říkal jeho pomocník."

"Miroule," křičel jsem, "tys k nezaplacení!"

Běželi jsme tam, jenomže jsme nezastihli nikoho krom služebné, která nám pravila, že její pán je v Louvru, kam ho byl

povolal král. Později jsem si vzpomněl, že ta služebná byla tuze švarná, ale v tu chvíli jsem na ni hleděl jen polovičkou jednoho oka, neboť mě svírala starost.
Nechal jsem Miroula čekat před Pěti panenkami a ohlásil se v Louvru u branky, kde jsem našel krom stráže pana z Rambouilletu, seděl na stoličce s břichem svaleným na tlustých stehnech.
"Jakže!" pravil a škubl sebou, "vy zde? Co tady pohledáváte? Dostal jste milost. Proč jste neodjel?"
V tu chvíli umlkl a sklopil zrak, jako by se zarazil, že toho pověděl příliš.
"Hledám Ambrože Paréa."
"Ach," pravil Rambouillet, "Louvre je veliký, než Paréa najdete asi u krále Navarrského. Nezdržujte se. Za hodinu zavíráme branku."
Poděkoval jsem a potkal na nádvoří čilé pážátko, dal jsem mu penízek, aby mě dovedlo k Navarrskému. Což učinilo a po cestě poskakovalo z té příčiny, že mělo v sobě přirozenou čilost mladičkého věku a nijak nedbalo ani nechápalo vážnost chvíle. Mělo livrej barvy královny matky a dozajista nevědělo nic o tom, co se v tuto hodinu osnovalo v doupěti jeho paní.
Šatna krále Navarrského - oddělená od jeho komnat prostým závěsem - byla plná lidí, shromáždilo se tam dobře třicet protestantských urozenců, mezi nimiž byli mi známi Piles, Pardaillan a Soubise, jehož si v Louvru všichni prohlíželi tuze zvědavě, poněvadž jeho manželka s ním vedla proces o rozvod, namítajíc jeho nemohoucnost. Což každého udivovalo, byl to muž statný, s hustými vousy a mocným hlasem.
Ti urozenci byli tuze stísněni, většina z nich seděla na stoličkách a dotýkala se navzájem koleny, někteří z nich se bavili, jiní hráli v kostky a vrhcáby (tyto hry přece Kalvín zatracoval) a chystali se, že stráví noc ve veselí a bezstarostnosti.
Hotovil jsem se promluvit s panem de Piles, urozencem tuze spanilým a udatným, kterého jsem znal, poněvadž jsem se s nim cvičil v šermu pod dohledem maestra Giacomiho, jehož byl žákem, a všemožně se proplétaje mezi zády a koleny těch, kteří se tísnili v této šatně, šel jsem se zeptat, neví-li, kde je Ambrož Paré.
"Žel!" pravil Piles, "už ho nezastihnete. Byl zde před okamžením, leč nyní je povolán ke králi a má tam strávit noc - stejně co my trávíme noc zde, jenomže z jiných příčin."
"Z jiných příčin?" pravil jsem zdvořile, ač jsem byl převelice zklamán a sklíčen pozbytím poslední naděje.
"Není nás obvykle tak mnoho, ani zdaleka," pravil Piles nikoliv bez jisté důležitosti, "avšak Jeho Veličenstvo zpravilo krále Navarrského, aby povolal do Louvru všechny svoje lidi a lidi osvědčené statečností."
Zde se Piles zasmál, poněvadž jeho statečnost byla tuze oslavována od toho času, co tak dobře hájil město Saint-Jean-d'Angely proti královskému vojsku.
"A proč zde všichni ti lidé?" otázal jsem se.
"Abychom, jak pravilo Jeho Veličenstvo, předešli drzosti Guisů, kteří by se za tohoto pominutí smyslů mohli opřít o pařížský lid a provést všelikou násilnost."
"Cože?" pravil jsem, vysoko zvedaje obočí, tolik mi ta věc připadala neuvěřitelnou a prostomyslnými ti, kteří tomu byli uvěřili. "Násilnost? Proti Louvru? Který je tak dobře opevněn jak zdmi, tak i lidmi a děly!"
"Tak se toho alespoň obává král," pravil Piles, jemuž ani na um nevstoupilo, že by král mohl šidit nebo lhát.
Když toto pravil, zástěna, která uzavírala šatnu, se rozhrnula a objevil se pan z Nancay ve válečné zbroji s krunýřem a helmicí, lící osmahlých, očí šedých, obočí hustého a vzhledu, jak se mi zdálo, navýsost truchlivého.
Hejtman královských stráží nějaký čas mlčky obhlížel shromážděné urozence jednoho po druhém a poněvadž u každého pokyvoval hlavou, zdálo se, že je počítá, třebas jen v duchu a s ústy zavřenými. Když skončil, pravil se stejně truchlivou tváří a hlasem, který nezapomenu do nejdelší smrti tolik mi připadalo, že má touhu sdělit nějaké poselství, nebo radu, nebo výstrahu, která nebyla obsažena přímo ve slovech:
"Pánové, jestliže někdo z vás chce odejít, ještě je čas: budou se zavírat brány."
"Nikoliv," pravil jeden z urozenců (s nímž ostatní však souhlasili, někteří se smíchem), "tuze jsme se zabrali do hry a chceme při ní strávit noc."
"Budiž tedy učiněno, jak jste si přáli, pánové," pravil Nancay znaveně.
Nicméně neodcházel, zůstal stát, levou rukou držel rozhrnutou záclonu, znovu přehlížel přítomné, jako by je chtěl přepočítat, a jeho šedivý zrak se upnul na mne s takovou naléhavostí, že jsem uposlechl nevím jakého nejasného popudu a pravil:
"Pane z Nancay, já odcházím!"
"Nechoďte!" pravil de Piles a položil mi ruku na paži. "Zůstaňte, Sioraku, zahrajeme si partii."
"Nemohu, Pilesi. Ambrož Paré zůstane spát v Louvru, i musím se vrátit k admirálovi na noc."
"Ach," pravil Piles, "v tom případě činíte dobře." A mocně mě objal, zatímco přítomni urozenci zvedli při jméně admirálově hlavu od hry a usmáli se na mě nebo mě pozdravili. Ach, čtenáři! Jací to byli muži krásní a stateční! A jak proradný byl jejich konec ! …
Jakmile Karel dal znamení k všeobecnému mordování, přikázal zvonit velkým zvonem v kostele svatého Germaina z Auxerrois, pan z Nancay přišel za těmito nešťastníky do šatny krále Navarrského a pravil k nim, že na královo rozkázání se mají shromáždit na nádvoří Louvru. Což učinili bez jakékoli nedůvěry domnívajíce se, že hrad byl napaden davem a že panovník si žádá přispěni jejich paží. Ale sotva vkročili na řečené nádvoří, byli náhle obklopeni strážemi, odzbrojeni, zahnáni za zeď a zmordováni. Když přišla řada na pana z Piles, ten vida hromadu mrtvých, jejichž počet měl rozmnožit, zvolal:
"Toto je slovo královo? Toto je jeho pohostinnost? Spravedlivý sudí, pomsti jednoho dne věrolomnost tak ohavnou!"
A svléknuv plášť značné ceny, který mu spadal z ramenou, podal ho jednomu papeženskému urozenci, jehož znal, se slovy:
"Vezměte si ten plášť! Daruji vám ho, příteli. Uchovejte ho na památku ničemné smrti, kterou mi připravili."

Ale papeženský urozenec, cokoli si myslel o těchto jatkách, odmítl ten dar, z něhož chtěl Piles učinit památník navěky připomínající zradu královu.
Když byli všichni ti krásní urozenci takto zhubeni, vojáci je svlékli z jejich odění - jak to bylo učiněno na Golgotě s umučeným Kristem - a za velkého křiku se o ně hádali. Načež supějíce odběhli za dalšími mordy a lupy, ponechavše ubohé mrtvoly nahé na kamenné dlažbě slibujíce si, že se pro ně ráno vrátí a vhodí je do řeky Seiny, která se v těchto zlověstných hodinách stala tekoucím hřbitovem zmordovaných hugenotů.
Sotva vojáci byli pryč, přišla královna matka a její dvorní dámy, smějíce se a štěbetajíce, popást se za světla pochodní, které nesli sluhové, pohledem na tyto mučedníky, a Jezabel si mezi všemi dala ukázat tělo pana se Soubise, jež si prohlížela tuze zvědavě a tuze zblízka, item její dámy, poněvadž jeho manželka ho byla prohlásila za nemohoucího. Ach, čtenáři! Toto je královna Francie? Nebo ženský korunovaný běs pekelný? Agrippa z Aubigné se nemýlil, když pravil o Kateřině Medicejské: Je duší státu, ona, která duši nemá. Ani duši pohříchu, ani srdce a jiné útroby, ani výčitky tento ženský plaz neměl nikdy v nejmenším až do skonání svých potvorných dní, tato zmije, která svými šalbami přinutila slabošského syna ke krvavé štvanici na vlastní poddané.
Jenomže předbíhám. Jen jsem vykročil ze šatny krále Navarrského s panem z Nancay, tento mi pravil se zachmuřenou tváří, přísný a hlasem tuze tichým, jak jsme spolu bok po boku kráčeli
"Přisámbohu! Co tu činíte? Král vám včera ráno udělil milost. Proč jste neodjel?"
Na tuto otázku, která mě tuze znepokojila, poněvadž obsahovala slova stejná, jakými se mnou promlouval pan z Rambouilletu u vchodu do Louvru, odpověděl jsem vyprávěním o svém snažení sehnat koně, toto vyprávění vyslechl hejtman stráži s pohledem zachmuřeným, a když jsem skončil, spokojil se slovy pronesenými hlasem tuze přitlumeným:
"Buď jak buď, nyní je příliš pozdě. Brány města jsou uzavřeny. Mosty jsou přehraženy řetězy a nadto hlídány měšťanskými strážemi."
Tato slova mě zmrazovala netoliko tím, co pravila, ale i tím, co naznačovala, a ještě více, že když jsem sestupoval po velkých stupních vedoucích na nádvoří Louvru, uhlídal jsem před sebou všechny roty stráží, jak švýcarských a skotských, tak i francouzských, které v tom krátkém čase, co jsem setrvával v šatně, se rozvinuly jakoby do boje, jsouce válečně vyzbrojeny a držíce v rukou halapartny.
Když jsem se blížil k brance, k neskonalému údivu jsem uhlídal a uslyšel krále Navarrského, o němž jsem soudil, že už se uchýlil do svých komnat, a ten vyjednával s hejtmanem u brány, totiž s panem z Rambouilletu.
"Ach, sire!" pravil ten poslední, "vám se zachtělo vyjít, když já se chystám zavřít."
"Leč obvykle se branky uzavírají o desáté," pravil Navarrský.
"Mám od krále přikázání, abych je dnes uzamkl o osmé."
"Ach, pane z Rambouilletu!" pravil Navarrský s onou bodrou bujarostí, která mu získávala oblíbenost všech, "buďte té lásky a nechte mě ještě vyjít! Zaručuji se vám svým slovem, že se vrátím co nevidět!"
"Ach, sire," pravil Rambouillet, "Vaše Veličenstvo je příliš dobré: prosí tam, kde by mohlo přikazovat."
"Přikazovat?" pravil Navarrský v dobrém rozmaru, "já zde nepřikazuji nikomu, ba ani své Margot."
Načež se z plna hrdla zasmál, lehce plácl Rambouilleta po tučném břichu a prošel, sledován asi tuctem svých Švýcarů, kteří měli na sobě livrej z poloviny žlutou a z poloviny červenou (červená byla barva Navarrska a žlutá Béarnska) a krom tří čtyř to vůbec nebyli Švýcaři, nýbrž Béarňané.
Ohlásil jsem se také hejtmanovi u brány, který mi k neskonalému mému údivu - poněvadž mi doposud nikdy neprojevil tolik přátelství -, podal ruku a jak jsem ji stiskl, vřele mi sevření oplatil a pravil ke mně se očima skloněnýma:
"Sbohem, pane ze Sioraku! Kéž byste se šťastně navrátil do svých krajin!"
Přání dozajista tuze všední, než překvapilo mě tím více, že jsem panu z Rambouilletu o svém odjezdu nic nebyl pověděl - pohříchu teď jsem už ani odjet nemohl, chyběly mi koně i peníze a městské brány už byly zabarikádovány.

58. Zavraždění admirála Colignyho

Miroul se před Louvrem ke mně připojil a já mu dal hlavou smutně znamení, že se mi nepovedlo získat peníze, i zrychlil jsem krok, neboť se začínala snášet noc, a dohonil jsem Navarrského a jeho průvod, který po mém soudu mířil také k domu admirálovu, poněvadž se před námi vydal po Příkopech svatogermainských.
Jakmile mě Béarňan spatřil, otočil ke mně dlouhou tvář s dlouhým nosem a pohlížeje na mě bystrýma očima, pravil ke mně po svém bodrém způsobu:
"Nejste-li lékař, který soudil, že by bylo možné přenést pana admirála na nosítkách navzdory jeho zranění?"
"Tak jest, sire," pravil jsem s hlubokou úklonou. "Jmenuji se Petr ze Sioraku a jsem mladší syn barona z Mespechu v Périgordsku."
"Ach," zvolal Navarrský, baronský synek a lékař: hleďme, to se mi líbí! Co si myslíte, pane ze Sioraku, o tom, co se nyní děje?"
"Sire, soudím přesně totéž co pan z Ferriéres."
"Nicméně," namítl Navarrský stále svým způsobem maličko posměšným, "vy jste s ním neodjel?"
"Neměl jsem koně, sire, ani peníze, abych si je najal."
"Hleďme, toto jsou slova otevřená!" pravil Navarrský, "a statečně pověděná! Toliko člověk statečný se nebojí povědět, že by se rád zachránil před léčkou!"
Načež jsem se mu znovu hluboce uklonil a cítil jsem se oddanějším jeho osobě, než jsem byl předtím, nepřitahovala mě doposud jeho tělesná schránka ani jeho venkovsky jednoduché mravy, jakkoliv to byl vladař, třebas se jevil tak lehkovážným, třebas se dovedl posmívat i všem tuze lichotit, dobře věda, že na lžičku medu se nachytá více much než na deset sudů octa.

"To je nemálo hodné politování," pokračoval Navarrský tentokráte vážně, "tyhle občanské nesváry, a tuze mě mrzí všechna ta krev prolitá mezi Francouzi z příčiny náboženství. Nevím, dočká-li se pan admirál své války ve Flandrech. Vypadá to, že mu v ní chtějí zabránit i za cenu jeho života. Kéž se Bohu zlíbí a On dovede pana Colignyho za ruku na krásnou a dobrou cestu bezpečí pozemského!"
Poté, uslyšev za sebou jednoho ze svých Švýcarů, jak si tichým hlasem stěžuje, že má velký hlad, otočil hlavu a opět bodrým tónem posměšně pravil:
"Hej! Já mám také hlad, můj milý Fröhlichu! A věru bych se spokojil skrojkem černého chleba, stroužkem česneku a pohárem vína!"
"Sire," pravil Fröhlich důvěřivě, "v Louvru máte jiné krmě, Herr Gott!"
"Jistě, leč chybí mi zde chuť, kterou mi za mého dětství skýtaly moje Pyreneje!"
"Ach!" pravil Fröhlich s těžkým povzdechem, "mně také chybějí moje bernské hory."
Tento Švýcar, který nebyl Švýcarem toliko dle jména, byl chlap jako hora, rozložitý a velký po všem těle, s pažema co stehna a s nohama co trup statného muže, a k tomu měl upřímnou ruměnou hubu a dobrácké oči.
"Dozajista," pravil tehdy jeden Béarňan z doprovodu, hovořící ve svém dialektu, "mně se líbí také více moje kopce než toto ohavné město zasrané, smrduté, zkažené a skrz naskrz nepřátelské."
"Mluv francouzsky, Cadieu!" pravil Navarrský rozjařeně, "aby ti mohl rozumět můj dobrý Švýcar z Bernu."
Načež Cadieu, který byl toliko o málo menší než Fröhlich a vypadal, že ho chová v tuze velikém přátelství, opakoval svou řeč ve francouzštině, již vyslovoval stejně špatně co Fröhlich, a Navarrský poslouchal tu řeč venkovského kraje s očividným potěšením, kývaje hlavou a občas na mě mrkaje.
Navarrský se však tuze zachmuřil, když uhlídal po příchodu do ulice Béthisy, že místo před domem admirálovým je obsazeno čtyřiceti arkebuzíry první korouhve, kteří se pro své strážení zařídili ve dvou krčmách v ulici a rozsvítili před nimi, jelikož se už soumračilo, své přenosné hradební svítilny, jako by se hotovili strávit tu noc.
"Přisám svatý kolenatý," zasyčel mezi zuby, "tohle se mi nelíbí!"
Zavolal na arkebuzíra postaveného co hlídka na kraji ulice, po zuby ozbrojeného jako všichni ostatní, v krunýři a helmici a se zbraní na ramenou, a pravil k němu:
"Strážný, kdo ti velí?"
"Velitel strážní roty Cossain," pravil arkebuzír.
"Cossain!" opakoval Navarrský a znovu se zasmušil. Zrychlil tehdy krok, jeho Švýcaři se seskupili kolem něho němí, napjatí a koutkem oka si měřící královské stráže bez přílišné důvěry a přílišného přátelství hlavně z té příčiny, že byli v prosté livreji a měli toliko halapartny a po levém boku krátké mečíky, a došel ke dveřím domu právě v okamžení, kdy tam propukla prudká váda mezi panem z Guerchy, vždy tuze prchlivým, a vytáhlým čahounem v brnění od hlavy k patám, který byl tak podmračený, drzý a nadutý, že jen jsem ho spatřil, věděl jsem určitě, že je to velitel strážní roty, poněvadž se v Louvru obecně říkalo "nadutec jako Cossain".
"Copak to je?" pravil Navarrský, leč s tváří opět se usmívající a tónem rozjařeným, i obdivoval jsem ho, s jakž úžasnou pružností ovládal svou náladu.
"Sire," pravil pan z Guerchy tónem převelice rozčileným, "Cossain nechce dovolit tomuto pážeti zde, aby doneslo do domu dvě hákovnice náležející panu z Téligny."
Načež Navarrský sebou škubl, ale náhle se opět vzpamatoval a pravil veliteli strážní roty tónem bodré vlídnosti, zvedaje udiveně obočí, jako by si hrál na prosťáčka a holobrádka.
"Copak, Cossaine? Co je na tom špatného? Pan z Téligny tu má být jediný beze zbraní?"
"Sire," pravil Cossain a hřebínek mu náhle spadl, "mám od krále přikázání, že nemám pouštět nikoho s palnými zbraněmi, jenomže," dodal, předstíraje dobrého služebníka, "zlíbí-li se Vašemu Veličenstvu, aby páže doneslo tyto hákovnice dovnitř, nebudu mít nic proti tomu."
"Vizme, tak je to správné," pravil Navarrský s úsměvem. A plácnuv maličko páže po šíji, dodal: "Běž, hochu!"
Poté vzal Guerchyho stále tuze rozhněvaného za paži a odvedl ho do domu, já s Miroulem jsme šli za nimi, avšak jeho Švýcaři zůstali u dveří s tvářemi neproniknutelnými; nebyli myslím ve své kůži, když tu stáli proti čtyřiceti zbrojnošům v brnění, hledícími nevraživě na jejich červenožluté livreje.
"Guerchy," pravil Navarrský, jakmile jsme byli z doslechu, "co to znamená? Co tu činí Cossain?"
"Je zde, aby chránil pana admirála před občanským vzbouřením. Pan admirál požádal totiž odpoledne krále o ochranu, soudě, že pohled na několik strážců v ulici Béthisy postačí udržet lid, aby nezaútočil na dům."
"Ach," pravil tiše Navarrský a hovořil tónem tak dvojsmyslným, že mi připadalo, jako by kolísal mezi ironií a úctou, "to sám admirál požádal o tuto ochranu?"
Potom zvrátil hlavu dozadu, jeho dlouhý nos jako by nasál vůni ze vzduchu a jako by nebyl příliš spokojen tím, co ucítil, i dodal tichým hlasem mezi zuby:
"Kdo však ochrání admirála před Cossainem?"
"V tom je právě čertovo kopýtko," odvětil Guerchy, ještě zarudlý hádkou s velitelem strážní roty.
Navarrský povzdechl, poplácal mírně Guerchyho po statných plecích, obrátil se jako na obrtlíku a křepce vyběhl po schodech, jež vedly do admirálovy jizby, ale vrátil se za kratičký okamžik řka, že pan z Coligny spí a vypadá tuze pěkně a že po této stránce má důvod k spokojenosti. Přivřel však víčka, jeho chytrý a bystrý zrak vyslal pohled dolů podle dlouhého nosu, jako by chtěl zkoumat podlahu, a poté se zdálo, že se král maličko zadumal s tváři zdaleka ne lehkomyslnou, posměšnou a bezstarostnou, leč naopak tuze vážnou. Když posléze vystoupil ze svého mlčení a nehybnosti, přikázal šesti Švýcarům ze svého průvodu, aby po celou noc zůstali uvnitř v admirálově domě, dávaje jim rozkázání, že mají dobře zavřít dveře na závoru, připevnit okenice a konat dobrou a ostražitou hlídku. Načež se vrátil ke svému rozjařenému tónu, popřál dobrou noc Guerchymu, mně a La Bonneovi (admirálovu majordomovi), a odešel se

svým průvodem o polovinu zmenšeným, ponechávaje s námi krom čtyř mužů menší postavy Fröhlicha a Cadieua, jejichž hrozitánské plece jako by náhle zaplnily ten malý dům. Ale co zmohli tito obří se svými krátkými mečíky a halapartnami proti čtyřiceti arkebuzírům?
Majordomus La Bonne, který nedělal hanbu svému jménu (po našem cosi jako chůva), neboť to byl dobrácký mužík s kulatým bříškem, s očima blaženě vlídnýma a hlasem jemným co potůček (ostatně velký poctivec, jak se mi zdálo), uvedl naše Švýcary do dolní síně a opatřil je tuze zdvořile lahvemi vína, krajíci chleba a sýrem, odebral se se mnou do jizby admirálovy. Miroulovy dvojbarevné oči byly tak starostlivé, že obě se zdály černé, on sám mě co stín na krok neopouštěl a jeho ruka sama od sebe občas hmátla po meči, po dýce i po dvou nožích na vrhání, které nosil ve spodkách. S La Bonnem a s námi se shromáždili v admirálově jizbě Yolet, admirálův sluha, Mikuláš Muss, jeho tlumočník z řeči německé, pastor Merlin, pobočník Cornaton a paní z Téligny, avšak admirál, jak se vzbudil, poprosil, aby ráčili doprovodit jeho dceru do jejího obydlí ve Velké ulici svatého Honoré, což učinilo asi deset urozenců, kteří ještě setrvávali v domě, a s nimi dva lokajové se svítilnami, a ta chudera paní z Téligny se dvakráte vrátila, aby se rozloučila s Colignym, její krásné modré zraky se topily v slzách a rozkošnou tvář měla zbrázděnou žalem, admirál pak ji utěšoval opakuje, že se mu daří tuze dobře, leč ona se nemohla odhodlat opustit otce, poněvadž se ve své ženské předtuše náhle obávala o jeho život.
La Bonne zhasil všechny svíce krom jediné a každý se zařídil, že stráví noc na stoličce, jediné křeslo jsme ponechali pastorovi Merlinovi, který byl starý a unavený, nikdo však nepomyslel na spaní, třebas vládlo v té době hluboké ticho v domě (což nebyl žádný div), také však v obrovském městě ve zbrani, které nás ze všech stran obklopovalo a drželo nás sevřené v síti, brány velkých hradeb byly zavřeny a mosty přehrazené řetězy.
Ach, čtenáři! Nebyl to ani zdaleka strach ze smrti, který mě svíral za tohoto pohřebního večera - a pohřebním byl dokonce už tehdy, než byl zmordován první hugenot - jako spíše zoufalost, že se cítíme tak nenáviděni převelikým počtem těchto dobrých lidí, členů téhož národa co my, poddaných téhož panovníka, podrobených co my témuž lidskému údělu, těšících se ze stejných radostí, trpících stejnými neduhy, stejně poplašených útoky stáří na naše pomíjející těla, našich to bratří, tak jako my jsme beze vší pochybnosti bratry jejich - a nikoliv "zetlelou haluzí stromu Francie", kterou třeba mocí mermo odříznout, jak to pravila v tomto okamžení Jezabel v Louvru svému synovi, aby vyrvala jeho pochybnostem rozhodnutí o naší smrti. Ano, pravil jsem a pravím až do dnešního času, ve všech směrech jsme jejich bratry a nikoliv bytostmi, které papeženští kněží ve svých kázáních nehorázně vytlačovali z všeobecného lidského společenství, snižujíce nás na postavení "psů", "plazů" a "odporného hmyzu", které sám Bůh kázal rozdrtit.
Takto přemýšleje v nočním tichu s očima pootevřenýma a upřenýma na svíci, jejíž žlutavý plamen jako by skomíral, aniž by zhasl navždy - dobře v tom se podobaje pronásledované víře našich - , jal jsem se vzpomínat na Alizon a toto přemýšlení mě převelice bolelo, ne že bych k ní pociťoval něco jiného než přátelství, ale že ony tak nenávistné řeči té dobré dívčiny - ozvěna toho, co povídal lid - se mi prodraly do duše velice velmi a nakonec v tomto mlčení, v této opuštěnosti, v tom nekonečném očekávání bylo moje soužení tak nesmírné, že jsem si levou rukou zakryl oči, aby mě nikdo neviděl, a plakal jsem.
Dobře vím, běda, že náboženská horlivost propuká rovněž u našich ve svých nelidských a nelítostných důsledcích, že krev Michalské noci ještě křičí proti nám a že Kalvín sám přikázal, aby byl v Ženevě upálen velký lékař Michel Servet. Ach, Bože lásky! Kdypak konečně skončí u těch, kteří tě vzývají, ten souvislý pás a zřetězení nenávistí, které vystupují jedna z druhé a ospravedlňují mordování, páchané vědomě ve jménu pravdy - která se od jedné duše k druhé tolik mění a střídá, že kacíř upalovaný na hranici pomýšlí toliko na to, jak by, umíraje, udal kacířství svého mučitele.
Dvakráte té noci jsem vstal ze stoličky a šel nadzvednout záclonu zakrývající admirálovo lože, abych poslouchal dech raněného, tento dech byl tak rovnoměrný a klidný, jako by admirál spal ve svém tichém venkovském zátiší v Châtillonu nad Loingem a nikoliv na sudu prachu. Vskutku ten nebohý pastor Merlin, který byl přec o mnoho mladší než on, připadal mi ve spánku nekonečně chorobnější a neklidnější, jeho vdechování a vydechování bylo trhané a namáhavé. Miroul, pokud jsem viděl ve světle jediné svíce, nespal, leč sledoval mě zrakem, jakkoliv jej sklopil, když jsem na něho pohlédl, aby mě neznepokojoval, že si o mě činí starost, což mě naopak potěšilo více, než bych dokázal povědět, tak sladké je cítit lásku uprostřed všeobecné nenávisti.
Slyšel jsem o desáté hodině volání hlídky konající obchůzku. Slyšel jsem je o jedenácté, slyšel jsem je o půlnoci, ale po půlnoci jsem asi zaspal, neboť mě hurtem probudilo prudké bušení na dveře domu a postavilo mě na nohy, Miroul už stál vztyčen po mém boku s rukou na rukojeti meče a já pak viděl, jakž majordomus La Bonne tápe rukou po stole hledaje klíče, jeho zrak nebyl z nejlepších.
"Co se děje, La Bonne?" otázal se pastor Merlin a napřímil se ve svém křesle s tváří tuze vyděšenou.
"To je Cossain, který požaduje, aby mu bylo otevřeno," odvětil La Bonne svým tichým a vlídným hlasem.
"Neotvírejte, La Bonne!" vzkřikl Merlin, vstávaje ze svého křesla s očima skrze náhlou hrůzu rozšířenýma.
"Co se děje?" pravil hlas admirálův zpoza záclony, kterou Yolet roztáhl, aby hlas jeho pána mohl být všemi slyšen.
V tom okamžení se v přízemí domu opět do ohlušení rozezvučelo klepadlo na dveřích a skrze hustou dubovou výplň zaznívál řvoucí hlas velitele strážní roty:
"Otevřete! To jsem já, Cossain!"
"Neotvírejte, La Bonne!" křičel Merlin ucpávaje si obě uši roztřesenýma rukama.
"La Bonne," pravil tehdy admirál, pokojný a rozvážný jako obvykle, "otevřete. To je Cossain. Možná že král je napaden v Louvru. Otevřete, La Bonne, a podejte mi zprávu."
La Bonne vzal vedle stojící svícen a rozžal ho od svíčky, aby si posvítil na cestu, já pak sestoupil hned za ním item Miroul, Yolet, Cornaton a Muss, všech pět s tasenými meči, a dole pod schody se k nám připojili Fröhlich, Cadieu a ostatní Švýcaři, kteří vyběhli z dolejší síně s halapartnami v rukou. La Bonne vytáhl dvě velké závory, jednu dole a druhou nahoře, a nějaký čas mu trvalo, prve než nalezl správný klíč ze svazku, tak špatný měl zrak a navíc mu překážel

svícen v levé ruce. Naleznuv posléze patřičný klíč, vložil jej do zámku, otočil jím, přitáhl dveře k sobě a stanul tváří v tvář Cossainovi, který ho beze slova probodl dýkou.
" Ach! Zrádče!" vzkřikl Fröhlich a zasadil mordýři strašlivou ránu halapartnou, která sic nemohla proniknout krunýřem, leč sdostatek Cossainem otřásla, takže ucouvl. Což vida Cadieu, zabouchl vší silou dveře před náporem královýcharkebuzírů a opřel se o ně zády a širokými rameny, držel je zavřené po čas potřebný k tomu, aby Fröhlich a další Švýcar k nim přitáhli těžkou železnou truhlici. Když toto bylo učiněno, Cadieu se skácel na zem vedle La Bonna, jsa zasažen mezi lopatkami ranou z hákovnice, kterou na něj vystřelili zblízka skrze okénko ve dveřích, zatímco je bránil tělem.
" Ach! Chudák Cadieu!" vzkřikl Fröhlich, a mezitím už Cossainovy stráže zaútočily na zavřené dveře širočinou, až z dubových desek třísky létaly. Cornaton a Muss na ně vystřelili dvě rány z hákovnic, leč neměli čas nabít znovu: stráže už byly uvnitř. Nastala tehdy nesmírná vřava mečů a halaparten, my byli na schodech a oni dole, a sotva jsme v přítmí viděli, kdo je kdo, ta šarvátka byla osvětlována toliko svítilnami útočících, svíce La Bonnova zhasla, jak spadl na zem. Viděl jsem nicméně, zatímco jsem šavloval na vše strany, míře nikoliv na opancířovaná těla, nýbrž na tváře, ježto byly naštěstí v dobré výšce, útočníci byli dole, viděl jsem, že nebožák Yolet byl zasažen do břicha a sténaje se zhroutil, pomstěn vzápětí Mussem, který vrazil svou píku do mordýřova nosu.
Takto jsme vlastně poslepu šermovali, když jsem uslyšel shora křik, abychom zanechali boje a vyběhli bránit dveře do poschodí, a tomu rozkázání Švejcaři nerozuměli krom Fröhlicha, který nás sledoval, zatímco jsme se mrštně co kočky vyšplhali po posledních schodech a zabouchli za sebou dveře, jež jsme v okamžení opevnili truhlicí a skříní.
Oddechovali jsme, mlčky po sobě hledíce v takové blízkosti smrti, a slyše za sebou lomoz, obrátil jsem se a spatřil admirála, stál tu se svícnem v ruce oděn v domácí šat, který (není-li to div, že jsem si toho stačil povšimnout v té hodině hrůzy) byl z fialového aksamitu s hermelínovými klopami. Vstal, poněvadž domnívám se chtěl zemřít vestoje, a podpíral se o zeď, cítě zajisté ještě zranění, leč se zraky jasnými, s tváří pokojnou a nijak se nevzrušující zběsilými ranami sekyrou, jimiž královští strážci zasypávali dveře do jizby.
"Děti moje," pravil posléze, "už jste bojovali sdostatek. Rozlučte se, prosím vás. Uprchněte, je-li to možné."
"Neučiním to, pane!" pravil Cornaton, "nemějte mi to za zlé!"
"Ani já," pravil Muss.
"Herr Gott!" pravil Fröhlich ve své pomíchané řeči, " Schelme, kdo odejde! Ostatně zlomil jsem si halapartnu a Švýcar, který ztratil svou zbraň, zemře."
Dveře roztříštěné ranami sekery se sesypaly, jeden králův strážce prostrčil hlavu a chtěl přelézt truhlici a bednu, jenže Fröhlich, ječe co čert v křtitelnici, sebral v okamžení jednou rukou od krbu těžký železný kozlík na dříví a vhodil mu jej na hlavu, helmice tím nárazem praskla a strážce se zhroutil jako podťatý.
"Utecte, děti!" pravil admirál mocným hlasem. "Já to přikazuji," a prstem nám ukázal na dveře, které vedly k točitým schodům věžičky.
Pobočník Cornaton, vycvičený v poslušnosti, uposlechl první, potom Muss, poté já s Miroulem a nakonec Fröhlich, který neustále naříkal ve své bernské hatmatilce nad ztrátou halapartny a jemuž jsem pravil, aby držel zobák, oddělovala nás toliko branka u věžičky od útočníků, kteří se už drali do jizby roztříštěnými dveřmi. Mezitím kolísaje, mám-li jako Muss a Cornaton vystoupit do poschodí nebo naopak sestoupit dolů, zastavil jsem se u okénka ve věži, které vedlo do jizby admirálovy nepochybně proto, aby tudy vnikalo trochu světla, a spatřil jsem tímto otvorem pana z Coligny, stál opřen o zeď se svícnem v ruce, která se vůbec nechvěla, a hleděl na útočníky s tváří klidnou a jistou. Mezi těmi pěti či šesti muži byl i Cossain, ale jakkoli měl v ruce meč a velel útoku z králova rozkázání, neviděl jsem, že by dychtil být i mordýřem, poněvadž se dal předejít (on, který byl přec tak vychloubačný) jakýmsi rejtarem, a ten rejtar s mečem v ruce zařval:
"Ty jsi admirál?"
"Jsem," pravil Coligny a držel si svícen před tváří.
"Ach, zrádče!" zvolal muž a vrazil mu oštěp do břicha.
Svícen vypadl admirálovi z pravice, on však neklesl; a hledě na toho vražedníka, pravil tónem nekonečného opovržení:
"Alespoň kdyby to byl člověk a nikoliv pacholek."
Poté ten pacholek vytrhl kopí z admirálových útrob, zasadil mu končířem strašlivou ránu do hlavy a ta rána admirála srazila k zemi. Neměl jsem chuť uhlídat více a seběhl jsem horempádem po točitých schodech, Fröhlich byl za mnou a Miroul přede mnou, i dobře učinil, že běžel přede mnou, neboť když byl bez potíží uvolnil malá dvířka vedoucí do ulice Béthisy, pootevřev je sotva na dva palce, spatřil a já spatřil s ním asi na sáh od nás bastarda z Angoulému a vévodu z Guise, stáli ve světle lucerny, kterou držel sluha, a za sebou měli početný houf, a vévoda pozvednuv hlavu k oknu v poschodí, netrpělivě vykřikl:
"Je to hotovo, Beme?"
"Je to hotovo," pravil hlas rejtara, kterého jsem viděl před okamžením u díla.
"Pan z Angoulému tomu neuvěří," namítl Guise, "dokud neuzří tělo u svých nohou."
To tělo bylo neprodleně defenestrováno skrze rejtara, jehož se byl dotazoval vévoda a který byl, jak jsme se dověděli potom, Němec původem z Čech (důvod, proč mu říkali Beme, po našem Bémák) a sluha rodiny Guisů. Jelikož Colignyho hlava byla zkrvavená ranou končíře, tuto ránu mu zasadil ten Bémák, bastard z Angoulému, nepochybně aby se ujistil, že je to vskutku admirál, se sklonil, otřel mu tvář svým kapesníkem a posléze pravil:
"Je to věru on."
Načež se bastard vztyčil a ztrativ skrze svou vrozenou nízkost všecek rozum a stud, opovážil se kopnout do mrtvého těla, což vida vévoda, položil mu ruku na paži, jako by mu chtěl naznačit, že urážka nezasáhne toho, kdo už ji nemůže pocítit, a sám se vztyčiv, leč jiným způsobem, hrdě se vypínaje, jako by toto byl den jeho slávy, otočil se ke královským gardám a k urozencům svého domu, kteří čekali několik sáhů odtud také ve válečné zbroji, někteří s

pochodněmi v rukou a s očima lesklýma chutí na šlachtata, a zvolal mocným hlasem:
"Přátelé, rozběhněme se na všechny strany dovršit dílo, jež bylo tuto tak dobře započato!"
To slyše Miroul, zavřel nehlučně dveře a pojistil je závorou, pravil mi do ucha:
"Vzácný pane, není tu jiného východu, leda tato vlčí tlama. Vraťme se nahoru po schodech a zkusme to po střechách."
Což jsme učinili a věřte, že jsme kráčeli po špičkách, plížíce se kolem okénka vedoucího do jizby admirálovy, ale byla to námaha zbytečná, neboť odváživ se tam po očku nahlédnout, spatřil jsem členy královské stráže v jizbě tolik zabrané do vylupování truhlic, že by po točitých schodech mohlo dupat stádo řehtajících koní, aniž by se oni odloučili od svých vzatků.
Nahoře na schodech byl uzoučký vikýř vedoucí na štít domu, Miroul se jím protáhl co fretka, já s velkým úsilím a Fröhlich s tak těžkou námahou co velbloud uchem jehly. Nicméně hekaje, supěje a tiskna k sobě své silné údy prolezl, a všichni tři pak držíce se rukou střechy věžičky, z níž jsme byli vylezli, a s nohama na střeše domu mohli jsme sledovat dole v ulici Béthisy pochodně a svítilny vrhající chmurnou zář na hemžení halaparten a krunýřů.
Po pravici nám měsíc vystoupil z mračen a mohli jsme uhlídat věže svatého Germaina Auxerroiského, za nimi pak velikou temnou masu hradu Louvru, odkud bylo vyšlo přikázání k našemu zhubení. Noc se rozjasnila, protože úsvit nebyl daleko, světlo znásobovalo naše nebezpečí, a vidouce, že tu nemůžeme setrvávat déle, aniž bychom byli uhlídáni a pronásledování, byli jsme na vážkách, jakou cestou se máme vydat, abychom vyvázli z tohoto postavení, když náhle se rozezvučet obrovský zvon na kostele svatého Germaina Auxerroiského, rozechvívaje vzduch kol dokola, a ten zvon nás vyděsil, měli jsme pocit, že nám buší v hlavě, neboť jeho temné údery se prodlužovaly v chvějivý a hlučný hlomoz, jako by nikdy neměly skončit, jsouce ostatně takřka vzápětí přejímány všemi zvony všech kostelů nesmírného města, a na toto znamení se otvíraly dveře domů, jak jsme viděli v ulici Béthisy, v ulici Suchého stromu i na Příkopech svatogermainských, a vyvrhávaly po stovkách hordy Pařížanů po zuby ozbrojených, mávajících píkami a meči a svítících si vysoko zdviženými pochodněmi na dveře, aby lépe viděli označení, které toho rána učinili desítkáři vápnem, a jelikož zvony po ten čas ustavičně hřměly, až uši zaléhaly, zdálo se, jako by si odpovídaly od farnosti k farnosti a svolávaly křesťany k oslavě této podivné noční mše, jejíž mučedníci také vzývali Krista.

59. Svátek svatého Bartoloměje

"Ach, urozený pane," pravil Miroul vytrhávaje mě z rozechvění, do něhož mě byly uvrhly zvony, "nemůžeme déle prodlévat na této střeše. Sestřelili by nás co holuby."
Hromské dílo, to byla pravda pravdoucí. Bylo třeba jednat, a jednat moudře, ač v postavení tak záhubném rozhoduje neštěstí nebo štěstí, byť jakkoliv bláznivá byla vaše moudrost či moudré vaše bláznovství.
Spatřil jsem, vrhnuv pohled za sebe, že je tu jakési stavení tvaru přístřešku s nakloněnou střechou a že toto stavení vyhlíží co stáj obrácená k zadnímu dvoru; ten se táhl k řadě malých zahrádek, nepochybně patřících k domům, jejichž průčelí se spatřovala v ulici Béthisy, neboť v Paříži, procházíme-li ulicemi, vidíme toliko dekoraci městskou, která je zezadu vystřídána malou dekorací venkovskou se studnou, ovocným stromovím a všeckou tou zeleninou, kterou potřebuje hospodyně.
Domnívaje se, že se vytratíme lépe přes malá políčka a že tam alespoň na čas budeme uchráněni od krveprolití, slézal jsem po střeše domu z této strany, Miroul pak mě brzy předhonil a co první se spustil na střechu přístřešku, odkud se svou obvyklou mrštností seskočil na zem. Avšak doskočiv na dlažbu dal mi znamení, abych to nečinil po něm, dopad byl příliš tvrdý, odběhl pak nehlučně pro ošklivý žebřík, který nalezl na dvoře, a opřel ho o přístřešek, což bylo pro mě pohodlné a ještě více pro Fröhlicha, který vážil tolik, že poslední příčky se pod jeho vahou zlomily a shodily ho na zem rychleji, než by si byl přál, leč bez bolesti a poškození. Což Miroula přimělo k tlumenému smíchu, tak nezkrotně veselá byla jeho povaha dokonce v největší blízkosti smrti.
Na tomto dvoře nebylo živé duše, naši krásní papeženští byli andělé, jak praveno, tuze zaměstnání kořistěním v domě za námi, který byl osvětlen svítilnami míhajícími se od jednoho okna k druhému v rukou hledačů peněz, odění, zbraní, škorní a stříbrného nádobí - taková byla odměna Páně za zhubení kacíře na tomto světě, zatímco na onom to bude ráj bez očistce. A při tomto slavném hledání ani jedinému Kubovi, Bohu díky, nepřipadlo na mysl vrhnout pohled oknem, jinak by nás byl spatřil na útěku, noc byla jasná a měsíc bez mráčků.
"Braši," pravil jsem, "vzhůru! Vydejme se k zahradám! Lepší je strom nežli člověk."
Vrhli jsme se tedy do první zahrádky, pak do druhé, pak ještě do další, Miroul přeskakoval ohrady a ploty co zajíc, já je přelézal s úsilím a Fröhlich za mnou je kácel co slon, a tak nakonec jsem ho prosil, aby šel přede mnou a ulehčil mi namáhání. Je pravda, že tropil pekelný hluk, vytrhávaje všechno před sebou, leč toto hřmocení nebylo ani trochu slyšet v ohlušivém dunění zvonů a nadto ve střelbě z bambitek a hákovnic, zuřící na všech světových stranách.
Avšak utíkajíce ze zahrádky do zahrádky nemohli jsme nakonec jinak než octnout se na ulici, a jak mi pravil Miroul, který znal tuto Paříž podivuhodně, byla to ulice Střelničná.
"Urozený pane," pravil můj milý sluha, když jsme se drželi ve stínu dveřního výklenku, abychom se rozhlédli, "jsme stěží padesát sáhů od domu, v němž bydlí Alizon. Požádejme ji o pomoc!"
"Nikoliv," pravil jsem se zuby stisknutými. "to nelze. Nenávidí nás smrtelnou nenávistí, jsouc všecka zaslepena kázáním svého faráře."
"Ach, pane," pravil Miroul, "je to dobré děvče. Dobré děvče s dobrými vnadami, a ty vnady vy jste hýčkal. Z tohoto potu zůstane vždy něco přátelství. Alizon vás má ráda."
"K čertu, ani trochu! Hola, Miroule, pojďme dále!"
"Kam?"
"Svěříme to náhodě."

Náhoda se nám projevila ve způsobu jakéhosi nešťastníka, spadl necelý sáh před námi do bláta, shozen z okna v prvním poschodí domu, jejž krvežíznivci drancovali a odkud jsme slyšeli smrtelný křik pronikavých ženských hlasů. Váhal jsem, mám-li jim běžet na pomoc, když jsem uzřel muže pronásledovaného půltuctem měšťanů ozbrojených kopími, který pronásledovaný se jim znenadání postavil čelem, vzal do ruky meč, obalil si levou paži pláštěnkou a zády ke zdi domu se rozhodl, jakž jsem viděl, že zemře, nemoha úspěšně čelit svým podlým útočníkům, neboť byl v kabátci a oni ve válečné zbroji s krunýřem a helmicí. Jeden z těch po zuby ozbrojených zajíců zvedl svítilnu, aby si posvítil na svou oběť, já ji uhlídal taktéž a vyrazil výkřik, protože jsem poznal pana z Guerchy, který po tom výkřiku na nás vrhl pohled, spatřil Fröhlichovu žlutočervenou livrej a vykřikl:
"Ke mně, Navarro!"
Dovedete si představit, že na tu výzvu jsme tasili a vrhli se na ony ničemné zbabělce, sekajíce je po tělech a bodajíce do nohou, což stačilo, aby vzali nohy na ramena s řevem: "Do zbraně! Hr na Věc! Na Paní Věc!", jeden z nich pak nechal na zemi svou zkrvavenou píku, které se Fröhlich okamžitě zmocnil, řka: " Herr Gott! Hle, ta se mi hodí!", neboť po té řeži u admirála měl toliko svůj krátký končíř a cítil se všecek nahý.
Nebohý Guerchy se potácel a Miroul a já jsme ho podepřeli, jenže krev mu prýštila ze všech částí těla a najmě z tuze ohavné rány na hrudi. Když jsem mu pravil, že ho vyšetřím a obváži, odvětil hlasem tuze zesláblým:
"Sioraku, zbytečně se namáháš. Dostali mě a já pracuji ke konci. Zachráníš-li se však, vyprávěj, prosím tě, o mém konci, který byl hoden mého života."
"Učiním to," pravil jsem.
"A střez se těch lotrů. Nosí na ruce bílý cár a na klobouku křížek, aby se lépe poznali."
Načež se mu přes srdce rozlila žluč, on rozevřel ústa dokořán v posledním pokusu zadržet vzduch a dech, které od něho odcházely, a spanilý Guerchy skonal, zahynuv ve cti, jak byl pravil, s tváří pevnou a s mečem v ruce.
"Ach, urozený pane, nezůstávejme zde!" pravil Miroul, když jsme se stáhli do měsíčního stínu pod arkýř jednoho domu, tuze zarmouceni, že dokonce i ve stínu je noc tak jasná a zářivá. "Ti zbabělci se mohou vrátit. Utecme odtud!"
"Ale nikoliv dříve, dokud si Fröhlich nesvlékne žlutočervenou livrej, která nás všude prozradí co hugenoty na útěku.
"Ach! Mein Herr!" pravil Fröhlich s hlasem stísněným a s hrdlem sevřeným, "Švýcar krále Navarrského aby svlékl svou livrej! Schelme! Schelme!" (Což soudím mělo znamenat Hanba! v té jejich podivné řeči.)
"Je to nezbytné, Fröhlichu," pravil jsem sdostatek přísně. "Jde tu o bezpečnost všech nás tří."
"Ach! Zbavit se navarrské livreje znamená, že co Švýcar poruším svou přísahu!"
"Buď ji porušíš, Fröhlichu, nebo nás, hromské dílo, opustíš!"
"Was!" vykřikl Fröhlich a slzy se mu koulely po tváři, široké a kulaté co šunka, "opustit vás? Kam bych se poděl bez vás, můj urozený pane? Co bych si počal? Kdo mi bude velet?"
"V tomto čase já, a na mé přikázání a bez meškání se svlékneš z livreje a ponecháš ji zde."
Což nakonec učinil, pláč mu přitom smáčel tvář a těžké vzdechy mu zvedaly ohromnou hruď, a on neopomněl složit svou livrej způsobem tuze pořádným a položit ji pečlivě na okenní výstupek, jako by zamýšlel vrátit se pro ni po tom krveprolévání. Načež si přivázal končíř kolem košile a chopil se znovu píky, což jako by ho maličko upokojilo. Já pak, všecek rozehřátý bojem s těmi odpornými odranci, cítil jsem se tak zpocený, že jsem si rozepjal kabátec i košili, a jak uvidíme, dobře jsem učinil.
"Nuže, braši," zvolal jsem, "pusťme se k řece Seině! Snad bude možno ji přejít navzdory řetězům!"
Leč neušli jsme s mečem v ruce ani dvacet sáhů, když jsme spatřili, jak se proti nám hrne silná horda vražedníků, kteří spatříce nás ječeli "Hr na Věc!" a snažili se nás obklopit, toto obchvácení jsme jim zmařili tím, že jsme se postavili zády ke zdi a napřáhli zakrvácená kopí před sebe, i překvapila tato podívaná jejich krásné nadšení.
"Kmotři!" křičel jsem mocným hlasem, avšak snaže se drmolit překotnou mluvou Pařížanů, neboť jsem dobře věděl, že v tomto nebezpečenství musím s plným vědomím prokazovat velice dobrou vyřídilku, "cožpak to znamená? Máte nás za kacířské psy?"
"To se rozumí!" pravil veliký a tlustý chlap, jemuž ostatní říkali "hejtman" a který byl asi čtvrtníkem nebo desítkářem; svým stavem byl asi mistr řemeslník a z vlastní vůle mistr mordýř a sběratel kořisti, avšak, jak jsem usoudil, bylo mu milejší rabování než zabíjení. "To se rozumí, darebo!" křičel hrozivým hlasem, mračil se a mával bambitkou. "Patříš k tomu ohavnému hmyzu a my tě bez prodlévání zašlápneme!"
"Blahoslavená Panno," křičel jsem tehdy a chopil se medailónku s Marií, který mi visel na krku, donesl jsem jej ke rtům, "ochraň mě, blahoslavená Panno, před tímto krutým omylem! Jsem dobrý katolík, kmotře, a horlivý, pilně navštěvuji kázání dobrého faráře Maillarda a mohu vám odříkat Zdrávas Maria, jako když bičem mrská, dopředu stejně co jeden každý, jenomže také pozpátku, jak prý to činí náš Svatý otec!"
"Pozpátku!" pravil jeden z těch prosťáčků, který nad tím zůstal s ústy dokořán.
"Ty s tou lucernou," pravil čtvrtník stroze, "podívej se, co to má za medailón!"
"Je to vskutku blahoslavená Panna," pravil nosič svítilny, aniž se odvážil ke mně příliš blízko, dole byl můj meč a nahoře má dýka. "Medailón ze zlata, hejtmane."
"Ze zlata?" pravil hejtman s lačným výrazem, zvedaje bambitku, tento pohyb přiměl Miroula po mé levici, aby se smrštil jako had, aby vklouzl rukou do nohavice a vytáhl odtud nůž.
"Z bronzu, kmotře!" pravil jsem hbitě. "Nejsem sdostatek mohovitý, abych si dopřál zlato!"
"Jsem té mínky," pravil jeden z těch hrdinů, tváře se chytrácky, že to je ženevský urozenec, který nás chce ošálit lživými řečmi! Je to šlechtic! Pohleďte na jeho kabátec a jeho perly !"
"Šlechtic!" smál jsem se (třebas toliko jednou stranou tváře, věda, že pařížští měšťané chovají osoby urozeného rodu v lásce pranepatrné), "kmotře, vy mě povyšujete do šlechtického stavu! Jsem počestný měšťan zcela jako vy, apatykář v Montfort-l'Amaury, a tento kabátec je moje kořist, a věru nuzná, neboť ty kameny jsou toliko lyonské skleněné zboží a

nic více."
"Darebo!" pravil hejtman, "patříš-li k našim, čím to, že nemáš bílou pásku?"
"Moje bytná mi ji přišila tak ledabyle, že při první šarvátce se mi utrhla."
"A tihleti?"
"To jsou moji příručí," pravil jsem, snaže se obrátit řeč tak, abych je pobavil. "Jeden (ukázal jsem na Fröhlicha nechtěje, aby mluvil, poněvadž podle jeho německého přízvuku by okamžitě uhádli, že je náboženství obnoveného) je němý co kapr. Druhý má každé oko jiné barvy."
"To je pravda, má každé oko jiné!" pravil ten, co nesl svítilnu, hlasem tuze udiveným.
Tihle Pařížané, kteří se domnívají, že všechno znají, jsou důvěřiví a zvědaví, a tak Miroulovy dvojbarevné oči je ponechaly s ústy úžasem zejícími, jako by to byl zázrak blahoslavené Panny, v Paříži zcela neznámý!
"A k tomu ještě vrhá nůž jako žádný dobré matky syn ve Francii. Ráčil byste, hejtmane, maličko ustoupit stranou, a uvidíte, jakž se trefí přímo do středu toho kulatého klepadla tam na dveřích."
"Ty s tou svítilnou, posviť na dveře!" zvolal Miroul, a jen čtvrtník o krok ustoupil, milý Miroul vrhl nůž tak dobře, že se všecek chvějící zabodl do desky dveří přímo v srdci kruhu, i byl čtvrtník tuze rozrušen, jak se mi jevilo, protože ucítil, jak mu těsně kolem huby zasvištěla čepel, poněvadž si nebyl nyní jistý, zda se svou bambitkou má nad námi vrch, zvláště když se Miroul hbitě sklonil a vytáhl další nůž z druhé nohavice.
"Dosti na tom, kmotře," pravil čtvrtník mnohem mírněji, "přesvědčil jsi mě. Mám nyní plnou důvěru v tvou horlivost při konání zbožného díla o tomto svátku svatého Bartoloměje, který tak dobře světíme. Ale dej na mou radu a nechej si bez prodlévání ušít pásku. Kdo by poznal šedivou kočku v noci? Braši," pokračoval, "nechme toho, z toho nic nekouká. Najdeme si bez přílišné námahy něco lepšího."
A vskutku toho nechal, snad přesvědčen, snad nemaje chuť vydávat všanc svou měkkou kůži pod tvrdým kyrysem pro hubený zisk skleněných perel a jednoho medailónu, který, byť ho pokládal za bronzový, měl pro mě větší cenu než váha jeho zlata, poněvadž jsem ho měl od zesnulé matky a právě mi zachránil život, když mě byl málem o život připravil o Michalské noci v Nimes před pěti lety. Je přece život lidské bytosti věc tak vážná, že by její bratři neměli o něj hrát hlavu nebo orel! Ach, Hospodine! Podivnou moc si nakonec osobuje nad člověkem modla, zhotovená jeho vlastníma rukama!
"Pane můj," pravil ke mně Miroul, zatímco jsme zády ke zdi a schouleni v jakémsi výklenku hleděli, jak ti hrdinové běží za jinými činy - zvony nyní umlkly, leč ze všech stran zaznívaly výstřely, tlumené rány beranů a seker do vyvrácených dveří, prudké oddechování lidí ženoucích se po ulicích, řvaní "Bijte!" vražedníků štvoucích kořist, výkřiky hrůzy mučedníků ve svých domech překvapených, v košilích se zachraňujících, znovu chycených, nelítostně podřezávaných, ze šatů svlékaných, mrzačených, po ulicích blátem vlečených.
"Pane můj," pravil ke mně Miroul, "mlel jste jazykem obdivuhodně, ale po mém soudu váš medailón nás nezachrání dvakráte. Musíme si mocí mermo připevnit na rameno bílý hadr těch darebáků, a jediný člověk, který nám ho teď může dát i přišít, je Alizon. Bez Alizon není záchrany."
" Ach, urozený pane!" pravil Fröhlich, "pakli si už nepřejete, abych byl němý, mohu nyní promluvit?"
"Mluv, Fröhlichu."
"Po mém soudu je to veliká Schelme nosit bílou pásku těch katanů !"
"Ach, Fröhlichu, právě naopak! Je to spravedlivá lest šilhat se šilhavci, když jde o život. Miroule, dávám ti teď již za pravdu. Pojďme se podívat, zda kázání farářovo skrz naskrz nezkazilo Alizonino dobré srdce."
Avšak v Alizonině domě byly dveře zamčeny a zabarikádovány, a jakkoliv jsem se odvážil zabušit klepadlem, v oknech se neukázala jediná tvář.
"Vizte však, pane můj," pravil Miroul, "Alizonino okénko v patře je otevřeno a svítí v něm svíčka. Ta chudera v této hrozné noci bdí. Račte mi dovolit, pane můj, abych se vyšplhal do té její jizbinky po průčelí a prozkoumal její náladu."
" Was! Milý kamarádíčku, pravil Fröhlich, ‚jsi-li moucha, že dovedeš lézt po zdi?"
"Umí to líp," pravil jsem. "Sehni se a nastav mu svoje široká záda, aby se dostal přes arkýř, a jen se opět natáhneš, bude nahoře."
Což Miroul učinil se svou neuvěřitelnou hbitostí a byl netoliko čilý, leč ve své čilosti i půvabný co kočka, a co kočka jako by vůbec nespěchal, byl si však jistý svýma nohama a zcela uvolněný po celou dobu, co jsem naň hleděl; byl všecek osvětlen měsícem a já ve stínu se srdcem bušícím, zda se mu zdaří jeho poslání. Věru zbytečně jsem se strachoval, poněvadž uplynuly stěží dvě minuty, prve než dveře na ulici byly zbaveny zástrček i závory a otevřely se, a moje Alizon mi padla do náručí s nemalými vzdechy a tisícerými políbeními na tvář i na krk.
"Kdopak je tamten?" špitla, vidouc za mnou chlapa jako horu.
"Dobrý Švýcar z Bernu."
"Opatruj ho Bůh!" pravila tiše. (Jenomže který, přemýšlel jsem, Bůh vražedníků nebo vražděných?) "Pojďme nahoru do mé komůrky," pokračovala, "leč bez řečí a bez žádného hlomození. Muži jsou z domu pryč, nikoli však ženy, a já nevím, zdali všechny spí, neboť střílení je tolik nablízku. Švýcare," otočila se, "schody vržou: našlapuj lehce."
Což nebylo dozajista snadné, leč konečně jsme došli do komůrky, zavřeli dveře, Fröhlich s hubou zašitou složil své obrovské tělo na maličkou stoličku a já s Miroulem jsme se posadili na lůžko, i pověděl jsem hlasem tlumeným Alizon, co po ní chceme.
"To nejsou stužky," pravila, souhlasíc bez nejmenšího zaváhání, "avšak rukávy z košile zprvu ustřižené a poté přišité na rameno kabátce. Mám nit a jehlu, Petře, nikoli však rukávy, a přitom potřebuji tři."
"Čtyři," pravil Miroul hlasem přidušeným, "poněvadž na náměstí Gréve na nás čeká maestro Giacomi."
Ta slova ve mně probudila stud, že jsem v oněch úzkostných chvílích na to setkání zapomněl.
"Tuto je moje košile," pravil jsem a svlékl si kabátec. "Stříhej, Alizon. Košile bez rukávů mi stačí v této dusné hodině."

"Tuto je moje," pravil Miroul. "Košile s dvěma rukávy. A počet je plný."
Alizon ani nedutala a vložila se do díla při svíci, stříhajíc a přišívajíc, počínajíc ode mne, hbitě a prsty lehkými, leč se slzami na krajíčku, malá pekelná muška, která po pravdě řečeno byla spíše rajská než pekelná, na to bych předem vsadil svou duši, a navíc statečná, poněvadž touto účinnou pomocí dávala všanc svůj život item život svého Jindřiška, tak libě spícího v kolébce s pěstičkami sevřenými pod něžnými líčky.
S chutí nemalou bych chopil to hezké pacholátko do náručí, tak by mě potěšilo na hrudi jeho malé a něžné tělíčko, jemuž byla dosud všecka ukrutnost cizí, nebylo ještě mužem, avšak velice blízko ráji. Nicméně jsem to neučinil. Bál jsem se, abych ho nevzbudil z těch jeho hvězdných snů, a nadto jsem se cítil příliš zpoceným a zkrvaveným po těch dvou střetnutích, abych se ho i jen prstem dotkl. Ach, čtenáři! Až do rozpadnutí své lidské podoby budu si pamatovat na to dlouhé mlčení při svíci v Alizonině komůrce (neboť z obavy, abychom nepoplašili sousedy, neodvážili jsme se ani prstem pohnout, ani hubu otevřít a málem ani dýchat), Alizon mlčky šila s vlahýma očima a rychlým oddechováním a malý Jindřišek se andělsky usmíval v kolébce, jako by dováděl v rajské zahradě.
Nikdo z nás neměl klobouk, abychom si na něj připíchli křížky, i museli jsme se spokojit fábory těch bídníků, Miroul pak si vstrčil do kabátce fábor i pro Giacomiho i se špendlíky, aby mu jej mohl připevnit na rameno, kdyby štěstěna tomu chtěla a my se setkali na náměstí Gréve. Sešli jsme dolů nebo lépe praveno vyplížili jsme se ze schodů tišeji než kolčavy v trávě, a když Alizon odemkla dveře, troufla si, vrhnouc se mi do náručí, šeptat mi do ucha, poněvadž vřava a křik v ulici Střelničné přehlušovaly její hlas.
"Ach, milý Petře!" pravila smáčejíc mi krk hořkými slzami, "samotné peklo se rozpoutalo! Viděla jsem z okna tam v tom domě, jejž tam vidíš vybrakovaný a se všemi okny vytlučenými a s nábytkem ven vyházeným, jak podřezali celou rodinu. Otec, matka, služka, děti, z nichž jedno ve věku mého Jindřiška, všichni skončili pod noži těch ukrutníků, těla svlečena, vláčena ještě sténající na provazech blátem k řece Seině a kořist naložena na vůz. Ach, milý Petře! Jaký to propastný rozdíl mezi řečí o tom, co se má činit - jak jsem pohříchu mluvila já -, a mezi činy samotnými nebo pohledem na ně! Mám-li věřit, že blahoslavená Panna, která je tak přesladká a dobrá, přikazuje tolik krve?"
Na což jsem slůvkem neodpověděl, maje srdce příliš těžké, a prudce ji celuje přitiskl jsem se k ní celým tělem, jako bych si přál, aby to její s mým jedno bylo. Naleznuv konečně hlas, potichu jsem jí převelice děkoval a slíbil jí, že za ní přijdu, uniknu-li tomuto běsnění. A ona mě svírala útlýma pažema kol krku a tiskla mě zvláštní silou, jako by mě chtěla držet u svého prsu co svoje pacholátko, strachujíc se, že jsem zaslíben noži, tak měla tato dobrá dívka slitovné a mateřské nitro i pro svého milovníka. Leč nakonec jsem se musel od ní mocí mermo odloučit a měl jsem oči tak slzami oslepené, že jsem v chůzi takřka neviděl zlý svět lidí.

60. Ve smrtelném obklíčení

Naštěstí Miroul mě vedl bludištěm úzkých blátivých ulic k radnici a na náměstí Gréve, kam jsme konečně dorazili, i byl tam nesmírný dav lidí s pochodněmi a svítilnami a tuze pobavený podívanou na pranýř, jakousi osmihrannou dřevěnou klec natřenou krvavě rudou barvou, tato klec se za zlověstného skřípání točila na čepu, vystavujíc dokola kolem při svém pomalém otáčení nešťastníky v ní zavřené s hlavou prostrčenou a zachycenou v otvoru ve dřevě a vystavenou nadávkám trhovkyň, blátu a výkalům všech a kamenování uličníků. Jakýsi chlapík, jehož jsem se odvážil zeptat, kdože jsou ti holomci satanášovi, kteří se tam točí tupeni, vysmíváni a mrzačeni ode všech, mi se smíchem pravil, že jde o tři pastory náboženství obnoveného, které právě chytili a s nimiž se lidé hodlají maličko pobavit, prve než je propíchají dýkami a vhodí do řeky Seiny.
Srdce se mi sevřelo lítostí a hrůzou, jak jsem pozoroval pomalé otáčení té červené klece - krásné to svědectví vynalézavosti člověka, běží-li o mučení vlastního bratra -, a prohlížeje si ty mučedníky nanejvýš pozorně strachoval jsem se, že mezi nimi poznám pana Merlina, leč byl-li v jejich počtu, nemohl jsem ho rozeznat od druhých, tak byly jejich tváře ubohé, opuchlé, pomazané krví a blátem a oči navíc takřka už vyhřezlé skrze kamenování.
"Ach," pravil ten Kuba pitomě se chechtající, na něhož jsem se obrátil, "jak špinavou a sprostou tvář mají ti psi kacířští! A pozorujeme-li to jejich škaredé šklebení, dobře vidíme, že peklo je nemine!"
Ukázal jsem mu záda, Miroul mi byl po levici a Fröhlich za mnou, meče jsme neměli v pochvách, leč drželi jsme je pod pažemi, abychom jich mohli rychle použít a nemuseli je mít v rukách, což by možná nasadilo brouka do hlavy lidu kolem nás, který byl tuze rozhněvaný a rozkřičený, nejeden z těch lotrů měl krev až po lokte a tvář zvláštně opojenou, jako by nalezl zalíbení v zabíjení bližního svého.
Obcházel jsem náměstí podél zdí a pod arkýři domů, poněvadž jsem soudil, že Giacomi, je-li přítomen, bude se tam cítit lépe než ve světle úplňku a hořících pochodní. Vykonal jsem celou tu cestu, aniž mě postihla jiná svízel než ta, že jakýs pobuda mi málem uřízl váček a jemu zas Miroul málem uřízl prsty, nůž proti noži - a nůž mého milého sluhy byl tak pohotový a rychlý, že ten uřezávač míšků vklouzl do davu jako had do křoví; myslel jsem takřka, že se mi to jen zdálo.
Ale díky Bohu jsem nesnil, když se z dveřního výklenku vynořil Giacomi, popadl mě dlouhýma pažema a pokryl mi tváře stovkami polibků, které jsem mu bohatě vrátil, a srdce se mi prudce rozbušilo nad jeho obdivuhodnou věrností v nešťastné hodině smrti naší, jakkoliv mu byly zcela cizí naše občanské nesváry - protože byl Ital a k tomu papeženec.
"Ach, pane bratře!" pravil se svým půvabným ráčkováním a vybranou mluvou, které se nikdy nevzdával, ba ani ve chvílích nejsmrtelnějšího nebezpečenství. "Přiběhl jsem na toto místo po prvním rozeznění zvonů, a tak velké doufání jsem měl ve váš příchod, až jsem si z toho zoufal."
"Giacomi," pravil jsem sotto voce, "vypovím ti všechno později. Schovej se do výklenku tohoto domu, ať ti Miroul připíchne na ramena bílý fábor těch vražedníků. Až to učiní, pokusíme se přejít dvakráte řeku Seinu a dostat se z hradeb."

Nebylo třeba se tázat, kde je řeka, tolik lidí se k ní sbíhalo ze všech stran, neboť všude se ozývalo, že tam je nejkrásnější podívaná, poněvadž se tam utápějí chycení hugenoti mrtví či živí, některé sem přivlekli blátem nahé, jak praveno, na provazech prostrčených jim v podpaží, jiné sem přivedli v ozbrojeném doprovodu, zbité, zmrzačené, svlečené a pak do vody vhozené.
Z náměstí. Gréve k té části břehu Seiny, která se zve Senný přístav (z příčiny nehezkého nábřeží, kde přistávají čluny dovážející zásoby sena pro sto tisíc koní hlavního města), vede svah takřka neznatelný, avšak půda byla zde lepkavá, neboť dláždění tu ustoupilo zemi, která byla promočena krví, jak po ní vlekli lidi na provazech, toto tahání mrtvých je považováno vražedníky za převelice zneucťující, poněvadž je v Paříži zvykem tahat odsouzence k smrti z vězení k hranici v košatince - voda zde nahrazovala oheň - a také za převelice potupné, tito nešťastníci byli topeni co štěňata. Protože někteří z našich, kteří byli toliko raněni, nebo které vhodili do vody, aniž je probodli a svlékli (tolik měli nakvap při této robotě), plavali nebo sténali volajíce o pomoc, mnozí z těch bezbožníků odvazovali čluny u nábřeží, nechávali se spouštět proudem a obveselovali se tím, že utloukali vesly vše, co se ještě hýbalo.
Nebylo nijak snadné přiblížit se k Sennému přístavu, tak obrovská byla tlačenice mužů i žen, které, pravím to se studem, vřískaly a vyly co furie pekelné. Se všemi smysly zmrazenými, třebas nám po celém těle stékal pot, dusno bylo oné srpnové noci nesnesitelné, neměli jsme na mou věru chuť přihlížet této krvavé slavnosti z přílišné blízkostí, majíce nádavkem uši ohlušené neslýchaným štěkáním a syčením této lůzy, o níž jsme při naslouchání nevěděli, je-li vlkem nebo hadem. Vydali jsme se tedy po proudu řeky doufajíce, že přejdeme po jednom ze zbývajících mostů, most Naší Paní byl uzavřen z příčiny prací, které se tam prováděly. Nábřeží Senného přístavu bylo odtud přerušeno a ustoupilo travnatému břehu, i měli jsme větší volnost kráčet bez strkání, neboť tu bylo méně lidí, a když jsme se přiblížili ke břehu tam, kde řeka, uprostřed tuze prudká, tekla klidněji, uhlídali jsme zblízka nemalý počet obnažených těl, sinalých ve světle měsíce, a zvlněná voda jimi kolébala a nehlučně jimi otáčela ve vzrostlých pobřežních travinách, které se kolem nich navíjely a tím je zachycovaly.
Ach, čtenáři! Jakkoliv strašlivý byl tento pohled, uhlídali jsme horší několik sáhů odtud, neboť tam vzniklo veliké srocení řvoucích lidí a my k nim byli hnáni nevím jakou nepokojnou zvědavostí, i pravil jsem Fröhlichovi, aby mi klestil cestu, což on činil toliko tím, že kráčel přímo vpřed svým obvyklým krokem, prorážeje ten dav tak lehce co nůž krájející hroudu másla, já pak šel za ním co bárka vlečená nákladní lodí a Giacomi a Miroul se drželi v mé brázdě. A tam jsem uhlídal široký půlkruh udržovaný královskými strážemi, aby se neuzavřel, a ti strážci odstrkávali dav prostého lidu halapartnami vodorovně před sebou drženými, zatímco tři z nich vytahovali mrtvolu, která, když ji konečně dotáhli na zem, byla nahá, o hlavu zkrácená a pudenda měla useknutá.
Strážce, který stál proti mně, měl nemalé potíže, chtěl-li udržet naše křičící krvežíznivce rukojetí své zbraně, kterou třímal ve svých pevných pěstích před sebou, i pravil jsem Fröhlichovi, aby mu vypomohl, což ten horský obr provedl snadno tím, že napjal dozadu svá široká záda, a trpaslíci za ním padali na zadky i jeden na druhého co dominové kostky. Čemuž se strážce s úlevou a s potěšením na plnou hubu chechtal, poděkoval mi a Fröhlichovi pravil:
"Mám domnění, brachu, že už jsem viděl tvou tvář a tvoje plece v Louvru!"
"Strážče," pravil jsem hbitě, "můj sluha ti nemůže odpovědět, jsa němý. Ale ty němý nejsi a můžeš mi snad povědět, co za tělo jste s takovým namáháním vylovili z vody?"
"To je ten loupežník Coligny!" pravil strážce a při tom jménu lůza se jala řvát a hvízdat co všichni čerti z pekla.
"Ach," pravil jsem, maje hrdlo sevřené, leč snaže se tvářit zvesela, "a kdože mu kázal srazit hlavu?"
"Guise, aby ji poslal papeži."
"A kdo ho tak zmrzačil?"
"Ten hloupý lid, který tu vidíte. Ten ho také odvlekl po zemi a hodil do Seiny."
"A proč jste ho vytáhli?" pravil jsem zvedaje obočí.
"Na královo rozkázání. Aby byl pověšen v Montfauconu."
"Strážče, jak ho pověsí bez hlavy?"
"Za nohy."
"Jenomže my ho tehdy zespod upálíme!" zaječelo zplna hrdla jakés chlapisko, které se mi podle kutny jevilo co žebravý mnich, leč tvář mělo sprostou a krvelačnou. "Takto," pokračoval a jeho pronikavý hlas přehlušil vřavu, "takto zhubíme toho démona skrze čtyři živly boží: zemi, po níž ho táhli, vodu, do níž byl vržen, vzduch, v němž se bude houpat, a oheň, v němž se bude péci."
Tato slova, jakkoli tak pošetilá, hloupá a barbarská, byla vzápětí přivítána s jásotem a opakována od úst k ústům celým tím davem, jediný strážce pravil tichým hlasem a s pokrčením ramen:
"Mrtvý je mrtvý. Nezáleží na tom, jakým způsobem se to provedlo."
Co mne se tklo, slyšel jsem už toho sdostatek, i vytrhli jsme se neprodleně z toho zběsilého zástupu, abychom se odebrali k Velkému hrádku řečenému Grand Châtelet s nadějí, že přejdeme Směnárenský most a dostaneme se do Starého města a odtud na most svatého Michala, abychom se vydali k univerzitě, přešli konečně, bude-li to možné, padací most u některé z bran a dostali se do bezpečí mimo hradby. Ach, čtenáři! Dva mosty! A jedna brána! A všechny tři střeženy měšťanskými hlídkami nebo střelci z Louvru! A stále budeme obklopeni těmi hordami vražedníků - a každou chvíli mohu být některým z nich poznán! Jaké to neslýchané překážky, abychom vyšli ze smrtelného obklíčení, v němž jsme byli svíráni s našimi lidmi, nebylo přátelského domu, kde bychom se zachránili před štvanicí, nebylo osoby na ulici, jíž bychom se svěřili, neboť ukázala-li některá z nich rty a zuby, nebylo možné v tom ukrutném pronásledování rozeznat, zdali kouše nebo se směje.
Cestou k Směnárenskému mostu jsme šli po nábřeží Koželužském řečeném Mégisserie, které se v Paříži zve Údolím žalosti z té příčiny, že Seina je při každé povodni zaplavuje, od nynějška si však zasluhovalo to jméno ještě více skrze stovky mrtvých a umírajících, viděli jsme je ve svitu měsíce a bělavého úsvitu plout za sebou po vodě, pochodně na

obou březích přebíhaly sem a tam, křik podřezávaných obětí byl odpovědí na lání podřezávačů a ze všech stran se ozývala zběsilá střelba smíšená s tupými údery vyvracených dveří a občas i s duněním zvonů, jež zcela znenadání se jaly znovu zvonit v některém malém okrsku či čtvrti, jako by chtěly povzbudit, bylo-li třeba, u svých oveček chuť k mordování.
Avšak dále jsme už nemohli, neboť jsme při vstupu na most spatřili uvázané řetězy a za těmi řetězy nejméně půl roty královských strážců, nad nimiž se ježily halapartny a hákovnice.
"Pane bratře," pravil Giacomi tlumeným hlasem, chytaje mě za ruku, "soudím, že by bylo bláznovstvím pokoušet se nyní přejít most. Stráže po nás budou žádat průvodní cedule a ty jim nebudeme moci předložit."
"Neřku-li," pravil Miroul, "že náš Švýcar, který dozajista není jehlou v kupě sena, může být poznán co Navarrský některým ze strážců, který ho rovněž mohl spatřit v Louvru. A kdo za tohoto úsvitu praví Navarrský, praví mrtvý - a my tři s ním."
"Já," pravil Fröhlich, "sice se nebojím přejít z tohoto života na onen svět, nemám však chuť přecházet kolem hlídky bez své livreje."
Načež jsem spatřil, že Giacomi otočil hlavu a usmál se, stejně tak Miroul, neboť veselí těch odvážných mužů nebylo možné potlačit.
"Bratři moji," pravil jsem (a všiml jsem si, třebas mě hodina tuze pobízela, že Miroul zčervenal štěstím, byv takto nazván), dávám vám oběma za pravdu. Nadto se už rozednívá a den ještě rozmnoží naše nebezpečí. Nejlépe by bylo uložit se na nějakém místě, dokud nás znovu nezahalí noc."
"Ale kde?" pravil Miroul.
"Mein Herr," pravil Fröhlich, "dvakráte jsem nesl poselství od svého krále (označuje tím krále Navarrského, král Francouzský byl mu cizí) panu z Taverny, který je náměstkem přednosty královské kanceláře."
"Nevím, je-li to dobrá skrýš," pravil jsem, "neboť Taverny je hugenot."
"Kdyby nebyl, neotevřel by nám," pravil Miroul, "a jisté je, není-li jeho dům už vyloupen, že náměstek nám dopřeje něco k snědku. Ach, pane můj, račte prominout, mám žaludek až v patách a chuť k jídlu, že bych spolykal ústřici i se skořápkou, ty včerejší paštičky jsou toliko vzpomínkou."
"Ach, kamaráde," pravil Fröhlich, "nechtěj, aby se mi sbíhaly sliny v hubě mluvením o paštičkách!"
Není-li to div, čtenáři, že uprostřed těchto neslýchaných nebezpečí byli jsme všichni čtyři tak lačni jídla co tlupa vlků na sněhu - tou měrou, že nakonec pomyšlení na úplné vyhládnutí nás přimělo hledat si útočiště v domě hugenota, třebas bylo věru zřejmé, že činíce to nemůžeme než spadnout z bláta do louže.
"Fröhlichu, víš, jak se dostaneme k panu z Taverny?"
"Arci! Projdeme ulicí Leuffroyovou k domu řečenému U černé hlavy."
Vzdali jsme se Směnárenského mostu i všech nadějí a vrátili se tedy zpátky, míříce opět k městu, nadmíru rozmrzelí ze všech těch oklik a zacházek při našem strastiplném útěku.
Když jsme prošli ulicí Leuffroyovou, Fröhlich nás vedl zahnojenou a zablácenou zkratkou, kde jsme se zaneřádili; chodilo však tudy tuze málo lidí, neboť jsme uhlídali toliko jakéhosi muže kráčejícího proti nám, který upoutal mé zraky, poněvadž nesl v náručí nahé pacholátko, a to se blaženě smálo a hrálo si baculatými prstíky s černým, hustým a kadeřavým vousem toho chlapa.
"Brachu," pravil jsem a zastavil se, všecek dojat tou půvabnou podívanou, "podobá se mi, že to děťátko nalezlo v tobě zalíbení."
"Já v něm však nikoliv," pravil muž hrubým hlasem, pohlížeje na mě upřeně temnýma a lesklýma očima, "je to štěně kacířské. A já běžím nyní k Seině, abych je tam zapíchl a utopil."
"Jakže?" pravil jsem. "Zhubit je chceš? Tak malé děcko, které neumí ani mluvit, ani čemu naslouchat? Čemu že rozumí z náboženství?"
"Je to símě kacířské," pravil muž zamračeně. "Pane," pravil otáčeje hlavu k ulici Leuffroyově, kde bylo vidět pobíhající hordy vražedlníků, "pustíte mě, nebo mám zavolat ‚do zbraně a hr na Věc?"
"Brachu," pravil jsem, "mýlíš se. Jsme dobří katolíci. A chtěl bych to pachole jen proto, že je chci svěřit jedné své příbuzné, která je vychová v pravém náboženství."
"To není možné," pravil muž neoblomně, zatímco dítě, smějíc se a žvatlajíc, mu hladilo vous malými líbeznými prstíky.
"Jak už jsem pravil," pokračoval a oči se mu blýskaly, "jdu ho zapíchnout a utopit. A mordié, mám na to takový zálusk, že mě už ruka svrbí."

"Brachu, já to dítě koupím za to, kolik si řekneš."
"Ach," pravil ten chlap pohlížeje střídavě na pacholátko a na můj váček, jako by váhal mezi dvěma rozkošemi stejné hodnoty.
"Deset zlatých," pravil jsem.
"Platí," pravil vousáč, leč s velikou nechutí, jak se mi zdálo.
Vyplatil jsem mu zlaťáky, které pouštěl jeden po druhém do svého váčku. V okamžení, kdy mi měl podat pachole, se však prudce obrátil zleva doprava a otočil se ke mně zády, poté se však ke mně stočil tváří a tu svou něžnou kořist mi takřka hodil do rukou. Načež vzal hbitě nohy na ramena.
"Pane můj," vykřikl Miroul, "on je probodl! To je příčina, proč utekl! Vizte krev, která dítěti prýští ze srdéčka!"
"Nůž, Miroule!" vykřikl jsem opilý hněvem.
Miroul však už vytáhl svou zbraň z nohavice a uháněje co chrt při honu na zajíce vrhl ji po chlapovi, nůž se mu zapíchl s chvěním do zad mezi lopatky a srazil lotra tváří do bláta. které bylo summou lepší než on.
Jakási horda nám šla v ústrety, i volal jsem vida, že Miroul se opožďuje a sklání nad tělem:

"Miroule! Neprodlévej! Cože to činíš?"
"Beru mu vaše zlaťáky, pane můj."
"Seber váček. Bude to rychlejší."
Což Miroul učinil a vrátil se k nám, prve než se horda s námi setkala, a ten houfec vida mě se zakrváceným pacholetem v náručí a pokládaje mě za mordýře toho štěněte kacířského, obdařil mě cestou kolem nás několika šprýmy, jak to bývá mezi kmotry, někteří mě za ten čin chválili a jiní litovali, že mi nepřinesl žádnou kořist.
"Bratře, co s ním učiníte?" pravil Giacomi vida mě v slzách s dítětem v náručí a s kabátcem potřísněným od krve.
"Pochováme ho tam v té zahrádce, aby je psi neroztrhali, to pomyšlení mi činí zle. Fröhlichu, prosím tě, prolom ten plot!"
Což Fröhlich v mžiku učinil, poté vyhloubil prst svou píkou, položil tam malou mrtvolku a opět ji přikryl půdou a navíc velkým kamenem, aby nemohla být vyhrabána. Po celý ten čas dům za námi zůstal při této smutné práci s očima zavřenýma, jeho obyvatelé běhali ještě po robotě, kterou jsme už byli viděli, nebo možná spali jako do vody hození únavou z tolikerého zabíjení.

61. Dům U černé hlavy

K domu U černé hlavy jsme dorazili příliš pozdě, byl už vyrabován, střecha ohořelá, nábytek ven vyházený, uvnitř na schodech leželo tělo Tavernyho s mečem maličko z ruky vyklouzlým a kol dokola se váleli tři čtyři mrtví lotři - důkaz, že náměstek přednosty královské kanceláře se bránil co statečný muž.
V síni pod schody jsme překvapili asi deset pleničů při bohulibém díle, a byli to, jak se domnívám, nosiči, nádeníci a řezníci z blízké čtvrti Jatečné. Tito ničemové vidouce, že jsme toliko čtyři, a domnívajíce se, že máme zálusk porvat se s nimi o jejich vzatky, rozhodli se nás předejít a napadnout nás, avšak ti pošetilci bez krunýřů a helmic neměli čas se litovat, Giacomi otevřel hru tím, že skolil tři na dlaždice svým dobrým mečem, Fröhlich učinil takové pobití svou píkou, že opět rozbil její rukojeť, a my s Miroulem jsme zbytek poslali za tepla na onen svět krom jediného, který měl rozum a utekl.
"Ach, Fröhlichu," zvolal jsem, "opět jsi bez píky!"
"Urozený pane, vizte, toto mi stačí!" pravil ten dobrý Švýcar a sebral ze země řeznickou palici, což byl těžký kyj ze železa a zanechal jej tu některý z těch řezníků, jimž obvykle slouží k porážení dobytka. Fröhlich tím těžkým nástrojem houpal ve svalnatých pažích co pírkem a vzápětí jím točil mlýnek, což nás převelice pobavilo.
Nalezli jsme v kuchyni chléb a sýr, čímž ti kořistníci pohrdli (hledajíce zboží méně pomíjející), a když jsem tu hubenou kořist rozdělil na čtyři díly, popadli jsme ji každý a hltali jako lační psi, ani jsme při tom nedýchali a nedutali. Poté Miroul slídil co kuna v kurníku a narazil na láhev vína, která zázrakem unikla čenichání lupičů. A tímto zázrakem jsme hbitě korunovali hodokvas, byli jsme zcela vyprahlí dlouhým pobíháním za této teplé noci.
Mezitím Giacomi vyhlédl rozbitými okenicemi, nastal už jasný den a on spatřil, že náš uprchlík se vrátil s chlapy stejného ražení co on, bylo jich asi čtyřicet a všichni byli vyzbrojeni píkami a oštěpy, i vypadalo to, že polovina čtvrti Jatečné se všemi řezníky a jatečními mistry a nosiči nás hodlá přepadnout, aby se pomstila za své mrtvé. Dali jsme se tudíž na útěk věžičkou po točitých schůdkách, Fröhlich naštěstí běžel napřed, a poněvadž schody byly temné a on utíkal rychle, narazil hlavou do železných padacích dvířek, která se nárazem pootevřela, jeho však to nikterak neporanilo, tak tvrdou hlavu mají ti dobří Švýcaři z Bernu. Pomohl si tudíž palicí, otevřel poklop úplně a tímto otvorem jsme se protáhli na střechu, naši pronásledovatelé činili pak v domě pekelný rámus ječíce "Hr na Věc!", zatímco my jsme lezli po střeše napolo ohořelé, vydávajíce se ve veliké nebezpečenství, že si zlámeme vaz nebo že nás zastřelí.
Jakž takž jsme přelezli po střeše a dostali jsme se k stropnímu vikýři, který Fröhlich prudkými údery palice vyvrátil, aby si uvolnil průchod, jímž se statečně vrhl dolů, naštěstí bez jakékoliv úhony a bolesti, byl tam seník naplněný vonným senem. Napadlo nás, že se tam uložíme a strávíme tam den, i učinili jsme si uprostřed hnízdečko, kde jsme natáhli zmožené nudy jako na nejměkčím loži (byť sdostatek pichlavém) a nad tím příjemným pohodlím jsme takřka předli blahem, když jsme náhle ucítili, že lůžko pod námi ustupuje. Fröhlich vykřikl, že se propadá dolů, a zmizel našim zrakům.
Sotva jsme měli kdy se tomu podivit a tím trychtýřem, který byl vyhloubil, jsme všichni tři propadli za Fröhlichem na trávu, již byl stáhl s sebou, přímo do žlabu, kde měla krmení dobrá mula, a ta byla tak užaslá nad tou prapodivnou pící, co jí spadla před hubu, že přestala hýkat i žrát a couvnuvši, kam jí dovolila oprať, hleděla na nás velkýma hnědýma očima mnohem dobrotivějšíma a mírnějšíma, než jsou oči lidí, alespoň těch, které jsme byli viděli při zbožném díle po prvním zadunění zvonů na svatém Germainu Auxerroiském.
Čtenáři! Věřil bys tomu? My se smáli! Tak je veselí zakořeněno v člověku a tak je svázáno s jeho nezkrotnou chutí k životu, že při nejmenší a nejpošetilejší zámince vyvstane i z nejtemnější hrůzy hrůzoucí, kde bylo podle našeho domnění pohřbeno.
"Nezbývá nám než vylézt zpátky na seník tam po tom žebříku," pravil jsem.
"Pane bratře," pravil Giacomi, který si způsobně vybíral seno z vlasů, "soudím, že bychom měli zůstat ve stáji schováni za těmito sudy, které jsou prázdné a budou tudíž lákat ty naše známé mouchy stejně co láhev octa."
"A proč zde?"
"Petře, kdybyste patřil k těm raubířům z Jatečné, kde byste hledal uprchlíky, ne-li na seníku? Úkryt tuto je lepší, neboť je méně zřejmý."
"U všech rohatých, Giacomi, pravdu díš!" pravil jsem, poté jsme sebrali spadlé seno a donesli je za sudy, abychom si z něho ustlali lehátka měkčí té dlažby, Fröhlich však nám nepomáhal, poněvadž hladil mulu po hebkých uších, do nichž šeptal, laskaje je obrovskýma rukama, láskyplná slova svým nářečím, tak mu nejspíš připomínala jeho švýcarské hory.
Zavolali jsme ho, když jsme mu připravili lože, on se na ně natáhl jak dlouhý, tak široký - a byly to pořádné míry -, a

položiv si vedle sebe palici, v niž nalezl stejné zalíbení co Herkules ve svém kyji, v mžiku usnul tak pokojně, jako kdyby odpočíval na travnatém svahu nějakého krásného kopce ve svém bernském kraji.
Ještě jsme zatarasili sudy malou brankou, která tam byla, abychom nebyli náhodou překvapeni odzadu, velká vrata do stáje se nacházela na druhém konci napravo od žlabu, kde se mula opět pustila do své píce, a my jí záviděli, že se tak s chutí sytí, zatímco nás opět už svíral ukrutný hlad. Dohodli jsme se rovněž, že se budeme střídat v hlídání, já budu mít stráž co prvý před Miroulem, Giacomim a Švýcarem, i vytasili jsme zbraně a drželi je v náručí co něžné dívčiny.
Byť jsem byl natažen a tuze unaven, necítil jsem nikterak náchylnost ke spánku, můj duch byl poznamenán vším, co jsem byl spatřil hrozivého do toho okamžení, co Cossain zabušil na dveře u Colignyho a zhubil nebohého La Bonna. Snažil jsem se na to nemyslet, abych se nedrásal více než třeba, a prchaje času přítomnému jal jsem se vzpomínat na vše, co se mi událo od mého příjezdu do Paříže, tázaje se po smyslu a příčině radovánek i trampot, které jsem v ní byl prožil, měl-li jsem koncem všech konců i já skončit v Seině nahý a utopený: toto pomyšlení mě vrátilo k času nynějšímu, jemuž jsem se tolik snažil vyhnout.
Alespoň jsem se mohl utěšit pomyšlením, že můj milovaný Samson je v bezpečí v Montfortu. Ale toto pomyšlení také nebylo bez trnů, poněvadž jsem se počal obávat, aby nespáchal nějakou neprozřetelnost, kdyby uslyšel o krvavé lázni věda, že jsem v Paříži. Tato obava mě po dalším přemýšlení naplnila rozhořčením proti paní Gertrudě, poněvadž se nyní v Saint-Cloudu miliskovala s Quéribusem, místo aby byla v Montfortu se Samsonem, kde by mu nasadila udidlo a ohlávku a ochránila ho od pošetilostí, do nichž by ho mohla uvrhnout jeho horlivost.
Nevím, jak dlouho mi působilo trápení to přemýšlení o milovaném bratru, jež jsem zapuzoval a ono se opět vracelo. Jisté je, že starost o něho mě udržovala v horečnatém bdění, tak jako mě v něm udržoval obrázek (který jsem zaháněl, leč marně) robátka, co mi ten vousatý ukrutník vhodil do náručí, když je byl probodl. A jak jsem se v duchu točil co čamrda v tomto chmurném přemítání - bylo už slunce vysoko, pokud jsem viděl skulinami v prknech stáje - , uslyšel jsem kroky a hlasy na dvoře a lomcování dvířky, které jsme byli zatarasili. Vzbudil jsem tehdy své druhy jednoho po druhém a Fröhlicha nikoliv bez námahy, poněvadž chrápal co král, a všichni se zbraní v ruce, přikrčeni a s nohama připravenýma vyrazit jsme čekali, skryti tiše a nehybně za svými sudy, a srdce nám bušila na poplach. Přiložil jsem oko k mezeře mezi dvěma z těch sudů a uhlídal jsem, jak se vrata vedle žlabů otevřela a propustila asi čtyřicet chlapů vyzbrojených píkami, tito chlapi byli tuze rozveseleni spatřivše mulu, dva z nich ji vzápětí odvázali a šli ji prodat, aby poté summou všichni mohli peníze za tento obchod propít v krčmě U zlatého koně. Avšak ten, který se jevil co náčelník těchto ničemů - nadutý dlouhán s řeznickým nožem za pasem-, zvolal, že chce, prve než potáhnou do hospody, prohledat seník, zda tu nejsou ti psi hugenotští, kteří byli zmordovali jeho druhy, a když pak vystoupil po žebříku a jeho lupičští tovaryši za ním, slyšel jsem, kterak vrážejí, zaklínajíce se Bohem a Marii, meče, kopí a píky do toho sena nahoře nemálo zarmoucení, že jejich zbraně po vytažení nejsou zakrvácené.
Přišlo mi na mysl nikoli bez zlověstného mrazení v zádech, že tito raubíři, až sestoupí po žebříku, nepochybně začnou slídit kolem našich sudů a pak že bude po nás veta, mnozí z nich měli, jak jsem si byl všiml, bambitky a hákovnice.
Setkal jsem se tehdy se zrakem Giacomiho a uhlídal jsem, jak stejně co já soudí, že příští minuta pronese nad námi veliká slova Hotov se na smrt bez saků a paků a se Seinou na konci. Pocítiv tehdy nemalý stud, že v hodině svého odchodu na onen svět jsem všecek zpocený, špinavý, zakrvácený a se srdcem v nohavicích, svíral jsem vztekle prsty rukojeť meče a říkal si, bude-li třeba mocí mermo vykonat tuto cestu, že si dokáži vzít s sebou co doprovod nemalý počet těch ničemů. Ti v onom okamžení sestupovali po žebříku, první onen tlustý řezník, jehož smrt jsem si sliboval, tak hnusnou tvář jsem u něho shledával, a srdce mi bušilo šíleně co zvon, když jsem uhlídal jednoho z těch chlapů, hubeného co rybí kost, jak se blíží k našim bečkám.
"Co tam kýho ďasa činíš, nosiči?" pravil řezník.
"Rozhlížím se, hejtmane," pravil ten chlap.
"Láry fáry," pravil řezník s posměchem, "nemáš oči? Nech toho, mordié! Nejsou sudy jako sudy a tyhle jsou prázdné co mozek nosičův!"
Čemuž se ti loupežníci z plných hrdel smáli, bučíce co stádo dobytka.
"Nemusíš se čertit," pravil nosič s hřebínkem tuze pokleslým, vrátil se poté k "hejtmanovi" a prošel za ním vraty za velikého posměchu všech, kteří strkajíce se odcházeli odtud s nemalým kvaltováním propít ke Zlatému koni Tavernyho mulu.
Pro smilování! oddechli jsme si tak mocně, že bychom křídlo větrného mlýna odfoukli z ozubených kol! Načež jsme tam zůstali tiší a zpocení, na spánek nemajíce ani pomyšlení, a hleděli jsme jeden na druhého jakoby v údivu, že se po této příhodě shledáváme naživu.
Zbytek dne prošel za neklidného, protivného a nepříjemného dřímání (toliko Fröhlich funěl co kovářský měch), oči jsme měli častěji otevřené než zavřené, ušima jsme lapali nejmenší šramot co zajíci v křoví, žízeň nám vysoušela hrdlo tou měrou, že jsme nemohli jazyk od patra odlepit, a nejhorší ze všeho byl strašlivý hlad hlodající nám v žaludku tak ukrutně, že bychom vzali skývu chleba z rukou prašivce i malomocného. Vzpomínám si však, že na sklonku dne mi hlava poklesla a měl jsem sny a vidění, v nichž robátko vydechnuvší v mých pažích se náhle změnilo v malého Jindřiška a moje Alizon se na mě vrhala s obrovským nožem v ruce, poněvadž se domnívala, že jsem je zabil já.
Když se snesla temná noc, byla to noc z neděle na pondělí a naštěstí zdaleka ne tak měsíčná a jasná co předchozí, rozhodli jsme se, že vyrazíme co sovy z úkrytu a svěříme své životy náhodě, podaří-li se nám přejít mosty.
Vydali jsme se Velkou klenotnickou ulicí k Směnárenskému mostu, tam však nechtěje, abychom postupovali ve čtyřech a příliš nekrytě, vyslal jsem Miroula co zvěda zjistit, jak je most hlídán. Což učinil tak dobře, skrývaje se ve stínu arkýřů a kráčeje zcela nehlučně, že jsem ho po několika sázích ztratil z dohledu, a byl jsem všecek udiven, když se objevil vedle mne a pravil mi přidušeným hlasem, že měšťanská stráž pověřená hlídáním řetězů u vstupu na most se pustila po proudu, hodlajíc sbírat po zemi těla, která nebyla svlečená, a dělit se o svršky.

Přešli jsme tedy bez jediné rány Směnárenský most a nepotkali jsme živou duši až na jakéhosi chlapíka v hadrech, páchnoucího, neduživého, vychrtlého a pokrouceného, který se potloukal v sutinách vyrabovaných domů s velkým pytlem na zádech, a jak nás spatřil, pustil ho a prosil nás na kolenou, abychom ho ponechali naživu, poněvadž prý paběrkoval toliko nuznou a nicotnou kořist, všechno dobré bylo shrábnuto silnějšími než on, nejprv obyvateli čtvrti Jatečné a potom stráží.
"Brachu," pravil jsem tomu nebohému darebovi, který byl tak zmožen bídou, že ve mně budil maličko lítost, "neusilujeme ani o tvé vzatky, ani o tvůj život. Ale čím to je, že na Směnárenském mostě je vyrabováno tolik domů? Neslyšel jsem, že by tam byli kacíři."
"Ach," pravil ten chlapík, "kacíři, hrome! Nebyl tam ani jediný, toliko klenotníci a všichni tuze zazobaní, z té příčiny je překřtili na kapry, zhubili, svrhli z oken do Seiny a vyloupili."
"A co stráž?"
"Stráž," odvětil ten chlap s pousmáním, "není tak horlivá, aby se bila za udržení pořádku, protože měla sama nemalou chuť na vzatky."
Vydal jsem se dále na cestu, neboť mě Miroul tahal za loket všecek se obávaje mého prodlévání, k němuž já jsem častokráte ponoukán dokonce i v tak záhubném postavení, jsa svým založením člověk převelice zvědavý.
Za Směnárenským mostem vede nejpřímější cesta k mostu svatého Michala ulicí Bednářskou a my se chystali po ní vydat, když jsme z dálky uhlídali, jak před palácem prorážejí nocí světla pochodní a svítilen, a napnuvše sluch, slyšeli jsme řinčení o sebe narážejících pík, což nám nasadilo brouka do hlavy, že tam jsou veliké počty královských stráží nebo střelců. A než bychom jim lezli přímo do rány, zahnuli jsme raději vlevo do Staré ulice kožešnické, která byla tak temná, čpící a rozbahněná jako žádná jiná na Starém městě, a odtud do bludiště uliček a průchodů, kde jsme se museli nezřídka vracet, narazivše na slepou ulici, a noc byla temná, že bychom nerozeznali ani bílou kočku, chůze v těch splaškách a lejnech veleobtížná; čas od času jsme zakopli o mrtvolu ležící tu od předešlé noci, když mordýřům nestálo za to odtáhnout ji do Seiny.
Ztratili jsme nekonečně mnoho času, než jsme se vymotali z tohoto labyrintu, kde jsme se toliko zahnojili, točíce se v kruhu co krysy v kleci, a když jsme se konečně vynořili ven, byli jsme tolik zmoženi únavou, hladem i žízní, a rovněž tak svíráni jakousi zoufalostí, že jsme klesli na kamennou lavičku před domem nuzného zevnějšku a zůstali tam sedět mlčky, vyplašeně a lapajíce po dechu.
Nebylo slyšet tolik střílení co předchozí noci, kdy krvežíznivci léčkou zhubili většinu našich, jejichž zbytek (tak jako my) byl nyní na útěku nebo se skrýval, avšak tato ulice, v níž jsme byli (a později jsme se dověděli, že se jmenuje ulice Jednorožce), jevila se mrtvou a všechny domy uzavřenými a zabedněnými, takže po několika minutách, co jsme zde strávili, jsme s překvapením zpozorovali, že se k nám blíží lucerna, v okolních temnotách tuze zářící, avšak zatím jsme se neplašili a nesahali po zbraních, poněvadž jsme slyšeli po chodníku zaznívat toliko jeden krok, tato ulice nebyla blátivá. Nicméně nás poněkud překvapilo, že ten krok byl trojitý a nikoliv dvojitý, jako by lidská bytost, k níž patřil, se těšila z používání tří nohou a každá z nich při dopadu klepala jinak. A jakkoliv papeženští svatí jsou v Paříži vyhlášeni prováděním zázraků, tento zázrak mě ponechal v pochybnostech a ostatně se vysvětlil, když se svítilna přiblížila a my uhlídali, že osvětluje muže, který napadal na dřevěnou nohu a pomáhal si při chůzi halapartnou, a ten muž vypadal starý, jakkoliv byl statný, tvář měl osmahlou a vrásčitou a na hlavě klobouk s chocholem hustším než kohoutí ocas. Zastavil se asi sáh od nás, napřáhl k nám svítilnu a pozoroval nás tuze zvědavě a beze stopy strachu, byť jsme byli všichni čtyři tak mladí a dobře vyzbrojení a on tak stár a sám.
"Nu vzhůru, děti moje!" pravil hlasem drsným, leč sdostatek srdečným, "zdvihněte tábor! To je špatné místo! Odpočíváte zde ve špatné chvíli!"
A pozvednul svítilnu, ukázal nám na hadr z černého flóru a košík, visící na dveřích domu, o jehož zeď jsme se opírali, a tato znamení hlásala, že je tam - zabedněný se svou rodinou a s přísným zákazem vycházení - jakýsi morem stižený, a tohoto vězně živila soucitnost dobrých lidí pomocí řečeného košíku. Tento pohled ohromil hrůzou moje druhy, že v okamžení vyskočili, jako by jim olízly hřbet plameny pekelné.
Já pak se bez velikého spěchu vztyčil a pravil hlasem sdostatek klidným:
"Ničeho se neobávejte, dobří přátelé. Mor se dostane stykem s morem stiženým, ba stačí k tomu i jeho prádlo, nikoli však skrze nákazu ze vzduchu, jak mnozí tvrdili."
Po těchto slovech, která prozrazovala lékaře, kulhavý chlapík zvedl bystře svítilnu a zplna mi ozářil tvář, čímž osvítil i svou a já ji poznal, ale ani jsem nemukl, neboť muž mi dal vzápětí očima znamení, bych byl zticha.
"Každým způsobem," pravil, "je to nuzný útulek pro počestné lidi, kteří podle mého jsou zmoženi únavou."
" Ach! Únava!" pravil Fröhlich, "souží mě krutý hlad, mein Herr, a nikoliv únava!"
Načež muž posvítil lucernou na našeho dobrého Švýcara, pohlédl naň, usmál se (rýhy a jizvy jeho tváře při tomto pohledu zvarhánkovatěly) a pravil:
"Dobří přátelé, trpíte-li stejným neduhem co tento muž, jenž se mi tuze zamlouvá jak pro svou dobráckou hubu, tak i proto, že se mi zdá být stavu nikoliv vzdáleného stavu mému, zvu vás do svého domu, abyste se maličko občerstvili, a bude to vskutku málo, neboť moje žena není přítomna a já si nedokáži doma ani vajíčko uvařit, když mi chybí panímáma."
Umíte si představit, že po těchto slovech jsme šli všichni čtyři za ním krokem pružným a se slinami v ústech a nestyděli jsme se v jeho domě (který byl nablízku a poměrně chudobný, leč zdaleka ne nuzácký) usednout ke stolu s krajícem chleba, několika plátky šunky a pohárem červeného vína, snažíce se však nezhltnout všechno najednou, leč pojídat tak, aby nám potěšení vydrželo a užitek z jídla se zvětšil. Dobrý muž na nás po ten čas hleděl vlídně, opřel o zeď svou halapartnu a smekl klobouk, který jakoby na oplátku měl peří tím více, čím méně vlasů čítala jeho leb, hlavu měl holou co míček a zbrázděnou dlouhou a bělavou jizvou.

"Přátelé," pravil, "král dal dnes ráno vyhlásit za zvuku trubek nařízení, jímž přikazuje obyvatelům a měšťanům svého věrného města Paříže, že je zakázáno skrývat kacíře na útěku a skýtat jim obživu či jinou pomoc pod trestem zhubení života jich samých. Pročež," pokračoval nikoliv bez jistého tajného posměchu v hlase, "jsem vskutku rád, že podle vašich bílých fáborů vás mohu zařadit mezi dobré křesťany - k nimž sám patřím -, jinak bych věru nemohl takto vás pohostit, nechtěje touto ohavnou pomocí vydávat všanc své hrdlo. Já pak co bývalý voják královských stráží (přičemž Fröhlich vztyčil obě své dlouhé uši) nemám pražádnou chuť navléknout si na paži bílý fábor - čímž vás nechci urazit - a nehodlám zabíjet na lůžkách bezbranné lidi, neshledávaje v tom žádný důvod ke slávě, nejsa tak horlivým ve svém náboženství a nebaže ani po statcích bližního svého, stačí mi to málo, co mám."
"Pane," pravil jsem (nazývaje ho pane a nikoliv pane míčovníku, poněvadž jsem dobře viděl, že se chce i nadále tvářit, jako by nevěděl, kdo jsem, nepochybně aby mohl namítat nevinu, kdyby byl obžalován, že porušil královské vyhlášení), "jste poctivý muž a obdivuji vaši dobrotu, kterou pokládám za tuze vzácnou v této zvichřené době. Pokud jde o mne a mé druhy, nenavlékli jsme si tyto fábory se srdcem radostným."
"Také jsem si to myslel," pravil pomocník míčovníka s úsměvem a pohlížeje mi do očí. "Říkal jste před okamžením," dodal svým lišáckým a posměšným způsobem, "že se vracíte do svého Périgordska."
Na což jsem přikývl hlavou, že ano, a vrátil mu pohled za pohled a úsměv za úsměv, neboť nic takového jsem byl nepověděl.
"Znáte tudíž Caumonty?" pravil pomocník míčovníkův.
"Jsou to moji příbuzní a přátelé."
"Ach, pane," pravil pomocník s tváří zcela vážnou, "rád tedy vyslechněte z mých úst, třebas jste dobrý katolík, že Jakub Nompar z La Force je živ a zdráv."
Řečený Jakub, vzpomíná-li si čtenář. je ten mladý chlapec, jehož široké čelo a zářivé zraky jsem předevčírem, vycházeje z Louvru. obdivoval.
"Co však jeho otec a starší bratr?" zvolal jsem.
"Běda!" pravil pomocník.
A usednuv na stolici s očima upřenýma k zemi a s truchlivou tváří pravil:
"Včera odpoledne v ulici Na malém lánu byli pan z La Force a jeho dva synové, všichni tři na útěku, probodeni dýkou dobrými křesťany. I stalo se, že mladší syn podivuhodným zázrakem nebyl vůbec zasažen a s nesmírnou duchapřítomností jal se křičet: ‚Jsem mrtvý!', poté pak klesl mezi otce a bratra, kteří ho skropili svou krví. Načež vražedníci je všechny tři obrali a se svědomím uspokojeným odešli. K večeru tudy šel jeden můj přítel, míčovníkův pomocník, a zatouživ po plátěné punčoše, která zůstala na chlapcově pravé noze, svlékl mu ji. Přitom však byl jat soucitností nad chlapcovým mládím a půvabem a pravil k sobě potichu:
‚Běda. To je žalostné! Tak mladičký - copak asi mohlo provést to dítě, že si zasloužilo smrt?'
Slyše to mládenec, zvedl hlavu a pravil přitlumeným hlasem:
.Dobrý muži, nejsem ještě mrtev. Můžete-li mi pomoci?'
‚Arci,' pravil míčovník. ‚Buďte trpělivý. Nehýbejte se. Vrátím se sem v noci.'
Vskutku se vrátil se starým pláštěm, do něhož toho nebožáka zabalil a na jeho požádání ho dovedl do zbrojnice k dělostřeleckému zbrojmistrovi Bironovi, který byl jeho příbuzným. Cestou však potkali zabijáky, kteří, vidouce chlapce tak podivně oděného, pravili:
‚Kdopak je toto? Proč je od krve?'
‚Je to můj synovec,' pravil pomocník. ‚Opil se. Vizte, jak se zřídil! Není-li to hanba? Jdu s ním domů a napráskám mu bičem!'
Načež je mordýři pustili, Biron pak přijal synovce a skryl ho v bezpečí za svými zdmi a děly."
"Ach, pane!" zvolal jsem, "doufám. že Biron dobře odměnil toho dobrotivého pomocníka!"
"Pomocník to proto neudělal," pravil ten dobrý muž. Tvář mu zrudla a jizvy současně zbělely.
Zpozoroval tehdy, že jsme dokončili hodokvas, aniž jsme ponechali na stole jediný drobeček chleba a v poháru jedinou kapku vína, pokýval hlavou a pravil:
"Moje žena tu teď není, poněvadž odešla s medailónem Panny Marie Chartreské ke své přítelkyni kmotře Colardové, která je v koutě. Tento blahoslavený medailón. jak víte (znovu se usmál), má moc ulehčovat porody tou měrou, že stačí přiložit jej na břicho a dítě vyjde řvoucí a statné. Nicméně buďte rádi, že tu moje žena není! Tuze byste ji byli podezřelí i s těmi bílými fábory, tolik horuje pro církev! Přisám svatý Divíš! Nenávidí kacíře a nejraději by je všechny vlastníma rukama zaškrtila nebo aspoň by na ně.poštvala za hrozného lání všechny psy z celé čtvrti. Já však, jak jsem znamenal, nejsem tak horlivý a pokládám za katolíka kohokoliv, kdo se za něj vydává, maje nos tuze krátký a nevida v ničem šalbu."
Po této promluvě v náznacích (věru po způsobu pomocníkově) jsem pochopil, že zde nemůžeme déle prodlévat, nechceme-li toho dobrého muže uvádět v nepokoj. Vstal jsem, potají jsem pod číši zastrčil zlaťák a zahrnul jsem našeho hostitele nemalými díky a pochvalami.
"Chcete-li přejít po mostě svatého Michala." pravil tlumeným hlasem a zkrátil tak moje slavnostní řeči, "dejte si pozor, budou od vás chtít průvodní ceduli. Projděte těsně před úsvitem, stráže budou odpočívat po noční únavě, a až se dostanete do univerzitní čtvrti, vyberte si pro cestu ven z hradeb bránu Buccyskou. Tudy je totiž povolen přístup lidem z vesnic, kteří zásobují Paříž potravinami, a následkem toho je vždy na padacím mostě převeliký spěch a zmatek."
Pomocník nás vlídně vyprovodil na cestu a dokonce i když jsme odcházeli, setrval okamžení se svítilnou v ruce, snaže se nám posvítit. Prve než jsme se utočili doprava, jak byl pravil, naposledy jsem vrhl pohled na jeho lucernu, která, jakkoliv zářila co tuze chabý a nepatrný plamen v temnotách města, přinesla mi útěchu stejně co její laskavý majitel. Zašli jsme za roh a světlo zmizelo, nikoli však naděje, kterou ve mně vznítilo. Ach, přemýšlel jsem, to je pravá víra, víra

tohoto dobrého slitovníka, a jiné není. Dej Bůh, aby všichni obyvatelé tohoto slzavého údolí jednoho dne pochopili stejně co tento pomocník, že horlivost ve víře bez lásky k bližnímu je toliko zhoubou duše!

62. Druhého dne

Šli jsme dále ulicí Průtočnou až k ulici Bednářské a tam jsem vyslal milého Miroula, aby šel prozkoumat most svatého Michala, jak jsem to už byl učinil u mostu Směnárenského. Když byl hotov, můj milý sluha se mi vplížil po bok co užovka v křoví.

"Urozený pane," pravil, " je tam tak půl tuctu měšťanů pařížských, kteří pijí co děravé škorně. Kdybychom se na ně hurtem obořili, dostali bychom se jim na kobylku."

"Hleďme!" pravil Giacomi. "Mají palné zbraně?"

"Dvě."

"Dvě, to je příliš," pravil Giacomi. "Nevydávejme všanc životy. K tomu ještě by sem mohl při přestřelce přiběhnout ten početný houf, který jsme zahlédli před palácem, noc byla až doposud tak klidná."

"To je pravda, Herr Gott, že je klidná!" pravil Fröhlich.

"Ach, milý Švýcare," pravil Miroul. "i katani spí!"

"To jsou zlatá slova, Giacomi," pravil jsem nakonec, zváživ jeho moudré důvody a otáčeje se k němu. "Počkejme, až ti rekové utopí tu trochu rozumu v lahvích!"

Schovali jsme se pod arkýřem, kde jsme usedli na kamennou lavici a opřeli se o zeď, slovo jsme nepronesli a nikoho neviděli krom vychrtlého psa, který čenichal kolem jakés mrtvoly, vražedníci ji byli ponechali několik sáhů odtud v pouliční stružce. Po pravdě řečeno noc byla ještě sdostatek temná, zprvu jsme tedy mrtvolu neviděli, jen psa, který byl bílý. Leč když si zraky přivykly na tmu, spatřili jsme i ubohého mučedníka, i Miroul povstal a šel zahnat zvíře, jež váhalo, nemá-li se do ní zakousnout, bylo samo napolo od hladu chcíplé.

Rozhodli jsme se, že se usadíme o kus dále, ale o kus dále jsme nalezli hromadu dalších těl už páchnoucích v dusném vzduchu a tak hrubě, že jsme se vrátili ke kamenné lavičce, a pes běžící nám v patách se vydal znovu ke své hostině s ocasem mezi nohama a s truchlivým kňučením. Miroul ho chtěl ještě dvakráte zahnat, leč byla to zbytečná námaha, nepodařilo se mu to. Musel by toho psa zhubit. A nikdo z nás se k tomu neměl, neshledávaje to zvíře tak zdivočelým a ukrutným co onu zvěř, která nás pronásledovala.

Když posléze noc začala blednout, rozhodli jsme se, že se pokusíme přejít most. Vyrazili jsme vpřed se zbraněmi v hrstích, Fröhlich pohupoval svým kyjem, kráčeli jsme všichni v jedné řadě opatrnými kroky, uši nastražené a oči na stopkách.

Když jsme přelezli řetězy, spatřili jsme uprostřed mostu svítilnu a zamířivše tam zpozorovali jsme, že osvětluje partii napínavé karetní hry, která se hrála na bubnu, snažili se ti hrdinové tuze zarputile, jak jsem slyšel, obehrát jeden druhého (a také okrást) o jeho podíl na kořisti: což vyvolávalo nemalé hádky a řvaní hráčů i přihlížejících, kteří všichni zpití vínem vrávorali vyjma jediného, a ten, méně opilý než ostatní, si umanul zahradit nám cestu s bambitkou v ruce, křiče: "Heslo!"

"Dobří katolíci, kmotři," pravil jsem, "a z Jirchářů."

"Lotře," pravil, "nejsem pro nikoho kmotrem! Ukaž propouštěcí ceduli! A rychle!"

"Tuto jest!" pravil jsem a hrabaje se ve váčku, strčil jsem mu do ruky zlaťák.

"Cožpak to znamená?" zvolal, jako by ho můj peníz popálil. "Mordié, chtějí si mě koupit?"

A ne že by byl tak ctnostný, ale že se mu zachtělo mého váčku, v okamžení mi přiložil bambitku na břicho. Více už učinit nestačil. Miroul mu vyrazil ruku vzhůru, podrazil mu nohu a shodil ho na zem. Naneštěstí při tomto pádu vyšla z bambitky rána, nikoho však nezranila; nicméně podráždila to hnízdo opilých zbabělců, že se na nás vrhli s řevem: "Do zbraně! Do zbraně! Hr na Věc!" a vystřelili dvě rány z hákovnic, které se však ztratily ve vzduchu.

Vzali jsme nohy na ramena. přeskočili na druhé straně mostu svatého Michala natažené řetězy a ponořili se po levé straně do bludiště uliček, i zastavili jsme se celí udýchaní jen proto, abychom poslechli, co se děje, nikde se však neozýval sebemenší povyk: naši hrdinové se vrátili ke svým kartám a svým lahvím, které soudím pocházely z nějakého sklepa, kde byli shrábli kořist.

Byli jsme nyní v ulici Pergamenové, která vede rovnoběžně s ulicí svatého Severina a s ulicí Truhlářskou, a jelikož nastal už úsvit, slunce ozařovalo věžičky, štíty, lomenice a krovy té čtvrti, což by bylo milé a veselé divadlo, nebýt v přítmí ulic té spousty vyloupených krámu a obydlí, rozbitých okenních tabuli, dveří a okenic z veřejí vyvrácených a v pouličním blátě těch hromad svršků, otevřených truhlic a blátem pošpiněných koberců, nemluvě o tu a tam ležících nebohých obnažených tělech mužských i ženských, která očichovali vychrtlí psi nebo drzé houfy krys. Nicméně k rannímu klekání jaly se zvonit z výšin zvony a nestyděly se za ta krvavá jatka, svolávajíce k první jitřní bohoslužbě. Miroul, který znal tuto čtvrt tuze dobře (poněvadž tak rád pobíhal a slídil po Paříži, zatímco já se bavil v Louvru), mi ty zvony jmenoval všechny jeden po druhém, rozeznávaje je mezi sebou po jejich zvuku: svatý Štěpán Grezský, Jakobíni, svatý Severin, Karmelitáni, svatý Blažej, svatý Jan Beauvaiský a svatý Julián Chudobný. Ach, jakou to radostnou zvonkohrou by zaznívaly v čistém a modrém vzduchu tohoto srpnového jitra, kdyby bývaly vybízely k usmíření, místo aby ohlašovaly nové mordování, a to ve jménu domnělého zázraku božího, jak, o tom vypovím později.

Zastavili jsme se zde na chvilku zpocení, žízniví a udýchaní a nose nezdolná těla uprostřed všeobecného zpustošení ržala znovu po své píci, pomocníkovy krajíčky byly toliko vzpomínkou. Hospodyně se už činily, ty mladé vybíhaly z domů a vydávaly se na nákupy, nebo jak se říká v Paříži, pro hořčici, a ty staré při prvních slunečních paprscích otvíraly okna a klábosily se svými družkami z jednoho okna do druhého, probírajíce novinky dne, který jim připadal nadmíru veselý, jakkoliv nám se jevil smutným a plným pohrom.

Caletkář, neboli jak se zde říká oplatkář, jal se otvírat svůj krámek, který stál na dva sáhy od nás, a když byl rozdělal oheň a umísil těsto, začal péci ve formách oplatky, až se nám začaly v ústech sliny sbíhat, takže jsme přistoupili blíže, přitahováni co železné piliny magnetem.
"Hej, zákazníci!" pravil ten Kuba, jehož chytrácky a potměšilá tvář se mi nikterak nelíbila, "měli byste chuť?"
"Arci!"
"Jsou po dvou soldech!"
"Ach, kmochu," pravil jsem, "svátek svatého Bartoloměje ti věru nafoukl ceny!"
"Mouka zdražila," pravil caletkář, "městské brány jsou zavřené."
"Hrome! To v hrdlo lžeš!" zvolala jakás hospodyně, která se vracela z nákupu s košíkem v ruce. "Buccyská brána zavřená není, raubíři zlodějská! Dnes ráno pustili do Paříže lidi z vesnic a na trhu nechybí žádná z obvyklých prodavaček vajec, mlékařek a zelinářek."
"Pohleďte na tu drzou slepici, která chce kdákat hlasitěji než kohout!" pravil caletkář a dával si přitom dobrý pozor, aby ho ta kmotra neslyšela, poněvadž se nepochybně obával, že by se naň mohly sesypat všechny ty nevymáchané huby z ulice. "Hej! Zákazníci, všecky čtyři jsou pěkné a do zlatova vypečené! Hej, dejte sem peníze a budete mít v ústech moje caletky, chřupavé a na jazyku rozplývavé!"
Zaplatil jsem v drobných mincích nechtěje, aby ten Matěj viděl moje zlaťáky.
"Oplatkáři," pravil Miroul s plnou hubnu, "tobě se neoplatilo dát sůl!"
Oplatkář po této výtce sáhl do hrne, předstíral, že sebral špetku soli, a pak se tvářil, že ji v rychlosti rozhazuje po našich caletkách.
" Commediante," procedil Giacomi mezi zuby. "Zdali jíme pečeni v kouři jako u Pantagruela? Ta sál je ještě v moři!"
Jak toto říkal, šel kolem prodavač malvazu, malý mužík odpudivé tváře, který nesl na ramenou jakési jho, z něhož visely láhve, a zpíval ochraptělým a zmoženým hlasem:

Pijte, pijte mou malvazii,
toto víno řecké je,
pijte tu nebeskou ambrosii,
dobrou, když hrdlo vyschlé je.

"Kmotře," pravil ten caletkář, "ať ambrosie či neambrozie, nalej mi ranní pohárek. Všechna ta krev mi přivodila žízeň a spal jsem nasolený."
"Ach, kmotře! Dopřál jste si včera radovánek jako všichni dobří křesťané?"
"Přispěl jsem svým dílem," pravil caletkář s očima licoměrně sklopenýma.
"Já," pravil prodavač malvazu, "viděl jsem včera na vlastní oči, jak obec upálila zaživa Spira Niqueta, vazače biblí ze Ženevy, ty bible byly spáleny na hromadě uprostřed ulice Jidášovy a na nich Niquet, jehož tam přidržovali píkami, aby se upekl v plamenech. Bylo slyšet jeho řvaní od Matky Boží až k Louvru!"
"To je znamenité," pravil caletkář, "bylo-li pak po něm?"
"Kdepak! Hodili ho napolo mrtvého do vody, aby ochutnal dvojího mučení!"
Načež oba ti kmotři se rozchechtali a my byli věru rádi, že máme v ústech caletky, což nám umožnilo, že jsme je nemuseli otvírat.
"Já," pravil caletkář, který nechtěl se svým vyprávěním zůstat pozadu za prodavačem malvazu, "byl včera na mostě Matky Boží, když obec vnikla do domu Perla zvaného, náležejícího mistru Mathiueovi, železáři a pozlacovači a velkému ženevskému opičákovi, jak každý ví. Ach, kmotře! Jaká to byla slavnost! Muži, ženské, děti, služky, všechno bylo dýkami propícháno a vyhozeno z oken rovnou do Seiny. Vida, jak je pro kacíře pohodlné bydlet na mostě!"
Po tom krásném příběhu pouliční prodavač se smál, až se za břich popadal, a pak nám nabídl víno, které jsme odmítli, třebas jsme měli převelikou žízeň, tak nám ten ohavník naháněl hrůzu, a když mu caletkář hodil minci, odešel za dalšími zákazníky, odnášeje si svou malou krčmu na ramenou a vyrážeje chraplavým hlasem svůj pokřik.
Zatímco mladice byly "za hořčicí", staré kmotry, všechny rozradostněné krásným ránem, štěbetaly co husy z jednoho okna do druhého.
"Krestino!" volala jedna, která měla převislé nažloutlé líce a pod bradou trojitý lalok, "neslyšela jsi o tom zázraku?"
"O jakém?" otázala se Krestina dychtivým hlasem z protější strany ulice. "O jakém, kmotro? A kde?"
"Jak je to možné?" pravila druhá. "Ty to nevíš, Krestino! Po celé Paříži se vypráví toliko o hlohu na hřbitově svatých Neviňátek, tento hloh znenadání včera rozkvetl."
"Jakže!" zvolala Krestina, "hloh rozkvetl v srpnu! Blahoslavená Panno! To je zázrak!"
"Pro Krista pána!" spustila z okna jiná stařena, která chtěla přijít také se svou troškou do mlýna, byť nemohla kloudně mluvit, chyběly jí skoro všechny přední zuby krom jediného. "Že to nevíš, Krestino? O ničem jiném se nepovídá než o zázraku! A běhá tam tolik národa, že kněží tam postavili stráže, aby se lidé tolik nepřibližovali a nezničili ten zázračný hloh."
"Motala se mi včera hlava," pravila Krestina, která se cítila tuze zahanbenou pro svou neznalost.
"Nastojte!" pravila ta bezzubá. "Hloh rozkvete v srpnu! Náš pan farář od svatého Severina pravil, že věc je jasná: Bůh nám chce skrze to vyjevit, že církev nyní smrtí kacířů opět rozkvete."
"Můj Bože, to je pravda pravdoucí!" křičela stařena s převislými lícemi. "A věru důkaz od Ježíše Krista, že jich nebylo zahubeno sdostatek. Slyšíte mě, chlapci?" obrátila se k nám shora z okna, pokládajíc nás podle našich bílých fáborů za krveprolévače.
"Půjdeš k svatým Neviňátkům, Krestino?" pravila bezzubá.

"Já nevím, levá noha mi otéká, když hodně chodím."
"Bude to krásná slavnost!" pokračovala vesele bezzubá, jež šišlala a prskala jedna radost. "Jdou tam dnes ráno všechna bratrstva z celého města s kříži a korouhvemi, bude se bubnovat a zpívat Gloria!"
Oplatkář se na mé požádání pustil znovu do díla, neboť jedna placka nám nenaplnila břich, my se pak k němu otočili zády, poněvadž jsme nemohli snášet jeho tvář, poslouchali jsme ty žvanivé stařeny a mlčky na sebe hleděli, znali jsme dobře hloh na hřbitově svatých Neviňátek, neboť jsme ho denně vídali ze svých jizbinek v ulici Železářské. A dobře jsme tudíž věděli, že předevčírem na haluzích a větévkách nebyl k spatření jediný květ ani pupenec, a tak jsou-li nyní vidět, aniž je ovšem možné prohlédnout si je z přílišné blízkostí - stráže udržují lid v patřičné vzdálenosti - je to proto, že tam byly nastrkány, a jakým podvodem a klamem tam byly přivázány, to ví sám Bůh (jehož jménem člověk mluví tak často) a snad i prohnaní služebníci farnosti Neviňátek (smutně proslulé), jíž tento zázrak měl sloužit k dobrému užitku netoliko v roce 1572, avšak i v létech příštích až do konce století.
Poslouchali jsme toto hloupé kvákání stařen, když po Pergamenové ulici přicházela černá řeholnice, která nemohla nepřivábit zrak, poněvadž byla tuze krásné tváře a těla skvělejšího, než obvykle jeví ženy tohoto stavu. Nadto kráčela rychlými kroky, zraky měla smutné a vyděšené, a což budilo ještě větší pozornost, na nohou měla tmavočervené pantoflíčky.
Jak šla mimo, nastalo na ulici převeliké ticho, které náhle přehlušil pronikavý hlas stařeny s převislými lícemi.
"Hele!" zaječela z plna hrdla, "hele! Hele, chlapci! Hele ty červené střevíce! To je falešná jeptiška! To je hadice z Ženevy na útěku! Svatokrádežně převlečená!"
Načež se vskutku ta nešťastnice rozběhla po ulici a babice se rozeřvala naplno:
"Do zbraně! Hr na Věc! Na Paní Věc!"
A naklánějíc se přes zábradlí, div nevypadla z okna, stařena ječela, až jí plíce chrčely:
"Hele, chlapci! (To se obracela na nás.). Hele, červené pantoflíčky! Zabte ji! Zabte ji!"
"Urozený pane," zašeptal mi Miroul provensálsky do ucha, "kdybych měl nyní chuť zabíjet, věděl bych dobře koho."
"Ticho!" pravil jsem, a když Fröhlich taktéž otvíral svoje široká ústa, položil jsem mu prsty na ruku, která svírala palici, a hlasem ztišeným mu pravil: "Brachu, připomeň si, že musíš být němý co kapr v rybníku."
"Nu co váháte, chlapci!" křičela bezzubá babice. "Chcete-li nechat tu hadici vyklouznout? Bijte! K ďasu, zabte ji!"
"Kmotro," pravil jsem hlasem sdostatek klidným, "je čas na všechno: čas na zabíjení a čas na calet jedení. Krom toho ta hadice v tomto svém vystrojení daleko nedojde!"
"Krásná vytáčka a málo hrdinství!" pravila babice kysele a s tváří tuze podezíravou. "Nevím, nevím, mládenci, nejsou-li vaše pásky taktéž předstírané?"
"Hlavo vykradená!"" smál jsem se. "Seběhni sem na ulici, kmotro, a přičichni tím svým zašňupaným nosem k našim mečům. Poviš nám, čím jsou cítit."
"Hrome!" pravila ta bezzubá, "to je pravda! Nepraví-li se, že když teče kacířská krev, smrdí co morový hnis - tak ji zkazilo to kacířství!"
A byl jsem věru užaslý nad touto podivnou medicínou a nad pomocí, která mi přišla z této strany, neboť babice s převislými tvářemi tomu nechtěla odporovat, třebas na nás hleděla očima nedobrýma, neodvažovala se však zacházet dále vidouc, že jsme všichni statní a dobře vyzbrojení.
A tak odvrátila svůj hněv na předmět bližší. Totiž na dům počestného vzhledu, který stál poblíže a na němž bylo patrné, že včera naň byly házeny kameny, všechna skleněná okna byla vytlučena, dveře však vyvráceny nebyly. Což mě nemálo udivilo, neboť dav obvykle nepouštěl svou kořist, jak se do ní jednou zakousl. Toto tajemství se objasnilo, když jsem vyslechl klábosení těch čarodějnic z farnosti, jež samy krev neprolévaly, leč stávaly se z nich zuřivé lítice, vidouce ji téci, majíce na ni nestvůrnou chuť a vybízejíce ke krveprolévání obyvatele čtvrti svými nenávistnými pokřiky.
Dověděl jsem se takto, že dům s vytlučenými okny náleží panu Petrovi z La Place, prezidentu nejvyššího berního soudu, hugenotovi a muži nadmíru poctivému, jemuž Coligny svěřil hospodaření s penězi Věci. A z té příčiny Sennecay, velký profous stráží v Cháteletu, postavil k němu od počátku lidového pozdvižení stráž pod krásnou záminkou, že má pána domu chránit před pozdvižením, ve skutečnosti soudím proto, aby mu zabránila v útěku, prve než král rozhodne o jeho osudu, mnozí páni u dvora asi mají zájem vyptat se ho na finance Věci, prve než ho pošlou na onen svět.
"Tuto je stále ještě to hnízdo zmijí!" ječela babice s převislými lícemi a ukazovala dvěma roztaženými prsty na dům pana z La Place. "Ten pes kacířský myslí, že je v bezpečí, poněvadž mu dali čtyři profousovy střelce s jedním strážmistrem! Ale trpělivost! Uvidíme, jak skončí ta komedie!"
"Hrome!" pravila ta bezzubá, "ať neříká hop, dokud nepřeskočí! Inu počkejte, naše farnost s ním zatočí!"
"Copak ho také zapíchnou?" ozvala se Krestina, která byla z těch tří nejzpozdilejší a možná nejsoucitnější.
"Huso hloupá!" vykřikla hněvivě stařena s převislými lícemi. "Čím důležitější hugenoti, tím ďábelštější! A spolehni se, prezident neprezident, ve farnosti svatého Severina nezůstane jediný hugenot naživu!"
"To jsou zlatá slova!" pravila bezzubá, "než slunce zapadne, všechny pošleme do Chaillotu."
Čemuž se chechtaly, Chaillot byl vesnice u Paříže po proudu Seiny a tam se zachycovala v hustých trsech říční trávy všechna ta svlečená a probodaná těla, která byla naházena do Seiny z nábřeží hlavního města.
Zatímco ty hnusné babice takto klábosily, v Pergamenové ulici se objevila mladá mlékařka nesoucí na rameni svůj krámek a zpívající týž popěvek, který jsem byl slyšel ve Velké ulici svatého Diviše prvního svěžího jitra, jež jsem trávil v sídelním městě s Miroulem po boku všecek radostný, že se procházím po velkém městě, tehdy mně zcela neznámém.

Za ranního kuropění

nabízím vám mléko ranní
pro děti a kojeňátka,
by nepřišlo žádné zkrátka!

Nebyla to táž plavovlasá mlékařka, tato byla tmavá a po mém soudu dosti nerudná, ale byl to stejný popěvek, který nevím proč ve mně vzbuzoval stejné hnutí mysli, jako kdyby mi sliboval život po všech těch slovech o krvi, jež jsem byl právě vyslechl a jež ostatně v ulici utichla, otevřely se postupně všechny domy a na prazích se objevily hospodyně nesoucí nádoby, hrnce i poháry podle toho, kolik mléka se hotovily koupit u mlékařky. Při tomto rozdílení se rozhostil obvyklý nezkalený poklid, i naše lítice ztichly, aby se ho účastnily (prý i samotná divá zvěř zachovává příměří při napájení, třebas jsou to šelmy nejlítější), i byl jsem překvapen, když jsem uhlídal, jak se pootevřela malá dvířka domu s vytlučenými okny a objevila se dívčí hlava, která ukazovala plavé kadeře deroucí se z nočního čepečku a hezkou tvářičku, byť i smutnou, a ta dívka, neodvažujíc se důvěřovat svému hlasu, dala očima znamení mlékařce, která přistoupila a naplnila jí dvě nádoby, aniž některá z žen, mladých či starých, měla nějaké námitky, pociťujíce všechny jakési usmíření skrze toto kouzlo zvyku.
Nevím, proč jsem znenadání dostal takovou chuť na to bílé a teplé mléko stékající do nádob a proč mi tolik přišlo líto té ubohé plavovlasé dívky obléhané se svými pány v tom kameny otlučeném domě, že zapomenuv na všechnu opatrnost, přešel jsem ulici a pověděl mlékařce, že od ní žádám pohárek mléka.
"To je nemožné!" pravila mlékařka nevlídným tónem. "Nemám pohárek. A není-li pohárek, není mléka: to je nad slunce jasné."
"Já však mám pohárek, pane," pravila ta plavá a smutná dívka služebná, upírajíc na mě něžný a uctivý pohled modrých očí.
Odstoupila a ihned zamířila ke své kuchyni, já pak měl sdostatek duchapřítomnosti, že jsem kráčel za ní a šeptal jí do ucha, aby se nebála mé pásky, že jsem na útěku a že zajisté tuší proč.
"Ach, pane," pravila ke mně tlumeným hlasem, " já jsem si věru myslela, že to jen předstíráte. Pozorovala jsem skrze záclonu rozbitého okna, jak jste odmítl napadnout tu jeptišku, a viděla jsem, že ani vaši druhové nezatoužili po krvi té nebožačky. Vy však jste čtyři, nebylo by lépe vzít větší nádobu? Budete z ní pít jeden po druhém a kolik vám bude libo."
Což učinila a já s ní vyšel ze dveří, stále nerudná a nabrečená mlékařka mi nalila mléko, bez jediného úsměvu sebrala mé pěťáky a chladně se k nám otočila zády. Povolal jsem své druhy, kteří přiběhli z druhé strany ulice, a ač byli převelice užaslí nad mou neuvěřitelnou neopatrností - tato pošetilost se však přeměnila v počínání rozumné, jak uhlídáme - , pili co vysušená půda v srpnu, tak byli polomrtví vzrušením, odmítnuvše malvaz pouličního prodavače, jak jsem znamenal, a na druhé straně ty placky, jichž jsme snědli každý čtyři, nám uvízly takřka v hrdle, neboť nám je tam stisklo krvelačné klábosení babic.

63. V domě pana z La Place I.
Šli jsme vrátit nádobu smutné plavovlásce a vřele jsme jí poděkovali, když se k nám kurtem vrhla tlupa pěti šesti chlapů, kteří spatřili dveře u vytlučeného domu otevřené a chtěli z toho vytěžit prospěch, i museli jsme použít pěstí, nemajíce čas tasit zbraně, přičemž Miroul konal zázraky, jsa mrštnější než pouťový skokan, a složil dva ty odrance na zem, já pak rozbil nádobu, kterou jsem držel v ruce, o lebku třetího, Fröhlich udeřil palicí do břicha dalšího a maestro Giacomi, po ten čas tuze rozladěný, že se má prát co hulvát, a neodvažuje se vydávat v nebezpečenství svou tak cennou šermířskou pravici ranou do huby jednoho z těch ničemů, prudce ho kopl a srazil k zemi, pronášeje svým mazlivým italským přízvukem s tváří málo přívětivou:
"Jakže? Cožpak to je?"
Ale sbíhali se na nás noví útočníci, byl jich nemalý počet a byli píkami vyzbrojení, i zvolal jsem:
"Sem přátelé! Takto bychom nevydrželi! Třeba se krýt!" I vběhli jsme všichni čtyři do domu pana z La Place, v tomtéž okamžení jsme zabouchli dveře a přiložili závory a šranky. Dozajista, byli jsme živi a zdrávi! Jenomže v pasti! Zavřeni v tomto hanobeném domě! Připoutáni k jeho osudu!
"Ach, pane!" pravila ta plavovlasá komorná (která, jakž jsem v krátkostí zvěděl, se jmenovala Florina a byla Auvergnanka, neboť měla jméno svaté tohoto kraje), "toto jste učinili udatně. Ale co střelci! A jejich strážmistr! Nehrozí-liž vám tuto jiné smrtelné nebezpečenství?"
"Kolik jich tu je?" otázal jsem se. "Summou pět."
"Ach, to je věru málo," pravil Giacomi a tasil meč.
Tasil jsem rovněž, ale zapřemýšlel jsem a pravil, když jsem byl chvíli poslouchal:
"Soudím, že bude lépe vyjednávat. Slyším toho strážmistra, jak řečňuje z okna v poschodí k davu a hrozí mu, že bude vypráskán posilou střelců z Velkého hrádku, pakliže se pokusí vyvrátit dveře. Je tudíž prozatím pro nás jakýms takýms spojencem, jakkoliv zrádným a nejistým. Florino, běž mu povědět, že naň tuto čekám v míru a přátelství."
Leč strážmistr, který dozajista nebyl nikterak udatný, nechtěl sejít dolů, protože viděl z poschodí ten tanec, který jsme uspořádali odrancům, a strachoval se, že by to chytil také. Z té příčiny mě požádal, abych za ním vyšel do patra sám a beze zbraně, čemuž jsem se střežil vyhovět míně, že by mě nepochybně zadržel co rukojmí. Posléze, když se Florina udýchala sem tam přebíháním po schodech domu, bylo rozhodnuto, že vystoupíme nahoru všichni čtyři, aniž odložíme zbraně, aniž však také vstoupíme do síně, kde se zdržovali střelci a strážmistr - zůstaneme jedni od druhých na doslech, nikoli však na dohled.

Což bylo učiněno a vyptav se Floriny na jeho jméno, rozhodl jsem se, že budu tak dlouho mlít, co mi slina na jazyk přinese, dokud toho strážmistra nelapím do svých sítí.
"Pane strážmistře," pravil jsem pevným hlasem, "prosím vás a snažně žádám, abyste se v nás neráčil mýlit: jsme všichni čtyři dobří katolíci, páni i sluhové. Zatímco jsme se posilovali u krámku toho caletkáře po své noční robotě, můj sluha nahlédl, jak otvírá dveře ta komorná, kterou dobře znal, poněvadž se s ní setkal při tancování, což mi přivedlo na mysl, abych požádal tuto Florinu o nádobku na mléko. Ostatek jste viděl, a poněvadž několik těch darebů se na nás vrhlo a hodlalo vyvrátit dveře, musili jsme je maličko srazit a na ústupu zde se opevnit, což nás převelice rmoutí, neboť se obáváme, že pan profous nás bude mít za kacířské psy."
"Poněvadž to jaksi vyhlíží, že jimi jste," pravil strážmistr hlasem, který byl po mém soudu maličko naložen ve víně, "proč byste se jinak tolik bili, tloukli a rvali s těmi kmány, abyste uhájili vchod do domu?"
"Pane strážmistře," pravil jsem, "my jsme věděli, že jste uvnitř se svými střelci, abyste zakročil proti davu z přikázání pana profouse, i myslili jsme, že konáme službu králi, přispějeme-li k obraně domu."
"Arci, příteli!" pravil strážmistr, "máte hubu dobře prořiznutou, to si myslím, a co do řečňování nebojíte se nikoho."
"To že jsem klerik před vysvěcením," pravil jsem, "nemám však dosud tonzuru, a mohu vám přednést všechna čtyři svatá evangelia, jedno po druhém a po řecku."
Ta řečtina věru zapůsobila, třebas ten strážmistr byl spíše zaplaven mou výmluvností než přesvědčen mými slovy, jeho mozek byl tuze opojen vínem.
"Příteli," pravil klopýtavým hlasem, "co si přejete?"
"Volný pohyb po domě, abychom se poohlédli po kořisti."
"Mordié, kleriku, myslíš, že ještě něco shrábneš po nás?"
"To se uvidí."
V té síni, před kterou jsme stáli, leč mimo náš dohled a za přivřenými dveřmi, nastalo zmatené dohadování tlumených a rozmazaných hlasů, neboť ti udatní hrdinové více popíjeli než spali a nebyli nijak žhaví, aby se s námi pustili do křížku, nemajíce nad námi vrchu ani co do počtu, ani co do zbraní - byli totiž bez ručnic a bez brnění a měli toliko, jak mi pověděla Florina, bílou kazajku náležející k jejich livreji, halapartnu a krátký mečík po boku. Div divoucí, tato livrej Grand Cháteletu neboli Velkého hrádku tolik děsí lid představou vězení a pověšení s touto livrejí spojenou, že se neodvážil vniknout do domu tak chabě hájeného pěti opilci!
"Příteli," pravil konečně strážmistr, "za svobodu pohybu v tomto domě, kterou požaduješ, to bude jeden zlatý pro každého střelce a dva pro mně, a pod trestem smrti je zakázáno tobě i tvým lidem vejít do naší síně."
""Ach," zvolal jsem, "to je příliš! Přijdu o své dobré peníze a o denárky, nenajdu-li sdostatek vzatků!"
"Buď takto nebo nic!" pravil strážmistr, aniž si byl spočítal ve své opojené hlavě, co znamená ono nic, neboť nás nechtěl ani nemohl vyhodit ven.
Ale dosti rozepří, nehodlal jsem se handrkovat více, než bylo třeba, čtenář dobře ví proč. Krom toho nebylo-li zřejmé, že naše dohoda vykazovala ty podnapilé ohavníky do jejich síně a že byli našimi vězni stejně, co my vězni jejich? Hrome (jak se říká v hlavním městě), jaká to podivná fraška! Neslýcháno, jaká překvapení chystá život uprostřed bouře!
Plavovláska Florina donesla moje dobré zlaťáky těm darebákům. Nejspíše ji při tom jejím poslání maličko cuchali, neboť jsem uslyšel plesknutí políčku na kterousi tvář, a ta krasotinka se k nám vrátila zrudlá a nazlobená, živůtek na prsou měla natržený, a ty prsy byly bílé, kulaté a sladké na pohled, jakž jsem se o tom přesvědčil koutkem oka a Miroul svýma dvoubarevnýma očima, které zářily co majáky na moři, protože můj sluha se neprodleně jal obléhat toto místo, ale převelice uctivě, ta děvečka byla hugenotka a nepřístupná.
Dal jsem Florině znamení, aby zabouchla za těmi darebáky dveře, což ona učinila, a uchopiv ji za paži, která byla pevná a svěží a působila mi nemalé potěšení v této mé životní vyprahlosti, vyptal jsem se jí, kde jsou páni domu a proč se za té šarvátky a vřavy dosud neobjevili.
"Ach, pane!" pravila ke mně, "uzavřeli se v druhém poschodí v knihovně našeho pána z příčiny veliké hrůzy a ohavnosti spuštění páchaných těmito střelci od toho času, co je sem vpustili, tito střelci zotvírali truhlice, rabovali a bili služebníky, ti pak všichni uprchli vyjma mne jediné, a je to div, hrome, že jsem ještě poctivá panna, tolik o mne ukládali, ale Bohu díky, sílu při tom neměli, víno je o ni rychle připravilo, a oni ho vypili kolik sudů!"
Pověděl jsem tehdy Florině, kdo jsem, a poslal ji vyřídit jejím pánům, aby mě přijali, ale předtím jsem chtěl, by mi odpárala ten potupný bílý fábor, který mi hanobil rámě, a dovolila mi trochu se upravit, alespoň si umýt tvář a ruce a očistit si spodky, které byly špinavé a zaneřáděné, poněvadž jsme procházeli tolika blátivými ulicemi. Chtěla mi také vyčistit kabátec, avšak nepodařilo se jí odstranit krev nebohého pacholete, třebas látka maličko zbělela.
Miroul se mezitím rozhodl doprovodit mě do druhého patra, obávaje se léčky ze strany těch, s nimiž jsme uzavřeli dohodu, třebas se byli tolik nasáti vínem, a jak mě Florina uvedla, octl jsem se v síni dozajista méně vybavené knihami, než byla knihovna pana z Montaigne (která je nejkrásnější, jakou jsem v životě spatřil), nicméně příjemné se vším svým dřevěným táflováním a s dubovými přihrádkami a tuze dobře osvětlené souvislou řadou oken do ulice vedoucích, která lid byl vytloukl kamením, avšak sklo a kamení bylo z podlahy odklizeno a vůbec nebylo k nalezení.
Pan z La Place seděl s knihou v ruce ve velké stolici s opěradly, kterou měl maličko odtaženou od oken, nepochybně proto, aby se chránil před kamením, a přes všechno to rámusení a řvaní na ulici, jež hlučelo až k němu, jevil se být klidným, jako by zasedal v komoře soudního paláce.
Při mém příchodu prezident nejvyššího berního soudu povstal a zdvořile došel až ke mně, já jsem ho pozdravil, a on se dotkl mé ruky s vážným a klidným úsměvem, třebas smutným. Byl to muž poměrně vysoký, s tělem nijak tučným, ba skoro až hubeným, a jeho přísný obličej mi nemohl nepřipomenout tvář strýce Sauveterra, až na to, že nebyl co on tak nepřátelský k lidským slabostem, že by se ani neoženil, naopak projevoval, jak jsem v krátkosti zpozoroval, značnou něhu vůči své choti.

"Ach, pane ze Sioraku," pravil, když jsem mu byl na jeho požádání krátce pověděl o svých trampotách od okamžení, kdy Cossain zabušil na dveře paláce Béthisy, až do nynějšího času, "snad mi budete moci povědět, jak to vyhlíží s tímto obecným srocením, zda se uklidňuje či stále ještě plane?"
"Žel, pane prezidente, není to toliko obecné srocení, je to mnohem horší: úplné a naprosté pobití všech našich lidí bez lítosti a slitování, vladařem přikázané."
"Jakže?" pravil pan z La Place a maličko při těch slovech pobledl, "král že by nařídil smrt všech hugenotů, nevyjímaje ani ty, kteří mu jako La Noue, Taverny a já věrně sloužili?"
"Žel, pane z La Place," pravil jsem vida, jakými šalbami se tento řádný muž ještě opájí, "král k tomu nijak nepřihlíží. Sám pan Taverny … "
"Jakže,zhuben?"
"Ano, obecným lidem a s mečem v ruce po obléhání jeho domu, k čemuž se spojily královy stráže s lidem."
"Ach, královský úředník!"
A pociťuje tu věc bolestně netoliko co člověk a příští oběť, nýbrž i co úřední osoba, pokračoval:
"Co se to od vás dovídám? Vždyť to je konec, zkažení a rozvracení všech zákonů, když vladař poštve polovinu svých poddaných proti druhé polovině. Může-li mordování takto bratrovražedné být základem práva v nějakém království?"
Ale k tomu jsem mlčel jednak proto, že jsem na to neměl odpověď, jednak i proto, že po mém soudu ani čas, ani místo nebyly vhodné k takovéto rozpravě.
"Pane," pravil jsem, "máte-li v Univerzitní čtvrti nějakého přítele, který by vás mohl na nějaký čas ukrýt, povězte mi to a já se pokusím donést mu zprávu."
"Ach, pane ze Sioraku, sám jsem vyšel s tímto poselstvím minulé noci, když moji žalářníci seděli u svých pohárků a hrnců, a opustiv dům tajným vchodem … "
"Jakže?" pravil jsem s ústy zejícími nad tím, proč ho nepoužil k útěku, "vy zde máte tajná dvířka?"
"Tuto jsou," pravil pan z La Place a otočiv prstem dubovou výplň, odkryl schody, které sestupovaly do tmy. "Tyto točité schůdky jsem dal zhotovit pro pohodlí a vedou do stáje, kde chovám koně, odkud dvířky skrytými za senem lze vyjít do ulice Sýrařské. I vypravil jsem se tudy nazdařbůh minulé noci bez sluhy s tváří v plášti schovanou a zabušil na dveře dvou přátel, tyto dveře se pootevřely a vzápětí po mém spatření zase zavřely, neboť královská vyhláška pod trestem smrti zapovídá pomáhat hugenotům."
"Ach, pane," zvolal jsem, "slyším vás dobře? Vy jste se sem dobrovolně vrátil a uvrhl se opět do těchto tenat?"
"Pane ze Sioraku," pravil prezident z La Place a na jeho přísné tváři se odráželo jisté pobouření, "zda jsem mohl opustit své nejbližší, na nichž by se za mé nepřítomnosti možná pomstili?"
Ach, přemýšlel jsem, správně se praví: kdo si vezme ženu a dítě jí udělá, dává rukojmí osudu. Ale mohli bychom se obejít bez těchto něžných pout, třebas nás v nešťastných chvílích omotávají a svazují?
Když jsem v duchu takto přemýšlel a tolik se rmoutil nad osudem pana z La Place, že jsem zapomínal na úděl svůj, který snad z příčiny mého svobodného stavu, mých mladých let a mých udatných druhů mi nepřipadal zdaleka tak zoufalým - dveře knihovny se otevřely a objevila se tato tolik milovaná rodina, tuze zkroušená a takřka v slzách tonoucí. Pan z La Place mě představil své choti, tato paní neměla daleko do čtyřicítky, vlasy napolo světlé, napolo bílé jí vylézaly z černého sametového čepečku, byla oděna v šat rovněž černý s uměřenou vycpávkou v sukni, měla skrovný výstřih, vysoko vyhrnuté nabírané rukávy a za pasem svazek klíčů od domu po měšťanském způsobu; potom své dceři, která byla tak krásná a půvabná na pohled, že při pozdravení jsem klopil oči, znaje své založení a nechtěje si ji prohlížet příliš neomaleně v tomto domě smutku; manželu této dámy, kterého mi hostitel představil co urozeného pána Desmaretse, radu u vyšetřujícího soudu, tento pán měl vlídnou tvář, avšak jevil jisté zděšení, jsa zetěm tolik známého reformovaného a sám hugenot; a posléze dvěma mladým chlapcům, kteří jsouce ve věku, kdy si každý myslí, že nikdy nezemře, trápili se spíše nad nešťastným osudem svých rodičů než svým.
Všichni tito příchozí byli zarmouceni a tísnili se kolem hlavy rodiny s tlumeným vzdycháním, avšak mlčky, jedni ho objímali, druzí mu líbali ruce, další mu klesali k nohám.
"Ach, má milá!" pravil pan z La Place své choti, zvedaje ji ze země, "prosím vás, netrapte se tolik! Mějte na mysli, že nic na tomto světě se neudá bez vůle boží, ba ani vrabec ze stromu nespadne. A tak staniž se vůle boží a jeho jméno budiž pochváleno!"
Vida pak, že kráčím ke dveřím, poněvadž jsem chtěl vbrzku rozehnané členy této zkormoucené rodiny ponechat při tomto posledním setkání o samotě, pan z La Place pravil:
"Nikoli, příteli, příliš si vás vážíme co řádného muže, abychom vás odtud nechali odejít. Ostatně patříte k naší rodině, protože bez vás by byly dveře násilím vyraženy a mé obydlí nyní zcela rozkotáno. Právě naopak, příteli, místo abyste nás opustil, povolejte sem své druhy a věrnou Florinu, abychom si dopřáli radost - poslední, jež nám zbývá - ještě se společně pomodlit."
Což jsem učinil a moji druhové, které jsem představil panu z La Place (a kterým on všem pověděl vlídné slovo), seřadili se k dubovému táflování - Florina vedle Miroula, hledajíc v něm po mém soudu ve své opuštěnosti jakous oporu -, pan z La Place se poté posadil do lenošky s opěradly a přečetl nám vážným a rozechvělým hlasem první kapitolu z knihy Jobovy. A ať mi čtenář promine, ale jakkoliv je moje přítomné vyprávění lehkovážné a zcela světské a mnohdy, jak mi bylo praveno, pohoršuje nevinná srdce (tak nevázanými se jeví být mravy, jež v něm líčím), toužím vložit do něho tento tuze dojemný úryvek z Písma svatého, poněvadž nikdo z nás v tom strašlivém postavení, v němž jsme se octli, obléhání v tomto domě vříškající lůzou a vydání panovníkem všanc její nenávisti, jsme jej nemohli poslouchat, aniž jsme se pohroužili do sebe a aniž jsme prolévali slzy:
"Jednoho pak dne synové a dcery jeho jedli a pili víno v domě bratra svého prvorozeného. I přišel posel k Jobovi a řekl mu: Když volové orali a oslice se pásly podle nich, vpád učinivše Sabejští, zajali je a služebníky zbili ostrostí meče …

A když on ještě mluvil, přišed druhý, řekl: Oheň boží spadl s nebe, a rozpáliv se na dobytek i na služebníky, shltil je...
A když ten ještě mluvil, jiný přišed, řekl: Kaldejští připadli na velbloudy a zajali je a služebníky zbili ostrostí meče ...
A když ten ještě mluvil, jiný přišel a řekl: Synové tvoji a dcery tvé jedli a pili víno v domě bratra svého prvorozeného. A ach, vítr veliký strhl se z té strany od pouště a udeřil na čtyři úhly domu, takže se obořil na děti, i zemřely …
Tehdy Job vstal, roztrhl roucho své a oholil hlavu svou, a padna na zem, poklonu učinil. A řekl: Nahý jsem vyšel z života matky své, nahý se také zase tam navrátím. Hospodin dal, Hospodin též odňal. Buď požehnáno jméno Hospodinovo."
Pan z La Place zavřel tehdy Písmo svaté a nabádal nás hlasem klidným a s tváří zachmuřenou, že zármutek je potřebný křesťanům, aby osvědčili svou sílu, a že démon nás může skličovat utrpením jen tehdy, pokud to Bůh ráčí dovolit.
"Děti moje," uzavřel své nabádání, "odporučte mě Pánu skrze své modlitby, stejně co já vás poroučím jemu. Pakliže, jak se toho obávám, veliký vítr se snese na můj dům a rozmetá jeho údy, modlete se, prosím vás, modlete se, abychom byli poznovu spojeni v životě věčném, naše naděje se obrací k Bohu a k Bohu samotnému!"
Kázání pana z La Place bylo delší, než zde uvádím, a mohu říci, že nakonec se do mého dojetí přimísilo maličko netrpělivosti, neboť jsem soudil - jak je mi to blízké - , že Pán si nikterak nepřeje, aby jeho stvoření v bouři pozbývalo mysli, nýbrž právě naopak aby zuby nehty bojovalo o udržení života, poněvadž mu byl jím propůjčen. Již tehdy, jak jsem poslouchal pana z Coligny v posledních hodinách jeho života, se mi jevilo, že snad příliš baží po mučedlnictví a že je příchylný spíše se podrobit než jednat. Což není v mé povaze, ta se podobá spíše založení jiného převelice známého hugenota pana z Briquemautu, který, stár přes sedmdesát let, pronásledován vražedníky se svlékl, vmísil se na ulici mezi mrtvá těla a v noci pak uniknul, převlékl se a skryl se co štolba u vyslance anglického. Neštěstí tomu chtělo, že byl na samotný konec jat a pověšen, jenže alespoň nelze než velebit zoufalý zápas tohoto statečného muže o život.
Slyše pana z La Place takto rozmlouvat a naslouchaje mu s veškerou uctivostí, kterou ve mně budila jeho hluboká víra, uvažoval jsem, že být na jeho místě, určitě bych využil toho tajného východu a těch koní, abych se pokusil o možnost úniku, protože jsem byl více odhodlán k žití než on a méně příchylný k smrti, více jsem jednal a méně se modlil. Nikoliv zajisté, že bych pokládal modlitbu za zbytečnou, leč rád bych, aby byla sestrou jednání a nikoliv odevzdaného očekávání.

64. V domě pana z La Place II.

Jen pan z La Place dokončil svou promluvu, ozvalo se mocné zabušení na dveře a vzápětí jimi kdosi počal cloumat, aniž se však otevřely, neboť byly zamčeny na závoru.
"Kdo to je?" pravil pan z La Place.
"Strážmistr Velkého hrádku!" zvolal hrubý a podroušený hlas, který jsem dobře znal.
"Odemkni dveře, Florino!" pravil pan z La Place.
"Pane," pravil jsem potichu a postavil se až k němu, "prve než Florina otevře, račte nám dovolit, abychom odešli. Posloužíme vám lépe, nespatří-li nás ten lupič s vámi, neboť jak už praveno, pokládá nás za kořistníky."
"Musíte se tudíž skrýt v tajném schodišti," pravil pán domu.
Což jsme všichni čtyři bleskem učinili, já byl na schodech první a ponechal jsem v dubové výplni tam, kde dvířka zapadala, nepatrnou škvíru, přiložil k ní oko a prohlédl si toho strážmistra, což jsem byl dosud neučinil, protože jsem ho toliko slyšel skrze dveře.
Bůh sám ví, zda ten ohavník stál za podívanou, byl to zpupný chlap s knírem a hustým obočím, které se strašlivě stahovalo, když s halapartnou v ruce a s druhou rukou na jílci širokého mečíku hleděl na ty dva pokojné právní úředníky, na ty dvě ženy a ta dvě pacholata.
"Tak vida!" pravil hlasem stejně podrouše ným co drzým, "stále ještě na modlení? Dost už s tím přetvařováním! Však víme, zač stojí to pitvoření našich dobrých ženevských opičáků. Hola, nezdržujte a vstaňte! Je zde prezident Charron a přeje si vstoupit."
Jen to dopověděl, práh překročil starší cechu kupeckého, držící v ruce krátkou píku a tuze skvěle válečně vystrojený v drátěné košili a v přílbici chránící hrdlo pozlaceným nákrčníkem, jaký nosí při válečných taženích hejtmani. Byl to muž značně vysoký, širokých plecí, ruměných úst a nesmírně důležitého vzhledu, jak zajisté příslušelo prvnímu občanu pařížskému. Jakkoliv bylo dosti příčin vysmívat se těmto pánům kramářům, mistrům řemeslnickým a ostatním čtvrtníkům, desítkářům a padesátkářům, kteří se k smrti rádi vystrojovali co válečníci, byť jen proto, aby se vrhali na lidi v košilích, neshledával jsem u něho zraky zlé a nelítostné. Právě naopak - a nedivil jsem se, dověděv se později, že když mu král v sobotu dal přikázání, aby vyzval obec k všeobecnému mordování hugenotů, prosil a plakal, aby se od toho upustilo, a ustoupil nakonec Karlovu přikázání toliko pod pohrůžkou, že by byl sám poslán na šibenici.
Za presidentem Charronem vstoupili co jeho doprovod dva městští strážci, oblečení v modrou halenu s liliovými květy, a ti hleděli věru bez přílišné laskavosti na bílou kazajku strážmistrovu, mezi těmito halenami a těmito kazajkami trvala dávná nenávist. Strážmistr pak, který přijímal rozkazy od profouse Velkého hrádku, s nechutí zakrýval pod uctivým zevnějškem pohrdání svého stavu a řemesla vojenského k prvnímu městskému úředníku a jeho modrým nohsledům, byť měli sebevíce liliových květů. A tak zůstávaje v knihovně, aby dal najevo, že jediné on má odpovědnost za tento dům, vysílal nedůvěřivé pohledy na pana Charrona i na pana z La Place a nastavoval dlouhé uši s podezíravým vzezřením.
"Ach, pane z La Place," pravil Charron, blíže se k němu s rukou nataženou způsobem co nejmírumilovnějším, "zapřísahám se vám a ujišťuji vás, že jsem tuto u vás s nejlepšími úmysly a toliko proto, abych vám poskytl službu."
Pan z La Place byl příliš dojat, než aby mohl odpovědět na tato šlechetná slova, leč jeho žena, dcera, zeť a mladší synové seskupili se kolem prezidenta Charrona a promlouvali k němu hlasem, do něhož se mísil pláč.

"Ach, pane Charrone! Zachraňte nás! Zachraňte nás! A zachraňte také našeho otce!"
Dobrá a vlídná Charronova tvář jevila při této prosbě nemalé dojetí, nepochybně poněvadž si připomněl vlastní rodinu, jíž se tato tuze podobala, a představil si, v jakém zármutku by nyní tonula, kdyby býval proti svému svědomí neuposlechl králova přikázání.
"Ach, zachraňte nás, pane!" opakovala s největší naléhavostí paní z La Place, "a zachraňte mého manžela!"
"Učiním tak, paní," pravil posléze Charron, "bude-li to vůle boží … a vyžádá-li si to služba králi," dodal vida; že ho neopouští zachmuřený strážmistrův zrak.
Nevím, zda si vzápětí vyčítal tuto opatrnost nebo zda ho dopálila špatně zastíraná strážmistrova drzost, počal se však procházet se a tam po knihovně, kousal se do rtů a jevilo se, že přemýšlí.
"Pane z La Place," pravil konečně, "račte požádat rodinu, aby odešla. Rád bych si s vámi promluvil mezi čtyřma očima."
Po těchto slovech a na pokyn pana z La Place manželka a děti se uchýlily do malé komnatky vedle knihovny, avšak strážmistr tu zůstal, opíraje se pravicí o halapartnu a s levicí pyšně spočívající na jílci mečíku. A tvářil se povýšeně, chlubně a nadutě, i bylo věru škoda, že nemá třetí ruku, poněvadž by pro ni dozajista nalezl uplatnění: nakrucoval by si jí knír.
"Inu, strážmistře, nač čekáš?" pravil Charron, obraceje k němu velitelsky zrak.
"Pane starší kupců," pravil strážmistr s uctivostí přibarvenou posměchem, "musím tady setrvat. Mám dozor nad vězněm."
"A já ti nařizuji, já osobně, abys odešel!" pravil Charron chvěje se zlostí.
"Pane starší," pravil strážmistr s lehkou úklonou, "dostávám přikázání od profouse z Velkého hrádku."
"A ten ti nařídil," pravil Charron tuze rozzlobeně a světlé oči mu blýskaly, "že máš špehovat prvního úředníka pařížského? Ty vrchní špehýři," pokračoval, přistupuje blíže k němu a mávaje svou krátkou pikou, "mám tu před domem dvacet městských střelců a budeš-li otálet a neposlouchat mě, dám jim přikázání, aby tě jali a vypráskali jako malého kluka. Ihned odejdi! A na neshledanou, přítelíčku!"
Po těchto slovech, když strážmistr stále váhal, dvě Charronovy modré haleny přistoupily k bílé kazajce s tak očividnou chutí shodit ji ze schodů, že ta kazajka otočila na čtyráku a s hřebínkem tak spadlým, jako předtím vztyčeným, zmizela co zajíc v křoví.
"Ach, pane starší cechu kupeckého!" pravil pan z La Place, "jak jsem vám vděčen, že jste přivedl k rozumu toho špatného člověka, neboť jeho bílé kazajky se zde oddávaly neslýchanému násilí, bily moje lidi a všechno drancovaly."
"Jakže? I drancování?" pravil Charron zvedaje obočí, "já tu spravím pořádek, prve než odejdu. Příteli, rád bych vás nyní odvedl do bezpečí, jenže není to možné: znamenalo by to neuposlechnout přikázání krále, který chce, abyste zůstal zavřen ve svém domě, patrně proto, abyste zde byl vyslechnut o hospodaření s penězi Věci. Avšak na oplátku mohu odvést vaši rodinu do bezpečí před výstřelky davu buď k sobě do radničního domu nebo k Bironovi do Arzenálu."
"Ach, pane Charrone!" pravil pan z La Place tiskna mu usilovně obě ruce, "budu vám za to nekonečně vděčen až na onen svět, opustím-li tento. Já sám, bude-li moje rodina v bezpečí pod ochranou vaší nebo Bironovou, budu zde vyčkávat rozkazu svého panovníka, aniž se pokusím utéci, k čemuž se vám zavazuji slavnostní přísahou."
Při slově přísaha Charron pozvedl obočí, jako by chtěl povědět, že to od něho nežádá, avšak pohlédnuv kradmo na své modré haleny, které jevily jistý podiv nad tím přátelským rozmlouváním s hugenotským předákem, raději byl zticha. A když se znovu objevila rodina pana z La Place, uspíšil loučení, které bylo drásavé, báli se ti ubozí lidé zcela přirozeně toho nejhoršího pro hlavu rodiny v domě setrvávající, třebas je Charron ve svém milosrdenství ujišťoval o opaku řka, že král vydal přikázání, aby popravy všude přestaly: což bylo pravda ráno, jak jsem se dověděl později, leč nyní už nikoliv, protože z Louvru přišel příkaz opačný.
Prve než Charron odešel, nařídil svým modrým halenám, aby vyhodily z domu čtyři bílé kazajky strážmistrovy a strážmistra samotného. Což ony učinily s neobyčejnou přičinlivostí a neobešlo se to bez ran a boulí, jak jsem viděl z okna knihovny, odkud jsem se vykláněl na ulici s panem z La Place, který chtěl popatřit na odchod své rodiny, přičemž mu slzy stékaly po tvářích, avšak slova nepronesl.
Slyšel jsem, jak Charron nařídil Florině, aby uzamkla dům. Když to bylo učiněno, postavil před dům (a nikoliv dovnitř do domu) šest svých městských strážců a zbytku nařídil - bylo to sotva patnáct mužů - aby těsně obklopil zajatce nebo ty, které takto na oko jmenoval, sám pak se postavil v čelo a nařídil odchod, přičemž modré haleny kráčely po obou stranách "zajatců" v úzce sevřené řadě a s napřaženými píkami, poněvadž dav se za nimi rozběhl a tvořil jim hněvivý doprovod, řval, ječel, napřahoval pěsti, zběsile nadával a povykoval, až uši zaléhaly: "Bijte! Bijte! Hr na Věc! Na Paní Věc!"
"Pane z La Place," pravil jsem, když odbočili za roh ulice, "vaši nejbližší vás, pravda, opouštějí, ale alespoň odcházejí do bezpečí. čas utíká. Měl byste dbát o bezpečí svoje a bez meškání uprchnout. Nebude trvat dlouho a vrátí se bílé kazajky, bude jich přesila a vyženou opět modré haleny. A můžete-li se spolehnout na profouse z Velkého hrádku stejně co na pana Charrona?"
"Ach, nikoliv!" pravil prezident La Place, "Sennecay je sic tuze zbožný, je to však plaz v trávě a nepřeje mi nic dobrého, tím jsem si jist. Jenomže, pane ze Sioraku, já z domu uprchnout nemohu. Zavázal jsem se slavnostní přísahou prvnímu pařížskému úředníku."
"Tu přísahu od vás pan Charron vůbec nepožadovala zdálo se mi, že litoval, když jste ji pronesl."
"Nicméně jsem ji učinil," pravil pan z La Place s hlavou vzpřímenou a s desaterem přikázání vytištěným na strohé tváři. "Vyčkám zde tedy rozkazů krále, který mě zná co svého vždy věrného a oddaného služebníka, a nebude chtít vydat mě noži mých tajných nepřátel."
"Jakže?" Pravil jsem, "vy je znáte?"

"Jeden z nich, který je stejně co já úředníkem soudního dvora, byl by v sedmém nebi, kdybych byl zmordován, neboť odedávna baží po mém prezidentském birýtu."
Ach, může-li kdo zosnovat smrt spolupracovníka jen proto, aby si nasadil jeho presidentský birýt z černého aksamitu a se zlatým proužkem?
"A jak se nazývá tento dobrý přítel?"
"Nully," pravil pan z La Place s kratičkým pousmáním, "genitiv od nullus; a že od nuly pochází, to nepopírám."
"Domníváte se, pane, že Sennecay by se mohl za peníze propůjčit záměrům Nullyho?"
"To je pohříchu možné, Sennecay je zvyklý, pokud jsem slyšel, brát peníze na všech stranách."
"Inu vidíte," zvolal jsem, "není-li to pošetilost, pane z La Place, zde setrvávat?"
Avšak zbytečně jsem se namáhal. Nechtěl upustit od věrnosti danému slovu, byť jsem ho prosil co nejnaléhavěji (Giacomi se rovněž ke mně připojil), a jak soudím, mělo to hlubokou příčinu: pan z La Place měl pocit, že zbaví-li života jeho, neuloupí život jeho nejbližším.
"Pane," pravil s úsměvem, který, třebas zarmoucený, jevil jistou klidnou mírnost, jež už nebyla z tohoto světa, "nezapomeňte sám využít rady, kterou mi dáváte, a uchylte se do bezpečí bez přílišného prodlévání, vy i vaši druhové. Vyjděte po tajných schodech, osedlejte mé koně a bez meškání odjeďte! Mohu-li vás nicméně požádat, abyste zavedl Florinu do ulice Velkých augustiniánů k její rodné sestřenici, která jí snad poskytne útočiště?"
Domluvil, když jsme uslyšeli velký hluk na ulici, a vyklonivše se z oken, spatřili jsme dobrých čtyřicet bílých kazajek, a tito zbrojnoši nejprv vyhnali - a přitom polaskali rukojeťmi svých halaparten - půl tuctu modrých halen, které byl prezident Charron ponechal před našimi dveřmi, a na ony dveře vzápětí jakýsi po zuby ozbrojený hejtman nadmíru hrubě zabušil.
"To je Sennecay," pravil pan z La Place a zbledl, leč tvář měl tuze klidnou, "a s ním tři nebo čtyři nejzavilejší čtvrtníci. Florino, jdi otevřít, poté je předběhni, rychle se navrať, vklouzni sem do této komnatky a setrvej tam, dokud tě tihle pánové neodvedou do bezpečí."
To řka ukázal nám prstem na tajné točité schodiště, a když jsem ho pevně objal, vstoupil jsem na ně, ponechávaje ho samotného, moji druhové vešli pak za mnou s hlavami skloněnými a všem nám prudce bušilo srdce z toho, co se bude dít, byli jsme od té scény odděleni toliko dubovou výplní, k níž jsem opět přiložil oko.
První vešel rozhodným krokem Sennecay, po zuby vyzbrojený, s mečem v ruce a se štítem na paži, jako by se hodlal čacky vrhnout do boje za prudkého svištění kopí a nikoli vniknout do mírumilovné knihovny osoby soudcovského stavu, samotné a bezbranné.
Velký profous byl po celý život za cenu nemalé ohebnosti páteře vykonavatelem podlých skutků Louvru, což mu vymodelovalo tvář, v níž se ukrutnost spojila v potměšilou domácnost s lišáctvím, černé oči, ač patolízalské a jakoby neklidné, se mu koulely v důlcích co malé divoké šelmy, tenké rty, sevřené a bezbarvé, byly jakoby zapadlé a zevnitř sžírané jeho pudy a tvář byla všecka poseta červenými a hnisavými boláčky, jako by se jeho svědomí pokoušelo vytlačit hnis, jejž vylučovalo.
Za ním vešli tři chlapi s pozlacenými nákrčníky hejtmanů, které byl pan z La Place označil za nejzběsilejší čtvrtníky, a po mém soudu byly to spíše líté šelmy než lidské bytosti, majíce jejich vzhled i čenichy i pach, jeden z nich pak rozpřahoval nahé paže celé poskvrněné krví, jako by si kladl za čest, může-li takto dávat najevo, jakou účast bral v posledních dvou dnech na těch jatkách hugenotů.
"Pane," pravil Sennecay, aniž oslovil pana z La Place prezidentským titulem a aniž na něj pohlédl, jeho neuvěřitelně falešné oči bloudily po knihovně, avšak na ničem nespočinuly, "mám výslovné přikázání od krále, abych vás dovedl do Louvru."
"Do Louvru, pane velký profousi!" zvolal pan z La Place. "Do Louvru uprostřed rebelie! Obec se na všech stranách srotila a řve na smrt! Ani uprostřed vašich střelců s napřaženými píkami nedojdu tam živ!"
"Zaručuji vám opak," pravil Sennecay, stále však nechtěl nebo snad nemohl spočinout na něm zrakem, který bez ustání bloudil po světnici. "Dám vám pro vaši bezpečnost jednoho pařížského hejtmana, který je obci dobře znám a doprovodí vás."
"A kterého?" pravil pan z La Place.
"Zde přítomného pana Pezoua."
Načež Pezou, obr s mrkvově červenými vlasy a vybledlýma očima, vypnul vpřed svůj břich a připažil pěsti ke kyčlím, nadýmaje se co páv.
"Pezou!" zvolal pan z La Place, s hrůzou na něj pohlížeje. "Pezou, pravím mu to zpříma do tváře, je vyhlášený co nejkrutější ze všech čtvrtníků! Pane profousi, nemohl jste učinit horší volbu! Nevidíte, jak se pan Pezou nafukuje, že má ruce zmáchané v krvi našich lidí?"
"Zajisté, chlubím se tím," pravil Pezou a bezbarvé řasy mu mrkaly na vybledlých očích. "Složil jsem přísahu blahoslavené Panně, že si tyhle ruce neumeju. Arci, a že budu s nima jíst a spát, ztvrdlýma takto zaschlou krví! Dokud neskončí tento svátek a nebude zhuben poslední kacíř v Paříži!"
"Pane," pravil další čtvrtník výsměšně, " je rozumné pustit žilou, trpí-li tělo nějakou nepravidelností. Tak je tomu i se státem, který nemálo trpěl vaším morovým kacířstvím. A ostatně je správné, co byl pravil a vyhlásil pan z Tavannes za jitřní zory o svatém Bartoloměji. Pouštějte žilou, pravil projížděje na koni po ulicích, pouštějte žilou, přátelé. Pouštění žilou je stejně dobré v srpnu jako v květnu!"
To slyše Pezou zamrkal bledýma očima, pokýval hlavou a všecek rozjařen opakoval: "Pouštění žilou je stejně dobré v srpnu jako v květnu!"
A ať už kouzlem této podivuhodné věty či nikoliv, všichni tři čtvrtníci na sebe koutkem oka pohlédli a počali se náhle chechtat, až se za břicha popadali; toto veselí však uvedlo do rozpaků Sennecaye, který, jsa ve svém ďábelství

pokrytečtější, jednal se svým svědomím více v rukavičkách.
"Pane profousi," zvolal pan z La Place, "slyšel jste to! Chcete mě svěřit do takovýchto rukou! Pane profousi, žádám vás a snažně prosím, abyste mě vedl do Louvru vy sám a pod osobní odpovědností!"
"Pane," pravil Sennecay s pohledem falešným a s tváří odvrácenou, "omluvte mě. Jsem zaneprázdněn jinými věcmi. Nemohu jít s vámi dále než padesát kroků. Pezou vás povede po zbytek cesty."
"Jste tedy oddán se mnou, pane!" pravil Pezou a hrubě se chechtal, "a přisámbůh, nebudete toho litovat!"
"Ach, pane velký profousi," pravil pan z La Place zajíkavým hlasem, "to je zrada! To je proradnost! Nepůjdu s tímto vražedníkem. Odmítám to!"
Sennecay se při těchto slovech tuze zamračil a nejprv beze slova odešel ke dveřím knihovny, ty pak otevřel, povolal k sobě půl tuctu bílých kazajek.
"Pane," pravil k panu z La Place, vzpamatoval se, leč opět na něj nepohlédnul, "už je toho dosti bouřit se a rebelovat proti velkému profousovi. Mluvím-li jménem panovníka, chci, aby mě bylo uposlechnuto. Nepodvolíte-li se z vlastní vůle přikázání králově, dám vás odvézt k jeho vznešené osobě na káře s rukama a nohama spoutanýma."
"Pane," pravil pan z La Place po krátkém čase rozmýšlení, "ušetřím vás této nejzazší bezectnosti. Příliš by poranila vaše svědomí."
To pravil a uchopil svou pláštěnku (bez níž by žádná osoba jeho hodnosti nevyšla v Paříži na ulici, ani v srpnu), přehodil si ji přes ramena a s tváří tuze bledou, leč klidnou a zachmuřenou kráčel ke dveřím. Nicméně v okamžení, kdy přestupoval práh, obrátil se a aniž si ráčil povšimnout Sennecaye a těch tří čtvrtníků, vrhl dlouhý pohled na svou stolici s opěradly, na svůj stůl a svoje knihy.
Ozbrojený doprovod, jak jsem zvěděl později, ho převedl přes Malý most, přes nějž Sennecay už nešel, protože se vzdálil, jak to byl pravil, a tehdy se postavil Pezou v čelo houfu, jejž lid doprovázel řvaním na smrt, neodvažuje se však čelit píkám. Pan z La Place přešel v tomto řvoucím doprovodu polovinu Staroměstského ostrova, když však došel na roh ulice Sklenářské, Pezou nařídil střelcům, aby se zastavili. A hrstka vražedníků, které tam postavili zcela úmyslně, se tehdy zběsile vrhla na soudního prezidenta, aniž bílé kazajky cokoliv učinily, aby ji zastavily, a ubodala ho.
Já osobně soudím, že král sic neučinil nic, aby pana z La Place ochránil, také však nenařídil jeho smrt. Jinak by byl zapsán do seznamu a poslán na onen svět co tolik jiných doma ve svém obydlí ihned v neděli dne 24. za kuropění.
Sennecay podle mého mínění dohodl toto zmordování soukromě s Pezouem a Nullym, jemuž jedinému bylo ku prospěchu, poněvadž obdržev kulatý prezidentský birýt po druhé občanské válce, musel jej vrátit panu z La Place po míru saint-germainském, a toto vrácení mu drásalo srdce. Za pár mincí koupil Pezoua a za velký peníz Sennecaye, který, tuze pamětliv své dobré pověsti, převelice dbal toho, aby nebyl za toto zhubení odpověden.
Takový byl světa běh za těchto neblahých hodin. Každému bylo ponecháno na vůli, aby podřezal svého kacíře, jeden chtěl získat jeho postavení, druhý po něm dědit, jiný se mstít za urážku, další vyhrát svou při. Tak slovutný Bussy z Amboise, nekonečně se soudící se svým bratrancem hugenotem Antonínem z Clermontu o markýzství v Renelu, které mu upíral, vyhledal bratrance na úsvitu dne 24. a přistihnul ho, jak se hotoví k útěku, zkrátil soudní řízení tím, že ho probodl.

65. Odjezd z Paříže

Jakmile pan z La Place odešel se svými katany, běžel jsem, abych získal čas, zavřít dveře knihovny na závoru, protože jsem tušil, že lidé - dveře do ulice byly otevřené a dům opuštěný - vniknou dovnitř a budou prohledávat jizbu po jizbě, aby je znovu ještě vyplenili. Florina tehdy vyběhla za mnou všecka v pláči z přilehlé komnatky, já však nechtěl přivolit, aby si šla pro uzlík do své jizbičky, neboť bylo už slyšet kroky, pískání a povykování na schodech a po domě se počali hemžit lidé, jako když se myši vrhnou na sýr.
Zatáhl jsem tedy tu krasotinku do skrytého schodiště, otočil výplň, aby zapadla na své místo, a sestupovali jsme do tmy, já poslední a Fröhlich první, ten pak, když nakonec narazil na dveře, byl by je zcela jednoduše vyrazil, nebýt toho, že jsem se obával hluku a střetnutí, i vyzval jsem Miroula, aby nalezl zástrčku, což se mu povedlo, a vzápětí jsme volně prošli do stáje. A tam nám Florina ukázala za balíky sena vrátka vedoucí do ulice Sýrařské, která se nám jevila, když jsme tuze opatrně vystrčili nos, klidná a málo chodci navštěvovaná. Dovedete si představit, že jsme neztráceli čas a ihned sedlali koně, kteří byli ve stáji, strachovali jsme se, že plenitelé si na ně vzpomenou a budou je chtít rovněž uloupit, a poté co Florina nasedla dozadu na koně za Miroulem, jehož se nepustila ani o píď po všecek čas, co nasazoval uzdu své klisně, vyrazili jsme, pustili se doprava, poté znovu doprava, pak jsme se vydali ulicí Na harfě k mostu svatého Michala a odtud na levý břeh do ulice Velkých augustiniánů, kde bydlela rodná sestřenice naší komorné, tato sestřenice byla dcerou její tety, Normanďanky usedlé v Paříži a tuze hodné a dobrotivé, jak to Florina pověděla po cestě mému milému Miroulovi, ale běda, povolané loňského roku k Pánu našemu.
Běda též pro Florinu, rodná sestřenice nezdědila milosrdnou povahu po své matce a dveře, sotva se pootevřely, s hřmotem se zabouchly před plavovláskou, která hlasitě prosila, aby ji sestřenice neponechávala na ulici samotinkou a opuštěnou - a pak se v poschodí otevřelo okno a její dobrá příbuzná, nepochybně papeženka tuze zavilá, na ni vychrlila celý džber nadávek. A na velikou smůlu se při tom křiku v ulici začala otevírat další okna, z nichž stařeny a babizny u svatém nadšení provolávaly "Zabte! Nikoho neživte!" proti kacířům, i usoudil jsem, že netřeba si zde hrát na slepou bábu, nechceme-li mít v krátkosti na hřbetě celou farnost.
Pustili jsme se tudíž do klusu a projížděli v řadě jeden za druhým ulicemi a uličkami, aniž jsme se snažili z nich vymotat, i octli jsme se nakonec v ulici Pod vysokým loubím, jež byla klidná, a zde jsme se zastavili, Florina vyplakávajíc všechny slzy svého sličného těla s tvářičkou zabořenou do Miroulových zad a svírajíc zezadu oběma rukama jeho hruď.
"Florino," pravil jsem a postavil se s koněm vedle svého šlechetného služebníka, "nemáš-li jiného příbuzného?"

"Žel nikoliv, pane," pravila, "Pán k sobě povolal oba rodiče i mou dobrou tetu. Ach, pane! Co si nyní počnu? Kam se vrtnu? Celou mou rodinou byli můj pán a paní."
"Urozený pane," pravil Miroul, "cožpak můžeme ponechat tu chuderu na ulici v tomto nevraživém městě a vydat ji takto noži vražedníků či ještě něčemu horšímu? Račte dovolit, aby šla s námi a spojila svou sudbu s naší."
"Ach, Miroule!" zvolala Florina, přestala náhle plakat a přitiskla se k Miroulovi tolik, že byste mezi nimi špendlík neprotáhli.
"Miroule," odvětil jsem tuze váhavě, "taková děvečka se nedá jen tak zastrčit do rukávu, jsme-li na útěku."
Jenže Miroul na mě hleděl dvojbarevnýma očima tuze vážně a prosebně - on, který byl obvykle tak rozverný … , i poznal jsem, že se nepouští do tohoto dobrodružství nazdařbůh, nýbrž z ušlechtilého a upřímného srdce. Vrhl jsem tehdy pohled na Giacomiho a uhlídal podle jeho úsměvu, že i on zde větří vůni něžné náklonnosti a nikoli pouhý chtíč. A přesto, přemýšlel jsem, zatahovat do útěku takovou dívenku! Doprostřed tolika nebezpečenství! A jakou zhoubou mohla by být pro nás, jsouc nejslabším článkem našeho řetězu, neumějíc ani jezdit na koni, ani utíkat, ani se bít, něžné břímě pro Miroula, ale přec jen břímě, zdržování, zpomalování … Jak však odmítnout tu službu Miroulovi, který mi tolikráte zachránil život, a na druhé straně i panu z La Place jsem slíbil, že odvedu jeho služebnou do bezpečí, a kam s ní nyní, když ji vlastní sestřenice odmítla?
Nechtěje ani nemoha rozetnout tu otázku v této naléhavé chvíli, rozhodl jsem se, že nerozhodnu nic, i pravil jsem s úsměvem svému šlechetnému sluhovi:
"Nejprv se dostaňme skrze brány. Poté uvidíme."
Načež opět Miroul se na mě usmál s takovou vděčností a radostnosti, až jsem byl dojat.
"Vzhůru!" pravil jsem, "podívejme se, můžeme-li zdolat hradby tohoto ukrutného města a dostat se z této bryndy!" Ale Miroul tentokráte opomněl nás vést, jeho duch byl zaměstnán jinde, i jeli jsme přímo ulicí Pod vysokým loubím a narazili jsme zbrkle nosem na klášter františkánů, kde jsme se znenadání octli zabředlí vprostřed převeliké tlačenice ječících a řvoucích ženštin, které vlekly do kostela hugenotské dámy, aby je bez okolků obrátily na pravou víru. Naši koně nemohli v této vřavě postoupit ani o délku kopyta, i byli jsme nuceni přihlížet tomuto prapodivnému divadlu. Velká vrata františkánského kostela byla široce rozevřená a na hlavním oltáři štědře osvětleném velikými svícny zářila ona modla, kterou papeženci zvou svátost oltářní a před níž ty lítice chtěly, aby nešťastnice padly na tvář a odpřísáhly - některé (a najmě ty, které držely v náručí malé děti) se podrobily a zřekly víry; nejspíše soudím proto, aby ochránily svoje potomky před smrtí nebo utrpením, jiné bez váhání odmítly, ty pak byly chopeny za vlasy, zasypány posměšky a plivanci, svlečeny a odtaženy k podstavci sochy svatého Ludvíka krále (která se tyčí mezi dvěma velkými chrámovými portály), kde je ty zaslepené hrozny farních čarodějnic, řvoucích, ječících a mečících, až krev stydla, tloukly, škrabaly a kopaly, a jak jsem viděl, ponechaly ty mučednice jejich kacířství teprve tehdy, když je pokládaly za mrtvé.
Dovedete si představit, s jakým zděšením přihlížela nebohá Florina této podívané, vidouc se na místě těch nešťastnic drásána těmito babiznami, i rozhodla se nakonec skrýt svou zbledlou tvář na zádech Miroulových co kuřátko pod křídly kvočny, a můj šlechetný sluha skřípal zuby a hnědé oko měl daleko rozhněvanější než oko modré.
"Klid, Miroule," pravil jsem, "ovládej se! Dostaňme se nejprv z tohoto bzučícího roje!"
Rozhodl jsem se, že všichni čtyři vycouváme s koňmi zpátky, jejich široké zadky nám rozrážely cestu a nám se podařilo vyprostit z klubka těch ječících dračic a dostat se do ulice Paví. Odtud jsme dojeli do ulice Ostruhové, která byla klidná, a do ulice Obloukové , která byla klidná už méně, poněvadž v okamžení, kdy jsme do ní vjeli, projížděl jí za nemalého hřmotu a povyku na chodnících cestovní kočár se záclonkami na dvířkách nikoliv bez příčiny těsně zatažených, tento kočár byl krom toho doprovázen nejméně třiceti jezdci, některými v kabátcích a pláštěnkách, jinými v přilbicích a krunýřích, všichni však třímali v rukou meč nebo nabitou bambitku. A jakkoliv tito jezdci měli takřka všichni na klobouku lotrinský kříž a na čabrakách koní guisovské erby, dalo jim nemalou práci udržovat na uzdě lůzu, která tušila, že tu odnímají jejímu noži nějakého významného hugenota (jak učinil v těchto dnech vévoda z Guise mnohokráte z jakési předstírané velkodušnosti, třebas byl první, kdo dal popud ke krveprolévání), a běhala z jedné strany kočáru na druhou, řvouc "Do zbraně! Hr na Věc! Na Paní Věc!" přičemž mnozí takřka vbíhali pod koňská kopyta a málo na ně platily rány na plocho, které jim lidé z doprovodu přes ramena rozdávali.
Ach, čtenáři! mžikem oka jsem uhlídal svoji čáku! Nepochybuje, že tento vlnící se drak hodlá přejít padací most u brány Buccyské, osedlal jsem si jeho ohon, křičel "Ať žije Guise!", mrkaje na své druhy, v klusu jsem se k němu zařadil a k nemalému štěstí sluhy hlídajícího zavazadla, který klusal co poslední a beze zbraně, dojel jsem k němu právě včas, abych ho zbavil několika ničemů a pouličních rváčů, kteří, nebýt mne, by ho bývali shodili ze sedla. Vida, že je takto ochráněn a znenadání obklopen čtyřmi statnými chlapíky, kteří se oháněli mečem na plocho a jeden z nich palicí (Fröhlich s ní točil jako lehoučkým proutkem), sluha hlídající zavazadla, sdostatek starý a s tváří poctivou a dobrotivou, mi srdečně poděkoval, leč nemohl povědět více, dav na nás házel kameny a rozvášněné babizny na nás z oken vrhaly košťály a kousky cihel, některé dokonce bezbožně vlastní květináče, a těmto předmětům jsme se vyhýbali velice obtížně, starý sluha byl nakonec tak přesně zasažen vysloužilým pekáčem, že bez mé pomocné ruky by býval vypadl ze třmenů.
Díky Bohu, kočár nyní vjížděl na padací most, třebas ještě z veliké blízkostí tísněn příbojem sroceného davu, přičemž ti odbojníci kamenovali i doprovod, i kočár, i stráž na mostě, která si přála být tisíc mil odtud a raději nebyla příliš zvědavá, důvěřujíc guisovským erbům na čabrakách, nicméně jeden střelec napřáhl svou píku a otázal se, když jsme my projížděli:
"Ke komu patří tihle?"
"K paní z Belesbatu," pravil starý sluha střežící zavazadla. "Jedeme do Étampes."
"Mordié!" pravil jiný střelec, "tihle k nim nepatří! Nemají na sobě livreje!"
"Patří k nám!" pravil sluha. "Najali jsme je včera, mají statné paže a dobré meče."

"O tom nepochybuji," pravil ten první, vrhaje na nás pohled a vida nás tak zdivočelé.
Což řka zvedl píku, aby nám uvolnil cestu, měl on i jeho modré kazajky ostatně tuze práce, aby udrželi dav, který nás chtěl pronásledovat a honit co vlčí smečka až na Svatogermainské předměstí. U všech rohatých! Ponechali jsme za sebou ty krvelačné povaleče, kteří se pustili do křížku s hlídkou, a naši oři bleskem uháněli, cvakali kopyty do dláždění a mžikem dohonili doprovod, i byli jsme.tuze rádi, že jsme spolu s ním projeli mýtnicí u Červeného kříže, kde po pravdě řečeno prohlíželi jmenovitě lidi z vesnic a jiné prodavače potravin, zvyklé projíždět tudy z příčiny zásobování Paříže. Převelice jsem děkoval starému sluhovi, který byl nemálo spokojen ve svém svědomí, že mi mohl také prokázat službu, a tak bez váhání odmítl můj obolus řka, že nebýt mne, ležel by nyní mrtev na dláždění Obloukové ulice podřezán chátrou a obrán o své statky pozemské; tuší prý, že máme své příčiny, proč se chceme živou mocí dostat Paříže, ale pokládá nás prý za lidi příliš poctivé, aby se na nás na to vyptával.
"Příteli," pravil jsem, "smím se tě otázat, kdo je ta paní z Belesbatu, kterou doprovázíte do Étampes?"
"To vy nevíte?" pravil zcela po pařížsku, zvedaje obočí. "Je to jediná dcera Michala z Hospitalu, a toho pána, ač je katolík, lid nenávidí stejně co kacíře, poněvadž nadmíru podporoval hugenoty, když byl kancléřem. A vy, pane," pravil, vkládaje do své otázky jistý jemnocit a do svého hlasu jistou zdrženlivost, "vy jedete také do Étampes?"
"Nikoliv, my zůstáváme v Saint-Cloudu, máme tam dobré přátele."
Sluha opatrující zavazadla se mi jevil tuze spokojený, že se s ním tak brzy rozloučíme, neboť si tuším činil starosti, když se někteří jezdci ozbrojeného doprovodu obraceli v sedlech, hledíce na nás pohledem podezíravým tou měrou, že by se nás bývali možná dotázali na heslo, kdyby měli čas se zastavit a nemuseli doprovázet kočár.
Posléze se objevily první mlýny saint-cloudské, vesele otáčející modrými křídly v příjemném večerním vánku, a když jsme přejeli přes řeku Seinu, na kterou jsem při přejíždění hleděl s mrazením po všech údech, kočár musel jet krokem po příkré cestě do vesnice, kde jsem upřímně potřásl pravicí starému sluhovi od zavazadel a usmívaje se na něho očima - tento úsměv mi oplatil mlčky, leč z plna srdce - zastavil jsem koně před kostelem a rozhlížeje se kolem sebe, spatřil jsem jednoho z těch malých kloučků v livreji, okounějícího s nosem vzhůru a s tváří tuze čilou; v pařížské mluvě se jim říká "skoč tam", poněvadž jejich pán je neustále posílá něco vyřídit.
"Dostaneš sold, mládenče," pravil jsem, "dovedeš-li nás do domu pana z Quéribusu."
"Skoč tam" si dal na čas, aby si to rozmyslel a aby si nás jednoho po druhém tuze zvědavě prohlédl. Bezpochyby pak nenalezl přílišné zalíbení v našich neřádských a zaprášených oděních a v našich špinavě zarostlých tvářích, i vyskočil k chrámové předsíni a s jednou nohou připravenou k ústupu, aby nám nebyl na ráně, pravil:
"Nevím, pane. Nerad bych dostal na zadek za svoji neopatrnost. Co žádáte po panu z Quéribusu?"
"Já jsem Petr ze Sioraku," pravil jsem.
"Petr ze Sioraku!" zvolal "skoč tam" a tvář posetá pihami se mu rozjasnila, "Železná ulice! U mistra Recroche? Ech, pane! Já vám tam nesl lístek! Urozený pane, račte mi podat ruku a pomozte mi do třmenu: půjde nám to rychleji, sednu-li si za vás na koně, než kdybych před vámi běžel pěšky!"
Stačilo, aby se ten kluk toliko objevil: jeho livrej byla šiboletem, který nám otevřel opevněnou bránu sídla, což byl jakýs hrádek se zdmi nadmíru vysokými, řečená brána byla zesílena pevnou mříží a já s potěšením naslouchal, jak se za námi se železným skřípěním zavřela. Čtenáři, prosím tě, nediv se. Je dozajista možné, že pro tebe kdo praví mříž, praví žalář, ale pro mě v mé danosti bylo to přístřeší bezpečné a hájené a takřka už Mespech, moje krásné hnízdo s cimbuřími, klín Barberinin! Věřil bys, že v Paříži, štván z jedné ulice do druhé tím ukrutným pronásledováním, byl bych s chuti požádal o útočiště ve lví kleci! Neříkám, že ta dravá šelma by ráda snášela delší čas moji společnost, leč mříže její klece by mě aspoň ochránily před lidmi.
"Urozený pane," pravil malý sloužící a svraštil nosík posetý pihami, "račte sečkat zde. Jdu vás ohlásit pánovi."
Což pravil, vylétl lehce co ptáče po schodech a zmizel. Hleděl jsem na své druhy a oni hleděli na mě, aniž jsme mohli či chtěli vypravit ze sebe slovo, jsouce takřka umrlí hladem, žízní i únavou a majíce rozum jakoby zpitomělý a omámený hrůzami, jimiž se byl nasytil náš zrak. A navíc jsme nemohli uvěřit tomu nenadálému bezpečí a báli se, že v nejbližší minutě zazní znovu halali a zažene nás na útěk.

66. Mezi přáteli a v bezpečí

Náhle cvakly dveře a po stupních vnějšího schodiště k nám sbíhal Quéribus, napomádovaný, navoněný, s prsteny na rukou a s perlou lesknoucí se v pravém uchu, skvělý ve svém žlutém saténovém kabátci, načesaný a s loknami nakadeřenými, s hladkou tváří zářící velikým přátelstvím, jakkoliv tak málo potěšený mým vzezřením, že by se za celé království neodvážil sevřít mě v náručí.
"Ach, Petře," pravil, "bratře můj! Mé druhé já! Jak to vyhlížíte! Na moje svědomí! Zaneřáděný! Zablácený! Zkrvavený! Ale díky Bohu, jste živý, jste vskutku živý!" pokračoval a rozpřáhl se, aby mě mocně objal (avšak nedokázal se k tomu odhodlat, protože můj pach záhy odrazil jeho nadšení). "Maestro Giacomi," pravil, couvaje před námi, "jsem vaším sloužícím. Miroule, šlechetný služebníku, přeji ti dobrý den. Petře, tihle dva patří k vašemu doprovodu?"
"Tak jest."
"Buďte vítáni, obře a plavovlasá dívčino," pravil s půvabným pohybem ruky ověšené prsteny. "Ach, Petře!" pokračoval stále kus od nás a směje se náhle z plna hrdla, " na mé svědomí, vy ale smrdíte! To je na umření! Chcete-li se vykoupat?"
"A najíst se, pro smilování, najíst se a napít!"
"Přisámbůh! To všechno budete mít a ještě více!" zvolal Quéribus a hlas mu vzlétl do vysokých tónů. "Hola! Kádě! Zavolejte služebné! Nechť ohřejí vodu! Ať každá vyhřebelcuje jednoho z nich! A nechť je připravena modrá jizba pro pana ze Sioraku!"
"Ach, barone!" pravil jsem, "tisíceré díky a poděkování! Ale zůstat tu nemohu. Jakmile si trochu oddechnu, tryskem

odcválám do Montfortu, činím si takové starosti o Samsona, že už na nic jiného nemyslím."
"Pusťte ty starosti z hlavy. Gertruda na vše pamatovala."
"Jakže? Ona tu není?"
"Ach, bratře, vy ji podceňujete!" rozesmál se Quéribus. "Třebas tolik smrdíte, už by vás držela v náručí, které," významně na mě pohlédl, " je tak štědré jako její srdce! Bůh ji opatruj! Jakmile uslyšela o mordování v Paříži, rozjela se do Montfortu, aby zabránila vašemu spanilému Samsonovi vyrazit vám do Paříže na pomoc."
"A on by to určitě učinil," zvolal jsem. "A jak ho odvrátila od toho krásného záměru?"
"Ujištěním, že jste živ a zdráv u mne."
"Ach!" zvolal jsem. "Dobrá Gertruda! Toto je šlechetná lež, která jí vynese více odpustků než deset poutí do Říma!"
"Máme-li za to, že Pán je náboženství obnoveného!" pravil Quéribus se smíchem, který mi připomněl, že církve mají proň tak nepatrnou důležitost co perla visící na jeho jemném uchu. Hromské dílo! Jakkoliv tento skepticismus zpočátku moje hugenotské nitro maličko popuzoval, po tom všem, co jsem byl viděl a zažil v Paříži, připadal mi zdaleka neškodnější než horlivost.
Chtěl bych býval odjet hned nazítří, leč Quéribus to nedovolil, chtěje nejprve vyzvědět, jaká nebezpečenství by nás mohla potkat cestou do rodného Périgordska. Odcválal do Paříže se silným doprovodem, poněvadž obecný lid páchal všude nekonečné výstřelky, a zajel se poohlédnout po Louvru s ušima bystře nastraženýma. Přijel zpět se zprávami pro mě tuze poplašnými. Jatka v hlavním městě pokračovala, byť ne tak zjevně, zbylo už méně lidí k zmordování. Co se tkne Navarrského a Condého, králem vyzvaných, aby si vybrali mezi mší a smrtí, ti byli vlastně vězni ve svých komnatách, jejich budoucnost byla nejistá a jejich ozbrojené stráže rozpuštěné. A hlavně: do provincií se rozběhly královy příkazy, ještě že po sobě jdoucí a navzájem si protiřečící, nařizující mordování kacířů bez nejmenšího smilování, tato přikázání byla uposlechnuta či neuposlechnuta podle toho, jak slitovnou či nelítostnou povahu měli guvernéři a senešálové.
Quéribus se navrátil z Louvru vybaven původním glejtem (který mi ukázal), znějícím na jeho jméno a jméno jeho mladšího bratra, a ten glejt jim vymiňoval volný průchod po velkých cestách i po městech a městysích království až do jejich vzdáleného kastelánství v kraji carcassonském.
"Vy máte mladšího bratra?" pravil jsem udiven, že mi o něm nikdy nepověděl.
"Tady stojí," pravil a položil mi obě ruce na ramena. "Není-li podoba mezi ním a mnou zjevná? On je náčrtek, jak jste byl kdysi tak dobře pověděl, a já hotová kresba!"
"Až na to, že jsem-li mladší, náčrtek následoval po kresbě, místo aby jí předcházel."
"Ach, Sioraku," pravil se smíchem, "náčrtek má více vtipu než kresba!"
"Nevím, má-li i tolik srdce," pravil jsem a měl slzy na krajíčku. "Příteli! Připravujete si takové nesnáze, vydání a nebezpečí, chcete-li mě doprovodit do mého Périgordska!"
"Petře! Je přece třeba, abych se nyní v létě poohlédl po svém kastelánství, chci-li z něho těžit peníze. Jinak by mě okrádali. A cestou skrze Sarlatsko budu moci pohodlně navštívit svého bratrance Puymartina, který, pokud jste mi pověděl, ač katolík, je dobrým přítelem vašeho otce."
Když Fröhlich téhož večera slyšel z mých úst, že tělesná stráž jeho krále Navarrského byla rozpuštěna, myslel jsem, že omdlí, protože se kojil nadějí, že až skončí to mordování, oblékne znovu svoji žlutočervenou livrej.
" Ach!" pravil, "proč Pán neráčil dopustit, abych byl zhuben, poněvadž jsem nyní neužitečný a bez práce? Kdo od nynějška zaměstná v tomto království hugenotského vojáka?"
"Můj otec," pravil jsem, "který je baronem na Mespechu, byl hejtmanem ve vojsku královském a bojoval u Cérisoles a u Calais."
" Ach! Hejtman!" pravil Fröhlich, který považoval titul barona za nicotný, nebyl-li dobyt zbraněmi.
"Urozený pane," pravil Miroul, když můj dobrý bernský Švýcar vyběhl tuze potěšený z mé jizby, "neunáhlil jste se příliš, když jste mu zaručil zaměstnání na Mespechu, kde jsou páni tak šetrní na svoje denárky?"
"Myslím právě naopak," pravil jsem, "pobratimstvo rádo zaměstná toho mladého halamu z hor. Slýchal jsem od nich nejednou, že naši lidé začínají stárnout a slábnout."
"To je pravda," pravil Miroul a tvářil se jakoby nic, což mi nasadilo veš do kožichu, "naše chasa stárne. Hlavně ženské. Maligouová krom svého vaření nedělá nic. Barberina je dobrá toliko k tomu, aby se mazlila s vaší sestřičkou Kateřinou. A co se tkne mladých, Frantina kojí svého levobočka. Gavašetka čeká svého. Zbývá Alazais, která má sílu co dva chlapi, leč nemůže všechno zastat v tom velikém sídle."
"Jakpak to, Miroule," zvedl jsem obočí, "nevěděl jsem, že se tak staráš o práce v domácnosti, což není záležitostí mužskou, pokud vím."
"Urozený pane," pravil Miroul a modré oko měl nevinnější hnědého, "jak se nemám starat o mespechskou domácnost, mám-li ke kastelánství takovou příchylnost? A není-li známo, že práce na hradě se nevykonává náležitě, poněvadž chybějí ženské ruce?"
"Ach, Miroule," smál jsem se, "kdybych byl tolik lišácký co ty, tvářil bych se, že nerozumím, k čemu a nač ty dlouhé řeči."
"Urozený pane, vy víte, oč jde!" zvolal Miroul s úsměvem napolo výsměšným, napolo nejistým.
"Tolik a tak dobře, Miroule, že se táži, jak bys mohl vést krom svého koně i koně nákladního, maje za sebou posazenu ještě jednu osobu."
"Ach, pane!" zvolal Miroul červenaje se a jeho modré oko jiskřilo přemírou štěstí, "ta osoba umí jezdit na koni. A v Montfortu přibudou k těmto čtyřem koním ještě čtyři další."
"Nicméně," pravil jsem, chtěje ho maličko natahovat na skřipec, "co si počneme, nebude-li pobratimstvo chtít zaměstnat nadbytečnou služebnou?"
"Urozený pane," pravil hbitě Miroul, "budete moci platit ji sám: jste bohatý."

"Ach, Miroule, netrop si ze mne šašky!"
"Ó nikoliv!"
A snímaje z opasku naditý míšek, můj šlechetný sluha pravil s tváří nesmírně pyšnou:
"Toto, urozený pane, je váček toho vousatého ukrutníka, který probodl ono nebohé pachole poté, co jste je byl odkoupil. Po pravdě řečeno byl tak těžký, že jsem za toho dlouhého pronásledování mnohdy byl v pokušení ho zahodit, avšak neučinil jsem to, a dobře tak. Však se podívejte."
To řka rozvázal provázky, přikročil ke stolu a vysypal nekonečně pomalu a jemně obsah té brašny. Ach, čtenáři! Těch několik zlaťáků, které tam měl, bylo toliko sprostným olovem ve srovnání s démanty, perlami, rubíny, smaragdy a ostatními drahokamy, které zářily tisícerými nádhernými odlesky na začernalém a hladkém dubovém stole, některé z nich - myslím z těch démantů - byly tak obrovské, že jsem do té chvíle podobné nespatřil, a skvěle vybroušené. Bylo zřejmé, že ten vousatý ukrutník vyloupil bohatého klenotníka, a kterého - jak to proboha vědět? Všichni ti ze Směnárenského mostu, třebas katolíci, byli zhubeni a shozeni z oken.
Pro smilování! Přistoupil jsem blíže ke stolu, a když jsem zrakem obdivoval a prsty polaskal ty krásy na hromadu seskupené, které mi ve svých mihotavých barvách připomínaly vzácné a omamné drahokamy, jež magistr Sanche tloukl v moždíři, aby je pak drtil na jemný prášek a mísil se stejným množstvím medu - lék, který se v apatykářství nazývá lektvar a který je účinným prostředkem proti četným neduhům - vzal jsem z toho pokladu deset zlatých, týchž deset mincí, jež jsem byl vyplatil vražedníkovi, abych od něho vykoupil pacholátko, a zastrčil je do svého váčku.
"Urozený pane, co to činíte?" otázal se Miroul, zvedaje obočí.
"Beru si zpět svůj majetek, Miroule, zbytek patří tobě, protože je tvou zákonnou válečnou kořistí, neboť jsi byl zabil vlastním nožem netvora, který ji choval u sebe."
"Vzácný pane, vy jste mi však dal přikázání, abych ho zhubil a sebral mu váček. Byl jsem toliko paží."
"Nikoliv, kdokoli to učinil, má mít z toho užitek. To je právo válečné. Který hejtman by oklestil podíl vojákův? Krom toho, budeš-li mít jednoho dne děti, chtěl bys, aby bídně vyrůstaly v nuzné chatrči jako kdysi ty?"
Viděl jsem, jak se při této poznámce zamyslel a jak byl náhle tuze zadumaný a do sebe zahloubaný.
"Ale co s nimi učiním?" pravil nakonec.
"Co učinil Cabusse se svými vzatky od Calais, zakoupíš půdu, budeš žít z jejích plodů, oženíš se s dobrou ženou, budeš svým pánem ve vlastním domě."
"Ach, nijak by se mi nelíbila jednotvárnost venkovského života. Jako váš sluha, urozený pane, viděl jsem mnohé kraje a chce se mi vidět další."
"Miroule," pravil jsem tuze dojat, že ve své stydlivosti zakryl náklonnost ke mně touhou po dobrodružství, "nevidíš, že jsi pro mě daleko více než sluha?"
"Je-li pak ve slově ‚sluha' něco, co by bylo k necti?" pravil Miroul a hnědé oko se mu rozveselilo. "Pakliže ano, urozený pane, nazývejte mě majordomem. A budu spokojen."
"Miroule, ty si tropíš žerty!" pravil jsem a položil mu paži kolem ramenou. "Majordomus urozence, který nemá domus!"
"Domus, urozený pane?"
"Domus, domus, domui: dům."
Načež se zasmál a opakoval si to slovo a vložil si je do paměti, a v této rozmluvě nebylo nic rozhodnuto, ostatně ani se nic rozhodnout nedalo, neboť jsem věru viděl, že můj Miroul touží po dvou věcech opačných: na jedné straně, když se změnilo jeho postavení, oženit se a založit rodinu, a na druhé straně nikdy mě neopustit.

67. Cesta domů

Quéribus mě nemohl vidět ve stroji zkažené krví, i věnoval mi světle hnědý kabátec se žlutým vyvlačováním, tento kabátec, jakkoliv tuze krásný, byl nicotnější a méně skvoucí než jeho světle žlutý saténový, jak to přísluší mladšímu bratru baronovu; oblékl do své černozlaté livreje Fröhlicha a Miroula a počínal si tak dobře, že jeho majordomus - kterého on ovšem zaměstnával, protože měl velký dům v Paříži, venkovský dům v Saint-Cloudu a kastelánství v kraji carcassonském - zapůjčil Giacomimu oblek z temně modrého aksamitu, čemuž byl maestro tuze rád, nebyl totiž nepřítelem svého pozemského vzezření, což pravím, aniž z toho činím hřích, nechtěje zaměnit mrvu za břevno v oku přítelově.
A tak Quéribus a já, hrdě klusající bok po boku na vyhřebelcovaných a lesklých koních, vjeli jsme první do Montfortu ve středu dne 27. srpna měsíce o nešporách, sledováni dobrým tuctem statných chlapíků v livrejích, všichni měli v rukou meč nebo kord a bambitky v sedlových kapsách. Dovedete si představit úžas u Béqueretů, když uhlídali, jak se na ně valí tak početný houfec, který však Quéribus neprodleně poslal na hospodu; a také to objímání, jímž jsem byl náhle zahrnut a nadšeně je přijímal, nemohl se můj vřele milovaný Samson ode mne odtrhnout a já od něho, jakkoliv jsem dobře cítil, že jsem netrpěl tímto odloučením tolik co on, z čehož mě maličko hryzlo svědomí. Leč neměl jsem čas setrvávat v tomto trní a hloží, neboť paní Gertruda mě vytrhla z jeho náruče a popadla mě do své, z níž jsem se vymanil toliko proto, abych se octl v objetí její komorné, upadnuv tak ze sladké Charybdy do ještě libější Scylly.
Jen krásná Normanďanka uslyšela, že baron mě doprovází do mého rodného Périgordska, zatoužila mocí mermo vydat se rovněž na tuto cestu. Což způsobilo, že jsem se odvážil pozvat ji na Mespech, jsa si jist, že otec, ne-li strýc Sauveterre, bude v sedmém nebi, až uhlídá, jak se rozjasňují naše staré zdi jejími plavými vlasy a pestrými barvami jejího vystrojení, nemluvě o Zaře, odívající se stejně skvěle co její paní, ostatně v ničem jí neustupujíc co do krásy a vítězíc nad ní svým koketním mládím.
Nehrozilo cestou žádné nebezpečenství, že by nás měli za hugenoty, tak bylo naše putování okázalé co do hospod, lukulského hodování a všelikého utrácení, nemohla naše Gertruda projíždět městem, aniž sběhala krámy a nakoupila

pro sebe a pro Zaru krajky, brokáty a jiné trety, Quéribus pak, byť to sebe více přeháněla, ještě ji předčil v nádherymilovnosti, protože patřil k oněm papeženským dvorským švihákům a k zlaté mládeži, která utrácí své statky ve zbytečnostech, jsouc si jista, že princové, jejichž přízni se těší, ucpou opět díry v jejích majetcích. A takto jsme harcovali, doprovázejíce kočár paní Gertrudy, rozhazujíce za sebou zlato a na zastávkách si plníce břich každodenními dobrotami, ledaže Gertruda o nocích projevovala Samsonovi žhavou věrnost, v čemž ji Zara nenapodobovala, ovšem o tom já pomlčím, nechtěje nikoho urazit.
Kousek před Bordeaux, myslím (neboť jsme jeli po rovných cestách), mě paní Gertruda požádala, abych si sedl k ní, chtějíc, jak pravila, si se mnou pěkně popovídat, Florina pak, aby mi uvolnila místo, přešla z kočáru do sedla mé Pompeie a Miroul bez meškání se přihnal k jejímu třmenu, aby ji ochránil před rozmary mé kobylky, a také asi aby na ni něžně hleděl zamilovanýma očima.
"Bratře," pravila Gertruda, "pryč z toho sedátka! Zdali jsme pro vás tak nevábné? Pojďte sem, mezi Zaru a mne! Nebudete tolik cítit drkotání, budete-li jemně obložen z pravé i levé strany. Podejte mi ruku, a druhou Zaře. Není-li nám takto všem třem dobře v tomto vlídném přátelství?"
"Arci," odvětil jsem. "Znamenitě! Hlava se mi z toho točí!"
"Ach, Petře, jak jste zábavný! Víte-li," pravila přecházejíc bez výstrahy od slepice k oslici, "že jsem shledala paní Béqueretovou tuze unavenou, ona touží toliko po venkovském ústraní, magister Béqueret pak je napolo rozhodnutý prodat svou apatyku a rozhodl by se k tomu úplně, soudím, kdyby nalezl apatykáře tak zdatného a poctivého, jako je náš půvabný Samson."
"Ach," zvolal jsem, "to je tuze krásné, jenomže Samson nemá ani vindru!"
"Mám dostatek majetku pro dva," pravila tiše Gertruda a pohlížejíc na mě ze strany zmlkla.
"Krásná Gertrudo," pravil jsem, "rozumím dobře vašemu růžovému záměru, nicméně vidím v růžích několik trnů."
"Jakže!" zvolala náhle rozhněvaně nebo předstírajíc rozhněvání, "nechcete přec tvrdit, milý bratře, že těch několik málo roků, oč jsem starší vašeho hezkého bratra … "
"Och, madame!" zvolala Zara, která dobře věděla, kde její paní tlačí střevíc, "hlavní věc je zevnějšek, a zevnějškem jste mladá co žádná jiná dobré matky dcera ve Francii! Krom toho soudím, že krása vašeho líbezného těla je zcela nezničitelná!"
"Krásná, sličná Gertrudo!" pravil jsem, pozvednuv jí ruku k políbení, "Zara to pověděla za mne: který muž by se co páv nenadouval, kdyby si vás odváděl po svém boku do kostela? Nicméně jde tu o kostel, vy jste katolička a on neoblomný hugenot."
"Ale nikoliv tak neoblomný, aby se mnou v Montfortu nechodil na mši."
"Hrome!" pravila Zara, která si tuze rychle osvojila pařížskou mluvu, "měl byste vidět svého Samsona, pane, jakž se třásl při farářově kázání! Na mé svědomí! Div nevybuchl! Leč stačilo, aby ho madame vzala za ruku, a uklidnil se co beránek (nakonec přec jen přešla do provensálštiny)."
Slyše to a dobře znaje mocnou vládu, kterou nad námi vykonávají ženy, pakliže je milujeme, a pozoruje v tomtéž čase, že Gertrudiny prsty si tuze jemným způsobem zahrávají s mými, vymanil jsem svoji ruku z její a zůstal zticha.
"Petře!" pravila Gertruda a hlas se jí maličko chvěl, " je-li zde ještě nějaký trn?"
"Arci," pravil jsem. "Až jednou budete Samsonovou chotí, neviděl bych rád, kdybyste ho saint-cloudovala."
"Bratře," odvětila, klopíc krásné zraky, "povolují se vdovám jisté ústupky, nad nimiž doba vlídně mhouří oči, ovšem u manželky je zavrhuje. Budu si v tom počínat rozumně."
"Je-li toto přísaha?"
"Ano, je," pravila, chopíc se na mém koleni ruky a mocně ji tisknouc. "Bratře, povězte mi konečně! Mám vaše přislíbení?"
"Máte přislíbení Samsonovo?"
"Budu-li mít vaše, dostanu i jeho. A rovněž vašeho otce, tak zázračnou máte zručnost v řeči i v přesvědčování."
"Ach, Gertrudo," zasmál jsem se. "Ani vy nejste nikterak neobratná ve volbě svých vyslanců. Popřemýšlím o tom maličko."
A když kočár vyjel do dlouhého a prudkého svahu, zastavil se, aby si koně odpočali, i vystoupil jsem z něho a uvolnil místo Florině, vysedl jsem na Pompeiu, dohonil Quéribuse a jel mu po boku.
"Já jsem se nudil," pravil s úsměvem.
"A já se vůbec nenudil," pravil jsem a opětoval jeho úsměv. "Měl jsem látku k nemalému přemýšlení."
A pokládaje Quéribuse, byť byl dvorský švihák a tuze popařížštělý, za muže rozumného, jehož mínění není bez závažnosti, vyprávěl jsem mu celou tu věc, načež on se maličko zamyslel, prve než pravil:
"Ta dáma je z dobré úřednické šlechty a věno, jímž se honosí, není hubené: slyšel jsem, že apatyka skýtá často více majetkové podstaty, ne-li cti, než kastelánství, pokud to kastelánství není v úrodné Beauce."
"Ona však je podstaty tak vrtkavé."
"Och, to nevím!" pravil Quéribus, pohlížeje na mě koutkem oka. "Dokud nebude cestovat a poutě konat, může zůstat rozumnou, žijíc trvale s ním."
"Jenomže on bude žít v Montfortu a já na Mespechu," pravil jsem s povzdechem.
"Nebo v Paříži!" pravil Quéribus s úsměvem.
"Jakže?" pravil jsem a škubl sebou, " já v Paříži!"
"Jakkoliv ji nyní nenávidíte, Paříž je Kirké," pravil Quéribus, "a jak jednou přiložíte rty k jejímu poháru, vrátíte se zpět. Krom toho vy nejste nedbalý svého povýšení, a není povýšení v tomto království; leda skrze ni."
Z Bordeaux jsme se vydali k Bergeraku, a když jsme se konečně po tuze křivolakých cestách mého krásného Périgordska přiblížili k Aizies, Quéribus, stále cválaje se mnou v čele průvodu, mi pravil

"Petře, chcete-li se řídit mou radou, střezte se vyprávět o svém pařížském útěku v rodném kraji komukoliv vyjma svého pana otce a pana ze Sauveterre. Skrze Puymartina si získám sluchu celé katolické šlechty na Sarlatsku a v ní šeptem roztrousím zprávu, že jste byl zachráněn před krveprolévánim skrze přízeň vévody z Anjou a milost královu."
"A k čemu bude cílit tento tichý a klamný šepot?" pravil jsem zvedaje obočí.
"Co hugenot budete vy i celá vaše rodina touto domnělou ochranou ve zmatcích doby lépe chráněn než hradbami a náspy."
"Ach, Quéribusi, vy jste musel číst Machiavelliho, protože máte hlavu tolik politickou!"
"Nečetl jsem ho," odvětil Quéribus, "jednám však podle něho, protože žiji toliko u dvora."
Nalezli jsme Mespech při vinobraní na vinici, která byla od hradu co by kamenem dohodil, ženy trhaly hrozny a kladly je do nůší, mužové kolem je chránili po zuby vyzbrojeni, na koních a s nabitými bambitkami, jakkoliv poté, co jsem zhubil Fontenaka v souboji, nebylo třeba tolik se obávat zrádného přepadu, jak mi praveno později, ani v těchto časech, pro hugenoty tak zhoubných.
Po pravdě řečeno náš průvod vyčenichali míli od Mespechu bratranci Siorakovi, kteří nás uhlídali konajíce hlídku, aniž se prozradili, jenže mě nepoznali a tryskem ujíždějíce pod ochranou kaštanového háje dojeli ohlásit otci, že k hradu míří "dva urození páni bohatě odění a za nimi kočár a četné služebnictvo". To slyše otec, s ústy zejícími nad touto nenadálou návštěvou vyslal vpřed Cabusse, který, skryt v křoví, mě uhlídal, poznal a v potu tváře vrátil se povědět to otci, koktaje co zjančený ve svém pohnutí mysli, a tak baron z Mespechu, bledna a rudna, poněvadž nás měl za mrtvé, a nevěře svým uším, vyřítil se na koni nám v ústrety sledován Sauveterrem, a stěží věřil svým očím, když mě uhlídal, jak seskakuji z Pompeie a běžím k němu se Samsonem v patách, zatímco on slézal z koně a po tvářích mu kanuly slzy, jež se vbrzku smísily s našimi.
Dobrou hodinu to trvalo, než jsme zdolali to objímání, ty slzy, to vzdychání, ty otázky a ta díkuvzdání, neboť naše chasa opustila vinobraní a seběhla se, majíc nemalou chuť také nás sevřít v náručí, ohmatat si nás, poplácat i zlíbat nám ruce nebo tváře, a přitom nás do omámení rozradostňovala líbeznou provensálskou mluvou, kterou jsem tak málo slyšel za ty dva uplynulé měsíce, že její zvuk mi připadal zvláštní a jakoby čarovný, Quéribus pak přihlížel tomuto výjevu z výšin svého koně a s oběma rukama na hlavici sedla s úsměvem, jenž sdostatek vypovídal o jeho dojetí, avšak dáma Gertruda z Luku, jak jsem pozoroval, se neobjevila ve dvířkách kočáru, chtějíc takto myslím dosvědčit svou skromnost.

68. Doma mezi svými

Otec po tisícerých dících a poděkováních pozval bez meškání Quéribuse i jeho služebnictvo, aby u nás pobývali, strýc Sauveterre k tomu ani nemukl, vrhaje dlouhý pohled na všechny ty lidi jeho početného průvodu a strachuje se v duchu toho, jaké jámy vyhloubí tyto žaludky v našich zásobách. Naštěstí pro naši hugenotskou šetrnost Quéribus pozvání odmítl slovy:
"Musím přebývat u svého bratrance Puymartina; jinak by se urazil."
Avšak po tomto pozvání slíbil, že se sem vrátí nazítří s Puymartinem a že stráví den na Mespechu. Jak Quéribus odejel, museli jsme konečně přistoupit k tomu nehybnému a zavřenému kočáru na cestě, po němž se otcův modrý a zneklidněný zrak každou chvíli otáčel, a ponechám vaší představivosti, jakým leskem zazářil, když z něho sestoupila paní z Luku, sám půvab, ctnost a stud, a jí v patách Zara, kterou představila nikoli co komornou, leč co dvorní dámu, a která vzápětí zahrnula otce neodolatelnými svody, i nepochyboval jsem, že jim určitě podlehne, protože byl tolik lačný fraucimoru a věk ho nijak neochladil soudě podle dětí, které nadělal Frantině. Ach, pomyslel jsem si, ty prohnané krasavice si dobře rozdělily úlohy, jedna z nich otce povznášela a druhá sváděla. Pro smilování! Jak neobdivovat podivuhodnou umnost, kterou darovala příroda tomuto libému pohlaví, aby mu nahradila sílu, o niž je ochudila?
Otec nejprv zdvořile nabídl našim nymfám jizbu a svačinu a poté si přál neprodleně vyslechnout v knihovně moje vyprávění, jež jsem mu ihned poskytl v podání co nejkratším, nechtěje kalit naši soukromou pohodu vzpomínkou na naše veřejné pohromy. Nicméně i když pobratimstvo prolévalo vřelé slzy, slyšíc z mých úst o zrádném zavraždění admirála Colignyho a skvělého výkvětu protestantské šlechty, shledal jsem, že jeden i druhý jsou posíleni ve své hugenotské víře a vkládají více než jindy naději v pomoc Hospodina.
"Jakkoliv papež," pravil Sauveterre, "když dostal Colignyho hlavu, zapěl ve Svatém Petru Te Deum a dal zažehnout v Římě slavnostní ohně, jeho radost bude mít krátké trvání: církev obnovená není ve Francii vyhlazena. Již se zotavuje a posiluje. Nevím, kolik našich měst na Jihu, uzavřených ve svých hradbách, dává počítat zvenčí hřeby svých bran královským posádkám, a ten králík zasranec získá svou věrolomností leda třetí občanskou válku a spravedlivou porážku!"
Otec, jemuž se myslím nikterak nelíbilo, že Sauveterre nazval Karla IX. "králíkem zasrancem" (neboť král zůstává králem, byť byl cokoliv učinil), omezil se na to, že hlavou přikývl tomuto rozhorlenému proslovu a otázal se mě, jak to je s Gertrudou z Luku a se Samsonem. Na což jsem zpříma odvětil:
"Ona si ho chce vzít za muže a darovat mu věnem tuze krásné apatykářství v Montfort-l'Amaury."
Na což jsem dostal od dvou bratří dvě odpovědi, které byly sic vysloveny obě ve stejném okamžení, byly však zcela rozdílné.
"Jakže!" pravil otec, "tak daleko od Mespechu!"
"Jakže!" pravil Sauveterre, "další papeženka!"
Tato poznámka mi byla tuze proti srsti kvůli Angelině, i odmlčel jsem se s tváří pevnou a hrdou, kterou na sebe bral otec, když chtěl projevit, aniž však povědět, že je málo spokojen tím, co byl slyšel. V nastalém tichu otec na mě pohlédl a pozoruje, že ho napodobuji, dal se do smíchu.

"Ach, pane synu," pravil, "neberte si to ve zlém, pan ze Sauveterre to nemyslel na vás."
"Jakkoliv, pane synovče," pravil Sauveterre upjatě, "na vás se to vlastně vztahuje taktéž."
Načež se otec znovu rozesmál a vyložil mi důkladně všechny ty okolnosti, na něž se tu činí narážka: nazítří po mém odjezdu do Paříže pan z Malvézie odevzdal Stvořiteli svou duši, kterou měl zajisté od ďábla - a tomu také byla nepochybně bez meškání vrácena - a zemřel tuze případně na miserere. Dáma z Fontenaku vzápětí přiměla faráře Svěráčka, aby odvolal svědectví mě obviňující, a stáhla žalobu, kterou byl proti mě podal Malvézie. Byl jsem zachráněn a moje cesta se stala zbytečnou, i poslal otec zprávu Montaignovi, já však dva dny předtím od něho odejel. Napsal tedy Argenceovi do Paříže, ale jak jsme zvěděli později, Argence se uchýlil do svého venkovského domu a zpráva ho nestihla.
"Není možná!" pravil jsem užasle, "zcela zbytečně jsem tedy v Paříži podstupoval ty trampoty, ta střetnutí, ta neslýchaná nebezpečí, chtěje si vyprosit milost od krále. Byl jsem volný, Samson také, a nevěděli jsme o tom!"
"Jak vás bylo možné zpravit? Nebylo ani povědomo, kde jste v hlavním městě nalezli kvartýr. A pomyslete, že dopis cestuje ze Sarlatu do Paříže měsíc a mnohdy dva! Ale pokračujme," pravil otec. "Paní z Fontenaku jednala tak rychle nepochybně z vděčnosti za to, že jsem vyléčil Dianu z moru, leč také proto, že ji k tomu tuze tlačil Puymartin, který ji už dávno k zbláznění miluje a ožení se s ní, jakmile uplyne vdovská lhůta."
"Pakliže Diana opětuje city mého bratra prvorozeného," pravil jsem, "zajisté to znamenitě urovná Františkovy záležitosti!"
"I naše," pravil otec. "Příbuzenství s Fontenaky a Puymartinem bude nám k nesmírnému prospěchu, bylo dohodnuto, že František po sňatku bude užívat fontenackého kastelánství s Puymartinem napolovic."
"Je to tudíž hotovo?" pravil jsem, zvedaje obočí.
"Ještě nikoliv. Sarlatské duchovenstvo se vzpírá sňatku, protože je František hugenot a jeho nastávající papeženka, leč Puymartin soudí, že plynutím času, přesvědčováním a tu a tam i vhodným podmazáním … "
Pověděl jsem tehdy pobratimstvu, jak báchorka o mé veliké přízni u vévody z Anjou a u krále, kterou hodlá Quéribus roztrousit po Sarlatsku, může tomuto účelu převelice prospět, i byl tím otec nadšen a Sauveterre dostatek potěšen, třebas se tvářil, že ho na tu svatbu musí přitáhnout párem volů, a ani pomyšlení, že mespechské hospodaření tak dobře prospívá, ho neutěšilo při představě, že František, tak jako předtím jeho otec (a potom možná i jeho oba mladší bratři) se hodlá oženit s modlářkou.
V tom okamžení zaklepala na dveře Barberina a přišla nám povědět, že v západní věži jsou připraveny kádě s vřelou vodou na koupání pro Samsona, Giacomiho i pro mě, i rozloučil jsem se s pobratimstvem a bez meškání se tam vydal, skýtaje cestou tisíceré pohlazení a políbení dobré Barberině, bez níž by můj Mespech nebyl, čím je, má chůva byla co teplé a měkkým peřím vystlané hnízdečko, do něhož se choulím a krčím v lůně svého cimburími zeženého hrádku: Arci! Hradby a bašty pro obranu a bezpečnost! ale pro mou hlavu měkčí podušku a k tomu ženskou něhu, bez níž by muž byl v životě toliko umrlcem.
"Ach, Petře!" pravila Barberina všecka rudnoucí, stydlivá i potěšená, "vždyť na mě dorážíš bezmála co vrabec na vrabčici. Zapomínáš, že jsem takřka tvoje matka? A mám ti to připomínat?"
"Ale, ale!" pravil jsem, "není zde nebezpečenství! Nevzpírej se mému převelikému přátelství!"
A opět jsem ji hladil, tiskl a zasypával tisícerými políbeními. Nicméně u vchodu do síně v západní věži, kterou otec žertem nazýval "lázněmi", jsem od ní odstoupil (neboť jsem ji předtím neustále držel za ruce, za paže, nebo i kolem ramenou a kolem krku), poněvadž jsem věděl, že se tam setkám s Alazaidou, která byla tvrdá co kamenný útes v moři lidských slabostí, a s Gavašetkou, která byla přímo tímto mořem, a přesto nebylo o nic snadnější jí čelit, když ji rozrývaly vlny žárlivosti.
"Jakže," vybuchl jsem, "co to znamená? Toliko tři kádě? Bez meškání jich naplňte pět, chci, aby Miroul a Fröhlich se koupali s námi, byli účastni našich nebezpečenství."
Gavašetka, která dva měsíce tvrdila, že je se mnou samodruhá, aniž bylo ještě na ní vidět vzduté břicho, na mě dělala při mytí sladké romské oči, pohled měla sametový a ústa výmluvná, avšak zdržela se obvyklého škádlení, neboť Alazais ji neztrácela z očí, moje Barberina mezitím hřebelcovala Samsona svýma pevnýma a něžnýma rukama, a Giacomi z nás tří pochodil zajisté nejhůře, poněvadž Alazais s ním zacházela, jako by čistila oškubané kuře, prve než ho napíchne na rožeň.
Jakkoliv příjemné a utěšlivé byly tyto sladké chvíle, přesto jsem je zkrátil a poslal ženy pryč, jakmile nás namydlily. A když se dveře za nimi zavřely, pravil jsem maestrovi, Miroulovi a dobrému Švýcaru z Bernu, aby se střežili podávat v okolí široké rozklady o našem pařížském útěku, který má být navždy zahalen tajemstvím a všem zůstat neznámým, a pověděl jsem jim proč.
"Ach," zvolal Samson a povystrčil hlavu z kádě, v níž se koupal, upíraje na mě blankytné zraky, "jak jsem šťasten, že si František bere za choť Dianu!"
Ani slůvkem nezalitoval, třebas jen na půl úst, že tato Diana je papeženka, což mě v duchu osvítilo, takže jsem se ho nemeškal otázat, proč se sám neožení se svou dámou, místo aby s ní žil v hříchu.
"To protože nevím, zda by mě chtěla," opáčil nevinně.
"Ach, aby ne!" pravil jsem. "Ona o tom stále sní a také vám chce přinést věnem apatyku magistra Béquereta, který ji hodlá prodat, jak snad víte."
Načež dokořán otevřel své velké oči a zavřel je, poté je opět roztáhl, maličko zbledl a zčervenal, aniž mohl slovíčko pronést, nevěda, za jaký konec uchopit to dvojí převeliké štěstí, jež jsem mu zčista jasna předložil: Gertrudu a apatykářství.
"Ach," pravil konečně, pále za sebou ve svém přemýšlení všechna období svého libého snění, "jenomže já budu v Montfortu a vy, pane bratře, na Mespechu!"

"Nebo možná v Paříži," pravil jsem s úsměvem tuze dojat, že myslel nejprv na mne ještě před otcem.
"V Paříži!" pravil. "Vy byste byl v Paříži! Vždyť nenávidíte to ohavné město prodejné!"
"Nevím," pravil jsem se smíchem. "Quéribus se domnívá, že Paříž je choroba, která se přenáší nákazou ze vzduchu, a soudí, že už jsem jí postižen."
Vyčkal jsem noci, až Gavašetka vklouzne jako svěží hádek do mého lůžka, abych jí věnoval prsten, jejž jsem jí by koupil v Paříži. Cítila se navýsost blaženou, vyrážela radostné výkřiky, zběsile se ke mně tiskla, mezi dvěma políbeními natahovala ruku ke svícnu, aby se obdivovala zlatému lesku, a když jsem ji byl dosyta pro mě i pro ni potěšil, slavnostně mě ubezpečila, že po tomhle mi povije nejkrásnější robě v Périgordsku a že dozajista s ním budu spokojen. To pravivši usnula co zhaslá svíce a dovedete si představit, jak se nazítří donekonečna co pávice nadouvala před naší čeledí tím šperkem tou měrou, že všechny mespechské zdi odrážely toho ozvěnu, Maligouová pak v marnivé mateřské pýše roznášela to klábosení, jež se nafouklo z kuchyně na slepičí dvůr tak nesmírně, že dorazilo až do našich vesnic, Sauveterre se tuze mračil a otec se tvářil neslaně nemastně, takže jsem mu musel vyprávět, jak jsem byl před svým odjezdem z hradu lapen do stehnat té lištičky a dohnán k neuváženému slibu.
"Dobře jste učinil, že jste ho dodržel," pravil konečně, "poněvadž slib je slib, ale napříště klaďte opatrněji nohu vpřed na cestách, po nichž vás vlečou úskočné krásky. Neznatelný je svah, který vede od stužky k ozdůbce, od ozdůbky ke stříbru a od stříbra ke zlatu."
"Pane otče, mluvíte o tom tak pěkně, zajisté jste tedy v tom učinil mnohé zkušenosti. A když na to nyní myslím, připomínám si stříbrný náprstek, který jste daroval Frantině, když před morem dostala místo v Sarlatu."
"Trefa!" zvolal otec se smíchem, já se mu vrhl do náručí a on mě k sobě přitiskl. "Ach, Petře, vás nikdo nemůže zaskočit!"
Avšak sestřička Kateřina, která za tři měsíce mé nepřítomnosti rozkvetla z poupěte v květ, skvělá na svém vysokém dříku a všecka rozvitá, nebrala to na tak lehkou váhu, nebyl jsem jí v Paříži nic zakoupil krom čamrdy, již jsem ostatně téměř téhož dne daroval Alizonimu malému Jindříškovi.
"Pane bratře," pravila mi a parte, když byla uhlídala Gavašetku, jak se pyšní u stolu zlatým prstenem, jako by se jí celá ruka přeměnila v tento drahocenný kov, "nepomyslel jste na to, že mě přetěžko urazíte, dáte-li příležitost té dceři Romově, aby se přede mnou naparovala?"
"Spanilá moje Kateřino," pravil jsem a uchopil ji za ruce, které mi neprodleně vytrhla, aniž mi dovolila pokračovat.
"Vaše spanilá Kateřina," pravila s povýšenou tváří, která mi připomněla matku, "není zdaleka tak spanilá, aby nemohla být skrze vás zkrášlena. Pane, vy rozdáváte svou náklonnost tam, kde nemáte, a zapomínáte na ni tam, kde byste na ni zapomínat neměl." Obrátila se na vysokých podpatcích, sukně s vycpávkami jí prudce zavířila, a ponechala mě tam stát tuze zarmouceného nad urážkou, již jsem jí byl způsobil, tím více pak, že jsem ji miloval převelikou láskou, třebas jsem byl nyní popuzen její nenadálou povýšeností.
Nevěděl jsem, co činit v této nečekané pohromě, otec však, dověděv se o tom od Frantiny, jejíž uši byly všude, vzal mě za ruku, když jsme odcházeli od stolu.
"Pane synu, za těchto okolností z toho nevyváznete laciněji než za náhrdelník."
"Náhrdelník!" zvolal jsem.
"A zlatý. Kateřina je vaše sestra a není možné, abyste jí nedal přednost před svou kuběnou."
"Leč náhrdelník, otče!"
"Strčil jste prst do ozubeného soukolí," smál se otec, "a ono vtáhne celou ruku. Tak tomu chce obcování se ženami. Nebo tedy buďte přísně hamižný co váš bratr Samson a nedávejte nikomu ani zlámanou grešli, takže nikdo se pak necítí uražen, protože od něho nic neočekává."
Zajel jsem zakoupit náhrdelník do Sarlatu k jednomu počestnému židovi, jehož otec znal, a takto jsem se usmířil s malou sestřičkou Kateřinou, která už nebyla tak malá, poněvadž mě přiměla ke kapitulaci toliko tím, že mě klovla do hřebínku. Kateřina se uspokojila, avšak válka propukla jinde a já spadl z bláta do louže.
"Pane," pravila Gavašetka, jejíž snědá pleť zbledla a tmavý zrak zčernal, jakmile spatřila zářivý náhrdelník na Kateřinině bělostné kůži, "poněvadž jste tak zámožný, že mi koupíte zlatý prsten, jako já si kupuji caletku u caletkáře v Sarlatu, pročpak jste skrblil a takto mě ponížil před svou sestrou?"
Ale po těch slovech jsem se tolik rozlítil, že jsem se rozkřičel co pes ve smečce, a ve svém hněvu bych tu nestoudnici i zpolíčkoval nebýt toho, že byla obtěžkána mým plodem, i otočil jsem se k ní zády a nepohlédl na ni tři dny, tolik mi krušilo srdce, co byla pravila o mém zlatém prstýnku a o caletkářově caletce.

69. Rozjímání a dopis od Angeliny

Po těch třikráte dvanáct hodin, co jsem zbavil Gavašetku, jak se praví v Písmu svatém, "světla své tváře", je třeba věru přiznat, že ta moje tvář nebyla zdaleka tak světlá, protože odrážela všeliké přemýšlení a podobala se spíše octu než cukru. Slyšel jsem Colignyho, dva dny poté totéž potvrdil pan z La Place a pobratimstvo to znovu opakovalo, že nic se neudá na této zemi, ba ani vrabec nespadne ze stromu bez vůle boží. Ale chtěje uvést tuto zásadu ve shodu se svým osobním stavem, vbrzku jsem pozoroval, že vnáším do své teologie nemalý zmatek: jak jsem si vůbec mohl představovat, že Bůh ve své nekonečné dobrotivosti na mě mohl uvrhnout zkoušku, jež nebyla užitečná ani v okamžení, kdy jsem ji podstupoval. Měl-li jsem snad uvěřit, že to byl výslovný projev jeho vůle, když otcova zpráva dorazila k Motaignovi čtyřicet osm hodin po mém odjezdu, abych, setrvávaje v domnění, že jsem v nebezpečí smrti, odejel žádat krále o milost, kterou jsem už nijak nepotřeboval, a abych na oplátku v Paříži spolu se svou stranou narazil na neslýchané pohromy, o nichž jsem vyprávěl?
Mám-li se domnívat, že tato nebezpečenství, toto mordování, toto házení do Seiny, tyto hrůzy tak nesmírné, že pero mi

občas málem padá z ruky, když je popisuji, seslal na hugenoty Hospodin, aby je podrobil zkoušce, rozmnožuje přitom papežencům jejich statky, jejich tituly, jejich postavení a jejich úřady, a tím právě je posiluje v představě, že jejich zkažené vyznání je správné a jejich bludy pravdami?
A na druhé straně předpokládáme-li, že bartolomějská noc byla skutkem učiněným nikoli Bohem, nýbrž jeho smrtelným nepřítelem, neboť v tomto krveprolití byly věrolomnosti tak odporné a ukrutnosti tak ohavné, že všechny nesly známku a pečeť knížete temnot, jak připustit, že Bůh všemohoucí nedal nakonec dopadnout své trestající ruce na pohůnky tohoto knížete, protože právě naopak dal zahynout svým spravedlivým a triumfovat satanovi, jako by satan byl na tomto světě mocnějším než On, když On jej přece stvořil svýma rukama.
Žádám tisíckráte čtenáře o prominutí (a rád bych, aby mi zůstal vlídně nakloněn), nachází-li v tomto přemýšlení nějaký hříšný tón. Ať alespoň ví, že je pronáším v nevinnosti a prostotě a že nijak nechci poučovat duchovní mezi námi, kteří si vzali za úkol vysvětlovat toto tajemství. Ale pozoroval jsem, že výklady, jež nám o tom podávají, často tento předmět ještě více zatemňují, i nechtěl jsem, aby toto zatemňování převažovalo nad jasnem, jež bych v tom chtěl mít, i nedávaje si skrze ně spoutat usuzování, chtěl jsem zde podat své cítění, byť se může jevit sebenejapnějším, ale vpravdě takové, jaké jsem choval ve dnech a nocích po svém návratu do sladkého otcovského ústraní, nebo tehdy, zachráněn před zhoubou, nepřestával jsem ustavičně rozjímat o této velké události bartolomějské noci, do níž mě Bůh (nebo snad osud) ráčil zaplést.
Na počátku a také i na konci tohoto rozjímání jsem považoval za nebezpečné domnění, že nebezpečí na nás spadlé z vyvstalo z vůle Hospodina, vida v tomto smýšlení jakýsi počátek tupé odevzdanosti, když je po mém soudu třeba odvrátit úder protivníka, prve než utrpíme ránu, kterou nám chtěl zasadit co zkoušku nebem seslanou. Je-li tu jaká zkouška, troufal jsem si myslet, překonejme ji, prve než nás bude ještě víc pálit.
I když jsem o těch nejasných věcech nejednou přemýšlel jak tenkráte ve svém zeleném mládí, tak i v tomto čase, kdy co vousatý kmet píšu tyto řádky, nemohu se stále ještě ustanovit, zda to bylo z vůle Boží či osudu, že jsem byl v Paříži, kde jsem - aniž jsem to věděl - neměl co činit, pídě se po všech čertech po zbytečné milosti. Ale o jedné věci jsem úplně přesvědčen a budu se jí držet pevně co škeble skaliska navzdory vlnám a příbojům. Uhlídav v této nenávistné Paříži v plné rozsáhlosti ohavné účinky náboženské horlivosti, složil jsem si tehdy - před svou duší a na své spasení - přísahu, že nikdy nedovolím, aby horlivost ve víře mě přinutila tasit meč z pochvy, protože soudím, že disputace o takovém či onakém způsobu vyznání mají být ponechány duchovním, aniž se povolá k rozseknutí otázky meč, tento meč nerozhodne nic, jak si troufl napsat vévoda z Anjou, obléhající rok poté hugenotské město La Rochelle, "svému milovanému bratru a panovníku", témuž, jenž před lidmi i dějinami a troufám si říci též před Bohem nese odpovědnost za bartolomějskou noc.
Můj milý Quéribus činil divy u katolické šlechty na Sarlatsku, maje v sobě dostatek vlastností provensálského pána, aby mu odpustila postoj dvorského šviháka, a oháněje se naplno ve svých uhlazených rozhovorech přátelstvím, jež mu prokazoval, jak každému povědomo, vévoda z Anjou, což vpravdě nebylo bez jisté závažnosti, Karel IX. byl bez mužského potomka a tuze neduživý - a tak byl baron všude vyslechnut s vážností náležející takřečenému milci příštího vladaře a neopomněl vykreslit o mé přízni u svého pána portrét nadmíru lichotivý, takže jste se málem mohli domnívat, že Jeho Výsost vyslala na úsvitu 24. dne srpna měsíce nejméně půl praporu svých červenoplášťníků, aby mě chránili v mém domě proti zběsilosti prostého lidu.
Panu z La Porte jsem odevzdal osobně královskou milost, a ta, jakkoliv se stala zbytečnou, přidala ještě trochu barvy na tvář, kterou se mi snažil namalovat Quéribus. Summou baron si počínal tak dobře a váha veřejné mínky se přichýlila tak mocně v můj prospěch, že i kdyby dáma z Fontenaku nebyla stáhla svou žalobu, nenašel by se jediný sudí senešálského soudu, který by mě odsoudil, neboť i ten nejvzpurnější mezi nimi se spokojil tím, že mezi čtyřma očima zopakoval senešálu sarlatskému výrok Kateřiny Medicejské: Vidím věru, že jsou to kočky, ti vaši hugenoti, poněvadž vždycky dopadnou na všechny čtyři.
Monsieur v Louvru s půvabem daroval kabátec jednomu ze svých oblíbenců, který mi věnoval svůj, a když pak Quéribus za nedlouhý čas odejel, o mně se v Sarlatu hlásalo, že jsem dostal Monsieurův kabátec. A nevěřili byste, jakž zázračný odlesk vrhl ten satén na mou osobu - tou měrou, že všechno to dobré v mé povaze bylo náhle vynášeno do nebes a konečně vytaženy ze zapomenutí (kam by je mé o hlavu zkrácení uvrhlo na věky) chvályhodné skutky mého žití, totiž moje účast po otcově boku na záhubě landrevieského řeznického barona a zachránění nimského biskupa skrze hrot mého meče, nemluvě o panu z Montcalmu, jehož záležitost byla zde méně známa. A tak bych se byl mohl, třebas hugenot (jakkoliv považovaný za méně horlivého, než jsem opravdu byl), oženit vahou své nové pověsti s mnoha pěknými slečnami na Sarlatsku, jejichž matky už začínaly usuzovat a naznačovat, že sňatek Margot a Navarrského, byť sebeohavnější, vytvořil dobrý příklad.
Ale já jsem měl myšlení toliko pro Angelinu, jíž jsem byl ze Saint-Cloudu napsal - a na Quéribusovu radu jsem se ani slůvkem nedotkl svých dobrodružství, poněvadž se rozumělo samo sebou, že i tam bych měl být pokládán za chráněnce. Tento list byl v zásadě sdostatek střízlivý, poněvadž jsem se domníval, že otcovské tyranství ho určitě zadrží, leč štěstí mi bylo nakloněno: byl odevzdán do vlastních rukou, a tyto milované ruce mi neprodleně odepsaly a svěřily odpověď poslovi. Zde jest ta odpověď v celé své ženské odvážlivosti a líbeznosti:

Pane,
byla jsem neskonale šťastna, když jsem dostala vaší rukou zprávu, že jste vyvázl živ a zdráv z velikého pařížského krveprolévání, leč mám-li mluvit řečí otevřenou, kdybych bývala cítila, že jste u smrtelném nebezpečí, moje srdce by mi to bylo povědělo, a nevím proč mi moje srdce vnukalo víru, že jste už v bezpečí za mespechskými hradbami.
Posel se zde nemůže zdržovat, i píši toto v tuze velikém kvaltování, a nemohu vám nepodat kratičkou zprávu o tom, co se událo od minuty, kdy jsem vás uhlídala běžet kolem toho ohavného kočáru, který mě od vás daleko odvážel, až do

nynějšího okamžení.
S panem z La Condomine to nadobro skončilo. Skrze usilovné mlčení, mrazivé chování, zachmuřenou tvář a pohledy nekonečně opovržlivé vytvořila jsem proň v řečeném kočáře peklo - a tak ohnivé, že ten slavný hejsek si o ně připálil knír a opustil nás v Lyonu, aby se šel myslím ochladit v řece Rhónu. A dopustiž blahoslavená Panna, aby se v ní utopil, neboť jsem naň po pravdě nemohla pohlédnout, aniž se mi zvedal žaludek, tak nechutným jsem ho shledávala v porovnání s vámi.
Dovedete si představit, jak pan z Montcalmu zuřil a jak mi znovu předhazoval klášter, leč nebylo z toho nic. Bohu díky, otec mě příliš miluje. Já pak, třebas se všecek protiví mým záměrům, miluji ho neskonale, poněvadž ke mně chová náklonnost tak nesmírnou. A ač se vaše jméno nyní doma nesmí vůbec vyslovit, nerada bych, abyste o něm soudil špatně, neboť je to muž poctivý, třebas ho Bůh nadal takovou svéhlavostí.
Dopis barona z Quéribusu, líčící vaši oblíbenost v Louvru, vám nakonec získal převelikou přízeň mé matky, která dosud stále kolísala, leč panem z Montcalmu to nikterak neotřáslo, neboť ho děsí jeho zpovědník, který mu líčí peklo neustále mu pod nohama zející, provdá-li se jeho dcera za kacíře. Matka soudí, že by pan z Montcalmu měl změnit zpovědníka nebo že by nebesa měla tohoto duchovního správce k sobě povolat, což se možná stane, protože je tak zarputilý a starý. Matka je té mínky, že bratr Anselm, který vás miluje velice velmi, poněvadž s vámi pobil raubíře barbentanské, byl by dozajista méně neústupný.
Pane, posel je netrpělivý a já musím končit. Prosím vás, nesuďte, že jsem povahy vzpurné a nepřívětivé podle toho, že jsem si tak vzdorně počínala vůči tomu slavnému hejskovi nápadníkovi, poněvadž jsem byla ukrutná toliko proto, že mi ho tak ohavně nutili a já miluji vás. Co se tkne toho slova už jsem je vypustila. Nechtěla jsem je napsat, leč poněvadž je řečeno, už je neodvolám.
Pan z Montcalmu mi ve svém hněvu dal na vědomost, že v Montpellieru jste byl notně proslulý, protože jste se věnoval fraucimoru, a prý jste měl pletky s nějakou vznešenou dámou. Ale po pravdě řečeno je-li to ona dáma, kterou jmenoval, nevěřím tomu. Mohla by být takřka mou matkou a vy byste byl věru podivný urozenec, kdybyste bažil po této ledové jinovatce, milujete-li mě tak, jak se mi vyznáváte.
Nakonec se opět vracím k otci a k záměrům, jimž se on tolik protiví, i nemohu než odevzdat se milosti boží a modlit se za naše spojení, doufajíc, že mě pokládáte, jak vás o to prosím, za svou věrnou a oddanou služebnici.
Angelina.

Tento list mi Angelinu převelice přiblížil a takřka jsem snil, drže její dopis, že držím ji ve svých zamilovaných pažích. Nápadník sic byl odražen, ale běda, nic se ještě neudálo! Moje milovaná dlí na Barbentanu tak nedostupná co manželka tureckého sultána, jsouc střežena tím neoblomným otcem, jehož jsem zachránil zpod nože lapků a jehož nyní výmluvný zpovědník vodí za zpozdilý nos.
Srovnával-li jsem svou sudbu s osudem svých bratří, nacházel jsem příčinu k jisté hořkosti, která by mě zachvátila zcela, kdybych se jí nebránil. Pomiňme Samsona, který si bere svoji Gertrudu a jehož sňatek se snažím usnadnit, třebas s nepříliš velikou chutí, vida v tom do budoucna pro svého milovaného bratra jisté nesnáze. Leč František! Ten nebude muset za svou pečení zdolávat dlouhé cesty ani podstupovat nebezpečí! Ba právě naopak! Zůstane si pěkně doma a všechny křepelky mu spadnou rovnou do huby! Zabiv barona lapku z Fontenaku, upekl jsem pro něj kaštany, jež mu stačí spolykat, neboť si vezme svou Dianu, bude hospodařit napolovic s Puymartinem na Fontenaku a navíc bude - dejž Bůh co nejpozději! - baronem na Mespechu. Já pak po tolikerém kvaltování, život všanc dávání a trápení zůstávám stále druhorozencem jako dříve, ani památky po nějakém postavení, a moje velká láska je mi odpírána.
Nicméně nepíši toto, abych se jevil co plačtivý fňukal. Jsem toho dalek svým založením a ještě více svou filozofií. Tvrdí-li mudrc, že po každé zkoušce se cítí moudřejším a smutnějším, já po tom, co se událo v Paříži, nemám nijak pocit, že by se zvětšila moje malenkonie, ani, mám-li vše povědět, že by mi přespříliš přibylo moudrosti. Když však na Mespechu přijde mě za úsvitu vzbudit v mém lůžku Barberina - lenivá Gavašetka s nosem zabořeným do polštáře čeká, až odbije poledne - choulím se mezi krásnými prsy své kojné a nechám se líbat a sladce konejšit v rodné mluvě celý čas potřebný k tomu, abych se probral ze spaní. A čtenáři! Abych ti nic neskrýval, svět, jejž mé oči uhlídají, když se rozevřou, shledávám zcela po své chuti. Pryč s chmurami a plačtivými nářky! Cožpak žití nic neznamená? Vzdávám každý den díky Hospodinu, že mě v Paříži ráčil zachovat naživu a ve zdraví, abych jsa živ, mohl ještě kousat, mám-li ostré zuby a vyschlé hrdlo! Hromské dílo! Nechť je můj prvorozený bratr baronem na Mespechu a polovičním baronem na Fontenaku, mohu říci, aniž se příliš holedbám, že jsem stokráte raději sám sebou než jím, protože dávám přednost svému bytí před jeho jměním! Mám ve váčku, co jsem koupil prstýnek a náhrdelník, dvě stě zlatých od vévody z Anjou a tři sta za prodané perly. Je to malý peníz. A drobným přívažkem je i můj čtyřhranný lékařský birýtek a Jarnakův úder na špičce mého meče. Ale Giacomi a Miroul nejsou malými druhy, stejně tak ani můj dobrý Švýcar z Bernu, ač nevím, zda bude chtít po celý život setrvat na Mespechu, tolik stále vykládá o svém bojování. A mám-li hovořit řečí upřímnou, jsou dny, kdy ani já se necítím co lékař usazený v městě Périgueux - a tím méně v Sarlatu -, tolik mě svrbějí lýtka, abych opět tiskl boky své Pompeie na velkých cestách království.
Jsou to dnes toliko sny, a co se přihodí s těmi sny, "to je už jiný pár rukávců", jak praví náš přítel a příbuzný Brantóme: prapodivné vyjádření, které jsem slyšel toliko z jeho úst a četl toliko z jeho pera, je patrné, že nikdo u čerta neví, co tu má činit ten "jiný pár rukávců", když o prvním nebyla řeč. Nicméně jsou-li tu rukávce, jak tomu chce náš bratranec Brantóme z Bourdeilles, a nejde-li mu obecně jen o "něco jiného", je možné, že je jednoho dne přišiji k tomu šatu svých dávných dnů, jejž hodlám utkat, ráčí-li mi Bůh přitom pomoci a udrží-li mě ve zdraví po celý čas, co bude třeba.